

Tabula fortalicii fidei

Incipit cuius sunt libri hec et premittitur prohemiū ī quo laudes diuine annotantur et immittitur querela ante thronum maiestatis dei et ponitur intentio scribentis. In primo libro continētur tres considerationes.

Prima consideratio tractat de armatura omnium fidelium in generali et ibi ponuntur sex genera armorum spiritualium

Secunda consideratio tractat de armatura verorum predicatorum in speciali in qua declarantur quatuor principalia.

Quid est predicatio.

Qualis debet esse predicatio

Cui prodest predicatio.

Qualis debet esse predicator et hec queruntur quinque.

Qualis debet esse predicator in habitu exteriori.

Qualis debet esse predicator in cōuersatiōe

Qualis debet eē p̄dicator in predicatiōe.

Qualis debet eē p̄dicator in animo.

Qualis debet eē predicator in premio.

Tercia cōsideratio tractat de nobilitate et excellētia fidei catholice in particulari in qua sex articuli declarantur.

Primus articulus est q̄ ihūs xp̄s ē fili⁹ dei viui et iste articul⁹ ẏdarat̄ q̄druplici examie

Primum examen fuit factū per iudeos quousque occiderunt xp̄m.

Secūdū examen fuit factū p̄ eosdem iudeos post xp̄i mortem insurgendo contra discipulos xp̄i.

Tercium examen fuit factum per gentiles cōtra discipulos xp̄i.

Quartum examen fuit factum per tyrānos tempore pacis ecclesie.

Secundus articulus est q̄ fides christi est lege moysi antiquior.

Tercius q̄ fides xp̄i est lege moysi stabilior

Quart⁹ ē q̄ fides xp̄i ē lege moysi nobilior:

Quint⁹ ē q̄ fides xp̄i est lege moysi vtilior.

Sextus articul⁹ ē q̄ lex moysi iā nō ē lex s; cessauit eē lex. ī quo ponūtur quatuor pūcta

Primus est q̄ iudei iā non hñt legem

Secundus est q̄ propter circumcisionē qua vtuntur iudei semper sunt in maiori ira dei et abhominatione.

Tercius est q̄ omnia in figuram cōtīgebāt illis. vbi duo principaliter declarantur

Primum est q̄ in lege veteri sub figurarum inuolucris quatuor figurabantur que sunt xp̄iano tempore gratie reuelata: s. credenda cauenda inimicorum fraudeutia efficatia. primū continet. xiij. ca:

De p̄figuratōne scīssime trinitatis et vnitatis essentie primū capitulū. t

De p̄figuratōe dñice īcarnationis. ij. ca:

De p̄figuratione natiuitatis dñi. iij. c.

De p̄figuratiōe vite et ɔuersatōis xp̄i. iiij. c.

De p̄figuratōe doctrīe et p̄dicatōis xp̄i. v. c.

De prefiguratōe passionis xp̄i. vi. c.

De p̄figuratione descensus xp̄i anime ad inferos. vij. c.

De p̄figuratione resurrectōis xp̄i. viij. ca:

De p̄figuratione ascēsiōis xp̄i. ix. c.

De p̄figuratione aduēt⁹ xp̄i ad iudiciū. x. c.

De p̄figuratione resurrectōis generalis. xi. c.

De prefiguratōne vite eterne quā electi post mortem consequentur. c. xij.

De p̄figuratione vnitatis eccl̄ie. c. xiij.

De p̄figuratōe cauendorū. s. septē capitaliū viciorū et trāsgressiōis. x. preceptorū. c. viiij.

De p̄figuratione malicie inimicorū sp̄ualiū

De p̄figuratiōne virtutis et efficatie sacramentorum. vij. capl'a.

De p̄figuratōne baptismi. c. i.

De p̄figuratiōne cōfirmationis. c. ij.

De p̄figuratōe sacramēti eucharistie. c. iij.

De p̄figuratione sacramēti p̄ñie. c. iiij.

De p̄figuratiōe sacramēti ordis. ca. v:

De p̄figuratiōe sacramēti mr̄imonij. ca. vi.

De p̄figuratione vnctionis extreme. ca. vij.

De p̄figuratōe septē donoꝝ sp̄ussācti. c. viij

De p̄figuratōe septē virtutū. c. viiij.

De p̄figuratione septē bonorū sp̄ualiū hic sunt septem capl'a.

De p̄figuratione bonitatis crucis et passionis xp̄i capitulum septimum.

De p̄figuratione bonitatis virtutis et oratōnis matris xp̄i. c. ij

De p̄figuratione bonitatis virtutis p̄latis siue auctoritatis ecclesie in orando. c. iij.

De p̄figuratōe virt⁹ oróis sctōꝝ no. te. c. iiij

De p̄figuratione bonoꝝ pastorū ecclesie.

De p̄figuratione bonitatis sedulitatis bonorum sanctorum ecclesie. c. v.

De p̄figuratōe bōitatis diuie īspiratōis. c. vi

De prefiguratione bonitatis discrete considerationis hominis. c. vij.

a ij

gelium esse falsum.

Tercia heres est eorũ q̃ negãt cõfessionẽ va lere ad remissionẽ peccatorũ.

Quarta heresis est eorũ qui negãt cõfessio nem debere fieri homini.

Quinta heresis est eorũ q̃ dicũt q̃ confessio solũ est fienda curato sicut ꝓprio sacerdoti.

Sexta heresis ẽ eoꝝ q̃ dicũt q̃ non tenet q̃s cõfiteri sacerdoti si laicus sit p̃sto

Septima heresis est eoꝝ q̃ dicũt q̃ ñ est obe diẽdum nisi soli deo.

Octaua heresis ẽ eoꝝ q̃ dicũt q̃ nõ est obe diendũ p̃latis exñtib' i peccõ mortali et q̃ tales nõ hñt ptãtẽ ligãdi et soluendi.

Nona heresis est eoꝝ q̃ dicũt q̃ nõ officiũ et ordo s; meritũ bone vite h; ptãtẽ ligandi et soluendi cõsecrãdi et benedicendi.

Decia heres est eoꝝ q̃ dicũt q̃ nõ ẽ vera idul gentia vel relaxatio ep̃i in cõsecratiõne ecclie vel alias idulgentias concedendo.

Undecia heresis ẽ eorũ q̃ dicũt q̃ orõnes et suffragia ꝑ mortuis ab exñtibus in peccato mortali non proficiunt.

Duodecia heresis ẽ eorum qui negant pur gatorium eẽ

Decia tercia heresis ẽ eorũ q̃ negãt aliã vitã post sepationẽ aie a corpe q̃ error iprobatur ex dictis pħoꝝ et rõib' et auctoritatib' veter et noui testamenti et doctorũ ecclesie.

Decia q̃rta heresis est eorum qui dicunt q̃ non possunt euitare peccata quia fuerũt na ti in tali constellatione vel signo et improba tur per tres famosos doctores.

Eptima cõsideratio oñdit ad quos ꝑ tinet diffinire q̃ assercio ẽ catholica vel heretica vel vtrũ. s. ad canõistas vel ad theo logos et declarat q̃ ad theologos.

Ctaua cõsideratio declarat quõ heretici sunt vitandi.

Ona cõsideratio ostẽdit vtrũ cũ hereti cis vel ĩfidelib' sit publice disputãdũ.

Ecima consideratio demonstrat quis est modus inquirendi hereticos.

Undecia cõsideratio ostendit quali pe na sunt heretici puniendi.

Uodecima consideratio declarat quis põt capere hereticos et tormentis exponere et mouentur ibi. xv. difficultates singulares

N tercio libro q̃ ẽ de bello iudeoꝝ cõtinentur. xij. consideratiões.

Rima cõsideratio tractat de iudeoꝝ cecitate et quõ reduci põt ad lucem.

Ecũda cõsideratio tractat de iudeoꝝ parẽcia s̃m doctrinã thalmud.

Ercia cõsideratio tractat de iudeoꝝ diuersitate in sua fide et credẽtia

Uarta consideratio tractat de iudeorũ bello ꝑ argumẽta sũpta ex lege mosay ca et sunt in numero. xxiij. argumenta.

Primũ argumẽtũ contendit q̃ lex moysi sit perpetuo duratura.

Secũdũ q̃ lex moysi nõ est abolita sed ad huc obseruanda.

Terciũ cõtẽdit q̃ diuine sanctiões veteris te stamẽti non sunt mutate.

Quartũ cõtendit q̃ circũsio erat perpetuo duratura.

Quintũ contendit q̃ si sabbatũ cessat lex no ua non est a deo.

Sextũ ꝯtendit q̃ ihũs xp̃s nõ ẽ ver' messias q: non venit in nouissimis diebus.

Septimũ ꝯtendit q̃ ihũs xp̃s non est ver' messias q: mons syon nõdũ est eleuatus in vertice montium.

Octauũ ꝯtendit q̃ nõ est ver' messias q: ad eũ non fluxerũt omnes gentes.

Nonũ ꝯtẽdit q̃ ihũs xp̃s ñ ẽ messias q: i ei' aduẽtu ñ ẽ dictũ vẽite ascẽdam' ad mõtẽ dñi.

Decimũ ꝯtẽdit q̃ ihũs xp̃s nõ ẽ ver' messi as q: in ei' aduẽtu gladij nõ sũt ꝯuersi in vo meres et lancee in falces.

Undecimũ ꝯtẽdit q̃ ihũs xp̃s nõ ẽ ver' mes sias q: i ei' aduẽtu nõ habitauit lupus cũ a gno et pardus cũ hedo.

Duodecimũ ꝯtẽdit q̃ ihũs nazaren' nõ est ver' messias q: iudei nõ sunt liberati a capti uitate nec reducti ad patriã.

Decimũterciũ ꝯtẽdit q̃ ihũs xp̃s non ẽ ver' messias q: non ꝯgregauit iudeos in ihr̃l'm.

Decimũquartũ ꝯtendit q̃ ihũs xp̃s non est verus messias q: nõ fuit tẽplũ in ei' aduẽtu reedificatũ sed destructũ.

Decimũq̃ntũ ꝯtendit q̃ ihũs xp̃s non ẽ ve rus messias q: in ei' aduẽtu iuda et ihr̃l'm ñ hitauit ꝯfidẽter sed in miseria.

Decimũsextũ ꝯtẽdit q̃ ihũs xp̃s non ẽ ver' messias q: non habet filios nec semen

Decimũseptimũ ꝯtẽdit q̃ ihũs xp̃s ñ ẽ ver' messias q: lux lune nõ ẽ facta sicut lux solis nec lux solis sicut lux septem dierũ.

Decimũoctauũ contendit q̃ ihũs xp̃s nõ ẽ

verus messias qꝛ in eius aduentu sceptrum in israel non est ablatum.

Decimūnonū ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s non est verus messias qꝛ non venit in tp̄e quo fuit sceptrum israel sublatum.

Uicesimū argumētum ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s non est ver⁹ messias qꝛ n̄ vēit i nubibus celi

Uicesimūprimum ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s nō est ver⁹ messias qꝛ regnū romanorū adhuc permanet.

Uicesimūscd̄m ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s non est ver⁹ messias qꝛ xp̄iani affirmāt ipsū eē deū.

Uicesimūterciū ꝯtendit ꝙ lex euāgelij nō ē a deo qꝛ ponit trinitatem personarum.

Uicesimūquartū ꝯtēdit ꝙ xp̄iani sunt ydolatre qꝛ adorāt sacramētum altaris et venerātur ymagines.

Quinta ꝯsideratio tractat de bello iudeorum per argumēta sumpta ex lege euāgelica et sunt in numero. xxiiij.

Primū argumētū ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s nō est ver⁹ messias qꝛ i ei⁹ genealogia ponunť mulieres peccatrices.

Secūdū argumētū ꝯtendit xp̄ianos esse inmundos qꝛ comedunt carnes suillas et alia in lege ꝓhibita.

Terciū ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s n̄ ē ver⁹ messias qꝛ i ei⁹ genealogia nulla sancta mulier pōit.

Quartū ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s n̄ est ver⁹ messias qꝛ n̄ est filius dauid siue de genere dauid

Quintum argumētum ꝯtendit ꝙ ihs xp̄s nō est ver⁹ messias qꝛ fuit peccator ex hoc ꝙ fuit baptizatus.

Sextū argumētum ꝯtendit ꝙ ihs xp̄s n̄ habuit spiritūsanctum ante baptismum.

Septimum ꝯtendit ꝙ ihs xp̄s nō est verus deus quia esuriuit.

Octauuz contendit ꝙ ihūs xp̄s nō est deus qꝛ non dixit dyabolo tēptanti ꝗ in omni verbo qd̄ ꝓcedit de ore meo.

Nonuz contēdit ꝙ ihūs xp̄s nō est ver⁹ de⁹ qꝛ nō misit se deorsum dū erat i pinnaculo.

Decimuz ꝯtēdit ꝙ lex euāgelica nō ē lex dei qꝛ cōtradicit legi moysi cū dic̄ n̄ iurare oīno

Undecimū cōtendit ꝙ lex euāgelica non est vera qꝛ destruit legē iusticie oculum pro oculo dentem ꝓ dente.

Duodecimuz cōtēdit ꝙ lex euāgelica nō ē vera qꝛ dat ꝯsiliū dilectionis inimicorum.

Decimūterciuz cōtēdit ꝙ ihūs xp̄s nō ē verus deus qꝛ relaxauit obseruātiā sabbati.

Decimūq̄rtuz ꝙ ihs xp̄s nō ē de⁹ vn⁹ cū pr̄e qꝛ cōfitet̄ et qꝛ dixit oīa sibi tradita a patre.

Decimūq̄ntuz cōtēdit ꝙ ihs xp̄s nō est de⁹ qꝛ ꝯtradixit sibi vt dicunt et est instabilis

Decimūsextuz cōtendit ꝙ pr̄ filius et spiritussanctus nō sunt vnius essentie ex eo ꝙ aliqd̄ peccatū dimittit̄ ab vno qd̄ nō dimittit̄ ab altero sicut p̄z de spiritu blasphemie.

Decimūseptimuz contendit ꝙ ihs xp̄s n̄ est ver⁹ de⁹ qꝛ dicens ꝙ venit saluare qd̄ ꝑierat cōtradicit sibiipsi loquens ꝑabolice.

Decimūoctauū contendit ꝙ ihesus xp̄s nō est deus qꝛ orauit.

Decimumnonum contēdit ꝙ ihūs xp̄s non est de⁹ qꝛ fuit tristis et timuit.

Uicesimuz ꝯtendit ꝙ ihūs xp̄s non ē deus qꝛ iuit ad ficulneā ad ꝗrendum fruct⁹ q̄ nō habebat nisi folia et qꝛ maledixit ei cū nihil nocumēti sibi fecerat.

Uicesimūprimū cōtendit ꝙ ihūs xp̄s non est de⁹ qꝛ accepit ab alio ꝑtātē dicēs data est mihi oīs ꝑtās i celo et i terra.

Uicesimūscd̄z ꝯtendit ꝙ ihs xp̄s n̄ est vn⁹ de⁹ cū pr̄e et spūsancto qꝛ ip̄e descendit i ventrum v̄ginis et non pr̄ et spiritussanctus.

Uicesimūterciū contendit ꝙ ihs xp̄s non est deus qꝛ fuit missus sicut mittens.

Uicesimūquartum contendit ꝙ ihesus xp̄s non est deus qꝛ locutus est sathā studere ad ī terficiendum me.

Sexta consideratio tractat de bello iudeorū ꝑ argumēta sumpta ex natura et allegāt contra legē xp̄i euā. xxiiij. īpossibilia.

Primū īpossibile ē deum īcarnari qd̄ nō seq̄retur si incarnaret̄ ī corpe mulieris.

Scd̄z īpossibile ꝙ corp⁹ xp̄i sit eiusdē rōnis cū nr̄o cū n̄ sit ex maris semine generatum.

Terciū īpossibile est ꝙ mors xp̄i sit satisfacti ꝓ peccato originali cū ip̄e nō sit mortu⁹ scḋm naturā diuinā sed hūanā scḋm quā alij hoīes non erāt sufficiētes ad satisfaciendum

Quartū īpossibile est ꝙ xp̄s sufficienter satisfecerit ꝓ peccatis humani generis ex quo hoīes adhuc penas patiunť quas ꝓ peccato īductas scriptura diuia commemorat.

Quintum īpossibile est ꝙ xp̄s sufficienter satisfecerit ꝓ pctīs ex quo q̄runtur remedia pro abolitione peccatorum.

Sextū īpossibile ē ꝙ xp̄s abstulit ꝑtātez dyaboli cū⁹ post ei⁹ aduētū non dimiserit facere peccare hoīes sicut prius.

Septimū impossibile est ꝙ morte discipulo
rum xp̄i que si fuit a deo vel a dyabolo ad
vtrūqȝ sequitur īpossibile vt dicūt et ꝙ pec/
cāt xp̄iani odiendo iudeos que in morte xp̄i
īpleuerūt volūtatem dei.
Octauū īpossibile ꝙ ihūs nazaren⁹ sit deus
cū fuerit ī loco determīato. s. ī vtero virgis in
nazareth ī galylea ciuī. sicut sunt alia corpora
Nonū īpossibile ē ꝙ nouē mēsib⁹ tota diui
nitas staret ī vtero marie qꝛ tūc tot⁹ mūdus
fuisset priuatus diuinitate.
Decimū īpossibile ē ꝙ ī sacramēto altaris ē
verū corp⁹ xp̄i cū locut⁹ sit xp̄s significatiue et n̄
realiter dicēs hoc est corpus meū:
Vndecimū īpossibile ē ꝙ corp⁹ xp̄i sit ī sacra
mēto altaris ꝑ miraculū cū ad oculū nō ap
pareat.
Duodecimū īpossibile ē ꝙ corp⁹ xp̄i īcipiat
eē in altari qꝛ nec ꝑ motū localē nec ꝑ cōuer/
sationē alterius in ip̄m.
Decimūterciū ꝙ corpus xp̄i sit integrū et ꝙ
caro et sanguis maneāt in locis separatis
sub speciebus panis et vini.
Decimūquartū ē ꝙ corp⁹ xp̄i ī tāpua hostia
cōtineat̄ cū mai⁹ ī mioꝛi non capiatur.
Decimūquītū ꝙ vnicū corp⁹ xp̄i sit simul in
diuersis altarib⁹ cū nō possit vnū corp⁹ simul
esse in diuersis locis.
Decimūsextū īpossibile ē ꝙ caro xp̄i et san/
guis sint sub spēbus panis et vini cū sit im/
possibile duo corpora simul eē in eodē loco
scȝ substātia panis et vini cū carne et sangui
ne xp̄i cū illa accidētia vt dicūt nō sint per se
nec in aere nec in carne et sanguīe xp̄i sȝ sub/
iectiue in substantia panis et vini.
Decimūseptimū ē ꝙ ī sacramēto altaris sit
corp⁹ xp̄i īcorruptibile cū possit putrefieri in
cinerari et a moribus comedi.
Decimūoctauū īpossibile ē ꝙ corp⁹ xp̄i sit in
sacramēto cū illud frāgatur in ptes.
Decimūnonū ē ꝙ corpus xp̄i sumat̄ et cōsu
matur etc̄.
Vicesimū īpossibile ē ꝙ mādueās ptē sacra
mēti māducet totū cū oīs pars sit mioꝛ toto
Vicesimūprimū ē ꝙ illud sacramētū sit ve/
rus de⁹ et vna ps maneat in altari et altera
cadat in terram.
Vicesimūsecūdū ē ꝙ xp̄s ī sacramēto sit ve
rus deus et nō cadēs in terra non eleuet se et
ꝑmittat se ab īmūdis sacerdotibus ptractari
Vicesimūterciū īpossibile ē ꝙ in illo sacra/
mento sit verus deus et ꝙ descēdat ī stoma
chū cū sumitur.
Vicesimūquartū impossibile ē ꝙ in illo sa/
cramēto sit vere corp⁹ xp̄i ꝑ miraculū quoti/
die in ecclesijs cum semel et non pluries acci
dat miraculum:

Secunda cōsideratio tractat de crudeli/
tatib⁹ iudeorū et explicat̄ tribus pūctis
principalibus.

Prim⁹ pūctus est de crudelitate iudeorū er/
ga xp̄m messiā suū.
Secūd⁹ de crudelitate iudeoꝝ erga seipsos
quo ad captiuitatē et dānationē eternā.
Tercius pūctus est de crudelitate iudeorum
erga xp̄ianos et ponitur. xvij. crudelitates
famose.
Prima crudelitas iudeorū facta est in ciuita
te toleti cū oēs xp̄iani gladio sarracenorum
sunt trucidati eorū causa:
Secūda crudelitas iudeorū fuit ī regno frā/
cie cū occiderūt infantes ꝓpter quod expulsi
sunt a regno.
Tercia crudelitas fuit in eodē regno vbi fla
gellatū et spinis coronatū suspenderūt vnū
xp̄ianum.
Quarta crudelitas in ꝑdicto regno attēpta/
ta fuit in occisiōe oīm xp̄ianorū vni⁹ ꝓuincie.
Quinta crudelitas iudeorū fuit ī alamania
vbi quādā puellā occiderūt et ibi ꝯdarantur
quare iudei in omni ꝓuincia quā ībabitāt
xp̄ianū sanguinē fundūt.
Sexta crudelitas iudeorū in alamania fuit
cū intoxicauerūt oēs puteos et fontes.
Septima crudelitas iudeorū etiā in alama
nia fuit vbi tres infantes xp̄ianorū occidērūt
Octaua crudelitas iudeoꝝ in ciuitate pauie
accidit vbi iude⁹ quidā medicus occidit vnū
xp̄ianum infantem.
Nona crudelitas iudeorum in Saona ciui/
tate accidit vbi iudei occiderūt vnū infantē
xp̄ianū et cōicauerūt cū sanguine eius
Decima crudelitas iudeorū in regno castelle
accidit in loco q̄ dr̄ tanara vbi iudei semina
uerūt aculeos in cēderūt xp̄ianoꝝ domos
Vndecima crudelitas iudeoꝝ in ꝑdicto re/
gno accidit vbi iudei occiderūt vnū infātem
xp̄ianū et cōicauerūt cū cinerib⁹ cordis eius
Duodecima crudelitas iudeorū in eodem re
gno ciuitate taurēn. accidit vbi ꝑsciderūt car
nem cū sanguine de crure cuiusdā pueri xp̄i
ani et secū deduxerūt.

Decimatercia crudelitas iudeorũ est in me-
dicinis vbi assignãt tres rõnes qre ñ expedit
xpianis vti medicinis iudeorũ.
Decimaquarta crudelitas iudeorũ est in ve
nenis propinãdis.
Decimaqnta crudelitas iudeorũ ẽ in orõni-
bus in quibus quotidie orãt p destructione
ecclesie xpi et principũ xpianorũ.
Decimasexta crudelitas iudeorũ est in eorũ
doctrina contra xpianos.
Decimaseptima crudelitas iudeorũ est ĩ vsu
ris quibus expoliant xpianos.

Octaua cõsideratio tractat de iudeorũ
fatuitatib⁹ que sex passibus mẽsurãt.

Primus passus est de fatuitatibus iudeorũ
cõtra charitatẽ.
Scds passus est de fatuitatib⁹ iudeorũ con
tra legem nature.
Terci⁹ pass⁹ ẽ de fatuitatib⁹ iudeorũ ɔtra di-
uinã pfectiõẽ et ibi explicãt̃ qnq3 fatuitates.
Prima fatuitas qꝫ deus est corporeus
Scda fatuitas ẽ qꝫ deus tñ ẽ in occidẽte.
Tercia fatuitas est qꝫ semel in die quotidie
deus irascitur.
Quarta fatuitas est qꝫ deus semel ĩ die quo
tidie plorat.
Quita fatuitas est qꝫ deus dimisit vnũ fora
mẽ in celo nõ valẽs pficere firmamẽtũ
De alijs fatuitatib⁹ plurimis cõtra diuinã p
fectionẽ et in eius offensam.
Quartus pass⁹ ẽ de fatuitatib⁹ iudeorum cõ
tra legẽ mosaycã et cõtra pphas.
Quitus passus est de fatuitatib⁹ iudeorum
quo ad dauos rbore.
De fatuitatib⁹ iudeorũ dicẽtiũ dan pscidisse
lapidẽ magnũ et similiter og rex basan.
De fatuitatib⁹ iudeorũ dicẽtiũ moysen in ce-
lũ ascendisse et ibi deuictis angelis legẽ ac-
cepisse.
De fatuitatib⁹ iudeorũ dicẽtiũ quẽdã nomi
ne Josue decepisse angelũ mortis et ĩ celum
saltasse ac ibidẽ dei sententia remansisse.
De fatuitatib⁹ iudeorũ dicẽtiũ mortuos su-
os in aduẽtu messie suscitãdos vt terrã
incolãt vbi plurima de resurrectõe tractãt in
cõfutatione errorũ et fatuitatis iudeorũ.
De residuis fatuitatibus iudeorũ.
Sext⁹ pass⁹ ẽ de falsa expectatione iudeorũ
circa aduẽtũ messie q̃ fatuitas tripliciter ostẽ
ditur .s. diuisione tpis determinatione et exẽ
pli manifestatione.

Dna ɔsideratio tractat de iudeorũ ex-
pulsionibus vbi quatuor principales
expulsiones notantur.
Prima expulsio iudeorũ fuit a terra scã, vbi
quatuor pũcta agũtur.
Prim⁹ pũctus est de signis q̃ precesserunt ex
cidiũ iherosolimitanũ.
Scds pũctus de calamitate obsessorũ et ob
stinate malitie iudeorũ quis fuerit finis et q̃
pietas tyti.
Tercius pũct⁹ ẽ quõ mulier quedã vrgente
fame occidit et mãducauit filiũ suum.
Quartus est de numero captiuorũ et occiso-
rũ et pẽpitorũ fame.
Secũda expulsio iudeorũ facta fuit a regno
frãcorũ et anglie vbi tres cause diuersim assi
gnantur.
Tercia expulsio iudeorũ facta fuit a regno
anglie vbi due cause assignantur.
Quarta expulsio iudeorũ facta fuit ab hyspa
nia.

Decima cõsideratio tercij libri tractat de
iudeorũ mirabiliũ et sua obstinata ma
licia vbi decẽ mirabilia explicantur
Primũ mirabile est de aqua disparente iu-
deo ficte ad baptismũ accedente.
Scdm mirabile ẽ de sanguie ymagis xpi cru
entatis iudeũ telo cũ transfigentẽ.
Terciũ mirabile de puero iudeo q̃ cõicauit
cũ xpianis, pp̃ter qd a pr̃e in fornacẽ ardẽtẽ
missus illesus exiuit.
Quartũ mirabile de sanguine et aqua q̃ exi
erũt de latere ymagis xpi qd lãcea iudei ape
ruerũt et qũo suppositũ vas fuit ipletũ.
Quitũ mirabile fuit de iudo q̃ signat⁹ signa
culo crucis a demonibus fuit liberatus.
Sextũ mirabile est de sanguie gutturis ima
ginis xpi quo aspersus fuit iudeus facie et ca
pite q̃ eã gladio ĩ gutture pcusserat.
Septimũ mirabile ĩ libro ĩ medio rupis so-
lide a iudeo inuẽto in ciuitate toletanã, ĩ quo
de triplici mũdo scribebatur et in tercio de fi
lio dei nasciuro ex virgine maria et qũo pro
salute hoim pati debebat.
Octauũ mirabile est de iudea papizata in ci
uitate sogobeñ. et per virginẽ liberata.
Nonũ mirabile est de signaculis crucis ĩ ve-
stimẽtis iudeorũ ipressis.
Decimũ mirabile vide in fine libri.

Ndecia cõsideratio tractat de iudeorũ
obligatiõe ex iure canonico et ciuili ac

ordiatione regia q̃ octo articulis explicatur;
Prim⁹ articulus quare pmittũtur viuere iter xpianos.
Scd's articulus que sunt illa que pmittũtur iudeis de iure.
Tercius articulus que sunt illa que non permittũtur iudeis de iure.
Quart⁹ articulus que sunt illa in q̃b⁹ xpiani nõ debẽt cũ iudeis cõuersari.
Quintus articulus est de his ad que cõpellẽdi sunt iudei de iure.
Sextus artic'lo ẽ de penis iudeorũ blasphemantiũ nomẽ xpi vel antexpiãnũ subuertere baptizatos.
Septimus articulus ẽ de his ad que tenẽtur iudei ex regia ordiatione regni vbi explicant xxiiij. ordinationes
Pria ordinatio est d̃ habitatione ĩfideliũ
Scd'a ordinatio est de his q̃ circa medicinas et cõmestibilia interdicũt iudeis;
Tercia ordinatio q infideles q̃ voluerint cõuerti per nullũ ipediantur.
Quarta ordinatio de loco comedendi ĩfideliũ et de seruitoribus eorũ.
Quita ordinatio est de interdictione officiorum infidelibus.
Sexta ordinatio est q non habeant iudei plateas nec foros.
Septima ordinatio est quomodo iudeis interdicũtur iudices.
Octaua ordinatio est q ĩterdicũt ĩfidelibus diuisiones tributorum inter se.
Nona ordinatio ẽ q vltra ad q̃d a rege prĩcipaliter nõ dñt ĩfideles aliq̃d colligere iter se;
Decima ordinatio est quõ interdicitur iudeis medicina et presentatio siue oblatio commestibilium ipsis xpianis.
Vndecia ordiatõ ẽ quõ iterdicit q̃buscunq mulierib⁹ xpianis igress⁹ĩ circul' ĩfidelium.
Duodecia ordiatio est q ĩterdicit ĩfidelibus noiari don.
Decimatercia ordiatio ẽ q iudei habeãt hitũ signatũ quo cognoscãt.
Decimaquarta ordiatio est de habitu iudeorũ et sarracenorũ;
Deciaqnta q̃d nõ hẽant vestes pciosas.
Deciasexta q nõ recedãt de valleciis nec de aliqua alia pte.
Deciaseptia ordiatio ẽ q ĩterdicit militibus et alijs xpianis receptio ĩfideliũ in suis terris qui habitãt in alijs

Deciaoctaua ordinatõ ẽ q ĩfideles nõ radãt suas barbas.
Decianona ordiatio ẽ q infideles non habeant operarios xpianos.
Vicesima ordinatio ẽ q iterdicũtur ĩfideli omnia officia erga xpianos..
Vicesimaprĩa ordinatio est q iterdicit infidelibus venditiones trapazetarum
Vicesimascd'a ordinatio ẽ de psona que accusare ds trãsgressores infideles.
Vicesimatercia ordinatio ẽ de penis infideliũ fugientiũ extra regnũ
Vicesimaquarta ordinatõ ẽ q in penis infidelium nulli iferiores pñt dispensare.
Octau⁹ et vltimus articulus ẽ de statu iudeorum nunc in regno castelle.
Duodecima cõsideratio et vltima tractat de iudeorũ cõuersione in fine seculi que octo punctis explicatur.
Prim⁹ pũctus est quare iudeorum cõitas n̄ conuertitur ad fidem xpi.
Secũdus pũctus est de iudeis q̃ volũt conuerti ad fidẽ vtrũ sunt recipiendi.
Terci⁹ pũctus ẽ de mõ qui debet teneri in receptione iudeorũ qui voluerint conuerti ad fidem ihesu christi.
Quartus pũctus ẽ an iudei sint cõpellẽdi ad recipiendum baptismum. .
Quit⁹ pũct⁹ ẽ de pena que ẽ facienda iudeo cõuerso redeũte ad pprias instituta.
Sext⁹ pũct⁹ ẽ quõ iudei recipiẽt ãtixpm et decipiẽt ab eo vbi agitur de aduentu antixpi
Septimus punctus est quõ iudei cognoscẽt se deceptos per antixpm et conuertentur ad viam veritatis fidei dñi nñi ihũ xpi vbi etiã agitur de fine et morte antixpi.
Octau⁹ et vltim⁹ articul⁹ ẽ an tps ãtixpi possit determinate cognosci et d̃ nouẽ signis ei⁹ propinqui aduentus.
In quarto libro q̃ est de bello sarracenorũ sunt. xij. considerationes.
Prima cõsideratio est de origine machometi que tribus explicat articul'
Prim⁹ articulus est de origine machometi quo ad genus et locũ.
Secũdus articulus ẽ de origine secte machometi quo ad auctorem.
Terci⁹ articulus est de origine machometi et eius secte quo ad tempus.
Secũda cõsideratõ tractat de vita et morib⁹ machometi q̃ trib⁹ explicat pũctis

Primus pūctus est ꝙ vita machometi fuit bestialis et libidinosa.
Scđs pūct⁹ ē ꝙ vita machōeti fuit ābitiosa
Tercı⁹ pūctus ē ꝙ vita machometi fuit mor bi epilētico mōstruosa.

Ercia ꝯsideratio tractat đ q̄litate doc trīe et legis machometi q̄. vij. passib⁹ ptrāsit.
Prim⁹ ē đ mō quo fuit data lex machometi
Scđs pass⁹ ē de erroib⁹ legis machometi:
Terci⁹ passus ē de fatuitatibus et fabulis le gis machometi.
Quart⁹ passus ē đ maliciis legis machometi
Quītus passus est ꝙ lex machometi nō est lex confirmata miraculis.
Sext⁹ pass⁹ ē ꝙ lex machōeti ē lex ꝯdictōis
Septim⁹ passus ē ꝙ lex machometi nō ē lex dei q̄ in mīsio ē per hominē reuocata et quo modo dyabol⁹ fuit pricipalis actor alchorāi

Uarta ꝯsideratio tractat de fundamē to legis machometi vbi narratur fictō scale sui ascensus in celum et illorum q̄ men daciter finxit se vidisse.

Uinta cōsideratio tractat de cōcordia et discordia legis machometi cū lege xp̄i in articulis fidei p̄mittitur et tractat diffuse de xij. articulis fidei ſm cōparationē. xij. lapidu ꝓciosorū moralr.
De primo articulo fidei q̄ ē. credo ī deū patrē omnipotentē creatorē celi et terre et de ꝓ prietatibus iaspidis et de discordia sarrace norum a xp̄ianis.
De. ij. articulo q̄ est credo in ihm xp̄m filium eius vnicū dñm nr̄m et de ꝓprietatib⁹ saphi ri et de totali discordia sarracenorū a xp̄ianis in eodē et quō ex alchorano ostendit ꝙ ihe sus xp̄s est filius dei.
De. iij. articulo fidei q̄ est. qui cōceptus ē de spūsancto natus ex maria virgine et de ꝓpri etatib⁹ calcedonij. et quō ihūs xp̄s est verus messias sarracenorū vbi et ostendit latissi me necessitas incarnationis filij dei sic ꝙ ꝗ prim⁹ homo nec omnes puri hoīes nec oēs angeli boni nec omnes dyaboli simul fue runt sufficientes ad satisfaciendū ꝓ peccato originali
De. iiij. articulo fidei qui est passus sub pon cio pylato crucifixus mortuus et sepultus ē de ꝓprietatib⁹ smaragdi. et ꝯcordia et discor dia machometi in eodem.
De. v. articulo fidei q̄ est. descendit ad infe ros tercia die resurrexit a mortuis et de ꝓpri etatibus sardonicis cui n̄ ꝯcordet machōetus
De. vi. articulo fidei q̄ ē. ascēdit ad celos se det ad dexterā dei p̄ris oīpotentis et de pro prietatibus sardij et de concordia et discor dia machometi in eodē vbi đclarāt tres dif ficultates de ascensione xp̄i.
De. vij. articulo fidei q̄ est. Inde venturus ē iudicare viuos et mortuos et de ꝓprietatib⁹ crisoliti et de discordia machometi ab eo dem.
De. viij. articulo q̄ est. credo ī spiritūsanctū et de ꝓprietatib⁹ berilli et de cōcordia et di scordia machometi in eodem.
De. ix. articulo fidei q̄ ē. credo sctā ecclīā ca tholicā et de ꝓprietatib⁹ topasij cui non con cordat machometus.
De. x. articulo fidei q̄ est. Credo sanctorū cō munionē peccatorū remissionē et de ꝓprieta tibus crisoprassi cui etiā non cōcordat ma chometus.
De. xi. articulo fidei qui est. credo carnis re surrectionē et de ꝓprietatibus iacincti cui cō cordat machometus.
De. xij. articulo fidei q̄ est vitā eternā amen et de ꝓprietatib⁹ ametisti et de cōcordia et di scordia in eodem machometi.
De discordia machometi ī p̄ceptis.
De p̄rio p̄cepto machometi ī oīōnib⁹.
De secūdo p̄cepto machometi in locationi bus suis antequā orent.
De. iij. p̄cepto machometi ī p̄conizatiōe alte vocis.
De. iiij. p̄cepto machometi in ieiunijs.
De. v. p̄cepto machometi ī obſuatiōe pache
De. vi. p̄cepto machometi in peregrinatione ad mecham.
De. vij. p̄cepto machometi ī p̄dationib⁹ cap tiuationib⁹ et occisionib⁹ cōtrariorū:
De. viij. p̄cepto machōeti ī licētia cōestibiliū
De. ix. p̄cepto machōeti circa p̄lalitatē vxorū
De. x. p̄cepto machometi circa ꝓhibitionem aliquarū mulierū de ꝓpria cognatione:
De. xi. p̄cepto machometi circa obseruatiōē die veneris
De. xij. p̄cepto machōeti ī orādo v̄sꝰ meridiē
De. xiij. p̄cepto machometi circa iudicialia.
De. xiiij. p̄cepto machōeti đ abstinētia a vīo
De. xv. p̄cepto machōeti circa modū heredi tandi.
De. xvi. p̄cepto machōeti circa testimonia.
De. xvij. p̄cepto machōeti circa ꝓhibitiōes di sputationis cū quocūqȝ extraneo a lege sua.
De. xviij. p̄cepto machōeti circa circūcisiōēs
Exta ꝯsideratiō đ vilissima morte ma chometi tractat.

Tercia consideratio tractat de successo-
ribus machometi q̄ quatuor punctis explicat.
Primus punctus ē de astucia dyaboli de geni-
tu.. machometi.
Secūdus punctus est de successoribus machometi
caliphis egypti orientali et mira occidentali.
Tercius punctus est de diuersitate gentium q̄ le-
gem machometi suscipere noluerunt.
Quartus punctus ē de [illegible] ..in
aliq̄bus imitātur sarracenos et in aliis differūt.
Quarta cōsideratio tractat de bello sarra-
cenorum p argumēta cōtra fidem fortalicii et fa-
ciunt in numero decem argumenta.
Primum argumentum contendit q̄ illi qui
vocātur xp̄iani non sunt xp̄iani vbi multipli-
citer ostenderetur irrationabilitas [illegible]
[illegible]
p spūs sanctū q̄ spūs sanctus non sic [illegible] in
[illegible] p̄sona sz [illegible] flatus.
Tercium argumentum contendit q̄ xp̄us non
sit deus cum hoc expresse [illegible] i euāgelio.
Quartum argumētum cōtēdit q̄ xp̄s mortē nō
asserūt ipz imortalē [illegible] dei flamine.
Quintum argumētum contendit contra trini-
tatē p̄sonarum q̄ nō pbatur ex verbis alchorani.
Sextum argumentum cōtendit contra beatitu-
dinem eternā in dei visione cū ipsi ... ponāt
in corporali refectione cibi et potus vbi [illegible]
me improbatur hec bestialis beatitudo.
Septimum argumentum contendit contra
[illegible] [illegible].
Octauum argumentum contendit cōtra ba-
ptismum quo ad ablutionem interiorem.
Nonum argumentum contendit contra ve-
nerationem ymaginum.
Decimū argumentū cōtēdit q̄ lex mosayca et
lex euāgelica sint corrupte p iudeos et xp̄ianos
et q̄ nihil verum est in lege nisi q̄d cū in alcho-
rano vbi [illegible] pbatur iste error.
Quinta consideratio [illegible]
[illegible] sarracenorum et xp̄ianorum p arma corporalia
[illegible]
[illegible] bella et ponūtur cū [illegible] sarracenorum
sarracenorum et [illegible] xp̄ianorum ad
bella contra eos.
Primo bello vicerūt sarraceni. fugato theodo-
ro et auferunt tributū romanorū.
Secūdo bello vicerūt sarraceni et auferunt obediē-
cia [illegible] romanorum in affrica.
Tercio bello vicerūt xp̄iani et rex sarracenorū
captiuatur.
Quarto bello vicerūt sarraceni et transferūt regnū
[illegible] in cōstātinopolim.
Quinto bello vincūtur sarraceni et capitur [illegible]
[illegible]
Sexto bello vincūt sarraceni et fugit impera-
tor romanorum licet bonus et iustus.
Septimo bello vicerūt sarraceni et pdit [illegible]
ter nomen xp̄ianorum in affrica.
Octauo bello vincūt xp̄iani et sarraceni effi-
ciuntur tributarii.
Nono bello vicerūt xp̄iani et [illegible]
[illegible]
Decimo bello vincūt xp̄iani multis milibus
[illegible]
Undecimo bello vincūt sarraceni in hyspania
et occiditur cōsolbennus regis roderici.
Duodecimo bello vicerūt sarraceni et pdit hyspa-
nia sub rege roderico vltimo rege gothorum.
Decimotercio bello vicerūt xp̄iani in aquitania et [illegible]
[illegible]
Decimoquarto bello vicerūt xp̄iani et capiūt [illegible]
[illegible]
Decimoquinto bello vicerūt xp̄iani pēpetis duo-
bus regibus sarracenorum et capiūt narbona et plu-
res alie ciuitates et loca a karolo marcello.
Decimosexto bello vicerūt xp̄iani et [illegible]
[illegible]
[illegible] milibus sarracenorū prope [illegible].
Decimoseptimo bello vicerūt xp̄iani in aquitania
[illegible]
Decimooctauo bello vincūt xp̄iani pēpta in-
numerabili multitudine sarracenorum et de-
structis tribus milibus nauibus quinq3 solum
[illegible].
Decimonono bello vincūt xp̄iani in aquitania
et ponitur rex [illegible] corduben. [illegible]
Vicesimo bello vicerūt xp̄iani et ponitur abdera-
mē dux sarracenorum in aquitania a karolo marcello.
Vicesimoprimo bello vicerūt sarraceni fugato eu-
done duce francorum et pēpta multitudine xp̄ia-
norum in francia.
Vicesimosecūdo bello vincūt xp̄iani et fugat
secundus eudo dux in francia.
Vicesimotercio bello vincūt xp̄iani et ponun-
tur [illegible] in francia cū multitudi-
ne sarracenorū p karolū marcellū.
Vicesimoquarto bello vincūt xp̄iani et fuga-
tur rex abderamus corduben. p frācos pēpta
[illegible]
Vicesimoquinto bello vincunt xp̄iani in regno
[illegible] corduben. et [illegible]
sarraceni qui cū eo venerunt.

Vicesimosexto bello vincūt xp̄iani et claruit rex alfonsus catholicus.

Vicesimoseptio bello vincūt xp̄iani fugato maurorum rege cordubensi. et perimunt̄. liij. milia farracenorū sub rege froila.

[illegible] bello vincūt xp̄iani et capit̄ galleciam ac efficit̄ xp̄iana p̄ karolū magnum.

Vicesimonono bello vicūt xp̄iani p̄ēpti plurib⁹ regib⁹ farracenorū ac pluribus ciuitatib⁹ captis p̄ karolū francorū regem.

Tricesimo bello vicūt xp̄iani et perimunt̄. lx. milia farracenorū p̄ rege alfonsum castum.

[illegible] bello vicūt farraceni et possidēt farracenorum terrā a mozbano vsq̄ ad ciuitatē cordubensi. p̄ mesquita farracenorū cōstruenda.

Xxxij. bello vicūt xp̄iani et capit̄ narbona a karolo magno.

Xxxiij. bello vicūt xp̄iani et perimit̄ exercitus magn⁹ farracenorum [illegible] sub rege alfonso casto.

Xxxiiij. bello vicūt xp̄iani et perimit̄ [illegible] per regem alfonsum.

Xxxv. bello vicūt xp̄iani et occidit̄ rex [illegible] per regem alfonsum castū.

[illegible] milia farracenorum p̄ rege alfonsū castu.

Xxxvij. bello vincūt xp̄iani et perimit̄ p̄ditor machometus et castrū [illegible] capit̄ per regem alfonsum castum.

[illegible] ciuitas barchinonie.

Xxxix. bello vicūt xp̄iani sub rege ramiro occisis. lxx. milib⁹ farracenorū et declarat se beat⁹ Jacob⁹ custodē hyspanie.

[illegible] igne soluunt̄ in galeas p̄ regē ramirū.

Xl. bello vicūt xp̄iani occisa plurima farracenorū multitudine sub rege ordonio.

Xlij. bello vicūt xp̄iani capti [illegible] farracenorū [illegible] et [illegible].

[illegible] sub⁹ farracenis et capit̄ [illegible] a rege ordonio.

Xliiij. bello vicūt xp̄iani occiso rege [illegible] farraceno et capitur a rege ordonio.

Xlv. bello vicūt xp̄iani et capit̄ ciuitas [illegible]

Xlvi. bello vicūt farraceni et occidūt̄ [illegible] milia xp̄ianorū.

Xlvij. bello vicūt farraceni et capit̄ [illegible] magna [illegible] a soldāo babylōie [illegible]

[illegible] et [illegible] farraceni.

Xlix. bello vicūt xp̄iani occisa farracenorum magna multitudine [illegible]

[illegible]

L. bello vicūt xp̄iani p̄ēpta pluribus farracenis p̄ regē alfonsū magnum.

Li. bello vicūt xp̄iani sub bernardo [illegible] et capit̄ balbastrū et alia loca ī aragōia

Lij. bello vicūt xp̄iani sub rege alfōso magno et liberat̄ conymbrica ab obsidione farracenorum

Liij. bello vincunt xp̄iani sub rege alfonso magno et edificatur castrum magnū [illegible] pro tuitione patrie.

Liiij. bello vincunt xp̄iani per regē alfonsum magnū in senectute sua.

Lv. bello vicūt xp̄iani p̄ regē [illegible]

Lvi. bello vicūt xp̄iani sub rege ordonio secūdo et capitur ciuitas [illegible]

Lvij. bello vicūt xp̄iani sub rege ordonio secūdo et capta [illegible]

Lviij. bello vicūt xp̄iani p̄ regē ordoniū secūdū [illegible]

Lix. bello vicūt xp̄iani p̄ regē ramirū [illegible] farracenorū et [illegible] to rege [illegible] augustano p̄ditore.

Lx. bello vicūt xp̄iani sub rege ramiro secūdo p̄ēpta multitudie farracenorū [illegible]

Lxi. bello vicūt xp̄iani et capit̄ castrū de [illegible] p̄ comitē fernādū gūdisalui.

Lxij. bello vicūt xp̄iani et fugat̄ [illegible]

[illegible]

Lxiij. bello vincunt xp̄iani per comitē fernādū gundisalui [illegible] plurimis farracenis.

Lxiiij. bello vincūt xp̄iani p̄ comitē fernandū gundisalui et fugat̄ [illegible] almāsor p̄ēpta innumerabili multitudie farracenorum

Lxv. bello vicūt xp̄iani et pugnat āgel⁹ [illegible] [illegible]

[illegible] cenis grauissimo in [illegible] apostoli Jacobi.

Lxvij. bello vicūt xp̄iani p̄ regē bermūdo et [illegible] a farracenis vicūt̄ [illegible] bello p̄ almāsor

Lxviij. bello vincunt farraceni et capit̄ ciuitas legionēsi. per almansor.

Lxix. bello vincūt farraceni et occidūt̄ [illegible] septem infantes de lara.

Xx. bello [illegible] Sancti iacobi ab almāsor et educant cāpane ad mes/quitā cordubeñ. p lāpadibus
Xxi. bello vicit xpianū gēpta multitudine sarracenoꝝ p comitē castelle garsiā fernādu
Xxij. bello vicit xpiāi mortuo almāsor ac gētis innūerabilib' sarracenis p regē bernudo
Xxiij. bello vicit sarracēs et capit' ciuitas abu/leñ. moritq; i carcerib' comes garsias fernādu
Xxiiij. bello [illegible] tis et videt' mors comitis garsie fernādi.
Xxv. bello [illegible] a manib' sarracenoꝝ i[n]fantes et primus rex castel/le et iūguntur duo regna castelle et legionis
Xxvi. bello vicit xpianū et capiūt quinq; re/ges sarracenoꝝ p rodericū de viuar et quo re/cepit beatū lazarū sub specie leprosi
Xxvij. bello vicit xpianū et occidit' alyma/ymon rex sarracenoꝝ p regē garsiā nauarre.
Xxviij. bello vincunt xpiani gēptis plu/rimis sarracenis p rodericum de viuar
Xxix. bello [illegible]
Xxx. bello vicit christiāi et capit' lamegū et plīa alia loca p regem fernādū magnum
Xxxi. bello vicit xpianū et post. vij. annos capit' conimbria p regē fernādū magnū apari/ente sancto iacobo portas [illegible]
Xxxij. bello [illegible] antur plurima loca p rege fernādu magnū et [illegible]
Xxxiij. bello vicit christiāi p regē fernādū magnū et effici' tributari' rex hyspaleñ. ac [illegible]
Xxxiiij. bello vicit christianū p regē fernā/dū magnū et [illegible]
Xxxv. bello vicit christiāi et effici' tributa/ri' rex cesaraugustan' p regē sanciū castelle et [illegible] ille sancius secundus rex castelle
Xxxvi. bello vincit christianū p regē alfō/sum sextum et ostenditur confirmatio iura/menti in liberate
Xxxvij. bello [illegible] omnes sarraceni hyspanie per regē alfonsum sextum.
Xxxviij. bello vincit christianū et imponit nomen roderico de viuar cum cāpeatore.
Xxxix. bello vincit christianū et capit' [illegible] sarracenoꝝ p Cid cāpeatorē et quā per [illegible] regno.

Xl. bello vincitur christiani et capitur alcos/ac per Cyd cāpeatorem.
Xli. bello vicit christianū fugatis et vulne/ratis duob' regib' p Cid cāpeatorem.
Xlij. bello vicit xpiāi et fugat' rex deinde ac comes cremonam capit' p Cid cāpeatorē.
Xliij. bello vincit christiāi et fugantur [illegible] p Cid cāpeatorem.
Xliiij. bello vicit christianū et capitur casti/de rudea per Cid cāpeatorē q obtinuit pri/uilegia magna p nobilib' et ciuib' castelle.
Xlv. bello [illegible] et capit' rex aragonū p Cid capeatorem.
Xlvi. bello [illegible] toletū ac plurima loca per regē alfonsum sextū.
Xlvij. bello vicit christianū cruce signati [illegible] et capiuntur mul/[illegible]
Xlviij. bello [illegible] et capitur [illegible]
Xlix. bello vicit christianū et fugat' [illegible] exercitū suo. antiochia ab eius obsidi/one liberatur et inuenitur lancea qua perfo/ratum fuit latus [illegible]
L. bello vicit christianū cruce signati et capi/tur [illegible]
Li. bello vincit christianū cruce signati celi/[illegible] sarracenorū.
Lij. bello vicit sarracenū i hyspania et occidi/tur i[n]fans sancius alfonsi [illegible] et plurimi [illegible]
Liij. bello vicit christianū sub principe gode/[illegible]
Liiij. bello vincunt christianū et obsidetur ci/uitas cordubeñ. ac [illegible] traditur pro/ditore sarracenorū qui regem hyspaleñ. inter/fecerat per regem alfonsum septimum.
Lv. bello vicit sarracenū sub [illegible] rege [illegible]
Lvi. bello vicit christianū p regē alfonsum septimū destructa sarracenorū terra
Lvij. bello vicit christianū et capit' [illegible] nobilis valencie p Cid cāpeatorem
Lviij. bello vicit christianū fugato et vulne/rato rege hyspaleñ. ac gēptis q̄si .xxx. mili/bus sarracenorū p Cid cāpeatorem.
Lix. bello vincunt christianū fugato et vul/nerato [illegible] ac [illegible] et quinquaginta sarracenis per Cid campeatorem.

¶x. bello vincuntur xp̄iani et fugatur bucar rex marrochiorum vulneratus cū aliis .xxx. regibus per Cid campeatorem.

¶xi. bello vincunt xp̄iani fugato rege bucar cū suis .xxxvi. regibus vigintiq̄ eorū interfectis per Cid cāpeatorē nō viuū sed mortuū

¶xii. bello vincūt sarraceni et occidit̄ rex alfonsus arragonie q̄ spoliauit ecclesias.

¶xiii. bello vincūt xp̄iani cruce signati et capiunt [illegible]

¶xiiii. bello vicūt xp̄iāi et capit̄ ciuitas baeça p īperatorē hyspanie alfonsum septimum

¶xv. [illegible] ciuitas almerie p īperatorem alfonsum septimum

¶xvi. bello vicūt xp̄iani trucidatis plurimis sarracēis et liberat̄ ciuitas rodenia ab obsidione sarracenorū p regē fernādū legionis.

¶xvii. bello vincunt sarraceni et vulneratur rex alfonsus octauus.

¶xviii. bello vincūt sarraceni et p̄dunt̄ ciuitas sctā ibidem et plures alie ciuitates et loca

¶xix. bello vincūt xp̄iani cruce signati et efficit̄ secūdū passagiū ad terrā sanctā sine cōsecutione finis capitur tñ ciuitas acon.

¶xx. bello vicūt xp̄iani et capitur ciuitas damiata p̄emptis .lxx. milibus sarracenorum.

¶xxi. bello vicūt xp̄iani p̄empt̄ .cc. milib9 sarracēorū p regē alfōsū octauū ī nāuib9 tholose

¶xxii. bello vicūt xp̄iani et capit̄ regnū maioricarum per regem Jacobū aragonie.

¶xxiii. [illegible] ciuitas valētie p regē iacobū aragonie.

¶xxiiii. bello vicūt sarraceni [illegible] plurimis [illegible]

¶xxv. [illegible] cruce signati et capit̄ ciuitas damiata p regē frācoꝝ ludouicū

¶xxvi. bello vincūt sarraceni et captiuat̄ rex frācoꝝ ludouicus cū fratrib9 suis.

¶xxvii. bello vincūt xp̄iani cruce signati et fugāt̄ sarraceni et tyrāni de p̄uīcia ecclesie

¶xxviii. [illegible]

¶xxix. bello vicūt xp̄iani occisa multitudine [illegible]

¶xxx. bello vincunt sarraceni et capitur antiochia p soldanū babilonie.

¶xxxi. bello vincunt xp̄iani et capitur vbeda per regē fernandum secundum.

¶xxxii. [illegible] et efficit̄ tributari9 rex Tunicij regno frācoꝝ

¶xxxiii. bello vicūt xp̄iani et capit̄ ciuitas cordubē et plura alia loca p regē fernādū sctm et remittit̄ cāpane ad sanctum Jacobū:

¶xxxiiii. bello vincunt sarraceni et perditur trypolis ciuitas.

¶xxxv. bello vicunt xp̄iani et capitur ciuitas hyspalen. per regem fernādum secundū

¶xxxvi. [illegible] plura loca per regē alfonsum nonum.

¶xxxvii. [illegible]

¶xxxviii. [illegible]

¶xxxix. bello vicūt sarraceni et p̄dit̄ ciuitas acō

¶xl. bello vincūt xp̄iani et capitur insula rodi ac destruit̄ ordo tēplariorum.

¶xli. bello vicūt xp̄iani et occis̄ plurimis sarracenis capiunt̄ cābil et albania p īfātē petrū

¶xlii. bello vicūt xp̄iani fugato rege granate et p̄l'ib9 cesis sarracēis p dñs iohānē mānuel

¶xliii. bello vincūt xp̄iani et soluit̄ classis sarracenoꝝ p alfōsū infra ad inuādū marīo

¶xliiii. bello vicūt xp̄iani et occiduntur infiniti cū multitudine sarracenorum.

¶xlv. bello vincūt sarraceni et occiditur alfonsus infra admirandus marie:

¶xlvi. bello vicūt xp̄iani cesa innūera multitudie sarracenoꝝ et fugatis regib9 benamarini tunicis et bugie per regē alfonsum nonū

¶xlvii. [illegible] magna sarracenorū sub rege alfonso quarto

¶xlviii. bello vincūt xp̄iani et capitur algezire per regem alfonsum quartum.

¶xlix. [illegible]

¶l. [illegible]

¶li. bello vincūt sarraceni et perditur venetie et madena.

¶lii. bello vicūt xp̄iani perēptis duob9 milibus sarracenorū sub rege henrico tercio.

¶liii. bello vicūt xp̄iani et capitur septa per regem Johānem portugalie.

¶liiii. bello vicūt xp̄iani et capitur antequera per infantem fernandū.

¶lv. bello vicūt xp̄iani et fugāt̄ sarracēi per regē Johānē scdm occis̄ pluribus sarracēis

¶lvi. bello vincunt sarraceni et perduntur ciuitates pera et cōstantinopolis et de tribus mirabilibus que processerunt.

¶lvii. bello vincunt xp̄iani cruce signati fugato turcho et cesis .lxx. milibus turchorum per Johannem vaynoda exercitū ducem et patre fre Johāne de capistrano ordinis mino-

rū nomē ihū deuotissime inuocante.
Cviij. bello vicit xp̄ianus et cepit alcacer ze
guer i affrica p regem alfonsum portugalie.
Sexta cōsideratio tractat de possessio
ne terre sancte per sarracenos que duo
bus explicatur punctis.
Primū est quare sarraceni tenēt terrā sanctā
vbi tres rationes assignantur.
Scd̄s pūct° ē q͡ n͡l͡la ē terra ex qua xp̄iani melius
apti ad terrā scā̄ expugnādā q̄ hyspani.
Septima cōsideratio tractat de his ad q̄
cōpelli debēt sarraceni viuētes inter nos
de iure et constitutione regum.
Octaua et vltia ɔsideratiō tractat d̄ fi
ne legis sarracenoꝝ et d̄ eoꝝ ppetua ser
uitute sb iugo xp̄ianoꝝ q̄ q̄tuor passib° ptrāctaf.
Primus pass° ē d̄ cōtinuatione finali secte p sar
racenos in populo xp̄ianorum.
Scd̄s passus est de articulo legis sarra
Terci° pass° ē de tpe quo lex machometi et
eius dominiū debet cessare.
Quartus pass° est de ppetua seruitute sarra
cenorū sub iugo xp̄ianorū
In quinto libro qui est de bello demo
num contra fidei fortalicium. xij. sunt cō
siderationes.
Prima cōsideratio ē et tractat quatuor
puncta.
Primus punctus est an sint demones i mū
do et que sunt noīa eorum.
Scd̄s pūctus est de q̄litate d̄monū quid. s.
sunt demones.
Tercius punctus est de nobilitate demonū.
Quart° punctus est de natura demonum.
Secūda ɔsideratiō tractat de scia demo
nū q̄ trib° explicaf pūctis.
Prim° ē de scia demonū añ casū et p° casum
vbi ēt declaraf an habuerīt notitiā ꝑphetarū
aduēt° xp̄i et an cognoscāt cogitationes nr̄as.
Secundus punctus ē q͡ artes magice et inuēti
ones demonum et an aliquo casu sine peccato
possint exerceri.
Terci° pūct° ē q͡ ars notaria ē illicita et nulla
scia artis pōt haberi a demonibus.
Tercia ɔsideratio tractat de bello demo
num i celo et quo an casu eoꝝ de celo fue
rit mora inter tñs et quō q̄tup pōt consistit
lucifer in celo et de numero cadentium et remanē
tiū āgeloꝝ ac de nūero saluādoꝝ.
Quarta ɔsideratiō tractat d̄ habitatiōe d̄mo
nū post casū et an voicūq͡ sint demo
nes puniuntur igne materiali
Quinta ɔsideratio tractat de pelle de
monū et de eorū ɔsideratijs sine princi
patu et q̄ graue est in mūdo sup quē opio
nes habet maiorem peditum.
Sexta cōsideratiō tractat d̄ de lo d̄monū
cōtra gen° humanū post q̄ lecaderūt d̄
celo vsq͡ ad aduentū xp̄i.
Septima ɔsideratio tractat. de pdicōne
hominū demonum per misticū in ad
uentu xp̄i.
Octaua ɔsideratio tractat de ꝑpuncti
bus et malicia demonum
Nona cōsideratio tractat de bello d̄mo
nū post aduētū xp̄i vsq͡ ad diē iudicij
Decima ɔsideratiō tractat de diuersitate
demonū et sup̄ñs hñt spēs familiares q̄ decē
explicabuntur differentijs.
Prima dr̄ia q͡ sata que videntur ab homi
nibus nō sunt mulieres sed demones.
Scd̄a dr̄ia q͡ illi dicuntur vulgariter trasgos vel
duende casa sunt demones.
Tercia dr̄ia q͡ mulcuūf succubi et incubi ge
nerātes hoīes q̄ n̄ sūt filij demonū s; homi
Quarta dr̄ia est de demonib° q̄ videnf sicut
de pecha.
Quinta dr̄ia ē de demonib° q̄ in hñana spe
cie appareāt comedētes et bibentes
Sexta dr̄ia ē de demonib° qui in sompnijs ap
parent terrentes homines.
Septima dr̄ia demonū ē eoꝝ q̄ generāt ex pr̄ō
cōe viri et mulieris vl̄ ex odore seu ex radijs
planetarum.
Octaua dr̄ia ē eoꝝ q̄ i spē masculi vl̄ femine
apparent.
Nona dr̄ia ē eoꝝ q̄ dicūf mādi vel immādi
Decima dr̄ia ē eorū qui illudunt feminas q̄ dan
ze vel xorguinas vulgariter nuncupāt
Vndecima principalis tractat de spūrib° familia
aribus.
Duodecima ɔsideratiō tractat de q̄litate corpo
rū i q̄b° demōes apparēt et si pñt hūana cor
pora vel aīas sustentare q̄ trib° explicaf pūctis
Prim° pūct° ē de qualitate et figura corpoꝝ
in quibus demones apparent.
Scd̄s pūctus est de subintractōe demonū i
corpib° obsessorū et quō nullus hō viuus nec
mortuus ābulat i alio hoīe sicut eya ab ipsis.
Terci° pūctus est q͡ demōes nō pñt effectus
sic intrare q̄ō ē essētie sic illabi nec ppte ma
las cogitationes immittere.

Duodecima consideratio tractat quo si ne debet terminari bellum demonum que tribus mensurabitur passibus.

Primus passus est quare demones [illegible] Secundus passus est de assensione principatus et belli demonum contra genus humanum. Tercius passus est de remissione perpetua demonum in inferno.

[illegible]

Eciam mirabile accidit in ciuitate Segobiensi. Anno domini M.cccc.lx. regnante domino Johanne in tempore [illegible] [illegible] [illegible] ecclesie sacrum sacerdoti eiusdem ciuitatis. Judeus ergo ille sacramentum illud accipiens et [illegible] [illegible] [illegible] videbatur ante oculos eorum. Quod miraculum manifestum cognoscentes et timentes dampnum quod eis euenire posset si hoc ad aures christianorum [illegible] dampnum accipientes et panno serico inuoluentes deduxerunt ipsum ad monasterium sancte [illegible] cum magno secreto et securitate tradiderunt priori conuentus eiusdem narrantes sibi miraculum sicut accidit. Recedentibus ergo iudeis prior ille conuocans fratribus bono afiecit ad altare maius sue ecclesie predictum sacramentum deduxit. et habito consilio quid de ista hostia consecrata facerent. post multa vocatus est vnus infantulus eiusdem habitus innocentissimus qui dicebatur [illegible] et traditum est [illegible] [illegible] terram defunctus est. Prior autem predictus simulatus conscia cum de hoc miraculo occultaret. tum etiam ne tanti crimen iudeorum maneret impunitum [illegible] [illegible] vero vnusquisque firmiter accusatur iude. [illegible] [illegible] regine reuelatum est per eosdem eidem. Facta ergo diligenti inquisitione in casu predicto inuenti sunt aliqui iudei qui fuerunt in emptione predicti sacramenti inter quos fuit vnus qui vocabatur don mayr qui fuerat medicus regis bone memorie supradicti regis Johannis. Verum maius scelus non solum supradictum [illegible] [illegible] [illegible] beati virginis. Synagoga vero vbi accidit factum fuit ecclesia et vocatur corpus christi vbi omni anno tota ciuitas in memoriam supra dicti miraculi [illegible] conuenit et fit ibi sermo ad populum. Et quod predictus episcopus nimium sollicitabat hanc causam, ut amplius inquireret cognouit quod maiora maleficia essent occulta inter iudeos viuentes iudei [illegible] [illegible] [illegible] accepta pecunia die quadam in tempore [illegible] [illegible] acceret pro domo ingressus est coquinam et capiens coquinarium a coquina et mittens eum foras [illegible] ipse subito posuit venenum in vase vbi sollemenium parabatur et misit ad mensam domini preparandum. Cumque coquinarius rediret et vellet gustare predictum sollamentum casu [illegible] illud in vase. aliqui gutte sollamenti et vino de manibus eius ceciderunt. et subito vbi ceciderunt facte sunt pustule que erant [illegible] violentissime et venenose. Mittunt autem venit ad episcopum damnando quod nullus comederet aliquid de his que parata erant in coquina quod credebat quod omnia erant venenata. Fit ergo statim diligens inquisitio et suspensum est super dapifero illo quod taliter coquinarium eiecerat a coquina. Et expositus tormento confessus est et non negauit quare crimen fuisset inductus in quo pro eo fuit dominus et maior iudeus mortuus et alii a predicta ciuitate fugerunt. Dicitur a pluribus iudeis sed specialiter [illegible] [illegible] ordinis sancti [illegible] qui asserunt quod sic narrauerunt sibi reuerendus acceditur frater Johannes de cana [illegible] [illegible] potentissimus corpus domini cum predicto priori et aliis supradictis omnia acciderunt.

Eciam mirabile accidit circa annum domini [illegible] in tempore theodosio imperatoris filio [illegible] romanorum imperatori et sedente in cathedra petri. Anno papa [illegible] in terra [illegible] apparuit iudeis in specie moysi promittens [illegible] [illegible]

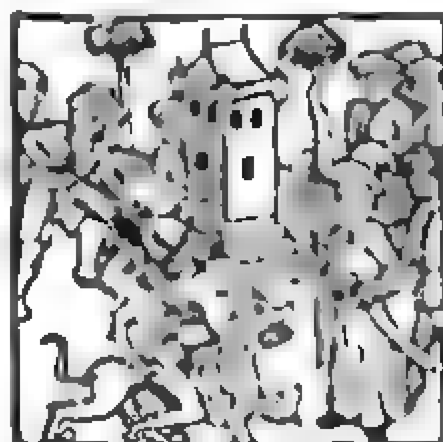
Incipit prohemium in quo divine laudes enumerantur et mittitur querela ante thronum excelsissime dei et ponitur intentio scribentis

Uerus fortitudine a se ac immensus. Tu es deus meus: qui facis magna et inscrutabilia et mirabilia quorum non est numerus. Tu extendisti celos solus et gradieris super fluctus maris. Tu ambulas super pennas ventorum. Tu fecisti arcturum et oriona et interiora austri. Tu es excelsior celo. profundior inferno: longior terra. et latior mari. Tu es in cuius manu est anima omnis viventis et spiritus universe carnis. Tu cuius verba [illegible]. Tu es qui cognoscis decipientem. et eum qui decipitur. Tu [illegible] stultum finem. et iudices in stuporem. Tu [illegible]. Tu ducis sacerdotes eorum inglorios et optimates supplantas. Tu commutas labium veracium et doctrinam senum aufers. Tu es deus qui effundis despectionem super principes [illegible]. Tu revelas profunda de tenebris. et producis in lucem umbram mortis. Tu es deus qui multiplicas gentes et perdis eas. et subversas in integrum restituis. Tu immutas cor principum populi terre. et decipis eos ut frustra incedant per invium. Tu facis eos palpare quasi in tenebris. et non in luce. et errare facis eos quasi ebrios. Tu solus es omnipotens. Tu solus omne bonum. Tu solus omnia scis. Tu solus nosti corda filiorum hominum. Tu solus [illegible]. Tu solus creas res de nihilo. Tu solus in mundo operaris. Tu solus stabilis manens das cuncta moveri. Tu solus ex auctoritate mera facis. Tu solus de qualibet creatura facis quod vis. Tu solus voluntatem hominis cogere potes. Tu solus potes [illegible]. Tu solus potes peccatum dimittere. Tu solus potes gratiam infundere. Tu solus potes in igne perpetuo corpus servare. Tu es coram quo nudus est infernus et nullum est operimentum perditioni. Tu extendis aquilonem super vacuum. et appendis terram super nihilum. Tu ligas aquas in nubibus ut non erumpant pariter deorsum. Tu detines vultum solii tui et expandis super illud nebulam tuam. Tu deus terminum circumdedisti aquis usque dum finiantur lux et tenebre. Tu es ad cuius nutum columne celi contremiscunt et pavent. Tu es in cuius fortitudine maria congregata sunt repente. et [illegible]. Tu es cuius spiritus celos ornavit. et obstetricante manu tua eductus est coluber tortuosus. Tu es deus excelsus in fortitudine tua et nullus est tibi similis in legislatoribus. Tu es cuius numerus annorum inestimabilis. Tu aufers stillas pluvie. et effundis ymbres ad instar gurgitum que de nubibus fluunt que pretexunt cuncta desuper. Tu si volueris extendere nubes quasi tentorium tuum et fulgurare lumine tuo desuper quoque cardines maris operies. Tu das escam omnibus mortalibus. Tu deus in manibus tuis abscondis lucem. et precipis ei ut rursus adveniat annuncians de ea amico tuo quod possessio tua sit et ad eam possit ascendere. Tu super omnes celos consideras et lumen tuum super terminos terre. Tu posuisti fundamenta terre et eius mensuras. Tu tetendisti super eam lineam et bases eius consolidasti. Tu es quem laudent astra matutina. et iubilant omnes filii dei. Tu conclusisti hostiis mare circumdans illud terminis tuis. posuisti vectem et hostia. et dixisti huc usque venies et non procedes amplius. et hic confringes tumentes fluctus tuos. Tu ostendisti aurore locum suum. Tu fecisti auroram et solem. Tu concussisti extrema terre et excussisti impios ex ea. Tu ingressus es profundum maris et in novissimis abyssi deambulasti. Tu es cui aperte sunt porte mortis et hostia tenebrosa vidisti. Tu deus considerasti latitudinem terre. Tu nosti in qua via habitat lux et tenebrarum quis sit locus. ut ducas unumquodque ad terminos suos. et intelligas semitas domus eius. Tu scis quando nati sunt homines et numerum dierum eorum nosti. Tu ingressus es thesauros nivis. et thesauros grandinis aspexisti. que preparasti in tempus hostis in diem pugne et belli. Tu scis per quam viam spargitur lux et dividitur estus super terram. Tu deus dedisti vehementissimo ymbri cursum et viam sonantis tonitrui ut plueret super terram absque homine in deserto. ubi nullus mortalium commoratur ut impleret in[illegible]. Tu es pluvie pater. Tu genuisti stillas roris

a te egredit glacies et genuisti gelu de celo. Tu induras aquas i similitudinē lapidis: et superficiē abyssi cōstringis. Tu es qui con iungere potes micātes stellas pliades. et gy rum arcturi potes dissipare. Tu producis lu ciferū in tpe suo et vesperū super filios terre [illegible] nes rōem ei⁹ in terra. Tu numeras multitu dinē stellarū et oibus eis noīa vocas. Tu dimēsus es altitudinē celi: latitudinēq terre et profundū abyssi. Tu dñe dinumeras are nā maris et pluuie guttas et dies seculi. Tu emittis fulgura et vadūt et reuertentia di cunt tibi assumus. Tu posuisti in visceribus hoīs sapientiā. Tu dedisti gallo intelligen tiam. Tu enarras celorū rōem et concentum [illegible] in terra et glebas cōpingebas. Tu es dñe q mensus es pugillo aquas: et celos palmo [illegible] terre et librās in pōdere mōtes et colles in statera. Tu fecisti celū et terrā cū omni or natu eorū. Tu oīa in numero pōdere et mē sura disposuisti. Tu es quē celū et celi celorū capere nequiunt. Tu es omnipotens sup oīa opera tua terribilis dñe et magnus vehe menter et mirabilis potentia tua. quia si fe [illegible] robustissimus es. Tu dñe si subuertens oīa vel in vnum continens o mnia contrahens nec quis dicere poterit cur ita facis. Tu si destruxeris nemo est qui edificet: si incluseris hominem nemo est qui aperiat. Tu dñe si cōtinueris aquas oīa siccabuntur. et si emiseris eas subuertēt terrā. Tu es dñe apud quē est fortitudo cuius ire resistere nemo pōt. et sub quo curuantur qui portāt orbē. Tu es cui milia milium assistūt [illegible] Tu es ante cuius [illegible] cxliiij. milia sunt [illegible] in [illegible] suo. Tu es ante cuius [illegible] turba magna quā dinumera re nemo poterit [illegible]. Tu vite et mortis habes potestatē. Tu es dñe quē laudat oīs militia celestis exercitus et omnis creatura. Tu es maior omni laude. Tu es dñe cuius immensa est et inuestigabilis misericordia promissionis tue. qm tu dñe altissimus sup omnem terrā longanimis et multū miseri cors et penitēs sup malicias hoim. Tu vis oēs homines saluos fieri. et in agnitionem veritatis venire. Tu es qui in rebus perfe

[illegible] summā gratiā fecisti. cū propter salutē humani generis qd nimia caritate di lexisti misisti filiū tuū vnigenitū eternaliter [illegible] humanatū. quē verū deū et hoiem cōfite mur. factus tibi obediēs vsq ad mortē cru cis ut nos redimeret a peccato. Hec ē fides nostra. Hec cōsolatio nra. Hec vita [illegible] spes beatitudinis nostre summe qꝫ celū et ter ra. Sed o altissime deus vtinā hec cōfiterent la bijs quorū cor longe ē a te. Alij nituntur [illegible] dā sunt heretici et peruersi xpiani. Alij sunt iudei. Alij sarraceni. Alij vero dyaboli. De errore hereticorū multus ē q ingēat. intraue runt dñe gregē tuum lupi rapaces. qꝛ pauci sunt pastores multi mercenarij. et quia mer cenarij sunt non ē eis cura de ouibus tuis pascēdis et tendēdis. Vidēt enī lupos veni entes et fugiūt. Cadit asina et non ē q subl leuet. perit ouis et nō est q adiuuet. De perfi dia iudeis blasphemātibus nomen tuū et [illegible] fautoribus infideli bus tuis multus ē [illegible] qui recogitat qꝛ munere eorū excecauerūt oculos iudicū. et presidentium in clero et ppio. [illegible] [illegible] iudicū oblivioni [illegible] sunt. Predica tores tui [illegible] clamāt [illegible] ad fabulas [illegible]. Im pletū est dñe verbū tui predicatoris eximij: Erit enī tēpus cū sanā doctrinā non susti nebūt. Hec velud [illegible] querelā dñe et pu [illegible] [illegible] [illegible] os fontes lacrimarū [illegible] cor meū. qꝛ ne mine video cōsolatorē [illegible] et fere ne minē zelatorē sancte fidei catholice. spēcialiter i hac misera hispania. in qua sicut in fine mū di [illegible] ē sic in ea congregate sunt oēs fece morū inimicorū. Inimicus ē hereticus: Ini micus iudeus. Inimicus sarracenus. Ini micus dyabolus. Cogitaui ergo dñe deus meus propter gloriā et honorē tue sancte fi dei catholice. et i remissionē delictorū meorū hunc librū scribere que fortalitiū fidei noīe meo [illegible] [illegible] cōmendo. et sic eum splēdoribus lucis tue illuminare di [illegible] [illegible] ad cōsolamentum fidelium. et pro de

fensione tue sanctissime fidei. In quo deo quo benevolentiam inveniat tibi tribuat a quo omne bonum est. Et quod vere nimis timeo decipi nunc fuerit benivolum peto correctionem in omnibus me submittens determinacioni ecclesie catholice tue immaculate sponse. Sumens in meo opere pro fundamento nisi inexpugnabilis fortitudinis verbum prolatorum. Turris fortitudinis a facie inimici. ps. lx. Et ponentem figuram pugne in qua fortalicium quinque turrium cum suis ornatu et armatura describitur primo libro. Secunda fodientes sunt per murum fortalicium preforantes describuntur secundo. Iudei vero signati velati et cohorte circulati describuntur tercio. De bellis sarracenorum et christianorum describuntur quarto. Demones vero ab angelis profligati describuntur quinto libro.

Incipit liber primus in quo continentur tres [illegible]

T [illegible] ordo in presenti libro quinque erunt principales libri quasi quinque turres [illegible] fidei in [illegible] les. Primus erit de vera christi fidelium armatura et de fide catholice excellentia. Secundus erit de bello falsorum christianorum et hereticorum contra eam et eorum [illegible] Tercius erit de bello iudeorum contra eam et eorum conditionibus et [illegible]. Quartus erit de bello sarracenorum contra eandem et de eorum et sue legis inmunditia. Quintus erit de bello dyabolorum contra eandem et de punicione demonum eorum et miseria. Circa primum librum tres erunt principales consideraciones. Prima erit de armatura [illegible] et [illegible]. Secunda de armatura [illegible]. Tercia erit de [illegible] et [illegible] fidei catholice in [illegible].

De armatura omnium fidelium in generali.

C Irca primam consideracionem que est de armatura fidelium in generali hoc est omnibus fidelibus [illegible] benedictus secundum apostolum ad Eph. vi. c. Cum spiritu sancto illustratus docuit qualiter fideles debent armari in [illegible] et ponit sex armorum genera quorum quinque sunt ad defendendum unum ad impugnandum [illegible]. Prima armatura est lumbi [illegible]. Secunda est vestis iusticie. Tercia est exempla sanctorum. Quarta armatura est scutum fidei. Quinta est galea spei. Sexta est gladius verbi dei. De prima armatura dicit apostolus State succincti lumbos vestros in veritate hac muniuntur fideles contra hostem familiarem scilicet contra luxuriam de qua dicitur iob. xl. Fortitudo eius in lumbis eius quoniam in eis est vis generandi. Et debent fideles ut bene sint muniti hac armatura accingi zona quintuplici. Primo debent accingi zona pellicea que est mortificatio carnis. hac accincti fuerunt [illegible] baptista et helias. Secundo debent accingi zona [illegible] que est per [illegible] de qua dicitur [illegible] Erit iusticia cingulum lumborum eius. Tercio debent accingi zona fortitudinis ut primo motibus viriliter resistant de qua dicitur [illegible] Quarto debent accingi zona humilitatis. Hoc est linteo quo dominus accinctus lavit pedes discipulorum suorum. Quinto debent fideles accingi zona virtutis scilicet castitatis pro nuptiis. Math. xix. Sunt eunuchi qui se castraverunt propter regnum celorum. Cum hac quintuplici zona [illegible] De [illegible] virtus iusticie [illegible]. Hac muniuntur fideles contra hostem [illegible], de qua dicitur ecclesiastici. iiij. nichil [illegible] iusticie. quia sicut lorica munit totum corpus sic iusticia reddendo unicuique quod suum est [illegible] solvit omne quod debet ut nullus possit agere contra eum. ysa. lix. Induitus est iusticia [illegible] in corde in ore et in opere. In corde est [illegible]. Primo [illegible]

Secūdo ē iusticia in corde per cōpassionem iob.xxx. cōpaciebat aīa mea paupi. Est tercio iusticia ī corde p iniuriarū dimissionem Math.vi. Si dimiseritis hoib⁹ peccata eoꝝ [illegible] vīa. Est etiā iusticia ī ore triplicit. [illegible] per dulcē correctionē. Ecc'.xix. Corripe ꝓximū āteq̄ cōmineris. Scd'o ē iusticia in ore per cōsiliū. ꝓuerbiorū.xxvij. vnguēto et varijs odoribus delectat̄ cor. et bonis amici cōsilijs aīa dulcoratur. Est tercio iusticia ī ore p feruētē orōnē. [illegible] oīa oīe ꝓmiāc vt saluemini. Est vltimo iusticia in manu scilicet in ope ā iustificet. Prio p donum ꝓuerbioꝝ.xviij. donū hoīs dilatat viam ei⁹ et ante pricipes spaciū ei facit. Est autem donū dandū īdigentibus. Scdo ē iusticia in manu p mutuū deutro.xiij. sit ms absq̄ vsura quo indiget ꝯmodabis ut bndicat tibi dominus deus tu⁹ in oī opere tuo. Tercio ē iusticia in manu.i. in opere per auxilium. ad [illegible] ad nouē grad⁹ iustic. s. tres in corde. tres in ore. tres in ope. sunt quasi q̄dā ānuli lorice sue. quib⁹ lorica iustic ꝯtexitur et illos h a bēs merito dicit̄ armat⁹ lorica iusticie. De tercia armatura que ē sāctoꝝ exēpla. Aplus subiūgit ca.codē. Et calceati pedes in ꝑpatione euāgelij pacis. Dicūt̄ autē sāctoꝝ exēpla calciamēta. q2 hec muniunt̄ fideles ꝯtra affectū terrenorū. Quantum autem facit [illegible] ne spinarū et luti. Sic et bonū exemplum [illegible] pediuntur et ꝯtra lutū libidīs. Vn̄ dominus dicit luce.x. Ecce dedi vobis ptātē calcandi supra [illegible] et [illegible] et nichil vobis nocebūt. Et ps. [illegible] ps. Super aspidē et basiliscū ābu [illegible] calciamētū velat a puluere. sic et sanctoꝝ exēpla velāt a puluere vane glorie sine lau [illegible] ium a nuditate. Tercio valet calciamētū ad calefactionē. Sic sanctoꝝ exēpla calefaciūt affectū nostrū erga deū et ꝓximū diligēdum Vnde et q̄ edunt agnū paschalē iubentur ee calciati exo.xij. Quarto valet calciamentum [illegible] nos decore vniuntur. vñ cant.v. Quā pulchri sunt gressus tui in calciamētis filia pri

ncipis medio vbi. [illegible] oculos tuos.i. excecauerūt oculos holofernis [illegible] intelligēt dyabol⁹. inde ē q2 [illegible] auro et gēmis et diuersis co loribus adornātur. Pro memoria predictorum ꝓpietatū calciamētoꝝ versus iste. defēdit velat calefacit calciamē ornat. De armatura [illegible] Aplus ca.codē [illegible] incarnacionis. Est eni scutū triangulū habe [illegible] ea b3 substanciā. s. deitatē carnē et animam [illegible] et pingitur extra. ita et caro xpi extēsa fuit in ligno crucis idest.p. Venite mittamus lignū in panē eius. Pictura est effusio sāguis p diuersas ptes corporis ysa.lxiij. Quare rubeū est indumētū tuū. Hoc scutum debet ꝯtra hostes qua ibi est cor hominis ꝓuerbioꝝ.iiij. Omi custodia serua cor tuum et cetera.treno.iij. Dabis eis scutum cordis laborē tuum. Hoc scuto muniūtur fideles ꝯtra tela dyaboli. Vn̄ scribitur ab aplo In quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. nequior ē mulier [illegible] nequissimus dyabolus. Dicuntur autē argumenta dyaboli tela. ꝓpter subtilitatem. gen.iij. Serpēs erat callidior cūctis aīantibus terre. Dicūtur ignea succēsione. [illegible] eius prunas ardere facit. prūe sūt carnales desideria que dyabolus toto conamine in nostris mēbris incendit accēdere. [illegible] Ecce ego creaui fabrū flantē ī igne prunas. Huic igitur opponenda est fides q̄ [illegible] visa inuisibilia cōprehendit. et subtilitatem tēptacionū ꝓspiciat. vñ scribitur [illegible] Nō eñ ignoram⁹ cogitaciones eius. Est et prima gemma. vnde et dicitur ros matutinus. et ideo feruorem temptacionis extinguit. vñ ecl'.xliij. Ros obuians ab ardore veniēti humilem efficiet eū. De quinta armatura q̄ est galea spei. addit aplus in ca.codem. Et galeā salutis assumite. Hac armatura muniuntur fideles contra vana bona mundi. qui enim sperat eterna delectari cōtempnit terrestria. vnde ysa.xl. Qui sperant in domino mutabunt fortitudinem et sine fortes in spiritualibus assument pennas ut aquile [illegible] lea caput protegit quia spes eternorum ab aduersitatum ictibus mētē dicitur custodit

Est autem triplex spes. Prima dicitur spes [illegible] [illegible] dicitur verbo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hec defendit ab ictu desperationis. [illegible] [illegible] spes que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hec defendit a corpore pu- sillanimitatis. Tercia dicitur spes glorie ve [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] filiorum dei. hec defendit a pondere ob- stinationis. Econtra spes et desiderium re [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sapie. v. spes impij tanq lanugo est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que modica egritudine vel molestia tollitur et tabescit. Sequitur secundo et tanq spuma gracilis que a procella dispergitur. hec est fauor vel gloria temporalis que breuis est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qui a vento diffusus est. hoc est diuino iu- [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dec quarto et tanq memoria hospitis vni- us diei pretereuntis. hec est prosperitas tempo- ralis. De quinta armatura que est gladius ver- bi dei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qd e verbu dei. ad heb. iiij. Viuus e sermo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cipiti. Viuus aute e in preceptis et prohibi- tionibus qr p hec viuificat. io. vi. verba que locutus sum vobis spiritus et vita sunt. id est spiritualis vita et p salmista. Eloquium tuum viuificauit me. Efficax est in promissi- onibus et cominationibus quia omnia co- plebuntur tempore suo. Math. v. Iota vnu aut vnus apex non preteribit a lege donec omnia fiant. Penetrabilior est omni gladio in iudicijs et dampnationibus qr perdit corpus et animam in gehenne. apoca. i. De ore eius exi- bat gladius ex utraq parte acutus. hec arma- tura est ad percutiendu primu nri carne qua docet illius mortificatio. vn canti. iij. vniuersi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nocturnos. Secundo percut mundu qr docet illius contemptum vnde. Mathe. x. non veni mittere pace mittere sz gladiu. Percu- tit tercio dyabolu qr detegit astutias eius vn iob. xli. Conscidet illu omnia dum dec illu ne- gociatores. Dicitur autem gladius spiritus qr spiritus sanctus dat ipsum. Math. x. non enim vos estis qui loquimini sz spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Ite dicitur gladius

spiritus qr spiritus ducit ipsum. vn grego. Nisi in- tus sit spiritus qui doceat lingua doctoris inaniu laborat. ps. dabit voci sue voce vir- tutis. Et quia veri predicatores in bello spiri- tuali singularissimu bellu gerunt et nimium vti- le in ecclesia dei. ideo habita armatura fide- lium in generali. de predicatoru armatura in sequenti consideratione singulariter est tra- ctandum.

De armatura verorum predicatorum in speciali

Circa secundam considerationem hu- ius prime libri qr vera armatura militum xpi ad expugnandu predi- tores erroris et ad cruenta mercanda consistit in predicatione verbi dei quod e qsi ignis ar- dens et quasi malleus conterens petras. Iere. xx- iii. ideo ut predicatores euangelici predicantium bellu securi possint intrare cum spe victorie obtinende quatuor debent diligenter atten- dere. i quibus consistit eoru armatura. Primu quid e predicatio. Secundu qualis debeat esse predicatio. Terciu cui prodest predicatio. Quar- tum qualis debet esse predicator. Ad primu respondet Alanus qr predicatio e manifesta et publica moru instructio et fidei et boni informandi [illegible] [illegible] et rationu semita et au- ctoritatu fonte proced. Manifesta debet esse predicatio quia in manifesto proponenda e. vn xps ait Math. x. que dico vobis in aure pre- dicate super tecta. Si enim occulta esset predi- catio suspiciosa esset sicut latius declarabit in tercia consideratione huius primi libri. pri- mo talis predicatio videretur redolere here- ticam dogmata. In conciliabulis enim suis la- tenter predicant heretici ut facilius illos de- cipiant. Publica debet esse quia non vni sz pluribus proponenda. si enim alicui vni pro- poneretur non esset predicatio sed doctrina. Hec est enim differentia inter predicationem et doctrinam. quia predicatio est illa instru- ctio que pluribus fit et in manifesto et ad mo- ru instructionem. Doctrina vero que pluribus vel vni fit ad scie eruditionem. Per hoc qr se- quitur instructio morum et fidei. insinuant due partes theologie. vna rationalis que di- uinorum sciam prosequitur. alia moralis que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Predi- catio autem nunc de utraq instruit. quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

humanis quod significatur per descendentes in scala iacob. Gen. xxviij. Angeli ei ascendentes et [illegible] dum celestia predicant, descendunt quando per moralia se inferioribus conformant. Per hoc quod sequitur hominis informationem descriptiva significatur causa finalis sive utilitas [illegible] bet esse predicatio et auctoritatibus roborata consequenter annectitur hec rationum sermo et a vite eternam fonte procedens.

Qualis debet esse predicatio

C Irca secundum huius secunde considerationis. s. qualis debet esse predicatio. Respondetur quod vera evangelica predicatio debet qualificari sub conditionibus negativis et etiam affirmativis. Procedendo primo de negativis dico quod predicatio evangelica debet non in se habere aliquas scurrilia vel puerilia vel rigmorum melodias et metrorum consonantias que potius sunt ad aures demulcendas quam ad animos informandos. et ideo omnino sunt contemnenda. de tali predicatione dicitur a propheta. Caupones tui miscent aquam vino in illa predicatione est aqua vino in qua puerilia et scurrilia verba et amores quodammodo effeminati ponuntur. Secundo predicatio non debet splendere fabulis verborum purpuramentis colorum nec nimis exquisitis verbis debet esse decorata. sed medium tenere debet. quia si nimium esset coloribus [illegible] sa et potius elaborata ad sonorem hominum quam ad utilitatem proximorum. et ita minus moveret animos auditorum qui sic predicante [illegible] et delectabant filiaeria sua. M. xiij. Talis enim predicatio superfluosa potest tamen non contemnenda sed sustinenda. Unde apostolus ait ad philippen. [illegible] in hoc gaudeo sed et gaudebo. Tertio non debet in predicatione evangelica inseri falsa ad maiorem christiane religionis laudem. quia non indiget nostris fictis de falsa laude quod veritatem negat veritate. Talis autem predicatio hereticorum solet esse que vera proponit et consequenter falsa concludunt. de quibus dicitur Trenor. iiij. Lamie denudaverunt mammas lactaverunt catulos suos. lamie virgineas habent facies sed pedes equinos. pedes equini

ungulas non scindunt sed firmiter se terre infigunt. Per lamias intelliguntur heretici qui proponunt faciem virginis sed concludunt secundum scorpionis. Primo enim ponunt vera consequenter assumunt falsa. pedes vero habent equinos quia affectus mentis in sua delectione et proposito non scindunt sed omnes affectus terrenis delectationibus infigunt. talis predicatio omnino abscindenda est et omnino est periculosa. Secundo qualificatur predicatio evangelica sub aliis conditionibus affirmativis. Prima est ut innixa sit ab auctoritate theologie [illegible] gelijs psalmis pauli epistolis et libris salomonis. quia in illis spiritualiter refulget moralis instructio sit ergo fundamentum predicationis quod ponetur dicta patrum vel per carnes proverbia quam in usu communi habentur potius talis predicatio esset ridiculosa quam evangelica. nec debet predicatore petere thema cum pulpitum ascendit in populo sicut vidi de quodam cum talis modus magis videtur procedere ostentationem quam edificationem. licet credere illum ex simplicitate facere. et deinde sumpto themate si fuerit necesse in hunc facere pagine sumende sunt auctoritates ad propositum unice et post inserere dicta gentilium vera sicut et paulus in epistolis suis aliquorum philosophorum auctoritates inseruerit. quas tunc acciperet ab eis tanquam ab iniustis possessoribus et hoc tamen quod fundamentum sue predicationis non sit propositio nimis obscura vel tamen alias proposita ne auditores eam fastidiant et minus attente audiant. Secunda conditio affirmativa est quod habeat in sententijs pondus ut virtute sententiarum animos auditorum moveat et [illegible] rationem compleat doctrinis. moneat minis blandiatur promissis. et ita totum tendat ad utilitatem proximorum. Et sunt predicationis due species una que est verbo de qua. Marci. vlt. predicate evangelium omni creature. alia scripto unde apostolus dicit se predicasse corinthios quando eis epistolas scribit. alia est in facto. unde dicit gregorius enim actio nostra est instructio. sed ij [illegible] duo. s. doctrina et opus. exemplo enim quod operi [illegible] faciunt pondus predicationis. quia cuius vita despicitur restat ut eius predicatio contemnatur. Non confirmat predicationem operum perfectabilitas et exemplorum vir-

nositas. quia qui fecerit et docuerit hic magnus vocabitur in regno celorum. Math. v. [illegible] in quo docet. cum turpe sit doctori si culpa redarguit ipsum ut [illegible] ait. Tertia conditio predicationis affirmativa est quod sit brevis. unde ad corinth. [illegible] ecclesia volo quinque verba magis loqui. i. pauca sensu meo. i. ut intelligam et ab aliis intelligar et sic eos instruam quam x. milia verborum in lingua. i. quam magnam verborum copiam sine huiusmodi intellectu. Sciendum autem quod apostolus specialiter fecerat hic velle loqui quinque verba quia predicatores [illegible] quinque. s. credenda. agenda. vitanda. timenda et speranda. quia predicatores debent dicere de hiis que pertinent ad fidem. et sic habetur primum. et de hiis que pertinent ad mores et sic habentur alia quatuor. s. virtutes et vitia pena et gloria. Et quia ista debent predicari cum brevitate sermonis. Ideo dicit apostolus quinque verba. i. pauca. Similem doctrinam tradit predicatoribus pater noster seraphicus franciscus in regula. Moneo quoque et exhortor fratres meos ut in predicatione quam faciunt sint examinata et casta eorum eloquia ad utilitatem et edificationem populi. annunciando eis vitia et virtutes penam et gloriam cum brevitate sermonis quia verbum abbreviatum fecit dominus super terram. exemplum huius ponitur in libro de vita et moribus philosophorum ubi dicitur quod sermocinante est quidam coram alexandro et longum egit sermonem et tedio affectus. Alexander dixit non est laudabilis predicatio que nimia prolixitate vires excedit. sed magis possibilitatem audientium commendabilis ponitur reperiatur hoc ibi. Ex quibus omnibus clare patet qualis debet esse predicatio evangelica.

Quod etiam nolentibus audire prodest evangelica predicatio.

Tertio dubium secundum considerationis huius circa quam predicatio [illegible] dicitur quod evangelica predicatio non solum prodest volentibus audire. sed etiam nolentibus. unde dicit apostolus secundo ad thimo. iiii. predica verbum insta oportune importune argue obsecra increpa in omni patientia et doctrina. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus. et a veritate quidem auditum avertent ad fabulas autem convertentur. Quod exponens nicolaus de lira dicit sic. predica verbum. s. evangelicum. insta instanter faciens hoc oportune. i. illis qui desiderant audire importune. i. etiam illis qui nolunt [illegible] magnus sicut dicit. Aug. de seipso audiens predicationem sancti Ambrosii et amabat mores et non ex veritate. Cum igitur attenderet quod pulchre diceret intuitu mirante quod verum dicebat. et sic conversus ad fidem multum profecit in ecclesia dei. Argue peccantes ex ignorantia. obsecra peccantes ex infirmitate ut abstineant propter reverentiam rei sacre scilicet passionis eius in baptismate collate increpa verbo duro peccantes ex certa malitia in omni patientia ad repugnantes et doctrina ad recipientes ipsos diligenter instruendo. Et subditur ratio predicte monitionis dicens. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt. quasi dicat propter hoc instandum est doctrine veritatis quamdiu sunt aliqui volentes audire et antequam veniat tempus in quo sana doctrina non sustinebitur sed secundum sua desideria coacervabunt sibi magistros loquentes sibi ad eorum modo placentia prurientes auribus. i. delectantes audire ab istis doctoribus et a veritate quidem. i. a doctoribus veritatis auditum avertent repugnantes eorum doctrinam. sicut iohis. vi. Dixerunt aliqui de sermone christi durus est hic sermo et quis potest eum audire. ad fabulas autem convertentur. i. ad doctrinam humanitus confictam et veritate carentem. Ex quibus clare patet quibus predicatio est fienda et quibus prodest.

Qualis debet esse predicator.

Circa quartum et ultimum huius secunde considerationis videndum est qualis debet esse predicator. Ad hoc respondetur dupliciter. primo in generali. secundo in speciali. De primo dico quod generaliter [illegible] oportet quod verus predicator [illegible] Ipse [illegible] et testimonium meum per os meum. ps. [illegible] predicatores enim sunt organum veritatis et aliquando subtrahitur sermo pro culpa

[illegible] p culpa auditorum, put ait. greg. mor. iij. in psi. Tunc enim est sermo viu⁹ et efficax cum est predicatoris pura sanctitas et virtuosa perfectibilitas sicut fuit de beato: Stephano. Act. vi de quo dicitur q [illegible] resistere sapientie et spiritui [illegible] [illegible] scolastice historie: vbi dicitur q cum sancti patres conuenissent ad consiliu. Niceni et ibidem essent phi et dialectici. quoru vnus consilium eorum quem mouebat in dialectica tantu q fiebat ingens spectaculum conuenientib⁹ ad audiendum nec poterat philosophus concludi a quoq aut constringi. tanta enim dicendi arte obiectionibus occurrebat vt vbi maxime putaret obstrictus velut anguis lubricus laberetur: quod vn dens quidam ex confessoribus vir simplex et nihil aliud sciens nisi ihesum et hunc crucifixum poposcit se posse cum pho sermocinari quod videntes illi qui nouerant eius simplicitatem noluerunt pati ne vsui haberetur sanctis suis plicatus. Ille tamen persistit mouens sermonem ac dicens. In nomine ihesu xpi philosophe audi que vera sunt. Deus vnus est qui fecit omnia et creauit virtute verbi sui. hoc verbum et sapia quam nos dicimus caro, factus est et filius natus est. et per passionem suam nos a morte liberauit et resurrectione sue nobis vitam eternam pmisit quam expectam⁹ iudicem oim. Credis ita philosophe. At ille. Velut nunquam ullam contradicendi sermonem didicisset ita obstupefactus virtute verborum ac mutus ad oia hec solum potuit respondere ita sibi videri nec aliquid posse esse magis verum. Cui senex. si hec ita credis surge et sequere me. et buius fidei signaculum suscipe Et conuersus philosophus ad doctores ait Audite o viri eruditi dum verbis mecum res gestum est verba verbis opposui. et que dicebantur dicendi arte subuerti vbi vero pro [illegible] Non verba virtus. nec aduersari homo deo potest [illegible] sensi in his que dicta sunt credat xpm et sequatur hunc senem in quo locutus est deus. et ita philosophus xpianus effectus est. et tandem [illegible] go et vite perfectibilitas maxime efficaciter in [illegible] tas. ppter quod ait dns Esa. xxx. Super montem excelsum ascende tu qui euangelizas

[illegible] super Ezech. omel. x. et ideo dicit speculatorem Ezech. iij. Speculatorem dedi te. Dns autem Hiero. in epistola ad nepotianum monachum eleganter scribit qualis debeat esse predicator in sermone dicens. Nolo te declamatorem esse et rabulum garrulumque sine ratione sed mysterij peritum et sacramentorum [illegible] de dicendi apud imperitum vulgus admirationem sui facere indoctorum hominum est. preceptor quondam meus Grego. nazanzenus rogatus a me vt exponeret quid sibi vellet in luca. Sabbato de vtero proboton eleganter lusit doctus te inquiens in ecclesia vbi populo acclamante cogeris inuitus scire quod nescis. aut si certe solus tacueris ab omnib⁹ stultitie deputaberis. Nihil tam facile q vilem plebeculam et indoctam concionem lingue volubilitate decipere. que quicquid non intelligit plus miratur. hec ille. Nunc descendo magis in speciali qualis debeat esse predicator verbi diuini vbi quinque sunt per ordinem declaranda. Primum qualis debeat esse predicator in habitu exteriori. Secundum qualis debet esse predicator in conuersatione. Tertium qualis predicator debet esse in predicatione. Quartum qualis in animo. Quintum qualis debet esse predicator in fine. Ad primum dico q predicator verbi diuini debet esse in habitu exteriori carne [illegible] in quo relucet mundi contemptus. Talis apparuit mundo primus predicator xpi. Johannes baptista nam q forma et exemplum omnium [illegible] [illegible] tunc [illegible] loquitur [illegible] At tendat etiam predicator non solum habere in habitu sed et victu. s. locustas et laticinias [illegible] ratione est mortificatio carnis vestis subdatur spiritui suo q paulus dicit. i. Cor. ix. Castigo corpus meum et in seruitutem redigo ne forte [illegible] mar. Sic etiam xps incomparabilis predicator indutus fuit pauperimis vestimentis. et inquit ipse. Qui mollib⁹ vestiuntur in domibus regum sunt. Math. xi. Sic beatus pater noster franciscus pauperum pricerdos noluit

bēs suos apparere mūdo decēs: et frēs ocio [illegible] peccare de saccos et alijs precijs cū benedictione dei. Tales eni peccē et repentationes de hoc mangante fulgent in bīm frarū minorū, ostendētes mūdi cōtēptū in quo cōdenant predicatores qui curiose mollibus vestiuntur specialiter mōnes. De secūdo scz qualis debeat esse predicator in conuersatione. Respondeo [illegible] conuersatione dz eē agnus ut possit de eo dici: Ecce agnus dei. cauēs sibi a peccato. et proximo a scandalo studeat amare et amari blandum se et affabilem exhibere cū oī caritate nec semper sit inter turbas: sz aliqn̄ recedat [illegible] sōm Mat. xiiij. vbi dicitur q̄ cū audisset ihesus [illegible] nō timens mortem. sed ostendit q̄ aliquando cedendū sit malicie humane. et ut daret exemplum predicatoribus verbi diuini aliquādo recedendi a turbis et redire ad locum solitarium propter duo. primo ad recolligendum proprios defectus qui contrahuntur in cōuersatione cū hoībus. secūdo ad uacādū orationi ut ibi predicator hauriat q̄ postea populis effundat [illegible] latione fugere populi [illegible] ... et demonia clamarēt et scirent. nō sinebat ea loqui. Sequitur et valuasio valde surgens egressus abijt in desertum locum [illegible] in hoc dans exemplū predicatoribus verbi diuinorum operator debeat fugere mundi applausum. veruntamē q̄ non debet dimittere salutem animarum sequitur cum in proximos uicos et ciuitates. Circa terciū scz qualis debet esse predicator euangelicus in predicatione dico q̄ debet esse aratus et ignis: aratus in sollicitudine. q̄ predicator verbi diuini retardans opus predicationis pro curas carnalibus uel terrenis negociis ineptus est regno dei. Et ponitur exemplum de arante et retro aspiciente. luce. viij. nemo mittens manum ad aratrum et aspiciens retro aptus est regno dei. Secūdo dz eē ignis in feruore ut possit inflamare corda audiencium exemplo helye de quo dicitur Eccle. xlviij. surrexit helyas quasi ignis et verbum eius quasi facula ardebat. quia ut dicit Ber[illegible]

[illegible] De quarto [illegible] lis eē debeat p̄dicator i ano. Rn̄deo q̄ p̄dicator euāgelicus dz esse animo leo quia nō dz aduersitatem timē. cōtrariū q̄ ē mit̄tus sicut agnus inter lupos. Math. x. nec debz turbari si nō habeat sēp̄ p̄cogitatū qd̄ respōdeat persecutoribus duplici de causa. primo q̄ in tali casu sufficit fidē cōstanter cōfiteri coram p̄secutorib̄ qd̄ pōt facere qlibz xp̄ian̄ quātūcūq3 simplex. Scd̄o q̄ hoīb̄ [illegible] [illegible] hec cogitare quō aut qd̄ loquamini. Dabitur eī vobis in illa hora qd̄ loquamini. et pz q̄ p̄dicans q̄ nō loquitur hec enī de verbo predicationis sed cum fuerit traditi an̄ iudices q̄ p̄dicator verbi diuini p̄cogitare dz quō debeat verbū diuinū predicare sm̄ p̄pōem sm̄ q̄ dicitur prouerbiorū. xvi. hoīs ē aīm p̄parare et dei gubernare linguā aliter temp̄ [illegible] ligēt ȳ hoc cogitet diuum [illegible] habeat tēpus oportunum. Sic ergo sic leo ipauerit et nō turbat̄ ponēs ante oculos suos cū peccata publica habuerit reprehendere illud verbū ioh̄ānis baptiste. Non licz [illegible] apes sacerdotū obedire op3 deo magis q̄ hoīb̄ et verbū dei ad ihieremiā. Jeremie. i. Accinge lūbos tuos et surgens et loquere ad eos oīa q̄ ego precipio tibi ne formides [illegible] facie eorū. ego quippe dedi te hodie in ciuitatē munitā et in colūpnam ferreā et in murū ferreū super omnem terram regibus iuda et [illegible] populo terre et bellabūt aduersū te et non preualebunt quia ego tecum sum ait dominus ut liberarem te. Circa quintum scilicet qualis [illegible] debeat attendere pro premio sui laboris temporale emolumentum. Respondeo q̄ uer̄ predicator euangelicus non debet attendere aliquid aliud nisi gloriam dei et salutem animarum. Sunt enim quidam qui finem sue predicationis constituunt mercedem terrenam harum autem predicatio sumptuosa est. et tales potius mercenarij q̄ predicatores sunt. Sicut accidit istis temporib̄ quoniam sic conducitur predicatores pro pecunia quarundā bullarū colligenda ac si essent operarij qui ut ad uineas excolēdas cōducūt̄ i plateis ut p̄ quālibet bulla quā de

derunt recipiant tm̄. vt ꝙ hec mentia dis-
solute sunt multe religiones in illo regno
[illegible]
da. vnde dn̄s de similibus predicatorib⁹ di-
cit Math. xxiij. Que dicunt facite que autē
faciunt nolite facere dicunt enim et non faci-
unt. Sed de quo debent viuere predicatores euā-
gelicos. Rn̄deo ꝙ predicatores sumpt⁹ de-
bent habere a pplo cui predicāt. sicut ondit
apłus prio corinthiorū. ix. dupliciter. Primo
auctoritate vsus publica et rationabilis. sci-
[illegible]
dit sic dicens. Quis militat suis stipendijs
vnquā. quasi dicat nullus. Immo milites
sumūt stipēdia a populo terre quā defendūt
[illegible]
bus. De agricolis dicit. Quis plantat vine-
am et de fructu eius non edit. De gregū pa-
storibus dicit. Quis pascit gregē et de lacte
gregis non manducat apostoli vero fuerūt
milites contra hereticos insurgentes et i vi-
nea dn̄i cultores et gregis domini pastores
ppterea a populo eis sumpt⁹ habebāt. Secūdū
probat sic dicēs. Nūquid sm̄ hoiem dico
et auctoritate cōsuetudis humane tm̄ scꝫ ꝙ
p̄dicatores sumptꝰ habere debeāt a populo
quasi dicat immo cū hec auctoritate legis
diuine. Scriptū est enī deutero. xxv. Non al-
ligabis os bovi trituranti. i. p̄dicatori labo-
[illegible]
preceptū xp̄i quod dedit aplis qñ misit eos
ad predicādū verbū dei Ma. x. dicēs Gra-
tis accepistis. i. grām nobis [illegible] su-
grā gratum faciēs sine grā gratis data. gra-
tis date eodē modo sic accepistis p spūali-
bus cum vendi⁹ vel p administratione sacra-
mētorū et p̄dicatiōe et similib⁹ nī dꝫ ꝗcꝙ po-
stulādo recipi ꝗ precio et sic tollit cupiditas
p̄dicatorum male accipiendo. Tollit etiā
xp̄us cupiditatem p̄dicatorū i male posi-
[illegible]
neqꝫ argentum neqꝫ pecuniā in zonis neqꝫ pe-
[illegible]
calciamēta scꝫ integra qꝛ apostoli vtebāt
sandalijs vt habet. Ma. vi. per que omnia
dat intelligere ꝙ p̄dicator euāgelicus debet
esse absolutus a sollicitudie mūdiali vel tē-
[illegible]
et adhuc plus i hu. possessiōe qꝛ sūt tā quā
si mēbra incorporata ipsi habenti. et tā ma-
gis turbāt hoīs aīum eo decedentē dolet

[illegible]
[illegible] p̄dicatorib⁹ euāgelij. Sꝫ [illegible]
[illegible] ne gerant p̄dicatorib⁹ cūctibus ꝙ
[illegible] necessitates. Ma. vi. ꝙ
[illegible] dicēdū ꝙ vga h et ibi ac-
cipitur equiuoce. ꝙ Ma. x. vga accipitur me-
[illegible]
non innitantur subsidio tēporali. sicut cor-
pus innititur baculo sustētāculū. In marco ve-
ro accipitur vga ad lrām. eum dicitur ꝙ nō porta-
rent in via nisi vgā tm̄ qꝛ doctores hebreoꝝ
in signū doctrine portabant virgam in ma-
nu. quia cōsuetum erat apud iudeos [illegible]
[illegible]
ipse voluit ꝙ hoc sufficeret apostolis p sua
prouisione. per hoc enī ondebat ꝙ populus
cui p̄dicabant debet eis puidere. et iacobus sicut
[illegible]
turali et diuino et humano illi qui seruiunt
cōiati in spūalibus et in diuino cultu et ve-
ra doctrina debēt a cōitate de temporalibus
prouideri dignus est ergo operarius. i. p̄dica-
tor q̄ opat op⁹ dei ad vtilitatē populi cibo
suo. i. victu conueniente. per qd̄ etiam intelli-
gitur vestimētū et domicilium sine quibus
nō viuit decenter genus humanū. Et ideo di-
cit apostol⁹ prio corinth. ix. ꝙ dominus or-
dinauit hijs qui euangelium annunciant de
euangelio viuere. vbi dicit glosa predicato-
ribus ordinauit viuere de euangelio vt ꝙ
predicatores sint ad predicandum verbum dei
quā licētiā dedit eis dn̄s qñ misit eos ad p̄-
dicādū dicēs: Ecce ego mitto vos et cetera.
et paulopost. in quācūqꝫ domū intraueritis
i eadē manete edētes et bibētes q̄ apud illos
sūt dign⁹ ē eñ opari⁹ mercede sua dicebat. vt
[illegible]
ad eternā sicut eis premiū a sapia infinita
ecclesiastica. xxiiij. qui elucidant me vitā eter-
nam habebunt vere predicatores sunt lumi-
ne sapientie pro salute hominum elucidato
[illegible]
[illegible] ꝙ [illegible]
phonet dicitur corona. expectant premium
[illegible]
correspondet sicut debetur operi excellenti
et priuilegiato scꝫ martirio virginitati predi-
cationis. Et sic implet distinguntur aureo-
la sm̄ ꝙ tres sūt hostes quos per pugnā vi-
cim⁹ q̄ sūt caro mūd⁹ et demonia. Martires
em vincūt mundū et ideo debetur eis prima

aureola quos vincit [illegible] in [illegible] [illegible] ad eos. Virgines vincunt carnē et sic [illegible] debetur [illegible] aureola quia superant passiones in natura. et sicut est illa excellentior victoria sic et excellentior aureola. Predicatores vincūt dyabolū et sic debetur eis tercia aureola que pro tanto est excellentissima q̄ predicatorē et fortiorē vincūt inimicū ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicā q̄ aureola predicatorum debetur prelatis [illegible] quibus [illegible] et officio predicare et docere. Sed quibuscūq; qui licite exercent actū illū. Predicare autē nō debetur aureola hoc [illegible] [illegible] [illegible] ascdit nisi actu predicat q̄ aureola non debetur audiens sed actus pugne secūdo illō apli [illegible] Non [illegible] nisi q̄ [illegible] [illegible]. Patet igitur ex predictis quid est predicatio. qualis vz esse et cui prodest ac qualis debet eē predicator euāgelicus. in quibus consistit armatura spūalis viri predicatoris cū [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] populo dei faciens eorū et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

De nobilitate et excellētia fidei catholice

I Am tercia et vltimā consideratio nem huius prime libri que est de excellentia et nobilitate fidei catholice sic prosequar. in qua veluti in speculo mūdissimo videtes xp̄ī se inuicē ecs optime et [illegible] [illegible] armari poterūt. Sex sunt autē [illegible] per ordinē declaranda. Primum est q̄ ihesus xp̄us est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q̄ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est q̄ [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] Quartū est q̄ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Quintum est q̄ [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible]. Sextum est q̄ lex moysi iā non est lex sz [illegible] [illegible] [illegible] Primum [illegible] est [illegible] [illegible] religionis xp̄iane fundamentū et ideo cū [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q̄ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ergo [illegible] sic principaliter [illegible] [illegible] iudeorum q̄ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad hoc applicat totū suū studiū. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nō ascendūt [illegible]

alte quādū nebula a ēo loco vbi est substan [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dibus q̄ ascēdit nebula in aere. Vn̄ quamdiu pōt ignis viuus crucibulū purissimū [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vnde per magnos ignes fornacis. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] adinuenit [illegible] vires suas ad destruēdā hanc altissimā [illegible] nimi sine hanc veritatem. s. q̄ ihūs xp̄us ē filius dei viui certissime firmus fundam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ribus fornacibus depuratum quod euidentissime declaratur testimonio quatuor [illegible] [illegible] publicorū super eo factorum

Primum examen.

P Rimū examē fuit factū per iudeos quousq; occiderunt xp̄m ihūm. ex quo [illegible] q̄ verus filius dei. verbū dico nō per gratiam vel per verbū sed per suā naturā q̄ sua natura est eius. substantia et vita est ipsum et natura essentia substātia et vita dei. sicut q̄ est ex eadem natura qua maria dicitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tata et examinata q̄ securissime dico pleniorem et puriorem esse q̄ aurum. quod per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] hoc primum examen personale inter ipsum et sapientes legis iudeorum [illegible] [illegible] anno vite sue. quos expendit predicando publice non solum in sinagogis iudeorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sz volentes ad eum accedere. ex quo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fimenta sua sicut faciunt erat quamuis in firmitate detinerentur. Disputando etiam cū sapientioribus quorum studiū erat postquā venerūt [illegible] multitudinem gētiū [illegible] predi

[illegible] te in aliquo verbo maledicere. et vlterius hoc in speciali studiū eorū erat obfuscare predi[illegible]

Vñ cōtra ipsum arguebāt sicut hōīnes pui intellectus attēdentes ad quatuor regulas p quas reguntur homines secūdum terre elementa et celi dicendo sibi. Ex quo hō erat. quōmodo se faciebat deum in quo blasphemabāt con [illegible] nō possit facere q ipse sit homo. et quo et homines ē vna de excellentioribus rebus q deus fecit. Unde qz primo ē credere factū quē modum [illegible] monium dei patris qd dedit de suo filio. Testimonium iōhis baptiste testimonium opum suorū que faciebat. et testimonium qd in multis suis passibus dabat de eo scriptura vera et reputata p iudeos vera et autentica. Dicendo eis. q moyses esset acusator eorū qz si crederet diss et suis libris crederent et ex quo ille dabant [illegible] se cōfusos in publico ante populū cui laudē et honorē plusquā dei desiderabant non potentes respōdere replicans q si solummodo erat filius dei quōmodo deus vocavit eū deum suum. Ma. xxij. c. Ab illa die nūquā āpli ausi fuerūt eum interrogare eū. s; vt liberarēt se a sua doctrina studiose ordinaverūt mortē suā sicut [illegible] si erat filius dei ipse liberaret eū de manibus eorum et sic dicebāt cū erat in cruce. descendat et credimus tibi. M. xxvij. et Mar. c. xv. cū tamē ei leuius esset descendere de cruce quā resurgere de sepulchro post mortē. Et pp̄enauerunt eorū posse nichil valere si id nō placuisset qd eū apphēderūt qz nō potuerūt eū manus [illegible] si qū ipse voluit. Interrogati enī per eū quē quererēt et ipsi rñdētes q ihesum nazarenum [illegible] solū caperēt. et nō aliquē suorū discipulorum volendo in hoc īplere q ipsi nolebāt attendere scz q ipe erat in lege sua in pphetis. et ps. de eo scriptū. q oportebat eū primo pati mortem ignominiosā et postea intrare in gloriā suā quā mortē ipse recepit cū multa

hūilitate et obediētia. sciens q ei fuerit p deū pātrē suū mādatū. Vñ ad iplendū mandatū dei patris sui cōfessus est libere in iudicio illud in quo ipsi intendebant cōdēpnare eū scz q erat filius dei viui et rex iudeorum. Que duas cōfessiones fecit interrogatus quā eas desceraunt et erāt iudicata vana allegata cōtra eū testimonia. Prima cōfessio sua erat per iudeos reputata blasphemia. et secūda per gentiles erat reputata iniuria cesaris. qz cōtra eius lege nullus debebat dici rex [illegible] suo mādato Quādo primā suā cōfessionē fecit in cōsilio iudeorum ut nō intelligerent q p mortem suam pbat doctrina sua audierunt ab eo. Amodo videbitis filium hominis venientem in nubibus celi. Math. xxvij. et Mar. xiiij. q fuerūt et sunt sua predicatores. pp̄ter qd ipsi bene sciebant q ad eos currādū et ad dubitandū hoc vnū xp̄s ibi parū poterat eos occidere magistrū plurimus q per eū conuersi ad suā doctrinā per pdicationem [illegible] extinguere. laūt de qua loquimur. s. q ebrāo filius mane est verus filius dei. Item cōfessus est liberum in iudicio pilati coram cesaris iniuria secūdā veritatem. s. q erat rex iudeorum cuius confessione audita pilatus respōdit q non inveniebat in eo causam mortis.

[illegible] mortem suā et qūo cōfessus est se esse regem q [illegible] do. Et sic ante q daret sniam contra eum. cōfitendo eū esse iustū et innocentem. Iudei [illegible] obligaverunt q peccatū mortis sue esset super eos et super filios suos dicentes. Sanguis eius super nos et super filios nostros [illegible] sicut enim quādiu mundus durauerit cū christianis in eo iudeis et filijs eorū ira dei semper erit super eos qui manifestissime [illegible] q nichil profuit mors per eos procurata quando in puncto q dedit animam suam in manibus patris iudicarunt deū a centurione qui custodiam faciebat p pilato q ille homo autentice vere erat filius dei. vnde exceptione mortis sue fortificauit plus doctrinam suā q gentiles qui eum crucifixerunt confessi sunt eum esse verum filium dei.

Secundum examen.

[illegible] fuit [illegible] eis verus in secundo examine post mortem suam quando iudei videntes quod christiani sic conver-si de iudeis sicut de gentibus attendebant plus ad doctrinam ihesu quam moysi communiter in multis consiliis et habitis pluribus consiliis nunquam potuerunt aliud facere quam apostoli non predi-carent in eius nomine a quibus audierunt quod magis conveniens erat obedire deo qui eis mandavit predicare quam hominibus mandan-tibus contrarium. et quod sub celo non esset datum aliud nomen in quo oporteret homi-nes salvos fieri nisi in nomine ihesu christi. quod ipsi non possent non manifestare veritatem [illegible] apostolorum quos primo cognove-runt homines ydeotas et laycos. Postquam pro-bauerunt quod non proficiebant in suis publicis mandatis. ordinaverunt viam subtilem [illegible] zelum que videbantur sanctis [illegible] quia multi de suis maioribus receperunt fidem baptismum. [illegible] ex hoc fine quod christianum [illegible] quod ipsi habebant bonum zelum et affectio-nem ad fidem christi ihesu. Hos vocat scriptura pseudo apostolos siue deceptores aposto-los [illegible] in ecclesia ad [illegible] libertatem christianorum per doctrinam ihesu christi. li-beratorum de seruitute legis moysi cuius iu-gum ferre non potuerunt nec ipsi nec patres eo-rum [illegible] magis retibonam magis [illegible] in lege et vlte-riust in consuetudine phariseorum magnam [illegible] maiori [illegible] qua potuerunt videntes. quod [illegible] argueban per phariseam esse impossibile. quod [illegible] dominus et seruus essent una res. et sic quod deus et homo non poterat esse una persona filius marie. plus credentes verba christi quam omnia sua argumenta. vnde sunt alia astucia magis [illegible] qui videndo quod aliquo non poterant fa-cere quod christiani non obseruarent legem gratie que est euangelium lex. dicendo quod lex data per moysen aqua erat lex dei multum laborauerunt ut serua-rent [illegible] sine infinitum et aliquo tem-pore tamen preualuerunt quod multi etiam de maiori-

bus christianis et rectoribus aliorum in parte eis consentiebant non [illegible] alios qui per moy-sen defendebantur. et sic erant [illegible] exemplo [illegible] conuersis similia facere sicut si aliud pro eorum salute esset necessarium. Sed facta de-liberatione quod seruitus veteris legis [illegible] obseruationem [illegible]. et quod lex data per moy-sen qui erat seruus dei non potest [illegible] legi date per dominum suum. sed quod est ei subiecta et eum lex moysi esset figura. sicut quod [illegible] dei aduentus [illegible] declarabitur in alio passu. quod habita veritate [illegible] [illegible] non potuit preualere. quia solummodo [illegible] hanc veritatem quod filius marie est verus filius dei cessauerunt omnia consilia [illegible] [illegible] prohibitiones et disputationes quibus vi-sunt iudei propter multa damna. propterea ex to-to confusi. videntes quod [illegible] non poterant pre-valere. vnde fuerunt [illegible] quod aliquis dat ei bonum consilium quod [illegible] audiat eum. [illegible] expellit eum per vim. Sic fecerunt iudei cum apostolis. quod nolentes eos audire in synago-gis suis [illegible] eos extra terram [illegible] sic patet verus examinis quod postquam christus ascendit ad celos iudei [illegible] [illegible] in suos discipulos quos non potentes convin-cere verbis. non dimittentes eos predicare in suis synagogis propter hoc eorum doctrina semper magis ac magis [illegible] predicata fuit gentibus.

Tercium examen.

[illegible] huic examini aliud [illegible] examen et multo maius [illegible] agentibus contra discipulos christi [illegible] iudeis vna sola erat [illegible] [illegible] in lege et prophetis [illegible] qui interfecerant eum [illegible] videndo [illegible] quod ipse esset [illegible] [illegible] lex suus dominus. [illegible] quodcumque potuerunt faciendo illud quod erat penes pro eis. nolendo audire eos qui de hoc loquebantur. sic quod sua pro-pria voluntate manserunt semper in cecita-te. propter quod cum cecus non sit dignus magno regimine expulsi de ciuitate iherusalem. perdiderunt dominium quod pri-mo habebant. [illegible] sunt semper subiecti

Christo eius q̄ tenet dominiū ip ale. et sic erant quādiu mūdus durauerit in hoc ptra. totū
[illegible]
ppm deperiret in pilatum. q̄ [illegible]
regē nisi cesarē ipatorē p [illegible]
magistros q̄ nō audiēdo discipulos [illegible]
cessaret lux ueritatis. prm q̄ ut nō intrarent in eorū domib⁹ clauserūt ianuas p q̄ ēmet facto dederūt occasiōem ut āplius p̄dica-tionis splēderet. q̄ ipsi habitādo ī toto mū do dispsi inter gētiles illi iudicēs q̄ erant int iudeos et aplos qōnis voluerunt scire causā suarū qōnū. et sic audirēt doctrinam dñi xp̄i quā nō audissent si apostoli volue rūt p̄dicare in tēplo suorū deorū. Sm q̄ in q̄ cūq; domo ciuitate puīcia uel regno nolūt audire aliū eē dñm suū nisi illū quē pro solo xp̄i būt. Istis fuit sine q̄tcanonis iudeorū q̄ veritas p ipsos sōrepta. fuit fortificata et exaltata in multo maiori gradu. qm̄ multo maior pplus gētiliū q̄ eēt iudeorū eam re ceperūt de quo facti maiores eorū scz impe
[illegible]
rūt iudicēs q̄ illi qui eiiciebāt xp̄m non mirabāt de sua ordinatione scz q̄ nullus de beret esse receptus pro dō sine sui o examine et mādato eorū q̄ erāt gubernatores totius
[illegible]
orū et dicens sicut qō bñ intelligēs qui sūt romanorū historias. et qualiter icepit multorū deorū adoratio p scriptura pōt cognoscere. et hoc ē secretū q̄ nō erat difficile pos se habere cōsensū a senatu romano ut ihūs xp̄s reciperet in deū sm q̄ erāt illi multi quos ipsi adorabāt ex quo multa maiores excellentie fuerūt in eo q̄ in quocūq; aliorū. Sz gētiles regebāt illos ipsis⁹ quātū spectat ad adoratione suor. deorū duplici sua suorū sapiētū. Prima q̄ null⁹ de⁹ deberet eē refusus [illegible] q̄ sm qō ille de⁹ uellet deberet
[illegible]
orū xp̄i. q̄ erat unus sol⁹ de⁹ et q̄ illum solū debebāt adorare et ei soli seruire videntes q̄ in hoc facerēt ptra id qō tota uita sua ipsi et sui ātecessores habuerūt p fide qua adorādo xp̄m xp̄m anullabāt seruitū ois
[illegible]
q̄ oēs q̄ adorarēt xp̄m xp̄m ex quo tēpore
[illegible]
[illegible]
audientibus et laborantibus q̄ possent q̄

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
integre oīa tributa et onera eis imposita ad hoc exprese se faciēs obligatos scdm doctrinā sancti pauli. faciēdo [illegible] mandata fidele seruitiū. Itē gētiles qua sic plus faciebāt ad suā laudē et gloriam et suorū deorū. multo āplius voluerūt q̄ deui ci p inspirationes cōformauerūt se eis [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
q̄ h⁹ eū dedit mādata p̄dicatis [illegible]
p singulari cōsolatiōe dixit eis q̄ mittebat eos sicut agnos inter lupos. et cū isti nō essent nisi duodecim et septuaginta duo et sic paucissimi. Et illi quib⁹ eos mittebat erāt iudei et gentiles taliter q̄ sine cōparatione aliarum ꝑsonarū scdm mōs loquēdi erant infiniti lupi. cū in unoquoque sup⁹ sit sufficiens cō tra magnam agnorū multitudinē. Hoc fuit de tas mirum miraculi q̄ pauci agni tot lupos habuerūt de uirtute superio. q̄ tot⁹ mūdus firmissime credidit verū eē quod primo habebat pro incredibili et sm suos sapientes ꝑbos p impossibili q̄ ihūs cristus deus qui fuit mortalis et mortu⁹ resurrexit p semetipsum et q̄ in fine mūdi hz resuscitare omnes mor
[illegible]
incredibilia fuerūt a toto mūdo credita sic
[illegible]
scz apostolorū ihesu xp̄i quorum multi fuerunt ydeote et piscatores. et sic crediderunt sine dono temporalibus quia erāt pauperrimi. crediderunt sine aliqua deceptione q̄
[illegible]
qua re. quia non legitur de aliqua guerra per eos facta vel procurata et q̄ plus est absq; positione armorū aliarum quare super hoc ratio principibus cristianis seruando doctrinam ihesu cristi suam legem esse liberatis q̄ voluerit audire euangelio salvabitur qui vero non condempnabitur. et sic durante uita apostolorum in toto mūdo splēduit et fructificauit doctrina ihū cristi. Et fuit hoc admirabile. q̄ nō obstātib⁹ ei

bus persecutoribus ut cõtra omnes ipsi neces/ serunt martiriũ cõpletis diebus senectutis eorum. In quoniam tẽpore et duccẽtis sequẽtibus [illegible] paucos dicã. si dico centũ mille xpianos pro cõfessione veritatis quã tractamus scz ihesum cristũ filiũ marie esse verũ deum voluntarie ipsimet se offerẽdo cũ magnis tormẽtis fue rũt mortui. Etiã dicã paucũ si dico vnũ mi lionẽ gentiliũ vidẽdo firmitatẽ martirũ i il lo tẽpore recepisse baptismũ et plurimos fuis se illis factos esse veros xpianos quod non so lum accidit rome in grecia in ytalia in parti bus occidentis sed etiã in toto mũdo impe ratoribus illius tpis existẽtibus dñis totius mundi. et si in aliquibus regionibus erant [illegible] tra xpianos similes persecutiões. Specialis [illegible] de arabia et de persia qui sunt prima [illegible] babus [illegible] runt quod plurimi gloriosi martires sancti quo rum [illegible] vbicũque sunt cristiani cele/ brat ecclesia. vñ multi principum et specia [illegible] audiebant predictã sanctam veritatem: sed quod per sua tormenta eam fortificabãt multiplici [illegible] fidem cessauerũt aliquo tẽpore exequtare suas ordinatiões crudeles et mandata in cristianos. Ista autem perse/ cutio tirannorum fuit martirũ examen ve/ ritatis quã ego predico et omnẽs sui fideles scz ihesum filium marie esse verũ filium dei. Illud tertiũ examen in tanta confirmatiõe profuit huic veritati quod destructio templis ydolorum fuerunt in toto mundo edificate solennes ecclesie. In quibus cum magnis laudibus ymnis et singularibus cantibus septem horis diei publice confitetur predicta veritas. Cantoribus assignatis salariis de publico sufficienti et multũ honorabili spe/ cialiter in ecclesijs cathedralibus. et sic patet tertiũ examen. in quo explicatur veritas scrip turarum quod omnes principes mundi non potue runt extinguere lucem predicte veritatis ve ro per eos mortem pluribus quod centum mile martiribus et quod illo tempore fuerunt con/ versi ad fidem plures: quam vnus millio gentilium.

Quartum examen

Cum xpiani iam fuissent in pace et etiã qualitate ad fidem conuersi et sic cessan te persecutione gentiliũ cõtra eos et inter se metipsos natũ est quartũ examen quod predictã veritatẽ scz ihesum filiũ marie esse verũ deũ aprobarunt vsque ad vltimũ punctũ. Hec perse cutiõe extitit periculosissima que est inter eos qui sunt eiusdem domus qui plurimi magi sterati qui erant de principalibus ecclie pa triarche. archiepi. episcopi. presbiteri. et dya coni et nõ minus laici. cũ multis et magnis argumentis noui et veteris testamẽti quod gentiles facere non poterãt quia nesciebãt nec iudei allegabant contra xpianos: quod confitẽ do predictã veritatẽ stabant in magno erro re ex quo ipsa non approbatur per scripturam [illegible] tes passus eiusdẽ scdm quod ipsi exponebant qui videbantur contrariũ dicere. quo rõ ra/ tiones et argumẽta etiã multorũ doctorum methaphisicis in prophetia et methaphisica fundatorum et in theologia perfectissimorum ut amplius predicta veritas apparet. sicut habemus scripta in tanta habundantia quod [illegible] tra eandem faciunt paruissimũ volumen et parum compendium. Sic quod per apparentiam eorũ dicta veritas quantum ad studiosos in u [illegible] de dei sit nec in minima parte obscurata: quod per scipsum quilibet quantumcumque insipiens posset videre si vellet attendere etiam paruo tempore cũ pura intentione cognoscendi ve ritatem et ea cognita amare eam et amãdo confirmando se illa et defendere eam. hoc cũ [illegible] in omnibus nationibus mundi et inter omnes sapientes scientiarũ existentes appro [illegible] possibilia que examinata diligenti studio inueniuntur vera et multum necessaria et [illegible] contrariũ de alijs multis. Vñ quia circa ex amen [illegible] veritatem [illegible] quod plurimum clarissimi intellectus hominũ et ex alia parte quo ad cognitionem verum illarũ multum profuit voluntates pure et hũmane affectionate. et quanto plus durat mũ dus propter maiorem confirmationem exer citiorũ veritates scientiarum plus declarã/ tur et cotidie aperiuntur. Et ideo examen predicte veritatis scz quod ihesus filius marie est verus filius dei. sicut prius explicatum [illegible] primo examine et durabit vsque ad finẽ mũdi

Tunc in maiori fortitudine qm̄ illud q̄ me [illegible] bestia q̄ ascēdit de mari et exto llet̄ super ot [illegible] [illegible] huius bestie erit ad hoc vt ponet eos vero suos q̄ sic vt demo reputata. cōsequens est q̄ faciet crudelissimā persecutionē cōtra oēs [illegible] [illegible] tēpore illo quo plus vniuersaliter hec quarta persecutio durauit vt nō preualeret. facta fuerūt multa cōsilia aliqua particularia aliqua gñalia. Jtē multe cōgregationes aplazate ḡtra principes vel cōmites quibus habitus magnis disputationibus allegātes ḡtra predicationem veritatē fuerūt ḡfusi et dimiserunt errorem suū. multi illorū quos ipsi peruerterāt et in fauorē suū venerūt ad dicta cōsilia vel cōgregationes: et q̄ aliqui pauci remanebāt: vel cū fauore aliquorū principum vel sicut ē ḡdictus falsa ḡbatorū sacramentū non gñaliter et in publico. Sed nunc isti nunc illi predicādo ad pauē iterū reuertebāt suis erroes. Et iō in illis tēporibus plus q̄ in aliquo ante nec post fuerūt q̄plurima cōsilia. Hoc reputatis pro sano remedio et singulari defensione fidei catholice q̄ veniat ad lucē et ostēdat in publico quicquid cōtra eā dicat in abscōdito et nō solū huius veritatis de qua ad p̄ns loquimur sz et cuiuslibz veritatis. ē hec sua propria condicio q̄ q̄to plus tractat̄ et reuoluit̄ tāto amplius lucet sicut hic lapis vere preciosa qui q̄to plus polit̄ tanto plus lucet. Est enī similis auro q̄ si semel vel aliquotiens fuerit q̄to plures ponit̄ in fornace ignis. tanto sine aliqua diminutione sui ponderis efficitur preciosius. Vñ sicut dicit dn̄s iohānes de zagabria Archiep̄s Aꝛchonen. in tractatu contra sarracenos vbi tangit predictam examina. Ego vidi multa examina multarū veritatū catholicarum tēpore meo et sui princeps in illis. Sed de illo quod magis publicū est possum dare exēplum. Domo quidā cōuiuā magni dn̄i super certos armenos affirmatos per eos c̄ ū veritatis euāgelij post habitas per eos a [illegible] venerūt ad cōsiliū audiens suis disputationibus q̄tum voluerunt dicere sententiā veritatē ꝑ totū fidei sue cōtrarius q̄ amplius nō

eleuauerūt caput perditus tota sua clamore. Unde cū nos sciamus certissime veritatē [illegible] grandia. cū fortitudinē nonotas. et tanto examina cōtinuata et q̄ q̄to plus de eo tractat̄ et cōtra eum disputat̄ vl' aliquid dr̄ tanto amplius inuenitur clarior purior et firmius fundata non possumus predicare veritatē abscondere dn̄o ihesu xp̄o cui semper debemus fideles mādāte discipulis suis q̄ illud qd̄ fuis [illegible] tote et qd̄ audistis in aure. i. in abscondito ꝑ [illegible] nam in domo sua non ponit eā sub modio vel sub lecto. sed sup candelabrū in alto vt clare videant̄ q̄ sunt in ea quicūq̄ ingrediūtur in domo sua. Et sic magister veritatis et proprius loquēs si suos magister qui ē ipse veritas. post q̄ fuit captus quādo interrogatur cū iudex de doctrina sua et de discipulis dixit. Ego palā locutus sum mundo. Ego semp docui in synagoga et i tēplo quo oēs iudei cōuenerūt et in occulto locutus sum. Nihil: Interroga eos qui audierūt quid locutus sum ipsis ecce hij sciunt quid dixerim ego. In illis verbis ostēdit totā fiduciā sue innocentie qm̄ acceptabat cōtra se totū mundo [illegible] los dedit mandata suis discipulis q̄ darēt testimonium de fortis sua et dixit in iudea et ierusalez in samaria et vsq̄ ad vltimum [illegible] maliciter hoc precepit ex quo receperat a [illegible] et non solū in hoc habeat fuma testimonium q̄ deus pater ḡfirmat eū benedictus omnium [illegible] omniuz bonis. sed etiā angelorum minorum et maiorum qui sunt in celo. et consequenter omnium diabolorum q̄ angeli sunt subiecti. Propterea ergo q̄ dicta sunt i hoc quantum q̄ [illegible] ac. et confitentur dicimus xp̄m filium marie esse verū filium dei.

Quod fides xp̄i est lege moysi antiquior sue patris.

Eiusdem armenus E. q̄ fides xp̄i c i lege moysi antiquior sue patris. Ad [illegible]

Primū ē q Abrahā ante legē [illegible] et ante circumcisionē iustus fuit et nō [illegible] merito fidei: vt patet. Gen. xv. Credidit abraham deo et reputatū est ei ad iustitiam. Itē merito fidei fuit sibi facta repromissio et specialiter illa in semine tuo benedicentur omnes gentes, vt p3 Gen. xxij. Sequitur ergo ex his q fides xpi fuit ipsa lege moysi tempore prior et [illegible] apostolus hoc specialiter [illegible] ad gal. iij. [illegible] Jacob. Joseph: et Moyses. Isti enī et multi alij iusti fuerūt ante legē iustificati, vt p3 inductiōe. Secūdo notādū q deus promisit abrahe inter cetera quatuor. Primo hereditatis [illegible] benedictionem [illegible] Tertiō seminis multiplicationē. Quarto vniuersis gentis benedictionē. Et licet ad litterā ista quatuor et promissa fuerint de aliquo tēporali: principaliter tamē deus spiritualia intelligebat. Primo ergo promisit sibi deus heredē. s. Isaac. gen. xv. Sed in hoc principaliter promisit sibi xpm qui pro tanto heres Abrahe dicitur, q ex eo fm carnē descendens in eius regnauit regno regnabit hereditate. Vnde gabriel ait de xpo Regnabit in domo iacob in eternū. luce. i. Secūdo promisit sibi hereditatem tēporalē. [illegible] dictam chanaā a flumine egypti vsq; ad fluuium eufratē. vbi supra non q ipse vnq̄ illam possederit nisi in semine suo. Vnde et semini suo dicebat. Et dabo tibi terrā hāc. In hoc autē spiritualiter sibi promittebatur spiritualis hereditas. s. vniuersa congregatio fidelium tā iudeorū q̄ gentilium. cuius ipse per fidē pater est. Promittebatur etiā sibi hereditas glorie qui propter fidem eius sinus abrahe nūcupatur. Tertio promisit ei seminis multiplicationem sicut stellas celi et sicut harenā maris. Gen. xxij. Boni q ex ipso descendunt per Isaac et Jacob sunt sicut stelle [illegible] sunt eius semē spūale et semen dei repromissum in q̄tum eius fidē imitantur. Sed mali qui ex eo descendūt per ismahelē et filios zethure et per Esau fuerunt sicut et steriles velut harena maris. secū precipue mali cristiani. qui si habent fidem abrahe nomine fidei. tamen eius operibus contradicunt.

Quarto promisit ei deus omnium gentium benedictionem. benedictionē quidem gratie in presenti et glorie in futuro. non q [illegible] sed per semen. nō per quodcūq; semē sed p̄ vnicum quod est xpūs non enim in Isaac Jacob. vel Joseph vel Moyse. Dauid vel Salomone vel in aliquo alio homine potuit hoc verificari. in semine tuo benedicent omnes gentes Gen. xxij. quod declarat apostolus ad gal. iij. dicens. Abrahe dicte sunt promissiones et semini eius non dicit in seminibus quasi in multis sed quasi in vno. et semini tuo qui est cristus. Nota Abrahe ait deus non falleret propter eius fidelitatem et amiciciam dicte sunt supple a deo merito sue fidei repromissiones loquitur i plurali propter promissiones supradictas. [illegible] quas sm glosam frequenter idem [illegible] xpo. non q ad cristū fieret promissio sed quod ad eū pertinebat. q per eum promittebatur danda benedictio. et q illud semē fit vnicū et non aliud. notatur ex verbis scripture q̄ in semine tuo benedicentur omnes gentes nō solum iudei. Vnde ait non dicit supple scriptura in seminibus quasi in multis qd̄ fiet vel si de multis vellet intelligi sed dicit quasi in vno et semine tuo qui est cristus. Vnde de vno solo vult intelligi. et illud vnum est xpūs. Si enim de multis vellet intelligi dixisset. In seminibus tuis benedicentur et ce[illegible] intelligat propter quod dicit apostolus. et semini tuo [illegible] Abrahe merito sue fidei. sicut ipse apostolus [illegible] ante legis dationem q fidei xpi promissio precessit legem moysi. Et sic ex predictis scripturis, Pauli quasi ex quadam areola aromatum collegi hunc florem pulcerrimum. s. q fides christi est lege Moysi antiquior.

Qd fides cristi est lege Moysi stabilior.

[illegible] est q fides cristi est lege moysi stabilior. Ad cuius euidentiam duo sunt notāda. Primo q [illegible] per a tempore facte promissionis Abrahe vsq; ad tempus quo lex Moysi fuit data

[illegible]
[illegible]
Act. vij. Dicit enim Rabanus q a tempore
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ad natiuitatem Ysaac fluxerunt. xxv. anni et
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
mon israhel de corpore dñi. cxlviij. et quinq
[illegible]
et. xx. et sic sunt. ccc. xxx. anni. Et si dicatur
[illegible]
brahe Ge. xv. q semē eius esset futurū pere-
grinū in terra non sua. ccc. āñis Idē q dicit
Stephanus Actuū. vij. non faciendo men-
[illegible]
[illegible]
[illegible]
tem. Seon regem amorreorum. et Og regē
basan. Secūdo est notādū q promissio fa-
cta Abrahe que fuit iuramēto dei confirma-
ta Gen. xxij. per memetipsum iuraui dicit
dñs et cetera sequitur in semine tuo benedi-
centur omnes gentes terre. Et luc. i. Iusiu-
randum quod iurauit Abraham sunt dicitū
[illegible]
Est eni testamētū scriptura auctētica et soli-
[illegible]
auctoritatis et summe stabilitatis. Vñ tam
te fuit firmitatis. q lex post data non euacu-
[illegible]
cuauit legē. sicut declarabitur articulo. vi. d
cessatione legis. Si enim lex euacuasset pro-
missionem tunc hereditas glorie non esset
ex promissione sed ex lege. et si esset ex le-
ge abraam Ysaac et Jacob fuerunt ante le-
[illegible]
[illegible]
Exo. iij. Ego sum deus abraham et deus Ja-
[illegible]
uiuorū. Viuūt ergo illi nō vita nature. ergo
vita glorie. quod plane dicit xps. Mt. viij.
Dico autem vobis q multi ab oriente et oc-
cidente venient. et recūbent cum Abraham
[illegible]
hereditas non est ex lege sed ex promissiōne

que cum fuerit merito fidei xristo promissa.
quia illam repromissionem habet iā abra-
[illegible]
mortuus. ergo hz eā p promissionē. ergo cū p
[illegible]
to fidei seq q fides xpi ē summe stabilitatis
[illegible]
semē promissū hec oīa pulcerrime ponit pau-
lus apls ad gal. iij. hoc autē dico vobis te-
stamētū cōfirmatū a deo q post. ccc. et. xxx.
annos facta est lex. nō irritū facit ad euacuan-
dā promissionē. nā si ex lege hereditas iam nō
ex promissione [illegible]
[illegible]
[illegible] Abrahe factā esse. i. firmo testa-
mētū cōfirmatū a dō et p iuramētū. qd lex
testamētū post. ccc. xxx. annos. post quos
supple facta est lex: non irritū facit. i. nō eua-
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
q data ē lex post multū tēpus a promissiōe fa-
cta. q quidā promissio non dicit q per leges
[illegible]
set hereditas nō eēt ex promissiōe et sic abra-
hā nō haberet eā quod ē falsū. vt supra dic-
tum. propter qd dicit apls Lex non euacuat
promissionem [illegible]
oporteret si lex euacuaret promissionē. iā nō
esset supple hereditas ex promissione qd pro-
bat dicens. Abrahe autē donauit deus sup
per illam [illegible]
[illegible]
[illegible]
missionē Ergo cū promissio fuerit facta meri-
to fidei sequitur q fides xpi promissi est sum-
me stabilitatis et stabilior lege moysi Dec
[illegible]
[illegible]
acrorum et propterea fideles xpiani cōfirmāt
fidem xpi stabilissimā et legē moysi stabilis-
orem.

Qd fides xpi i lege [illegible]
factior

Q Uartus articul' ē q fides xpi ē le-
ge moysi nobilior et perfectior. Ad
cuius euidentiam quedam sunt notanda
Primū q q̄uis lex moysi non sit effecti-
ua iustitie nec meritoria hereditatis glo-

nõ tamen frustra fuit data fuit enĩ data propter quatuor causas quas breuiter glo. tãgit Prima ꝑpter peccati ꝓhibitiõem vt saltem timore pene homines cessarẽt transgredi vt hec tandẽ facerẽt voluntate Secũda ꝓpter populi eruditiõẽ et dispositiõẽ vt lex p legẽ [illegible] in lege nature commucius erant lex populum [illegible] dñ promissionẽ que est xp̃s. Tertia ꝓpt vel medij flagitonẽ vt lex homo superbe in suis viribus fidẽs precepta acciperet. in quibus deficiens factus preuaricator liberatorẽ saluatorẽ ꝓ requireret Data ẽ enim lex vt dicit Aug. ut ceruice superborũ qui tãtum sibi [illegible] vt liberũ arbitrium sibi putarent ad iusticiã sufficere. quos cũ lex transgredi [illegible] tenur. Quarta ꝓpter futurorũ significationẽ Legalia enim fuerant quedã vmbra futurorum est significatio. quedãq figura futurorum veritatem pesignans vt infra videbitur.

Secũdo notãdũ ꝙ lex fuit ordinata. id est ordinabiliter ãgelorum ministerio data et bene ordinabiliter quia inter abraham et [illegible] pus legis nature et tempus gratie. Magno enim consilio factũ est vt nõ statim post homines casum veniret mediator. sed ꝙ prius humanum genus cõuinceret de ignorãtia tẽpe legis nature que nec morbi nec medici clarã noticiam dabat. nec ad vtia hõiẽ fu in naturalibus augere valebat. Deinũ conuinceretur de ipotentia legis scripte quã hõ vtute ꝓpria seruare n̄ potuit. nec ipsa dabat adiutricẽ gratiã ad seruandũ ut propter ista duo lex ignorãtiã et ipotẽtiã cogeretur salvatorẽ petere. nec xp̃i aduentũ superfluum iudicaret. Multiplicate sunt infirmitates hominũ contra quas nec per legẽ nature neq legẽ Moysi se iuuare poterant ꝓpter qð accelerarent ad medicũ qui veniẽs tanq̃ alter samaritanus vulnera sanauit lãguidi. quẽ sacerdos et leuita. i. vetus lex et sacerdotium [illegible] um tanq̃ alter heliseus coaptãt se corporaliter puero mortuo sunamitis filio suscitauit eum. quẽ tamẽ cum puer cũ suo baculo qui designabat legis duriciã nõ potuit suscitare [illegible] scendẽs i psonã nostre mortalitatis saua

uit illũ quẽ inuenit fidei neq̃ ecclesie uniuersi Jo. v. Dum oĩpotens sermo dei patris venit [illegible] dũ oĩa mediũ silẽtiũ tenerẽt. Sap. xviij. Primũ silẽtium fuit ante legẽ scriptã Secũdũ sub lege. Tertiũ in gloria. Primũ fuit ignorãtia languoris. Secũ[illegible] ho mrationis. Terti[illegible] b nõ enĩ homo morbũ suũ nõ cognoscebat. ideo silebat. nec remediu3 querebat. Lex sꝫ ostendit lãguidis vulnera. et ideo data lege mox fuit ruptũ silẽtium et receperũt egri petere remediũ. Sed quia lex grauis erat nec auxilium cõferebat ꝑ huiusmodi clamores fatigati homines et de salute desperantes [illegible] lento [illegible] ad vulneratũ angelus magni cõsilij in psona descendit: et heliseus ad suscitandum [illegible] filius regis descen[illegible] prĩs ad patibulũ crucis. et de sede prĩs ad officinã peccati. de lumine celi ad tenebras mũdi et inferni et veniens homines est pace. dedit grãm ꝓposuit misericordiã ꝓmisit veniam. et ita rupto silentio ceperũt egri magnis clamoribus flagitare remediũ et accelerare ad medicũ p quẽ vulnera sanatus morb⁹ curarẽt recepta vero sanitate et [illegible] habit petẽdũ. et tũc erit tertiũ beatũ silẽtiũ ordinabiliter. Ergo et magno dei consilio data est lex. sꝫ inter abraham et xp̃s inter ꝓmissionem et semẽ ꝓmissũ inter tẽp⁹ legis nature et tẽpus legis grẽ. inter primũ silẽtiũ et [illegible] mũ silẽtium ipsa autẽ manente fuit secũdũ silẽtiũ. ea vtiq̃ manente medio rupto qꝫ secundo silẽtio. tertium hoĩes optauerũt. Tertio notandũ ẽ ꝙ qñ lex fuit data fuit posita in potestate hominis qui venturus erat vtique mediator vt staret q̃diu ipse vellet et qñ vellet cessaret. Ipse aũt voluit ꝙ cessaret qñ ipse venit et tamẽ ver⁹ mediator fuit. Ex quo ꝑꝫ ꝓ cõtra mediatorẽ faciũt qui legẽ cũ euangelio obseruare volũt. Ex quo ulterius ꝑꝫ conclusio uiitẽs. ꝙ fides euãgelij siue xp̃i non solũ est legis moysi amator et stabilitor. sed et ꝑfector. quia ipsam cõsumat. sicut illud qð [illegible] ũ est cõsumat qð ex prĩe est. i. Cor. xiij [illegible]

am imperfectionē. et hec ipse facere potuit: qr in eius ptāte tanq̄ veri domini posita fu it. Quarto notandū q̄ hic mediator non ē unius nature sed duplicis. Est eni gigas ge mine substantie. s. diuine et humane. Ipse igitur cum sit deus et homo inter homines et deū mediat. Dū hoīes qui a dō recesserāt p se recōciliat. ipse ut deꝰ oīa creauit. s3 in q̄ tum deꝰ nō oīa recreauit. Et ip̄e in q̄tū deꝰ est cū patre et spūsctō unꝰ deꝰ. qr nō sunt tres dij sed unus deus. Ex quo patet q̄ [illegible] [illegible] tum deꝰ non ē ꝓprie mediator inter deū et hoīes. sed in q̄tū hō. In q̄tū eni deus [illegible] est medius sed equalis deo [illegible] diator non est arbiter unius populi s3 duo rum. s. iudeorum et gentiliū quos tanq̄ duos parietes ecclesie in se angularem lapide co pulauerit [illegible] ad Ephe. ij. et i. Pe. ij. ergo qui obseruant le galia xp̄m non ut mediatorem [illegible] ipsum videntur efficere mediatorem uni iud eorum quod esse non potest. quia mediator non est nisi duorū populorum: Ergo qui ex ergo circūcisionē vel preputio ad fidem con uersi sunt maneāt sicut sunt. nec curēt circum cisi de preputio nec preputiati de circūcisiōe quia ut dicitur ad gal. vi. In uero media tore ihū xp̄o neq̄ circūcisio aliquid ual3 ne q̄ preputium s3 noua creatura. Hec qr ueri ac notabilia patēt ex intentiōe apli ad gal. vi. supra vbi sic dicit. Quid igitur lex ꝓpt [illegible] an. ꝓmiserat ordinata per angelos in manū [illegible] no autem unꝰ ē q̄ ln̄a breuiter sic exponitur. Quid igitur lex. i. ad quid ꝓdest. atque sit inutilis in precedenti articulo nō euacuat ꝓ missiōes nec est ex ipsa benedictio. Rn̄dz ap postolus q̄ inter cetera ad que ꝓdest ꝓpter transgressores supple puniēdos et flagellā dos. posita ē q̄ supple stare debuit donec ve niret semē. i. xp̄s. cui. i. p quē ꝓmiserat sup [illegible] duo generibus nō solū iudeis grē et glie her mediacōēz. lex dico ordinata. i. ordinabiliter data eo modo quo dictū est per angelos ad litterā p ministeriū āgelorū q̄ i ꝑsona dei apparebāt moysi et ei loquebāt uel per āge [illegible]

angeli erant ydonei dei ministri. Lex dico posita et ordinabiliter data in manu. i. i po testate et volūtate mediatoris. i. huius qui i ter deum et homines et angelos inter duos populos. s. iudeorū et gētilē erat uēturꝰ me diator posita dico et ordinata. fuit i manu mediatoris. ut videl3 staret q̄diu ip̄e vellet et qū vellet cessaret voluit autem q̄ cessaret [illegible] tiles et iudeos verus mediator fuit. et dico q̄ mediator fuit inter deum et homines et i ter diuersorū natiū hoīes. qd̄ q̄dē ē necessa rium qr sequitur mediator unius non ē nec arbiter unius tm̄ sed duorū. s. dī et hominis [illegible] bō mediator sit [illegible] dicit. Deute. vi. Deꝰ nr̄ unus ē. vel posset hec uba sm̄ glo. q̄ dicit hic mediator inter d̄ um et hoīes. et inter hoīes et hoīes. nō inter deū et deū. qr non sunt plures dij [illegible] inquit unus est. Ex predictis oībus quasi ex quadā arcola apl'a intēdit elicere tres cō clusiones. Prima ē q̄ i aduētu mediatoris fuit lex moysi euacuata. quia in manu sua fuit posita. et in sua omnimoda ptāte sicut di ctū est. Scda cōclusio ē q̄ qui ex euangelio [illegible] sibi fiunt imo nec ipsū ut mediatorē recipiūt qr facto suo videntur astruere ipsū non esse arbitrum nec federatorē nisi uni iudeorum: ter tia conclusio est q̄ fides xp̄i est omnino per fectior uel nobilior lege moysi.

Quod fides xp̄i est lege moysi nobilior

Tercius articulus est q̄ fides [illegible] [illegible] ligitur ex uerbis apli infra in. su p radictis quasi ex quadā aromatū arcola. [illegible] ꝓmissa dei. Dicit. Si enim data eēt lex que posset viuificare uere ex lege eēt iusticia. sed conclusit scriptura oīa sub peccato. ut ꝓmis sio ex fide ihū xp̄i daretur credentibus. ad Gal. iij. Hic sunt duo notanda. Primū ē q̄ p legē nū q̄ fuit uita animarū [illegible] sic pe dicta est. quia eius sacramenta non effi ciebant gratiam et sic non prestabant anime uitam. Secundum est q̄ circumcisio nō fuit

[illegible] pluribus vt saluaret dicit in Jo[illegible]
[illegible]
[illegible] Gen. xvij. Dicendu est [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] vnde Jacob dicit circu[illegible] Gene. xxxvij
[illegible] in infernu lugens filium meum
[illegible]
[illegible] est inimica sed cōseruans [illegible]
[illegible]
[illegible] vtilior et efficatior lege quod pro[illegible]
[illegible]
[illegible] spūalē afferre, vere supple et nō oppi[illegible]
[illegible]
[illegible] genitos suo peccato ne[illegible]
[illegible] potuit expedire, vel
[illegible]
[illegible] factū ē ut promissio vite [illegible]
[illegible]
[illegible] credentib9 supple in xp̄m [illegible]
[illegible]
[illegible] Pris et pre patris et matris. [illegible]
[illegible]
[illegible] veri patris cōditiones. Quaru prima ē

[illegible] desiderat eni speciē multiplicare in filijs.
[illegible] articulo .ij. de dia tractatu de virtute gene[illegible]
[illegible]
[illegible] mortale propagatio. Sic xp̄s nō appetit in
[illegible]
[illegible] his qui credut in noie eius. Jo[illegible]
[illegible] nomine eius. Quo ordine filij dei fiat
et quo hec generatio nobilissima distingua[illegible]
[illegible]
[illegible] quasi materie, et [illegible] quasi formaliter In
[illegible]
[illegible] modū generādi mirū ostēdit. Ex [illegible]
deo nati sunt [illegible] generatio et natiuitas spiri[illegible]
[illegible]
[illegible] hominē nasci ex deo [illegible] deū nasci ex
hoīe. Ex hac eni susceptione [illegible]
[illegible]
fieri, et hoc est. Et verbū caro factū ē [illegible]
[illegible]
hō fiat de9 et fi de9 hō venit in mūdū [illegible]
[illegible]
[illegible] cōditio veri patris est qz desiderat fi[illegible]
[illegible] et xp̄s desiderat nos i fi[illegible]
[illegible] qui vult oēs hoīes saluos fi[illegible]
[illegible]
[illegible] qz nō pōt pmanere in seipso [illegible]
[illegible]
[illegible] quā vult [illegible]
[illegible] cōditio veri pris ē qz ad filiorū [illegible]
tionem transfundit de sua substātia suā na[illegible]
turā specificā nō minuit. Sic dei fili9 [illegible]
[illegible] xp̄us vt et nos filios dei faceret [illegible]
[illegible]
[illegible] substātie vt filios suos pascat. Sic xp̄s
[illegible]
[illegible] est egenus [illegible] nos, et maxime [illegible]
[illegible]
[illegible] et in ipsum intuitū figere cōsueuit [illegible]
[illegible]

diligit, qui ei per similitudinem [illegible] ap propinquat. Hec diligens [illegible] generaliter oēs xp̄iani filij dei nomi[illegible] eo φ credūt ihesum xp̄m eē verū filiū dei sicut dictū est. illi tamē, proprie imo illi soli possūt dici filij dei, quib⁹ dicere pōt xp̄s. hic est filius me⁹ dilect⁹ in quo mihi bn̄ cōplacuit. [illegible] Isti sunt illi q̄ nō solū ore se cōfitēt esse xp̄ianos. Sz corde credūt et opib⁹ ostendūt. De malis aūt xp̄ianis quales inter ceteros. sunt illi qui obseruāt legalia cū euangelio cōquerit ipē dicēs. Filios enutriui et exaltaui: ipi aūt spreuerūt me. Isa. i. Qui cū deberēt eē filij ipsi sunt hostes eius. Et sic patet dignitas religiōnis xp̄iane ex parte patris qui est ihesus christus deus et homo habēs conditiones veri patris. Ostenditur etiam dignitas religiōis xp̄iane ex pte matris Sed dicēs q̄ est ista mr nr̄a. Rn̄det aplus φ illa q̄ sursū ē hierusalē ē mater nostra ad gal. iiij. qd̄ vt intelligere valeam⁹ recitat Seneca libro. iiij. declamationū. declamatiōe q̄. Secūda de quodā q̄ mortua vxore que i p̄tu pepererat filiū duxit aliā, et puerū priorem misit ad alēdū ad villā quādā extra ciuitatē, et ex alia vxore filium aliū huit quē misit etiam ad [illegible] Post multa vero tempora [illegible] puerū per [illegible] no φ prim⁹ qz forte vni⁹ anni, nihilominus [illegible] tonēs accedūt et forte vtercp̄ p̄rizabat in corpore et facie. querēte aūt matre quis eorum esset filius su⁹ noluit ei dicere pr̄. et ideo ipa flente et filij videntes mrēz suā nouercā flentē flebāt, et forte vterq̄ ipoz timebat ne eēt [illegible], quos pr̄ alloqn̄ dicēs: Quid fle[illegible] nouercā. hos fecit [illegible] vobis nouercā. hos fecit [illegible] vxore no iter vos. hūmanitas eius facere necēs qz nō indicauit quis eēt fili⁹ sue dubitās φ si sciret nō hēre curā nisi de filio suo et nō de filio alterius matris. Ita φ sic remanēte in dubio curā gerebat virius φ equalē. Spūaliter p istū patrē intelligimus xp̄m qui hz duos filios. vnū de matre [illegible] i pria hec ē mala cōscia que cōcepit [illegible] difficultatē pius pichtaretur peperit filium [illegible] benoym, q̄ in nostra lingua sonat pri [illegible] gloq. in dolores vt p

tentiōis. Alia vxor ē cōscia bōa que hz aliū scz iustū et bonū virū qui a deo in villa ista [illegible] Pluit super iustos et iniustos. et solē suum oriri facit sup bonos et malos et ābo sunt in ecclesia que ē nouerca malorū et mr̄ bonorū nā ignorat quis sit suus fili⁹ vel preuisus [illegible] lomonē mat. iiij. Regū. iij. vt filiū nō moeriū in peccatis sed viuū i grā cognoscat. qz pater noster ihesus xp̄s occultat ne peccatores finē hūiat manent et mrē. Ric hi filij cōsolatur. qz ꝓ maiori vtilitate vtriusqz p̄ no facit. qz boni per admirtiōem malorum sunt in maiori merito. et mali aūt possunt ꝯuerti. qz sic Aug. mal⁹ ideo viuit vt vel ꝯrigat vl ut per eū bon⁹ exerceat. sic ergo ista mater nostra ecclesia catholica equaliter i p̄senti nos nutrit. et miro amore filios suos [illegible] mater infantē suū vt nō mulceret ē filio [illegible] carnis. Est ergo excellentia nostram ex pte matris [illegible] ad gall. iiij. Hec mr̄ qn̄ erūt cōplete mēses eo amorreorū. vt Gen. xv. et augmētata vsq̄ ad messē frumenta. vt Jo. iiij. i. veritate bonorū tūc mani feste cognoscet quis est filius [illegible] bic ver⁹ Salomō. i. ihesus xp̄s ostēdēdo matrē nostrā et filiū. Dicēs de illis sua illud. iij. Regū. iij. date huic infantē viuū. hec est enī mater ei⁹ hec est que sursū hierusalē que est mater nostra. et sic patet excellētia religiōis xp̄iane ex pte patris et matris. Secūdo ostē ditur dignitas religionis xp̄iane ex pte hereditatis. qz sibi debetur suprema hereditas quā nulla famlia excogitari pōt. i. Cor. ij. et [illegible] hanc aūt hereditatem nobis insinuat. b. paulus ad Ro. viij. Si filij et heredes. heredes quidē dei. i. visionis diuine in qua consistit [illegible] p̄fectus sm boeciū li. iij. [illegible] aūt xp̄i. ad Ro. vbi supra. i. simul heredes cum xp̄o cuius hereditas est eē gloriosum i corpore et anima. ita et omnes filij sui erūt gloriosi cū eo in corpore et anima. nec volo ē pater noster xp̄s φ sua, clara hēmus voca

tatur synag [illegible] Petrus tu es petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Math. xvi. quod duplici ratione factum est. Prima ut fieret differentia inter iudeos et christianos. Non enim videbatur rationabile ut sicut suos habitans domus vel suos filios debet bene [illegible]. Secunda est proprietas vocabulorum quia sicut synagoga grece aggregatio dicitur latine. Sic ecclesia grece latine conuocatio dicitur et quia christiani conuocati sunt ideo a conuocatione ecclesia dicta est. Congregatio enim est pecorum et bestiarum conuocatio vero hominum et sic hoc videret quecumque alia hominum congregatio quoslibet sunt similes bestijs congregatio christiani vero hominibus. Quanta ergo est differentia bestiarum ad homines tanta est iudeorum et aliorum infidelium ad christianos qui illi congregantur illi conuocantur. vt notat beatus Ysid. xi. ethimol. In illa ergo ecclesia habitatione. scilicet ecclesia militanti hereditas illa beatifica pos [illegible] que est illa hereditas ex proprietate nature [illegible] quod confirmatur dauid in ps. cxiij. [illegible] filij hominum. Sic ergo gloria ex conditione nature nulli debetur nisi soli deo. quomodo ergo populus [illegible] et sola dei promissione. quia si deus eam [illegible] promisit certissime habuit. Modo videamus quid promisit populo illi non iudeis cum non possunt ostendere in tota lege moysi quod deus eis promisit [illegible] ut videbatur. lx. iiij. sed solis christianis deus promisit gloriam suam. quod pulcherrime declarat sanctus [illegible] in quodam sermone per similitudinem regis habentis vnicam filiam dilectissimam quam conducit ad seruos. vni promisit optimam promissionem [illegible] promisit filiam cum regno si bene sibi seruiret. Modo [illegible] et quis potest legittime eam petere [illegible] sione licet non sit dignus eam habere. tamen quia sibi ex promisit potest eam petere. Ita in proposito. iste rex nobilis est ille deus [illegible]

mea [illegible] eius verbum dei. Filia pulcra quam hic est gloria celestis vt est pulcra secundum Aug. quod si ibi haberet stare nisi vnius diei mora innumerabiles anni huius vite pleni delicijs contemnerentur. Iste rex conduxit tres seruos. scilicet populos. Primo populum iudaicum in egipto egypti et in monte synai Moyses fuit auctor et notarius huius conductionis. et isti populo promisit promissionem ecce quid dicit instrumentum si in preceptis meis ambulaueritis: et mandata mea custodieritis dabo vobis et cetera. Leuit. xxvi. et Deut. [illegible] bonorum temporalium vide ibi. Quomodo ergo iudeus moretur licet seruauerit legem Moysi totaliter. et vixerit in illa sanctissime si tunc potest non potest a deo petere gloriam paradisi [illegible] sibi deus. O miserum petuo filiam meam [illegible] quid [illegible] quod promisit. et sic consequenter priuatur iudeus in infernum. Tercio conduxit agarenorum. Et licet vnus agarenus viueret hic beatissime. et sint misericordes. castus et [illegible] non potest in morte sua petere filiam [illegible] eius. Ipsi enim descendunt ab abraham per ismahelem filium eius. et ideo dicuntur Ismahelite et per Agar ancillam. ideo dicuntur agareni. Iudei vero descendunt ab Abraham per saram. ideo debent dici saraceni. Ismaheli patri Ismahelitarum promisit deus dicens abrahe: [illegible] eum et augebo eum valde. xij. duces generabit. et cetera. xij. florem et faciam illum crescere in gentem magnam. Ge. xvij. Ista promissio est iam impleta. vt ps. Ge. xxv. vbi nominat [illegible] moriatur si voluerit petere gloriam paradisi [illegible] Modo videamus quid promisit populo christiano non bona temporalia imo dicit quod despiciamus illa. et vult quod habeamus hic labores infirmitates et miserias. Sed si bene seruiuimus sibi promittit ut [illegible] suam cum regno suo quatuor euangeliste quasi quatuor notarij fecerunt de illa promissione [illegible] Rom. et lxxij. in sapientia [illegible] qui in celis est ipse intrabit in regnum celorum. Mat. vij. et ideo quando christianus viuit secundum voluntatem dei in pena et bona vita

moriar. Dicit sibi xpus: quid vis respondet. Domine ego seruiui vobis vellem heredi/tatem quã mihi promisisti. Respõdet instructi/onis licet non sim dignus peto gloriã paradi/si. tunc xpus dat promissionem. s. alionam sua. Ecce ergo qualiter nullus põt habere here/ditatem glorie paradisi nisi solus populus xpianus qz istũ populũ elegit deus vt da/ret filium suum cũ regno. vnde dicit Ysa. li. Audite me qui sequimini quod iustũ est et q̃/ritis dñm. Attendite ad petrã vnde excisi estis scz ad xpm a quo xpiani et cauernã laci de q̃ precisi estis. hec ẽ caugma vulneris lateris. Attendite ad abrahã patrem vestrũ per fidẽ et ad sarã que peperit vos. quia ad vnũ vo/caui eũ. s. ad pactũ promissionis filie et be/nedixi et multiplicaui eũ. Quarto ostendit dignitas xpiane religionis. s. eẽ filium dei et heredem ex angelico testimonio qz meri[illegible] [illegible] angelus predictam excellentiã non su/stinuit a Johanne adorari. Apocal. xix. ait Johã. Cecidi ad pedes angeli vt ado/rarem eum et dixit mihi vide ne feceris. cõ/seruus enim tuus sum et fratrum tuorũ ha/bentium testimonium iesu deum adora. Cecidit Johãnes ad pedes angeli vt ado/raret eum. non tamẽ sicut creatura creatorem sed sicut seruus vehementer ac cũ seruili sub/iectione honorat dominum suum creatorem. Tempore angelus in veteri testamento sustie/bat sic se ab homine adorari. quod tamen non sustinuit hic. immo manifeste prohibere videtur propterea sequitur. et dixit mihi. vi/de ne feceris scz taliter reuerentiam mihi. Cuius causam subdit dicens: Conseruus tuus sum. i. tecum. et sicut tu sum seruus ei/dem dei et domini iesu christi. Et est aduer/tẽ qz respondit solus Johãnes propter sin/gularem precellentiam eius hic diceret et nõ de omnibus xpianis qui xpi sunt ser/ui. ideo subdit. et fratrum tuorum habenti/um testimonium ihũ xpi. i. qui perfecte con[illegible] [illegible] esse verum deum et hominum vniuersorũ atqz hominum redemptorem et saluatorem. Et ideo merito fideles xpiani cõfitentur ihe/sum xpm verum filium dei omnes sunt filii per gratie adoptionẽ. qui tamenherẽ maiori [illegible] sic et conseruus a eorum angelus fecit. Et sic patet ex predictis. v. articulus questionis [illegible]

[illegible] Quod lex moysi cessauit esse lex.

[illegible] qz lex moysi iã nõ ẽ lex. sz qz [illegible] [illegible] fidem enshanet vt ipsa sola iã dicat lex dei. In presenti articulo erũt quattuor puncta prĩ/cipalia. Primũ erit ostẽdere quõ iudei iã non habẽt legẽ. Scdm erit ostẽdere quõ propter [illegible] [illegible] dei et abbolitione. Tertiũ erit ostẽdere quõ oĩa in figura contingebãt illis. Quartũ erit ostẽdere q̃ cũqz erãt scripta de messia vẽ/turo impleta fuerunt i xpo ihũ saluatore no/stro. Circa primũ pũctũ notandũ qz iudei fundamentales quare iudei nõ habẽt aliquã legem et quare cessauit ea que primo dicebã [illegible] erat non soluere sed ad obseruandã eã obli/gabant. et iam nõ sunt obligati ad seruãdũ immo obligãtur ad nõ seruandũ. qz cessauit esse lex dei. pdita virtute que prio in eo erat q̃ rẽs pdita sunt. qz facta sunt mutatio i sub/stãtia et natura verum quam significabat scriptura quod declaratur sepẽ pluribus. Quo/rum primũ est qz lex iudeorũ preter ea ad q̃ prio obligabantur ipsi et omnes alii ho/mines per legem nature scriptã non in tabulis lapideis nec carnis paper vel pergamen. ii. [illegible] uatione scripta in cordibus vsqz ad illud tem/pus erãt certa mãdata per que regi debebãt vsqz ad aduentũ messie qz ad hec mandata nõ erãt obligati alii homines quorũ durante lege moysi multi fuerũt salui seruando legem nature sed fuerũt obligati iudei de quorum semine erat nasciturus messias quẽ audire debebant sicut moysen Deut. xviii. et i quo debebat eẽ bñdictio omniũ gentiũ. Gen. xii. que et debebat dare testamentũ nouũ non si/mile testamento priori. Hiere. xxxi. Itẽ qui debebat esse dux et preceptor gentium ordi/natus per deum qui eẽt lux earum. Esa. xlii. Secũdus passus depẽdens a primo est qz lex moysi principaliter attendebat aduentũ mes/sie rõne cuius elegit deus iudeos pro sepso populum peculiarẽ et dedit ei legem mans/uram et sacramenta vsqz ad tempus correctio/nis posita et ordinata. ad hebre. ix. Item se

cie pos cis multa miracula. que et alia multa [illegible]
sic qd regerentur gentes p ipsum liberum ar-
bitrium sui qd eis videretur. Tercius pass⁹ e
qd [illegible]
et gentilium habentem principium in persona
[illegible]
de dedit signum principale. fuit obligatio qd
deus [illegible] qd de eorum
ne eorum nasceretur messias qui eos debebat re
cipere et dirigere eorum opera et eos redimere et
in sua gratia exaltare super omnes gentes q
non crederent in eum. Secundo ut esset nota-
cio differentia hui⁹ populi peculiaris ab
omnibus aliis que propria differentia esset
[illegible]
de deberet nasci salvator mundi quod alii po
puli qui eos non erant dicti non credebant
quia ad Romanos .x. fides est ex auditu
[illegible] ad quod aliquis audit propter auc-
toritatem dicentis intelligendo qd talis est
verax et potens facere quod dicit. Dec fides
cum sit virtus non corporis sed anime per
scripturam non apparens circa dedit de⁹ abra
he circumcisionem in signum qd illi in quib⁹
esset crederent adventum messie sic qd secun-
dum qd res prima est qd signum eius. primo
[illegible]
[illegible]
[illegible] qd
primo credidit missionem et postea fuit ei da-
ta circumcisio signum iustitie magne fidei. qui
contra totam naturam credidit verbis dei Gene. x
viii. qd sara haberet filium de cuius semine
nasceretur ille qui esset benedictio gentium
propter quod abraham dictus fuit pater n
solum iudeorum sed multarum gentium
Quartus passus est qd ad significandum myste
rium gratie penitentie messie quo habebat
eos redimere sustinendo mortem et dando eis
gratiam suam fuerunt ordinata sacrificia quod
[illegible]
et Salomonem stabilire. Sed et de adventu
messie et de tempore in quo haberet esse. et de ope-
ribus que haberet facere et de aliis rebus que
in tempore debebant accidere non solum mo
[illegible]
pte dei. Quintus passus ex precedentib⁹
pendens est qd circumcisio et lex moysi erat si
cut unum instrumentum obligationis inter
deum et iudeos expressum continens qd de⁹ de-
bebat implere. et illud quod iudei interim
habebant facere videlicet illud quod ante
legem fecerunt Abraham. Isaac et Jacob
[illegible]
in signum qd de genere iudeorum messias
haberet esse. Item et facere sacrificia et cerimo-
nias significantes mysteria messie penitentie et
qd omnes essent in spe sui advent⁹ dispositi ad
recipiendum suam doctrinam et sua mandata. et sic
fecerunt se dignos ad recipiendum gratiam quam
eis habebat dare. Sextus pass⁹ est qd sicut ea q
[illegible]
obligatio plena et vacua. plena figuris et vacua
[illegible]
promiserat et nondum impleverat sed debebat implere p
eum promissum in adventu messie et in signum qd illos
[illegible]
ne et alias cerimonias et sacrificia in lege spe
cificata que omnia quo erant mandata servari sic
signa et figuras illi⁹ quod debebat esse in adventu
messie erant ordinata ut fierent tempore certo quo
dixit qd impleret predicatum tempore erat lege vim⁹ obli-
gatio facta durans usque promissum esset impletum.
Unde que lex erat vacua et plena requirebat imple
ri illo quo erat vacua et tamen in illo quo e-
rat plena. sicut qd est quodlibet instrumentum obligationis
[illegible]
quod magnum quod talis obligatio ante q
impleatur promissum est plena et vacua. va-
cua quia non est adhuc datum vel factum
quod promissum est plena spe et virtute qu
talis obligatio dat illi cui facta est ut
possit petere et compellere promittentem ut ad-
minus compleat de eo sed in tempore quod assignatur
[illegible]
promissio tamen est plena spe et virtute et
iure ad petendum et requirendum obligatum
ut impleat promissum. Septim⁹ passus est
qd predictus intellectus quicquid potest per se
[illegible]
re qd substantia et natura veritatis dare qd
non sciatur per scripturam non est in eo quod est
[illegible]
est extra scilicet in actu qui transit quo vinc
se obligavit alteri et in actu futuro qui est ad
implere promissum: quantum ad primum actum
non potest haberi mutatio. quia nec de⁹ cum
tota sua potestate potest facere quod preteri-
tum sit non preteritum. licet potuit facere qd
non transiret. Sed ex quo non transivit et q
in se est nihil et qd non transiens manet nihil

Dicere quod deus potest facere quod preteritum non sit preteritum est tantum sicut dicere quod deus ex nihilo facit nihil quod nullum est possibile. nec potest intelligi quomodo ex nihilo fiat nihil. Et ideo ex quo actus primus obligationis iam transivit et ille non potest mutari quantum ad valorem actum obligationis semper esset vera. Sed quia talis actus fit principaliter propter ad quod futurum est. quod est adimplere promissum si obligatio est vera vel non, attendendum est secundum quod est finis ipsius videlicet si est impletum vel non quod fuit promissum quia in quantum non fuerit impletum quo substantia et natura obligationis non est mutata licet transierit tempus semper manet obligatio in sua veritate et firmitate. immo plus firmatur quanto amplius transit de tempore in quo debebat impleri promissum ex quo illi aut fuerit [illegible] tunc ad illud petendum. Non sic tamen sed [illegible] solvendum scriptura obligationis cessat esse vera quia iam est mutata substantia et natura veritatis impleto quod in ea primo erat vacuum et mutato illo quo primo erat plena. Primo enim erat plena iure et virtute ad petendum promissum et ad faciendum reos ordinatos quousque esset solutum debitum. Sed quando est solutum promissum, sequitur quod postquam est solutum non potest iuste petere sicut primo sic non potest facere reos ordinatos servari quousque sit solutum debitum. Et ideo perdita veritate manet vacua ubi quo primo erat plena quia impletum fuit quod in ea erat vacuum non potentibus stare istis duobus simul. s. quod vera obligatio respectu unius et eiusdem [illegible] sit plena et vacua. [illegible] tur ex una parte tantum evacuatur ex alia unde si solvitur pars debiti iam deficit sibi pars una quod sibi primo pertinebat. non potest iuste petere sive paucum sive multum quod iam solutum est. Veruntamen in scriptura [illegible] hanc clausam in archa nec vasa scriptura nec est cessata nec scripta in speculo solutionis facta per solum actum solutionis mutata substantia [illegible] primo erat in ea ex quo primo erat plena. [illegible] no fideles per se deus testimonium esse factum solutionem. Et si non esset qui de solu-

mento facta daret testimonium sufficit testimonium qui est deus cui nihil occultatur propter quod soluto iam debito est falsa illa que prius erat vera obligatio quia fuit facta [illegible] apparet veritas eiusdem ex istis ergo [illegible] [illegible] ut sol lucet manifestatur iudeos non habere legem aliquam. ex quo est impletum quod [illegible] mentis. propter quod fuit in ea impletum quod erat vacuum. et evacuatum illud quo prius [illegible] [illegible] ipse loquens de ista materia quando dixit nolite cogitare quod ego veni solvere legem. vult dicere frangere eam vel facere contra eam. non veni solvere eam sed adimplere. Math. v. Eisdem verbis usus est Luce. iiij. quando in synagoga nazareth aperto per eum libro Isaie scriptura que occurrit in aperiendo erat. Spiritus domini super me ad evangelizandum pauperibus misit me et cetera. [illegible] in synagoga essent intenti ad illud quod diceret dixit. Hodie est impleta ista scriptura in auribus vestris. quia ipse met erat ille de quo loquebatur Isaias et sic antequam ipse veniret illa scriptura erat vacua. sed quando missus per spiritum dei predicabat statim fuit plena et completa similiter dixit. Petro quando volendo eum defendere quod non caperent eum iudei abscidit auriculam unius illorum. An putas quia non possum rogare patrem meum et exhibebit mihi plus quam xij. legiones angelorum. quomodo ergo implebuntur scripture. Math. xxvi. Item tempore quo habuit mori quia nondum erat impletum dictum david. psal. lxviij. Et in siti mea potaverunt me aceto: ut adimpleretur cum dixisset Sitio. dederunt ei bibere acetum felle mixtum consequenter dixit. Consummatum est. [illegible] suam ostensis manibus et pedibus que fuerant plagata et latere aperto dixit eis. hec sunt verba que locutus sum vobis cum essem vobiscum quod oportebat impleri omnia que erant scripta in lege moysi et prophetis et psalmis de me. Luce. vlt. Dixerat eis hec antequam ultima vice ascenderet in ierusalem quod implerentur scripture. cum proditioni traderetur principibus sacerdotum et condemnatus per eos ad mortem ipsi darent eum

gētibus vt flagellarēt eū et crucifigerent et
[illegible]
Math. xx. Marci. x. et Luce. xviij. Ergo q
quo oēs iste circūcisiones sūt q omnia serui
[illegible]
cōplerentur et iple [illegible]
ihū xp̄i id qđ ē impletū et plenū [illegible]
tur manifeste intelligit q scripture veteris te
stamēti erāt vacue quousq p ipsum eas im
pleuit ihūs xp̄s. et ꝓpter hoc ip̄e iuste loq
bat qñ discipulis suis dixit. Math. v. q nō
arguerēt ip̄m venisse ad soluēdū legē. q n̄
venerat ad faciēdū contra eā sed implendū
eā. [illegible]
soluit illud ad quod erat obligat⁹ et quo im
plet obligationē in qua erat vacua q solut
do debitū frangit obligationem nec facit ꝯ
tra eam quando ip̄e fuit completa perfect
finem ad quem obligatio fuerat facta. Sed
hoc bene sequitur q et quo implet illud sol
uendo promissum q facit eam vacuam an
ma et virtute quo illa ān erat facta obliga
tio primo pertinebat etiam si circa ip̄m per
[illegible]
one aliqua q̄tum ad litteram et quo soluto
debito est mutata substantia et natura veri
tatis que faciebat obligationem primo esse
verā. Qui attēde cōsiderare voluerit supra
dictas rationes clare poterit intelligere q i
iuste vel si dixero insipienter non mentiar.

Agareni imponunt fidelibus ihū xp̄i non
esse christianos quia non se circumcidunt et
quia non seruant sabbatum. et quia non fa
ciunt pascha agni sicut fecit ihesus christus
quia [illegible]
fecit si probassent q post q̄ ip̄e soluit p eis
promissum ad abraham et alios patres ip̄e
fecit predicta haberent aliquem colorem. si
q predicta non [illegible]
simus esset ingenio quilibet homo illud po
test intelligere q et quo predicta et alia mul
ta habebant cursum suum ante q̄ promissio
[illegible]
dicto in figuram vt infra videbitur. et sic de
bebant diminuere ea cum veritas venit. sic
ut figura imaginis quando est iam depic
ta et finita cessat. Sic est de figura domus q̄
cessat quando ip̄sa est facta. Unde quia cir
cumcisio et alia plura in magnum mysteriū
per ip̄sam et verbum erāt data sicut pro pigno
re quousq esset solutum debitum. ip̄emet q̄
habebat soluere eas seruauit. Sed si p⁹ mor
tem suam quando dixit. Cōsummatum est
Joh. xix. vult tantum dicere vnum fuit reple
[illegible]
se seruauit dicta scilicet q celebrasset pasch
agni ordinationem ip̄sius iudeis in figuram sue
mortis que habebat fieri et sic de aliis figu
ris ex ip̄so q dederat intelligi deum non cō
pleuisse [illegible]
cus patribus. regibus et prophetis q [illegible]
[illegible]
symbola. et cum esset preteritum tempus in
quo debebat impleri. quid aliud erat serua
[illegible]
mum deum non esse verum. Et quo in tem
pore per eum assignato non impleuerat per
eum promissum. Et quod plus est cū ma
ior et principalis promissio dei esset q de
bebebat filium suum dare in mortē pro sa
lute illorum et totius mundi cum ip̄semet
fuisset mortuus habat vel poterat dare testi
monium q non fuisset mortuus s3 q debe
bat mori iterum. et q vna vice vel pluribus
ad minus. quolibet anno semel sicut summ⁹
sacerdos quolibet anno intrabat semel in
sancta sanctorum cum sanguine sacrificij.
Hebre. ix. figurando sacrificium quod erat
multo maioris dignitatis et excellentie cū
maiori efficacia et complemento. sanctifica
te existentes in peccato q̄ sanctificaret san
guis hyrcorum et thaurorum que erant pri
cipalia legis Moysi sacrificia significantia
mortem que habebat esse filij dei in cruce ꝓ
pter salutem totius mundi. q non pluribus
sed vna vice solum semel habebat impleri fi
lio dei existente. vno solo et non multis. Et
cum ip̄se esset homo natus de genere iude
orum et ordinatio est hominibus semel mori.
Hebre. ix. solum semel et non plures debu
it mori. Qui si seruauerat sicut primo legē
Moysi declarat intelligere q non erat mor
tuus sicut a deo patre suo acceperat manda
tum. erat iste honor quem ihesus filius vir
ginis et dei debebat patri suo per actus su
os dare continue testimonium q deus pa
ter suus non erat verax. et quo non impleue
rat per ip̄sum promissum. Illi pro certo
in eo erat reuerentia ad patrem quia stan
do in cruce cum summi sacerdotes et alij ho
mines stantes iudei promittebant q crede
rent in eum si descenderet de cruce dicendo

gloriam et honorem et promissum que a patre
[illegible] mandatum ponendi animam suam mo
[illegible]
ac vivus quod post mortem resurgeret de sepul
chro factus obediens patri usque ad mortem
voluit plus implere quam erat iudeis promis
sum per deum complendo obligationem
[illegible]
[illegible]
cum uniuersam [illegible] quo erat plena .s. unio et
penitentie que [illegible]
set impletum promissum quod eis fuerat
eis datum cum multa solemnitate qua ma
ior altera esse non potest nec cogitari quando
promissum [illegible]
iurando per seipsum cum non posset maiorem
aliquid habere per quod iuraret ut Gen
xxii. et Exo. xxxiii. sicut homines quando
debite et iuste iurant per rem quam cogitant
maiorem esse seipsis vel per rem quam magis
amant. Et ideo non potuit dare maiorem
firmitatem deus sue promissioni quam iurando
per seipsum. Et ut intelligeretur quod sine aliqua
dubitatione volebat illud implere sicut primo iu
rauerat abrahe replicauit iuramentum facien
do eandem promissionem ipsi dauid cum
iuramento firmatam. Et illud quod in hac
materia est altissime contemplationis cum
deus fecisset multas promissiones iudeis
[illegible]
ditione quod ipse impleret promissa sua si ser
uarent sua mandata et perseuerassent in suo
seruitio. et quod si non facerent non solum non
daret eis per ipsum promissa. sed quod puniret
eos magnis penis dando eos in pote
state suorum inimicorum et ponendo eos ex
tra terram promissionis. Sed tamen hanc
promissionem benedictionis omnium gen
tium in semine abrahe quod mitteret messiam
ad saluandum eos fecit deus sine conditio
ne. Et ulterius quod cum singularissima deuotio
ne et firmum intellectu debet considerari
quod hec fuit maior promissio quam fecit de
us maior dico et hic pro certo affirmo. Fuit enim
magna promissio dei facta iudeis quod libera
ret eos a seruitute egypti quod daret eis terram
[illegible]
[illegible]
promissiones in comparatione illarum que i
telligebantur spiritualis et principalis prop
ter opera eorum uirtuosa et propter obedi

entiam et observantiam sanctorum mandato
rum que erant [illegible] quod daret eis post
hanc uitam paradisum. gloriam celestem in
eternum durantem. que promissio licet in
comparabiliter sit maior quam omnes alie. que
omnis largitor est maioris excellentie et di
gnitatis quam suum proprium donum ex quo
est dominus eiusdem propter quod quando
aliquis dat aliquid de suo . ex quo ipse est
maior non intelligitur dare seipsum sed quando
dat seipsum intelligitur dare omnia sua. Et
ideo promissio paradisi non potest equari
promissioni de qua loquimur facte per deum
abrahe et aliis iudeorum patribus . hec
[illegible]
[illegible]
ma pertinentia ad salutem nostram. et illam
[illegible]
animam suam pro amicis suis. Et sic pati
endo mortem ut nos liberaret a potestate dia
[illegible]
tem ad primum parentem nostrum. Illud tamen si
ne peccato hominem volens deus totum et to
taliter implere expresse reuelauit dauid pro
phete quod sua promissio et testamentum erat
sine aliqua conditione et quod confirmatum erat
[illegible]
cordia. Et si filii israel dimitterent legem su
am corrumpendo iustitias et non seruando
mandata sua visitaret peccata eorum in fla
[illegible]
cordiam suam nec faceret contra suum sanc
tum testamentum nec faceret uerba sua ua
[illegible] quod semper impleuit quod
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
mortem suam per quam deus pater suum
[illegible]
debebat seruare in se legem moysi dando pro
suos actus testimonium [illegible] impletum
[illegible]
[illegible] est per suos proprios actus
confitendo deum patrem suum. quam non i
pleuit in tempore assignato promissum et [illegible]
[illegible] quod erat mendax et periurus. Quas no
uos hec dicere. sed et solummodo audire [illegible]
tam grandem blasphemiam. Quia ergo
xpus ihesus post mortem suam non fuit conueniens
seruari legem moysi que in ceremoniis observationibus facta

bat magnā offensam et iniuriam deo. pauli suo dando testimonium de eo a quo nō im pleuerat promissionem non esse veracem. Sed pertinaciter imaginetur vnusquisque in seipso si fidelibus iesu xpi lectū ē suar legē moysi sicut prius et sic circūcidere se et facere ceremonias in lege moysi ordinatas sicut pro pri/ mo nec vel diuisa quam debebant ducere in se videt quousque esset impletum illud quod per dominum fuerat promissum quod aliud esset hoc nisi per suos actus continue dare te stimonium quod non erat adhuc crucifixus ihesus xpus scilicet quod ad implendū per deū promissum de bebat venire in mundum et crucifigi. et tamē tempus in quo debuit cōpleri promissio diuinum ēēt preteritum. sicut dictum est. erat dare testimonium quod a quo deferret deus in [illegible] sua non erat verax sed falsus et periurus. Et quis dubitaret quod quicūque affirmaret ta lem blasphemiam de deo: quod talis non esset amicus dei: nec ēēt in sua grā sed ī suo odio et inimicicia. et quod nimiū aggrauat non quandoque semel sed vel septies sicut iustus ca/ dere pōt quod in vna die cadat septies. puer. [illegible] [illegible] ob̄lat [illegible] cōtinue de nocte et de die per actus su os et vitam dando testimonium deū ī sua promissione defecisse: Et sic patet considerandi primus huius septi articuli. scilicet quod iudei iam non habent leges. quelex moysi cessauit post quam eam xpus adimpleuit. De secundo punc/ cto huius articuli qui est quasi [illegible] precedentis notandum quod sicut dictum est cum tempus promissionis iam sit preteritū [illegible] adhuc legalia seruanda eē esse esset blasphe mus et in continua ira dei. et constat quod ī ira et odio dei sunt certissime, et continue iudei. cum ipsi sint circumcisi et circumcidant filios suos solum debito remanentes pagani quod datum fuit quousque esset debitum so/ lutum et durando eam continue in se pro di/ uisa in magna iniuria et offensa dei. sicut si non obseruasset iuramentum per eum fac/ tum. Sed dicerent hoc forte iudei ego liben ter dimitterē circumcisionem si possem et ac/ ciperem baptismum et sequerer xpm sed nō possum circūcisionem dimittere quam obli/ gat ad perpetuum [illegible] dominū abrahe et semini eius per deū fuit federe sempiterno vt gē. Ge.xvij. ergo cū obliget ad gē/ petuū oportet vt illud obseruem. Respondeo iudeo quod sempiternum nō accipitur pro perpetuo vel eterno sed pro lōgo tēpore [illegible] de betur quod pasca et solennitas pasche debebat ce lebrari federe sempiterno vt. Exo. xiij. scri/ bitur. Ecce dicens memoriā dicit dño. et non di/ cetur vltra viuit dominus qui eduxit filios isra hel de terra egypti. et per cōsequēs sequitur il lo tempore vel in illis diebus non celebretur de phase. quia illud festū nō erat aliud nisi me moria liberationis filiorum israhel de ter/ ra egypti. Circumcisio licet per longum tem pus deberet durare. tamē adueniente xpo de bebat cessare. quia [illegible] circū cisi de eo [illegible] vt habetur ad Ro. iiij. c. Modo ita est quod adueniēte signato cessat si gnum. sicut bibito vino remouetur circulus qui erat signum vini. Simile etiam de [illegible] obligationis sicut late dictum est ī p̄ cedenti consideratione. quia si sit contractus obligationis de .x. florenis vsque ad festum sancti Johannis vel vsque ad alium determi/ natum terminum soluto illo contractus [illegible] nullus Simile etiam est de promissione re/ gis facta militi de castro aliquo dando et ī signum talis promissionis datur sibi anul lus. quem poterit vsque ad impletionem pro missi dato castro miles non portabit ampli us anullum quia nihil aliud significabat ni si promissionem factam de castro. Item co ronatione regis cessant signa et solemnitates que propter regis aduentum fiebant. Item ad/ [illegible] vigilia et preparatio ad aduentum christi et ad baptismum quod est magnum festū. Item possessio limitata inter duos termi/ non extendit se vltra primum nec vltra secū/ dum. sed talis possessio fuit circumcisio limi tata inter abraham et christum Ge. xvij. hoc est pactum inter me et te. quasi dicat incipi at in me et non progredietur vltra me. Cla rissime ergo ex omnibus supradictis patet cessatio circumcisionis ergo iudei videtes eā dem cum hoc sit magna iniuria et fama dei, non est ac si non soluisset promissum prop/ ter hoc sunt in continua ira et odio dei.

Tertius punctus est ostendere quod [illegible] [illegible] scriptis est ad comprobā veri tatis huius sententie ī p̄dictis verbis. Primo

tempus umbre prefiguratum: secundo tem
pus gratie [illegible] primum fuit sub
lege mosayca. secundum est sub lege euange
lica. primum fuit figurarum secundum gra
[illegible]
hoc imperfectio quia nihil ad perfectum ad
[illegible]
tatis exhibitio [illegible] hoc perfectio. Unde
uocatur ab apostolo plenitudo temporis ad gal.
iiij. Pro primo ergo dicit apostolus omnia in figura
[illegible] In illam enim perfectione
te illa que tempore gratie sunt impleta. et be
nedicatur in figura. sicut enim uidemus quod fi
gura cesaris uel herculis etsi sit in se res ali
qua principaliter tamen signum est cesarem
uel herculem representans. sic et omnia que fuerunt fa
cta in ueteri testamento fuerunt in se res ali
que sicut paradisus archa. noe. diluuium. ar
cus celestis. nubes. tabernaculum: templum
et huiusmodi. principaliter tamen signa erant
non quidem rei perfectio sicut sunt sacramen
ta noue legis que significant gratiam et per
feruerunt: sed fuerunt signa gratie et ueritatis
exhibende in nouo testamento. Jo. i. Lex per
moysen data est. gratia et ueritas per ihesum
christum facta est. Unde possumus dicere de his
que sunt tempore gratie exhibita illud quod scri
bitur Sapie. xiiij. figura eorum eloquio
ablata est. Item sicut illud quod per suas fi
guras cognoscitur imperfecte cognoscitur i
mmo. quia non uidetur in se sed quasi ab
stracte quasi cognoscitur in alio puta in sua
imagine. sic et filij israel qui solum figuras
et corticem littere attendebant ea que imple
ta sunt tempore gratie etsi aliquo modo co
[illegible]
[illegible] in figuram eius cum moyses de mon
te descenderet cornuta et splendida facie non
poterant hebrei claritatem uultus eius a
spicere et si aliquos radios cernebant uide
tamen sui claritatem nullatenus attingebant
Exo. xxxiiij. Et sic iudei solum uidebant figu
[illegible]
tamen spiritualis sensus nequaquam attinge
[illegible]
per cor iudeorum positum est ut non possint
cognoscere ueritatem. Sed christiani reuelata
facie gloriam domini speculantur sicut di
cit apostolus. ij. ad Cor. iij. Unde doctor
anthonius figuratur per moysen est enim astu
pens de aquis baptismalibus de quo dicit

numeri. xij. quod non per figuras et enigmata
sed palam deum uidet. quod quidem uerum
est non tamen simpliciter: quia uidemus per
speculum et in enigmate. i. Cor. xiij. sed so
lum respectu iudeorum. Pro secundo addit
semper ad correctionem nostram. Primum
enim tempus fuit quodam modo peccata
committendi. Secundum autem est tempus
peccata corrigendi. lex enim prohibebat con
cupiscentiam et sic dando ipsius notitiam
ipsam excitabat. et quoniam sacramenta le
gis non conferebant gratiam: Ideo per quan
dam occasionem non datam quidem. cum
lex esset sancta et iusta. sed acceptam a iudeis
carnalibus quasi eos impellebat ad pecca
dum. Unde et lex uocabatur lex peccati et
mortis sicut apostolus ad Ro. vij. et. viij. Tem
pus autem gratie est tempus peccata corri
gendi: tum quia pena iudeorum reddit christi
anos cautiores et quia sacramenta noue le
gis gratiam conferunt et scriptura euangeli
ca expressius peccata condemnat. Unde et
si de omni scriptura canonica uerum est quod
[illegible]
pture diuinitus inspirata utilis est ad docen
dum ad corrigendum. ad arguendum. ad
erudiendum in iustitia ut sic homo dei per
fectus ad omne opus bonum instructus prin
cipaliter tamen uerum est de scriptura euan
gelica. Hec enim docet fidei ueritatem. ar
guit mundi uanitatem. corrigit peccati uili
tatem. erudit precepti equitatem. Circa pri
mum iterum sciendum est quod in ueteri testa
mento sub figurarum inuolucro prefigura
bantur quamplurima que sunt christianis tempore
gratie reuelata. uidelicet credendorum conti
nentia. cauendorum immunditia inimico
rum fraudulentia et malitia. sacramentorum
uirtutum et bonorum uirtus et efficacia.

De prefiguratione credendorum et pri
[illegible]

Q Uantum ad primum notan
dum quod omnes articuli fidei in
scriptura ueteri sub figuris mul
[illegible] quasi sub quibusdam
sigillis que nunc soluta sunt uelabantur. ar
ticulus enim trinitatis et unitatis de quo
loquitur moyses sui ueritatem hebraicam. Ge.
i. c. In principio creauit heloi quod est pluralis nu

comunis dei quod est idem qd' nos deloim dicit propter personarum pluralitatem et ar auit propter essentie unitatem de quo etiam refert eisdem eodem ca. qr volens formare hoiem dixit faciamus hoiem ad imaginem et similitudinem nostram ... nam pluralitatem et nostram propter substantie unitatem de quo etiam. Ps. lxvi. dicitur Benedicat nos deus deus noster et bndicat nos deus et cetera. ter dicit deus non propter tres deos sed propter tres diuinas psonas. Cum autem dicit in singulari metuant eum et cetera hoc dicit propter nature identitatem. de quo et dicit Ysaias propheta ca. vi. Seraphi clamabant alter ad alterum sanctus sanctus sanctus dominus deus sabaoth. ter dicit sanctus qr tres sunt diuine psone. uno deus addit quia est in hiis deitas vna. De hoc articulo qui est primum credibile habes expressam figuram in sancto abraham de quo sic dicitur gen. xviii. qr tres vidit vnum adorauit dicens dne et cetera. tres sibi apparuerunt quia tres sunt diuine persone quas sicut vnum adorauit dicens. dne qr in eis est vna deitas que est precisa ratio adorandi tres diuinas personas.

De prefiguratione dominice incarnationis

Articulus dominice incarnationis in veteri testamento sub figuratiua inuolucione fuit. de quo dicit Esa. Ecce virgo concipiet et pariet filium et cetera Esa. vii. Et hieremias nouum faciet dominus super terram femina circundabit virum. hiere. xxxi. hec figuris multiplicem in veteri testamento hunc qui figurauerunt paradisum voluptatis. gen. ii. et ... Gen. ii. Quid p paradisum nisi virginem intelligimus in cuius medio i. in utero fuit lignum vite. i. dei filius et in quo deus sola virtute nulla creature cooperante ... quod p arcum nisi ihesum intelligo quem deus posuit in nubibus. i. in marie visceribus radijs diuine gratie penetrantis qui fuerit christum ad homines signum diuine reconciliationis. in cuius signum ... celum et terra ... nos Et ideo non oportet timere sagittas ire dei submerssionis generalis aquarum. Hunc etiam figurabant sub visione ... et vellus gedeonis. figurabat ... quia diuinitas fuit humanitate ... non comburebatur rubus quia propter illam unionem non fuit corrupta humanitas ne in diuinitatem conuersa. Exo. iij. Item ros fuit in vellere. i. diuina gratia in maria virginitate conseruata ... dei filio secundum 3o. terra fuit arida ... sicca. qr caro marie non fuit aliquo semine polluta. Judicum. vi. Hunc etiam figurauerunt arche testamenti ... foris deaurata et ... Quid per archam nisi mariam intelligimus quod per virgam auream inter archam inclusam nisi humanitatem xpi. quis per manna qd erat intra vrnam nisi diuinitatem ... illa archa habet Exo. xxv. De ... ad hebre. ix. Sol descendens per decem gradus in horologio Achaz signat qr sol iusticie descendit per decem ordines creaturarum et de decimo assumpsit humanitatem naturam de corpore gloriose de corpore virginis marie. Nouem ordines fuerunt nouem ordines angelorum. decimus ... de hoc ... habetur iiij. Regum. xx. Porta fuit clausa perpetuo et ... solus rex ingreditur et egreditur per eam porta significat virginem quia virgo mansit perpetuo et nunc rex glorie solus ingressus fuit in eam per carnis assumpcionem et egressus per eam per stupendam editionem de qua habetur Ezech. xliij.

De prefiguratione natiuitatis christi.

Articulus autem natiuitatis xpi de quo dicit Ysa. propheta ca. ix. Paruulus natus est nobis et cetera fuit figuratus in natiuitate Ysaac. de qua gen. xxi. in natiuitate Samuelis de qua. i. Reg. i. Nam cum ... virginibus sit ... sterilibus et supra nature cursum fuit autem figuratus expressius in ascensu floris de quo Esa. xi. flos de radice yesse ascendet. et in egressu fontis Johelis. iij fons egredietur de domo domini et cetera et in ortu solis de quo Eccle. i. Oritur sol et cetera In abscisione lapidis danielis. ij. ... qr abscisus est lapis de monte sine manibus qui statuam confregit cuius statue caput erat ex auro purissimo. pectus autem et brachia de argento. venter et femora de ere pedes de ferro et terra per hanc statuam figurantur quatuor magna regna sibi in orbe succedentia sm qr daniel ... ibi exponit. Primum est regnum chaldeorum qr significat

per caput aureum ut dictum est. Secundum est regnum Persarum quod figuratur per argentum quod subiecit sibi regnum chaldeorum. Tertium est regnum grecorum. s. Alexandri quod subiecit sibi regnum Persarum et figuratur per es. Quartum est regnum romanorum quod figuratur per ferrum quod subiecit sibi regnum grecorum: aliaque regna mundi sicut ferrum domat omnia. Per lapidem abscisum de monte sine manibus significatur christus sive regnum christi cui subiciendum erat predictum regnum romanorum. In hac expositione omnes catholici et hebrei conveniunt. Qua supposito sic arguitur. In hac prophetia exprimitur quod ille cui subiciendum erat regnum romanorum et imperium est ipse christus. cum hoc ergo sit completum tempore constantini et silvestri pape quo tempore romanorum imperium subiectum est per veram fidem ihesu christo filio marie virginis. Sequitur quod iste est verus christus veritas et signatum huius figure. quia mons significat virginem lapis christum abscisio lapidis nativitatem eius que fuit de virgine sine manibus. i. sine opere virili [illegible] Hic lapis confregit statuam mundi [illegible] regnum romanorum sibi subiciendo.

De figuratione vite et conversationis christi

Vita christi et conversatio de qua Baruch. iii. In terris visus est et cum hominibus conversatus est. fuit figurata per columnam que filios israel precedebat que de nocte erat ignis illuminans et de die erat nubes refrigerans. Vita enim christi illuminavit mundum contra noctem ignorantie et refrigeravit contra estum concupiscentie: nec vacat a mysterio quod illa nubes erat tenebrosa egyptiis et luminosa hebreis: quia in vita christi fuerunt reprobi excecati et electi illustrati de hac columna habetur. Exo. xiij.

De figuratione doctrine et predicationis eius.

Doctrina autem christi et predicatio fuit figurata in legislatione que fuit facta Moysi. Exo. xx. et in legislatione secunda per scriptionem Exo. xxxiiij. et in legis repetitione que fuit facta in Deut. quasi per totum propter quod dicit Hiero. in epistola ad Paulinum [illegible] vetus lex et evangelium legis prefigurationes fuerunt. Fuit etiam figurata in locutione angelorum qui ex persona dei loquebantur sanctis patribus et precipue in locutione illius qui loquebatur Moysi et filiis israel aliquando in monte. aliquando in deserto. aliquando ad ostium tabernaculi. aliquando inter cherubim que propiciatorium obumbrabant unde scriptura

De prefiguratione passionis christi.

Christus de passione christi: morte et sepultura. de quibus Isa. ix. Christus in pace sepultus [illegible] Occasio eius fuit multipliciter figurata. Fuit enim christus venditus in ioseph. Ge. xxxvij. Traditus in [illegible] Gen. [illegible] Ligatus in Sampsone Iudicum [illegible] Traditus in [illegible] [illegible] iiij. reg. ij. Consputus in Iob. Iob. xvi. Cesus et verberatus in Ysaia. [illegible] Corpus meum dedi percutientibus et genas meas vellentibus [illegible] fuit in botro qui portabatur in vecte et in serpente eneo de primo Nume. xiij. de secundo Nume. xxi. Clavis affixus in Isaac qui portabat ligna et quem pater ligabat super struem lignorum. Gen. xxij. Et crucem christus baiulavit et super eam fuit colligatus. quia in ea fuit clavis affixus. Tandem lanceatus in adam. Apertum enim fuit latus ade et inde fuit formata mulier [illegible] et apertum fuit latus christi dormientis in cruce et inde fuit formata ecclesia quia de christi lateris vulnere fluxerunt ecclesie sacramenta. Fuit occisus in abel Gen. iiij. Sepultus in iona. Fuit enim Jonas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus: sicut salvator fuit tot diebus et noctibus in corde terre si[illegible] Mat. xij. hanc figuram habes Ione. ij. Eius sepultura fuit figurata in quatuor hominis qui fuit. vij. die. Gen. vij.

De prefiguratione descensus anime christi ad inferos.

Articulus de descensu anime christi ad inferos fuit figuratus in descensu dei qui descendit in egyptum ut liberaret

populū israel de manibus egyptiorū Exo. iii. et q[uod] [illegible] descendit in infernum qui per egyptū tenebrosū figuratur ut educeret vinctos suos de lacu in quo nō erat aqua. sicut dicit Vaticinium zacharias zacha. ix. Liberatus etiā est prefiguratus in Abbacuc. qui tulit prandium consolationis. danieli vero desiderātiū. i. sanctis patribus deliberari [illegible] qui erāt ī lacu leonū. Daniel. xiiii.

De prefiguratione resurrectionis xp̄i.

Articulus resurrectionis xp̄i de quo in ps. in ex persona xp̄i. Exurrexi quia dominus suscepit me et alibi ps. [illegible] Exurgā diluculo fuit figuratus in Jacob. de quo Gene. xxviii. q[uod] surgens mane Jacob tulit lapidē quem supposuerat capiti suo et erexit in titulū. Jacob est xp̄s qui surrexit mane. supple a mortuis mane dico cū adhuc essent tenebre: et tulit lapidem. i. humanitatem suam quam supposuerat capiti suo. i. in deo supple substantificauerat. Caput enī xp̄i deus est ut dicit apłs. i. Cor. xi. Et erexit in titulum. s. a fidelibus contemplādū predicandū et adorandum fuit etiam figuratus in sampsone de quo dicitur Judi. xvi. q[uod] dormiuit ad mediā noctem. et cōsurgens tulit ambas fores corporis. s. et animam suā. Et his duab? figuris etiā habuerunt illic due opiniones. Augu. et Greg. dicit enim Aug. q[uod] xp̄s surrexit mane. i. diluculo diei pasche habēs pro se factum Jacob. Gre. aūt dicit q[uod] surrexit media nocte habēs factū sampsōis pro se. qui possunt concordari per hoc q[uod] xp̄s surrexit ī principio diei tercie et sic post mediā noctē. Dies enim post mediam noctem dicitur naturaliter incipere et pōt dici mane et hoc p[ro] Augustino. vel dicendū q[uod] surrexit domin? secundum veritatem mane etiam diei artificialis hoc enim reputatur probabilius. non tamē erat clara dies immo adhuc erant tenebre vnde quasi de nocte surrexit. et sic saluatur opinio vtraq[ue].

De prefiguratione ascēsionis xp̄i.

Articulus de ascensione xp̄i de quo in ps. lxvij. Ascendisti in altum. et cetera. Et alibi ps. xlvi. Ascendit deus in iubilo. fuit figuratus in translatione Enoch. Ge. v. Et in ascensione Helye iiii. Regum ii. [illegible] Jacob qui dicit Ge. xxxii. In baculo meo transiui iordanem istum et nunc cū duabus turmis egredior. Cristus in baculo crucis transiuit iordanē mortalitatis et cū duabus turmis scz angelorum et hominum regressus est in celū. Fuit etiam figuratus in aduentu filij hominis vsq[ue] ad antiquū dierum de quo Daniel. vij. c. vbi dicitur ibi in nubib? celi quasi filius hominis veniebat et vsq[ue] ad antiquū dierum peruenit et dedit ei potestatem honorem et regnum.

De prefiguratione aduēt? xp̄i ad iudiciū

Articulus de aduentu xp̄i ad iudicium de quo expresse prophetauit Johel. iij. ca. ubi enim dicitur ex persona dei Congregabo omnes gentes et deducam illos in vallē Josaphat ibi disceptabo cum eis. fuit etiā expresse figuratus Daniel. vij. ubi dicitur q[uod] throni positi sunt et antiquus dierum sedit. thronus eius flamme ignis. et iudicium sedit et libri aperti sunt. ibiq[ue] dicitur q[uod] fluuius igneus rapidusq[ue] egrediebatur a facie sedentis [illegible] qui [illegible] cū iudicium [illegible] quo facto sancti acceperūt regnū. Throni figurabāt sedes apłorū antiquus sedens iudicantem xp̄m qui est antiquissimus [illegible] fluuius igneus egrediens figurabat xp̄i [illegible] q[uod] sit ignis qui cōsumit demones cū reprobis [illegible]. Judicabūtur enim ex hiis que apparebūt in libris cōscientiarū qui tūc aperientur. quo facto sancti regnū dei perpetuo possidebūt.

De p̄figuratione generalis resurrectionis.

Articul? autē de xp̄i carnis resurrectione de quo prophetauit Job. xix. c. dicēs Scio q[uod] redemptor me? viuit et in nouissimo die de terra [illegible] q[uod] ibi ī sinu meo. fuit figurat? Ezech. xxxvii. vbi dicitur q[uod] ossa q̄ per? erāt arida repente accesserūt ossa ad ossa vnūquodq[ue] ad iūcturā suā et sup ea nerui et carnes ascenderūt et ingress? est in ea spūs et vixerūt que oīa exponit ibidem [illegible] de resurrectione mortuorum

orū. Unde sibi dicatur. Hec dicit dominus. ecce [illegible] de sepulchris vestris populus meus et cetera

De prefiguratione vite eterne et mortis eterne. malis et bonis dande

¶ Tractatus autem de vita eterna quam electi post mortem assequentur [illegible] Jacob de quo dicitur Gen. xxviij. quod vidit scalam tangentem celum et angelos ascendentes et descendentes et dominum innixum scale. Scala significat vitam sanctam que habet multos gradus. quia multa sunt gradus sanctitatis. per hanc descendunt angeli dei ut informent homines et ascendunt viri angelici ut videant dominum ipsi scale innixum quidem visio erit vita beata. Fuit etiam figurata in terra promissionis quam filij israel post transitum deserti post multos labores multaque pericula adepti fuerunt. sic et sancti post transitum deserti presentis sequentes ductorem columne nubis et ignis. i. vite salvatoris post multos labores bonorum operum. post multas victorias viciorum et hostium spiritualium beatificam vitam que eterna erit finaliter assequentur. Sub isto articulo continetur fides de morte eterna reprobis debita. que fuit figurata. Numer. xvi. ubi dicitur quod Chore dathan et abiron et multi alij propter peccatum suum vivi descenderunt in infernum. sic et reprobi vivi vita naturali privati vita gratie et glorie descendunt in infernum et tunc erit verum quod dicitur. Math. xxv. quod ibunt reprobi in supplicium isti autem in vitam eternam. Electi figurantur per pincernam pharaonis cui dixit Joseph: Memento mei cum tibi bene fuerit et cetera. Reprobi autem per pistorem qui diminuto capite suspensus est in cruce. Gen. xl.

De prefiguratione unitatis ecclesie

¶ [illegible] fuit figurata in archa noe in tabernaculo federis in templo salomonis et in iherusalem terrestri. In archa fuerunt congregata animalia de omni specie et genere et in ecclesia catholica sunt tel[illegible] dei et gentiles. masculi et femine. liber et servus. homo irrationalis et rationalis. Archa ferebatur super aquas et ecclesia sunt super tribulationes [illegible] mundi. ad archam columba rediens portavit ramum olive. et ipse ad ecclesiam revertens spiritualiter denunciavit pacem. In mundo magnam pressuram habebimus in me autem pacem. Joh. xvi. Extra illam archam nullus salvari potuit sic et extra ecclesiam nullus potest esse salvus. De his omnibus habes Gen. vij. et. viij. In tabernaculo et in templo colebant et adorabant deum: fiebant ibi sacrificia per que remittebantur peccata. et peccatores reconciliabantur deo. sic in sola ecclesia est domus dei ubi offeruntur grata sacrificia. reconciliantur peccatores et remittuntur ibi peccata. unde dicit ecclesia. Credo unam sanctam ecclesiam catholicam sanctorum communionem. remissionem peccatorum. i. in qua sola est sanctorum communio et remissio peccatorum. iherusalem etiam erat civitas sacerdotalis et regia. sic et spiritualiter sancta ecclesia. quia in eadem omnes christiani sacerdotes et reges facti in sanguine ihesu christi. Apoc. v. Sic igitur habemus totam fidei continentiam in scriptura veteri multipliciter figuratam et cetera.

De [illegible] carnalium viciorum et transgressionum. x. preceptorum.

¶ Quantum ad secundum scilicet quod peccata que omnes cavere debemus fuerunt figurata multipliciter. scilicet lepre plaga. de qua Levit. xiij. In lepra marie de qua Nume. xij. In lepra giezi. de qua iiij. Reg. v. In mortecinis et immundiciis que fuerunt in multis locis prohibita in lege. peccata [illegible] morticinorum. facit enim animam immundam et fetidam plus quam esset aliqua legalis immundicia. vel aliquod morticinum faceret. Septem autem peccata mortalia fuerunt figurata per septem funes quibus ligatus fuit sanson. [illegible] peccata que dampnant la et funes quibus ligantur peccatores ne libere possint incedere vel operari. Decem autem transgressiones contra christi precepta decalogi fuerunt figurate per x. cornua bestie. Dan. [illegible] deum blasphemias per quod desperatio et finalis impenitentia figuratur. Sic ergo habemus quod peccatum in generali et peccata in numero multipliciter fuerunt in scriptura veteri figurata et cetera.

De prefiguratione malicie inimicorum spiritualium

¶ Quantum ad tercium notandū q̄ inimici spūales qui nos p peccatum inimicet gratia dei et virtutibus spoliant in scriptura veteri figurantur in serpēte qui seduxit Euam. Gene. iij. et in serpentibus qui percusserunt filios israhel. Nume. xxi. et in urso et leone quos interfecit dauid. i. Regū. xvij. et in duobus ursis qui deuorauerunt xlij. pueros. iiij. Reg. ij. Et in duobus principibus latronum Ysboseth. filium saul. ij. Reg. iiij. Et in duobus draconibus de quibus habetur Hester. x. Demones enim qui per serpentem. ursos et dracones figurantur aliquando persequunt ecclesiam manifeste sicut leo. Aliquando occulte sicut ursus et serpens et latro figurantur etiam per illos qui persequebantur filios israel in deserto. contra quos pugnauerunt. Moyses et Josue. Et non vacat a mysterio q̄ non q̄ potuerunt superare Jebuseos per quos certus vicia que nū q̄ perfecte in hac vita de lege cōmuni superantur. figurantur. Figurantur etiā per gentes ... et ... pseccutores dauid. Item figurantur p egyptios. chaldeos. medos. persas. grecos romanos. hebreos populi persecutores.

De figuratione virtutis et efficacie sacramentorum

¶ Quantū autem ad quartū notandū q̄ arma et remedia quibus sanantur peccata et vincuntur spūales inimici sunt. vij. sacramenta. vij. virtutes. vij. dona. et. vij. bona spūalia.

Septē sacramenta sunt figurata multipliciter et primo de prefiguratione baptismi.

¶ Baptismus figuratus fuit in diluuio. Ge. vij. In mari rubro. Exo. xiiij. Sicut enim in diluuio et in mari rubro fuerunt consumpti omnes peccatores. sic in baptismo xp̄i sanguine rubricato omnia peccata delentur.

De figuratione sacramenti confirmationis

¶ Confirmatio fuit figurata in vnctione regū. huiusmodi sacramento confirmati in fide et fortiores ad spualia bella perpetranda. vnde de unctione saul. i. Reg. x. et de unctione dauid. i. Reg. xvi.

De figuratione sacramenti eucharistie

¶ Sacramentum eucharistie fuit figuratū in oblatione melchisedech. q̄ xp̄i ad spēs offerebat corpus panem et vinū. Ge. xiiij. Et in agno paschali qui ad cōuenit in sacramēto. quod ē vera caro xp̄i. exo. xij. Et i māna ad saporē spūalem. Exo. xvi. habebat ei māna omne delectamentum et saporis suauitatem. Sap. xvi. et multiformitas in sacramento altaris. figuratum etiam fuit per omnia sacrificia antique legis.

De figuratione sacramenti penitentie

¶ Sacramentū autē penitentie q̄ntū ad contritionem in gemitu cordis fuit figuratum de quo in. ps. vi. Laboraui in gemitu meo et cetera. Et in fletu ezechie. iiij. Regū. xx. Quantū ad cōfessionem fuit figuratū in leprosis. de quibus p̄ceptum est ut se ostenderēt sacerdoti. Leuit. xiij. Et in confessione dauid qui in xp̄e posito q̄ peccatū cōmiserat peccaui domino. ij. reg. xii. Quātū ad satisfactionem fuit figurata in facto regis. Niniue. Unde Jone. iij. qui per humilitatem et ieiunia dominum satisfecit Quantum autē ad virtutes figuratur hoc sacramentum per septem lotiones quibus se lauit Naaman in Jordane et mundatus fuit et eius lepra. iiij. Regū. v. Jordanis interpretatur iudicium. et significat penitentiam per quam peccatores se iudicant ne iudicentur a domino et in hoc. Jordane se debet lauare septies contra septem peccata mortalia ut sic mundetur spūalis lepra. figuratur etiam per. x. plagas. alterius quibus tegebatur tabernaculū. Exod. xxvi. et xxxvi. x. precepta decalogi sunt. x. transgressiones que figurātur p. x. plagas. egypti. Unde in Exodo. de quorū medio egreditur. in. i. desperatio et finalis impenitentia que fuit figurata per. xi. cornua bestie sicut dicitur dā. vij. ca. Et figurantur hec. xi. mala non solum per. xi. cornua verum per. xi. apostolos de quibus in. ps. lxxix. Moab et agareni et cetera vide glosam et impugnationes contra que. xi. mala debet ...

pernitiosz pungere. iij. sedis clamis primet sic vulnus aperiatur et virus egrediatur

De prefiguratione sacramenti ordinis.

Sacramentum ordinis fuit figuratu͂ in institutione ordinis leuitaru͂ et ministroru͂ tabernaculi de quibus in li. Numerorum. Et in ordine [illegible] Ex [illegible] autē sunt figuratiuni sacerdotum ecclesie i sacerdotis Melchisedech. de quo ge. xiiij. Sacerdos eni ecclesiasticus non est sacerdos secundu͂ ordinē leui sed scd͂m ordinem melchisedech i psal. cx.

De prefiguratione sacramenti matrimonij.

Sacramentu͂ aute͂ matrimonij in lege fuit figuratu͂ in matrimonio [illegible] Ade et eue [illegible] ipse dixit. ꝓpter hoc relinquet homo patrem et matrē et cetera. Ge. ij. Adā enim non legitur habuisse nisi vxorē vnicā. vnde ibi dixit adherebit vxori sue non vxoribus. Figuratu͂ etiā fuit p matrimoniu͂ quod fuit inter Isaac et rebeccā. de quo Ge. xxiiij. Ipse eni͂ Isaac fuit vnic⁹ vnice ꝓpter hoc immunis fuit ab illa maledictione quā incurrit. Lamech qui primus induxit bigamiā Ge. iiij. Et tale dz eē matrimonium ecclesie. De tali eni dicit apostolus ad ephes. v. Sacramentu͂ hoc dico magnū in xpo et in ecclesia. Nec etiā dico quin bigamus vel octogamus sit verū matrimoniū sed tamē multū deficit a ratiōe sacramenti. Notā [illegible] iij. tractatu ij. super ꝓcepto. ꝙ habere plures vxores [illegible] duo. Primo qz fuit contra ius naturale. scz ne facias alij quod tibi non vis fieri. Et vir non vult ꝙ vxor diuidat carnē suam cū alijs. et trāsgrediuntur in deum. Scd͂o qz fuit contra morem et consuetudinem et moderantiam. Ex incontinentia eni͂ immoderata plures habent [illegible] vero patres non cōmiserunt adulterium in habendo plures. nec peccauerunt contra ius naturale qz eum eis occulta inspiratiōe fuit dispensatū. nec contra morē. qz lex erat in cōsuetudinē tractū. Et nota ꝙ causa dispensationis fuit triplex. s. propter multiplicationem cultus dei exemplo Abrahe. Ge. [illegible] Secundo [illegible] significabat connubiū christi et ecclesie q multiplicatur per contēplatiuos et actiuos. s. filios et meretricios. quod figuratū fuit in vxoribus. Jacob liberis et ancillis sue concubinis. Ge. xxx. Itē ꝓpter moderantiā et temperantiam. Moderate eni appetebāt antiqui patres coitū. s. ꝓpter solā ꝓpagatiōnē ad cultū dei. exēplo dauid. ij. Reg. xxvi. Ad maiorē autē cautelam peccatorum Nota qz concubina dicitur duobus modis. Uno modo assumpta ad tempus ad prolē ꝓducādam qz dicitur assumpta ad tempus. hoc dicitur ad differentiam vxoris et qz dicitur ad ꝓlē ꝓcreandam. Hoc dicitur ad differentiā meretricis. talis concubina non est vxor et cum ea est fornicarius et illicitus [illegible] filiorum [illegible] educatione et hereditatis successione [illegible] parentū inseparabilis. Item est cōtra ius naturale [illegible] quod dictat non facere alij quod homo sibi nō vult fieri et econuerso. Omnibus enim vir vult vt vxor eius ei copuletur sibi iseparabiliter adhereat. Secūdo modo dicitur [illegible] ad semper. sed cōditione seruilis. et sic realiter erat vxor. Sed nō dicitur cōcubina qz nō erat principalis vxor. vnde Ge. x. vi. Sara dedit abrahe Agar in vxorem. Rachel dedit balam ancillam viro suo in coniugium. Ge. xxx. licet autem quelibet talium diceretur vera vxor et inter virum et eā diceretur verum matrimonium [illegible] quod est vna ad vnicam ve [illegible] Ultimo nota hic dominū bonauēturā li. iiij. qz ꝓdicta dispensatio de pluribus vxoribus in suo tempore necessaria fuit. qz tunc nō erant necessitas sterilitatis nec in tempore gratie est. quia iam multiplicatum est genus humanū ad cultum xpi. Sed inconueniens fuit tempore abrahe quia ante eum multiplicabant non ad cultum dei sed ad mala et ideo deleti sunt de terra Sed ratione honestatis ad illos se extendit qui vxoribus et concubinis vtebantur et ad cultū dei multiplicandum satis dabant et volebant vti Decaritem dispensatio facta est [illegible] et rege dauid quādo et quomodo vtilis facta

est de semine david repromissio. Et quia isti erant non tanquam caput. et imitandi erant tamen quia sancti intellexerunt recte dispensationem ad omnes extendi qui erant imitatores eorum et mos fuit ex hoc introductus durans usque ad christi adventum.

De prefiguratione extreme unctionis.

¶ Bonorum extreme unctionis fuit figuratum in multiplici unctione veteris testamenti. Tunc enim ungebantur reges et sacerdotes templum et altare et a certe cum christianus est propinquus morti. tunc propinquus est ut fiat rex adipiscatur regnum glorie. ut etiam sicut sacerdos offerat deo sacrificium laudis perpetue ut etiam sit eius anima templo et altari summus pontifex deus colatur laudetur et honoretur [illegible] et propter hoc ungitur christianus cum est propinquus morti. Ungebantur etiam antiquitus pugiles. et sic christianus in morte. quia aggreditur bellum [illegible] tunc enim ipsum hostis impetit vehementius propter quod oportet ipsum tanquam strenuum pugilem fortiter dimicare. Ungebantur etiam antiquitus sponse cum viris tradebantur. Unde et uxor ab ungendo dicitur. eo quod ungeretur et certe anima christiani cum debet exire de corpore debet tradi celesti sponso. et traduci in tabernaculum eius ut eius castis amplexibus perpetuo delectetur.

De prefiguratione. vii. bonorum spiritualium.

¶ Septem autem bona de quibus dicitur Isa. xi. figurata sunt per septem crines capitis samson. quibus rasis ab eo recessit fortitudo. Iudicum. xvi. et ideo ut exclusis a capite hominis. i. ab anima. vii bonis spiritualibus recedit ab homine fortitudo. Figurantur etiam secundum expositionem [illegible] per vii filios [illegible] Iob. i. Per bona enim spiritualia [illegible] adoptatur homo in filium dei perfectissime. ut sit dignus hereditate superna.

De prefiguratione septem virtutum

¶ Septem autem virtutes figurantur per. vii. dies quibus deus omnia fecit operatus et postea quievit. quia per virtutes illuminatur anima et in ipsis a quo fecit eas per ipsas pervenitur ad requiem spiritualem in presenti et eternam in futuro. Figurantur etiam per vii. dies festivitatum legalium. per ipsas enim anima solemnizat. colit deum et a [illegible] Figurantur etiam per illas. vii mulieres de quibus Isa. iiii. Apprehendent enim. vii. mulieres virum unum et cetera. Nemo enim est vir nec vir unus unitate gratie nisi quem iste bonum ut apprehendant.

De prefiguratione. vii. bonorum spiritualium. et primo bonitatis crucis in passione christi.

¶ Sunt etiam alia bona spiritualia que multum valent ad superationem hostium ac etiam ad purgationem viciorum. Primum est virtus crucis et passionis christi que fuit figurata in baculo david. et in. v. lapidibus quos accepit de torrente cum quibus occidit philisteum. i. Reg. xvii. baculus crucem figurabat. v. lapides. v. plagas ihesu quas christianus cum sua fide sive consideratione debet contra demones facere et sic debellabitur hostis.

De prefiguratione bonitatis et orationis matris ihesu christi.

¶ Secundum autem bonum est bonitas et oratio matris christi que fuit figurata per Iudith que holofernem occidit Iudith. xiii. et hester que aman et hostes populi israel occidi procuravit. ut in libro hester et per [illegible] que [illegible] Iudic. iiii. et per bersabee matrem salomonis de qua. iii. Reg. ii. ipsa enim et si fuit sponsa dei primo sicut hester et alie. fuit tamen vere mater veri salomonis cui dixit filius suus illud verbum quod dixit salomon matri sue. iii. Regum. ii. Pete mater mea quod vis neque enim phas est ut avertam faciem tuam. Omnia etiam que salomon dicit in laudem sponse in li. Cant. de gloriosa matre domini [illegible] [illegible].

De prefiguratione bonitatis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] i [illegible]

t Tertium bonum est virtus potestas sive auctoritas ecclesie eius oratio siquidem placet deo. Est enim ipsa unica sponsa christi cui dicit sponsus Cant. ij. Ostende mihi faciem tuam sonet vox tua in auribus meis. vox enim tua dulcis et facies tua decora.

De prefiguratione virtutis orationis sanctorum novi testamenti.

q Quartum bonum est oratio sanctorum totius novi testamenti qui iam cum christo regnant scilicet apostolorum qui fuerunt figurati in sanctis patriarchis et prophetis. nam sicut patriarche sancti et prophete dicti gratiam novi testamenti prefiguraverunt et meritis populum deo reconciliare efficaciter meruerunt de quibus Isa. xxvij. Qui ingrediuntur impetu ad iacob. florebit et germinabit israel. et implebunt faciem orbis semine et cetera. Sanctorum martyrum qui fuerunt figurati in sanctis machabeis qui interpretantur victoriosi. fuerunt enim ipsi et nominantur victores. Sanctorum confessorum qui fuerunt figurati in filijs prophetarum de quibus in. i. et. ij. Regum. Sanctorum et sanctarum virginum qui fuerunt figurati in abel. qui fuit primus virgo de quo Gen. iiij. Et in filia iepte. Iudi. xi. Et in abysag sunamite que fovit David regem de quo. iij. Regum. i.

De prefiguratione bonorum pastorum ecclesie.

q Quintum autem bonum est sedulitas bonorum pastorum ecclesie qui fuerunt figurati per moysen. Iosue. et David. Illi enim orando quam maxime et nihilominus operando prostraverunt hostes. Unde quomodo Moyses orando prostravit amalech. Exo. xvij. Sic et boni pastores ecclesie orando et operando, docendo et bona exempla monstrando hostes ecclesie superant et per ipsos subditi ad sanctitatis opera provocantur.

De figuratione bonitatis divine inspirationis.

f Sextum bonum est divina inspiratio que etiam induxerat huiusmodi emendationem et illustrat animam contra errorum caliginem. Quantum ad primum figuratur per illud lignum quod ostendit dominus Moysi quod cum in aquas missum fuisset in dulcedinem verse sunt. Exod. xv. Quantum ad secundum figuratur per favum mellis quem gustavit Ionathas et illuminati sunt oculi eius. i. Regum. xiiij. Que etiam figuratur per angelum domini qui descendit in fornacem. et cetera. Dan. iij. quoniam refrigerat concupiscentiam.

De prefiguratione bonitatis discrete considerationis hominis

s Septimum bonum est discreta hominis consideratio. debet enim homo sepe considerare et ad memoriam reducere. vij. christi beneficia. vij. eterna gaudia. vij. effusiones sanguinis ihesu. vij. ordines sanctorum qui sunt in patria. vij. offensas quibus offendunt homines deum. per vij. peccata mortalia. vij. plagas novissimas de quibus Iob. Apocal. xv. per quas intelliguntur. vij. inferni supplicia. vij. dotes glorie quas merentur electi per vij. opera misericordie. Septem sanctorum ordines figurantur per septem boves pulchras et crassas et septem dotes glorie per septem spicas plenas et formosas omnes quas reprobi per septem foedas boves. et confectas macie. et septem inferni supplicia per septem spicas percussas uredine de quibus omnibus habetur Gen. xli. Per quas septem considerationes vincitur mundi vanitas peccati vilitas. carnis concupiscentia. et demonum fraudulentia. Unde figurantur iste septem considerationes per illos septem circuitus quos fecerunt filij israel circa urbem Iericho ipsos archa domini precedente. Iosue. vi. Sic et christus qui est archa domini christianum precedat in presenti exilio sit semper ante sue mentis oculos et sic septem circuitus et septem considerationes predictas faciat quantum ad ipsum mundi vanitas destruitur. Apparet igitur ex premissis quod secundum quod dicit appostolus ad

Hebre. ix. facta in veteri testamento. fuerunt parabole instantis temporis et sic omnia in figura contingebant illis .i. Corinth. x. Et sic patet primum principale huius consyderationis tercie.

De prefiguratione correctionis nostre in tempore gratie.

Circa secundum huius tercii principii est sciendum quod tempus gratie ut dictum est, est tempus peccata corrigendi et emendandi ad quod multum valent peccata veterum que punita fuerunt temporaliter. In quorum quidem punitionibus figurabatur punitio spiritualium sempiterna si commiserint similia.

De prefiguratione correctionis superbie

Ad correctionem etiam superbie et inobedientie multum valet mortalis Adam figura in tunicis pelliceis cum eius eiectione de paradiso, que ipse et uxor sua meruerunt pro se et omnibus posteris suis pro eo quod consentientes suggestioni dyaboli superbi et inobedientes fuerunt. Ad hoc etiam multum valet expulsio Saul de regno qui propter superbiam et inobedientiam regnum israel amisit sicut de hoc habetur .i. Regum. xv. et .xvi. Ad hoc etiam multum valet suspensio Absolonis in quercu. qui propter superbiam et ambitionem regnandi suspensus in quercu fuit a Joab interfectus .ij. Reg. xviij. Multum etiam valet ad hoc plaga comminata Ezechie propter hoc quod quadam ostentatione ostenderat babyloniis omnes thesauros domus sue .iiij. Regum. xx. valet etiam ad hoc mors illorum principum quinquagenariorum qui superbe loquentes Helye meruerunt extingui ab igne celesti .iiij. Reg. i.

De prefiguratione correctionis invidie.

Ad correctionem etiam invidie multum valet maledictio Cayn qui propter invidiam abel interfecit. Ge. iiij. reprobatio esau qui fratrem suum Jacob invidens et odio habens fuit maledictus Gene. xxvij. sive temporaliter reprobatus. Valet ad hoc tribulatio quam passi fuerunt filij Jacob qui invidentes ioseph. ipsum in odio habentes fuit venditus Gene. xxxvij. sustinuerunt propter hoc tribulationem multiplicem in egypto sub eodem Joseph fratre suo. Valet etiam ad hoc vexatio saul qui invidens David nec oculis ipsum aspicere valens propter hoc quod dixerunt mulieres. percussit Saul mille et David .x. milia fuit invasus a maligno spiritu .i. Regum xvi. Ad hoc etiam multum valet lepra Marie et levitarum plaga. quia invidentes murmuraverunt contra moysen. De maria habetur Nume. xij. de levitis. xvij. Ad hoc etiam multum valet interfectio Adonie qui invidens salomoni regi israel propter hoc fuit interfectus .iij. Regum. ij.

De prefiguratione ad correctionem Iracundie.

Ad correctionem iracundie valet maledictio Cayn. cui dixit dominus ubi supra. Cur iratus es. quare concidit vultus tuus et cetera. Valet etiam maledictio furoris symeon et levi. qui iram propter stuprum dine interfecerunt sichimitas. Genesis. xxxiiij. de quibus dixit Jacob maledicendo Ge. xlix. In furore suo occiderunt virum. maledictus furor eorum et cetera. Valet insuper ad hoc submersio pharaonis et egyptiorum qui turbati et irati propter egressum filiorum israhel insecuti fuerunt eos. et tandem submersi sunt in mari rubro. Exod. xiiij. Valet etiam ad hoc mors nabal de quo dicitur .i. Reg. xxv. quod erat vir durus. malicosus et pessimus. propterea factum est cor eius emortuum. et ita percussit dominus Nabal et mortuus est.

Auariae

• D correctionem etiam peccati auaricie occurrit Achor vel achan qui accepit de anathemate de hierico regulam auream propter suam auariciam et argentum et pallium propter quod fuit lapidatus et omnia que illius erant igne consumpta Josue. vij. Occurrit etiam achab qui concupiuit iniuste vineam naboth propter quam et ipsum fecit interfici dixit helyas in hoc loco in quo linxerunt canes sanguinem naboth lambent sanguinem tuum etc. iij. Regum. xxi. Occurrit insuper giezi qui propter cupiditatem suam et auariciam accepit a naaman duo talenta argenti et vestes mutatoriae duplices, propter quod lepra naaman adhesit ei. iiij. Regum. v. voluit etiam vendere gratiam sanitatis. Occurrit helyodorus qui volens rapere pecunias que erant in erario fuit verberatus egregie. et positus in gestatoria sella. ij. Mach. iij.

Accidie.

• D correctionem autem accidie occurrunt dyna que peruagans regionem egressa vt videret mulieres illius terre fuit a sichem oppressa. Gen. xxxiiij. Filij israel qui vacantes ocio expectantes moysen fecerunt vitulum. Exod. xxxij. et propter vitulum quem adorauerunt. xxiij. milia fuerunt interfecta. Dauid qui ocians in solario domus concupiuit bersabee cum qua et concubuit. et postea viriam virum suum interfici fecit. ij. Reg. xi. Sodoma causa peccati occasionem dicit propheta fuisse habundantiam diuitiarum. ocium et saturitatem panis Ezech. xvi.

Gule

• D correctionem autem gule occurrunt Eua. esau. ionathas. loth holofernes. filij israel et sacerdotes bel propter gulam enim eua mortis occasionem meruit. Genesis iij. Esau primogenita vendidit. Genesis. xxv. Loth propter ebrietatem incestum commisit. Genes. xix. Jonathas patrem offendit. et aliqualiter populum turbauit. i. Regum. xiiij. Holofernes a Judith fuit interfectus. Judith. xiij. Sacerdotes belis qui deuorabant que offerebantur a Daniele truncati sunt Dan. xiiij.

Luxurie

• D correctionem autem luxurie occurrunt inundatio diluuij. Gen. vij. et consumptio. v. ciuitatum: Genesis. xix. Interfectio sichimitarum propter dinam. Genesis. xxxiiij. Perimo filiorum israel in deserto qui fuerunt fornicati cum madianitis. eo deo multi fuerunt percussi. Nume. xxv. Destructio tribus beniamyn que propter vxorem leuite quam abutendo interfecerunt quasi omnino consumpta fuerunt Jud. xix. et. xx. capitulo. Infortunium dauid cui propter vxorem vrie hoc contingit quod absalon filius suus incessus fuit ad concubinas suas. ij. Regum. xvi. sic propheta ei predixerat. ij. Regum. xij. Interfectio amon propter thamar sororem suam. ij. Reg. xiij. Infatuatio samsonis. Judi. xvi. Apostasia salomonis cuius cor fuit depravatum per mulieres. iij. Regum. xi. Interfectio presbiterorum qui concupierunt susannam. Daniel. xiij.

Idolatrie.

• D correctionem ydolatrie occurrit illud Exod. xxxij. Sedit populus manducare et bibere et surrexit ludere. i. coram vitulo conflatili choreas ducere. vel ludere. i. ad instar puerorum vitulum adorare. qui opere fusorio factus erat. Pueri enim fingunt sibi de luto quedam ydola que postea pueriliter adorant. vnde nihil aliud fuit ludere coram vitulo quam ydolum factum adorare et ibidem dicitur quod leuite de mandato Moysi propter hoc peccatum interfecerunt quasi. xxiij. milia hominum. Illud etiam occurrit de hoc idem quod quasi omnia flagella et captiuitates populi israelitici fuerunt propter ydolatrie sce-

lus. hoc quantum ad primum preceptum.

Ad correctionem blasphemie que est contra secundum preceptum habes lapidationem blasphemi. Leui. xxiiii. Ad correctionem violantium sabbatum habes punitionem illius qui ligna in sabbato colligebat. vide Nume. xv. hoc quantum ad tercium preceptum. Ad correctionem vero temeritatis vsurpantium officia ministrorum ecclesie habes percussionem ozie qui archam tetigit ii. Regum. vi. lepram ozie qui thura incendebat. ii. Paral. xxvi. Ad correctionem inhonorantium parentes habes maledictionem cham qui irrisit patrem suum. genesis ix. Et maledictionem ruben qui fedauit cubile patris sui cui dixit pater. non crescas. Gen. xlix. Maledictionem absalonis qui expulit patrem suum de iherusalem et polluit concubinas eius vbi supra. Ad correctionem homicidii habes interfectionem illorum qui interfecerunt isboseth ii. Regum. iiii. et interfectionem Joab qui abner et amasam interfecerat de quo. iii. Reg. ii. Ad correctionem mechie habes mala que super sichimitas venerunt. Ad correctionem furti habes lapidationem persiduorum Daniel. xiii. Duo vltima precepta non habuerunt penam determinatam in lege. Ideirco quamuis transgressio ipsorum sit peccatum mortale ac meritorie eterne mortis ipsorum tamen punitio non fuit alicubi in scriptura veteri figurata.

De prefiguratione ad correctionem malorum principum.

● D correctionem autem malorum principum occurrit pharao propter quem egyptus periit. Exod. xiiii Occurrit roboam propter quem regnum israel scissum fuit. iii. Regum. xii. Item sennacherib propter cuius maliciam et superbiam percussit angelus domini. clxxxv. milia assyriorum. iiii. Regum. xix. Occurrit etiam nabuchodonosor qui propter maliciam suam fuit quasi conuersus in bestiam. Daniel. iiii. Item antiochus de quo dicitur. ii. Mach. ix. quod de ipsius corpore vermes scaturiebant et infra dicitur quod homicida et blasphemus miserabili vita functus est. Occurrit etiam translatio regnorum de gente in gentem quod maxime ascribitur et attribuitur malicie principum. Eccli. x.

De prefiguratione ad correctionem malorum prelatorum.

● D correctionem malorum prelatorum occurrit heli qui fuit negligens in correctione filiorum qui de sella corruens mortuus fuit. multaque mala populo acciderunt. i. Regum. iiii.

De prefiguratione ad correctionem malorum sacerdotum.

● D correctionem malorum sacerdotum occurrunt filii hely ofni et phinees qui neglexerunt sacerdotis officium. i. Reg. ii. et occiderunt in prelio. i. Regum. iiii. Occurrunt etiam nadab et abiu qui obtulerunt ignem alienum. et ideo fuerunt a domino percussi. deuorauit eos ignis. Leuit. x. Ignem alienum offerunt sacerdotes auari et luxuriosi quos gehenne incendium deuorabit.

De prefiguratione ad correctionem omnium predicatorum

● D correctionem omnium predicatorum occurrit considerare virtutes sanctorum veteris testamenti videlicet iustitiam noe de quo Ge. vi. fidem et obedientiam abrahe. de fide habes Ge. xv. et obedientia. Ge. xxii. Item de virtute eius et pace quam voluit habere cum Loth. habes. Ge. xiii. Occurrit secundo considerare humilitatem iacob. Ge. xxv. Castitatem ioseph. ge. xxxix. Humilitatem dauid habes in multis locis i. Reg. Item mansuetudinem Moysi de quo Exo. et nume. Jeiunium helye. de quo. iii. Reg. xix. Abstinentiam Judith vide in libro illo Danielis et sociorum eius. Dan. i. Zelum phinees qui interfecit fornicatorem. Nume. xxv. et Mathathie. qui trucidauit sacrificantem super aram i. Mach. ii. Occurrit etiam considerare sedulitatem laborandi. Ruth. et largitatem. Booz. vide in libro ruth. Patientiam. Job. et Thobie vide in libris eorum. Occurrit etiam considerare

zelū Samuelis qui interfecit regem Agag. i. Reg. xv. et helye qui interfecit sacerdotes Baal iii. Reg. xviii. Docuere etiam cōsiderare strenuitatem machabeorum et martyrium Eleazari et illorum vii. fratrum. ii. Machab. vi. et vii. Sic ergo patet q bene dixit apostolus q facta veteris testamenti scripta sunt ad correctionem nostram. Dicit enim apostolus i. Corinth. xi. Dum iudicamur autem a domino corripimur ut non cum hoc mundo damnemur. Sed multum terribile est quod scriptura dicit q difficile est corrigere quem deus despexerit. Eccle. vii. Vere signum est damnationis et desperationis quando homo a malis suis non corrigitur qui totiens et in tot locis corripitur per scripturas. Patet ergo clarissime ex his que dicta sunt in hac tertia consideratione q omnia que predicamus de christo ihesu. omnia credenda. omnia tenenda. omnia miraculorum spiritualium multiplicia omnes virtutes sacramentorum et efficacia. omnia predicta et alia fuerunt in lege et prophetis et psalmis prefigurata. et ad nostram correctionem scripta. quia omnia illa in figura contingebant illis. i. Cor. x.

a

Quia omnia scripta de venturo Messia impleta sunt in ihesu christo.

Q Uartus presens et ultimus huius scripti articulus est videre quomodo omnia que scripta erant de messia venturo fuerunt impleta in christo ihesu salvatore nostro. et ideo ipse verus messias nec alius expectandus. Pro cuius declaratione aperiuntur xii. thesauri. Primus erit de tempore adventus christi. Secundus de eius progenie. Tertius de assimulatione. Quartus de loco nativitatis. Quintus de eius nomine. Sextus de eius veneratione. Septimus de modo vivendi. Octavus de modo moriendi. Nonus de causa mortis. Decimus de eius resurrectione. Undecimus de premio credentium. Duodecimus de penis persequentium in presenti et in futuro.

Quia verus messias debebat venire in destructione secundi templi. et ablatione sceptri de iuda. et impletione .lxx. ebdomadarū danielis.

P Rimus thezaurus aperitur de tempore adventus messie. quod sacra scriptura pronunciavit et specifice determinavit. Pro cuius declaratione hic adducam quattuor testimonia. Primum est testimonium prophetarum secundum glosas. Talmudh. licet in illo libro reperiuntur multe vanitates et abhominationes et heresis. non solum contra legem evangelicam sed etiam contra christianam doctrinam. et contra legem scripture ac contra legem nature ut suo loco videbitur propter que fuerunt arserunt. Verumtamen ad convincendam maliciam eorum propositis auctoritatibus suorum doctorum concluditur adventus messie sicut optime fuit disputatum cum sapientibus eorum et conclusum et determinatum coram summo pontifice Benedicto xiii. Presentibus pluribus cardinalibus. prelatis et magistris in theologia et aliis multis notabilibus personis. Anno domini M.cccc.xiii. xviii. pontificatus eiusdem summi pontificis. Secundum est testimonium inquisitionis iudeorum. Tertium erit testimonium iosephi hystoriographi eorum. Quartum erit testimonium Pylati qui eum tradidit crucifigendum adversus eorum. De primo dico q tempus assignatum adventus messie erat in fine secundi templi Iherusalem precedente destructionem eiusdem templi: ut patet Malachie iii. ubi dicitur. Ecce ego mitto angelum meum. et preparabit viam ante faciem meam. et statim veniet ad templum sanctum suum dominator quem vos queritis. et angelus testamenti quem vos vultis. Ecce venit dicit dominus exercituum. In dicto textu sunt tria vocabula que significant suum adventum multum prope. Primum est ecce quod ostendit rem presentem [illegible]. Secundum est statim quod ostendit rem brevissimā vel sine tempore. Tertium est ecce venit. Item quando dicit ad templum suum ostendit q in domo sua adve[illegible]

quo esset templum edificatum et in domo sua per contrarium illius quod credunt iudei qui dicunt quod quando ipse veniet: inueniet eos in captiuitate et templum desertum.
Item secundo sicut dicit Isa. ca. lvi. Hec dicit dominus. Custodite iudicium et facite iustitiam quia iuxta est salus mea ut veniat et iustitia mea ut reueletur et declarant doctores hebreorum in beresith rabba .i. genesi magno. Rabi moyses darsan quod volunt dicere. iuxta est salus mea [illegible]
[illegible] tur pro rege messia. propter quod dixit
[illegible]
[illegible] filia syon. iubila filia ierusalem. Ecce rex tuus veniet tibi iustus et saluator ipse pauper et ascendens super asinam et super pullum filium asine. In quo non dicit ecce rex tuus ostendit eius aduentum breuissimum. Et quod restat in hoc textu ostendit quod loquitur de christo ihesu quia in tali habitu intrauit in ierusalem. Multum facit admirari quomodo omnes isti prophete fuerunt concordes de eo omnes vna voce dicerent aduentum [illegible]
dum vero asserit ratio temporis a tempore vltimo predictorum prophetarum vsque hodie iam transierunt iam vltra mille septingenti anni [illegible]
[illegible] dixisse prophetando pro rege dauid.
[illegible]
sed non prope. et ab eo vsque ad dauid non fuerunt nisi quadringenti anni mediantibus plus. Quare per vim habemus dicere quod pauco tempore post istos prophetas habebat esse aduentus messie. Dicit iudeus per dicta prophetarum bene ostenditur esse aduentus messie in breui. sed quomodo probabitur quod [illegible]
eadem hora qua fuit aduentus ihesu christi. Dico quod hoc ostenditur multum bene multis auctoritatibus prophetiis et rationibus et [illegible]
[illegible] enim natus est nobis. et filius datus est nobis. Et factus est principatus super humeros eius. et vocabitur nomen eius admirabilis. consiliarius deus fortis pater futuri seculi [illegible]
imperium et pacis non erit finis. Non est dicendum [illegible]
sia quia impossibile est aliquem hominem

carnalem in quo non sit diuina natura intitulari tam excellentissimis titulis. Item quod ipsimet doctores hebreorum dicunt hec in prologo hecarabeti. i. lamentationis magne [illegible]
sie est pax. quia sic scriptum est pater futuri seculi. princeps pacis. Item in libro cantibus in capitulo quod incipit totum [illegible] dicit rabi [illegible]. Que est ratio quod quecumque [illegible]
[illegible] et hoc est clausa. Respondet quia deus volebat facere de Ezechia messiam. et venit veritas iudicialis et dixit ante deum dominum mundi. Dauid qui dixit ante te tot carmina et tot laudes. non facis messiam et ezechiam pro quo fecisti tot miracula. et non dixit vnum canticum ante faciem tuam: messiam: et ideo deus clausit mem. Et illa hora quinta filia vocis. i. vna reuelatio et dixit secretum meum mihi. secretum meum mihi: ve mihi. Et declarat rabi Salomon quod dicebat deus hoc secretum de aduentu messie meum est. Et quod propheta respondet. ve mihi vult dicere. O miser quando veniet ille messias. Ex predictis auctoritatibus possumus elicere tres conclusiones. Prima quod messias est ipsemet deus quia predicta multa non possunt verificari nisi de ipsomet deo. Secunda conclusio est quod messias natus est de maria existente virgine quia illa littera mem. posita in verbo multiplicabitur. quod in hebraico dicitur lemarbe ostendit nomen eius quod est in hebraico meriem. In latino maria. ambo nomina incipiunt in illa littera mem. Sed in recta scriptura quasi cursu naturali debebat esse mem aperta. Inquantum vero est clausa per contrarium et contra naturam totius scripture ostendit dictam mem vel mariam [illegible]
[illegible]
naturae concepit et peperit. quia non ex [illegible] semine sed mystico spiramine. Tertia conclusio est que ad propositum facit quod dictum mem clausa ostendit tempus aduentus messie [illegible]
in quarto anno regis Achaz. et ab illo anno [illegible]
facta fuit. xi. anno regis Sedechie transierunt [illegible]
[illegible]
nemias narrauit. ccc[illegible] anni si subtrahamus [illegible] anni qui defluxerunt a passione christi vsque

ad destructionē tēpli per Titū remanēt sexa- ginta anni q̄ trāsierūt ab hora i qua dicta fuit p̄- dicta [illegible] vsq̄ ad passionem xp̄i. et tā- tum [illegible] in numero sm hebre- os. cuius figura in habedano hebreoꝝ sic ē [illegible] illa duo secreta cū dicit. secretū meum mihi secretum meum mihi. Primum q̄ mater mes- sie debebat esse maria sine virgo. Secundo q̄ tempus saluationis aduentus messie fu- it post alias septuaginta annorum a re- uelatione prophetie vsq̄ ad passionem salua- toris. Iterum potest idem probari i [illegible] sa psalmi ii. vbi dicit rabi Iohanan tribus annis erit diuinitas sicut gloria domini in monte oliueti dando voces et dicendo.

Querite dominum dum inueniri potest inuocate eum dum prope est Ysa. lv. Itē in- pit in bereşit raba. i. in genesi magno rabi mosse darsan. Quid voluit dicere salomon in canticis canticorum ca. i. quando dixit exultabimus et letabimur in te. quando hoc erit. Quando pedes dei stabunt in monte o- liueti illa hora erimus nos leti. Dico q̄ ma- nifeste apparet quia isti tres anni cū dimi- dio sunt illa dimidia ebdomada quam in- pit daniel pro messia. Considerant nunc pa- tum melius. Inuenimus enim q̄ sic sunt quos [illegible] etate. xxx. annorum et deinde vsq̄ ad temp⁹ passionis fuerunt quasi tres anni cum dimi- dio. quibus ambulauit per galileam et per [illegible] ad penitentiam et respondit hominibus dicebat pre- dicta verba. Ysa. recitans per rabi Iohanan. sez. querite dominū dum et cetera vt supra. [illegible] sie debet esse in predicto tempore per anno- ritatem quandam hebreorum que est in li- bro sanhedrin in ca. quod inquit totus ysra- el. et in libro Abodazara ca. i. vbi dicitur: sic legitur in studio Delie sex mille anni est mundus duo milia vanitatis. duo milia le- [illegible] in nostris vero sunt certe magna pars. Iterum [illegible] mus mundus q̄ quinquaginta quinq̄ iubi- [illegible] sa Rabi salomon illud sumit quatuor mil- le ducenti et quinquaginta anni. et in ultimo iubileo filius dauid veniet. Notū est q̄ tēpora messie sunt circa tempus. quando implerentur quatuor mille anni a creatione mundi [illegible] sunt illa hora quatuor mille anni non est mirum quia maior decompotatio q̄ sit hoc in- uenitur in verbis dei in textu legis cū deus dixit abrahe. Scias q̄ futurum est semē tu- um in captiuitate in terra aliena quadringē- tis annis. et quando fuerunt liberati dicit textus q̄ fuerunt. cccc. xxx. annis. Et post q̄ bene vidimus computum. inuenim⁹ q̄ ex quo Iacob descendit in egyptum vsq̄ quo fuerunt liberati per manus moysi non tam fuerunt nisi. ccx. anni. Item si bene nūeram⁹ computum inuenimus q̄ sub tanto capitu- tatis non fuit nisi quasi centum anni. ergo secūdum hoc non est mirum si doctor dixi- sit sex mille annos de duobus in duobus milibus. ergo facta accidentia circa illam in- uisionem modicam plus vel minus. Et po- sito q̄ dicat aliquis q̄ sm auctoritatē illam tēpus aduentus redemptoris deberet esse i plenitudine quatuor milium annorū post destructionem templi inuenimus q̄ saluatio foret ducentis annis anticipata ante com- putum doctoris. Dico q̄ est mirabile quia Esa. in fine capituli. lx: illud pronosticauit dicendo. Ego dominus in tempore suo cito faciam illud et qui habent oculos ad viden- dum possunt intelligere q̄ ratio solidius ē. [illegible] na dei ducentis annis Ante tempus suum [illegible] ne post quatuor mille non veniendo. Iterū ad [illegible] anus inuenimus quod dicit Talmud ihero- solimitanum in libro berahot in capitulo he- [illegible] quarabea. i. lamentatione magna [illegible] boando q̄ dedit magnum hos [illegible] arabs audiuitq̄ vocem bouis et in- super dixit sibi iudee. solue. solue. solue. boues et aratrum apparatum quia [illegible] [illegible] fili mi. liga tuos boues et prepara illos quia natus est rex messias. Et dixit ei iu- deus quod est nomen suum. Respondit menahē. i. consolator. Dixitq̄ ei iterum iu- deus et quomō est nomen sui patris Dixit ei

Ezechias .i. fortitudo dei dixit iterum iude
us. Et ubi natus est dixit ei. In bethleem iu
de. Dicit rabi abon. Et quid oportet di
scere ab arabibus quod textus clarus est in Esa
ia qui dicit. Libanus cum excelsis cadet et in
ea sequitur. Et egredietur virga de radice yesse.
Ex predicta auctoritate elicuntur et in [illegible]
bent quattuor conclusiones. Prima quod ad
uentus messie fuit circa destructionem templi.
Secunda quod messie nomen est menahem quod so
nat in hebraico consolator quia per manum
eius fuit consolatum genus humanum de pec
cato Adam. Tercia quod est filius dei quia no
men patris quod hic intitulat ipse quod est
ezechias significat in hebraico idem quod
[illegible]
Item dixit Talmuth in berexit. rabi aram
dicit rabi Samuel filius nahaman. Unde pro
babis tu quod in die in quo fuit destructio tem
pli in illa die natus est messias de quo dicit
Esa. lxvi. Antequam parturiret peperit antequam
veniret partus eius peperit masculum in hora
qua fuit destructio templi dederunt voces is
rael sicut mulier existens in partu. et [illegible]
nathan in translatione chaldaica [illegible]
veniret angustia fuit saluata et antequam veni
rent dolores partus reuelatus est rex messi
as. Item dicit in eodem libro rabi [illegible]
lius Johanan semel ibat Helias per viam in
die qua fuit destructum templum et audiuit
unam filiam vocis .i. reuelationem clamantem
[illegible]
structionem. quando illud audiuit helyas ima
ginatus est quod posset destruere mundum et
inuenit homines arantes et seminantes
et dixit eis. Deus est iratus contra mundum
et vult destruere domum suam et captiuare
suos filios inter gentes et vos intromittitis
vos ipsos in istis temporalibus. Exiuit alter vox
lans et dixit. Dimitte eos facere quia iam na
tus est saluator israhel. Dixit ipse et ubi est il
le. Respondit ille. In bethleem iude. Iuit illuc
et inuenit mulierem quandam sedentem in
porta domus sue et filium eius inuolutum
in sanguine et manentem cum ea. Dixitque ei filia:
filium peperisti: et dixit sic. Et ait ei. Et quid
est hoc quod sic est inuolutus in sanguine. Respon
dit grande malum est quia in die in quo natus
est destructum est templum. Dixitque ei. Surge fi
lia et accipe eum quia per manum suam de
bet esse magna salutatio. In illa hora sumpsit
mater et accepit puerum. et ipse recessit inde usque
ad quinque annos. et in fine quinque anno
rum dixit. Ibo et videbo saluatorem israel.
Si moritur in forma regum vel angelorum.
Iuit ergo et inuenit mulierem in porta do
mus sue et dixit ei filia quid est de illo puer
o. Respondit rabi. Nonne dixi tibi quod cum
malo moritur quia in die qua natus est fu
it templum destructum et vltra hoc quia ha
bet pedes non ambulat oculos habet et non
videt. Aures habet et non audit. Os habet
et non loquitur et sic iacet sicut unus lapis
et dum ipse loquerentur cum ea insufflauit ven
tus a quattuor partibus mundi et proiecit eum
in mari magno et ea hora Helyas scidit ve
stimenta sua et euulsit capillos suos. et dixit
ve quia perdita est saluatio israel. Et exiuit
una filia vocis id est reuelatio et dixit Helia
Non est sicut tu cogitas sed quattuor centum
annis habitabit in mari magno et. lxxx. an
nis ubi ascendit fumus cum filios chore.
et. lxxx. annis in porta rome quod remanet
[illegible]

Ecce quomodo apparet manifeste ex om
nibus predictis auctoritatibus aduentum
[illegible]
deus potest obiicere dicendo. quod predicte au
ctoritates probant aduentum et destructionem
fuisse eadem die sed veritas non est sic quia
a die passionis usque ad destructionem trans
fierunt. xl. anni. Hic potest dari optime du
plex responsio. Prima quod illud nomen di
es accipi potest tripliciter scilicet [illegible]
[illegible]
sol est supra orizontem. Secundo accipi
[illegible]
[illegible]
xiiii. usque ad. xxiiii. Ubi sepe sic mensis de [illegible]
[illegible]
maiori tempore quam est annorum. Secun
da responsio est quod si templum bene durauit
post passionem. xl. annos. veruntamen est
quod in hora passionis perdidit templum om
nem sanctitatem suam et cessauerunt omnia
miracula que fiebant in eo. Noluit ergo
querere o iudei maiorem destructionem quam
illam. Unde dicit Talmuth in libro de
[illegible] in capitulo quod incipit septem dies
[illegible] magistri decem miracula que fi
ebant in domo sancta scilicet quod abortiuit ex odore
carnis sancte. Non fetebat caro sancta aliquo

tempore tuo q̄ apparuit musca in templo nunq̄ accidit pollutio sacramenti magno i die iudicii generationum. Nunq̄ inuenta est macula in pane propositionis. et licet populi starent in templo cum habebat humilitatem spacii inueniebantur. Nunq̄ nocuit serpens nec alacrem ierusalem. Nunq̄ dixit vir socio suo strictum hospitium habui i ierusalem. Nunq̄ fuit sufficiens pluuia ad extinguendum ignem altaris. Et nunq̄ fuerunt [illegible] lare fumi quod ascendebat de altari. Et dicit transmaye et adhuc plures. quia post vasorum terrenorum que frangebantur in templo fundebantur in eodem loco. et dicit abaye. et adhuc plume cinerum sacrificii et cinis altaris in cenis oīa fundebantur in loco suo. et totum hoc cessauit. xl. annis ante destructionem templi. sicut scriptum est. Signa nostra non vidimus non est iam propheta neq; apud nos est [illegible] in quibus administrauit symeon iustus omni hora veniebat sors dei ad magnam dexteram. sed extunc aliquando in dextera aliquando in sinistra. Item clepsydrae [illegible] albus aliquando non. Item candela q̄ erat i [illegible] extinct aliqñ incensa, et aliqñ extincta. Item ignis altaris excedebat perfectionem et non [illegible] sin dic solum ut affirmaret preceptum q̄ habebat sacerdos de mittendo ligna. Leuit. vi. Sed ex illo tūc aliquando excedebant. aliqñ non inueniū q̄ sacerdotes non cessabant ponere ligna tota die. Itē dicitur in Talmud hierosolomitana in libro de yoma in ca. q̄ incipit duo hyrci legūt magistri q̄ xl. annis ante [illegible] candelam que erat in occidente et copulauit stabat sp̄ iubens et sero dei vēciebat ad manū sinistram et claudebant portas templi i sero et inueniebant eas apertas ī mane. et dixit rabi Johānan filius zachai. Templa templū quare nos terres. iam scimus q̄ tuus filius debet ēē destructio. quia pro te prophetauit zacharias. ca. xi. Aperi libane portas tuas et comedat ignis cedros tuos. Ecce er [illegible] cessauerunt omnia miracula [illegible]

non solū tunc hora miracula cessauerunt sz eadē hora amotū fuit sceptrum iuda. secundum illud quod prophetauit iacob et scriptum est in libro sanhedrin. i ca. quod incipit haud hod qui et in libro de abodazara in ca. i. dicunt sic. legunt magistri q̄ xl. annis ante destructionem templi fuerunt amoti sanhedri i. lxx. iudices consistorij gazit et fuerunt positi in hanuth. declarat Rabi Isdam. locus erat in ierusalem qui vocabatur hanuth. dicit rabi adin et ex illo tunc nunq̄ amplius iudicauerunt iudicium criminale quia iudicium criminale non poterat fieri nisi in consistorio gazit et dicit rabi mosse darsan q̄ nō auferetur sceptrū de iuda. hec dicuntur propter consistorium gazit quod erat in terra iuda et dux de femore eius. isti sunt sanhedrin q̄ erant sedentes in consistorio. Gazit qd erat in terra iuda et dicit sic. Jacob sanhedrin q̄ stabant sedentes in consistorio gazit nunq̄ erant amoti a terra iuda iudicando iudicia criminalia quousq; veniat sylo qui est messias et dicit rabi hyra chanani quando fuerunt amoti a consistorio sanhedrin gazit et fuit eis amota potestas iudicandi iudicium criminale induerunt saccos super corpora sua, et euulserunt capillos suos et dixerunt ve nobis quia amotum est sceptrum iuda et filius dauid non venit. Qui multum non est mag de cetero bene potest videre clarissime quomodo sequitur ex omnibus supradictis auctoritatibus aduentus messie pro illa hora Verumptamen pro maiori significatione potest videri hec veritas ex magna publicatione que ibat ex ore omnium gentium eo tempore de aduentu messie intantum q̄ qui viderent illa hora regere quē vnum qui regnabat in ciuitate iude qui vocabatur [illegible] qui erat homo magne fortitudinis et victor preliorum cuius nomen erat barcoziba, omnes reputauerunt eum messiam intelligentes q̄ in illa hora erat tempus esse futuri aduentus messie dicitur in libro sanhedrin in capi. quod incipit domus israhel q̄ barcoziba regnauit. xxx. annis cum dimidio et dixit doctoribus. Ego sum messias et ve [illegible] debat. ubi est messias. Item dicit Rabi mo [illegible] regnū. rabi aqiba mag sapiens erat et ī [illegible] ab Talmud erat et portabat arma barcozibe

regis et dicebat de eo q ipse erat rex messias quousque ipsum interfecit adrianus propter peccata sua. Item possumus verificare predictam conclusionem ex prophetia danielis. s. per illas lxx ebdomadas [illegible] ix. cap. sui libri que non potest declarari nisi de rege messia sicut dicit Rabi moises magister [illegible] ubi dicit sic. Et ungatur sanctus sanctorum. Iste est messias sanctificatus filiorum david et dicit Rabi moises darsan. Et adducatur iusticia sempiterna iste est rex messias. Item dicitur in fine libri qui vocatur averboda. Rabi ponit. lxx. ebdomade numerate sunt a destructione primi templi usque ad destructionem secundi videlicet que sunt. lxx. annorum captivitatis babylonice. et. ccccxx. quibus duravit templum secundum. et in fine illorum debebat venire messias [illegible] Rabi abraham aben ezra. Item predictam prophetiam exponit petrus alfonsi conversus multum graviter antiquos hebreos declarando tempus adventus messie sic dicens in libro dyalogo. Tempus adventus christi sic est danieli per angelum revelatum. lxx. ebdomade sunt constitute super populum tuum et super urbem sanctuarii tui ut consumetur prevaricatio et finem habeat peccatum et deleatur iniquitas et adducatur iusticia seculorum et impleatur visio et prophetie et ungatur sanctus sanctorum. Scito ergo et adverte ab exitu sermonis [illegible] ebdomada septima et ebdomada. lx. due erunt et rursum edificabuntur platea et muri in angustia temporum et post ebdomadas [illegible] dissipabit populus cum duce venturo et finis eius vastitas. et post finem belli statuta desolatio confirmabit autem pactum multis ebdomada una et in dimidio ebdomade deficiet hostia et sacrificium et in templo erit abhominatio desolationis et usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio prophetia sancta clausa est et ad intelligendum difficilis et sunt ibi termini multum designati sed tamen omnes ad designandum [illegible] dum est q ebdomade iste annorum sunt ebdomade cum igitur sit. lxx. ebdomade constitute sunt super populum tuum et super urbem sanctuarii tui ut consumetur prevaricatio et finem

accipiat peccatum et deleatur iniquitas et adducatur iusticia seculorum et impleatur visio et prophetie et ungatur sanctus sanctorum. Cum illud in q dicit nominari voluit quia septem septuaginta iii. ccc. xc. anni erant consummati ab eiusdem anni prophetia usque ad destructionem Iherusalem et templi que a Tyto Romanorum imperatore facta fuit anno destructionis tempore iam cristus venerat qui et iusticia seculorum et sanctus sanctorum erat per quem etiam et peccatum omne et iniquitas deleta et prophetia omnis impleta. Cetera autem omnia que sequuntur ad determinationem [illegible] sunt posita per hoc autem q dicit. Ab exitu sermonis ut edificetur hierusalem usque ad cristum [illegible] Persarum qui ab ipso deo per Esaiam cristus appellatus est factum. lxx. annorum ebdomade. i. xlix. anni. Cum Cyro precepto cepit hierusalem edificari in anno reedificationis postquam consummatum est opus ex q ad adventum Tyti super iherusalem. ccc. lxxxiiij. anni fuerunt. et hoc est quod dicit ebdomade. lxij. i. ccc. lxxxiiij. anni erunt et rursum [illegible] temporum et post ebdomadas septem et postquam occidetur cristus civitatem et sanctuarium dissipabit populus scilicet romanus cum duce venturo. i. Tyto et finis eius vastitas et post finem belli statuta desolatio. Quod autem sequitur confirmabit pactum multis ebdomada una. illa profecto ebdomada una septem sunt anni obsidionis septem enim annis obsessa est urbs ab exercitu romanorum et infra illos septem annos adeo coangustierunt illam et afflixit q non habuerunt unde sacrificium facere possent. et hoc est quod dicit in dimidio ebdomadis [illegible] crificium et in templo erit abhominatio desolationis q etiam addidit usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio insinuat q captivitas et desolatio illa sine fine foret futura. Septem ergo ebdomade usque ad Cyrum et sexaginta due ebdomade a Cyro usque ad Tytum et ebdomade de obsidionis una profecto. lxx. sunt ebdomade hec est expositio predicti. Alfonsi medici imperatoris Hyspanie regis al

Boetii qui cum esset sapientissimus inter iudeos illuminatus a deo conversus fuit ad xpm et scripsit optime dyalogum fidei catholice contra iudeos. M.c.vi. qui multum plenius volens facere divisionem dictarum .lxx. ebdomadarum [illegible] ad unum et illa una et duas divisiones invenit multum optime in glosa magistri Nicolai de lira super danielem. Sed et propter nonnulla que addunt moderni iudei [illegible] de .lxx. ebdomadibus et propter contrarias expositiones emulantes predictas duas prophetias exponens eo modo et forma qua dicunt indiani doctores. Nicolaus de lira suo loco exponit ne volentes facere fortem scripturam librorum intelligat contrarias iudeorum. Hunc enim librum pro ignorantibus scripsi. [illegible] prophetia. Jacob in qua exprimitur tempus adventus messie. Ge.xlix. ubi dicit iacob filijs suis. Congregamini ut annunciem vobis que [illegible] Non auferetur sceptrum de iuda et dux de femore eius donec veniat qui mittendus est et ipse erit expectatio gentium. quod sic exponunt [illegible] sceptrum de iuda .i. dignitas regia. et dux de femore eius quia deficiente regno interfecto rege sedechia in captivitate babylonica extunc gubernatus fuit populus iudeorum per illos qui erant de tribu iuda. quia in redditione captivitatis zorobabel fuit dux eorum ut habetur [illegible] sacerdotes gubernaverunt populum ut patet tempore Machabeorum qui etiam erant de tribu iuda. quia tribus sacerdotalis et tribus regia erant commixte ut patet .iiij. Regum.xi. ubi dicitur quod Josabeth soror ochozie regis iuda tulit Joas et erat sex annis cum ea in domo domini. quia ipsa erat uxor Joiade pontificis et illud regimen duravit usque ad [illegible] ciuitas scalonem tamen. Et ideo subditur donec veniat qui mittendus est .i. xpus . qui missus est a patre pro salute generis humani [illegible] Aggei.ij.ca. Ecce veniet desideratus cunctis gentibus et cetera. In hebreo autem habetur sic. et erit ei aggregatio gentium et hoc impletum est in regno xpi. quia post resurrectionem et ascensionem xpi. ad celos apostolis predicantibus fidem xpi iudei pro maiori parte remanserunt obstinati in infidelitate sua et gentes cum magna devotione receperunt fidem xpi. Et sic ipso aggregate sunt. propter quod apostoli dixerunt iudeis ut habetur. Actuum.xiij.ca. Vobis oportebat primum loqui verbum dei sed quia repulistis illud et indignos vos iudicastis vite eterne. ecce convertimur ad gentes. Sic enim precepit nobis deus. Sed hanc prophetiam que satis clare exposita est de xpo iudei multipliciter nituntur subvertere. Ad cuius intellectum sciendum quod in hebreo habetur donec veniat sylo. Hec autem dictio hebraica sylo est proprium nomen loci significat etiam in alio sensu missionem et sic est nomen commune pro ut ergo est nomen loci accipiunt hoc aliqui iudei dicentes quod prophetia impleta est: quando saul qui erat de tribu benyamin ut habetur .i. Regum.x. fuit electus in regem et unctus fuit in sylo ubi erat tabernaculum domini et archa et per consequens [illegible] accipiatur pro quadam dominio et principatu quod fuerat in tribu iuda usque tunc fuit translatum ad tribum benyamin. Sed hoc dictum manifeste contrariatur textui. quia ante electionem Saulis archa dei iam erat amota de sylo. et erat in cariathiarim. ut habetur .i. Regum.vij.c. Item post saul immediate immo ipso adhuc regnante fuit david unctus [illegible] tribu iuda et tunc reges de illa tribu quandoque inceperunt succedentes. Alij autem sceptrum [illegible] fuit esse in propinqua dispositione ad [illegible] dei dicunt quod illa prophetia impleta fuit in electione hieroboam in regem qui erat de tribu effraym quia decem tribus ablate sunt a regno iuda et adheserunt hieroboam [illegible] ponunt donec veniat sylo .i. donec veniat hieroboam coronandus in illo loco. Sed ista expositio ostenditur falsa per textum. quia congregatio illa non fuit facta in sylo sed in sychem. ut habetur .iij. Regum.xij.ca. Item non

Desyarb

[illegible]
[illegible]
[illegible]
per reges. quia instituebantur per inunctionem
[illegible]
nomen requirebantur in ierusalem venire/
bant que erat metropolis in regno iuda. p
[illegible]
les prout significat missionem. dicunt quod [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] regem et sic defecit regnum iuda. Et
ideo exponunt predictam litteram sic. Non au
feretur sceptrum etc. donec veniat qui mittendus
[illegible]
iudaici populi missus fuit a deo ad destruen
[illegible]
gatio gentium. que propter dilationem sui im/
perii aggregate sunt gentes sub eius domi(nio)
Sed ista expositio et precedentes et consimi/
les si fiunt destruuntur per translationem
chaldaicam quam iudei vocant targum que
tam autentica est apud iudeos quod nullus do
ctor eorum fuit ausus ei contradicere imo
quando littera hebraica est obscura recurrunt
ad illam pro explanatione. In illa autem sic
[illegible]
donec veniat messias in scriptura sed solus
christus qui promissus in lege et prophetis erat.
[illegible]
ac expositionis predicte. Cum ergo a tem/
pore predicti herodis regis cessauerit regno
[illegible]
lius aliquis apparuit qui ex doctrina et operatio
nibus posset dici christus mirabilis saluator
[illegible]
sias et quod eius aduentus transiuit in preteritum.
Item predictus Petrus alfonsus conuersus in suo
dialogo predictam prophetiam exponit sic dicens
[illegible] antiqui hebreorum sic exposue/
runt prophetiam. Jacob. Non auferetur sce/
ptrum. i. virga regni de iuda. et dux de femo
[illegible]
uiet qui mittendus est. i. christus cuius est regnum
[illegible]
dem nouimus quod postquam venit christus. neque rex
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] declarationem [illegible] christo exiuit:
[illegible] prophetia Danielis .c.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
tionem et super vrbem tuam sanctam et consu/
metur preuaricatio et finem accipiat pecca/
tum et deleatur iniquitas et adducatur iusti
cia sempiterna. et impleatur visio. et prophe
[illegible]
declaratione huius prophetie primo videndum
est qualiter hic accipiuntur hebdomades vel
hebdomada quod est idem. In sacra enim
scriptura vno modo accipitur pro tempore
septem dierum. et hoc modo communiter
[illegible] hoc enim modo loquitur scriptu/
ra Leui. xxiij. vbi dicitur quod septem hebdoma
[illegible]
[illegible]
[illegible]costes. Alio modo accipitur pro tempo
re septem annorum. et hoc modo loquitur scri
ptura de hebdomadis Leui. xxv. vbi dicit
Numerabis septem hebdomadas anno/
rum que faciunt annos. xlix. et quinquage/
simus annus qui immediate sequitur. voca/
tur iubileus qui apud iudeos erat annus re
missionis vt ibidem dicitur. Non autem in
uenitur hebdomada accipi pluribus modis
Non potest hic hebdomada accipi pro heb
domada dierum. quia ista prophetia Da/
nielis fuit completa infra annum et dimidi
[illegible] per locum a diuisione oportet quod
accipiatur a numero annorum. et in hoc omnes
expositiones conueniunt. sed in hoc differunt
Quia aliqui catholici vt Beda et alii dicunt
quod isti anni intelligendi sunt anni lunares qui
sunt breuiores annis solaribus. xi. diebus
Mouentur autem ad hoc dicendum ex duo/
bus. Primo ex textu. quia dicuntur hebdo
made abbreuiate. Et sicut dictum est anni
lunares sunt breuiores annis solaribus. et
per consequens hebdomade annorum lu/
narium sunt breuiores. Secundo quia an/
gelus loquebatur Danieli qui erat hebreus. he
brei autem computabant per annos luna/
res vt dicit ipse Beda. Et ideo angelus po
suit numerum annorum predictorum per heb
domadas annorum lunarium. Verum quod di/
ctum non placet. Nicolao de lira. et est ratio
[illegible]
ut sonet in diminutionem seu diminutiones
sed in hebreo ponitur participium ut notat septe/
ne determinationem. s. nec plus nec minus

Similiter secundum est falsum, si enim iudei habuerent annum lunarem .xi. diebus quam annus solaris cum secundum legem suam tenerentur primo mense anni scilicet nisan facere pascha et die determinata scilicet .xiiii. die primi mensis. sequeretur quod pascha eorum cuiuslibet anni precederet pascha anni precedentis in .xi. diebus. Et eodem modo pascha anni sequentis precederet per [illegible] anno per .xi. dies. Ad quod quidem sequeretur quod iudei celebrarent pascha suum ex obligatione precepti infra breve tempus in quolibet mense totius anni. Hoc autem apparet manifeste falsum ex usu eorum quia semper faciunt eodem tempore. Et ideo patet quod computant per annos solares sicut et nos.

Licet enim incipiant menses a lunationibus tamen tertius annus apud eos habet lunationes .xiii. ita quod per embolismos faciunt adequationem temporis. et sic computant per annos solares sicut et nos; Dato tamen quod computarent per annos lunares: nihilominus [illegible]

Secundo videndum est quot annos continent hebdomade predicte. et patet quod si multiplicentur [illegible]

xc. [illegible] no videndum est a quo tempore incipiat computatio istarum hebdomadarum. et dicunt aliqui iudei quod incipit ab .xi. anno regis Sedechie quando destructum est primum templum. Alii dicunt quod incipit a primo anno Darii, quia isto tempore venit angelus ista danieli. Alii dicunt quod incipit computatio ista a reditu captivitatis sub zorobabel quod fuit anno secundo Cyri regis Persarum. Alii dicunt quod incipit computatio ista a .xx. anno [illegible] ... nias ad reedificandum hierusalem. Que istarum opinionum sit vera propter prolixitatem vitandam omittitur. et quia secundum omnes istas computationes habetur propositum nostrum sufficienter scilicet quod tempus adventus [illegible] terminate assignat .ccccxc. annos. usque [illegible] sanctorum i. christo. Sed qualitercunque incipiat [illegible] cunque incipiatur computatio, quia infra tamen [illegible] num numerus predictus iam diu est preteritus. Et declaro saltem de minimo numero predicto incipiendo scilicet a .xx. anno artaxersis usque ad .xviii.

annum Tyberii cesaris in quo passus est christus. Si fiat computatio per annos lunares quod patet hoc modo. Regnum Persarum duravit annos .cxxxiii. et a principio regni [illegible] post duravit .cxviii. annos Regnum grecorum duravit .ccc. annos et tunc cepit regnum romanorum a cuius principio usque ad .xviii. annum Tyberii fluxerunt anni .lviii. qui simul iuncti patet quod faciunt .ccc.lxxv. annos solares qui implent predictum numerum secundum lunares annos quia annus lunaris continet .cccliiii. dies Solaris vero .ccclxv. quadrantem unum. et .v. horas. et patet secundum verum numerum quod .ccccxc. anni solares sunt .cccxc. anni lunares qui est numerus hebdomadarum computando ut dictum est per annos lunares. Advertendum tamen quod Rabi salomon dat quandam expositionem falsam ad finem istius predicationis quam oportet removere. dicit enim quod septem hebdomade ille non continent tempus prefatum usque ad [illegible] num ut predictum est. Sed dicit quod continet [illegible] quod ad destructionem secundi per Tytum et Vespasianum. [illegible] quod altarum istius expositio talis est. Septem hebdomade prefate i. determinate super populum [illegible] eorum que facta est per romanos comburentes civitatem et templum et ejicientes inde populum iudaicum. ut consumetur prevaricatio i. desistant a prevaricationibus castigati [illegible] tas eorum. scilicet per captivitatem et afflictionem predictam que est pena ut dicit. Et adducatur iustitia sempiterna i. ut intelligant iustitiam per predictam captivitatem pro peccatis [illegible] prophetia i. visiones de christo promisse per prophetas [illegible] dos dei et vasa sanctuarii que recipit abscondita per messiam venturum in fine huius captivitatis ut dicit. Sed quantum debeat durare ista captivitas non dicitur. et sic per consequens tempus determinatum ipsius hic non ponitur. Quod autem ista expositio sit falsa et erronea patet per litteram precedentem ubi dicitur quod angelus gabriel venit propter orationem Danielis orantis pro liberatione populi ad annunciandum consolationem sue petitionis.

Et ideo nō solū nūciauit ei liberationē a ca‑ptiuitate babylonica, sed etiā p̄fectā libera‑tionē faciēdā p̄ xp̄m de qua daniel principali‑ [illegible] dicere q̄ āgel⁹ venerit ad de [illegible] pu‑li. et nullū certū tēp⁹ liberationis secūdū xp̄m hoc est valde absurdū et procedēti lit‑tere contrarium. que non venisset ad conso‑lationem Danielis sed magis ad desolatio‑nem. Itē q̄ dicit q̄ p̄ captiuitatem in qua sunt [illegible] q̄ de solsum. q̄ super omnia gētes inenditi soi‑tilegijs et augurijs vt sciūt illi q̄ nouerūt so‑rū mores et tamē ista p̄hibētur eis maxime i lege diuina. patz in Exo. et Deutro. et i plu‑ribus alijs locis veteris testamenti. Itēz q̄ dicit visiones ip̄letas p̄phetarū per mortē eo‑rum: et ē cōtra illud quod dicitur Deutro. ix Scias q̄ non p̄pter iustificationes tuas de‑derit tibi deus terrā hanc in possessionē. etē [illegible] da est p̄missio de xp̄o et maxime quia de ip‑so scribitur Esa. viij. Et erit ad lapidē offen‑sionis et petram scandali duobus domib⁹ israel et in laqueum et ruinam habitantib⁹ hierusalem. Item q̄ dicit per unctionē sanc‑ [illegible] rum q̄ recuperabitur per regē messiam hoc est contra illud quod habetur Hiere. iij. Cumq̄ multiplicati fueritis et creueritis in terra in diebus illis ait dominus non dicēt [illegible] super eo: neq̄ illius recordabuntur neq̄ vi‑sitabitur. neq̄ fiet vltra: q̄ ceremonie vete‑ris testamenti oēs cessauerunt post passio‑nem xp̄i. et ex tunc enim fuerūt mortue manet ergo veritas incōcussa q̄. s. temp⁹ hebdo‑madarū fuit ip̄letum in xp̄i aduentu q̄ pec‑cata nostra et illa omnia que in deum in nos et in proximū cōmissa erant: tulit. eaq̄ ad‑duxit legem et prophetias impleuit. et vnct⁹ est plenitudine grē a deo patre. Tertio determi‑nat sacra scriptura tempus aduētus messie Esa. vij. textus ibi est antequā parturiret pepe‑rit. Et licet aliqui de hoc textu supra dictum sit. hic tamē plenius exponitur. super quo gl. hebrea. quia antequā natus fuisset ille qui i seruitutem redegit vltimam natus fuit rede‑ptor. Igitur ante natiuitatem Tyti qui ciui‑tatem et templum destruxit et populum cap‑tiuauit et in conditionem et seruitutem expo‑

suit intantum q̄ vendebantur. xxx. pro vno nū‑mo argenteo. vt dicit Hugo florentinū. fuit natiuitas ipsius xp̄i. hoc idē patet per trāsla‑tionē chaldaicam ibidem que cōparat isra‑el mulieri parturiēti que angustias maximas patitur et dolores adhuc nō erit ei vehemēs angustia. et adhuc non venit ei tremor cū doloribus propter partum et reuelabitur rex messias. Dolor enim et angustia partus est parturit maximā calamitatem quam habu‑erunt in obsidione. Tyti et Vespasiani vbi tāta fuit angustia et calamitas q̄ impletum est [illegible] misericordiū coxerunt filios suos et multas alias angustias et miserias passi sunt que [illegible] bello iudaico vendicebitur lib. vij. Et ante istā obsidionē datum est q̄ fuit iesus nazare‑nus natus per. lxx. annos et passus per xl. annos. Iste textus cum glosa chaldaica est tante auctoritatis apud iudeos q̄ multi do‑ctores eorum concedunt q̄ messias natus ē in die destructionis templi. Pro quo alle‑gat rabibarnon: q̄ lybanus cum excelsis ca‑det et egredietur virga de radice yesse. Esa. xi [illegible] natus in illa die destructionis templi re‑spondent quidā q̄ est in paradiso cum an‑gelis viuens ibi eo modo quo moyses vi‑xit quadraginta diebus in mōte synai et ex‑pectat preceptum domini ad descendendū. Alij q̄ est vltra montes caspios expectans preceptum domini de liberatione populi.

Alij dicūt q̄ vadit per mundum sicut paup‑per et humiliatus propter peccata populi su‑i sm q̄ dicitur Esa. liij. et nos reputauimus eum quasi leprosum et cetera. quousq̄ ap‑pareat et p̄cepto domini in virtute ad libe‑rationem filiorum israel de captiuitate et mi‑seria in qua sunt. Talis enim vanitas ostē‑dit q̄ dictum eorum est fictum. Sed quicq̄d sic dictum videtur q̄ verum est q̄ temp⁹ ve‑niendi messie notatum in scriptura iam p̄te‑rijt et impletum est in iesu nazareno vero messia nostro. et illud fuit vocatum temp⁹ plenitudinis. ad Gal. iiij. et Eph. i. quia in christi aduentu fuit quadruplex plenitudo. scz nature scripture. gratie et temporalis mū‑di. Nature quidē quia tunc venit finis oīs [illegible] dos. Unde nūc factus ē nobis cecul⁹ qui ē

perfectissima figurarum. Tunc etiam fuit vltimus modus formandi hominem qui sit possibilis .s. de muliere sine viro. Alij enim tres precesserant et iste fuit quartus. Scripture etiam que promissa fuerunt reddita, figure complete et omnes scripture delucidate. Gratie plenitudo insuper apparuit in fecunditate matris. iustificatione io hominis in [illegible] super apostolos et in sacramentis ecclesie. que sunt grane vasa. Plenitudo nihil ominus temporalis nidiore. Omnis enim per tempus quibus ineuntibus precesserat nunc tempus nature in quo fuit conuictum humanum genus de ignorantia. Tempus etiam legis scripte in quo fuit conuictum de impotentia et hoc fuit tercium complementum numeri sacrorum temporum in quo fidelibus dantur vera dei cognitio veraque virtus ad complementum diuine legis. et in signum istarum plenitudinum voluit venire dei filius sexta mundi etate. vi. annorum millenario. vi. mense a conceptione Iohannis sexta die et luna et forsitan sexta hora. Probabile enim est quod illa die conceptus fuit adam celestis in qua fuit formatus adam terrenus. Illa hora venit mediator in qua primus homo induxit humano generi mortiferam infirmitatem. sexta enim die fuit [illegible] hoc ergo fuit tempus beneplaciti et tempus miserendi ut dicit [illegible] Secundum testimonium aduentus messie est inquisitio iudeorum facta tempore christi quam non fecissent nisi tempus impletum cognouissent tunc enim iudei miserunt sacerdotes et leuitas ad Iohannem baptistam quem tunc sanctissimum in auctoritate videbant ut interrogarent eum si esset messias venturus Iohannes autem si voluisset sic eum recepissent sed confessus est et non negauit quia non ego sum christus .i. messias ut patet confessus est tamen quod erat eius vox et precursor clamans vt prepararent sibi viam tamquam summo regi suo vero messie. qui et digito suo ostendit incarnatum. Hic est de quo dicebam vobis qui post me venit ante me factus est. cuius non sum dignus corrigiam calciamenti soluere. et iterum cum digito ostendens ait: Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi. Ad hoc etiam valet inquisitio facta per eosdem tempore de barcosiba ut supra [illegible] tempus impletum non cognouissent. Tercium testimonium est iosephi sapientissimi hystoriographi iudeorum. qui in [illegible] antiquitatum describens tempora Tyberij cesaris sub quo passus est christus: sic [illegible]. Fuit eisdem temporibus ihesus vir sapiens si tamen virum eum nominare phas est. Erat enim mirabilium operum effector et doctor eorum hominum qui libenter ea que vera sunt audiunt. et multos quidem iudeorum. multos etiam ex gentibus sibi adiunxit. christus hic erat. hunc accusatione primorum nostre gentis virorum cum pylatus in cruce agendum esse decreuisset. non deseruerunt eum qui ab initio eum dilexerant apparuit enim eis tercia die viuus sicut quod diuinitus inspirati prophete hec vel alia de eo innumera miracula futura predixerunt hec ille. Quartum testimonium est Pylati. qui anno domini. xxxvi. ipsius vero Tyberij. xxi. cum esset mos romanis vt prouinciarum iudices senatui scripto renunciarent si quid noui in his quas regebant prouincijs accidisset scripsit epistolam ad Tyberium sub hac forma. Tyberio augusto pontius pylatus salutem. Nuper accidit quod ipse [illegible] iudei [illegible] pessimos iudei dampnatione peremisse. Cum enim promissum haberent patres eorum quod deus ipsorum mitteret illis per virginem sanctum suum qui rex ipsorum merito diceretur hunc me preside misit in iudeam quem cum vidissent cecos illuminasse. leprosos mundasse. paraliticos curasse. demones effugasse. mortuos suscitasse. ventis imperasse. pedibus siccis super vndas maris ambulasse. et alia multa miracula fecisse. et omnis populus iudeorum diceret eum esse dei filium: principes sacerdotum iudea contra eum moti [illegible] [illegible] esse et contra legem eorum agere [illegible] [illegible] tatum eorum arbitrio tradidi. qui eum crucifixerunt et sepulchro custodes adhibuerunt. Ille quoque militibus meis custodientibus die tercia resurrexit. Intantum vero nequicia iudeorum contra eum exarsit vt ipsis custodibus pecuniam darent quatinus discipulos eius corpus rapuisse dicerent. Sed illi quod factum fuerat tacere non valentes [illegible] [illegible] eum [illegible] iudeis pecuniam accepisse. Hec autem ideo scripsi ne quis aliter ea mentiatur esse vel credendum mendacijs iudeorum. Tunc Tyberius cum suffragio

[illegible] senatus retulit ad senatum et postulauit ut christus deus haberetur. Et senatus noluit indignatus quod non sibi sed [illegible] epistole primo fuisset delata. Et sic satisfacit ex predictis quatuor testimonijs temporis aduentus messie fuisse ante destructionem secundi templi.

Quod verus messias est de genere iude, et eciam de medio filiorum Jacob.

Secundus thesaurus agitur de genere messie, quod sacra scriptura pronunciat et specifice determinat et impletum est in ihesu nazareno. nam dicit dominus moysi Deut. xviij. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tibi, ponam verba mea in ore eius. Qui autem verba eius que loquetur in nomine meo audire noluerit ego vltor existam. Et patet quod ista auctoritas nulli potest applicari nisi ihesu nazareno vero messie nostro. quod patet per duas eius partes principales. Prima pars auctoritatis est prophetam suscitabit de filijs israel de medio fratrum suorum. Ecce genus messie, pro quo nota quod iudei dicuntur filij israel vel Jacob quod idem est. Israel autem habuit quatuor vxores ex quibus procreauit xij. filios et vnam filiam. Prima fuit lya que habuit sex filios et vnam filiam per ordinem, qui sequuntur. s. [illegible] zabulon, Dyna. patet Ge. xxx. Secunda vxor eius fuit rachel que habuit solum duos filios. s. Joseph et Beniamin. Tercia fuit bala ancilla rachelis que habuit solum duos filios. s. Dan et [illegible] [illegible] ter quod patet Gen. vbi supra. Modo quod dicat auctoritas, prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum. Iste ergo [illegible] [illegible] ancille rachelis. quia non habuit nisi duos filios et in duobus non est medium. nec potuit esse de filiis zelphe propter eandem causam nec a similiter de filijs rachelis ergo oportet quod sit de filijs lye qui fuerunt septem et in numero septenario est medium. s. quartus: Numerentur ergo filij lye per ordinem, primi tres sunt ruben, Symeon Leui vltimi tres Isachar, zabulon.

[illegible] nus. propheta ergo qui debebat esse [illegible] eos ad hoc vt suscitaret eum deus de medio fratrum suorum debuit esse de tribu iuda. Ecce genus eius hic diligenter attende absconditum misterium quare. s. deus dixit de medio suscitabo prophetam .i. messiam. Genus enim humanum propter peccatum primi hominis et propter innumera peccata que postmodum homines commiserunt fuit diuisum a deo sicut dicit Esa. lix. Iniquitates vestre diuiserunt inter vos et deum vestrum et absconderunt faciem eius a vobis [illegible] eos. s. abscondere faciem suam ab homine. Quia tria sunt signa inimicicie et istud est supremum [illegible] est cum quis denegat alicui suam [illegible] [illegible] Math. viij. et Luce. ix. Vulpes foueas habent etc. Secundum est cum quis denegat alicui suam loquelam sicut Johannes euangelista dicit loquens de herode. ij. Jo. i. nec aue ei dixeritis. Tercium et vltimum est cum quis denegat alicui suum aspectum sicut dauid dixit de absalone filio suo. ij. Reg. xiiij. quod non videret fa[illegible] [illegible] cum humani generis sicut ait moysi Exod. xxxiij. non videbit me homo et viuet. et [illegible] [illegible] abscondis et arbitraris me inimicum tuum [illegible] non videas malum. et respicere ad iniquitatem non poteris. Cum ergo tunc esset discordia inter deum et homines. et ad pacificandum discordes sit necessarius mediator. ideo messias promissus debuit venire et suscitari de medio quod veridice fuit impletum in christo ihesu saluatore nostro. Quia ipse vt ostenderet quod ipse pacem venerat facere inter deum et homines: et vt innueret quod verus mediator erat quasi semper medium elegit. s. pacem inchoans pacem ordinans. pacem confirmans. pacem publicans. pacem conseruans. Vnde sunt quinque passus ascensus nostre salutis: Est ergo primus passus quod christus pacem inchoans exiuit de medio. quia est media in trinitate persona. Dicunt duo propositiones signate. Prima est quod debuit deus incarnari vt homo reconciliaretur deo et fieret pax. Secunda quod non potest nec spiritus sanctus [illegible]

debitum persoluendū. cū debitū eēt infinitū qr cōtra infinitum offensa fuit facta. Secūdo qr contraria contrarijs curantur. Lux ergo homo cū peccauit voluit eēe deus dicente sibi dyabolo eritis sicut dij. Gene. iij. [illegible] materia in quarto libro dicet. Secūda ppo sito pz qr lz tres persone sint vnus deus. distinguūtur tamē realiter per relationes. et habēt etiam appropriata sibi ea. qr potentia appropriatur patri. sapientia filio. et bonitas siue amor spūisancto. que sūt quasi tres dotes mentis trium personarū differentium. et in cāpo certaminis vt cunctis conueniret causa pro [illegible] venit in cāpū. venit dyabolus et [illegible] non sunt dij sciētes bonū et malū. nō dixit potentes nec bōi sed scientes. cū scia sit appropriatū filij. sicut potentia patris. et bonitas spūisancti vt dictū ē. non ergo debuit venire p redēptione hois et eius recōciliatiōe deus pater nec spūisanctus sed filius qui est media in trinitate persona. Itē pacē inchoauit venit in tpe medio. Currunt enī tria silentia ab initio mūdi vsq ad beatitudinē eternā sicut patuit supra in hoc li. ca. iiij. inde coli [illegible] Dū mediū silentiū tenerēt oia. et nox in suo cursu mediū iter haberet. oipotēs sermo tuus dñe exiliens de celo a regalibus sedibus venit. angelus venit ad virginē hora cōpletorij. Et ideo nunc pulsat p Aue maria. durauit facta collocutio vsq ad dimidiū noctis. Et tūc dante cōsensū virgine oipotēs sermo dei. i. verbū patris qui est eius filius a regali [illegible] pz qr filius dei venit in medio silentio in incarnationem. sicut etiā natus fuit media nocte sicut pz. Luce. ij. qr pastores custodiebāt vigilias noctis. predicta tria silentia figurāt nobis tres magnos annos durationis mūdi. In quorū medio debebat venire messias ad viuificādū genus humanū per peccatum [illegible] cēte propheta. Abacuc. iij. cap. [illegible] medio annorū viuifica il [illegible] facies. Itē pacem inchoās fuit in medio. s. virū virginalis: Ipsa enī virgo beata que debuit eēe mater illius excellentissimi medij inter deū et hominē rōnabile fuit qr etiā ipsa esset medium.

Fuit enī medium locale. mediū morale. et mediū naturale. Quenit eī logyca. medium ad cōcludēdū maiorē extremitatē de minori. de quo facit Aristoteles magnū [illegible] ij. priorū. Maior extremitas [illegible] extremitas in genere rationabiliū homo est [illegible] eū maiorē extremitatē de minori et nō mutatur. Sed certe beata virgo et facta ē mediū. qr in ipsa est per ipsam verbū caro factū est. et maior extremitas predicata est de minori qr homo est deus. et etiā minor de maiori. qr deus est homo. Est etiā virgo beata [illegible] de extremis. qr extrema sūt viciosa. sic mediū fuit virgo beata que nullū viciū contraxit. Et sine vicio. nihil graue. nihil venale. nihil condecens ē quod nō resplēdeat in maria [illegible] etiā mediū naturale. quod ponitur triplex a philosophis. s. mediū centri. mediū celi. mediū mūdi. Mediū centri ē a quo omnes li[illegible] Centrū illud est beata virgo. In circulo sunt peccatores qr in circuitu impij ābulabant. teste psal. xi. et ab ea ad circulū linee ducte sūt equales. qr omnes peccatores et alios equaliter videtur respicere vnde Ben. Maria omnibus oia facta est sapiētibus et insipiētibus copiosissima charitate debitricē se fecit. vt de plenitudine eius susciperēt vniuersi. Est etiā mediū celi quod dicitur linea equinoctialis in quo cū est sol equinoctiū facit. et sub qua habentes nō agitantur perturbationibus tēporum [illegible] theologi. vt tenent quod sub illa linea est paradisus terrestris. talis linea fuit virgo beata. qr cū in ea fuit sol iustitie factū est equinoctium qr nox sicut dies fuit illuminata. Infinitū visū ē equari finito. eternū tēporali. inmortale mortali. inuisibile visibili. imensum capabili diuitē pauperi. homines etiam q habitant sub hac linea sunt in optima dispositione. nō agitantur neq mouentur perturbationibus demonū. ppter quod merito dicitur paradisus. Cuius etiā impleta fuit figura illa. Gen. ij. qr posuit deus lignum vite in medio paradisi. i. xp̄m verū filium suum in medio [illegible] virginalis. Est etiā virgo beata mediū mūdi. Istud meditur a philosophis esse terra q

equaliter vndiq3 distat a celo. Tres aut sūt proprietates terre propter que virgo btā dicitur terra. est eīm infima. et maria virgo infima. quia humilima. cū eīm deberet eē mater vocauit se ancillā. Luce. i. Ecce ācilla domini etč. Secūdo ad terrā currūt aque. et ad btām virginē habūdantie gratiarū. ps. ciij Inter mediū montiū pertransibunt aque.

Tercio omnia ponderosa tendūt ad terram tanq3 ad centrū et suum medium vt ibi saluentur sic et peccatores grauati pōdere peccatorum recurrētes ad illud medium saluātur. vnde Bern. ad mariam velut ad mediū tm recurrent qui in celo sunt et qui in inferno. et qui nos precesserunt. et nos qui sum⁹ et qui nos sequentur et nati natorum et q̄ nascentur ex illis. Sic ergo per quō btā virgo est [illegible] pacē fienda inter deū et homines. Ver⁹ ergo messias filius dei in inchoatione pacis venit de medio personarum humanarum in [illegible] Suscitatus est de medio fratr Inquantum homo venit in medio silentio in medio annorū. et sicut in medio paradisi. s. ventris virginalis. et sic tanq3 mediator verus in inchoatione pacis venit dupli. s. [illegible] mediator. Secūd⁹ passus ē q3 ordinādo pa [illegible] qui rationē intelligentiā cōtēplantur quos [illegible] tū creationē hois recreationē. mundi gubernationē premiationē bonorū. et punitionē [illegible] ostiarī est onera et labores tolerare. quales sunt predicatores confessores et omnes exercitantes se in operibus misericordie inter quos xp̄s positus est. vnde sicut in fenestram respicit et ad suā similitudinē eductam [illegible] homines. i. rationales qui per peccatum q̄si bestie viuebant. Secūdo ordinando pacē inuentus est in medio doctorum sicut patet Luce. ij. Cum factus eēt annorū. xij. sedit ergo audientem illos et interrogantem se [illegible] sponsis eius. et nō q3 viderent infantē sic tenere etatis tunc sapie. pertinaginē cū scirent eum literas nō didicisse. Inuentus est ergo in medio doctorum. in signū q3 sapientes et doct huius mundi vel habebant ad illud medium conuerti. vel q3 sapientia illorum per excellentiam splendoris illius mediū debebat obfuscari. quod indicat numerus. xij annorum qui est numerus superexcessiuus sm̄ beatū Isid. li. ethim. iij. quia eius partes aliquote plus reddūt q3 suum totū paret. quia ille sunt vnum et duo et tres et quatuor et sex que sunt iuncte reddit. x. et. sex. sic etiam ipso proportionabiliter sapia xp̄i excedebat sapientiam doctorum. Tercio ordinando pacem transiuit per medium inimicorum ipsos fugiens. Luce. iiij. quia cū voluissent ipsum precipitare de monte ipse trāsiens per medium illorū ibat. Dicit Beda q3 cum precipitaretur rupes ad modum cere liquefacta est sic et fecit quoddam concauum in quo receptus est christus et manēt ibi adhuc vestis et signa pedis: sicut asserunt illi q̄ viderunt. tunc enim fecit se inuisibilem per medium transiens. fugiens mortem precipitationis quia non debebat mori nisi in ligno vt vinceret vincentem in ligno. Quarto ordinando pacem stetit in medio discipulorum dando eis formam eligendi prelatum [illegible] Vnde Luce. xxij. Ego inquit in medio vestrū sū sicut q̄ ministrat [illegible] qui fuerit humilior. non ergo attēdens quo sit maior. sed attendit quis humilior. sicut ergo. qui licet sim dominus et magister vester nō sicut q̄ recumbit in mēsa. sed sicut qui ministrat [illegible] ordinādo pacē inter deū et hominem stetit in medio animalium. Inuentus est in medio doctorum. fugit per medium persecutorum et ministrat in medio discipulorum. Tercius passus est. xp̄s. consummādo pacem ordinatam stetit in medio duplicater. [illegible] stetit in medio latronum. sicut patet Joh. xix. crucifixerunt eum et duos latrones hinc et inde medium autem ihesum. quod iudei fecerūt vt populus communis existimaret q3 q3 erat cū malefactorib⁹ punitus erat male [illegible] factore factum est vt impleretur prophecia. Isa. que ante illum vocat fuerat. Isa. [illegible] Positus est autem in medio latronum vt nullus quantumcūq3 peccator desperet veniam si voluerit

facere penitentiam. quod ille latro fecit sero cognoscens peccatum suum et petens veniam: invenit subito veniam. Hodie mecum eris in paradiso. et sic factum est. quia eadem die vidit divinam essentiam. que visio dicitur paradisus. sic etiam viderunt christum sancti patres in inferno paradisus fuit ibidem. Secundo consummando pacem stetit in medio terre. quia mortem subivit ubi crucifixus est christus est in medio terre habitabilis. sicut autem impleta sunt prophetia David in psal. lxxiij. Deus autem rex noster ante secula [illegible] operatus est salutem in medio terre. sicut enim ibi operatus est salutem humani generis. et consummavit pacem inter hominem et deum. [illegible] in medio terre: ut tanquam centrum et medium omnium omnia traheret ad seipsum. quod ipse dixit. cum exaltatus fuero a terra in cruce in medio terre: omnia traham ad meipsum. Joh. xij. Quartus passus est quod christus publicando pacem consummatam stetit in medio. unde post resurrectionem stetit in medio discipulorum suorum: et dixit eis. pax vobis. Joh. xx. quasi diceret. Jam est pax inter deum et hominem consummata per passionem meam. stans in medio latronum et in medio terre. et ideo pacem consummatam vobis in publico dicens in medio vestrum pax vobis et sicut christus per seipsum stans in medio pacem publicavit discipulis: sic et per literas per totum mundum divulgavit.

Iste litere inter ceteras fuerunt epistole. [illegible] personaliter extremis [illegible] veniret factus [illegible] [illegible] quomodo lex fuit posita in manu eius sicut in manu mediatoris ut de ea faceret quod vellet [illegible]. mediator autem [illegible] non est. deus autem unus est. Oportet ergo quod mediator sit unum. et sic non solum deus sed deus et homo [illegible] extremis [illegible]. publicavit etiam quod christus sit mediator extremis concordiam pacificans. ut patet ad Hebr. ix. ubi dicit quod christus novi testamenti mediator est ut morte intercedente in redemptionem earum prevaricationum que erant sub priori testamento [illegible] accipiant qui vocati sunt eterne hereditatis promissionem. Quam [illegible] pactum per legem propter quod [illegible] christo dicit ad Hebr. viij. Melioris testamenti mediator est iesus. quod in melioribus repromissionibus sanctum est. Veteris testamenti mediator fuit Moyses qui promisit obedientibus bona temporalia. Novi testamenti mediator est iesus qui promittit fidelibus regnum celorum. Publicavit etiam per literas hominibus quod christus pacem immobilem confirmaverat dicens de ipso. j. Thimo. ij. Mediator dei et hominum homo christus iesus. cuius testamentum confirmatum est temporibus [illegible]. Quintus passus est quod christus pacem publicatam confirmando usque in finem seculi stat in medio. Ipse enim dixit Math. ult. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi. [illegible] sit in medio vidit Johannes evangelista. Apoc. j. ubi dicit. Vidi septem candelabra aurea et in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis. i. christo filio virginis. Ista septem candelabra aurea sunt [illegible] sacramenta [illegible] baptismus confirmatio. penitentia. eucharistia. sacer ordo. matrimonium. extrema unctio. In quorum medio scilicet in sacramento eucharistie est christus verus deus et verus homo. quod sacramentum etiam durabit usque ad adventum christi ad iudicium: ut dicit apostolus j. Cor. xj. Quotiens enim manducabitis panem hunc et calicem bibetis mortem domini annunciabitis donec veniat. s. ad iudicium. Est ergo christus in sacramento eucharistie usque ad finem seculi sicut in medio septem candelabrorum aureorum pacem inter deum et hominem confirmando et non solum inter deum et homines. sed etiam inter homines et homines existens in medio eorum. eorum voluntatem faciendo. sicut ipse dixit [illegible] in nomine meo in medio eorum sum. [illegible] in nomine meo. i. in charitate in medio eorum sum. s. eorum faciendo voluntatem si tamen eorum petitio impleat conditiones regulares. scilicet quod petant pro se et pie et perseveranter.

[illegible] permissione messie prophetarum [illegible] [illegible] [illegible] verus messias debebat esse mediator dei et hominum. Secundum quod verus messias debebat esse de genere tribus iude que manifeste impleta sunt in christo iesu salvatore nostro.

Quod verus messias debebat esse similis

Moysi in dando legem.

C ircius doctor[9] aperiuit de assimilatione messie quam facere scriptura determinat. et postquam dixisset moysi. prophetam suscitabo tibi de medio fratrum tuorum. statim subiungit tamen debebat assimilari dicens. similem mei. i. quo supra dixeramus dixissent iudei non sufficere ad hoc quod diceretur messias quod exiret a medio .s. a tribu iuda quod nullus [illegible] propheta [illegible] de tribu iuda [illegible] de medio fratrum suorum. Sed quod dicit regula. singula que non prosunt multa iuncta iuuant. sufficit quod cum ad hoc quod debebat esse de tribu iuda verificatur in Ihesu nazareno. qui ipse fuit filius marie [illegible] que fuit de tribu Iuda vt patet. Math. i. Et mulieres non desponsabantur nisi viris tribus sue. Ideo sequitur in auctoritate que dicta fuit Moysi prophetam suscitabo tibi. etc. similem mei quasi diceret non solum sufficit quod sit de tribu Iuda sed quod assimiletur michi. Ista similitudo debuit fore aliquid singulare esse quod fuerit in moyse et non fuit aliquid commune.
Moyses duxit populum et rexit. Multi etiam [illegible] post eum Iosue. Moyses fecit multa miracula. et alij multi hoc idem et maiora: vt helyseus qui mortuum suscitauit. quod est maximum miraculorum. Sed in quo inuenitur Moyses singularis [illegible] in quo debet sibi assimilari Messias. certe in dando legem. Hic sunt quattuor puncta videnda.
Primus punctus est quomodo moyses fuit singularis in dando legem. Secundus si Ihesus verus messias debuit dare aliam legem a lege Moysi. Tercius si debebat illam legem quam daret scribere. Quartus que est excellentia legis noue.

Quod moyses fuit singularis in dando legem.

C irca primum punctum posset aliquis dicere quod moyses non fuit singularis in dando legem. Quia fuit Isidorus quinto ethimologiarum c. i. [illegible] qui dederunt leges. Quia primus qui dedit leges grecis fuit Foroneus rex. Primus qui dedit leges egyptijs fuit Mercurius trismegistus. Primus qui dedit [illegible] fuit Solon. Primus qui dedit leges lacedemonijs fuit Ligurgus. Iste fecit legem quod ciues [illegible] [illegible] tantum. Iste diuisit solum in domibus quam in vineis et alijs predijs per equale ne quis possit vna plus [illegible] alio. Iste fecit [illegible] [illegible] permisit aliquem amplius alio progredi. nec opulentius epulari. Qui singula non pecunia sed compensatione mercium commutari iussit. pueros puberes non in forum sed in agrum deduci iussit: ne primos annos in luxu primo: sed in labore et opere agerent. nec prius in vrbem redirent quam viri facti essent. Statuit virgines sine dote nubere. vt vxores non pecunie causa eligerentur sed virtute. et sic matrimonia viri[9] permanerent. Maximum honorem non diuitum et potentum sed senum esse statuit. Demum vt suis legibus eternitatem daret. iureiurando obligauit ciuitatem nihil mutaturos priusquam reuerteretur. Profectus est autem cretam vbi voluntarium exilium perpetuo egit: moriensque abijci illa ossa in mari iussit. ne forte lacedemones se solutos crederent iureiurando si corpus eius reduceretur ad ciuitatem.
Primus qui dedit leges romanis fuit numa pompilius qui primus successit Romulo in regno: Deinde cum populus seditiosos magistratus ferre non posset. x. viros legibus scribendis creauit. qui leges ex libris Solonis in latinum sermonem translatas. xii. tabulis exposuerunt. Paulatim antiquitatem leges vetustate atque incuria peruenerunt. Noue a Constantino cesare ceperunt et reliquis [illegible] permixte et inordinate. Postea Theodosius minor augustus ad similitudinem gregoriani et hermogeniani codicem [illegible] constitutionum a Constantini temporibus sub proprio cuiusque imperatoris titulo disposuit. quem suo nomine theodosianum vocauit.
Iustinianus vero qui imperauit anno domini quingentesimo .xlij. et imperauit annis .xxxviij. hic leges omnes romanas quarum erat [illegible] prolixitas admirabilis

[illegible] et ad .xij. librum [illegible]
Et de omnibus [illegible] ordinauit quē
[illegible]
etiam librum institutionum que in quatu
or distinxit libros in quibus legū primor
dia continentur. Nouas quoq; leges quas
ipse fecerat in vnū volumē redactas nouel
las vocari voluit que communiter autentice
appellantur. et sunt per collatões distincte.
Omnium etiam magistratuū et iudicum seu
[illegible] leges que diuersū volumen
[illegible] esse dicebantur abbreuiauit fecit et ad
[illegible]
[illegible]
dant. quib⁹ legib⁹ hodie totus mūdus or
dinatur et regitur. In isto principe concurre
rūt potētia. sapiā et diuinus cultus: q̄ pot
tiam hostes superauit. per sapiam mūdū iu
stis legib⁹ ordinauit. per diuinū cultū deum
et ecclesiā edificijs et alijs operib⁹ honora
uit. Cū ergo omnes predicti leges dederit
vt ostensū ē p̄z euidēter q̄ moyses in dan
do legē non fuit singularis. Respondeo
et primo declaro quid est lex. secūdo distin
[illegible]
Circa primū dicitur q̄ lex est quoddā spē
ale vinculū quo homines tenentur et ligan
tur [illegible]
animalia silvestria nō domātur nisi primo
[illegible] vinculis teneantur [illegible]
[illegible] sine vinculis ad volun
tatem [illegible]
[illegible] leges et mandata a deo et a su
perioribus [illegible]
[illegible]
[illegible] Homo [illegible]
[illegible]
[illegible] Joh. [illegible]
[illegible]
vagari ad arbitrariū liceret. Et nō erat ad li
gandū mores hominū ne vagarentur. con
stituta est lex triplex. s. lex nature, diuine aute
et humane aute. Lex nature est illa vniuersa
lis [illegible] in singulorū cordibus col
locauit. ne quis excusari possit. que monstrat
[illegible] quid bonū vel quid ma
lum. de qua dicitur ad Ro. ij. Cū gentes q̄
legem non habēt ea que legis sunt faciunt
ipsi sibi sunt lex [illegible] Lex diuine aute ē
quā dedit de⁹ moysi in scriptis. Et ideo di
citur lex scripture. eiquā [illegible] in illa [illegible]

[illegible] cū genere hu
mani [illegible] per scripsit. et [illegible]
[illegible]
[illegible] est lex amoris. Lex vero humane aute ē
illa quā ad regimē humanū principes sta
tuerunt. de qua dicitur. i. Cor. vij. Lex i ho
mine dominatur quanto [illegible] Circa
tercium ad principalē dubitationē dicitur q̄ ve
rū est moysen in dando legem esse singularē.
et verum est q̄ alij qui dicti sunt dederūt le
ges. q̄ moyses dedit legem diuinam. Alij
vero leges dederunt humanas vt dicit beatus
Isidor⁹ vbi supra. Moyses gentis hebree
[illegible] omnium diuinas leges sacris lit
[illegible]
[illegible]
[illegible] Omnes autem leges aut diuine
sunt aut humane. [illegible] humane mo
ribus constant. Ideoq; he. [illegible]
discrepant quia alie alijs gentibus placent
Si ergo moyses in dando legem humanam
fuit singularis et solus. in illo quo singula
ris fuit [illegible]
[illegible] sequitur q̄ ille propheta de
bebat dare legem diuinam q̄ solus imple
[illegible] salvatore nostro qui
dedit legem euangelicam que lex diuina ē
et noua sicut Moyses dedit legem diuinam
antiquam. Quo ad secundum punctum
[illegible]
dare legem diuinam [illegible] a lege Moysi
[illegible]
[illegible] quorum primus ē
Ysaias. qui in capitulo. ij. quod ad litteram
exponitur de messia inter cetera dicit. De sy
on exibit lex: et verbum domini de iherusa
lem: quod verum est in ihesu nazareno ve
ro messia. et in eius discipulis et aposto
lis qui inceperunt verbum predicationis
in iherusalem et continuauerunt et publica
uerunt per totum mundum quia in omnem
terram exiuit sonus eorum etc. Dedarat ra
[illegible] super verbo. eleuabitur super
omnes colles. cap. eodem dicens. Quod
vult dicere. et eleuabitur super colles. Nisi
quia miraculum quod erit factum in eo erit
maius q̄ miracula montis synai et carmeli
et thabor. Et quod est illud miraculum
est illud quod dicit. De syon exibit lex.
Item dicitur in medras [illegible] id est in
glosa psalterij super illud. Dum

ne i fortitudie tua letabit rex. ps. xx. dicitur
sic. Quod voluit dicere Isaias in .c xi. quan
do dixit. In illa die erit radix Iesse que stat
in signu populorum ipsu gētes deprecabūt
et erit sepulchrū eius gloriosū. Dixit rabi did
ma non venit rex messias. nisi ut det genti
bus secula mandata sicut tabernacula pal
mas et philateria. Sonus apparet ex intenti
one huius doctoris qd deus debebat dare
legē nouā in qua essent mandata cerimonia
lia sicut in lege veteri. Et quia facit mentio
nem aliquarū cerimoniarum legis antique
non apparet qd sit sua intentio qd messias de
beret dare illas easdē cerimonias. cū cā pro
pter que date fuerunt in illo tempore sit iam
[illegible] et in tpe messie nō est locus ut dicit
[illegible]
carnisconū super textu ca. primi vbi dicitur.
[illegible]
[illegible]
dei. Duo prima mādata legis fuerūt firma
ta i cordib⁹ suis taliter. qd nō tradiderūt obli
uioni. Venerūt ad moysen et dixerūt: En ra
bi oportet qd tu sis mediator inter deum et
nos: sicut scriptum est. Exo. xx. Dixerūt mo
ysi. Loquere tu nobis et audiemus non lo
quatur dominus nobis ne forte moriamur.
Ex illo tūc docebat eos Moyses leg[illegible]
que addiscebant obliuioni tradebāt et dice
bant. Sicut moyses ē carnalis et transiens. sic
doctrina sua transit a nobis et dicebant [illegible]
[illegible] vtinā vellet de secūdo ostendi nobis [illegible]
[illegible] osculetur nos osculo oris sui. taliter qd
sua doctrina refirmaretur in cordib⁹ nostris
[illegible]
in tēpore Messie erit. quia sic scriptum ē Hie
re. xxxi. Dabo legē meā in visceribus eorum
[illegible] hec est
[illegible]
[illegible]
[illegible]
et exquiram eam semper. Hec pōt querere [illegible]
deret quā legē hic petebat a dño dauid nō le
gē moysi qr eam iā habebat. ergo aliam que
[illegible] iustificationē meorum et hec non ē
[illegible] veri messie Ihesu nazareni que iu
stificat. lex enī moysi nō iustificabat nec eius
sacrificia patet qr illa sacrificia de per se nō
[illegible]
Iere. vij. Hec dicit dñs nō sum locutus cū
patribus vestris in die qua eduxi eos de ter

ra egypti. de verbo holocaustorum et victi
marū sed sm qd dicit Rabi Moyses de egy
pto. Ista sacrificia non fuerunt data nisi ut
retraherentur a sacrificijs ydolorum et in si
gnū huius non fuerunt data populo nisi p⁹
qd populus ad ydolatriā declinauit vitulus
cōflatilē adorando. Ideo voluit deus ut
que ea sibi off' rr qd ydolis. et de hoc pulcre
tractat sanctus Tho. prima secūde [illegible]
ticulo. iij. in corpore. et deinde per totū Hiero
pij qd sacrificia legis moysi non iustificaue
runt qr semp cū eorum oblatione requirebat
[illegible]
[illegible]
ex audiretur a domino: certe nihil valebat to
tum sacrificium. et hoc est qd dicunt docto
res theologi in quarto qd sacrificia valebāt
non ex opere operato. sed ex opere operante
Secus est de sacrificijs veri nostri messie Ihe
su nazareni. que valent ex opere operante. et
ex opere operato: ut patet in baptismo: quia
[illegible]
etiam iudeus et infidelis quicunqz faciens
[illegible]
suum effectum. Petebat ergo dauid le
gem veri messie Ihesu nazareni que iusti
[illegible]
ficationum. eius. Hec est illa lex scilicet I[illegible]
nazareni data in monte syon non in monte
synai. de qua loquitur ierem. c. Dicremias [illegible]
[illegible]
[illegible] nouum testamentum dicit dominus. et [illegible]
domum israel et domum iuda. i. fidelib⁹ [illegible]
stum confitentibus generaliter et credenti
bus de iudeis specialiter secundū quod
[illegible] Ro. xiij. Primum vobis oportebat
qui verbum dei et cetera. fedus nouum
gem nouam. Lex enim frequenter in [illegible]
testamento vocatur fedus non secun
dum quod pepigi cum patribus vestris
die qua eduxi eos de terra egypti [illegible]
tum fecerunt ipsum multiplicater [illegible]
dicendo. sicut patet in libro Iudicum
et Paral. Ecce qd expresse dicit prophe
[illegible] veri messie. quam vocat fedus ne
[illegible] pactum debere esse aliam a lege
et dicit non secundum pactum quod
[illegible] cum patribus eorum in die qua
[illegible]
gem in mōte synai. Quia ergo alia
esse lex messie promissi. [illegible]

[illegible]
legem que non vna sed multe incomparabi
le o dicte sunt de quib⁹ dat testimonium sacra
scriptura spāliter doctrina beati pauli qui ple
nius ꝙ oēs alij autores noui testamenti lo
cutus est ostendēs ꝙ q̄ ipsa erant mystic/
[illegible]
erat. Et de diuersis prob⁹ suis epistolā collig/
[illegible]
est lex spūs. lex Moysi ē lex timoris. lex xp̄i
[illegible]
derosi et sine cōmodo. lex xp̄i ē lex suauitat/
tis. leuitatis et multi fructus. lex Moysi est
lex formidinis. lex xp̄i ē lex libertatis. lex mo
ysi est lex que occidit. lex christi est lex que vi
uificat. lex Moysi est lex mortis. lex chri/
sti est lex vite. lex Moysi est lex q̄ est virt⁹ pec
cati. lex christi est lex que est plenitudo grē
lex Moysi est lex antiquitatis et debilitatis
lex christi est lex nouitatis et fortitudis. lex
Moysi est lex vacua. lex christi est lex habun
[illegible]
sti est lex glorificationis. lex Moysi est lex noctis
lex christi ē lex diei. lex Moysi est lex tenebra
rum. lex christi est lux lucis clare. lex Moysi
[illegible]
iustificat et saluationis. lex Moysi est lex parti
[illegible]
[illegible]
diligens lector in predictis epistolis poterit
inuestigare cōtra quālibet conditionem legis
moysi poterit cōcludere nō sm̄ pacis ꝛc. vt
supra Vltimū solū pro presenti intendo per
[illegible]
vtriusq legis. lex enim moysi fuit particu/
[illegible]
cūdo quo ad populū quia fuit data per
[illegible]
ab Abrahām per Ysaac. Tercio quo ad p̄/
cepta cerimonialia sacramentalia et iudicia
lia que solum obligabant populum israe
litum. s. iudeorum et non alios homines mū
di propter quod ille populus fuit dictus pe/
culiaris. Quarto erat limitata et particula/
ris quo ad locū. s. terre promissionis in qua
obligabatur iudei et non in aliena implere
multa suorum preceptorum habentibus in se
certos limites vel terminos. Quinto quo

ad tempus quia habebat durare tempore
[illegible]
ro christi est lex vltra. Primo qz lex domini
vniuersis sicut lex moysi lex seruis. Secūdo est
lex vniuersalis et sine aliqua limitatione qz
mandat suis apostolis dicens. Euntes in
mundum vniuersum predicate euangelium
omni creature. M. vlt. Et ꝙ baptizarēt oēs
gentes et docerent non doctrinam Moysi
serui sui. sed quam ipse dominus precepit eis
et propterea data et notificata lege que ē vni/
uersalis et communis omnibus gentibus
statim cessauit lex moysi que erat particulari
data iudeis cū vna eēt icōpossibil' alii et dico
icōpossibilē n̄ solū qz obseruātia vtriusq nō
potest esse in vna persona que ad plenum
eas seruet. sed vltra hoc incompossibilitas ē
respectu diuersarum personarum. cum vna
lex ꝙuum ad obseruantiam debeant ipsius
repellat. et in exilium mittat alteram non so
lum ab illa persona vtque fiat vel a domo
ciuitate. regno vel imperio. sed a toto mun/
do. et ideo melius dicitur ꝙ vna lex alteram
totaliter annullat. volo dicere ꝙ non potest
esse lex dei ordinata ad salutem animarum
quam obseruādo homo meretur paradisum
nisi vna sola que est lex gratie cui est incōpa
tibilis lex scripture. Est ergo altera lex christi
a lege Moysi. quia vna particularis. et alte
ra vniuersalis. ergo non secundum pactum
et cetera. vt supra. et sic cessare debuit lex mo
ysi sicut particularis adueniente lege christi
que est vniuersalis et communis. sicut mise
rando locum maiori. Quo ad tercium prin
cipium in quo querebatur utrum verus messi
as debebat dare legem sicut Moyses. et ali
am a lege Moysi. videtur debuit scribere legē
illam in pellibus. pennis vel aliquibus alijs
[illegible]
notabile ꝙ ipse fecisset aliquem librum sa
[illegible]
tores et scriptores. quia quelibet scientia habet
suum principalem actorem sicut grammatica
donatum logica aristotelem. geometria eu
clidem. Ad hanc questionem respondetur
et dicitur sancti Tho. vlt. parte summe q.
[illegible]
ueniens ꝙ christus legem suam aut aliquē
librum de sua doctrina scribere propter quē
ꝙ ratione. Prima ne derogaret
dignitati sue. Quia oportuisset scribere

miracula et sanctitatis opa p ipsū facta et fa ma quā habuit in populis que oia essent i laudē sui que licet sine superbia scribere po tuisset in mēbris tñ hominū nō carent perico quare ista [illegible] cum sancto spiritusancto. licet ei indiuisa sint opera trinitatis ad extra fm aug. in enchiri dion et ad [illegible] mēdatur patris auctoritas i mūdi creatiōe Auctoritas filij in mūdi redēptione et spiri tussancti in hominū interna inspiratione et sanctificatione per sanctas conscriptiōe Vn Grego. dicit in plogo moralū. q sacre scri pture actor est [illegible] ad Thimo. iij. q sacra scriptura est diuinitus inspirata et vtilis ad docēdū. Quod autem ad spiritūsanctū pertineat scribere patet. q scribere est officium digitorum manus autem spūssanctus est dexter dei digitus. Exo. viij. et Luce. xi. Manus enim et lingue doctorū [illegible] ea. vnde dicit dd. ps. xliiij. Lingua mea ca lamus scribe. Tertia rō nō decuit q xps le gē et doctrinā suā scriberet in aliquo libro p pter suam excellentiam singularem. scripta enim ordinātur ad impressionem doctrine i cordibus auditorum sicut ad finē. Tunc sic. quā lemnior doctor excellētior modum debet attribui doctrinā tradendi et docendi. Sed excellētior modus ē doctrinam in mentibus auditorum imprimere sicut faciebat xps q̄ in libro scribere. igitur nō debuit scribere le gem suā. Vn̄ pitagoras et socrates et plures an tiqui q̄ fuerūt doctores excellētissimi istum modū tenuerūt q nūq̄ aliquos libros scri pserunt et hec est ratio formaliter sācti Tho me. Quarta rō est vt legē nouam a veteri di stingueret et separet. lex eni vetus dicitur lex scripta enā digito q̄ū ad precepta moralia Vn̄ noua esset scripta per xpm iam posset dici lex scripta. Quia igitur illa fuit lex timo ris fuit scripta in libris et codicibus. q̄ ista amoris fuit scripta solū in cordibus. Quinta ratio et vltima est propter legis excellentiam [illegible] manifestate ipsius dicta et facta p suos notari os scribāt et nō p se scribi fecerit quādoc euā gelistas xpi ihū veri messie notarij. Sic erat [illegible] in aliquibus quinsecas [illegible]

[illegible] ducta auctoritate Dicit. s. dabo legē meā in [illegible] debuit dare nūc legē sicut erat antiqua sed legē nouā. et q illā nō debuit scribere per se [illegible] dis̄ fidelibꝰ. que oia ad litterā ipleta sunt in dn̄o xpo saluatore nostro. Quo ad quartū punctū que est de excellentia legis noue lex ex supradictis differētijs clarat manifeste specialius tamē eius excellentia declaratur ex sex gradibus perfectiōis. Primꝰ ē ex altitu dine cognitiōis dei. Secūdꝰ ex cōfectorū ratio onabilitate in mādatis vel moribus. Tertius ex miraculosa claritate. Quartꝰ ex ecclesie stabilitate. Quintus ex diuina bonitate. [illegible] hone. Circa primū gradū notandū ē q lex mosayca que ad fidē vnius dei erat ī re ma. quia licet in illa fuit aliqualis notitia vnius dei et etiam christi in quodam gene rali. non tamen fuit ibi notitia explicata tri nitatis personarum in vnitate essentie. nec p [illegible] Cuius ratio est quia sicut cognitio naturalis procedit de im perfecto ad perfectum. vt dicitur. i. phisicorū vnde et pueri vocant primo omnes viros patres et omnes feminas matres. et postea [illegible] q gnitio minor fuit in lege veteri q̄ in noua. in qua per diuinam veritas lucide est reuela ta propter quod dicit saluator Jo. xvij. Pa ter manifestaui nomen tuum hominibus quos dedisti mihi. Ipse enim manifestaui expresse trinitatem personarum patrem no minādo a quo eternaliter processit per gene rationem dicens. Jo. xvi. Exiui a patre et veni in mundum. scilicet in vtero beate vir ginis carnem assumendo spiritūsanctum p mittendo. Jo. xv. Cum venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre qui procē sit spiritussanctus ab vtroq. Nominauit etiam expresse trinitatem personarum in for ma baptismi. Mathei. xxviij. Euntes do cete omnes gentes baptizantes eos. scilicet In nomine patris et filij et spiritussancti.

Manifestauit etiam vnitatem essentie. Johan. x. dicens. Ego et pater vnum su mus. Hoc est q̄ Johannes in sua prima

canonica. c. v. dicit expresse. Tres sunt qui testimonium dant in celo, pater verbum et spiritus sanctus. et hi tres unum sunt. In figura huius Moyses loquebatur ad populum velata facie, ut habetur Exo. xxxiiij. quia mysteria fidei nostre erant figuris et enigmatibus velata. sicut supra late declaravimus. Sed in signum etiam huius velum templi fuit scissum in christi passione ad ostendendum quod declarata et manifestata erant que prius latebant sub velamine. propter quod ipsa lex nova [illegible] descendens a patre luminum. ut dicitur Jacobi primo. patet ergo quod cognitio dei perfecta est in lege nova que imperfecta fuit in veteri propter quod patres veteris testamenti [illegible] Ex parte cognoscimus et ex parte prophetamus i. imperfecte. Secundus gradus quo ostenditur quod lex nova perfectissima est ex comparatione [illegible] bilitate vel mandatis vel monitis. quod ut clarius videatur ostenditur imperfectio legis [illegible] et ceremonialia. Primo enim in lege moysi precepta moralia fuerunt imperfecta. et dicuntur moralia precepta illa que sunt de dictamine rationis etiam si nulla lex esset sicut est illud mandatum quod scribitur. Exod. xx. Honora patrem tuum et matrem tuam etc. Et similiter illud quod per modum monitionis scribitur. Levit. xix. Coram cano capite consurge. et honora personam senis et similia. Quod autem ista fuerunt imperfecta declaratur dupliciter. Primo quia precepta moralia in lege Moysi ordinabant actus hominum exteriores tantum propter quod apostolus ad Romanos c. iij. vocat legem moysi legem factorum. De actibus autem interioribus in quibus consistit bonum morale nihil ordinabat aut ponebat. Sed contra hoc est quod habetur Exo. xx. et Deut. v. Non concupisces uxorem proximi tui et cetera. In [illegible] est secundum antiquos doctores quod [illegible] concupiscentia non prohibebatur [illegible] erat omnino latens in corde. sed [illegible] prorumpebat exterius per aliqua signa ut per verba scurrilia. impudicos [illegible] et oscula et cetera. huiusmodi. Ideo sic exponunt Non concupisces. i. signa concupiscentie non facies. Unde ad Phil. iij. [illegible] glo. quod lex vetus prohibebat manum non animum vel [illegible] secundum alios quod lex vetus prohibebat concupiscentiam animi latentem hoc tamen erat in paucis. s. in mechia et furto. Item in illis insufficienter prohibebat concupiscentiam quam non puniebat transgressores. et sic patet quod insufficienter lex mosayca ordinabat actus interiores. Secundo declaratur sic. quia lex mosayca etiam actus exteriores ordinabat sicut patet Deutro. xxiij. ubi dicitur sic. Non feneraberis fratri tuo pecuniam ad usuram. nec fruges. nec aliquam aliam rem sed alienis. Ibi enim permittitur usura cum alienis glosa. quod est illicitum contra dictamen recte rationis. Item Deutro. xxiiij. permittitur viro dare libellum repudij etiam causa indebita. Unde ibidem subditur Si acceperit homo uxorem. et habuerit eam. et non invenerit gratiam in oculis eius propter aliquam feditatem. scribet libellum repudij. et dabit in manu eius. et dimittet eam de domo sua. Indivisibilitas autem per totum vitam est de dictamine rationis naturalis. et sic patet quod lex vetus imperfecta fuit in moralibus. Et propter hanc imperfectionem lex mosayca dicitur pedagogus noster. ad Gal. iij. i. regula puerorum et imperfectorum in quibus non quaeritur perfectio interior. Sed ab exterioribus inhonestis timore disciplinae reprimuntur. Et in actibus exterioribus multa eis permittuntur que non permitterentur viris perfectis. propter quod Aug. li. de spiritu et littera exponens illud. ij. Cor. iij. littera occidit et cetera. dicit hoc non tantum de ceremonialibus intelligendum est. sed etiam de moralibus veteris legis. quia. s. non prohibebantur aliqua [illegible] legis non iustificatur omnis caro. Sed lex nova perfecta est in moralibus. quia perfecte ordinat actus humanos non solum exteriores sed etiam interiores. et in hoc imperfectionem legis supplet. propter quod dicit salvator ipsum legem adimplendo. M. v. Audistis quia dictum est antiquis. Non occides. qui autem occiderit reus erit iudicio. Ego autem dico vobis. quia omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. in quo ordinat motum irationabilem ut patet. Similiter lex nova actus exteriores ordinat nullum malum permittendo. propter quod dicit salvator. M. xij. Dico autem vobis quoniam de omni verbo ocioso quod locuti fuerint

boies super terraz: videlicet ratione in die iu
dicij. Sic autem hic ponitur verbum odiosum
per consequens verbum nominis. Et melioficati
us omnem actum malum propterea. Math. v.
post suppletionem preceptorum moralium ve
teris legis concludit perfectionem euangelicam di
cens: Estote ergo perfecti sicut pater vester
celestis perfectus est. perficit autem christus
moralia precepta legis. etiam consilia euan
gelica superaddendo. propter quod Mat. xix.
Iuueni dicenti se custodisse mandata legis
et querenti viteriis viam perfectionis. dixit
saluator adhuc vnum tibi deest. Si vis per
fectus esse. vade et vende omnia que habes
et da pauperibus. et habebis thesaurum in
celo: et veni et sequere me. Secundo in lege
moysi iudicialia precepta erant imperfecta. quia
[illegible]
homines ad obseruantiam iustitie. ad quod
[illegible]
ex ipsis preceptis. penam ps lic. [illegible] est
[illegible]
obseruandam timore pene. Unde dicit Ora
cius libro epistolarum. Oderunt peccare bo
ni virtutis amore. Oderunt peccare mali for
midine pene. Hoc etiam declaratur ratione
quia illud quod cum timore fit penale est et [illegible]
[illegible]
habet. Operari autem virtuose non est pena virtu
oso et perfecto sed magis delectabile. propter quod
dicitur ij. ethi. quod signum habitus generati est de
lectatio in opere. lex moysi inducebat homi
nes ad iustitiam obseruandam per timorem
penarum. propter quod dicitur lex timoris. Et
[illegible]
[illegible]
in quo. s. data est lex. Sequitur Et ceperunt
audiri tonitrua et micare fulgura. et nubes
densissima operire montem. clangorque buccine
vehementius perstrepebat. Timuitque popu
lus qui erat in castris. Et similiter facies mo
ysi apparuit cornuta quando secundo appo
[illegible]
filij israel. vt habetur Exo. xxxiiij. In cornib9
enim illis designabatur terror et seueritas legis
patet ergo primum videlicet imperfectio iu
dicialium preceptorum ex modo inducendi ad
opus iustitie. s. per timorem pene. Secundo
[illegible]
que aliquando infligebant penam innocen
ti. et aliquem culpabilem non puniebant. Pa
tum patet pro illud quod habetur. Numeri. xxxv.
v. de homicidio casuali. vbi dicitur [illegible]
qui fortuitu et absque odio et inimicitijs inter
fecerat hominem debebat confugere ad vrbem
ciuitatem refugij. et ibi manere vsque ad mor
tem summi sacerdotis. qui erat aliquando per mul
[illegible]. Talis qui erat innocens cum ho
micidium erat omnino casuale et inuolunta
rium sine culpa puniebatur graui pena. quia
oportebat eum exulem esse per magnum tempus
a sua ciuitate et a sua possessione. Secundum
patet vbi subditur de tali fugitiuo innocente
quod si infra terminos vrbium inuentus fuer
it. et percussus ab eo qui vltor est sanguinis
absque noxa erit qui eum occiderit. Debuerat
enim profugus vsque ad mortem summi sacer
dotis in vrbe habitare. et sic patet quod interfe
ctus innocentes in tali casu remanebat sine pe
na. que tamen est grauis culpa. Talis autem imp
perfectio legis conueniebat imperfectioni po
puli qui erat pronus ad effusionem sangui
nis. et ideo interfectores a casu remanentes in sua
ciuitate inter amicos interfecti. erant in pericu
lo mortis quamuis innocens. et sicut facilis pos
sent in populo homicidia multiplicari. Et
ideo ad hec mala vitanda data est lex predi
cta de eius fuga. quamuis esset innocens. Et ea
dem ratione probat lex. Si aliquis amic9 mor
tui interficeret eum extra fines ciuitatis refu
gij vt sic cogeretur in vrbe remanere non ex
sua culpa: sed propter homicidia vitanda at
que populus tam quam imperfectus erat. pri9: exem
plum idoneum ponit philosoph9 qui in ethi
corum dicens quod aliquando leges sunt sicut
regule quibus vtuntur artifices in lesbia ad
volandum lapides. quia lapides illius regionis sunt
male volabiles ideo vtuntur artifices [illegible]
lis plumbeis vt possint tortuositati lapide
applicari. sic in veteri testamento date sunt le
[illegible]
perfectionem illius populi. lex vero euangelica quia
non ad iudicialia est perfectissima. quia inducit ad
obseruantiam legis non per timorem pene. Is
[illegible]
vt supra dictum est. propter quod lex noua me
rito dicitur perfecta secundum quod dicit. Jacobi
i. Qui autem perspexerit in lege perfecte libertatis [illegible]
lege euangelij que ducit homines ad perfectionem et
liberat a seruitute timoris et seruitute pecca
ti. sicut dominus ait Jo. viij. Si manseritis in ser
mone meo vere discipuli mei eritis et vos cognosce

solum verba ociosa: sed malas cogitationes
fm quod dicitur Math. v. Ego dico vobis

illud cant. vi. Una est colu

tum innocentium punitio. Dicitur enim

erant ordinata ad faciendum homines ido
neos ad cultu diuinu. et id aliqua erat co[m]
muni populo tam viris q[uam] mulierib[us] ut purifi
cationes alique a tactu immundi vel mortui

et similia. Aliqua autem erant sola veris
ministris sicut circu[m]cisio aliqua solis sacer
dotibus sicut consecratio et vnctio
tis et bndi. Cuius ratio

tame[n] sacramenta predicta erant

ad cultum diui

iiij. vbi dicitur sic
autem cum cognouistis deum immo
cognit estis a deo quomodo conuertimini
iterum ad egena et infirma elementa. Dicu[n]
tur autem infirma. quia non conferebant a
liquam potestatem spiritualem. sicut confe

quasi vbiq[ue] dicitur q[uod] illa sacramenta redde
bant hoies idoneos ad cultu diui

per immundiciam manuu. lotio manuu

.Sic erat de aspersione que

omes carnis vt habetur ad Hebr. ix. vbi dici
tur sic. sanguis hyrcoru qui s. offerebantur in

i. corpora.

luminatos ipedientes a taberna culi ingressu
ut in noua lege patet p exeplu qui enim per
iciosos defectu habebat cu aliquo

eandem doctrinam sanctorum circuncisio
tollebat peccatum originale et per consequens
conferebat gratiam ut communiter tenetur.
Dicendum secundum antiquam opinionem q[uod]
tollebat peccatum originale non tamen con
ferebat gratiam. hec em erat prio circumcisione
vt tenet a multis et magnis doctorib[us] quo
rum rationes propter prolixitate[m] omittuntur

peccatum originale. sed conferret gra

conferebat hoc no erat in virtute illius sacra

ne pro eo sp[irit]ualis erat. Et hoc est quod

entium. non autem ex opere

modu
facere sacramenta vetera

cramenta que illa conferunt gratiam q[uo]d

onem et baptismum disponebat populum

hi sacramenta cum baptismus sit ianua o[mn]i
um sacramentorum. Luc. i. dicitur ipse pre

solutio spiritualis nõ sunt nisi quatuor sicut et quatuor sunt cause solutio corporalis. s. curatiua. cõseruatiua. preseruatiua et melioratiua. Curatiua est duplex. quedã enim totaliter et simul curat vt baptismus culpam et penam om̃o delens quantũ in se est quedã vero paulatim vt pnia. Conseruatiua est vt cõfirmatio. in hac enim datur spiritus sanct⁹ ad robur et confirmationem gratie que data est in baptismo Preseruatiua est matrimonium in quo concupiscentia carnalis in numerum [illegible] quam ne ruat in mortale peccatum [illegible] ua est ordo in qua gratia melioratur vel augmentatur. vel etiam extrema vnctio que [illegible] dit. Est quoque quedã alia medicina perducta quatuor sola sanctis. s. eucharistia quo [illegible] vat. gratiam quoque continuat. et. p. o. ai. [illegible] tiam augmentat. Quanto in lege moysi cerimonialia fuerint imperfecta. Ad cuius euidentiam notandum q͂ cerimonie veteris legis fuerunt in quadruplici differentia. Quedam pertinent ad sacramenta. quedam ad sacrificia. quedam ad obseruationem. et quedam ad sacra. Sacra autem et obseruationes ordinantur ad sacrificia et ad sacramenta quia sacra dicuntur vasa et loca et huiusmodi quibus vtebantur in sacrificijs et ministrandis. Obseruationes dicuntur quedam modi viuendi religiosi quibus vtebantur [illegible] tempore q͂ custodirẽt se ab aliquib⁹ cibarijs potibus et vestibus et similib⁹ et hoc quia erant populus deo consecratus per sacramentum circumcisionis et alia sacramẽta. Tunc autem [illegible] est. q͂ et sunt accipitur ratio eorum que sunt ad finem et ideo ostenso q͂ sacrificia et sacramenta imperfecta erant sufficienter est ostensum q͂ sacra et obseruationes erãt imperfecta. qr ordinabãt ad duo predicta. Sunt [illegible] toris legis cerimonia imperfecta ostenditur. qr quedam erãt sacrificia p peccatis oblata et hec erant imperfecta. qr nõ poterant auferre peccata. propter quod dicit aplus ad Hebr. x. Impossibile ẽ sanguine hyrcorũ et thaurorũ auferri peccata. Et iterum ibidẽ. Om̃s quidẽ sacerdos s. veteris legis presto. est quotidie ministrãs et easdẽ offerens hostias q̃ nõ possũt auferre [illegible]. Et idẽ habet. Esa. xl. Liban⁹ vero [illegible] cient ad holocaustum. Libanus autem hic vocatur primum templum quod fuit factũ de lignis libani. Alia autẽ illa oblata quan[illegible] none peccati. Alia aũt erãt sacrificia pacifica. et deuotione oblata ad grãm dei impetrandã seu ad aliquod benefi[illegible] illa erant imperfecta. qr gratia dei [illegible] seu beneficium diuinũ non impetrabatur ratione oblati muneris si aliquando daretur propter [illegible] quod dicit apostol⁹ ad Hebr. ix. Tabernaculũ factũ ẽ primũ. etc. Sequitur q͂ est parabola que in tempore. iuxta quã munera et hostie offerũtur que nõ pñt sm̃ cõsciam perfecũ facere [illegible] gr̃e. Et sic pz. ppositũ q͂ lex moysi quo ad [illegible]

Sed lex noua perfectissima est q̃tum ad sacrificia. qr ipsa est vnũ sacrificiũ perfectissimũ scz eucharistia que nõ solũ est sacramentũ sed etiã sacrificium qr ibi xp̃s quẽadmodũ immolatur et fructus sue benedicte passiõis a populo [illegible] perfectu hoc in lege figuratu per multa sacrificia [illegible] tit peccata quod nõ poterãt facere legis sacrificia. propter qd̃ dicitur. Joh. i. Ecce agn⁹ dei ecce qui tollit peccata mundi. Et q͂ dicit beatus Jo. i. canonice. ij. c. Ipse est propiciatio pro peccatis nostris. nõ p nostris autem [illegible] Joh. vi. Qui manducant me viuit propter me scz p augmentũ gratie. De hoc sacrificio patet et [illegible] in genesi magno. Rabimosse dicit super textum gen. c. xiiij Melchisedech rex salem offerens panem et vinum. Erat et sacerdos dei altissimi dicit [illegible] Iste melchisedech erat sem filius noe. et quid voluit dicere proferens panem et vinum. ostendit nobis q͂ docuit ei mos sacerdotij qui erat sacrificare panem et vinum et hoc est quod dicit. dd̃. in psal. cx. Jurauit dominus et non penitebit eum tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. Et quis ẽ ille. Ille

est rex messias, propter quod scriptū est. Ecce rex tuus venit tibi iustus et saluator ipse. zach. ix. Et in hoc q᷑ deus p̄ferēs panē et vinū cōcordat cū ps. qui dicit. ps. lxxi. Erit firmamentū in terra in summis montiū. vbi dicit translatio chaldaica. erit sacrificiū panis i terra i capitibus montiū sinagoge. Et cū ille ps. lxxi. Deus iudicium tuū regi da. sm doctores [illegible] q̄ si non est ac⁹ potest videre sm predictam translationē chaldaicā q̄ messias erit firmamentum in terra in abundantia montium sine [illegible] sacerdotes qui quotidie de terra eleuāt messiam super capita sua. et est ita clarū q̄ non possunt negare nisi illa super quod venit ille beatus. Ecce. In ecclesia oculorū et cordis hoc est ergo verū sacrificiū excellentissimum hoc q̄ nouū in pane et vino. quod sacrificauit ipse messias et sic p̄fectio legis euangelice patz ex perfectione sacrificij. Et cū omnes cerimonie ecclesie sunt precipue, propter istud sacrificium: sicut propter finē. sequitur q̄ cerimonie xp̄ianorū sunt perfectissime. Nec est mirādū q̄ in lege noua fiant cerimonie que aliquid figurant sicut figurabant cerimonie veteris legis. Cerimonie enī ordinātur ad cultū diuinum. Et sm q̄ dicit Augustin. in enchiridion. c. iij. De fide spe et charitate colitur loquēdo de cultu interiori qui est per fi[illegible] in quo habet fidem et spem de bonis celestibus et de his p que ad ipsa introducuntur. scz de mysterijs xp̄i. et de virtutib; sicut de futuris et hic ē status veteris testamēti in quo habet fidem de bonis celestib⁹ sicut de futuris.

Sed de his per que introducuntur ad celestia scz de mysterijs xp̄i. sicut de p̄ntib⁹ vel de p̄terito est status noue legis. Tercius stat⁹ ē in quo vtraq; habent vt q̄ p̄sentia et videntur et nihil creditur. et hic ē status patrie celestis in hoc autem statu verus vbi nihil creditur nihil est cerimoniale vel figurale ad cultū p̄tinēs. sm q̄ dicit Apocal. xxi. Templū [illegible] templū illius est. Pari igitur ratione adueniēte secūdo statu. s. noue legis cerimōie primi status. s. veteris legis cessare debuerūt et inducta alie que cōuenirēt statui noue legis. in quo bona celestia expectant de futuro. sꝫ beneficia xp̄i habita sunt de preterito. Et ideo q[illegible]

cerimonie veteris legis significabant xp̄m venturū. dignum est vt sic continuarentur in noua lege in qua mysteriū xp̄i iam est preteritū et hoc est q̄d dicit aplus ad Hebr. vij. translato sacerdotio necesse est. vt legis translatio fiat quātū. s. ad cerimonialia et significationē tāti [illegible] ac ad deuotionē populi ad xp̄m. nūc autē debet esse non minor deuotio ad xp̄m iam p̄sentialiter exhibitum q̄ erat tūc ad ipsum venturū, propter quod in noua lege manet diuersificatio per quam designatur manifestatio ecclesie et ipsius populi deuotio. Innumerabili [illegible] tia cerimoniarū in ritu xp̄iano: Istud solum deberet conuincere cecatē eorum sicut patz de ornamentis sacerdotalibus et ministrorum et de alijs que cum tanta solennitate fiunt in altari et in choro in festis duplicibus maioribus minoribus semiduplicibus et simplicibus qualis etiam cerimonie fiūt i choro a cantoribus et organis q̄ honestissime inducuntur. Quid dicam de ornatu i crucibus et calicibus aureis et argenteis. etc. nichil vasis et reliquiarijs in quibus reliquie sanctorum qui pro xp̄o mortui sunt vel zelo fidelissime secuti sunt honorifice conseruātur. Mirabantur iudei veterum templum Salomonis sed i stupore cōuertantur pre multitudine et magnitudine ecclesiarum xp̄i i toto orbe constructarum. Mirentur abundantiā et pulchritudinem turrium in quibus omnis dulcissime resonat campanarum que p laudibus diuinis et pro conuocatione populorum et pro terrore demonum mira. etc. [illegible] propulsantur. Quid dicam de cerimonijs romane curie in summi pontificis in[illegible] [illegible] et regum vnctione. Quid de consecratione episcoporum ecclesiarum altariū vasorum et vestimentorum que omnia admiranda et stupendissima sunt cum christo et in admirationem conuertūt deuote aspicientes. Redundant autem miseri iudei. s. et infideles super omnia in vna et eadem fide sanctā diuersitatē religionum: vbi homines a seculo fugientes exponunt totum tempus vite sue in laudibus et seruitio redemptoris [illegible] omne religionum quasi quibusdā minus variū sicut iudeis in veste confirmatur. et vel i

[illegible]
eiusdē fidei nullatenus discrepātes ad vnū
[illegible]
[illegible] ergo patz in sūma colligendo q̄ lex no/
[illegible]
[illegible]
illi precepto nō occides additur non irasci.
Et illi nō mechaberis additur non concupi
scere ex visu. Et illi non piurabis addit̄ nō
[illegible]
s. Et ab illo pmisso vsure alieno tollitur ip
sa mutuū dabit inde sperantes Lu
ce. vi. Et illi de libello repudij addit̄ si quis
dimiserit vxorem nisi ob fornicacōnem me
chat̄ et qui eam duxerit similiter mechatur
Math. v. Et sic tollunt̄ imperfectiōnes talū p
missionū in lege veteri Si queras vtz moral/
lia pcepta possunt dici euacuata simplr̄ Re
[illegible]
tantummodo sm̄ quid. s. q̄tum ad imperfecti
[illegible]
recte nōni et sic manēt q̄tum ad substanciam
pcepti. remota tamen imperfectione sicut dic
tum est q̄ quando ex imperfectio sit pfectum
non tollitur terminus a quo sed tm̄ ci⁹ imp
[illegible]
non tollitur albedo precedens. sed tm̄ eius
imperfectio: Non est sic de cerimonialibus
veteris legis q̄ cōtrariāt̄ noue legis cerimo
et quādo fit mutatio de vno cōtrario in al/
[illegible]
eri sicut quādo [illegible]
[illegible]
noue cerimonijs noue legis q̄ ille figura/
[illegible]
uenisse. et sic totaliter cessare debuerūt Eciā
lex noua est perfectissima in iudicialibus ex
amore ad iusticiā inducēdo. innocētē nō cō
dēnādo. nec aliqd̄ malū ipunitū relinquē/
[illegible]
[illegible]
ps in absolutione adultere. Jo. viij. Justi/
cia enim sm̄ rigorem dictitura est a mise/
[illegible]
Sed numquid iudicialia precepta veteris le
gis totaliter euacuata sunt. Respondet̄ q̄
quando corrumpitur terminus a quo aliqñ
per accidens quod est ei adiunctum corrum
pitur potest tamē manere cū termino ad quē
si non habeat ad ipsū cōtrarietatē nō tamē
manet idem numero sed specie tm̄. Sicut quā
do de aere sit ignis corrumpitur aer et ma
[illegible]
tas. talia sunt iudicialia veteris legis. quia
adueniente lege gr̄e. cessat eciā eorū obliga/
tio possit tm̄ aliquis princeps ordinare q̄ s/
uarent̄ in regno suo ita tamē q̄ non repu
[illegible]
autē predicatū est. quia iudicialia precepta p
se et directe non erant ordinata ad significā
dū aliquid futurū sicut erant cerimo[illegible]
sed erant ordinata per se et directe ad seruan
dū ordinē iusticie in populo iudaico vt sus/
[illegible]
s generaliter totius reipublice xp̄i. vt dicit aplūs. i.
Cor. x. oīa in figura contingebāt illis. p cō
sequēs precepta iudicialia illius populi e/
rant figuralia non directe sed ex cōsequenti
Et ideo si aliqui seruarēt ea ex hoc q̄ fue/
runt tunc statuta hoc eēt dicere q̄ status ille
adhuc duraret. qd̄ est erroneū et illicitū. sz tm̄ a
liquis princeps vellet ea de nouo statuere
posset licite. Cōsiderādū tm̄ ē q̄ i lege no
ua transiūt q̄tū ad eorū rigorem. q̄ essent
magis obseruanda ex amore virtutis q̄ ex
timore. q̄z lex noua ē lex amoris. ppter qd̄
dicit. i. Jo. iiij. Perfecta charitas foras mit
tit timorē adimpleuit enī xp̄s precepta iudici
alia rigorem eorum aperiendo in aliquibus vt
dictum est per scriptū et in alijs dimisit sp̄ea/
[illegible] suis ministris scz ecclesie prelatis
et principibus catholicis vt de talibus ordi/
nent sm̄ q̄ viderint vtile cōmuni fideliū sm̄
temporū varietatem et locorum et persona/
rum. et illud nō fuit destruere legem sed adi
plere. q̄ sic ordinauit meliorem modū ob/
uationis iusticie. sicut nō destruit̄ puer qñ
do fit vir. quia hec transfert puericia mane
[illegible]
[illegible]
in noue legis. propter quod vt supra dictū
[illegible]
sunt in xp̄o .s. regulatiua [illegible]
[illegible]
sciplina et timore custodiebatur. lex autē euan
gelica est lex amoris. et ideo nō debet eē tan
tus rigor penarū. q̄ proniū bonorū pfec/
torum est magis deductiua ad virtutes amore
iusticie q̄ timore pene vt supra dictū est. est
etiam lex noua pfectissima in sacramentalibus
vt dictū est de eucharistie sacramento. Et im
pleuit xp̄s sacramentalia legis per cerimoniaū

nem veritatis. venit enim rex et impleuit figuras que venture erant. Impleuit sacramentum circumcisionis quod se extendebat solum ad viros primo suscipiendo in seipso. Secundo melius efficacius et generalius instituendo sacramentum loco ipsius .s. baptismum in quo non [illegible] heribus. Impleuit etiam sacramentum vnctionis regum et sacerdotum, non quod assumpserit statum sacerdotis legalis vel terrenum regem. imo dixit coram Pylato. Regnum meum non est de hoc mundo. Jo. xviij. et ideo non habuit istam vnctionem temporalem regum vel pontificum [illegible] plenitudinem gratie sm quod dicitur in psal. xliiij. Unxit te deus deus tuus oleo leticie etc. Est etiam lex noua perfectissima in ceremonialibus ut dictum est. et xps impleuit ceremonialia non solum que pertinebant ad sacramenta sed etiam ad sacrificia sicut imolacio agni paschalis et iuge sacrificium et similia. que erant figuratiua veritatis sacrificij xpi .s. xpi in cruce offerendi. Et ideo ista imple[illegible] corpore in cruce. Alio modo efficacius fa[illegible] dum etiam ceremonialia pertinebant ad sacramenta. et de talibus erant precepta prohibitiua ut ciborum aliquorum et consilia et ista adimpleuit xps. qz dixit Petrus Act. x. In nunquam et commune non intrauit in os meum. et multo fortius xps hec obseruauit. et sic ista precepta impleuit obseruando et obseruan[illegible] abstinentiam a corporalibus cibis significabatur abstinentia a spiritualibus immun[illegible] in lege euangelica que est mundissima in corde. Mat. v. Beati mundo corde quoniam ipsi deum videbunt. et per consequens debuit cessare illa figura vel abstinentia. propter quod dicitur Act. x. Que deus purificauit tu ne dixeris. qz nullus cibus coinquinat hominem [illegible] dixit xps. Mat. xv. Quod intrat in os non coinquinat animam. dimisit tamen deus in ordinatione ecclesie de aliquibus abstinentijs [illegible] forma legis xpi quantum ad totum corpus. et quo [illegible] quantum ad [illegible] preceptum. Est etiam perfectissima per

[illegible] vel numerus quod significatum est. quia tunc sacramentalia et ceremonialia mutata sunt quo ad effectum sed non quo ad obseruantiam. quia cum honore sepeliri debuit synagoga mater nostra. Legalia autem tripliciter considerantur. primo quasi viua ad [illegible] ex precepto. Secundo quasi mortua .s. a passione domini vsque ad fidei manifestam reuelationem. et hoc tempore permissum erat eis seruare et Petrus seruauit. Tertio considerantur tempus: in quo fuerunt mortua sed post fidem reuelatam et ex tunc nec precepta nec permissa sed omnino prohibita ut mortifera mortalia sed synagoge sepulte de tumulo producere quod hominibus fetet et fendum. Sic et [illegible] hanc ex opposito lex vetus toto corpore imperfecta. Omnia enim contenta in lege noua ut dicit doctor subtilis Scotus in prologo primi sententiarum .q. ij. sunt rationabilissima .s. quod nihil tradit dissonum roni: et in hoc multum commendatur excellentia legis noue. Quid enim rationabilius quam deum tanquam finem et vltimum super omnia debere diligere et proximum sicut seipsum .s. ad id ad quod seipsum sm gre. In quibus duobus preceptis dependet v[illegible] vij. Omnia que vultis ut faciant vobis homines et vos facite eis. et istud quasi ex principijs procedit alia precepta in scriptura sequuntur tradita honesta et rationi consona sicut de continentia rationabilitatis patere potest singularum cuiuslibet preceptum de preceptis et consilijs et de sacramentis. quia in omnibus videtur esse quedam explicatio legis nature. que sm apostolum ad Ro. ij. scripta est in cordibus nostris et hoc quo ad moralia de quo Aug. ij. de ci. dei ca. xxviij. in fine. Nihil in eis turpe aut flagitiosum spectandum imitandum que pro[illegible] tur aut miracula narrantur aut dona laudantur aut beneficia postulantur. De credibilibus [illegible] quod aliquam imperfectionem importat. imo sed quod [illegible] diuine quam eius oppositum. patet de trinitate [illegible] modi. nihil enim credimus incredibile. quia tunc incredibile esset eum mundum credere sicut deducit Aug. de ciui. dei. li. xxij. capi. v.

[illegible] aquod sic voluit [illegible] cuius doctor subtilis nō pōt esse testis falsus [illegible] hoc esse verū quod [illegible] predica[illegible] de m. [illegible] Domine si error est a te decepti sumus, nā talibus signis cōfirmata sunt que nō nisi a te [illegible] de ciui. dei li. xxij. ca. v. Si ista miracula esse [illegible] sufficit q̄ tā orbis terrarum fine villis [illegible] incredibile esse, nō minus ē incredibile homi[illegible] ignobiles quo ad genus, insimos quo ad reputatōnē paucissimos quo ad nu[illegible] potuisse pro genere humano in cruce [illegible] efficaciter mundo docto psuadere potuisse [illegible] nisi per illos aliqua mira fierent [illegible] mūd⁹ ad credēdū induceret. [illegible] Augusti. iuxta finem capi. Et [illegible] et imperitorū hoīm credit q[illegible] habitus [illegible] doctos paucos et rudes et pauperes [illegible] fidei rebellibus et post conuersi [illegible] an dicet aliquis ista falsa esse miracula nec fuisse facta. sed mēdaciter scripta. qūiq; hoc dicit si de his reb⁹ negat omno vllis litteris [illegible] credere [illegible] libris magicis

[illegible] libros credere nolunt ista eē facta. q[illegible] tanto maior debetur fides quanto sup omnes est eis soli sanctificādū esse precepit [illegible] que nisi amens [illegible] negari non possunt vt sunt mirabilia facta a Siluestro co[illegible] Constantino tā in curatione lepre eius [illegible] Contra si [illegible] permittat adduci et presens non cōtra[illegible] dicat talis taciturnitas non sine nota verita[illegible] [illegible] miraculum autē est tale signum dei. vt testis sibi. igitur si permitteret miracu[illegible] la fieri a demonibus nō cōtradictōe [illegible] [illegible] apparam pro illa [illegible] Et [illegible] debēt de me. Si mihi non vultis credere ope[illegible] [illegible]

viij. Dubitamus nos eius ecclesie me[illegible] dere [illegible] que vsq; ad cōsummationem [illegible] nes episcoporum [illegible] et partim plebis ipsius iudicio et par[illegible] tim conciliorum [illegible] et partim [illegible] q̄ [illegible] potest esse ou[illegible] q̄ tanto

habere primitate auctoritati velle resistere Unde Gamal. Act. v. Si est ex hoib⁹ con silium hoc aut opus dissoluetur. Si vero ex deo nō poteritis dissoluere ne forte et deo repugnare videamini etiam. Luce. xxij. ait dn̄s: Ego rogaui p te vt non de ficiat fides tua et tu aliquando conuersus confirma frēs tuos. Secūdo pz stabilitas [illegible] quo ad mēbra. Unde Augu. con [illegible]. Quis enī tātam multitudinē ad peccatum pronā ad legē contrariā carni et sanguini seruandam in duceret nisi de⁹. Confirmat ex iudeorum secta non manet in vigore sicut tempore eo [illegible] in q̄ conuenio o iuda etc. Si obijcit et de p [illegible] la incepit post legē xp̄i plusq̄ sexcētos ann̄ vt dicitur li. iiij. et pphetia dicitur eē apud eos ex secta eorum ergo sunt eīa est non ē sic de lege xp̄i qz ipse dicit Math. xxiiij. [illegible] lum et terra transibunt verba autē mea nō transient quasi dicat lex mea sine fine dur abit. qz verba xp̄i sunt lex eius. Itē ma nēte sacrificio legis noue manet et lex no ua. sed vsq ad finem istud sacrificium du rabit pz. Math. vlti. vbi dicit saluator. Ec ce ego vobiscū sum. s. in sacramento altaris vsq ad cōsūmatonē seculi. lex ergo xp̄i in qua est sacrificium cōmuabitur durabit vsq ad cōsummationem seculi. Item dicit aplūs. i. Cor. xi. Quotienscūq manduca bitis panem hunc et calicem bibetis mor tem domini annūciabitis donec veniat. s. ad iudiciū. Est ergo lex noua excellentissi ma ppter suā ppetuā stabilitatem in capi te et in mēbris. Quinto ostēditur excellen tia legis noue ex quīto gradu eiusdē. s. ex nimia bonitate que nō deest toto corde q̄ rentibus salutem multi enī diligentissime querentes salutem ad hāc legem conuersi sunt. et quanto feruētiores facti sunt i que rendo tāto in hac lege āplius sunt cōfirma ti. Sed deinde in ea penitētes de malicia i bo nitatem mutati sunt et quod amplius i ad mirationem inducit ē q potētes p̄sui bo noribus mūdi diuitijs eiusdem et delitijs ad libitum vt hec velut stercora arbitrātes humilitatem paupertatem et castitatem q̄ eis opponūtur amplexantes sub religōis voto tēpore vite sue crucifixi mūdo et mun

duo eis se volūtarie adstrinxerūt sicut quos [illegible] stinas sunt perpessi. q̄ nō videtur probabi le nisi deus hāc legem singulariter et mi rabiliter approbaret et ordinaret ad sa lutem tāq̄ excellētissimam et perfectissi mā legem sine qua saluus esse non pōt. Sexto et vltimo ostenditur excellētia legis noue ex sexto gradu perfectiōis eiusdē. s. ex eius nobilissima promissionum incōparabiliter in le ge eā veteri promissa iperfecta fuerūt pmit tebātur enim tria. s. bona tēporalia. vita tē poralis. et pax spālis. De primo Leui. xx vij. Si in preceptis meis ābulaueritis et mādata mea custodieritis et feceritis ea dabo vobis pluuiam tēpib⁹ suis. etc. Esa. i. Si volueritis et audieritis me bona terre comedetis etc. De secūdo Leui. xviij Cu stodite leges meas atq iudicia que faciens homo viuet in eis. Ro. viij. Moyses scrip sit quoniā iustitiā que ex lege est qui fecerit homo viuet in ea De tertio Leui. xxvij. da bo vobis pacem in finibus vestris dormi etis et non erit qui exterreat. Item Deu. xx viij. Si audieris vocē domini dei tui vt facias oīa mādata eius faciet te excelsiorem om nibus gentibus etc. s. in temporalibus Ec ce pmissio legis moysi. Sed quid pmittit lex machometi: Certe pmittit suis credenti bus pro finali beatitudine illud quod de betur porcis et asinis. s. gulam et coitum. Quam pmissionem pbs despiciens qui fu it quasi ill⁹ secte. s. Auicēna. vij. [illegible] ec. vij. ca. Aliū sunt quasi pfectionē et boi magis cōgruētē inquit. Lex nostra quā de dit machometus ostendit felicitatē dispo sitionē et miserie que sunt fm corporis sen sus. et est alia promissio: que apphendit ab intellectu. Sequitur alia sapientib⁹ multos magis cupidiores sunt ad cōsequendā hanc felicitatē q̄ corporis que q̄uis daretur eis [illegible] noue felicitatis que e cōmissa prime veritat ti hec ille. Nobis aūt in lege xp̄i excellentio ra promittuntur quia pmisit bona spūalia et eterna. s. grām in presenti que precellit oī bus bonis tpalib⁹ et etiā gloriā in futuro. Tria autem specialiter obseruantibus dei mandata promisit. s. regnum celorū. vitam eternam. et pacem sine fine. De primo. M.

iii. Postea agite appropinquabit vobis ve [illegible] Et omnis qui reliquerit domum vel fratres aut sorores aut patrem aut matrem uxorem aut filios aut agros propter nomen meum centuplum accipiet [illegible] et sic intelligendum ut aliquis in petunt que post aliquam [illegible] tempore post iudicium centuplum oium que dimiserat hic propter deum reddatur in eadem specie ut centum agri pro uno agro dimisso. sed est sensus que qui con/ [illegible] bona [illegible] in pria que infinitum excedunt bona spoliata ac si centum' numer' pro numero [illegible] et vitam eternam possidebit. s. i futuro. De [illegible] Joh. v. Pacem relinquo vobis. pacem meam do vobis. s. que [illegible] ego sum, quia eternus cum patre et spiritusancto non qua e mundus que transit et cuius pax. Et non est mirum si xpus [illegible] sui credentibus pacem eternam quia ipse est princeps pacis. Esa. ix. Sequitur ibidem Et pacis non erit finis. bonum [illegible] [illegible] Esa. [illegible] suis credentibus p re/ [illegible] populus meus in pulchritudinem pacis. quia pax [illegible] ex nullis parte impedietur seu ob [illegible] [illegible] diversitatem et varietatem [illegible] De quib' Joh. xiv. In domo patris mei mansiones multe sunt [illegible] quia [illegible] sunt [illegible] [illegible] beatitudinis eternitate et i reque [illegible] que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Dimittit in lege veteri comminatio erat [illegible] spoliis. Unde Esa. i. ca. Si me ad iracundiam provocaveritis gladi' devorabit vos. sed in lege nova [illegible] mors eterna Mat. xxv. Discedite a me maledicti i ignem [illegible] [illegible] sex gradibus. Ex quibus [illegible] sequitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ipse sed [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ante [illegible] annos ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que evangelium xpi dicitur lex a legendo. que in eo legitur diuina iusticia. dicitur lex a ligando que per ipsum ligatur [illegible] [illegible] dicitur lex a legendo. i. colligendo. que de ipsa [illegible] [illegible] [illegible] do. que in ipsa legatur beatitudo eterna. Lex evangelica est illa lex: de qua dicitur Eccli. xxiiii. Hec oia liber vite et testamentum altissimi et agnitio veritatis. Vere liber vite est que verba evangelica aiam vivificat, vere etiam testamentum altissimi que verba evangelii eterna premia observantibus promittunt. Vere etiam agnitio veritatis, quia verba eius [illegible] errorum tenebras a mentibus fugant. Hec est lex que in se est sincerissima et absque omni admixtione falsitatis, propter quod dicitur lex domini immaculata etc. Ps. xviii. Hec etiam [illegible] spectu oium virtuosissima. adeo dicitur convertens aias. lex evangelica aiam [illegible] [illegible] [illegible] multiplicem perfectionem que est testimonium domini fidele sapientiam. i. sapidam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] misticam. et hoc est quod sequitur. Justicie domini recte letificantes corda. letifica/ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ipsa etiam aias illu[illegible] [illegible] [illegible] que est preceptum [illegible] lucidum illuminans oculos. Beatus ergo homo quem tu erudieris domine ihesu et de lege tua docueris eum. Ps. xciii.

Quod verus messias debet nasci i bethleem

Tertius thesaur' aperitur de loco nativitatis messie quem prenunciavit et determinavit specialiter sacra scriptura [illegible] [illegible] bethlee [illegible] [illegible] [illegible] mihi' iuda. ex te mihi egredietur qui sit dominator in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et ex te egredietur messias. hoc autem ut ipsi et nos confitemur impletum est in ihesu nazareno qui natus est in bethleem ut patet Mat. ii. Sequitur de eius dicente. Et egressus eius ab initio a diebus eternitatis eius. per hoc autem dicunt aliqui que non intelligitur deitas eius sed previsio et predestinatio nativitatis eius a diebus eternitatis sive ab eterno [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab eterno de rebus omnibus est [illegible] [illegible] de minimis. que omnia sunt previsa ab eterno. et per hoc non intelligitur aliqua specialitas in xpo et specialiter aliorum prophetarum [illegible] [illegible] Et ideo dicunt aliqui iudei de nomine messie que sunt ab eterno ante mundum creatum. Septem enim dicunt ante mundum et ab eterno creata, s. lex penitentia. gehenna domus sanctuarii. thronus

glorie paradisum voluptatis et nomen messie. Et sic exponunt illud Gen. ij. plantaverat dominus deus paradisum voluptatis a principio. i. ante mundum per duo milia annorum. Et sic exponunt illud. Et egressus eius a principio a diebus eternitatis de nomine messie quod fuit ante mundum creatum modo predicto. Sed hec ita irrationabilia sunt quod non indigent reprobatione. lex enim non potuit esse nisi in aliquo intellectu non divino quod nihil est ibi creatum noviter nec in alio quia nullus talis erat ante mundum. Similiter penitentia non est nisi de peccato preterito. ideo non est ante mundum quod peccatum non fuit ante mundum cum peccatum haberet esse in homine vel angelo qui sine ipsos non possunt fuisse ante mundum et consimili modo possunt alia reprobari que causa brevitatis omitto.

Quod nomen messie debuit esse novum et illud est ihesus.

Quintus thesaurus aperitur de nomine messie quod ante eius adventum incognitum erat. dicente eo. Esa. lxij. Vocabitur tibi nomen novum quod os domini nominavit. Illud novum nomen os domini per angelum sunt pronunciavit. Joseph et marie virgini quod est ihesus. Illud pro nomine ineffabile sunt dicunt. Circa vero tetragramaton nominaverunt. a thetra quod est quatuor et grama littera quasi nomen quatuor litterarum. Et ut videatur novitas illius benedicti nominis ihesus aperio quedam mirifica secreta predicti ineffabilis nominis [illegible] quod in elementariis litteris scribitur quoniam ab eo proferri non potest. Scribitur enim quatuor litteris scilicet ioth. he. vaf. he. velut si nostris scriberetur litteris. ih. vh. unde et a grecis thetragramaton dicitur ut dictum est quod debet pronunciari Adonay aliter scribentes et aliter proferentes quod non est eis datum ineffabilitatem huius nominis penetrare unde nec valent proferre. Secundum secretum est quod illud sanctum nomen significat mysterium trinitatis et unitatis divine essentie. Tres namque littere sunt quibus ipsum sanctum nomen scribitur sed una earum bis po[illegible] spiritum sanctum procedere tam a filio quam a patre. Ioth. idem est quod principium et convenit patri qui est principium sine principio. quia pater a nullo sed alie persone ab eo procedunt. he. interpretatur vita et convenit spiritui sancto qui est omnium vivificator et inspirator sicut ipse dominus ait Io. vi. Spiritus est qui vivificat. vaf idem sonat quod ipse quod est pronomen demonstrativum et significat filium qui visibilis et demonstrabilis factus est in assumpta humanitate. quia in terris visus est et cum hominibus conversatus est. [illegible] Tertium secretum est quod illud sanctum nomen ut tradunt peritissimi hebreorum tale virtutis est ut si distinguatur in tres dictiones quelibet significet nomen dei. per se idipsum significans quod et integrum nomen quod quatuor litteris constat. Si enim primam coniungeris et secundam. s. Ioth et he. erit unum nomen. Si secundam et tertiam. s. he. et vaf. unum habebis secundum. Si tertiam et quartam. s. vaf. et he. invenies tertium nomen ut unumquodque nomen significet unum deum. qui hoc nomine designatur. Quartum secretum quod hic notare est quod ita secundum nomen propagatur a primo et tertium a secundo ut aliud sine alio pronunciari non possit. He namque littera communis est primo nomini et secundo. vaf communis est secundo et tertio. In hoc quod secundum nomen descendit a primo ostenditur filius consubstantialis patri a quo genitus est. In hoc vero quod tertium descendit a secundo ostenditur spiritus sanctus consubstantialis esse filio qui consubstantialis est patri ut liqueat quod pater est in filio et filius sit in patre [illegible]

Quintum secretum est quod in hoc dei nomine video ineffabili nomen ihesu est iterum quoniam non est aliud nomen quam illud preter tres enim littere quae principales sunt Ioth he. vaf. quae secundum litteras nostras idem sunt I h v. et patet quod iste tres littere constituunt illud nomen ihesu. necnon superaponitur propter iudeorum errorem. He vero vel h duplicatur. significat non solum spiritum sanctum procedentem a patre et filio. sed etiam mysterium incarnationis designat. quia spiritu sancto cooperante et non ex viri semine conceptus est [illegible] ut primum he referatur ad productionem spiritus sancti. secundum vero ad conceptionem sive incarnationem verbi divini. Ecce ergo nomen novum quia noviter ab angelo pronunciatum non potentibus videre illud primo p

nūciatur et sicut ipse messias vocatus est nomine novo sic etiam servi sui sicut predicitur: Ysa. in capi. lxv. servos suos vocabit nomine alio i quo qui bñdictus est super terrā bñdicetur i domino amē. Servi enim dei ante adventum messie vocabantur iudei vel israel. Sed messias in suo adventu debebat eos vocare alio nomine ut nō iudei. non israel sed christiani a christo nominentur. Secundum oriūtur due difficultates quas forte moveret iudeus. Primo est cum pluribus aliis noībus messias nominetur in scriptura sicut emanuel. Ysa. vij. admirabilis. cōsiliarius deus. fortis. princeps pacis. pater futuri seculi. [illegible] hoc ihesus. Respondetur q̄ ꝑm philosophum a fine denominantur res. i. de omnia christus [illegible] debuit denominari a fine actionis sue finis fuit salvatio humani generis. Et ideo debuit nominari [illegible] quod interpretatur salus vel salvator. Ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Math. i. Item dicit sanctus Tho. q̄ potius debuit nominari isto nomine quod est salus vel salvator q̄ aliquo [illegible] quia salvatio generis humani cōtinet principium medium et finem. Istud nomē [illegible] principium salvatiōis nostre. quomodo in domino supposito unite sunt due nature. scilicet divina et humana. Ista vero noīa admirabilis cōsiliarius cōvenit medium. Ista noīa [illegible] nem quia nostra salvatio ad pacem et ad futurum seculum possidēdum ordinabatur.

Sed istud nomē benedictum ihūs totum processum rōe salvationis cōtinet. s. principium medium et finem. Ideo isto nomine ihesus nūcupatur q̄ magis sufficiens est includit oīa alia nomina debuit messias noīari. Secunda difficultas est dicere enim iudeus. quō in dicis q̄ istud nomē ihūs est novū cū aliqui tres ante adventum ihū nazareni fuerūt vocati isto nomine. s. ihūs sirach. ihūs naue et ihūs filius [illegible] ihūs est nomē novū i xp̄o propter officium [illegible] qui vocati sunt hoc nomine ihūs nomē fuerūt corespōdētes ꝓprietati qr salvaverūt et fuerūt salvatores. Isti fuerūt in tꝑalibus nō i spūalibus. illi salvaverūt populū a multis malis et dāpnis nō tū a culpa et peccatis sicut bñdictus noster ihesus dicēte angelo Joseph. Math. i. Vocabis nomē eius ihūm ipse enim salvū faciet populū suum a peccatis eorum. Item illi salvaverūt i tꝑe et salvatio eorū trāsivit cum tempore. Noster bñdictus salvavit i tempore: sed eius salvatio durat sine tꝑe ieternum. Et ideo in eo habet verum ꝓprietatem nominis nō in aliis. quia ꝑm logycos: nomē est vox significativa sine tempore. Nomē ihūs i aliis fuit vox significativa cum tempore. quia solū in temporalibus et temporaliter nō spūaliter nec eternaliter salvaverūt. Sed i christo ihū vero messia fuit et est vox significativa sine tempore cum sua salvatio sine tempore hoc est ieternum sit: ut dictum ē. O bñdictum nomē per te peccatores a peccatis salvātur. Math: [illegible] qui crediderit eū cum eius ē nomē: Act. iiii [illegible] datū hominibus in quo oporteat nos salvos fieri. Act. iiij. Tu es nomē honorabile in celo et in terra et in iferno: ad Phil. ij. in nomine ihesu omne genu flectatur celestium terrestriū et ifernorū. Tu in periculis. i. cōsiliis in malis in angustiis. in tribulatiōibus et [illegible] nōe invocaverit. per te demonia eiciuntur. linguis novis loquūtur et serpētes tollūt. venenum mortiferum nō nocet. et s[illegible] guerit sanabūtur. Marc. ult. Tu es mel in ore: melos in aure. iubilus i corde. ꝑm ber. Nō est ergo mirum si hoc est nomē magnum ad mirabile in universa terra ut singuliter qui te invocaverit fide formata divinitate salvus sit [illegible] in salvus erit. sunt nomine q̄ salvatoris vel salus interpretatur sicut est nomē ihūs. si plura alia singularissima vis videre de hoc gloriosissimo nomine: vide in vigintiduobus sermonibus quos alias fecit ob cuius honorē super thema est nomen eius Ihūs

Quod vero messie in lege ꝓmisso debebāt offerri munera in suo adventu.

[S]Extus thesaurus aperitur de ven eratione messie Sacra enim scrip tura prenunciavit et specificavit determinavit quod tempore Abrahe quod reges orientis venirent ad adorandum messiam [illegible] et quod ei donarent aurum et incensum. quod apparet etiam manifeste secundum doctores hebreorum quam ex sequentibus auctoritatibus. Et primo dicitur in beresith raba c. in Genesi parvo. dixit rabbi de Ravasie. si diceris ubi unum verbum donum dicas in nomine meo. et dixit ei et quod est illud verbum Rindit[?] sanos quod omnia munera que dedit Jacob pater vester ipsi Esau. Ge. xxxiiij significabit quod pro tempore debent gentes reddere ad regem messiam. quod scriptum est psal. lxxi. Reges arabum et saba dona adducent. et dixit in verbis. In psalmis [illegible] per vitam [illegible] ego [illegible] cam nomen meo. Item dicit thalmud in beresith. Rabbi rabi Moysen darsan Saba fuit filii abrahe. quod sic scriptum est Gen. c. xxv. Abraham vero aliam duxit uxorem nomine cethuram que peperit ei zamran et iexan et madan madian et iesboth et sue. Jexan quoque genuit saba et dadan. etiam quando augmentavit salomon regnum suum dixerunt. forte iste est messias. et illa dona venerunt ad eum sicut scriptum est. iii. Reg. c. x. Sed et regina Saba audita fama Salomonis in nomine domini venit temptare eum. Inquit ibi dicit in nomine domini apparet quod probatio dubitabant in nomine domini [illegible] Abrahe [illegible] erant. Et ita probatur quod ante venire ipse messie [illegible]. Omnes de saba venient aurum et thus deferentes et laudem domino annunciantes. iste est messias. Ecce quod ex auctoritate predicta ostenditur propositum. Verumtamen si dicat iudeus quod intentio Ysa. in illa prophetia erat quod cum messias erit sedens in regno suo in iherusalem quod illa dona propter magnam famam suam omnes reges mitterent ei dona et venirent ad visitandum et glorificandum eum sicut faciebant Salomonem propter magnam suam scientiam. Respondetur quod hoc non habet locum. quod textus dicit. et laudem domino annunciantes quod annunciare dicitur in hebraico bosora et illud nomen significat narrare aliquam rem quam homo scit sed qui nescit. et illo modo quo adversarius declarat textum non esset sic. quod ipsi scirent ille de iherusalem. sed eodem modo quo fuit in adventu christi. venit bene esse conduceri in vocabulo annunciare. quod reges qui venerunt in nativitate ihesu christi iherusalem quesierunt ab herode et ab omnibus de civitate ubi est qui natus est rex iudeorum. [illegible] ipsi [illegible] bant quod fuit prophetiis sicut supra dictum est in auctoritate. et iherosolymitani mirati sunt de hac narratione. quod illud erat eis ignotum quousque petierunt a sacerdotibus et a sapientibus. Qui responderunt quod si verum erat quod natus erat quod sua nativitas debebat esse in bethleem. sicut planissime continetur. Math. ij. Et in tali modo optime verificatur verbum prophete secundum hebraicam veritatem. et laudem domino annunciantes: et non secundum expositionem iudeorum.

Quod vero messias debuit venire pauper et mansuetus.

[S]Eptimus thesaurus aperitur de modo veniendi messie quem modum sacra scriptura prenunciavit et specificavit determinate. scilicet in magna paupertate et mansuetudine. De primo Zach. ix. Ecce rex tuus venit tibi iustus et salvator. et ipse pauper. Et Ysa. liij. Ascendet sicut virgultum et sicut radix de terra sitienti quod non habet magnos ramos nec folia. atque defectu. hoc impletum est in ihesu nazareno qui natus est in paupertate. Unde hoc fuit datum pro signo pastoribus. Luce. ij. Invenietis infantem pannis involutum et positum in presepio. Vixit etiam in magna paupertate. Unde ipse dicit Math. viij. et Luce. ix. Vulpes foveas habent et volucres celi nidos. filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. Mortuus est etiam in magna paupertate. quia nudus in cruce. suum etiam corpus fuit involutum in syndone aliena: fuit etiam sicut pauper sepultus. scilicet in sepulchro alieno: ut patet. Math. xxvij. et Mar. xv. et Lu. xxiij. et Joh. xix. De secundo scilicet quod messias deberet esse mansuetus. quia dicitur Ysa. xlij. ubi ad litteram loquitur de Messia. Calamum quassatum non conteret et linum fumigans non extinguet in veritate educet iudicium. videmus enim quod calamus quassatus leviter potest perfringi. Linum autem fumigans. id est linum combustum [illegible] perfacillime potest extingui. Sed quid per calamum quassatum vel linum patet expositionem melius quod peccatoris fragilitas qui

cōquassatus et pene ī pad ē attic⁹ pōt intel ligi. Calamū autē q̄ssatū xp̄s nō cōtriuit. et lignū fumigās nō extīxit qz peccatores pe ne mortuos in peccatis occidi nō pcepit sz misericorditer tolerauit et ad penitētiam reuoca uit quod et cōsequentib⁹ designauit pphe tia cū addidit in veritate educet iudiciū. Ue ritas quippe et iusticia idē est in legis̄ mo ysi iudicium erat et pcptū peccatores occi di. Eduxit autē ad veritatē et iusticiā adim plet iudiciū q̄n peccatores nō occidit sed q̄d iusti est donec penitērēt sustinere pcepit dicēs. Nolo mortē peccatoris sed vt cōuerta tur et viuat. Fuit etiā humilim⁹ et mansuet⁹. et ipse dixit. M. xi. discite a me quia mitis sum et humilis corde. et ppter suam mans suetudinē sub nomine agni fuit ostēs⁹ po pulo a Iohāne baptista dicēte. Ecce agn⁹ dei. Ioh. i.

Quod verus Messias debebat mori in maxima humilitate inter sceleratos.

Ertius thesaur⁹ aperit de mō moriendi messie: quē modū sa cra scriptura pnūciauit et speci fice determinauit ī maxima hūilitate. Unde Isa. liii. Sicut ouis ad occisionē duc⁹ est. et q̄si agn⁹ corā tondente se obmutescet et nō aperie tur os suū. Qd manifeste ipletū ē in Ihe su nazareno. qz ipse an pylatū adduct⁹ a fal sis accusatus. verberatus etiā et colaphis cesus cōticuit. et ipse pylato de pluribus eū interroganti verbū vix aliqd̄ rn̄dit. Ipse et debebat inter sceleratos reputari. sicut dicit ibidē. et cū sceleratis reputatus est. quod impletū fuit in xp̄o. qz inter latrones cruci fixus.

Quod debebat mori propter peccata ho minum

Uartus thesaur⁹ apit de cā mortis messie quā etiā sacra scriptura pnūciauit et specifice determinauit. scz ppter peccata hoīm generaliter ps. Isa. vbi supra. Omnes nos quasi oues errauimus vnusquis q̄ ī viā suā declinauit. oues quippe simplices et stolidissima sūt aīalia et vaga. et nos stul ti quasi oues errauim⁹. qz ip̄i sūz qualis vel quis esset nō nouim⁹. Unusquisq̄ aūt ī viā suam declinauit. hoc ē doctrīe sue vie vi huic credidit. sed suā quisq̄ veterē tenuit. et do min⁹ posuit in eo iniquitates oīm nostrū. i. originale peccatū quo inficimur oēs. Ipse aūt vulneratus ē ppter iniquitates nr̄as. attrit⁹ ē ppter scelera nr̄a. et disciplina pacis nr̄e super eū. i. disciplinā et correctionē quam vt pacē haberemus passim etiam⁹ p nobis ipse sustinuit vt misericors et benign⁹. Unde se quitur et liuore ei⁹ sanati sumus liuore. scz flagellorum et vulnerum que pro nobis est ppessus. et ī fine capl̄i. ipse peccata multorū tulit. et p trāsgressorib⁹ orauit quod totum hz verū et ipletū ē in Ihesu nazareno vt pz in euangelio.

Quod tercia die resurgere debuit a mor tuis.

Eximus thesaur⁹ apit de resur rectione messie quā sacra scriptu ra pnūciauit et specifice determi nauit. ac etiā ei⁹ ascensionē ad dexterā dei. Primū pz Osee. vi. vbi dicit. Uenite et re uertamur ad dn̄m. qz ipse cepit et sanabit nos percutiet et curabit nos. viuificabit nos p⁹ du os dies et in die tercia suscitabit nos. et vi uemus in cōspectu ei⁹ Capitulū istud expo nitur a fidelibus hebreis de aduentu Mes sie diuersimode tamen. quia rabi Salomō exponit applicando ad tribulatōnē ī qua sunt nunc iudei positi per mundum dispersi a qua suis orationibus publicis et priua tis petunt liberari per messiam cuius aduē tum expectant. Dicit ergo. Uiuificabit nos post duos dies. in tercia die resuscitabo vos Per primum diem dicit q̄ intelligitur tem pus primi templi per Salomonem edifica ti cui successit nox destructionis per chalde os. Per secundum diem tempus secundi p zorobabel reedificati. cui successit nox distru ctionis per romanos. Per terciam diem di cit q̄ intelligatur tempus Tercij templi per Messiam edificandi. de quo exponunt edi ficationem templi que habetur in fine Ezechielis secundum errorem suum. hoc dictum fundatur super falsum. scilicet q̄ dui sius sit venturus q̄ iam transiuit in parte

[illegible] sicut dixi [illegible] in aperitione primi thesauri et sequentibus fuit declaratum et quo ad eius [illegible] tempus materia sua in tercio libro plenius declarabitur. Est ergo sensus sui verbi: vivificabit nos post duos dies .i. mortuus et sepultus fuit ipse Messias et in tercia die resuscitabit vos .i. resurgens a mortuis. quod dicit quia eius resurrectio est principium resurrectionis nostre ad vitam immortalem. Unde .i. Corin. xv. [illegible] resurrexit a mortuis primitie dormientium quoniam per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum et sicut in Adam omnes moriuntur ita et in christo omnes vivificabuntur. Hic expositio magis consonat litere quia per [illegible] quod [illegible] vivemus in conspectu eius .i. vita gratie in presenti, et vita glorie in futuro Et non est mirum quia ipse propter messias verus est via veritas et vita. Jo. xiiij. Quod autem messias debebat resurgere tercia die sicut predicte auctoritates declarant rabi mosse darsan in genesi magno super textum capituli .xxij. Die autem tercio elevatis oculis vidit locum procul dicit rabi mosse multe [illegible] [illegible] dei habentur in scriptura et una earum est resurrectio messie. Veniam secundum. scilicet quia messias sedeat ad dexteram dei apparet per istas auctoritates que est in midras tulim .i. in glo. [illegible] dedisti mihi salutem, protectionem tuam: et dextera tua [illegible] [illegible] dicit nunc [illegible] Dauid. Tempore venturo deus faciet sedere regem messiam ad dexteram suam. quod sic scriptum est psal. cix. Dixit dominus domino meo: sede a dextris meis. ubi dicit translatio chaldaica. Dixit dominus verbo suo: et abraham erit sedens ad partem sinistram: et facies eius [illegible] [illegible] ad partem dexteram et ego ad sinistram. sed deus [illegible] [illegible] ad dexteram meam. et ego sum ad dexteram tuam, et illa hora abraham erit contentus. hoc est quod dixit dauid et dextera tua suscepit me psal. xvij. Item dicit in libro Agingus in .c. quod incipit est dorsum. una scriptura dicit in dani. ele .c. vij. throni positi sunt quod est plurale Et postea dicit thronus eius flamme ignis quod est singulare videntur duo textus contrarij. Dicit rabi aquiba. non sunt contrarij. quia unus thronus est pro deo. et alius pro dauid. Declarat rabi Salomon. Iste dauid est messias Item dicit in berchib. rubba .i. in genesi magno: Rabi mosse darsan super textum [illegible] [illegible] dicit quod dixit psalmista psal. xvij. et dedisti mihi protectionem salutis tue. Iste est abraham cui dixit deus. Noli timere abraham. ego protector tuus sum. et dextera tua suscepit me. Iste est messias de quo scriptum est. Dixit dominus domino meo: sede a dextris meis. Dicit rabi Amon hoc quod dixit textus. et abraham adhuc stabat coram domino. correctio est sapientum. quia prius erat scriptum et dominus adhuc stabat coram abraham. et rabini mutauerunt cum multis alijs emendationibus que fecerunt in sacra scriptura [illegible] [illegible] circumdederunt me canes. consilium malignantium obsedit me. caari .i. foderunt manus meas et pedes meos. Et rabini mutauerunt illud caaru quod sonat foderunt. et posuerunt in loco suo caari quod sonat sicut leo. Et multe harum mutationum mutate sunt plurissime in midras tulim .i. in glo. psalterij in quo dicitur quia de istis mutationibus propter eos dicit propheta [illegible] [illegible] verba dei viventis domini sabaoth. dei vestri. et Hiere. ix. ca. et. de eis dixit. Veritatem non loquuntur docuerunt linguam suam loqui mendacium. Ecce quia darent in suis libris condemnantur tanquam falsi et mendaces illi qui mutauerunt verba dei. Nec consensit spiritus sanctus quia omnia in thalmud essent mendacia et falsa: ut per verba eorundem inseria confunderetur cecitas iudeorum.

Quod verus messias debebat dare suis credentibus in presenti gratiam suam. in futuro gloriam sempiternam.

Undecimus thesaurus aperitur de premio credentium et sequentium messiam in presenti et [illegible] futuro quod premium sacra scriptura [illegible] [illegible] ac. Primo Isa. lxv. ubi ad litteram loquitur de rege messia. Ecce servi mei comedent et vos esurietis. Ecce servi mei bibent et vos sitietis. Ecce servi mei letabuntur et vos confundemini. Ecce servi mei laudabunt pre exultatione cordis. et vos clamabitis pre dolore cordis. et pre contritione spiritus ululabitis

bitis et dimittetis nomē vestrū ī iuramētū electis meis et interficiet te dñs de⁹: et seruos suos vocabit noīe alio. In quo q̄ bñdictus est sup terrā benedicetur in deo Amē. Que oia iplent̄ i p̄emio quod dat Jhesus naza ren⁹ sequentib⁹ eū. dicit eni seruiet mei come dēt. s. corpus meū. Unde ait. Nisi mādnca veritis carnē filij hois. Joh. vi. Et ibidem [illegible] dimittetis. Unde ait. vt edatis et bibatis super mēsam meam in regno patris mei. [illegible] parietem glorie tue. Sic ergo ait xp̄s. Serui mei comedent et vos. s. increduli iudei et dānati esurietis. Ecce serui mei bibent. s. [illegible] Joh. vi. Si quis sitit veniat ad me [illegible] Jo. iiij. Qui biberit ex aqua quā ego dabo ei fiet in eo fons aq̄ salientis in vitā eternam. hec aqua viua ē gra tia sp̄s sancti quā xp̄s dat suis fidelibus in presenti. Et ideo facit eos salire i vitā eter nam. qr aqua tm̄ ascēdit naturaliter quātū z descendit. Et quia illa gratia descēdit a deo qui sedet in celo vbi ē vita eterna. Ideo fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. Uel sic serui mei bibēt. s. sanguinem meum quia sanguis meus vere est potus. Joh. vi. Et ibidē nisi mādncaueritis carnē filij ho minis et biberitis eius sanguinem non ha bebitis vitam in vobis. Et vos. s. increduli iudei et dānati sitietis. s. aquam viuam et sanguinem meum. Ecce serui mei le[illegible] scz in eterna beatitudie. Uñ Joh. [illegible] dicit: Gaudium vestrū nemo tollet a vo[illegible] Et vos. s. increduli iudei et dānati cōfunde mini. s. videtis alios in locū vestrū successis se. Ecce serui mei laudabūt pre exultatōe cordis. fm illud. ps. lxxxiij. in secula seculo rū laudabūt te. et vos. scz increduli iudei et dānati clamabitis. s. in inferno pre dolore [illegible] tione sp̄us vlulabitis qr ibi erit flet⁹ et stri dor dentium. Math. xv. et dimittetis nomē vestrum. s. alijs in locū vestrum succedētib⁹ [illegible] scz de cetero nō vocemini christiani sed cōfu si. nec me habeatis qui sū via. veritas et vi [illegible] he fiat vos olim. Sequit̄ et interficiet te do

minus de⁹. s. sp̄ūali gladio cum dixero Ite maledicti in ignem eternū. etc. Mat. xxv. et seruos suos vocabit alio nomine. s. xp̄ianos a meipso ihesu xp̄o in quo qui bñdictus est super terrā credendo et sequēdo bñdicet in deo amen: Cum. s. dicam in iudicio ete[illegible] [illegible] Item secūdo determinatur in sacra scriptu ra p̄emium eternum sequentium messiā ihe sum xp̄m. Isa. li. vbi dicitur qui redempti sunt a dño reuertentur et venient in syon laudā tes et leticia sempiterna super capita eorum. Gaudium et leticiam tenebunt: fugiet ab e is dolor et gemitus. Ego egoipse consola bor vos. quod sic exponitur. qui redempti sunt a domino. s. sanguine [illegible] scz ad viam iustitie: et venient in syon. i. in p̄ sentem ecclesiam et beatitudinem eternam laudātes scz et dicētes. Beati qui habitant in domo tua domine in secula seculorū lau dabunt te. psal. lxxxiij. et leticia sempiterna [illegible] nō deficiet sup capita ipsorum. i. sup eorum mētes [illegible] gaudium et leticiam obtine bunt. [illegible] in celo fugiet dolor et gemitus quia [illegible] deus omnem lacrimā ab oculis sā ctorū Apoc. xxi. Ergo egoipse. s. filius. qr a lius nō pōt cōsolabor vos quasi dicat. Ius uocasti me et ego consolabor vos: et nō per ꝓphetas sed per meipsum glorificando. qr hec est vita eterna vt cognoscant te deum ve rum. et quē misisti ihesum xp̄m. Joh. xvij. vita enim eterna siue beatitudo cōsistit essen tialiter ī aspectu claro ip̄i⁹ diuinitatis: et tamē habet adiunctam fruitōem que ē complemē felicitatis cū summa letitia Ex cōsequēti n̄ cō sistit beatitudo in aspectu humanitatis xp̄i q̄ ē instrumētū nos iducēs ad beatitudinem pricipalē. bñdo enī bois cōiūctio ē ad vl timū et optimū bonū et iō nō pōt cōsistere ī cōiūctōe ad aliqd bonū tpale vel corpora le vt dicūt iudei sarraceni qui expectant in [illegible] vita i voluptatib⁹ carnalibus et diuitijs et alijs consimilib⁹ p̄emiari fm q̄ dr̄ in al chorano Machometi que tamen vita secū dum p̄bm dicitur vita pecudum. i. bestiarū propter quod ipse Auicenna hoc conside rans dicit q̄ ꝓpheta quem vocat Macho metum promisit eis talem felicitatem in p̄ mium quam multi sapientes non atende runt sicut patuit supra in apertione tercij thesauri in sexto gradu ꝯfirmatiōis legis euā

gebat. Sibi iudei resurrectionē futurā expectāt ad vitā carnalē, et iō felicitatē vite future credūt cōsistere in bonorū tēporaliū plenitudine et pacis trāquillitate, vt p3 vbi supra. Sed beatitudo xp̄ianorū est in adeptiōe sūmi boni per apertā visionē et fruitionē et firmā tentionē. Considerādū est etiā q cū filius dicat ad patrē. Joh. xvij. Hec est vita eterna vt cognoscāt te solū deum. per hoc nō habetur q [illegible] vt dicebat Primus, q2 hec dictio exclusiua solus nō determinat hȳ te. ita q sit sensus q solus pater sit deus sed determinat hȳ deū. et ē sensus q illa ē sola deitas vera que est ī patre, et sic ab illa nō excluditur filius sed magis includitur. q2 vna ē deitas in vtroq3. sed excluduntur vera deitas ab his que a gentilibus colebantur. s. Joue. saturno. et similibus. Dico etiā q si hec dictio solus determinet hȳ te. vt sit sensus. q solus pater sit deus. nō tamē per hoc excluditur filius a deitate. Sed magis includitur. q2 filius p̄sōa solus idem ē quod nō cū alio. et ideo tm̄modo excludit illud quod alietatē dicit. filius autē non ē alius a patre in essentia s3 tm̄ ī persona. Et iō qn̄ hec dictio solus additur vni persone respectu termini essentialis sicut est in proposito. nō excludit aliā personā s3 magis includit. et hoc [illegible] dicat Nemo nouit filiū nisi pater. neq3 patrē quis nouit nisi filius. Si eni hec dictio exclusiua addita vni persone respectu termini essentialis excluderet aliā. sequeret q pater nō cognosceret se s3 tātū filius. et filius non cognosceret se sed tāntū pater. quod ē absurdissimū dicere. p3 ergo premiū sequentiū xp̄m. quod est beatitudo eterna in visione diuinitatis cū fruitione et firma tentione. et sic beatificabitur aīa rationalis. et in visione clare humanitatis xp̄i. et sic beatificabitur corpus humanum. vt sit perfecta beatitudo in corpore et anima. Erat eni aū de hominē vtroq3 beatificaret. et p̄sōa inuenirēt intro et extra secūdū Aug. Intus in deitate saluatoris. et extra in carne redemptoris.

Quod persecutores veri Messie a perpetua pena in presenti non debebant relaxari nec in futuro a dānatione eterna.

[illegible] s3 pena p̄sequētiū messiā ī presenti [illegible] scriptura [illegible] et specifice determinauit. et primo de pena in presenti vita. Vnde Amos. ij. Sup tribus sceleribus israel et super quatuor [illegible] pro argēto. s. ihesū nazarenū. Sed ad hoc respōdent iudei quatuorpliciter. Primo q iste textus loquitur de scelere israel nō iuda et sicubi pro nobis. quia illud scelus. Ihesu nazareni cōmissum est in iuda non in israel [illegible]

Sed ista missio nulla est. q2 in tēplo secundo venerūt et fuerunt de captiuitate decē tribus et fuerunt omnes congregati simul de israel et de iuda per licētiā datam per Cyrum regem persarū. et patet etiā. Nee. vij. et. xviij. capitulo habitauerunt omnes israel in ciuitatibus suis. Item Ysa. xi. Quemodo desolabit dominus linguā maris egypti. s. Tu [illegible] lyra quomodo hoc fuit. Tunc omnes venerunt ad secūdū templū. et vocati sunt israel. Quod ergo premittitur in textu. Primo de [illegible] erat templi, quia illi de israel non erant ibi. et tamen subiungitur in textu. de sceleribus israel respicit destructionem secundi templi quia omnes de israel et de iuda erant ibi, et omnes vocati sunt israel patet hoc per rabi Moysen de egypto qui sic traditur dicit ī libro sophim. Mors ihesu nazareni fuit causa [illegible] aut omnes de secūdo templo israel. Itē peccatum quod tantummodo iuda facit peccatū [illegible] fecit et israel peccatum vocatur israel. hierosolimis enim tunc erat cum Juda magna pars filiorum Beniamyn et leui. Iure igit pars totius debet sibi sapere nomen. Est et alia non inferior causa. quia videlicet populus israel licet tunc mortem non corpore presens fuisset. audiens tamen q eorum fecerant socij eorum culpe laudatores et consentientes [illegible] omnino facti sunt voluntate. voluntas itaq3 eis pro facto est imputanda.

Sed quomodo predicta captiuitas euenit israeli propter venditionem iusti. ihesu: cū israel non vēdiderit xp̄m sed tantū a Iu

na sacerdo. legatur emisse. Respondetur q̃
[illegible]
sum. consilium atq̃ consilium adhibuerunt
ideo non mirũ q̃ si ipse vendidisset scelus ĩ
currerunt. Neq̃ enim et Salomon ydola fa
bricauit sed quia vxoribus et concubinis fa
bricantibus assensum prebuit enim fabricasse
legitur. Secundo dicitur ad hoc iudei q̃
illud scelus de venditione iusti p̃ argento fuit
ĩ venditione Joseph per fratres suos. sed illud
nihil valet. quia vbi ponitur primum secũ
dum. tertium. et quartum: ordo est secũdum
prius et posterius. Videndum ẽ ergo quod
ẽ primum scelus. quod secũdum et cetera.
Et sciendum ẽ q̃ ista tria scelera p̃ ordinẽ
[illegible]
seph. propter quod fuerũt captiui in egypto:
[illegible]
[illegible]
[illegible]
propter quod ducti sunt captiui in babylonẽ
[illegible]
[illegible]
seph primum ĩ ordine hoc propter quod post
ea pharaonis sunt passi durissimum iugũ
[illegible] ẽ. Sed cũ pena pacta sit sine libera
ti a culpa. qui nec de idolis rursũ arguebã
tur peccato. Tercio [illegible]
si hoc nõ dicat̃ de Joseph iusto. p̃t iũ dici
de alio quolibet iusto sed hoc indignum et
[illegible] videt̃ vt nisi [illegible] sit q̃ nul
lo [illegible] sequat̃ propter quod [illegible]
[illegible] populum illi
us [illegible] in qua illud fuit cõmissum.
[illegible]
[illegible]
[illegible] nõ [illegible]
[illegible] vẽdiderunt
[illegible] filiũ dei. q̃ in culpa fue
[illegible]. Et si q̃ras q̃ sũt illa pec
cata quatuor q̃ oia [illegible] ad negare deũ ẽ
[illegible]. Rñdetur q̃ primũ peccatũ fuit cũ
in deserto vitulũ cõflatilẽ p̃ deo adorauẽ
runt. ĩ quo facto [illegible] deũ negauerunt. et q̃a
ab oib⁹ ẽ hoc peccatũ perpetratũ. nõ oẽs fuit
[illegible]. Secundũ ĩ quo et deũ [illegible] negauerunt et
[illegible] peccauerũt fuit q̃n [illegible] vitulos [illegible]
[illegible] adorauerunt [illegible]
Terciũ [illegible]
[illegible]
Quartũ [illegible] quod magis ẽ oib⁹ et grauius

[illegible] ipsum dei filiũ et hoiem ab oi peccato [illegible]
[illegible] q̃ vẽdiderũt. et iuste [illegible]
[illegible] hoc peccatũ propter [illegible]
[illegible]
[illegible] in libro [illegible]
[illegible]. Primi peccauerũt et fuit discoopertũ su
um peccatũ. et fuit discooperta sua pena. Secũ
peccauerũt: et fuit discoopertũ suũ peccatũ: et
fuit discooperta sua pena. Tercij peccauerunt
et fuit discoopertũ suũ peccatũ: et fuit disco
operta sua pena. Quarti peccauerũt et fuit di
scoopertũ eis peccatũ suũ. nõ ẽ discooperta sua
pena. Unde dicit eis propter suã [illegible], fide
lib⁹ [illegible] bene est discoopertũ suũ pec
catũ et sua pena [illegible] ẽ et [illegible]. Itẽ pe
trus alfonsi vir [illegible] de quo supra in
[illegible] sum in suo
dyalogo ostendens [illegible] captiuitatis in
decorum esse venditionem xp̃i et nõ venditi
onem Joseph: sic inquit contra eos. Quod
autem [illegible] testimonium quoq̃ vos
propter dei mortem hãc subiisse captiuitatẽ
q̃ id quod apud vos scriptum legalibus [illegible]
[illegible] in ipso captiuitatis exordio quidã
[illegible] principes [illegible]
[illegible] populi [illegible] tradi
[illegible] filium Symeonem [illegible] filium
[illegible] filium et [illegible]
q̃ captos in carcerẽ misit. [illegible] quod
[illegible]. Lex enim [illegible]
[illegible] mortis sententia [illegible]
[illegible] vendiderit. Et vos igitur [illegible]
[illegible] legis [illegible]
[illegible] corpora [illegible]. non enim omnes [illegible]
[illegible] pena. sed singulis singula fuit gene
ra mortis proposita. [illegible]
[illegible]
[illegible] alius vero [illegible]
[illegible] quemadmodum [illegible]
[illegible] liber exposuit. [illegible]
autem [illegible] pro quo illi [illegible]
[illegible] in hoc facto [illegible]
[illegible]. q̃ [illegible]
[illegible] ioseph filium. Ia
cob. quem in egyptum fratres vẽdiderant
[illegible] sanguinem ab illis [illegible]
[illegible] propter [illegible] illos supplicijs
affecit. Sed [illegible] videtur
[illegible] quod [illegible]. Mille
[illegible] annis [illegible] factum esset [illegible]
[illegible] tempore quo venundatus est

Joseph nulla lex esset qua eos principes ille
modus reos conuincere posset q si vult uerit
cum de prophetis in medium auctoritatē deffe-
re [illegible] dan-
ipsum necessario ipsum esse ostendā. Ecce propheta
Isa. ca. xxiiij. A finib⁹ inquit terre laudes
audiuimus gloriā iusti hec verba iusti hu-
ius laudes vbiq terrarum ostendūt fuisse
nec aliterius iusti hominis laudes totas vn
q fuisse audiuim⁹ ut peruenirent vsq ad fi-
nes terre. Cui uiso quia tribulatiōes quas hi-
ne causa passurus erat propheta premdebat
hos verbis cōponens dicebat. Ve mihi pre
uaricantes preuaricati sunt. et preuaricatione
transgressorū preuaricati sunt. pendēs cū pro
pheta quas prophetis dei adueniunt preuarica-
tiones tribulationes illarum. essent etc. pre
uaricātes preuaricati sunt. Inimicus autem q
nec mēbris cōtēti ipsum etiam caput mulis
plicis quibuscūq possent modis essent op-
[illegible]
tum preuaricationis nomē ingeminās sub-
iungit et preuaricatione trāsgressorum preua-
ricati sunt. Que vero pena pro huiusmodi
peccato piacūdi essent ondēt ipse subsequens
ait ibidem subiungēs. Formido et fouea et la-
queus super te qui habitator es terre. Inter
ea autem quoq de eadē gēte ait. Grauabit eā
iniquitas sua et corruet. ergo adiiciet vt re-
surgat. Videlicet vobis certū modicū ex
primatum terrarum fundatus depositur.

Quarto dicunt iudei aliter ad hoc. quod
si nos dicimus q ille iust⁹ pro argento ven
ditus fuit ihesus nazaren⁹ secūdū ipsi. quo
[illegible] pauper [illegible]
rem pro calciamento. Ad quod dico q ille
fuit [illegible]
quē zacharias vocat non solū iustum et sal
uatorem sed et pauperem. zach. ix. In mo-
dum quantitatem peccati fuit notatur
argentus. et pauperem pro calciamento. ipse
[illegible]
liquet q pro magno precio argenti. sed hic
exponitur debilitas precij et modicitas q
[illegible]
calciamēto rem. quod preciū est cōmter .xx.
marapetinorū. qui faciūt .xx. albos vel de
narios. Alibi vero precium solidarum est
duo solidi cū dimidio qui faciūt .xxx.
denarios. quia solidus est .xij. denarij pro
quo precio fuit venditus xpus. Quicquid er-

go valeant illi denarij vel illud argentū de
signatur modicum precium pro quo pau-
per xpus fuit venditus. quia pro precio calciamē-
torum. Quinto dicunt iudei vel illum textū
q [illegible] iustum pro argento [illegible]
[illegible] quia iudices et ministri iustitiae per
auaricia corrupti vendebant pauperes homi-
nes iustitiam pro modico precio. quia pro
calciamentis. sed illa responsio nulla est. q
nunc dicuntur magis proni ad iniquitatem
q [illegible] super
tria prima scelera que grauiora sunt. vt pate-
[illegible]
os etiam parcere super illud quartū quod
non est ita graue. Relinquitur ergo q vendi-
tio illius iusti pro argento et pauperis pro
calciamentis et venditus iuste pauperis Je-
su nazaren veri messie nostri super quam de
us non parcit iudeis. quia non datur venie
non penitentie. et in peccatis cōtinue perseue-
rant. Nō ergo a predicta captiuitate erue po
terant donec peccatum suorum in se peccatum
emendent. i. quod illi non occiderent credāt
Mandatis vero mente annuntiat a culpa. cō-
fessum eum consequitur poenas diuinas. quod
etiam fuerunt quedam doctorum. s. Rabi-
nis subtilibus et occultis expositum voluit ver
bis. si illud suo tempore dei cum penetrarit.
Interrogatus enim quando Dauid filius
esset venturus. hodie ait si verbis crediderī-
tis eius. Per enim verbis intellige doctor q
quando quoniam bona mandatis dei obedi-
ens et credulus fuerit. ideo filius dei ad eis
accedit. De hac pena irreuocabili in hac vita
dicitur etiam Danielis. ix. Occidetur christus
et non erit eius populus qui eum negatur⁹
esset ciuitatem et sanctuarium dissipabit po
pulus cum duce venturo. et finis eius vasti-
tas: et post finem belli statuta desolatio
Ecce triplex pena occidentium christum p
fectum viri. Prima pena quia non sunt eius
populus quia non christiani sed adhuc iu-
dei appellantur. Secunda pena dissipatio ci-
uitatis et templi qualis facta fuit per Titū
cum romano exercitu. Tertia pena q finis
eius est vastitas et statuta desolatio. i. fine
carentia. que omnia impleta sunt post mor
[illegible]
ne terras simul debere certis sufficienter testimo
[illegible]
nominant predictis desolatis ciuitatis et tēpli

ut supra dictū ē. Secūdo sacra scriptura spe-
cialiter determinauit persequētiū messiā penā
in futuro vt̄ dicitur Isa. vlti. de fidelibus se
quētibus xp̄m cōtra iudeos icredulos et i-
[illegible] et videbūt cadauera
virorū qui preuaricati sunt in me. vermis eo-
rū nō morietur. ignis eorū nō extinguetur.
et erūt vsq₃ ad satietatem visionis oī carni
intellectus predicte auctoritatis ē iste. cōte-
dētur. s. beati qui fuerūt credētes et sequētes
verum messiam. egredietur deo in hoc iudi-
cio nō pro loci mutatiōe sed pro cōsideratiōe
et videbūt cadauera eorū qui p̄uaricati sunt
in me quia inquit dn̄s. Preuaricatores repu-
taui omnes peccatores terre p̄uaricati sunt
xp̄m promissum nō recipiēdo: eius doctrinā
nō sequēdo et ipsum crucifigēdo cadauera
dicit. i. corpora dānatorū in gehēna et dici-
tur cadauera: qr in eternam dampnationem
cadent. Quia et demones cadauera possunt
dici sm̄ qr homines appellantur. Unde ini-
micus homo hoc fecit hec in glosa. Et
qr iste sit intellectus patet p hoc quod sequi-
tur. Uermis eorū nō morietur. qr vermes cor-
pora mortuorum corrodentes in sepulchro
cito deficiūt: quia cum eis in puluerem con-
uertuntur et ignis eorum nō extinguetur. Ex quo
patet quod dictum est de cruciatu corporum
infideliū et oim̄ dānatorum in igne inferni q̄
est inextinguibilis extriseus. Et de verme
cōsciētie qui semper interius corrodebit eos q̄
nō crediderūt nec secuti sunt xp̄m verū mes-
siam. unde sicut tinea comedit vestimentum
et vermis corrodit lignum. et ignis deuorat
ligna. sic meror et tristicia excruciat cor viri.
[illegible] et erūt vsq₃ ad satietatem visiōis
omni carni. qr. s. boni videbunt eos a se in
suo iudicio separatos. amissa potentia qua
seuiebāt cōtra bonos. ut vindicta dei in il-
los iustum et clara non expostulet qui dicunt
[illegible]
nostrū sanguinem quod de beatitudine sua
[illegible] ordinaria glosa. Nicola⁹ vero de lyra satis
cōcorditer sic exponit. Et erūt vsq₃ ad satie-
tatē. i. repletiōē et perfectionē visiōis omni
carni. i. omni homini beato. nō sic intelligē-
do [illegible]
sz qr talis intuitus declarat eis diuine iusti-
cie opera rum et diuine uite beneficium quo
penas illas euaserunt. et p̄pter glorie aug-

mētū in ip̄sis apparet maior disparitas ad su-
um cōtrarium qr opposita iuxta se cōstituta
maiora et minora videntur. i. clariora; et ex
illis omnibus beati per se letant. sm̄ qr dī. p̄o-
bis. Letabit iust⁹ cū viderit vindictā. Ecce qui
[illegible]
ip̄sū dei mia factus est immunis ab illa pena.
Ecce scdm̄. scriptū ē. suus⁹ iudio. accipet hec si
pro qr. qr per hoc appet maior fructus p̄pria
et sic. tunc accedit in gloriā electorū et ipsi⁹ veri
[illegible] ad sinistrā. s. incredulos et dāna-
tos. Ite maledicti in ignē eternū qui paratus ē
dyabolo et āgelis eius. Math. xxv. Existen-
tibus vero ad dexterā dicet Uenite bndicti pa-
tris mei possidete regnū quod vobis paratū
[illegible] ecclesie
fuerit collige. vna vō q̄ sit q̄dā corona vince-
re icōparabilis valoris cōtra iudeos qui tal-
ē. Quicūq₃ sacra scriptura p̄nūtiat aliquod
[illegible]
p̄gnem̄ venientis. an deberet nasci. loci. ma-
turitatis. nomē ei⁹. veneratiōnē singularē. mo-
dū viuēdi. modū moriēdi. cās mortis. resur-
rectionē eius. premiū credētiū. et penā perse-
[illegible]
Et ista oia cōcurrūt simul in verū determina-
tū hominē. manifestū ē qr illud qd̄ fuerat p-
d. [illegible] in
tali hoīe adiplerē. Sz sacra scriptura p̄dixit
et denūciauit oia p̄dicta q̄ oia in ihū naza-
reno saluatore nostro sūt ipleta. nec aliud in-
uētus ē in quo oia p̄dicta simul cōcurrerunt
[illegible]
dara ē sicut hic et ab oib⁹ cōcessa. et idō p̄bati
[illegible]
[illegible]
fuit ad declaratiōnē adductus. messias veri in
lege p̄missi. qui ē xp̄s ihūs filius dei viui.
Et in hoc cōplet liber primus qui ē de arma-
tura fideliū. et de excellētia fidei catholice
dn̄i nostri ihū xp̄i qui est uera fortitudinis
a sacie inimici. Cui honor laus. benedictio
et gloria sine fine. Amen.

Explicit liber primus fortalitij fidei.

Incipit liber secundus qui est de bello hereticorum

Antiquorum in libris legimus gentilium, multos humanas venerantes gloriam generose diversa monstrorum genera devicisse. Sicut Hercules Antheum. Theseus minotaurum. Iason dracones [illegible]. Perseus marinum monstrum. Sic etiam [illegible] Augustinus Hylarius et ceteri patres orthodoxi pro [illegible] hereticorum et heresis monstra spiritualibus armis expugnasse leguntur. [illegible] quia repullulare conantur, ac etiam nunc hereses oriuntur in aliquibus solo nomine christianis. Qui etsi non publice, in conventiculis tamen sua venena effundentes de illis confabulantur quasi vespertiliones et nocturne lucem fugientes, quia oculis egris odiosa est lux. Et non solum oculos egros habent heretici, sed ceci sunt, quod ostenditur ex fidei effectu. Est enim fides [illegible]. Respondet enim animam ad lumen summe veritatis. ex eo quod summe veritati eam stabiliter inherere facit quod quidem potest ratione ostendi. Constat enim quod quandocumque aliqua virtus que influit in aliquo agente et quiete non [illegible] caret sibi sua naturali operatione et suo debito fine. sicut patet in radio solis super aquam currentem et non quiescentem: ut in flumine in quo quia radius quiete non figitur actus eius caret debito fine. qui quidem semper est aquam subtiliare et ex ea partes subtiles attrahere. et in vaporem mutare et sursum elevare. Et quo manifestum est quod quies disponit ad illuminationem rei. Sicut enim philosophum septimo phisicorum: homo fit sapiens et sciens in eo quod quiescit. Cum igitur fides animam in deo stabiliat, et in ipso quietet, ipsam disponit ad eternam illuminationem. Et hec est ratio quare heretici sunt totaliter ceci, nec a deo merentur illuminari, quia nihil stabiliter credunt, et se ab uno opposito in aliud vertunt: cum careant [illegible] iuxta illud apostoli ad Ephes. iiij. tenebris obscuratum habentes intellectum. quia sicut oculus non potest videre sine lumine. sic intellectus nihil potest capere credibilium sine fide. heretici [illegible] ergo bellum hereticorum presentium nostris temporibus contra nostram fidem catholicam [illegible] possit [illegible] presertim cum sint exercitati [illegible] est de heresi et hereticis. xij. considerationes sunt pertractande. Primo quid est heresis. Secunda unde habuit originem heresis. Tertia que requiruntur ad hoc ut quis proprie dicatur hereticus. Quarta quot sint modi hereticorum. Quinta quare est necessarium vel [illegible] esse hereses in ecclesia dei. Sexta exprimit hereses presentium in nostris temporibus repullulare vel oriri sentiuntur. quarum bellum contra fidem catholicam mirabiliter comperimus cum sit [illegible]. Septima [illegible] ad quem pertinet iudicare que assertio est catholica vel heretica [illegible]. Octava utrum heretici sint vitandi. Nona utrum sit cum hereticis vel aliis infidelibus publice disputandum. Decima quis est modus inquirendi hereticos. Undecima quali pena heretici sunt puniendi. Duodecima quis possit hereticos capere et tormentis exponere.

De quidditate heresis et quomodo differt ab errore.

Circa primam considerationem que est quid est heresis. Respondetur secundum illuminatum doctorem Franciscum de maronis in tractatu suo de hereticis quod heresis est error sed non quicumque error qui est contra fidem catholicam aut ecclesiam ut habetur in prohemio [illegible] genere heresis. August. ubi dicitur quod non omnis error est heresis licet heresis sine errore esse non possit. Ista autem diffinitio confirmatur per [illegible] saduceorum fuit vocata heresis. quia non solum contra fidem veteris testamenti negabant resurrectionem et angelos. sed etiam contra [illegible] infidelitate [illegible] quia infideles errant circa totam fidem. heretici autem circa partem licet utrumque sit contra fidem catholicam et ecclesiam. Sed contra quia [illegible] dicitur [illegible]

Respondetur quod sicut pagani errant circa [illegible]

tum fidem iudeorum et ideo dicuntur infi deles. Sic iudei errant circa totam fidē xpi que dicitur catholica sunt enim a pietate re ligionis christiane alieni.

De origine heresum et quō pōt repelli.

[illegible] consideratio est unde ha buit originem heresis. Pro cu ius declaratione notandū q̄ sm̄ Isid. viij. ethimologiarū. c. iij. et. xxvij. q̄ i. c. heresis. Heresis ab electione vocatur q̄ sm̄ vnusquisq; id sibi eligat quod illi essem deinē vt phi. peripathetici. achademici epi curei. et stoyci. vel sicut alij qui puersū dog [illegible] dunt. Greca ergo heresis dicta ē greca vo ce ex interpretatione electionis sue. qz quisq; [illegible] de quolibet ipse sibi elegit. Nobis ergo ex no stro arbitrio nihil inducere licet nec eligere quod aliquis de arbitrio induxerit. aposto los [illegible] qui [illegible] q̄ ex suo arbitrio quod inducerent elegerunt sed acceptā a xpo disciplinā fideliter natio nibus assignauerūt vt q̄ si angelus aliud de ce lo euangelizauerit anathema vocatur hec ille. Ex hoc pz q̄ heresis habuit ortū ab ele ctione proprij iudicij. qz nō eligūt ea que sūt a xpo vere tradita. Sed ea que sibi suggerit mens propria. Volentes enim aliqui p se sacramenta scripturarum intelligere sine pro prio iudicio inherendo in heresis diuersas inciderunt sm̄ q̄ dicit Aug. in li. lxxxiij. q̄ stionū questione. lxx. Non pōt inquit omn error qui palliatur nomine xpiano nisi ꝯ sanc[tas] scripturas male intellectas et hoc ideo qz ante cedentia et subsequentia nō cōsiderūt. vnde ibi dē solet circūstantia scripturarū illuminare se tentiā. Nec ē alia loca scripture considerūt vel heresis sunt orte p se legendo que cōsciendo [illegible] addiderunt que ex se iuuenē [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] contra illos dicit Aug. in li. contra epi stolam fundamenti. nō crederem inquit Aug. [illegible] [illegible] hiid nō ꝑ prīncipaliorē et iudiciū sequēdo. qm̄ ecclesia catholica totam equaliter recipiens

caput patet [illegible] vnde dicitur ortū heresis q̄ a propria electione.

Quod sit triplex modū et quib⁹ cōuincitur q̄ aliquis sit hereticus.

[illegible] consideratio est hoc que requiruntur ad hoc vt aliquis sit hereticus. Respondetur q̄ sex. Primo q̄ erret qz error est genus heresis sm̄ dictum Aug. de omnibus heresibus circa prin cipium vbi dicit q̄ licet heresis sine errore esse nō possit tū non ois error est heresis. Superius autē ē a quo non cōuenitur ōnes quecunq; sm̄ q̄ dicit. Aris. in postpredicamē tis ca. de priori. Secūdo q̄ erret in veritate. cū sit aliquis error fidei et alius opposition[is] dico q̄ erret in veritate et in operationibus [illegible] [illegible] dicit q̄ heresis sunt circa falsa opinio nes. Tercio q̄ non solū s. erret in veritate q̄ quidē est in sacra scriptura expressa sed etiā extra scripturā ab apostolis tradita vt de sym bolo apostolorum aut ab ecclesia determina ta vt in symbolo ecclesie. [illegible] confirmaret ecclesia vt in symbolo [illegible] [illegible] desie. omnes enī isti taliter errātes sunt here tici reputandi vt patet per Aug. de fide ad Petrum. Quarto q̄ non solū erret in doctri na [illegible] iudei et pagani licet errent i multis tñ nō q̄ p[ro] prie dicuntur heretici vt patet de significati ne eorum [illegible] Aug. de vera religi one circa principium. et hunc dicit propter q̄ large loquēdo secūdū [illegible] q̄ nō tenet [illegible] fidei pōt dici hereticus et sic [illegible] et pagani dicuntur heretici. et hoc modo nō omnis hereticus est christianus. Quinto requiritur q̄ non erret circa totū sed circa par[tem] [illegible] [illegible] [illegible] nec sed q̄ obstinate in errore persistat. vnde [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Aug. et hoc. xxiiij. q. iij. dicit apostolus. Si qui sen tentiam suam licet peruersam nulla pertina ci animositate defendunt. Sequuntur querūt autem cauta sollicitudine veritatem corrigi parati cum inuenerint nequaq̄ sunt inter he

[illegible]
nem contrariam doctrine ecclesie. Si quis di
primacie determinationem uniuersalis ecclesie
resisteret hereticus censeret. Sanus quidem
[illegible]
[illegible]
pter quod nō quicquid dubitat in fide: sed qui per
tinaciter dubitat potest dici hereticus. Hoc
et alibi dicit. Augu. hereticus est qui contem
ptā norma erroris ꝑfidiam pertinaciter defen
dit. Sm vero Alexādrū de halis in .ij. summe
hec tria concurrunt ad perfectā rōem heresis
scz falsa credulitas in rōnabili. peruersa volū
tas in cōcupiscibili. et defensionis fuit ipsa
[illegible]
[illegible]
ter intelligat quod sensum spūs sancti flagitat a
quo cōscripta est licz de ecclesia non recesserit
tñ hereticus appellari pōt. Item dicit Isido.
viij. ethimo. ca. vi. i hunc sm primū et scdm
dū accedit descriptio Augu. li. de vtilitate
ut credēdi et in gl. super verbo oportet here
ses eē. prime. Cor. xi. s. quod hereticus ē q alic
cuius tēporalis commodi et maxime glo
rie principatusqz sui gratia falsas ac nouas
opiniones vel gignit vel sequitur. Sm vero
tercium sumptus primo et scdo diffinitio
attenditur que ponitur in gl. super verbo au
dio inter vos scismata esse i. ca. ꝓpē Qui inque
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
onis pertinacia. Notādū tñ sm Tho. i. iiij
quod si quis errat ad que non explicite credēda nō
tenet non est hereticus: vt si quis putaret ia
cob eē patrē abrahe et huiusmodi. et cū co
[illegible]
tate credit et similiter et circa ea de quibus i
ter doctores sunt opiniones donec per eccle
siam determinatū sit. Sed occurrit hic dif
ficultas prima est si dubiū in fide sit here
tia reputandū vt videtur quod sic quod scribit ex
tra de hereticis. quod dubius in fide infidelis ē.
nec ei omnino credēdū ē qui fidei veritatē igno
rat Item scribitur Iacobi. i. Postulet autem
in fide nihil hesitans qui qui hesitat similis ē
fluctui maris qui a vēto mouetur et circū
fertur. et subditur ibi causa dubitans vel he
sitās in fide duplex ē. et vir duplex animo
inconstans est in oībus vijs suis. talis autē s
heretica qz non inconstanter sed firmiter est
credēdū. sed in contrarium videt quod Thomas
fuit dubius in fide. nō tñ ponitur quod fuit here
ticus. ꝓ declaratione huius difficultatis no
tādū sm Aug. de anchora. in li. de penite
tie q. xcvij. quod aliquis pōt dici dubius in fi
de quinqz modis. Primo modo subrepti
ua teptatione. Scdo ventosa elucidatio
ne. Tercio imperfecta adhesione. Quarto vo
luntaria deliberatione. Quinto pertinaci defensi
one. Primo modo dubitare in fide nō facit
hominē hereticū quia est humane tēptatio
nis: nō enim est in ptāte hominis quin sug
gerat hoī aliquid cogitādū vel si subita su
ggestione vel dyabolica tēptatione quis inci
pit dubitare de aliquo articulo vel de his q
sunt fidei statim sic captiuat intellectū suū i ob
sequiū xpi. vt deliberet hoc credere quod ec
[illegible]
defectū seu ad ꝑfectū. Vnde apli ꝓpter hu
iusmodi tēptationes impulsū petebāt. Adau
ge nobis domine fidē. Luce. xvij. Sēp enim
debemus rogare deū vt adiuuet incredulita
tē nostrā. Scdo modo nō facit homi
nē hereticū licz ē xpiane ꝓfessionis et ꝑfectio
nis. Ponūt enim doctores xpiane fidei illa q
sunt magis determinata in fide sub dubita
tione questionū. rōes ꝓ et cōtra ad illa ad
ducendo non quod de ipsa cōclusione dubitēt
sed vt veritas dicte cōclusionis magis elu
cidetur sm quē modū dicit phs quod dubitare
de singulis nō est inutile. Per tales enim du
bitationes pro et cōtra. rationes ad illa que
sunt fidei adducēdo veritas fidei pijs ope
ratur et etiam contra impios defenditur
vt dicit Augusti. Tercio modo non facit ho
minē hereticum. sed peccatorem et malum
xpianum. oēs enim peccantes sm Cris. iu
[illegible] credūt corpore quod non viuunt sm quod
credūt. nō tñ perfecte adhererent quasi inclu
tum de hoc mūdo non quasi interitū manu
sum. Quarto modo facit hominē erraticum
et incredulū eo enim ipso quod aliquis eligit vo
luntarie credere quod vult et discredere quod nō
vult non est paratus sequi in omnibus doc
trinam ecclesie. et per consequens errat et i
fidelis reputandus est. Sed quintum recte
facit hominem hereticum. quia non credes
ꝑ illa que sunt fidei. et que in concilio eccle
sia tenet cum pertinaci defensione docet ad

hereticos spectat. Ad primum argumentum dicendum quod dubius in fide vera electione vel h[illegible] quis credit quod vult et discredit quod non vult infidelis est non tamen hereticus nisi pertinaciter [illegible] que de deo creduntur vel de veritate sacre scripture a deo inspirate. Ad secundum dicendum quod loquitur de fide in persona perimenda. Unde dicit glosa super illo. [illegible] peccata [illegible] dubitat de principalibus et supervenientibus ventis temptationis facile deserit fidem et fluctu sue temptationis voluntatem distrahitur ad errorem et sic alienus a fide. Secunda difficultas est utrum sequentes opiniones erroneas alicuius magistri sint heretici reputandi. videtur aliquibus quod [illegible] magistri dicit Matheus .xxiii. Ve vobis qui circuitis mare et aridam ut faciatis vobis unum proselitum. et cum [illegible] fuerit facitis eum filium gehenne duplo quam vos ergo discipuli sequentes opinionem erroneam alicuius magistri heretici reputandi sunt heretici sicut ipse. In contrarium [illegible] Unusquisque in sensu suo abundat. In aliis autem que pertinent ad fidem et bonos mores nullus excusatur si sequatur opinionem erroneam alicuius magistri. non quidam propter ignorantiam que tunc innocentes habebantur a peccato qui secuti sunt opinionem [illegible] et aliorum errantium in fide. nec tamen excusantur [illegible] propter simplicitatem et ignorantiam. quia in [illegible] dubiis positis in hiis que sunt fidei non est difficile [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] christiana. Consulere debet aliquem ut [illegible] fidei quem de scripturarum planioribus locis. et auctoritate ecclesie percipit. [illegible] [illegible] super illo verbo [illegible] xvii. Apparuerunt illis moyses et helyas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] auctoritas. Qui ergo assentit opinioni alicuius magistri contra manifestum scripture testimonium et contra illud quod publice tenetur in ecclesie auctoritatem puto quod ab errore vitio non [illegible] excusari. [illegible] que [illegible] pro illa parte concedenda est. quia si aliqui studiosi magistrorum errantem imitantur eorum errores sequentes et mores imitantes et pertinaciter contra ecclesie mandatum defendentes. non solum erratici verum etiam heretici reputandi sunt. Ad aliud vero quod in contrarium adducebatur dicendum quod signanter premittitur super cathedram. ut intelligatur quod illa que pertinent ad cathedre doctrinam veritatis et iustitie servanda sunt et facienda pro auditores. Illa vero que sunt contra fidem et bonos mores non spectant ad cathedram veritatis et iustitie. sed potius ad cathedram [illegible] pertinent.

De quinque modis hereticorum et quomodo heresis se extendit ad tria genera credibilium. et quid proprie de heresia est sentiendum.

Q[illegible] considerandum est [illegible] [illegible] [illegible] quod quinque principaliter. Primus est eorum qui [illegible] [illegible] de [illegible] Nicholaitarum quorum factum se christus odisse testatur per apocalipsis. ii. c. Istis Nicholaitis sunt [illegible] [illegible] [illegible]. v. dicti sunt a Nicholao dyacono ecclesie hierosolimorum. qui cum Stephano et ceteris constitutus est a petro. qui propter pulchritudinem relinquens uxorem [illegible] ut qui vellet ea uteretur versa est in [illegible] talis consuetudo ut invicem coniugia commutarentur [illegible] [illegible] hoc vitio. Sed hoc habeo quod odisti facta nicholaitarum. Secundus modus est eorum qui errant circa sacram scripturam sicut fuerunt qui damnant vetus testamentum ut patet per augustinum contra faustum. In hoc errore etiam fuerunt manichei qui vetus testamentum respuunt et novum in parte recipiunt. Tertius modus est eorum qui errant contra ecclesiam sicut fuerunt greci contra ecclesiam sentientes propter determinationem spiritus [illegible] a filio non procedere qui error damnatur de fide catholica. c. fideli. Quartus modus est eorum qui errant [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] Ubi enim non p[illegible] [illegible] contra sacra[illegible] um ecclesie [illegible] eucharistie. et amen q dicit sacrificium p [illegible] funetis offerri nō cōpetere: ut habetur per Aug. de [illegible] ad oia credibilia heret se extēdit. Rñdet alexā der in. iii. summe sue q heresis ad tria gene [illegible] ad [illegible] dem fm quā sam [illegible] analogicas. Nam ratio fidei primo et principaliter est circa articulos fidei. et per oppositum here sis. Secūdo fides extenditur ad illa que [illegible] [illegible] biblie continentur et per oppositum here sis. Qui enim assereret aliquam hystoriam biblie esse falsam et hoc pertinaciter heretic' censetur. Primo credibilia primo creduntur et postea intelliguntur. Secundo simul cre duntur et intelliguntur. Tertia creduntur et non q intelliguntur. Sed q in precedenti bus considerationibus aliquando loquu tus sum de heresi [illegible] aliquādo vero p [illegible]. Ideo pro reali investigatione heresis [illegible] introduco hic octo conclusiones quas ponit franciscus de marchia [illegible] supra.

Prima cōclusio est q non omnes excōicati sunt heretici. q excōicatio est pena pecca ti non peccatum. heresis autē est peccatum. [illegible] excōicarēt eos. Item si excōicatio esset here sis frustra heretici excōicarentur quia vitius simile non punitur per simile quia cum ipsi essent heretici frustra hereticarentur per ex cōicationem. Item nullus pōt se absoluere ab excōicatione et tamen omnis hereticus [illegible] excōicati sūt ante excōicationē ipsā heretici [illegible] cationis aliquā efficaciam habere autē op positū determinat ecclesia. Itē etiā ante op [illegible] i. de anathematizat eos qui euangelizat preter fidem catholicā. Itē idē habetur prio et se cūdo capitulo de illo incestuoso quē paulus excōicauit. Item ista censura tradita est ab apostolis ecclesie [illegible] aplice. [illegible]

q. iii. Tertia cōclusio q nō oēs scismatici sunt heretici q Aug. de origine heresum di stinguit inter scisma et heresim. Itē in primo [illegible] de vera religione distinguit scismaticos contra hereticos. Itē scisma originat ex inobedientia heres autē ex ignorantia. ut [illegible] [illegible] scismatici q heretici. ut p3 p aug. de origine heresū. Quarta cōclusio ē q quidā scisma[illegible] [illegible] li qui nō credūt obediendū esse ecclesie. quia vn' articulus fidei est de sancta ecclesia ca tholica quem descripsit beat' matheus. Item claues ecclesie fuerunt tradite Petro apostolo Math. xvi. Item claues ecclesie fuerunt ei tradite Joh. xxi. Item Aug. de fide ad petrum ponit inter fundamenta fidei obediendum ecclesie et ibidem patet q putans non obediendum esse ecclesie militanti contra arti culū fidei et sacram scripturam et auctoritatem sanctorum et talis est hereticus. si h' obe diendū credat sed nō velit talis videtur eē scismaticus. Quinta cōclusio q non omnes [illegible] Hieronymus distinguit inter symoniacos et hereticos [illegible] Item dī quis pōt eē symoniacus non errando in fi de vel credendo se male facere vel spūaliter [illegible] Item i. q. i. c. reperiuntur datur alia pena sy moniacis. quia anathematis obprobrio p dempnātur et a participatione corporis et sanguinis xpi alienantur. Et si fuerit accu satus suscepti honoris gradu priuetur et in monasterio perpetuam penitentiam traditur et illi qui hac causa munerum acceptores exti terunt si clerici sunt honoris amissione mul ctentur. Si vero laici perpetuo anathemate cōdēnentur vide ibi. Item in quarto libro di stinguitur mulus hereticorum a turbis symo niacorum. Sexta conclusio est q quidas sy moniaci sunt heretici. q Aug. de origine he resum symoniam ponit heresim primā. Itē [illegible] de symonia ca. quotiens appellat sy [illegible] vel asserit symoniam esse heresim mul' fi delium ignorat. Item iiii. sententiarum. di. xxv. dicitur q non est dubitandum de symo[illegible] [illegible] nos qui symoniaci sunt heretici et qui non. Respondetur q illi qui emendi spiritualia non putant se errare aut male facere. sed q

[illegible] Item autem ricatem gratis accepistis gratis date. et contra auctoritatem Petri in actibus et contra determinationem ecclesie militantis ut patet ex casibus pallegatis. Item illi qui confitentur male facere si nolunt omittere propter super b[illegible] aut avaritiam non sunt heretici quia habent errorem [illegible] Secundus [illegible] heretici [illegible] ut habetur extra de sortilegiis ca. ex tenore bulas. Item non est sacerdos hereticus qui [illegible] ibidem ca. ex tenore. Item de sorte que fuit missa in electione episcopi que non damnatur ut habetur ibidem in ca. ecclesia. Item vindictis sorti [illegible] in hoc sequitur a multis hereticorum [illegible] heretici et inducunt hic quatuor casus. Primus eorum qui dicunt sortilegos non esse illicitos cum habeant quamque speciem pietatis vel si propter [illegible] faciunt sunt. De autem illud sit hereticum probatur quia oppositum est ab ecclesia determinatum extra de hereticis ca. ad. Item ibidem dicitur esse peccatum gravissimum. Licet autem non sit heresis fornicari tamen hereticum est dicere fornicationem licere. Secundus casus est in cerimoniis ecclesie qua cum quis abutitur [illegible] vel incenso benedicto etc. credens hec efficaciam [illegible] Tercius casus est circa articulos fidei ut cum [illegible] ad malum ista verba efficaciam habere quia tales male sentiunt de fide. et omnes tales sunt he[illegible] Quartus casus est in sacris verbis [illegible] li et verba ipsorum male sentiunt de sacramentis [illegible] pia. Item qui dogmatizant quod sacramenta [illegible] possunt conferri et immissionibus [illegible] est hereticus reputandus et per consequens qui [illegible] tum baptismum possit habere efficaciam respectu ad homines male esset hereticus cum male de ipso sentiret sacramento et errorem amaret. et per consequens qui credit hunc errorem non est catholicus. Sed oritur difficultas si talis ab heresi possit aliquo modo excusari. Dicitur autem quod sic. [illegible] sacramentum [illegible] intendens servire dyabolo ut habeat suum intentum talis non erat nisi in [illegible] pere sicut faciunt ydolatre. Secunda difficultas si sortilegium est sacrilegium. Dicitur autem quod sic et maxime quia maxime sacramenta ledunt cum quis eis abutitur ad obsequium demonum. Tercia difficultas est quare tales sortilegia dicuntur habere maximam efficaciam. Respondetur quod ideo est quia demones quorum ministerio talia fiunt maxime delectantur cum [illegible] illa in quibus Deus offenditur. Quarta difficultas est si tales sortilegi sunt heretici magis quam fornicarii. Dicitur quod sic quia maius est errorem sacramentis ecclesie contempnere habere imo abhominabiliter pervertere quam [illegible] sunt modi hereticorum ad quos .s. omnes alii reducuntur ut dictum est. et ad quae se extendit heresis quantumcumque. et quid sentiendum est quo ad re et proprie loquendo de hereticis

Quod utile est esse hereticos in ecclesia dei licet in se heretici male sint.

Quinta consideratio est videre si est aliquam utilitatis hereticos esse in ecclesia dei. Dico quod sic quod ostenditur auctoritate apostoli. i. Cor. xi. ubi dicitur, oportet et hereses esse ut qui probati sunt manifesti fiant in vobis. super quo dicit glosa. oportet. i. utile est et hereticos esse sicut erant in hiis qui dubitabant de resurrectione. sicut autem erant pro bonis spiritualibus Videns enim dyabolus templa demonum deseri et nomen liberatoris et mediatoris currere genus humanum movit hereticos qui sub nomine christiano resisterent doctrine christiane. Dum enim in ecclesia [illegible]

[illegible] perversa dogmata emendare nolunt sed defensare persistunt heretici sunt. Et hi cum sic malo suo probant veri catholicos [illegible] etiam malis bene. et diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. Roma viij. omnes enim inimici ecclesie vel aliquo errore vel malicia depravati probant. quod si accipiunt [illegible] eius patientiam [illegible] sinunt exercent eius sapientiam. ob adversariis [illegible] Multa quippe ad fidem catholicam pertinentia dum hereticorum callida inquietudine exagitantur ut adversus eos defendi possint et considerantur diligentius et intelliguntur clarius et predicantur instantius. Et [illegible] est [illegible] imponentur. Dum pacem catholicam perturbant in usum cedit predicantium sacramentum illud. Filius eruditus sapiens erit. imprudente autem ministro utetur. Utatur ergo et hereticis non ut eorum approbent errores sed ut catholicam doctrinam adversus eorum insidias asserentes [illegible] Petat ergo nobis heretica non verum docendo quod nesciunt. sed ad verum querendum et aperiendum catholicos excitando. Ideoque divina providentia multos hereticos permittit et eum infestant nobis et interrogant nos que nescimus vel sic excitamur pigritiam et [illegible] [illegible] Unde ait oportet hereses esse non vult apostolus nec optat ut hereses sint sed quod sic futurum est dicit et quia hoc utile est. Ad quid est utile subdit ut non tantum reprobi qui dicunt ego sum pauli. sed etiam qui probati sunt in vobis. id est inter vos sicut illi qui dicunt ego sum christi. manifesti fiant hominibus. Hi enim deo probati sunt qui bene possunt docere sed manifesti hominibus non possunt nisi cum docent. docere autem nolunt nisi qui docere querunt. Sed multi ad querendum pigri sunt nisi per molestias et [illegible] gravi somno excitentur. hec ille. Ex quibus patet manifeste utile esse hereses non in se. quia male sunt sed quod earum causa excitantur catholici viri ad considerandas veritates fidei catholice [illegible] si somno gravi dormiebant.

Quod non sunt heretici [illegible] [illegible]

[illegible] dicuntur heretici [illegible] et quasi de novo orientes. ut nostram fidem fortalicium per vias subterraneas subvertant. quod in oculis ferunt non [illegible] quod est turris fortitudinis a facie inimici. Et quod quod supra firmam petram fundatum ruinam non possit, et licet non dubitetur plures esse. quod [illegible] [illegible] plures conveniunt illas tamen solumque ad mea notitiam venerunt gladio. [illegible] dei [illegible] lumine altissimi procedente [illegible]. Sunt autem predicate heretica in [illegible] [illegible] [illegible] est falsum. Tertia quod confessio sacramentalis non valet ad [illegible] sed sola contritio sufficit. Quarta est quod confessio non est facienda homini sed soli deo. Quinta est quod [illegible] est facienda presbytero sacerdoti. [illegible] [illegible] Septima est quod non est obediendum nisi soli deo. Octava quod deus quod obediendum sit homini. non tamen existenti in peccato et quod solum bonum sacerdotem habet potestatem ligandi atque solvendi. Nona est non officium et ordo sed meritum bone vite habet potestatem solvendi et ligandi [illegible] et benedicendi. [illegible] quod non est [illegible] [illegible] consecratione ecclesie vel aliis indulgentias concedendo. Undecima est. quod [illegible] vel [illegible] [illegible] est purgatorium. Tredecima quod non est alia vita nisi ista. [illegible] quod illi qui sunt non in [illegible] vel [illegible] non possunt [illegible]

Quod christiani qui [illegible] [illegible] et [illegible] et ut tales puniendi.

P

[illegible] heretica in hoc solum [illegible] [illegible]

tendentes ad iudi. Gen. xvij. Masculus cuius preputij caro circūcisa nō fuerit delebitur aīa illa de populo suo. qr pactū meū irritū fecit et tamē qr xp̄o annūciatus fuit. Pro exclusione huius scelerate heresis pono duas cōclusiones et post primā respondebo ad ob [illegible] Prima est qr erroneū est xp̄ianorū re [illegible] carnali. Secunda est qr [illegible] xp̄iano vti circūcisiōe spūali. Primā sic ꝯ [illegible] tura per baptismū per. ad galath. vltimo.

Si ergo redeat ad circūcisionē carnalē efficitur vetus creatura cū accipiat sacramētū ve teramentū q̄ iā cessauit. sicut ostensum est supra libro primo. cōsideratione. iij. arti. vi. in primo pūcto de cessatione legis moysi. Sed [illegible] nis ergo vti circūcisione carnali in viro xp̄iano est erroneū. Itē qui vtitur sacramento [illegible] cisione carnali vtitur sacramēto q̄ nihil valet ergo valde errat. maior ē nota. minor est apostoli vbi supra dicētis. in xp̄o eī ihū ne [illegible] dicat aqualia sunt dē circūcisio et preputium nec vnū nec alterū valet ad salutē. Sed noua creatura. i. regeneratio et noua vita. Nouā ei creaturā dicit noui t vetū p fides xp̄e ve [illegible] circūcisio aliquid valet nec p preputiū sed fides que p dilectionē operatur supplendo dicit [illegible] e. sine dilectione fides inanis ē. fides cū dilectione xp̄iani est. Illa. i. fides sine dilectione demonis ē. Nā et demones credūt et ꝯtremiscūt. qui aūt nō credūt deteriores sunt [illegible] verū deo credat ipsū eē xp̄m an credat in xp̄m. Nā xp̄m eē xp̄m demones crediderūt. nec tā [illegible] nem cū in xp̄o nihil sibi valeat et cū [illegible] se fidē ociosā habere. Item tertiō arguit [illegible] q̄cūq; de libero se facit seruū multū errat. [illegible] xp̄ianus qui vtitur circūcisione carnali de libero se facit seruū ergo multū errat. maior [illegible] ad Galath. v. vbi vtrūq; ondit dicens.

Itaq; fratres mei nō sumus filij ancille sed libere q̄ libertate xp̄s nos liberauit. Sup quo dicit gl. nō sumus filij ancille qr nō sumus serui generati [illegible] popul⁹ nouus regni celorū et nō alius ancille sumus filij libere sed per eā libertatē qua libertate. i. p quā libertatē xp̄s nos liberauit. q[uia] i muniis a peccato et delectatione obediens fuerit. libertas ergo qua liberati sumus a xp̄o ē peccatorū remissio et fides p operantis dilectionē iustificans. hec ibi. Secundū ostēdit. et eodē dicens. State ergo et nolite iterū seruitutis iugo cōtineri. Ecce ego paul⁹ dico vobis qm̄ si circūcidimini xp̄s nihil vobis proderit. Sup quo gl. dicit. Volebant homines ne se iugo legis velint subijcere et iterū periculi cōminatione. et quia per xp̄m liberi estis ergo state et firmo fide supo pede pmanete i libertate et nolite contineri iugo seruitutis. i. legis que in seruitutē generat. Et addit iterum nō qr galathe primo legē custodierint [illegible] iugo se subijciebāt quasi ad volūtē veneret dat culti⁹ q̄b⁹ idolorum dijs seruiebāt. qr nō ē leuior hec legis seruitus q̄ ydolatrie. Hoc ea terribile verbū gloriosi Hieronymi sequitur Hieronym⁹ autē illa legalia post xp̄i passionē fuit i eis spem ponantur si ut nō obser [illegible] hoc loco hoc incipiente. si circū [illegible] sio eā non solum prodest sed obest. Ante q̄ nouis inciperet pdicatio oportuit circūcidi. [illegible] fideli addita circūcisio sed obest. maius enim malum est qr libero seruum fiat q̄ [illegible] qr magis peccat xp̄ianus circūcidēs se xp̄m [illegible] et aeterne perib⁹ circūstantijs. Patet enim qr pbabimus qr xp̄ianus vtens circūcisione nimis errat cū se faciat veterē creaturā nouam deserendo vt patuit argumento primo. Et qr circūcisio nihil ei valet vt patet argumēto primo et secundo. et de libero se facit seruum vt patet argumento .iij. Item quarto arguitur sic. Quicumq; de errore [illegible] de errat Sed christianus vtens circūcisione est talis. ergo valde errat. maior est nota. minor probatur per locum a minori.

q2 si iudeus viuens circũcisione ẽ blasphemꝰ et in cõtinua ira et odio dei vt declaratũ fuit superius libro primo cõsideratiõe tercia ar. vi. in secũdo pũcto. ergo malefici erũt blasphemi et in continua ira et odio dei. q̃ [illegible] ne peccãt q̃ iudei quales ipsi cõsiderant ihe/sum xp̃m nõ filiũ dei et virginis marie verũ [illegible] suam quod fuit per deũ pmissũ. Et quo circa correlariũ dñs alfonsus in tractatu cõtra [illegible] ligere põt q̃ grauissimũ peccatũ cõmittunt [illegible] piũt baptismũ cõfitẽtes fidem xp̃i q̃ fuit natus de virgine q̃ mortuus fuit et resurrexit et ascendit ad celos ipsi redeunt sicut prius ad obseruandum sabbatum et volendo sic prius seruare legem moysi non comedẽt ea que in illa prohibentur et si circũcidunt fili/os suos post q̃ baptizati sunt in hoc non vi[illegible] habere aliquã penitentiã xp̃ianam q̃ ñ corrigũt quando tales actus venerit ad noticiam suam cum sic et toto et totaliter actus fidei xp̃iane cõtrarius. qz ex quo mysteriũ cir/[illegible] quod quis expectat non habet ipso facto intelligitur q̃ tales circumcidentes faciunt p [illegible] giñe nec crucifixũ nec mortuũ nec resuscitatũ nec ascendisse ad celos. hec ille. Manifeste [illegible] nos viuentes circumcisione esse hereticos.

Sed nũquid sunt aliqui tales isto tẽpore certe non sum testis de visu. sed illi qui viderunt filios xp̃ianorum circumcisos proprio oculo testimonium perhibuerunt et p[illegible]rum. Et vt cooperiret illud grauissimũ crimẽ et peruersam heresim vnus christianꝰ habẽs duos filios circumcisos quorum vnus est apud nos dixit hos sic natos cum circumci[illegible] et falsitatis sane nomen est. Si enim illud esset possibile q̃ circumcisio fieret in ventre matris in abraham primo circũcisio ostẽ/disset miraculose deus et frustra fuisset auctor [illegible] ad circumcidendum in lege. Et iterum quia non diceretur circumcisio ex quo p nihil preputium scissum est circumcisio. sed diceretur illud tale et sic accideret monstrum [illegible] le qui nascitur cum aliquo defectuoso membro. Item quia cum natura intendit generationem nunq̃ deficit in membris generatio[illegible] preparatio membri generationis et propter [illegible] nos resurgent cum circumcisione. et dicit q̃ non quia preputium videtur pertinere ad integritatem hominis ideo cum in erit futura resurrectio cum sic fuerunt creati primi parentes. Sed tunc est dubium si christus cum ho[illegible] lus q̃ in verum perfectum. hec ille. Patz ergo irrationabilitas et falsitas illius dicti. q̃ nati sunt ei filij circumcisi. Mulier enim quedam in ciuitate zamorẽsi. habens duos filios paruulos [illegible] rat ad noticiam cuiusdam iudicem verbum dei predicantis et reprehendentis [illegible] quadam cum mansisset fuerat ante domum [illegible] gardianus conuentus [illegible] cepit ad eum mulier illa et [illegible] tas domine quid accidit his duobus filijs meis. Cum enim edificaretur hec domus noua et esset hic multum de calce iste paruulus ludens de calce terra preputium posuit propter quod calefacta virgula fuit necesse fuit q̃ vocaremus cirurgicum qui absciderit [illegible] ter iste alius paruulus ponens [illegible] in/tra preputium infirmatus fuit in virga. pro/pter quod [illegible] preputium et sic videntur circumcisi. Et tamen non fuit aliud nisi quod dictum est. Audiuimus vero ille miratus est de verbo cum non [illegible] gnosceret [illegible]. Ergo quod amplius dolendum est nec sine ama/ritudine cordis exprimere queo. q̃ adulti eorum qui iam longo tempore circa nomine christiano gaudebant alij circumcisi sunt. Cum enim predicarem anno domini. Millesimo. ccc. lx. in villa medine de campis et relatum fuisset mihi per virum [illegible] eiusdem gentis q̃ essent ibi plures heretici [illegible]

um esse falsum ut dicetur infra secundo fide. Fui concius predicavi ibi plures sermones de q[illegible] [illegible] dicens ut dominus mihi dedit. Certificatus sum deinde quasi sex mensibus elapsis per illum qui bene noverat eorum secreta nihil occultum quod non sciatur quod eo tempore quo ibi predicabatur fuerunt in quandam domo dicte ville secretissime congregati fere .xxx. eorum noviter decepti pro vulneribus circumcisionis sanandis. Alii vero conversi sunt [illegible] [illegible] [illegible] hoc in iherusalem processus factus est iudeis. Sicut [illegible] [illegible] filio dicitur quod preparavit se secrete ut similiter facerent illum diabolicum consilio deo gratias [illegible] te. qui propter eorum peccata dati sunt in reprobum sensum. Isti tales christiani viventes circumcisione in nomine dei et in aqua heresia sunt illi de quibus paulus ad Tytum in primo ca. cum [illegible] [illegible] domos subvertentes. docentes que non oportet. mendaces. crudeles. gulosi. non sani in fide. intendentes iudaicis fabulis. avertentes se a veritate. confitentes se nosse deum factis negantes. abhominabiles incredibiles. ad omne opus bonum reprobi. cuius verba ad literam sunt hec. Sunt enim multi inobedientes vaniloqui et seductores maxime qui de circumcisione sunt quos oportet redargui qui universas domos docentes que non oportet turpis lucri gratia. Dixit quidam ex illis proprius eorum propheta Cretenses semper mendaces male bestie ventres pigri. testimonium hoc verum est. quam ob causam increpa illos dure ut sani sint in fide non intendentes iudaicis fabulis et mandatis hominum aversantium se a veritate omnia munda mundis. Coinquinatis autem et infidelibus nihil mundum sed inquinate sunt eorum et mens et conscientia. Confitentur enim se nosse deum. factis autem negant cum sint abhominabiles et incredibiles et ad omne opus reprobi super quo glosa ordinaria sic dicit. Inobedientes in se. vaniloqui ad alios et seductores circumventionibus et multis generibus fraudibus maxime qui de circumcisione sunt. i. de iudeis qui sub nomine christi iudaizare docebant. Retinentes enim in ipso non pure evangelium christum sed partim legem partim evangelium venerari volebant. de quibus subdit quos oportet redargui. ideo quia ipsi sunt qui subvertunt universas domos id est totam familiam docentes que non oportet et hoc faciunt gratia turpis lucri. i. terrene vel pro terreno acquirendo. Dixit quidam tales vere sunt sicut dixit quidam ex illis qui eos noverat. Iste fuit epigmenides cretensis. In cuius libris hoc invenitur nomen eius non commemorat apostolus. quia inter prophetas dei non invenitur. prophetam quod verum dixit. et si propheta esset illorum non dei et proprius [illegible] [illegible] aperuit quod [illegible] ad hoc dictum est [illegible] [illegible] sunt mendaces expertus sum et longo tempore hanc mendacii proprietatem non dico in eorum sed perniciosam in vino religionis eiusdem gentis quos sanctos primitus reputabam. nunc vero angelos sathane in lucis angelos transformatos potius reputavi. Cum secundum veram conscientiam nihil in eis nisi simulatam equitatem senserim [illegible] [illegible] male bestie [illegible] ventres pigri. id est gulosi. et ideo pigri. Sic ne nimis credas et quia gentilis erat. eius verba commendat apostolus dicens. Testimonium hoc verum est. quasi [illegible] superstitiosa gentilium superstitionum et poetarum sententiis abiectis [illegible] decisio. quod purum reperitum fuerit ad misterium domus dei assumendum est.

Quam ob causam quasi doceret quod non oportet quam ob causam increpa illos dure ut sani sint in fide. i. ut recte credant quasi dicat non recte credunt. Ego enim vidi quandam pesquisam que casu venit ad manus meas. Et que facta sunt contra hanc gentem in civitate toleti. et inter multa que sibi legi. unde notatur quod aliqui eorum non sunt sani in fide sicut ea que sequuntur. Primo quod filios suos circumcidunt. Secundo quod sacramentum altaris nihil aliud est nisi quedam cerimonia quam sacerdotes habent gentibus ad devotionem.

Tertio quod mittunt enim oleum et habent lampades in synagogis iudeorum.

Quarto quod observant sabbatum sicut

iudei et operantur occulte hic hominia.
Quinto q faciunt iuramenta, sicut iui dei in contractibus suis dicentes q per nomen creatoris viui veri qui fecit ma/ [illegible] [illegible] sas leges moysi q ipse habet et soluere [illegible] [illegible] q nihil aliud erat i hac vita nisi nasci et mori et q totu aliud vanitas erat. Septimo q cu in pectus se vertebat nu q [illegible] [illegible] te Adonay. Octauo q virgo maria no erat nominanda quia fuerat queda peccatrix q sine suo commedebat. Nono q in hac iornata fumo accedebant agnu et comedebant.
Decimo q cu sunt in ecclesiis non attendut cum eleuatur corpus xpi nec signant se nisi cu comedia curat. Vndecimo q fingunt puulos in periculo cum nascuntur et dicut q [illegible] accurie dicebus filiabus alicuidam conf domoru incurrunt inde q cu essent .xviij. annorum fuerut baptizate. Duodecimo q faciunt areas defunctos eos ceremonias iude orum. Tredecimo q contrahut matrimonia i gradu phibitos sine dispesatione ecclesie. Decimoquarto q mittunt pueros ad syna [illegible] [illegible] moniis que fiunt a sacerdote. Decimoseptimo q dant publice ad vsuras antiquis xpianis in lege xpi dicedo q dant xpianis sut sui inimici et legis. Et ideo non peccant dando ad vsuram eis imo q cu hoc faciunt lucrantur indulgentias. Decimoseptimo q no cu rat de excomunicationibus nec de absolutione recipienda. nec credut nec intelligut si sunt excoicati q sunt excoicati, ppter debita ad que tenetur cum propter alia soluenda excoicatur. et si soluut hoc faciunt ve no capiantur vel ve non muletur. sed no timent hoc nocere cuiuis periculu animaru suaru. et cu hac in credulitate no curat de absolutione dicetes q [illegible] indigent absolutione. et sic dimittunt se stare excoicatos toto tpe vite sue. Decimooctauo q raro audiut missam et diuina officia raro [illegible] ppter verecudia. ci no expellatur ab ecclesiis. et ne q confitentur aliquod peccatum sed opera virtutis et sanctitatis. sicut iudeorum publica peccatores .xix. q sacramentu confessionis ordinauerut .xx. clerici qui fuerut conuersi q [illegible] persone. Vicesimo q sunt ydolatre. quam notantur in eade persona sicut p illu teste q videt [illegible] suo pdicte matronis elmis et pdicte genti cu Menera alfonsa vxore sua habebat in eade [illegible] vnu retabulu de petra nobulis coop tu cu tantus suo in quo erant .iiij. ymagines lignee sirmiter coniucte lapidi illi figuras [illegible] manus habentes coronam aurea. et a zona i fra erat ymago illa nigra sicut carbo. Tres vero alie ymagines habebant figuram [illegible] [illegible] ius ille intuitus qui vidit q pdicti tenebant dictum retabulum in quodam loco occulto. s. i vna camere quadrate in qua dormiebant. et claudebatur tabulis tamen clauis.
Cum vero erat pulsata capana pro mane no pparabat predicto teste cum eius commonitus ascenderet ad predictum locum cum quadam scala qui ammonebat clamos et in [illegible] bus et ligatis sunt vsq ad collum manus suspendebat. Cum recipientes illud faciebant q predictus testis adoraret ymagines illas et deosculares ora ipsorum dicendo q erat sancti et sancti quorum gaudebant candelas et [illegible] [illegible] num predictum testem et faciebant q verus clauaret retabulum illud ad predictum locum claudendo sicut primo diligenter. Dixit etiam q qualibet die hora meridiana illud faciebant et q hunc laborem habuit q du vixit cum eis. Dixit etiam de illis q comedebant carnes per totam quadragesimam sextisque feriis et in diebus sabbatorum.
Vicesimoprimo q sunt patrones heretici q [illegible] et quamque alij qui contra leges christi erraverunt. sicut patet in predicto processu de morte ludouagonnes bacalarij filij [illegible] [illegible] tur iuramento interposito. Alvarus fernandi medicus predicte ciuitatis conuictus p seruiens i teste i forma iuris. dixit ei q loquendo de lege xpi et lege iudeorum cu eo q

[illegible] no, qz si sciret scripturas quos non haberet vos miraremini. Qui dixit sibi. Que scripture sunt ille qz ego sepe pertransiui testamentum vetus et nouum et cum hoc est signum plura loca predicte [illegible] si nostre litteras, alias scripturas habent maiores certitudinis et maioris auctoritatis.

[illegible] quia magna mysteria sancta [illegible] derit eadem. Et ipse respondit qz totum erat scriptum in hebraico; Et iterum dixit ei. Quid est illud quod est ibi scriptum ultra illud quod tene[illegible] rum prophetarum. s. qui fuit Abraham et [illegible] pha et quos Machometus, et quos spiritus habuerunt quilibet eorum et qz mirabantur de gentibus que credebant tot insipientias sicut dicunt qz [illegible] vero dixit abraham est quedam modo in quodam circulo conuocando spiritus qui ei videtur nihil videre quo posset sanguinem extrahere nisi de vena virili sua, et circuiuit se. et cum cecidit sanguis suum videt sibi spiritus factum et qz totum aliud erat derisio quedam. Et dixit ei spiritus qz in annis suorum fuit octoginta predicta. et qz [illegible] sic p illa prophetabat [illegible] addiscebat cum uno magno rabino ipse Ihesus et iudas scarioth, et alij iudei. et qz ibi fuit philosophus de quadam [illegible] iudea. quod cum cognouit ille rabinus posuit excitationem super ihesum semper. s. dicto. et in octauo die dolauit [illegible] et [illegible] de idolatrie per [illegible] dicto. Et cum hoc vidit ihesus xps recessit et separauit se ab illo rabino et qz incepit predicare contra magistrum suum, et qz sic ambulando appropinquauit unus predicatorum [illegible] qz posuit se ihesus xps ad seruandum punctum illum per partem suam. et rabinus ille p suum et iudas similiter. Et deinceps rabinus ille et iudas dominauerunt et qz ihesus xps vigilauit optime. et cum venit ille predictus dixit qz dixit ihesus xps. Dixit deus misereere omnium qui me audierit et in me credent. et in hoc quod nomen est rabinus. Tacet mala morte morieris tu et tui credentes. Ceptantes etiam iudas dixit male finem ego si de te non dedero mala finem et dixit qz sic totum impletum fuit et qz [illegible] ideo utrique maledicunt sed plus ihesum xpm quia maledixit eos. Dixit etiam ulterius qz machometus habuit spiritum marinum. Et tot et tanta dicebat iste iesus qz habebat in scripturis qz plus videbantur stulta figmenta composita malitiose et ex inuidia et perversa qz dixerunt Abraam et manichea. Dicebant etiam qz per malam artem ihesus xpus fecerat in morte sua terremotum. et qz propter talia prophete fuerunt occisi, quia vocabantur malis artibus. et qz sic etiam a simili fuerunt mortui sicut mali et falsi per insidias, et taliter mortui sunt qualiter opera fecerunt. Dicebat etiam qz sanctum sacramentum altaris ordinauerunt in forma hostie rotunde sicut sol. quia erat sacrificium solis. et qz inuper sol et menses ordinauerunt legem xpianorum sic qz [illegible] sol vero sacrificium. Et cum predicta et multa alia abhominabilia audiuit predictus ieso ab illo hideagomet[illegible] non solum contra legem iudeorum sed etiam xpianorum dixit qz separauit se ab eo. vidit etiam qz sic credebat et quia peiora videbantur predicta. qz ydolatrie. Dicebat enim si in isto qui est graduatus in scientia et philosophus doctorino talia inueniuntur quid erit in aliis. Dixit etiam predictus ieso qz nimium cognoscebat de predicta gente qz plus crederet vni fal[illegible] gelia, et qz boni inter eos sunt pauci. et pro [illegible] tores malarum rerum seminatores intromisit in omnibus aliis artibus. Vicesimo secundo qz sacerdos quidem eiusdem gentis consecrauit die quadam quinque hostias quarum unam sumpsit et alias tradidit fratribus suis et nescitur quid factum est de illis. Hec et plura alia continentur in predicta pesquisa que diuersas causas obmitto. Item me existente in curia.

Segobiensi. Anno. M.cccclxx. cum iudei celebra-
rent festum tabernaculorum: et quidam iudeus ti-
meret pueritiam ab aliis in synagoga propter ali-
[illegible]
[illegible]
in synagogam precibus nō permaneret puniti-
[illegible]
plurium hoībus orātibus ac illustratā lumi-
num multitudine. Et cū ad ianuā synago-
ge permaneret cepit vnus capite cooptō. Qui cum
quesiuisset ab eo quis esset; agnouit eū esse
vnum de cōuersis predicte ciuitatis. Quem mi-
ratus et volens videre amplius inuenit pluri-
[illegible]
mes. que oia predictus alguazilus omnibus
volentibus audire publice affirmabat. Item
in villa de formesta buitre regni castelle qui-
dam barbitonsor eiusdē generis. Cuius no-
[illegible]
idē affirmauit. s. quod ihus xp̄s nō erat verus de-
us. nec credebat in eum. et quod deus nū q̄ habu-
erat filium. sed quod solum credebat ī illo vno
deo qui fecit celū et stellas. mare et arenas.
Item prefatus hereticus fuit accusatus coram
domino petro palentino qui fuerat inquisitor
ne inuentum est testimonio septem testiū ea-
dē dixisse. ut ego vidi in pesquisa q̄ ad ma-
nus meas deuenit p mādatum [illegible] qui et
pter p̄dictū malū ꝑpetratū. et timore mortis po-
tius q̄ amore veritatis abiurauit heresim sibi
publice vbi peccauit. Deinde fuit absolutus
ab excōicatione in forma iuris per me ex cō-
missione mihi facta per p̄dictū diocesanum
et demū positus in carcere a quo exire sine mo-
rā debebat. Rogatumibus tū multorum li-
beratus a carceribus. relegatus est extra a pre-
dicto loco decē annis. hec acciderūt anno dñi.
M. cccc. lxiij. ī p̄dicta villa notarius publi-
cus quibus fuit petrus martin calderon testes
vero Rodericus garsie de Alua. et Alfonsus
hispitonsor. et Alfonsus de villa regali fa-
ber. et Alfonsus sanctij. et aguilar et fernā-
dus sanctij pectos. et Alfonsus fernādi Ro-
mo. et Gundisaluus pancho macellarius.
[illegible]
posuit magister Martinus toletanus astrologus
cōtra fidē catholicā q̄ liber ne cognosceretur
quod ab ipso factus ēēt verso noīe suo ipm ins
[illegible]
[illegible]
Ex qbus oibus manifeste patz quod nō sunt sane in

fide [illegible]
[illegible]
dum sunt peccatum est. Sequitur textus [illegible]
[illegible]
obscuraretur. In quo nemo iustificatur apud
deū et mādata hoīm. quod mādata legis post
manifestā veritatē sūt hominū et nō dei mā-
data sunt. hominum dico mentientiū se a ve-
ritate spūaliter intelligentie. Quicquid enim
aduersus veritatē opponitur humanū inuen-
tio ē. Jdō mādata hominū et fabulas appel-
lat que narrāt. quod nesciētes viam scripturarum
interiora verborū legis colorē sequuntur nō
[illegible]
que moyses tradidit [illegible] de ciborū diffe-
rētia. oia enī quasi se nesciūt vere a veritate
quod oia humanis vsibus cōcessa mūda sunt.
mūdis. s. illis qui fide bona sunt et iusti
sunt. quod ipsi negant īō. quod in lege quedam
Moyses prohibuit. et ab immūdis mundan-
dis credunt. hec autem nō sua natura quasi
deus creauit intelligi voluit sz sua significa-
tione. Omnia ergo mūda sunt mūdis sua
naturā in qua creata sunt. Unde in genesi.
Uidit deus cūcta que fecerat et erāt valde bo-
na. Secūdū significationes in quedam im-
mūda sunt iudeis. nec nobis omnia apta sūt
vel propter salutem corporū. vel ꝑpter consu-
etudinem humane societatis. Cū ergo cunc-
ta redduntur et naturalē ordinē seruāt om-
nia mūda sunt mundis. Coinquinatis au-
tem per peccata et infidelibus. s. qui nō cre-
dūt in deū vel deo nihil mundū est. quod nō sūt
digni dono dei. sed et mēs. i. intellectus et con-
scientia eorū inquinate sunt quasi nō quod cibo
est inquinatio eorum sed ex malo intellectu
et conscientia peccatorum. Et vere mens et
conscientia eorum coinquinate sunt. quia con-
fitentur quidem verbis se nosse deum factis
autem negant. vnde .i. Job. ij. dicitur Qui
dicit se nosse deum et mandata eius non cu-
stodit mendax est. Et negatio non tantum lin-
gua sit sed et factis. ante multos inuenimus
antichristos qui ore confitentur christum:
[illegible]
factis negat christum antichristus est. Ta-
les enim sunt omnes mali catholici qui nō
verbis sed factis negant. Nolite ergo esse
de fide secure. adiungite fidei vestre vitam re-
ctā ut christū cōfiteamini verbis vera dicēdo
et factis bn̄ viuēdo. Nā si cōfitemini verbis et si

fomus fides talis mox ꝓpue est fides dmo morum. Cum sint quasi se confitentes nosse deū cum tamen sint abhominabiles. Id est deo odibiles et incredibiles. i. nec ubi sit credere. et ad omne opus bonum reprobi. i. a deo reprobati. vt nō habeāt gratiam ad bene operandum. hec in gl. Patet ergo ex p̄dictis quales sunt illi xp̄iani qui vtuntur circūcisione carnali. et qui omodo inducunt in eamem heresim. et propterea sunt dure reprehendendi et digne castigandi ab illis quorum officium est errores cōtra fidem catholicam inquirere. Et sic patet prima conclusio huius primi erroris. s. q̄ erroneum ē immo hereticum est xp̄ianis vti circūcisiōe [illegible] [illegible] debeamus p̄dictā heresim. licet ex p̄cedentibus satis poterat eorum solutio. dicatur tamē q̄ lex illa Ge. xvij. masculus cuius preputij caro circūcisa nō fuerit. Durauit vsq̄ ad tempus messie xp̄us eā in seipso impleuit. et permissa fuit vsq̄ post euangelij publicationem. Ad se[illegible] ergo et nos debemus circūcidi. Rn̄deo q̄ illud argumentum peccat ex defectu [illegible] nominis. Loquitur enim heretici q̄ causa quare xp̄s fuit circūcisus in carne fuit: vt et nos taliter circūcideremur. sed non est sic. Et hec multe assignantur a doctoribus rationes quare voluit circumcidi dominus iesus [illegible] preferam tamen sufficiunt tres. Prima est vt ipse se ostenderet filium Abrahe: cui preceptum circumcisionis erat factum et promissio nascituri seminis [illegible] promissionem assignaret impleri [illegible] tio vt circumcisionem sicut et [illegible] sapientia ab onere legis nos liberaret dādo finem legi scripte. Tertia ratio vt iudeorum se ostenderet ne haberent iustam occasionem ipsum repellendi. Sic ergo impleuit preceptum dominum. Infans octo dierum circumcidetur Gene. xvij. Et sic manet lex illa vsq̄ ad tempus quo erat plena vite xp̄i circumcisionem: ex quo facta est plenitudo promissi [illegible] cōsideratione tercia articulo. vi. Et ex hoc ex tenus heresis hec siue ꝑ p̄sentem statū vt plerum et adulti circūcidātur et vtdamus omnib⁹ circūcis regnū iudeis [illegible] vt dictū est. Ideo cū hec pestis valida conetur ex toto subuertere legem xp̄i. Ideo viriliter resistendum esset [illegible] a [illegible] et inquisitoribus heretice prauitatis. ac etiā a p̄dicatoribus euāgelicis. Tāctū a principibus brachij secularis. et ab o[illegible] [illegible] quam heretica sit multū corrupta in consci[illegible] et ideo multū periculosa. q: vt Bern. sup cā[illegible] rica plures falsos catholicos q̄ si vere appa[illegible] [illegible] et [illegible] cendū q̄ similes a minus quales sunt isti inter nos. vnde dn̄s. Ezech. xiij. c. illos qui nō resistunt hereticis acriter reprehendit di[illegible] cens. Non ascendistis ex aduerso: nec opposuistis vos murum p̄ domo israel vt staretis i[illegible] prelio. Ex aduerso est ascendere et p̄ domo [illegible] diabolice veritatis circūcisis hereticis domū israel que est ecclesia cupientes destruere totis viribus obuiare. q̄d Urban⁹ videtur innuere [illegible] q. iij. c. Saluator p̄dicat in euāgelio circa fi[illegible] nes: seculi pseudo xp̄i et pseudo ꝓphetas surgere et multos seducere. et fideles suos i mūdo multas habituros pressuras. sed nō pos[illegible] tas inferi non preualituras. proinde et [illegible] [illegible] hec sunt manifesta sūt oportet non cū prophetis ex aduerso surgere et murū opponere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in nobis. Ro. viij. Ex quibus patet intelligi q̄ [illegible] ponere catholicos et aduerso consurgere: et se murū opponere pro defensione fidei [illegible] diabolice iniquitatis etiam si papa sint hereticus et fidem molitus fuerit destruere catholicos oportet catholicos omnes a fide obuiare et ideo nō inmerito prohibentur neophiti ordinari. dist. xlviij. c. quoniā. §. i. Et assignatur in textu cum glosa duplex causa. Prima ne incidant in superbiam. putantes q̄ fides christiana multum indiget illis. Secunda quia nondum sunt expti statum ecclesie vel religionis. nec stantes mores personarum. Item non triumphauerunt. non steterunt. nec steterunt. nec probati sunt. Unde tales nec ad honores debent promoueri nec seculares. ar. lxx. questione. iij. monasteria.

Tercia conclusio est q̄ necessarium est christianis vti circumcisione spirituali. De qua loquitur Bernardus in ser[illegible]

[illegible] circumcisionis dicens. Fratres nos circumcidi necesse est. nō littera sed spū et veritate circūcide nō in uno mēbro tantum sed i toto corpore simul. licet enim magis in ea parte in qua mādatum ē iudeis circūcisio regnet cō [illegible] [illegible] fanitas. nec est pro aliqua que tabida nō sit hoc venenū. hec ille. Et quib⁹ patet q̄ nos xp̄iani debemus nos circūcidere nō in uno mēbro tm̄ s; i omnibus. Sicut eñ irrationabile esset si quis in parte barbā suā raderet. sic q̄ [illegible] circūcisum reliquit. Debem⁹ ergo nos circumcidere internus et externus. Intern⁹ q̄tū ad cogitationes et desideria. et externus quantum ad singula membra et opera. hec est circumcisio vitiorū quā necesse est q̄ faciamus. q; hec ē que facit xp̄ianum iustū et sanctū. Sed nos tandem videmus q̄ pōt predicta conclusio deduci ex quadruplici similitudine q̄ solet aliq̄ res circūcidi. Primo ad evitandum corruptionē. Secūdo ad ꝑcurādū fructificationē. Tertio ad demōstrādū distinctiōē. Quarto ad attingendū congruam similitudinē. Primo ergo aliquas res ōz circūcidi ad vitādū corruptionē solet eñ res aliqua circūcidi [illegible] Videmus eñ q̄ quando in pomo est aliqua pars putrida et corrupta nisi abscīdatur; pars sana per aliā corrumpitur. Sicut etiā putrid⁹ ab ove expellitur. ne per eius fetorem totum ovile corrumpatur. et sic de mēbris putridis respectu corporis. Sic debem⁹ nos circūcidere a peccatis ne per mortale peccatum anima corrumpatur. et sic amittat vitam gratie. et per cōsequens vitam glorie. Et ideo scribitur Deutro. xxx. Circūcidet dn̄s deus cor tuū et cor seminis tui. ut diligas dominum deū tuum ex toto corde tuo ut possis vivere. Et [illegible] infirmitates corrodētes solent circumcidi ne per morbum membra aliqua corrumpātur. Et certe peccatum in corde est infirmitas corrodens omnia bona gratie. unde sicut venenum corruptum corrūpit bolū. et tinnitus calor cibū ita tum peccatum sit corruptio. et hic ē sic quidam morbus infirmalis qui qn̄ incipit [illegible] usq; ad consumptionem devorans mund

corrumpit et comburit. ideo dicitur cor cir [illegible]

Ad hoc pertinet quod dicitur in decretis quadam super Gen. xvij. ubi dicitur Et dabo pactum meum inter me et inter te. et ē. verbi aquilis dicit. quattuor ꝑputia sunt. unū enim preputium in aure. de quo scriptum ē [illegible] ut audiat. cuius ꝑputiale sunt aures eorum et nō possunt attendere. Ecce verbum domini [illegible] est eis in obprobrium non volūt ipsum. Dictum est etiam preputium oris: [illegible] labijs est. Tertiū est preputium in corde. Hiere. ix. Et omnis domus israel ꝑputiati sunt corde. et rursus est dicens. Leui. xxvi. Et inducam eos in terram inimicorum suorum. ut vel tunc supplicet vel humilietur eorum preputiatum. et tunc plorent pro peccatis suis. Et iterum Deutro. xxx. et circūcidet dn̄s deus cor tuum et cor seminis tui. Dicitur denuꝫ ꝑputiū in corpore. Gen. xvij. Et ꝑputiatus mascul⁹ qui non circumciderit carnem preputij sui dōlebitur anima illa d̄ [illegible] necetur i ꝑugione. q̄ sicut quattuor sunt genera ꝑputij. sic eodem modo sunt quattuor genera circūcisionis. quorum tria s. auris. cordis et oris. que spiritualia sunt pro oībus sunt necessaria. Quartum vero genus quod corporale et umbra reliquorum fuit usq; ad tempus quo venit messias noster preceptorum spiritualium magister. Non solum est inutile sed etiam omnibus ipsum facientibus dānosum et valde periculosum: sicut d̄claratum est in precedenti prima conclusione: Circūcidamur ergo preputium aurium. oris et cordis nostri ne anima corrumpatur. q̄ sm̄ Greg. peccatum quod per penitentiam non deletur mox suo pondere ad aliud trahit. Ista circumcisio debet fieri cum altero penitentie. aliter homo moreretur. quod figuratur Exo. iiij. ubi habetur q̄ angel⁹ domini occurrit contra filium moysi et cum occidere voluit ut dicit glo. Tulit ergo sephora [illegible] tum filij sui. Iste filius circumcisus quem vult dominus interficere est malus xp̄ian⁹ sephora est ecclesia. interpretatur enim placens deo. Sed petra acutissima circumcidit

[illegible] est [illegible] est per amarã cordis contritionem. secundo per confessionẽ acutissima per satisfactionem. et acies animi debet esse instrumẽtum quo nõ solum septem dierũ sed multorũ annorũ abscindi debet animæ preputium. Unde Bern. absci[n]di seu ferro acute cõpũctionis vicia inveterate cõsuetudinis. nisi ergo acute pnia circũcidaris. acuta sententia occideris. Et ideo scribitur [illegible] ne ergo [illegible] peccatũ [illegible] no ergo iala nõ fuerit delebitur aia illa de populo [illegible] est [illegible] in quo per [illegible] homicidiũ adulterũ crimine pessime maculata [illegible] adeundi sunt per instanciam et mortem. sicut ovis morbida ne perat grex. Secũdo ostẽditur predicta cõclusio ex secũda similitudine qua solet aliqua res circũcidi. s. ad procurandũ fructificationem. Videmus enim quod vites et arbores circũciduntur ut melius fructificent. nisi enim superflua rescecarentur nõ fructificarent. sic et nos tenemur nos circũcidere. s. a peccato purgare aliter quicquid laboram^9 nihil prode. s. nec partẽ in bonis ecclesie. nec celestis glorie habem^9. frater enim mortuus nõ põt habere ptẽ in bonis a fratre vivo acquisitis. nec cibus corpori ministratus pdest mẽbro putrido vel abscisso. [illegible] bona ecclesie quia nõ ad meritum glorie. qui abscisus est a corpore ecclesie per mortale [illegible] per [illegible]. Et ideo necesse est nos a peccato purgari ut habeam^9 ptẽ de bonis ecclesie. et ptẽ in bonis celestis patrie. Et ideo possunt dicere peccatores de bonis. illud. Gen. xxxiiij. si circũcidam^9 masculos ut nostros et c̃. Per masculos qui dicuntur [illegible] et generant [illegible] ipsa oia et generat bona opera que debet circũcidi ab oi immũdicia. quod figurat. Gene. xvij. ubi habetur quod abrahã fuit circũcisus cum [illegible] qui [illegible] potatur et multarum gentium est voluntas a qua [illegible] bona opera [illegible] patres sensus eius et sensus corporis. que oia debẽt circũcidi. voluntas ab omni malo vita. et mẽbra ab omni malo actu sensus oculi. auris. et sic de aliis. [illegible] homo potens et dives si daret filiam suam viro turpes habẽti vile et turpe artificiũ. sed huiusmodi nobili daret:

Ita de^9 volẽs. nobilior. ditior. et potentior nõ dabit eternã gloriã habenti vile ac turpe artificium peccati. sed nobili habẽti omnia necessaria. ad hõ tendens ad habẽdũ filiam alicuius magni solet se decẽtius gerere et vestib^9 ornabere. Unde dicit ãgelis illud. gen. xxxiiij. non possum^9 facere quod petitis. et dare sororẽ nostrã. i. gloriã eternam hoi incircũciso. hoc ẽ immũdo. sed in hoc valebim^9 federari si esse volueritis nostri similes. i. puritate mundicie. et circũcidatur in vobis oie masculini sex^9. hoc ẽ si purgetur voluntas ab oi peccato. Et sic patet quod necessarium est cũ[illegible] nos ut circũcisione spũali si volunt fructum beatitudinis acquirere. Tercio ostenditur predicta cõclusio ex tercia similitudine qua solet aliqua res circũcidi. s. ad demonstrandũ distinctionẽ. Solet enĩ aliqua res circũcidi ut a re alia melius cognoscatur vel distinguatur ut patz in ovib^9 quæ ut distinguãtur ab aliis solent circũcidi in auribus vel in locis aliis ptz ẽt in equis et pluribus aliis. Sic et nos debemus a peccato circũcidere ut a familia dyaboli distinguamur unde peccatum i oia signũ est dyaboli. et circũcisio a peccato si [illegible] est dei. Ideo dicitur ad philippen. iij. [illegible] sumus circũcisio qui spiritu servimus deo. et gloriamur in xpo ihũ. et non in carne fiduciam habentes. Et nota quod unde non sumus circũcisio. i. circũcisi. et vide quod isti curiales qui serviunt aliis magnis dñis solẽt esse in nova tunica simul omnes. simul calciati. cũ albo micasa. cũ certo pulchro. Ita illi qui serviunt deo debẽt habere tunicã novã pure conscientie. simul cincti cingulo castitatis et sancte affectionis. bene calciati exemplis sanctorũ. cũ alba micasa innocentie et [illegible] que facit clericos capillos. i. cogitationes ad deũ. habẽtes in capite sertũ de pulchris floribus. i. devotis orationibus. ideo sic circũcisus est de familia dei. unde sunt multa [illegible] vel grẽ cognoscimur filij dyaboli vel dei. unde Jhere. iiij. Circumcidimini domino. et auferte preputia cordium vestrorum quasi diceret sitis circũcisi sicut decet famulos dei. gen. xvij. Circũcidetis carnẽ preputij vestri. i. a vobis omnem immũdiciam auferetis. ut sit signum federis inter me et vos. id est ut sit signum quod estis de familia mea. necessarium est ergo xpiano ut circumcisione spũali ut

n

distinguuntur a filiis dyaboli. Quarto often ditur [illegible] et [illegible] [illegible] ne qui a solet aliqua res araciade. Sed ad comprehendū congruam situationē. Videmus enī ꝙ lapides anteꝙ̄ in edificio collocentur diligenter araciadātur ut melius in edificio valeant ordinari. Sic si volum⁹ in edificio perdādi firmari, oportet nos araciadi ab omni peccato et poliri virtutibus et bonis operibus, unde sicut lapides melius sculpti et politi et decorati solēt poni in locis nobilioribus magis [illegible] et magis purgati et ornati ponentur in locis superioribus et nobilioribus [illegible] [illegible] excellētiam meritorū [illegible] [illegible] distribuuntur [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Urbs beata iherusalē dicta pacis visio que cōstruitur in celis vivis ex lapidibus. et āgelis coronata ut sponsata comite. platee et muri eius ex auro purissimo. Porte nitent margaritis adi[illegible] patētib⁹ et virtute meritorū illuc introducitur omnis qui ob xp̄i nomen hic in mūdo premitur. Tōsionib⁹ pluribus expoliti lapides suis coaptant locis per manū artificis disponuntur permāsuri sacris edificiis [illegible] dicitur Exo. xij. Si quis peregrinorū in vestrā voluerit transire coloniā. id ē agricolturam vel cultū religionis, a colo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quo modo necessarium ē expiandis vel araciatiōe spiritua[illegible] i peccatorum si volūt antequā̄ vivi lapides collocari in gloria beatorum.

De heresi eorum qui dicunt evangelium esse falsum.

Secūda heresis est eorū qui dicunt evangeliū eē falsū. quorū motivū est ꝙ quotienscūq; in aliq̄ doctrina invenitur aliquid falsum tota illa doctrina [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sed sic est de euāgelio xp̄i ut dicūt ergo est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dictū est per prophetam. Ex egypto vocaui filium meū dicūt ipsi ꝙ in nullo invenitur prophetarum. Idē dicūt de illo quod scribitur in [illegible] eodē ca. ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vocabitur ꝙ hoc etiam in nullo prophetarum invenitur ut ipsi dicūt. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Hunc errorem deprehendi cū predicarem in cōfinibus montis de capio. ꝙ in predicta villa multi de eodē genere erant eodē vulnere vulnerati. ut mihi per fide dignos et cū me eodē genere sunt intimatū. Contra quos predicam eos esse non solū pessimos hereticos contra evangelium dominicū. sed etiam insipientes et ignorantes scripturas prophetarum non legentes in quibus expresse continetur quod evāgeliste affirmant. Primū invenit expresse in primo .xij. prophetarū minorū. s. in Osee in .c. xi. in principio ubi dicitur. Puer israel et dilexi eū: et ex egypto vocaui filium meum. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vnū litteralem ꝙ verificata est ad lrām de populo israel vocato a dño de egypto. precipu⁹ tamē de domino ihū xp̄o qui est fili⁹ dei naturalis. Alij autē sunt filij dei per adoptionē sicut et illa auctoritas que habetur .i. paral. xij. Ego ero illi in patrē et ipse erit mihi in filium ad litteram intelligitur de Salomone tamē mai⁹ p̄prie. de domino autē nostro ihū xp̄o p̄prijssime ut dicit apostol⁹ ad Hebr. i. dicens. Cui enim aliquando dixit angelorū filius meus es tu etc. Et iterū et ego ero illi in patrē. et ipse erit mihi in filium. et hoc modo intelligit euāgelista hoc quod dicitur Osee xi. ut dictum est Item possumus sane dicere Dicto. in omel. aliter consolari hunc locum propter contentiosos. quorum consuetudinem Paul⁹ apostolus se habere denegat: et ecclesiam xp̄i. et testimonium [illegible] ꝙ in numeris dicitur Balaā in .c. xxiij. Deus eduxit illum de egypto cuius fortitudo similis ē rinocerōtis .i. unicornis quod ē animal fortissimū. sed capitur in sinu virgīs adolescentule provocatus ad eius contactū dulcissimū. Sic et filius dei fortissim⁹ cuius fortitudini nemo resistere poterat in sinu adolescentule virginis Marie ad eius dulcissimū contactū Ecce ancilla domini: provocatus incarnatus est et mansuetissimus factus. Et sicut in morte unicornis ut legitur in eius venatiōe due domicelle concurrunt. quarum una portat gladium. et altera vasculū quorū cum incheditis que portat gladium eū occidit perforando eum in corde. et que vasculū portat recipit sanguinem quo purpura regalis imperatorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] portans gladium fuit synagoga que ipsum occidit. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ecclesia catholica que sanguinem eius recipit qua purpura [illegible] ... [illegible] illi. sed et omnes fideles eodē sanguine lauātur et mundissimi efficiunt. Apoc. i. Dilexit nos et lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. licet ergo predicta auctoritas non inueniatur ab hebreis predictis in scripturis i. lege interpretibus. quo ad hoc ubi dictū est et inuenitur. Secūda auctoritas inuenitur in primo ma- [illegible] dietur virga de radice iesse. et flos de radice eius ascendet. ubi hebraica veritas sic habet. et nazareus de radice eius consurget. Nazareus interpretatur flos vel floridus. Dictu autem [illegible] nomen vocabuli [illegible] et flos de radice [illegible] hebraicā. que cū predicta prophetia exponetur [illegible] beata virgo que descendit de genere David [illegible] de radice iesse qui fuit pr david. ideo nominat dictus Isai. et fuit virga rectissima. sine de aliqua obliquitate peccati. ipse vero fuit ex ea consurgens velut flos pulcerrimus. qui speciosus forma pre filijs hoim psal. xliiij. Ipse est ergo nazareus. qui et floridus et pulcerrimus. Ipse nazareus quia in nazareth conceptus sicut patet Luce. ij. et quia in nazareth nutritus sicut patet Math. ij. Predicte prophetie que facte erant ante aduentum xpi in eius aduētu implete fuerunt. sicut patet Mathei. ij. quia monitus Joseph per angelum ut fugeret in egyptū cū puero et matre eius propter Herodē. et q esset ibi usq dū vocaretur iterum p angelū defuncto Herode. sic factum est ut patet ibidē. Et sic de egypto dei filius fuit vocatus et veniens habitauit in ciuitate nazareth ut patet ibidē et sic est impleta secūda prophetia non solum q ibi conceptus sed etiam q ibi habitauit et fuit nutritus licet in bethleem natus et in Jerusalem passus.

Item dicūt euangeliū Marci esse falsum ex eo q in eius principio dicitur verum falsum. Scribitur enim ibi. Initium euangelij ihū xpi filij dei sicut scriptum est in Ysaia propheta. ecce ego mitto angelum meum ante faciē tuam qui preparabit viam tuam ante te. vox clamantis in deserto. preparate viam domini rectas facite semitas eius. Modo dicunt isti, patet q secūdā est falsum. s. ego mitto angelum meum ante faciem tuam. cum nullibi reperiatur in Ysaia sed in malachia. Dicendum est ad hunc errorem secūdū q notat Nicolaus de lyra q Marcus ante eius conuersionem ad fidem fuit instructus in lege et prophetis. et ideo incepit suum euangelium. in uno contextu propheticas coniungens quarum prima scribitur Malachie. iij. et secūda Ysa. xl. Verūtamen Marcus hec solum ascripsit Ysaie prophete dicens. sicut dictum est in Ysaia propheta. q licet ambo prophete vno spiritu prophetauerint. Ysaias tamen [illegible] et quia antiquus dignus est ipsius Ysaie. ver autem denominatur a fine. Ideo non falsū dicit Marcus sed verū nominando Ysaiā: et subticendo malachiā. Item Hieron. et ponitur in gl. [illegible] Nota q hoc testimonium Ecce ego mitto angelum meū. ē Malachie. [illegible] sus tamen inuenitur in Ysa. et manifestius inuenitur in hoc versu. vox clamātis in deserto. Angelus enim qui mittitur ante faciē est vox clamantis in deserto. preparate viam dicens. Parate viam domini. sicut rectas semitas. potuit enim pro malachia. [illegible] it marcus emendare. q omnes prophete vno spiritu locuti sunt quasi vno ore. Utraque solutio sufficit [illegible] intelligenti. et sane concordat ad propositum veritatis et ad confusionem malitie opponentis crimen falsitatis euangelio domini qui non solum verum dixit per euangelistas suos. sed etiam est ipsa veritas. ut patet Joh. xiiij. Supradicti inciderunt in hanc peruersam heresim ideo a quodam religioso hispano eiusdem gentis in Flandria qui eis legit aliqua capitula biblie. ut fertur in occulto dāmnando legem euangelicam cum essent ibi mercatores. et taliter impressit errorem predictū et alios i [illegible] q venientes in hispaniā multos alios peruerterunt in occultis Et isti sunt illi de quibus supra dictum in prima heresi. q fuerūt absconditi quasi per mensem p sanādo vulnere circumcisionis. et q expectant in breui facere se transituri in hebraismum cum illo [illegible] Ispalen. ut secte transitus ibi libere efficiatur iudei. Qui hoc nouit testimonium perhibet [illegible] et scimus q verum est testimonium eius

De heresi eorum qui negant confessionē valere ad remissionem peccatorum.

t Ercia heresis est eorum qui negāt confessionem valere ad remissionem peccatorum. Sunt eni nonnulli [illegible] tue religionis [illegible] qui asserunt q̄ cōfessio non valet ad remissionem peccatorū. q̄d [illegible] probant [illegible] rationib⁹. Primo [illegible] q̄ gratis remittit pec. [illegible] meritis hominis ergo nec per confessionem. si enim per confessionem remittitē peccatū merito remitteretur [illegible]. Secundo sic ad [illegible] ad Luc. [illegible] ex operibus iustitie que fecimus nos sed sm suā miām saluos nos fecit ergo non p confessionem. Tercio sic sm apostolum ad Ro. ix. nō est volētis neq3 currētis sed miserētis est dei. Prima eni gratia quam deus i nobis operatur est peccatorum remissio. ergo ñ mediāte cōfessiōe sed di. miseratiōe remittitur culpa. ñ ergo cōfessio ē necessaria ad [illegible]. Secundo [illegible] tur auctoritatibus sanctorum. Primo auctoritate Ambro. sup. Lucam dicētis. Ideo fleuit petrus [illegible] non inuenio quid dixerit. inuenio q̄ fleuit. lachrymas eius lego. satisfactioē nō inuenio. Cōtra hāc heresim multe damnā auctoritates sāctorum. Ait eni august. Cōfitere quecūq3 fecisti que in verbo. que i ope. que i nocte. que i die. cōfitere i tempore oportuno. et i die salutis recipies celestem thesaurum. Secūdo ait Grego. Nō vult deus vicia maliciam q̄ cōfiteri debeat p̄sūabet oppat dissolui cōfitēdo ne cōmunica [illegible] quando [illegible] clemēter vocat cōfessioē tyrāni ex puro corde desiderat. et cūcta que deliquimus relaxat. Ad primam ratioēm q̄ dicunt heretici q̄ deus gratis remittit peccatum ñ merito hominis. Dicendum q̄ sola dei gratia peccatum remittitur. nec confessio est causa efficiēs remissiōis peccati. sed sola gratuita volūtas dei. Est tamē cōfessio cā sine qua nō quia nisi homo petierit a deo peccatum ñ remittetur. sicut sol domum illuminat. quia fenestra aperitur. ñ tamē apertio fenestre ē causa illuminatiōis sed causa occasionalis. causa vero efficiēs illuminatiōis est ipse sol. Ad secūdam ratioēm in qua dicit q̄ ñ ex opibus iustitie que fecimus nos. sic intelligendū est q̄ opa ñ excludūt gratiam nec gratia opera. quia ex gratia opera et ipsa [illegible] huc gratia nō excludit penitentiam. nec penitētia gratiam quia et penitentia quedam gratia est. Eodem modo respondendum est ad terciam rationem nō est volētis nec currētis. quia q̄uis cursus id est operatio vel bōa volūtas sit solum occasio tamē efficaciter solummodo tollit [illegible] gratiam dei miserantis deus enim primam gratiam operatur in nobis. id est peccati remissionem non meritis nostris exigentibus. sed misericordia sua id eum. Ad auctoritatem ambrosij qui dicit se lachrymas petri legisse non satisfactionem vel confessionem. per hoc non excludit quin multa facta sunt que scripta non sunt. vel dicitur q̄ nondum facta erat institutio confessiōis

De heresi eorum qui negant confessionē fieri homini.

Quarta heresis est eorum qui conce dunt confessionem fiendam sed negant eam fiendam homini. Dicunt eni isti heretici. Quid [illegible] q̄ [illegible] peccatorum fiat modo in noua lege homini per confessionem cū quo in lege veteri non fiebat nisi deo per solam contritionem. quid ergo oportet modo addere confessionem. Secundo sic. [illegible] super epistolam ad Hebreos dicit non dico tibi q̄ te prodas in publicum nec apud alios te accuses. s3 obedire te volo prophete dicenti psal. xxxvi. Reuela viam tuam ante deum. ergo confitere peccata tua ante verum iudicem cum oratione delicta tua. proūcia non lingua. sed conscientie tue memoria. et tunc demū spera misericordiam te posse consequi. Item tercio dicit idem Crisost. peccata tua dicito vt deleas illa sed si confundaris alicui dicere peccato ea quotidie in anima tua non dico tibi vt confitearis illa conseruo tuo vt tibi exprobret dicito deo. quoniam curat ea necesse ñ [illegible] fio erat cum admitteres ea cognouerat. Ex omnibus istis ergo isti clamant confessionē fiendam soli deo. Hec tabeda heresis multum viget istis temporibus in aliquibus occulte conuenticulis et in communitatibus

suis. Pro destructione huius erroris intendo contra ipsum procedere quintupliciter. Primo auctoritate veteris testamenti per quam ostendam quod confessio que fit homini in noua lege iam fuit declarata in veteri lege. et sonabatur Prouer. xxviij. Qui abscondit scelera sua non dirigetur qui autem confessus fuerit et reliquerit ea misericordiam consequetur. Tunc arguo sic quod ipsa auctoritate peccata abscondi non debent immo confiteri. ergo deo vel homini. non deo. quod ps. dicit. delicta mea a te non sunt abscondita. Et apostolus ad hebr. iiij. omnia nuda et aperta sunt oculis eius [illegible] homini non debet. immo debet confiteri homini hoc ostendit nobis christus in figura quando dixit leprosis Luce. xvij. Ideo ostendite vos sacerdotibus et sequitur quod dum irent mundati sunt. Secundo arguitur contra eandem heresim ex perfectione legis noue. Unde circa hoc est sciendum quod [illegible] gratie voluit quod [illegible] modo. Nam in statu nature sufficiebat sibi ut homo de peccato solam contritionem haberet et in corde peniteret. sed postea procedens in statu legis qui fuit perfectior statu nature voluit ut non solum homo de peccato contritionem haberet. sed quod etiam pro peccato aliquod holocaustum offerret sicut vitulum de armento et edum de grege. Sed postea ulterius procedens in statu gratie [illegible] perfectionem ulteriorem voluit ut non solum [illegible] et sacrificio. sed etiam oris propria confessio fieret de peccato. et valde congrue dominus ordinauit. quia sicut nos sumus in statu perfectionis vite. ita perfectius a peccatis nostris expurgari debemus. Status enim noster [illegible] de perfectione quam flos. sic status gratie plus habet de perfectione quam status nature vel legis [illegible] nos qui sumus in gradu perfectiori quam fuerunt gentiles vel iudei. si a nobis plus exigitur de perfectione non iniuriam valemus. Sicut enim fructus venit post florem ordine nature sic confessio oris venit post cordis contritionem et sicut fructus latet in arbore ante quam floreat sic in statu nature ista confessio nullatenus [illegible] fiebat. sed sicut postea per florem ostenditur aliquantulum fructus. sic in statu legis aliquantulum oportuit hominis perfectionem per animam apparere. quia tunc peccatum non solum deo. sed etiam populo erat notum licet non expressum. sed cognoscebatur ex quo offerebat quod in aliquo deum offenderat. sed per quod ignorabat. sed cum fructus per florem aduenit tota virtus arboris in eius perfectione se ostendit. Sic eodem modo in statu gratie quia nunc est tota perfectio hominis in hoc debet consistere quod non solum cum deo procurat sicut primi nec ipsi per munera se ostendant sicut secundi veniendo. s. ad confessionem. sed etiam oportet quod peccatum exprimat sicut arbor in tota perfectione [illegible] proprio confiteamur de peccato. Et quia ipse non est presens visibiliter dimisit nobis ministros ecclesie ut eis confiteremur. ut sic eodem nature prudentia responderet. Unde Leo papa multiplex misericordia dei que ita lapsibus humanis subuenit ut non tantummodo per baptismum sed etiam per penitentiam spes vite reparetur. Christus enim hanc prepositus ecclesie [illegible] penitentie satisfactionem daret. et eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Tertio arguitur contra eandem heresim sic. quia sicut dei filius erat proprio homini incognitus. sicut verbum cogitatum est ignotum. ita volebat quod homo recognosceret ipsum esse deum. ut in corde suo solum quod peccauerat se recognoscens ostendisset. Et ideo non requirebat ab eo plura verba. sed quod sibi proportionabiliter sicut ipse erat incognitus sibi homo incognite responderet. Sed quando modo est non solum ut verbum cogitatum sed etiam prolatum in quantum ex virgine carnem sumpsit. et in mundo verus deus et homo apparuit. requirit homo sibi non solum agnoscat clandestine se deum offendisse. sed etiam se deo carneo manifestat qui pro peccato suis se manifestauit carnem de virgine assumendo et ideo vult ut non solum homo sibi corde confiteatur sed etiam oretenus suo sacerdoti. Unde Augu. de verbis domini. Quemadmodum deus cum sit homo non timeatur illum qui cum deus esset pro illo factus est homo. ubi quidem non deo esse aliquid minus quam eo sed cognosce quod per cognosce te infirmum: cognosce te hominem [illegible]

rus macula cordis tui et pandis ad gregē
xp̄i qz confessio peccatorum inuenit medicū
ad sanādū. Quarto arguitur contra eandē
heresim ratione assumpta a similitudinem
in moralibus. Sicut enim videmus qz quan-
do magnus homo domino offenditur ab ali-
quo nō solum ipse dominus offenditur sed
etiam vxor eius. nec etiam ipse placatur ab
offensa nisi ab eius vxore si tamē sit fidelis
et indulgentia eiā postuletur. Sic de⁹ nūqz
[illegible]
ecclesie reconciliet se. xp̄s enim deus vxore hic
dicitur vnā. s. pulcherrimā et dilectam ac fi-
de⁹ gratam. s. ecclesiam que velut bona dn̄a i
tantū sibi reputat quicquid xp̄o iniuriose est
illatum. Et ideo xp̄s nūqz placat nisi vxor ii
commodi est et nō diligit peccator reconcilietur
[illegible]
do potestatem habeat absoluendi. Vn aug-
gu. in li. de penitentia. Qui vult cōfiteri pec-
cata vt inueniat grām querat sacerdotem q̄
sciat ligare et soluere iudicet homo seipsum
voluntate dum potest et mores conuertat
in melius et veniat ad antistites per quos
claues ille in ecclesia ministrantur a preposi-
tis sacramentorum accipiat satisfactiōis sue
modū. Quinto et vltimo arguitur contra eā-
dem heresim hic. qz sicut deus offenditur qñ
homo perpetrat malū ita et quasi quandam ve-
recūdiā patitur si seruus quē redimerat ius
tum apostataret ab eius per dominio g pec-
catum ita vult ipse deus qz quando reconci-
liatur illi ipse seruus verecūdiam et maio-
confusionem patiatur nō autē pōt maiore
pati qz quando seruo propter deum humilia-
tur et sibi occultus confitetur. Non enim es-
set magna humilitas si domino tantum se
hu miliaret. quare deus voluit qz homo cō-
[illegible]
de. Conueniēs est vt nos qui peccādo deo
contumaces sumus peniendo supplices
sacerdotibus et ministris eius simus. et hō
qui ad gratiam conseruandam mediatore
eguit. iam eam nisi per mediatorem habere
non possit. Ex predictis igitur manifestum
est qz nō sufficit solum deo confiteri sine sa-
cerdote. nec est vere humilis et penitens si nō
desiderat et requirit sacerdotis iudicium. Si
tamē non pōt habere copiam sacerdotis suf-
ficit cōfiteri socio vel proximo studiose tamē
inquirendus est sacerdos. quia sacerdotib⁹
concessit potestatē ligandi et soluendi. et iō
quibus ipsi dimittunt et deus dimittit. Si
vero desit sacerdos socio vel proximo facie-
da est confessio: Unde augu. Tanta vis cō-
fessionis est vt si deest sacerdos confiteatur pro-
[illegible]
pōt verecūdari ante sacerdotem quem desi-
derat nec tempus nec locus offert et si ille
cui confitebatur potestatem soluendi non ha-
bet tamē dignus venia est sacerdotis deside-
rio qui crimē socio confitetur. Mundati enī
sunt leprosi dū irent se ostendere sacerdotib⁹
antequā ad eos venirent. Unde patz qz dū ad eos
respectu dū et necessitate prohibentur ad sacer-
dotes peruenire. Nunc restat respondere ad
argumēta hereticorum in principio hui⁹ par-
tis erronee posita. Ad primum enim dicit
quod oportet qz fiat ista publicatio peccato-
rum et quod in lege veteri non fiebat nisi deo
Respondetur qz tunc offendebatur solū de-
us modo homo et p⁹ qz deus factus ē ho-
mo ideo oportet qz reuelet et publicet pec-
catum tuum deo per contritionem et homi-
[illegible]
lectum meum cognitum tibi feci et iniusticiā
meam non abscondi. s. homini an abscon-
dere poteram quia deo notum erat. Ad se-
cundum argumentum Chrisostomi non di-
co vt te prodas etc. dico qz non est ita intelli-
gendum qz liceat alicui si tēpus habeat sa-
cerdoti nō cōfiteri sed quia sufficit videlicet
occultum est soli deo per sacerdotem dicere.
et ideo non oportet publicare coram multis
quod occultum est quod notum dicens. nō
tibi dico vt te prodas in publicum. Vn leo
papa. sufficit confessio que primum deo of-
fertur deinde sacerdoti qui pro delictis peni-
tentium precator accedit. tunc enim plures
poterunt ad penitentiam prouocari si popu-
li auribus non publicetur conscientia confi-
tentis sicut enim publica noxa publico eget
remedio ita occulta secreta confessione et oc-
culta satisfactione purgantur. Nec necesse ē
vt quod sacerdoti semel confessi fuimus ite-
rum confiteamur nisi quod absit in idem cō-
tingat nos redire. sed lingua cordis nō ca-
nis apud verum iudicem id semper confite-
ri debemus. Unde Cris. Nunc autem si re-
cordaris peccatorum tuorum et frequenter
ea in conspectu dei pronūcies et pro eis de-
precaris cit⁹ ea delebis. Si vero obliuiscaris

tunc eorum recordaberis nolens quādo pu blicabuntur et in cōspectu proferentur omnium [illegible] horum. et per ea que dicta sunt patet solutio etiam ad tercium argumentum et sic finitur qꝫ pedimus de quarto errore siue heresi.

De heresi eorum qui asserunt confessionem [illegible] semel in anno fieri proprio sacerdoti.

¶ Quinta heresis est eorum qui concedunt qꝫ confessio est fienda homini sed dicunt qꝫ solum est fienda proprio sacerdoti. Hic errauit magister Johānes de polliaco qui posuit sequentes articulos ut patet in extrauaganti. Joh. xxij. vas electionis videlicet qꝫ cōfessi fratribus licentiā generalem cōfessiones [illegible] peccata que cōfessi fuerant iterum proprio sacerdoti confiteri tenerentur ac stante statuto omnis utriusqꝫ sexus in cōcilio generali nec deus nec romanus pontifex facere posset qꝫ parrochiani non tenerentur oīa peccata sua semel in anno ꝑprio sacerdoti id est parrochiali curato confiteri. Item qꝫ nō posset papa generalem dare potestatem audiendi cōfessiones imo nec deus quin confessus generalem habens licentiam teneretur iterum eadem suo ꝑprio sacerdoti videlicet parrochiali curato cōfiteri. Hi articuli a Jo. xxij. in predicta extrauagāti tāquā falsi et erronei et a sana doctrina deuij auctoritate apostolica sunt damnati et reprobati ipseqꝫ Joh. de polliaco vero rationibus qui opinionem quā dudum habuerat cōtrarijs et quibus respondere non poterat demonstrans eosdē articulos non eē veros asserens ut constitutione publica. nec non in presentia ꝑdicti Johānis pape et cardinalium reuocauit. Et qꝫ succedente tempore nonnulle persone ecclesiastice necnon et alie utriusqꝫ sexus persone ꝑdictos reuocatos articulos fuerunt amplexantes infirmantes fidelium animas ut fratribus predictis non confiterentur. Et ut ab eorum deuotione eos retraherent non solum predictos articulos sed et alios etiam sacris canonibus cōtrarios affirmare publice non erubuerunt. Unde sunt confessiones fratribus clerics et a dyocesanis admissis facte dubitabiles et incerta sit, unde tenetur oīno iteratum dimittere et sic solum confiteri suis sacerdotibus curam animarum habentibus sub pena peccati mortalis. Item qꝫ quamuis ipsi fratres admissi auctoritatē habeant cōfessiones audiendi et absoluendi tamen populus subiectus accedēdo ad eos sine [illegible]. Item qꝫ fratres petentes priuilegia ꝑ cōfessionibus audiendis [illegible] habentibus sunt in peccato mortali. Item qꝫ romani pōtifices cōcedentes ꝑdicta priuilegia vel manutenentes sunt in illo peccato mortali et excōicati. Item qꝫ tales fratres cōfitētes non sunt pastores sed fures latrones et lupi. Item qꝫ sacerdos curatus hēns licentiā mēdicātibus cōfessiones audiendi magis dispensat sup predicto statuto oīs utriusqꝫ sexus qꝫ papa fratribus licentiam tribuē ꝫ iuxta formā decretalis antedicte. omnia supradicta satis notabili querela per fratres mēdicātes ad aures Eugenij pape quarti puenerūt. Qui facta diligenti examinatione per diuersos i ure [illegible] fore tanqꝫ falsos et erroneos et sacris canonibus contrarios auctoritate apostolica dānauit et reprobauit ut patz in bulla sua que incipit Gregis nobis crediti quā confirmauit Nicolaus quintus ut patz in bulla sua que incipit ꝑuisionis nostre quam confirmauit [illegible] bullā [illegible] et sigillis patriarcharum archiepīs. epīs. clericis et abbatibus? [illegible] constituimus ut quotienscūqꝫ fuerit requisiti super predictis a quocūqꝫ predicatorū ordinū ꝑdicatorum et minorum et aliorū mēdicantium priuilegiatorū magistro generali ac prouinciali. ministro vicario vel alio gerēte officium ad confutandos ac reprimendos ac penitus tollendos huiusmodi errores ꝑut in decretali super cathedrā ac in predicta extrauaganti vas electionis continetur diligēti studio atqꝫ cura prouideāt ac intendant et qꝫ ꝑfatas constitutiones faciant inuiolabiliter ab omnibus obseruari, et qꝫ si forsan inenerint aliquos predictos dānatos articulos aut aliquid ipsorum pertinaciter asserētes vel tenentes seu predicantes contra illos communiter vel diuisim tanqꝫ contra hereticos et de catholica fide suspectos procedāt. nec non ipsos et eorum quēlibet iuxta taliorum [illegible] cum et alia iuris opportuna remedia auctoritate predicta compescere studeant cum pre

sentem librum scriberem in villa vallis ole tana. anno domini. M.ccc.lviij. Clericus quidam nomine alfonsus beberat i ecclesia beati Jacobi predicte ville de predicatis reprobatis propositionibus eos publice predicauit.
Quarum prima fuit q quilibet tenebantur confiteri curato prochiali ad minus semel in anno. Secunda est q fideles obligabantur petere licentiam a suo curato prochiali vt possint confiteri religiosis mendicantibus et q non debebat dare licentias nisi hiis quibus sibi bene visum foret. Tertia fuit q omnes illi qui confessi fuerant religiosis predictis obligabantur iterum confiteri de eisdem peccatis suo proprio sacerdoti s. prochiali curato. Cum ergo cognouit q predictus clericus dixerat predictas propositiones p fidedignas personas requisiui dominum petrum cum palentinu qui tunc in eadem villa presens erat vt de predictis reciperet veram informationem qui cognitis vel auditis vocato predicto clerico mandauit sibi vt predictas propositiones in eadem ecclesia in qua illas predicauerat sequenti die publice reuocaret quod et factum fuit presentibus pluribus religiosis predicatorum et nostri ordinis et magna populi multitudine.

De heresi eorum qui dicunt q non tenetur quis confiteri sacerdoti si laicus sit presto

Sexta heresis est eorum qui dicunt q non tenetur quis confiteri sacerdoti si laicus sit presto cui possit confiteri. Improbatur ista insipientissima heresis ostendendo q requirendum sit examen sacerdotum cui concessit deus potestatem ligandi et soluendi quod ostendit Aug. in libro de penitentia dicens. Qui vult confiteri peccata vt inueniat gratiam querat sacerdotem qui sciat soluere. Item ait Aug. Judicet seipsum homo voluntatem dum potest et mores conuertat in melius veniat ad antistites per quos illi claues in ecclesia ministrantur a prepositis sacramentorum accipiat satisfactionis sue modum. Item leo. multiplex misericordia dei que lapsibus humanis subuenit vt non modo per baptismum. sed etiam per penitentiam spes vite reparatur. Sic diuine voluntatis presidiis ordinauit vt indulgentiam dei nisi supplicationibus sacerdotum nequeant obtinere ipse enim huic prepositis ecclesie tradidit potestatem vt confitentibus penitentie satisfactionem darent et eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Item leo. sufficit confessio que primum deo offertur deinde sacerdoti qui pro peccatis delinquentium precator accedit et etiam plures ad penitentiam poterunt prouocari si populi auribus non publicetur conscientia confitentis In necessitate tamen potest homo confiteri peccata sua proximo vel socio si desit sacerdos. Ex predictis manifestum est q non sufficit confiteri deo sine sacerdote cum potest haberi nec est vere humilis et penitens si non desiderat et requirit sacerdotis iudicium Si tamen non potest habere copiam sacerdotis sufficit confiteri socio vel proximo vt predictum est

De heresi eorum qui dicunt q non est obediendum nisi soli deo.

Septima heresis est eorum qui dicunt q non est obediendum nisi soli deo. Iste fuit error cuiusdam heretici qui vocabatur valdus a quo valdenses heretici nominantur. Iste suo spiritu ductus et non a deo missus nouam sectam inuenit vt sine alicuius prelati auctoritate sine inspiratione sine scientia sine litteratura predicare presumeret sine ratione philosophus sine visione propheta sine missione apostolus sine institutione didascalus vt notat Alanus in li. suo contra hereticos predicatores vero heresim sequentes ipsum nituntur probare et ex actibus apostolorum. v. vbi introducuntur petrus et Johannes loquentes ad scribas et phariseos in hunc modum. Iudicate si iustum sit obedire deo precipienti an vobis hominibus. quasi si homo homini obedierit in his in quibus obediendo non est peccatum et in hoc deo obediens non est. Samuel etiam ait ad saul. Regum. xv. quasi peccatum ariolandi est nolle obedire quasi scelus ariolandi vocat samuel quodammodo deum negare per inobedientiam. Sed nolle obedire homini non est ariolari sed nolle obedire deo. ergo obediendum est deo non homini et p hoc q non obedimus homini non ariolamur. sed p hoc q negamus obedientiam deo. Respondetur ad predicta q deo et homini obediendum est. sed deo magis q

hoi. hoi tamē obediēdū est qȝ potestas su/per hoies a deo data est. Unde et xpūs ad pilatū. Joh. xix. Non haberes in me ptātē nisi datū eēt tibi desuper. ergo si pylatus qui ab iperatore romano ptātē terrenā ha/buerat eā super xpm habebat multo magis et alius homo super alios hoies. Christus quidē [illegible] parentibus et matri obediens fuit erat enim subditus illis vt pȝ Luce. ij. Petrus etiam et Johānes per hoc qȝ dicūt potius esse obediēdū deo ꝗ̄ hoibus nō negāt hoi eē obediēdū sed insinuāt potius esse o/bediēdū deo ꝗ̄ hoib⁹. hoib⁹ vi in malis obe/diēdū nō ē sed in bonis et in hoc qȝ obedit hoib⁹ in bōis obedit deo. Qd̄ Samuel ait qȝ spēs ariolandi est nolle obedire intel/ligitur in illo casu in quo ex pcepto vel inspi/ratione diuina aliquis aliquid alicui manda/t. Sicut Samuel ex inspiratione diuina [illegible] et [illegible] vt expecta/ret eum. In eo ergo qȝ nō expectauit inobe/diens [illegible] spēs ariolandi fuit. Qd̄ aūt hoib⁹ et malis pla/nis obediēdū sit ostēdit paulus in epistola ad Ro. xiij. dicēs. Omnis aīa ptātib⁹ sub/limioribus subdita sit. nō est eī ptās nisi a deo. que aūt sunt a deo ordinata sunt. itaqȝ qui ptāti resistit dei ordinationi resistit [illegible] cui et tributa [illegible] ministri enī dei sunt i hoc ipsū seruientes. Petrus etiā in canoni/ca prima. c. ij. ait. Serui subditi eē i oī timo/re dn̄is nō tm̄ bonis et modestis sed etiā dy/scolis. Angeli etiā similiter obediunt ma/ioribus [illegible] celesti ierarchia. boni etiā [illegible] similiter obediūt quod etiā in [illegible] i apibus manifestū est. ptātes ergo et secula/res et ecclesiastice a deo sunt ordinate vt ipse homines regant vt et gratiā cōsequātur subdi/ti si bene agant vel si aliud operētur penā su/stineant [illegible] prelatis obedire siue boni sint siue mali. in bo/nis tm̄ sit obediētia nō in malis qȝ obedien/tia [illegible] efficatius qȝ in his debem⁹ obedire platis qui iuste deliberāt et iuste iperāt. Sūt aūt qdā sine quib⁹ non est salus vt adipletiones pre/ceptorum moralium in quibus tenemur oī/no obedire prelatis. Sūt quedā sine quibus nō est sal⁹ vt moralia peccata in quibus a/[illegible] obedire tenemur. Sunt autem quedam media cū quibus est salus vt car/nes comedere vel nō comedere et similia. Ius/tus aūt pdicare si periculosū nō est predicare aūt periculosum qȝ non intelligit quod dicit nec scripturas intelligit quas exponere psu/mit si prelatus [illegible] tenetur et si nō tacet mortaliter peccat. Unde si sub pena excōicationis ei phibet predicare ille vero pdicat excommunicationis sentē/tie subiacet. Unde isti [illegible] qui contra preceptum domini pape imo contra deum et ec/clesiam predicant quibus iniunctum est a domino papa vt non predicent sententie ex/communicationis subiacent. In concilio eti/am lateranensi in eos sententia excommu/nicationis lata est. Unde eis communi/candum non est cum sententia apostolica ab ecclesia precisi sint. Ideo autē excōicati fue/runt quia officium quod ad eos non perti/net vsurpabant contra fidem quedam pre/dicabant ecclesie verbis aut factis deroga/bant et os in celum ponebant cum curie ro/mane detrahebant quia instar sacrilegij est de facto summi pontificis disputare. Qui/bus enim magis credendum est an ydeotis an ecclesie sapientibus vniuersis. Si ergo i his que non periculosa sed indifferentia sūt vt non abstinere a carne vel vino in casu obe/diendi maioribus et prelatis nostris. mul/to magis [illegible] tenemur ecclesie romane obedire in his que periculosum est facere cum sententia prelati [illegible] Pre/terea siue sit iusta siue iniusta non solum ti/menda est sed et tenenda.

De hereticorum qui dicūt non esse obedi/endum prelatis [illegible] et qȝ [illegible] non habent ptātem ligandi et soluendi.

o Ctaua heresis est predicatorū vaul/densium qui dicunt qȝ deo [illegible] o/bediendū sit boni. bonum tamē non existentem in peccato et qȝ solum boni sa/cerdotes habent potestatem ligādi et soluē/di. hic etiam fuit error Johānis [illegible] an/glici qui inter innumerabiles errores quos posuit iste fuit vnus qȝ nullus est dn̄s ciuil nullus est prelat⁹. null⁹ est epūs dum est i pec/cato mortali. Infirmatur autem vna alia

[illegible] idē [illegible] .f. Job. [illegible] de bobe
[illegible] et vippere [illegible]. Dieronimus de pra-
ga qui in concilio Cōstāciensi in prima [illegible]
tini pape quinti fuerunt dāpnati [illegible] heren
et anno dñi. M. ccc. et. xvi. Isti ergo heretici
dicūt obediendū eē bonis prelatis et eis q
sunt apostolorū vicarij in vita et officio. co[illegible]
autem qui aplorū vitā nō hñt nec officiū [illegible]
rū tenent mercenarios dicūt nō pastores.
[illegible]
[illegible]
facit deus vel per columbe mēbra dicit etiam
Aug. peccata dimitti vel teneri a sācto. idē
super exodo vbi de lamina aurea legitur.
Erat aūt lamina aurea semper in fronte sa-
cerdotis. hoc inquit significat fiduciā bone
vite qḡ qui vere perfectusqȝ nō significatione
sed veritate sacerdos habet solus pōt pecca-
ta auferre. Item greg. Isti soli habent i hac
carne posit et ligandi et soluendi potestatem si-
cut sancti apli q coru exēplis sil'ai docrie in
[illegible]
[illegible] est et imitatoribus petri. Tū quicū-
qȝ petri vestigia imitantur habent digne et
recte ligandi et soluēdi potēstem. Item mala-
chie. ij. etiam legitur maledicā benedictionibus
v'ris. et alibi. Ezech. xiij. ve illis q viuificāt
aīas q nō viuūt et mortificāt q al q ñ moriū-
[illegible]
q̄ beneficiā nō viuūt ergo quō p eos gratia
[illegible]
dicūt veri catholici qḡ oēs sacerdotes habēt
[illegible]
gere ac recte hac potestate vti q̄ [illegible] sunt vi-
ta et doctrina aplica et ad hoc referūtur p̄d[illegible]
ete auctoritates que dicūt [illegible] sacerdo-
tes nec ligare nec soluere. i. nec digne nec re-
cte sic per illos qui sancti non sunt [illegible] vel
[illegible]
ones digne possent etiā per indignū mini-
strum. Quod autem legitur in malachia sic
intelligi pōt maledicā benedictionibus ve-
stris. i. his que benedictionibus vestris pos-
sidetis qȝ faciam vobis ea cedere in maledi-
ctionē non in benedictionē quia et si benedi-
cunt sancta hoc non faciunt vere corde et iō
eorum benedictio eis vertit in maledictionē.
Vel sic maledicā benedictionib' vestris. id
est quod a vobis benedicitur a me erit ma-
ledictum qȝ benedicūt inquit agentib' adu-
lantesqȝ peccantibus dūmodo diuites sint

Predictis hereticis obuiat sanctus Cleme[n]s
dicens. Sacerdotes et oēs ministri ecclesie
omnis plebs epos suos diligere debent et
eorum preceptis obedire etiam si ipsi aliter
quod absit agant nisi in fide errauerit. Itē
obuiat eis Eusebius papa dicens. oues q
suo pastori cōmisse sunt nec reprehendere ni-
si a fide exorbitauerit nec vllatenus accusa-
re possunt qȝ facta pastoris oris gladio fe-
rienda non sunt. Item obuiat eis Beat' Ber-
nard' qui loquens de reuerentia erga prela-
tos sic inquit Non sufficit exterius obtēpare
prelatis nisi interius alius sublimiter senti-
amus de eis Et si enim a deo indignis alicu-
ius prelati vita cōspicitur vt nihil eius excuse-
tionis nihil dissimulationis admittat pro-
pter eū tamen a quo omnis potestas est excellē-
tem reputare debemus nō ppriis persone
meritis sed ordinationi diuine et dignitati
deferentes. Ideo dissimulemus uiciorum de
magnis ecclesiarum plenis. sic enim facien-
dum est et sic placet illis vt euadant huma-
na iudicia vt tandem incidant in iudicium
quod in eos qui presunt fiet. Sap. vi. Iudi-
cium durissimum fiet his qui presunt. Itē
auctoritatibus sanctorum probatur qḡ oēs
sacerdotes habent ligandi et soluendi pote-
statem et primo Dyeronimus hoc testatur
super illum locum euangelij. Math. xvi. vbi
dominus ait petro. tibi dabo claues regni
celorum etē. habent inquit potestatem iudi-
candi et alij apostoli habent et omnis eccle-
sia in episcopis et in presbyteris. Sed sanct'
petrus eam specialiter accepit vt oēs intelli-
gant quicunqȝ ab vnitate fidei et a societate
ecclesie se separauerint nec a peccatis solui
nec celum posse ingredi. Item secundo qḡ sa-
cerdos etiam si malus sit graciam tamen
[illegible] Au-
gustinus ostendit dicens dictum est a domi-
no in numeris ad Moysen et aaron sacer-
dotes vos ponite nomen super filios israel
ego dominus benedicam eis vt gratie tra-
ditio per ministerium ordinate transfunda-
tur hominibus nec voluntas sacerdotis ob-
esse vel prodesse possit sed meritum benedi-
cionem poscentis. Item tercio. Augustinus
in libro de corpore xpi obuiat predictis he-
reticis qui dicunt sacramentum altaris so-
lum confici a bono sacerdote dicens. In-
tra catholicam ecclesiam in ministerio cor-

poris et sanguinis domini nihil a bono maius nihil a malo minus perficitur sacerdote quia non in merito consecratoris sed in verbo efficitur creatoris et in virtute spiritus sancti. quod si autem sic dignitas sacerdotis et ordinis hanc adiecimus. dicit enim Augu. in libro questionum veteris et novi testamenti dictum est de nequissimo cayphas inter cetera hoc autem a seipso non dixit sed cum esset pontifex anni illius prophetavit. Sed et per hoc ostenditur spiritum gratiarum non personam sequi digni vel indigni. sed ordinem traditionis ut quamvis aliquis boni meriti sit non tamen possit benedicere nisi fuerit ordinatus ut officium ministerii exhibebat. dei autem est efficaciam tribuere benedictionis.

De hereticorum qui dicunt quod non officium et ordo sed meritum bone vite habet potestatem ligandi et solvendi consecrandi et benedicendi.

Nona heresis est eorundem quod non officium et ordo sed meritum bone vite habet potestatem ligandi solvendi consecrandi et benedicendi. Est ergo eorum conclusio quod magis operatur meritum ad consecrandum vel benedicendum vel ad ligandum vel ad solvendum quam ordo vel officium. Unde ipsi qui non ordinati non sunt qui se iustos esse fingunt et merita apostolorum habere presumunt dicere non sacerdotalis. dicunt etiam se posse consecrare ligare et solvere quia meritum dat potestatem non officium. Et ideo qui se dicunt apostolorum vicarios per merita dicunt se habere eorum officia in quo maxime contra ecclesiam insurgunt et se hereticos esse demonstrant. Istum autem errorem volumus invenire auctoritate. Et ideo sacerdotes non propria auctoritate benedicunt. sed quia christi figuram gerunt et propter eum qui in ipsis est benedictionis plenitudinem tribuunt. nec solum hii qui sacerdotum forme sunt. sed quicumque christum in seipso habet et eius figuram gerit per conversationem bonam sicut moyses. ...

De hereticorum qui dicunt quod non est vera indulgentia vel relaxatio episcopi in consecratione ecclesie vel alias indulgentias dando

Decima heresis est eorundem quod non est vera indulgentia episcopi vel relaxatio in consecratione ecclesie vel alias indulgentias concedendo quod sentiuntur probare. Iste tenetur ad satisfactionem decem annorum. unus episcopus in unius ecclesie dedicatione relaxat terciam partem. Et alii tres alias tercias relaxant partem quia totam penitentiam relaxandam habent secundus et tercius a quartum primus quod si ita est per tribus obolis relaxabitur penitentia minorum. Preterea insolita videtur ista relaxatio nec equa satisfactionis compensatio si pro uno obolo vel nummo relaxat unius anni satisfactionem. ... quod episcopus relaxat in absolutionibus penam purgatorium non temporalem. ... argumentum dicitur quod ille cui iniungitur satisfactio aut habet charitatem aut non si charitatem non habet nihil ei ab episcopo relaxatur. Si vero in charitate est hoc dicat est charitas ut penitentiam sibi iniunctam perficiat aut ...

ergo respondentes dicimus quod alia est benedictio que congruit solis sacerdotibus. Alia que ab omnibus bonis communiter exigitur quamvis illi sacerdotes in quibus christus inhabitat benedictionis plenitudinem tribuere videntur. non quia illi soli. sed illi soli hanc et digne id agunt nec subditos malevita sacerdotis ledit si bona faciunt que ille dicit. Unde greg. papa Multi vero pluresque sacerdotum quod suam salutem in eorum sanctitate labuntur minus considerantes quod non eos vita sacerdotum ledet si humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aurem accommodarent.

dit omne peccatum penitencia remittetur et tam de pena purgatorii quantum in hoc presenti seculo relaxaret episcopus. Dicimus etiam quod licet commutare penam corporalem in penam pecuniariam quam in plerisque longa grauior est corporali. [illegible] sic commutatio pene quantum ad ipsum quod non hac intentione facit illud pro quo fit relaxatio ut relaxetur ei iniuncta penitentia. sed solo intuitu charitatis nec vult ut relaxetur sed proposito habet perficere penitentiam sibi concessam et [illegible] de propositum perficiendi penitentiam et in ipsis non remanet quin perficiat [illegible] pena penitentiam [illegible]. Et quod si episcopus hac intentione relaxat in purgatorio aliquid de penitentia relaxetur ista. si morte preuentus fuerit tantum de pena purgatorii relaxabitur quantum in hoc seculo de pena temporali relaxatum est videbatur.

De heresi eorum qui dicunt quod orationes et suffragia pro mortuis ab existentibus in peccato mortali non proficiunt.

• Vndecima heresis est quod orationes vel suffragia pro mortuis ab existentibus in mortali facta non proficiunt mortuis quod [illegible] videtur. Quod enim potest prodesse alijs cum non potest prodesse sibi. Oratio que fit in oratione peccatum quod in aliis [illegible] Item [illegible] in proverbijs dicitur sic. Cum ius qui despicit ad intercedendum mittitur animus irati iudicis ad deteriora prouocatur. Item qui indeuote orat iudicium sibi postulat. Sed qui sibi in oratione postulat iudicium quod alij in oratione postulat remedium. Item oratio eius fit in peccato quod ergo fit pro salute aliquorum. Item quia meretur offensam apud deum quia orat. quod pro alio orat. peccator enim dixit deus. psalmo. quare tu enarras iustitias meas et assumis testamentum meum per os tuum. s. polluto. Rationibus item probare conantur sic. Sacerdos in mortali existens dum celebrat diuina orat oratio illa que actio est mala est. ac meretur sibi penam eternam ergo eadem non meretur alij pene relaxationem. nulla enim actio potest quis mereri bonum et malum. Item dicit auctoritas de cohabi. cle. et mulierum viro dixit. quod illius sacerdotis missa audienda non est de quo indubitanter constat quod habeat concubinam. Alia etiam clamat auctoritas. quod ille qui in mortali peccato est nec in ecclesia orare nec psalmos debet dicere. Solutio enim predicatorum et de terminatio fratris Alani vbi supra est quod oratio que fit ab ecclesia a quocumque proferatur pro [illegible] et [illegible] ad [illegible] potest dari responsio. Verum est quod [illegible] quod ad indeuote debet [illegible] deo per peccatum mortale displicet et ipse quod orare presumit deteriora fit diuina celebrando maxime si in notorio crimine fuerit quod in eo peccat quod presumit quod alijs occasio scandali fit. sed tamen quod oratur in persona [illegible] significatur oratione sine ipsa significatio prodest alijs non ex virtute ipsius orantis sed ex virtute ecclesie ad hoc orationem instituentis ut prosit viuis vel mortuis. Peccat ergo qui in peccato mortali existens presumit celebrare prodest tamen oratio quantum ad sui significationem non quantum ad actionem orantis. Sciendum tamen quod duplex est deuotio. Est deuotio nature et deuotio gratie. Deuotio nature est quando quis ex naturali pietate orat et ex quadam humilitate quamuis sit in peccato. peccat est sub deo quia dolet se esse in peccato talis si orat et eo quod orat non peccat quia non indeuote orat quantum ad deuotionem nature humilis modi oratio ipsi oranti non obest et illi pro quo orat quantum ad virtutem orationis prodest. Deuotio gratie est quando aliquis ex charitate orat [illegible] ergo est quod qui indeuote orat [illegible] iudicium sibi postulat id est peccat. ille autem [illegible] oratio fit et in peccatum non alijs pro quibus orat. Item in quo orantis non est vertus orantis sic ergo meretur offensam apud deum actione propria. apud deum tamen potest ad virtus orationis pro alio. Cum autem dicitur peccatori [illegible] etc. peccator dicitur ille qui gloriatur cum malefecerit et qui laborat in publico crimine vel qui [illegible] vel conuictus est in iure talis enim non peccat sub deo sed in deum. talis si in publico in ecclesia orat vel predicat vel psalmos cantat et ut dictum est si ille cuius crimen notorium est diuina celebrat quantum in se est peccat virtus tamen [illegible] Et ergo heresis ab ecclesia dicitur pro alijs orat tamen non orat. in persona ecclesie et ideo non

ipsi nec alii prodest oratio. Expositio per quod peccatoris obstinatio qua erat mala est nec ei nec alii prodest. Sed ipsa significatio orationis que ad hoc instituta est in ecclesia dei ut aliis prosit et sic aliis prodest ut non est mala sed bona. Quod autem dicitur quod illius sacerdotis missa non est audienda de quo indubitanter constat quod habeat concubinam incluse [illegible] sacerdos [illegible] qui [illegible] vel [illegible] est in tunc eius missa non est audienda non eo quod mala sit sed hoc faciendum est in verecundiam vel confusionem sacerdotis ut sacerdos peccatum suum recognoscat et peniteat. Quod autem orationes ab ecclesia institute que fiunt etiam in ecclesia proferuntur sive a bono sive a malo rationibus probantur sic. Si merita ministrorum non augent vel minuunt vim sacramentorum videtur quod nec vim orationis sed hoc patet quod vis baptismi non augetur vel minuitur a quocumque detur vel vis eucharistie vel alterius sacramenti a simili nec vires orationum ecclesiasticarum habent in se quandam virtutem sacramentalem puta si merita ministrorum augerent vim orationum vel minuerent virtus ecclesie non staret unius sed una fieret. quia quidam sequerentur sacerdotem quem crederent meliorem et fugerent deteriorem et sic quidam sequerentur unum quidam alium. Paulus contra illos qui gloriabantur de baptismo dicit verum esse baptismum unum esse qui baptizat. A simili etiam non debemus gloriari de orationibus aliquorum tanta etiam est vis orationis [illegible] quantum ad ipsius orationis [illegible] non quantum ad ipsius orantis devotionem. Una est enim vis orationis sed non una devotio orantis. Devotio enim potest esse efficatior quanto maior sed oratio quantum in se est non erit fructuosior verbis autem inesse virtutem variis clamant scripture et divine et humane. Nonne vis est in his verbis. Baptizo te in nomine patris et filii et spiritussancti amen. et in his. hoc est enim corpus meum. Et hic est calix etc. Quare ergo in ecclesiasticis orationibus non inerit vis si proferantur in persona ecclesie non quantum ad proferentem sed quantum ad instituentem.

De heresi eorum qui negant purgatorium esse.

Vndecima heresis est eorum qui negant purgatorium esse vacuum.

Unde dicunt quod propter avariciam ecclesia ponit esse purgatorium post hanc vitam ut scilicet pro animabus dentur elemosyne et oblationes et fiant obsequia et [illegible]

Contra hunc errorem procedetur tripliciter. primo auctoritate doctorum secundo rationibus inquisitorum. tercio auctoritatibus sacre scripture. hoc modo procedit franciscus de maronis de. xxviii. q. x. ubi movet questionem utrum post hanc vitam sit necessarium ponere purgatorium. Primo ergo auctoritate arguitur Dionysii. qui in canone hoc expresse dicit et Augustini. Grego. etiam in [illegible] ad [illegible] et in [illegible] dicunt heretici et [illegible] ex parte ecclesie. et ideo assentientes eius doctrine conformaverunt se cum ea. Ideo secundo aliqui inquisitores arguunt sic contra eos. primo sic. Moriatur unus homo omnino iustus et innocens. moriatur etiam alius qui fuit semper peccator penituit tamen in fine quomodo erit quod ambo simul vadant ad paradisum numquid innocens debet statim evolare et ille qui semper peccavit ante et nunc penituit. sed pro peccatis nullam penam sustinuit. debet post hanc vitam punire. Respondent heretici quod non sed ambo debent ire ad paradisum sed ille qui pro peccatis penam non sustinuit diminuetur de gloria. Secundo arguunt inquisitores sic. Quia si purgatorium non est frustra timemus peccata et abstinemus quia possemus penitere in fine et sic evolare. Respondent heretici quod non frustra timemus et abstinemus quia ut dictum est minus de gloria habebit.

Tercio arguunt inquisitores sic. nullum malum impunitum sed si purgatorium non esset non punirentur omnia peccata eorum qui [illegible] in fine penitent. Quarto quod de aliquo malo [illegible] sunt in vita ista aliquos [illegible]. Dicit franciscus quod iste rationes non convincunt sed sunt contra nos sicut contra illos. Ideo arguit aliter contra predictos hereticos sic. aliquis non vult baptizari baptismo fluminis usque ad mortem. et sic si abstineat usque ad finem eque evolabit sicut alius qui semper bene egit. Respondent quod tanta virtus est in sacramento penitentie ad delendum peccata sicut est in sacramento baptismi. Ex hoc arguitur contra eos sic primo quia si

hoc esset verum aliquis puniretur de veni-
ali peccato eternaliter. et multitudine enim
peccatorum venialium si nō puniretur in pur-
gatorio sibi subducitur aliquis gradus glie
quo priuatur propter peccata venialia et sic co-
veniens illius gradus glorie qui sibi aliter de-
beretur cum sit perpetua erit pena illius pec-
cati venialis [illegible] perpetua. Secun-
do arguunt sic suppono quod maior pena et ma-
ius malū est priuatio visionis diuine quam pe-
na sensus sed tātū ē in malo carentia visio-
nis quantū est in bono visio diuina. Tunc
arguo sic. Quandocumque mala sic cōparant
quod vnum sm naturam excedit reliquū quantū
quod gradus mali excedentis excedit totum
aliud malum sed carentia visionis diuine
sm naturam excedit in malo penam sensus
ergo quicumque gradus priuationis visio-
nis diuine excedit totam penam sensus in-
ferni. sic ergo patet quod negans purgatorio ali-
quis punitur perpetuo de venialibus in para-
diso. Respondent heretici quod iste rōes sunt
phice et subtiles et apostolus dicit ad Colo.
ij. Nemo vos seducat per inanē phiam. Ideo
ab hereticis petunt auctoritates sacri canōis
dicunt enim quod in sacra scriptura non inuenit
quod post hanc vitam sit necessarium ponere
purgatorium. Ideo adduco contra eos auc-
toritates sacre scripture Prima auctoritas ē
ij. Mach. xij. vbi dicitur quod iudas cōsideras-
[illegible]
rant optimā haberēt repositā grām et obtu-
lit pro eis. xij. milia dragmas argenti. Ista au-
tē oblatio non potuit esse pro his qui sunt ī
inferno quia ibi nulla est redēptio nec pro his q̄
sunt in paradiso quia redēptione nō indigent.
nec de eis pōt dici illud quod sequitur. sanc-
ta ergo et salubris ē cogitatio pro defunctis
exorare vt a peccatis soluātur quia ibi peccata
nō habēt ergo fuit illa oblatio pro his q̄ sunt
in purgatorio. ad illud argumentū dicūt he-
retici quod liber Machab. nō est de canone Con-
tra accipio ergo verbū xpi. math. xviij. Ira-
tus dominus tradidit seruū tortoribus quo-
usque redderet vniuersū debitū hoc autē non
[illegible]
semper sunt in debito ergo hoc intelligi d' his
qui sunt in purgatorio. Secūda auctoritas
euangelij est Math v. Esto consentiens ad-
uersario tuo citō. Et sequitur Amen dico tibi
non exies inde donec reddas nouissimum

quadrantem. Istud autem non intelligitur de
paradiso nec de inferno ergo de purgatorio
Sed dicūt. istud donec quandoque accipitur cū ex-
clusione actus sequētis sicut. Gē. viij. dicit.
Coruus quem emisit noe nō reuertebatur do-
nec siccarentur aque super terrā et tamē nūquā
postea est reuersus et similiter de domina et
sponso suo Ioseph. Math. j. dicitur quod nō
cognouit eā donec peperit filiū suū primo-
genitū nec ex hoc sequitur quod fuerit cognita
postea. Similiter ergo in predicta auctoritate
intelligendum est donec reddas etc. sed non
sufficit dicere de li donec quia patet ergo sic
[illegible]
bus sed illi de inferno nūquā reddūt debitū er-
go licet non possit argui per li donec tū pōt
argui per redditionē debiti. Sed ne hoc ca-
lumnietur adduco adhuc septem auctori-
tates quarum prima est. Mat. xij. Quicumque
peccauerit in filium remittetur ei qui autem
peccauerit in spiritum sanctum nō remittet
ei neque in hoc seculo neque in futuro hic supponi-
tur quod remissio fiat in futuro seculo non in ī-
ferno quia ibi nulla est redemptio. non ī pa-
radiso quia ibi nullus intrat cum peccato
ergo hoc erit in purgatorio aliter non esset ve-
rum verbum xpi . Secunda auctoritas ē
Luce. xij. Seruus qui cognouit voluntatē
domini sui et non fecit eam plagis vapu-
labit multis et ergo alius paucis qui nec co-
gnouit nec fecit eam sed in inferno non ē mul-
tum nec paucum sed infinitum ergo hoc de-
bet intelligi de purgatorio. Tertia auctori-
tas est apostoli. j. Cor. iij. Si cuius opus ar-
[illegible]
erit sic tamen quasi per ignem. Certum ē quod
non loquitur de igne huius mundi nec de
igne inferni quia non saluat ergo loquitur
de igne purgatorij. Quarta auctoritas est a-
postoli. j. Cor. xv. qui vult probare resurre-
ctionem dicens. si mortui non resurgunt vt
quid baptizantur pro mortuis. supponit au-
tem quod aliquis baptizatur pro mortuis ali-
quis ergo actus bonus pro mortuis exhibe-
[illegible]
tale. nullus autem debet exhibere aliquid ta-
le pro mortuis de paradiso nec de inferno.
ergo talis actus debet exhiberi pro mortu-
is in purgatorio. Quinta auctoritas
scribitur Actuum secundo Quem deus su-
scitauit a mortuis in die tercia solutis

doloribus inferni. Certū est autē q̄ xp̄s nō
sentit dolores inferni nisi sicut ea. limbo q̄
dicitur sinus abrahe. q̄ ibi erat magna cōso-
latio sicut dicitur Luce. xvi. de lazaro existē
te in limbo et de diuite existente in inferno.
hec cōsiderans [illegible]
[illegible] de doloribus purgatorij. Secūda auc-
toritas scribitur. Apoca. v. vidi in dexte-
ra sedentis super thronū librū [illegible] et nemo i-
uentus est dignus aperire librū neq3 in celo.
neq3 in terra neq3 subtus terram. Ex hoc habe-
tur q̄ aliqui credebantur digni in celo et in
terra et subtus terram. sed non in inferno q̄
ibi nulla dignitas. Ex nullus est dignus. er-
go in aliqua mansione subtus terrā que non
est infernus et hec vocatur purgatorium. Se-
cunda auctoritas habetur ibidem. omnes
cantabant in celo et in terra et subtus terram
hoc nō pōt intelligi de existentib⁹ in infer-
no q̄ illi non cātant nec laudant deum sed
sunt in semperna blasphemia. Ex istis au-
ctoritatibus habet veritas determinata ab
ecclesia catholica q̄d est dare purgatorium. et
per falsum eē ecclesiā illud instituisse pro-
pter auaritiam. Quicūq3 ergo pertinaciter asse-
ruerit tenuerit vel dogmatizauerit q̄ post
hanc vitam non est dare purgatorium here-
ticus est iudicandus q2 militat contra sacram
scripturam et contra determinationē ecclie.
Et si queras de quo ē dandū purgatorium
in quo loco est situatū. Respondent docto-
res in. iiij. q̄ de lege cōi locus purgatorij est
sub terra et est terna mansio inferni q2 infima
vocatur infernus inferior vbi sūt dānati in
culpa mortali qui patiuntur penā sensus et
dāni. Secūda vocatur limb⁹ qui est locus pue-
rorū non baptizatorū et isti sunt in culpa
originali qui patiuntur penā dāni tm̄ que est
carentia visionis diuine. Tertia vocat̄ pur-
gatoriū qui est loc⁹ electorum non perfecto-
rū qui sunt in gratia et in pena. Quarta vo-
catur sinus abrahe vel limb⁹ patrū in quo
erant sancti patres ante aduentū xp̄i in q [illegible]
cōsolatione. Sic ergo de cōi lege locus pur-
gatorij est sub terra. De lege in speciali siue
ex priuilegio sepe anime purgantur in locis
[illegible] super terram [illegible] Gregorius in libro
dyalogorū d̄ quodā ep̄o qui apparuit i quo-
dam balneo et ibi prestabat obsequium et
hoc erat sibi purgatoriū. et de anima cuius-
dam que in glacie purgabatur quod potuit

esse q̄ aliqua ipsarū est. s. vel pro cōfirmāda
fide nostra de alia vita vel vt anime aliquo
subuenirentur a fidelibus quibus apparēt vel
propter aliquid reuelandū vel propter aliquam
viuētiū edificationē. De dispensatione ergo
dei est q̄ anime purgantur in illis locis q̄i-
bus peccauerunt. De acerbitate autem pur-
gatorij et quō puniunt [illegible] per [illegible]
vel scripsi doctores latissime loquūtur i [illegible]
[illegible] pretereo.

De heresi eorū qui negāt aliam vitā post
separationem anime a corpore.

¶ Tredecima heresis est eorum
que negant aliam vitam et im-
mortalitatē anime et resurrectio-
nem. Negata enim anime immortalitate cō-
sequenter negant aliam vitam fore et resurre-
ctionē huiusmodi opinionis fuerunt quidā
p̄hi vocati epicurei isti enim dixerūt q̄ mor-
tuo homine perit aīa et q̄ nihil substātie ei⁹
remanebat. opinionem istorum introducit
Seneca tragedia. vi. vbi introducit chorum.
Quod si queratur vbi aīe defunctorū sunt di-
cit q̄ vbi sunt res que nate nō sunt vult dice-
re q̄ sicut illud q̄d natū nō est nō h3 eē. nec a-
liquā substātiā sic eodē modo dicēd de aīa-
bus defunctorum et dicit q̄ dicūt isti q̄ illud
quod cōiter dicitur q̄ ē infern⁹ q̄ ibi puni-
untur mali q̄ sunt vana rumores similes sō-
nio quod facit hominem sollicitum medita-
tione propter aliquod malum quod somni-
auit et cum excitatur nihil inuenit de quo ti-
meat. Ita dicere q̄ est infernus et q̄ ibi pu-
niuntur mali illud penitus vanum et fabulo-
sum et dicebant isti q̄ nihil bonum erat. hāc
opinionem introducit Salomō Eccle. iij. c.
prope finem. vbi dicitur q̄ erat opinio ali-
quorum q̄ vnus et idem esset finis et mor-
tis interitus hominum et iumentorum et
eque vtriusq3 conditio et sic isti. Sm̄ hoc nō
credebant immortalitatem anime. nec aliam
vitam et quo dicebant equalem esse finem
et mortem hominum et iumentorum.
Et sicut spiritus siue anima bestiarum ten-
dit in nihil sic spiritus hominis quod nul-
lus credere debet hoc de mente Salomo-

nis sit. Ut sicut notat Nicola' de lyra et ap-
paret manifeste in fine dicti libri scz. Ecc°.
xij. ubi dicit q cuncta que fiunt adducet deus
in iudiciu p omni errato siue bonu siue ma-
lum sit. quod ee non posset nisi aia esset im
mortalis. Et expressi' q no ex persona sua
sz ipsoru dicit pts per hoc qd in fi. li. co. ea.
quasi determinado subiugit donec reuertat
pulnis in terra sua vnde erat et spus redeat
ad [illegible] et nota q illud est [illegible]
mete Salomonis. s. vnu ee interitum ho-
minis et iumeta. referendu est ad spum phi-
cu no ad spum ronale. Est eni in homie du
plex spus. s. spus ronalis et incorporeus qui
no perit cu corpore: Aliius qui dicitur phic'
seu naturalis quo mediante anima rationa
lis vnitur corpori et ille corporeus est subti
lior aere minus subtilis igne quo medi. ate
fit sensus et ymaginatio et iste perit cu corpo
re [illegible]
et illud desiccat et corpore pereunte perit et se-
[illegible]
bois et iumeta quatu ad corpus et spiritu phi
sicu. Illius et predicte danate opinionis fu
erut illi ex quoru persona dicitur. Sap. ij. ex
nihilo nati sumus et post hoc erimus tan q
si non fuerimus. Huius peruerse et danate
opinionis fuerunt saducei qui qa credebant
q anime no erant immortales. negauerunt
resurrectione sicut pz Actuu. xxiij. Hec eni
danata opinio Istis temporibus etiam i mul
tis malis xpianis incipit regnare quia ad
hoc vigilanter intendit dyabolus. Unde ra-
tio albertus in sua dicta q dyabolus quere
do oes vias modos quibus possit homi-
nem ad danationem deducere Inuenit spe
cialiter vnum subtilissimu per que si pot ho
mini nocere paucu vel multu per hoc ipsum
[illegible]
et est iste q vulnerat homine in intellectu re
credulitatis vt faciat eu dubitare in veritate fi
dei catholice et specialiter iuxta posse suum la-
borat q faciat eu dubitare q sit altera vita
nisi hec. et q debeat fieri resurrectio mortuo
rum qz si hoc facit eu credere vel in hoc dubi
tare statim homo sic deceptus incipit se ex
dere in omne peccatum. et elongatur ab oi vir
tute et perdit omnem timorem et amorem dei
et viuit desperatus qui perdidit tota fide et
spem dei. et singulariter anhelat dyabolus
viribus suis ad decipiendu per hanc viam

oes homines qui sunt magis peccatores et
specialiter superbos et pomposos et nimium
[illegible]
carnaliu et tenet hunc modum q primo po
nit ante oculos eoru magna crimina que fe-
cerunt et magnas penas que pro scelis fa-
ctis ppter illa sunt eis pparate et cum illi
miseri hoc considerat ponit eos in desperati
onem dicens eis q pro hoc danari erut qua
do moriuntur et tenedo eos in tali cogitatio
ne dicit eis postmodu quasi das aliquam
consolationem q non timeant immo q sem
te ficentur et letentur et beant bonu tot et det
sibi bonu tep' et q faciant quicquid eis pla
cuerit qz nunq deus resuscitabit eos nec ani
[illegible]
[illegible] illud ironicu puerbiu qd
[illegible]
vero malpaser. c. en el otro non mediras pe
nar. et adhuc dicit eis q no est aliquis deus
et q nostra mors et natiuitas est sicut besti-
arum quia sicut bestie nascuntur et moriun
tur ita erit de nobis et dicit predictus doctor
q specialiter dyabolus mouet et auget hac
[illegible] q
ille passus e valde sinatus et periculosus et
q dicit scom magnum periculum et ppterea
poterit animus proficere et decipere homi-
nem nisi iuuetur a deo pper bona merita q
ante fecit quia illa procurant bonum tem-
pore illo succursum et propter hoc dicit q or
dinauit sancta mater ecclesia q xpianis o in
bona morte dicitur. Credo in deu quod e
fudamentu nostre fidei catholice et q faciat
cum omni deuotione confessionem fidei et
q reducatur eis ad memoria passio et mor
salutionis nostri xpi ex qua puenit clerus per
sentenciam in fide et deinde in fine vite pecca
ofa. et sancta morte amet eu. hec ille. Et p
dictis pz vnde habuerut predicti heretici oc
casionem errandi et quo dyabolus interrete
in vigilanter laborat et miseros homines i
ducat ad credendum q non est altera vita;
Improbatur autem predictus error quadru
pliciter primo per dicta gentilium phorum.
[illegible]
Tercio auctoritatibus sacre scripture. Quar
to splendore miraculorum. Circa primu
notandum q post illud genus phorum de
quibus dictum est in principio huius capi-
tuli fuerunt duo genera aliorum phoru quo

primi vocati fuerūt peripatetici. quorū dux et magister fuit Aristoteles qui .iij. de animabus. c. iiij. dicit sic intellectus solus ē ab extrinseco et solus habet esse diuinū. Itē in secūdo de aīa dicit q aīa intellectiua est alterū genus ab aīa vegetatiua et sensitiua et q ipsam solam cōtingit separari a corpore tāq perpetuū a corruptibili. Itē in libro de pomo dicit de anime penitentia que nō habet locū redeūdi ad suū creatorē qr corpus et opera īpediunt affectionē eius ad deū. Alij phi fuerunt vocati stoyci quorum dux et magister fuit plato qui plus q aliquis aliorū phorum asserit [illegible] aīe. Unde in li. [illegible] c. iiij. et v. inter multa erronea que de anima dicit hoc verum [illegible] q [illegible] immortalis. et q si vincit passiones vel si ab eis vincatur premiabitur vel punietur post mortem. Unde ponit q si aīa existens in corpore vincit [illegible] vincatur a passionibus corporis post separationem a corpore [illegible] hic mittetur et si se ibidem male habuerit in corpus peioris post mortē in penā et secūdum q male vel deterius se habuerit in deterius peius vertetur. finaliter tamē omnes redibunt ad generalē innocentiam et dignitatem cum fuerint p penas suas expiate. Alij [illegible] quā introducit in phedrone vbi p modū [illegible] immortalitatem. et dato q talis non accedat ad veritatē nře fidei. ē tñ mirabile q hō pōt sine fide solūmodo per rōnem et lumē naturalis intelligentie venire in immortalem cognitionē et forte causa huius potuit esse quia [illegible] dicit Ihero. in epistola ad paulinū q ponitur in prologo biblie. Plato descendit in egyptū vt videret libros legis et phetarū quos vidit et potuit eē q informatus in sacra scriptura per Ieremiā phetā cū. s. i egyptum descendit vt ponit leonardus Arretinus in plogo libri platonis qui intitulatur phedron fuit inductus ad loquēdū de aīa [illegible] Quadra. xv. in ethimologijs vbi dicit morte [illegible] aīe semper q priores relicta sic de nouis domibus vitam habitumq recipere sed

[illegible] calcidius in cōmētū super thymeū platōis vbi dicit corpore dissoluto in liber ad ethera pperat euadens hōiem factus deus ethereus alter. Item mercurius trimegistus ad esculapium prope principium dicit. O esculape oīs aīa humana immortalis est sed nō vniformiter cuncte sed alio et alio modo et tempore. [illegible] libri cum fuerit anime a corpore facta discessio tūc examen meritorū eius arbitrio [illegible] competentibus locis manere permittit. Si delictorū ipsam maculis vicijsq obligatam viderit desuper ad yma deturbās procellis aeris ignis et aque sepe discordātibus tradit et sic inter celū et terrā mūdanis fluctib9 in diuersis semper eternis penis agitata reprobabitur vt in hoc anime obsit eternitas q sic in mortali sententia eterno supplicio subiugetur. hec ille. Aliqui etiam dicunt quorum opinionē introducit macrobi9 super somnium scipionis q vnus qui vocabatur herus pamphil9 de quo loquitur valerius libro primo in titulo miraculorum qui dicit q fuit mortuus in quodā prelio et q fuit mortuus p. x. dies separata aīa a corpore et q postmodū rediuit et reuelauit multa alteri9 mūdi spectaculo de immortalitate animarum et q ab isto homine resuscitato habuit plato fundamentū et doctrinam quā introducit in phedrone. Item in secūdo libro super somnium scipionis macrobius dicit aīa autē qui verus homo est ab omni conditione mortalitatis aliena est a deo vt admonitionē dei mūdum regentis regat et ipsa corpus dum a se animatur etiam in eodem dicit et hec sic perfectus temporis cōsummatio vt anima nō solum immortalem. sed deū esse clarescat. Huius etiam opinionis fuit Tullius qui secūdum q dicit doctus macrobi9 volumē opus scripsit predictum somnium scipionis vbi introducit scipionē affricanū et alios magnos et virtuosos viros iungendo. q apparuerunt post mortem et dixerunt de premijs animarum hominum virtuosorū que habent in celo et de penis quas mali patiuntur. Item in orthodoxis tullius ait probabile quidem videtur sapientibus penas eē paratas apud inferos ergo anime post mortem sunt superstites In amphensimo autē de essentia summe bo

[illegible] legitur q anima ē in orizonte eternitatis .i. in termino perpetuitatis quod ē per permitas in anima ita q finitur in anima .i. nō ptenditur vltra animā sed est supra ipsum temp⁹ vocatur hic mora habēs principiū et finē et si aīa hēbat pricipiū n hēbit finē. hāc ēt opinionē introducit virgilius in .vi. libro eneydorum vbi scribit quō eneas venit ad cāpos elysios qui sunt cāpi paradisi q inuenit ibi anchisem patrem suum et alios priores et antecessores. Item ēnā de anima turni loquēs ait in .xij. vitaq cum gemitu fugit indignata sub vmbras .i. anima turni recedens a corpore cum indignatione descendit ad inferos hinc insinuauit virgilius animam eē superstitem post mortem. huius ēt opinionis fuit Seneca in epistolis vbi dicit mors quā pertimescim⁹ et recusam⁹ interrumpit vitam nō eripit veniet itērū qui nos in lucem reponet dies huius opinionis fuerunt omnes phi qui dicti sunt stoyci que opinio est in magnam confirmationem nostre sancte fidei et in maximam confusionem nō credentium et hereticorū quia si dicti phi ducti solum ratione et lumine naturali crediderūt et cognouerunt anime immortalitatē et q post mortem bonorum anime bonorum pmiantur in gloria et anime malorum affligātur in pena sine fine, multomagis hoc credere et affirmare debent xpiani qui vltra ratōnem et lumen naturale intelligentie sunt informati lege dei quam dedit et publicauit p moysen et alios sanctos prophetas et p doctrinam noue legis quā noster saluator deus et homo per seipsum personaliter predicauit et ostendit. Sed quia auctoritas ī diuersum pōt flecti sensum. Ideo secundo improbatur predictus error rationibus doctorum catholicorum. Primo sic omnis corruptio causatur ex contrarietate sed nihil est q [illegible] anima corrumpit. Confirmatur primo sic quia quid corrumpitur aut corrūpitur ex dissonātia partium vt corpus aut ex fluxu materie vt proprietas. Omnis enim pprietas in se ī mutabilis est, quod autē desinit eē ex fluxu materie in qua est habet. Unde boetius in plogo super arismetricam ait. Sapiā ē speculatio eorū que sūt sui immutabilitatē sortiuntur substantiam et propterea cum anima autem non est substantia corporalis ergo q dissonantia partium corrumpi non pōt q simplex est pprietas autē nō est sine forma quia substantia est et ita ex fluxu materie corrumpi nō pōt q in materia non est ergo incorruptibilis est [illegible] hoc genus subalternum spiritus sub se continet has spēs animam et angelū ergo [illegible] corporea est. Secūdo confirmatur quia corruptio non fit mentibus nisi ratione appetitus [illegible] nihil appetit. Sed materia per animam rationalem viuificata queratur quia nullā nobiliorem habere pōt. Secundo arguitur ex diuina bonitate sic Cum deus sit omnibus bonus maxime tamen bonus est amicis suis sed amico proprium est commorari. viij. Ethicorum et amicus felicitatem vitā si potest ergo facit q anima viuat post separationem a corpore. Tertio arguitur ex diuina causalitate. Omnis causa quāto pl⁹ intendit ad esse alicuius tanto plus intendit ad eius conseruationem sed esse anime rationalis prius intenditur quantum ad esse q forma solis qui nobilius est esse eius cū sit [illegible] vt dicit Aug. ix. de trinitate cum ergo sol sit incorruptibilis multo ergo fortius anima erit incorruptibilis et immortalis. Quarto arguitur ex magnitudine diuine potentie pbando necessitatem alterius vite p resurrectionē sic. Videmus enim q natura reducit per vnū granū seminis arborem vel herbā sui generis verūtamē non reducit eādem herbam vel arborem numero sed aliquam similem. Et similiter in generatione naturali hominum bestiarum et auium q naturaliter equs homo ab homine et semine per generationem et sic de auibus et bestijs sed non reducit idem homo numero nec eādem specie sed alter homo et altera bestia. vnde si natura haberet tam magnū posse q illū eūdē hominem numero et eandem numero bestiam et arborem que desiat et moritur posset reducere vnū maiorem potestatem haberet q habet et ideo si deus non resuscitaret illū eundem hominem numero qui moritur nō ostenderet q suum posse esset maius q posse nature. Cum ergo posse suum incomparabile [illegible] illud per quod suum posse ostendatur,

malis q̄ posse nature cōtrariatur sue perfecti et perfectioni quod est inconueniens. Ex quo manifeste patz q̄ erit resurrectio et altera vita et q̄ idē corp⁹ numero resurget ad manifestandum q̄ maius est posse dei q̄ nature.

Quinto arguitur ex diuina sapia que p̄fectius opus arguit maiorē sapientiā i magistro qui illud fecit. Unde si deus creauit hominem ea intentione vt resurgat et duret sic [illegible] ea intentione vt nō resurgeret et duraret sine fine. Et vbi est nobilior intentio et nobilior respectus ostenditur excellentius opus et ex operis excellentia maioritate et nobilitate ostenditur excellentior et nobilior sapientia in magistro. Necesse est ergo resurrectionem fieri et alteram vitam dare vt diuina sapientia [illegible] Sexto arguitur ex amabilitate eternitatis dei. manifeste est bonum charitatem habere hoc est deum amare quia deus est eternaliter amabilis. Unde si homo resurgit et ex diuine eternitatis influentia homo sit perpetuo durabilis in gloria amabilior erit eternitas diuina q̄ si homo nō resurgeret sed moreretur i morte. Ad ostendendū ergo concordiam inter durationem dei et hominis et amoris excellentiam fiet resurrectio q̄ si nō fieret nō ostenderetur. Septimo arguitur ex diuine iusticie equitate. Iusticia eī dei requirit q̄ oībus reddatur sm merita et demerita aliās nō esset iustus. Cum ergo hoc nō fiat in vita p̄senti cū mali videantur florere. Iob. xxi. ducunt in bonis dies suos. boni vero tribulā ergo fiet in vita alia quod eē non pōt nisi anima sit immortalis et nisi fiat resurrectio. tunc enim illa res que bonum vel malum fecit in hoc mundo per [illegible] aliter vel punietur. Octauo arguitur ex eternitate diuine iusticie sic potent deus eternaliter iudicare hominē. si homo posset esse sine initio sicut poterat eū iudicare eternaliter si homo eēt sine fine. vñ si resurrectio non esset significaretur q̄ si creatura posset eē sic initio. q̄ deus nō posset sua iusticia eternaliter hominē vt ergo detur intelligi q̄ deus potest eternaliter vt sine initio in homine si homo posset esse eternaliter sine initio. Sapia diuina ordinauit q̄ fiat resurrectio et q̄ iusticia diuina sic potius conseruare humanum corp⁹ sine fine dato q̄ semp sit i

tormentis vt iusticia vtatur in eo. Nono arguitur ex naturali appetitu hoīs sic. impossibile est appetitū naturalem esse frustra. sed homo naturaliter appetit perpetuo manere q̄d patz ex eo q̄ eē est quod ab oībus appetit. hō eni p intellectum appetit eē non solū vt nūc sicut bruta mala sed simpliciter cōsequitur: ergo hō perpetuaē sm animā qua esse simpliciter et sm omne tēpus apprehendit. Decimo arguitur ex capacitate anime ex q̄ra ea pax est beatitudo. Hec⁹ aūt vt ait Augu. ingenti libertate implet omnes creaturas sm capacitatem earū ergo cōferet anime beatitudinē. ad beatitudinē autem spectat vita perpetua ergo necesse est alteram vitā ponere et animā eē immortalem. Undecimo arguitur ex hominis timore. q̄ si anima moreretur cū corpore hō nō plus timeret mortem q̄ lupus vel canis mortuus. cū ergo experiamur singularem timorem in hoīe mortis quē nō exprimitur in ceteris aīalib⁹ mortuis. ergo necesse est dicere. q̄ remanet aliquid viuens post mortem hoīs quod timetur. Duodecimo arguitur sic deus fecit animam ad ymaginē et similitudinē suā sed deus est immortalis ergo et aīa. Et licet nō posset forsitan ratione naturali demonstratiue probari. sicut satis patet per debilitatem rationū. que ad hoc iā a sanctis q̄ a phis adducentur. Sūme tamen cōuenit hoc credere sicut multa alia sunt vera que p̄bari demonstratiue nequeunt sicut alterum istorum scilicet est verum mundus incepit esse vel nō [illegible] demonstratiue probari pōt sm Aristotelem [illegible] Unde [illegible] de quodam religioso q̄ redarguit quēdam phm ex eo q̄ negauit animam esse immortalem. [illegible] aut anima est mortalis vel immortalis. si est [illegible] nullum incōmodū inde generet credentibus eam esse immortalem. si vero ē immortalis. tunc credere eam mortalē. qd incōmodum inde sequitur ergo melius est credere eam esse immortalem q̄ mortalem.

Tercio improbatur p̄dictus error auctoritatibus. quadrupliciter. primo auctoritatibus noui testamenti et euangelio. Secundo auctoritatibus eiusdem ex epistolis et actibus Tercio auctoritatibus veteris testamenti. Quarto [illegible]

omnia expresse sonat aliam vero. De primo inducunt .xij. auctoritates. Prima auctoritas habetur Joh. vi. hec est autem voluntas patris mei qui misit me. vt omnis qui videt filium. per fidem formatam charitate. idest sequitur et credit in eum habeat vitam eternam quod infallibiliter est verum in fidelissimo. et ibidem. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem habet vitam eternam et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Secunda auctoritas habetur Joh. iiij. cum xpus loqueretur samaritane. Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aque viue salientis in vitam eternam. Tertia auctoritas est Joh. vi. Qui manducat hunc panem viuet ineternum. Quarta auctoritas est Math. xix. et Marci. x. Cum quereret iuuenis ille magister quid boni faciam vt vitam eternam possideam. Respondit ei xpus si vis ad vitam. s. eternam ingredi serua mandata. Quinta auctoritas Marci. ix. bonum est tibi claudum introire in vitam eternam quam duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis. Sexta auctoritas est Mar. x. Nemo est qui reliquerit domum aut fratres aut sorores aut patrem aut matrem aut vxorem aut filios propter me et propter euangelium qui non accipiat centies tantum nunc in tempore hoc. domos et fratres et sorores et matres et filios et agros cum persecutionibus et in futuro seculo vitam eternam. Dicit quod in presenti accipiet centies tantum quia pro temporalibus accipit in presenti bona spiritualia que tantum excedunt bona temporalia quantum centenarius vnitatem. aliter autem potest exponi de religiosis qui propter patrem carnalem vel fratrem dimissum habent spirituales fratres et matres et patres multos et etiam possessiones multas et agros inquantum ex possessionibus omnium fidelium sufficienter [illegible] ad Cor. vi. quasi nihil habentes et omnia possidentes. Vnde Augu. Contemne omnia et habebis omnia. [illegible] iij. Qui credit in filium habet vitam eternam qui autem incredulus est filio non habet vitam eternam. sed ira dei manet super eum. Et ibidem sic deus dilexit mundum vt filium suum vnigenitum daret vt omnis qui credit in illum non pereat sed habeat vitam eternam. Octaua auctoritas est Joh. v. Scrutamini scripturas in quibus putatis vitam eternam habere et ille sunt que testimonium perhibent de me et non vultis venire ad me vt vitam habeatis. Nona auctoritas est Jo. vi. vbi dicitur quod cum multi ex discipulis abirent retro dixit ihesus ad duodecim. Numquid et vos vultis abire. Respondit ei symon petrus. Domine ad quem ibimus verba vite eterne habes et nos cognouimus et credimus quia tu es xpus filius dei. Decima auctoritas est Joh. x. Oues mee vocem meam audiunt et cognosco eas et sequuntur me. et ego vitam eternam do eis. Vndecima auctoritas est Joh. xij. Qui odit animam suam in hoc mundo in vitam eternam custodit eam. Duodecima auctoritas est Math. x. Nolite timere eos qui occidunt corpus. animam autem non possunt occidere. sed potius eum timete qui potest animam et corpus perdere in gehennam. Hec duodecim auctoritates ex euangelijs deducte sunt quasi .xij. columne [illegible] nere paulo et blasphemarent iudei contradicentes paulo et barnabas dixerunt Actuum. xiij. vobis oportebat primum loqui verbum dei [illegible] repulistis illud et indignos vos iudicastis vite eterne. ecce conuertimur ad gentes. Sic enim precepit nobis deus. Secunda est eiusdem ad Gala. vi. Qui seminat in carne sua de carne et metet corruptionem. qui autem seminat in spiritu de spiritu metet vitam eternam. Tertia est eiusdem prima Thimo. i. Ideo misericordiam consecutus sum vt in me primo ostenderet ihesus xpus omnem patientiam ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam eternam. Quarta est eiusdem prima Thimo. vi. Certa bonum certamen fidei apprehende vitam eternam in qua vocatus es et confessus confessionem bonam. Quinta est eiusdem Thimo. i. paulus dei seruus apostolus ihesu xpi secundum fidem electorum dei et agnitionem veritatis que secundum pietatem est in spem vite eterne quam promisit qui non mentitur deus ante tempora secula. Sexta est eiusdem ad Thimo. iij. Justificati gratia ipsius heredes sumus secundum spem vite eterne fidelis sermo est.

Septima auctoritas est eiusdem prime Cor. xv. Si in hac vita tantum in xpo sperantes sumus miserabiliores sumus omnibus hominibus quasi dicat. Si speramus in hac

vita remuneran a xpo miserabiliores sum⁹
ne. qr alij adminus perfruuntur bonis hu-
ius vite nos autem patimur mala. In pri-
mitiua enim ecclesia fideles erant multa su-
stinentes aduersa. Sed contra hoc posset
argui de multis xpiãis qui voluptates et de-
[illegible]
gabant resurrectionem mortuorum nec ta-
men dicuntur miserabiliores aliis homi-
[illegible]
[illegible]
[illegible]
tellectuales et morales in quibus consistit
optimo veritatis et cõsecutio politice boni-
tatis hoc autẽ nõ põt dici de xpianis qui cõ-
[illegible]
sum esset si resurrectio esset impossibilis fal-
sitas autem malum est intellectus sicut veri-
tas eius bonum. Quartus est apostoli petri.
prime Pe. iij. Saluos baptisma facit non
carnis depositio sordium sed consciẽ bone i
terrogatio in deum per resurrectionem ihesu
xpi qui est in dextera dei patris. deglutiens
mortem vt vite eterne heredes efficeremur
profectus in celum subiectis sibi [illegible] po-
testatibus et virtutibus. Nonus ẽ Joh. apo-
[illegible] vidimus et testamur et ãnuncia-
[illegible]
dem in. c. ij. hec est repromissio quã ipse pol-
licitus est nobis vitã eternam. Undecimus est
eiusdem in. c. v. hoc est testimoniũ quoniam
vitam eternã dedit nobis deus et hec vita i
filio eius est. Duodecimus est eiusdẽ in. c.
eodẽ assumpsit nos et dedit nobis sensum
vt cognoscamus verũ deũ et sim⁹ in filio ei⁹
vero hic est ver⁹ de⁹ et vita eterna. Ecce ha-
bemus [illegible]
postolorum xpi. Nunc videamus auctorita-
[illegible]

Prima est Thobie. xij. elemosyna a morte
liberat et facit inuenire vitam eternam. Se-
cũda est. Eccl. xxiiij. Qui elucidant me vitã
eternam habebunt. Ecce premium quod p-
mittit diuina sapiẽtia suis elucidatoribus.

Tercia est Daniel. xij. Multi de his qui i
puluere terre dormiunt euigilabũt. Alij in
vitam eternam Alij in obprobriũ vt videã-
ant semper. Premissis aũt omnib⁹ concordat
fidei nr̃e simbolum qui est Carnis resur-
rectionem vitam eternam Amẽ. Hec ẽ eti-
am sententia verissima catholice fidei et do-

ctorũ. dicitur enim in libro de ecclesiasticis
dogmatibus solũ hominẽ credim⁹ hñe aiam
substantiuam que et exuta a corpore viuit
et sensus suos atq; ingenia viuaciter tenet
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
sine labore gaudiũ sine dolore. pax sine tri-
bulatione. lux sine tenebris. vita sine morte
[illegible]
bus dei filius deo patri spiritũ cõmẽdaret.
sed moritur et deo patri spiritum cõmẽdaret
mortem corporis et immortalitatem aĩe desi-
gnaret. [illegible]
ea auctoritate beati gre. in. iiij. libro dyalo-
gorum vbi loquens de vita anime post obi-
tum sic ait. Carnales quiq; qr illa inuisibi-
lia scire nõ valẽt per experimẽtũ. dubitant
vtrũ ne sit quod corporalibus oculis nõ vi-
dent que nimirũ dubietas primi parẽtis no-
stro esse non potuit. qr et exclusus a paradi-
si gaudijs hoc qd̃ amiserat quõ viderat re-
colebat. Hi aũt sentire vel recolere audita nõ
possunt quia eorum nullum sicut ille saltem
de preteritis experimentum tenent. Ac si eni
pregnans mulier mittatur in carcerẽ ibiq; pu-
erum pariat q̃ natus in carcere nutriat et
crescat. Cui si fortasse mater que hunc genu-
it solem. lunam. stellas. mõtes. et campos z
volantes aues. currentes equos nominet:
Ille vero qui est in carcere natus et nutritus
nihil aliud q̃ tenebras carceris sciat et hec
quidem esse audiat. sed qr ea per experimen-
tum non nouit veraciter esse diffidat. Ita in
hac exilij sui cecitate nati homines dum es-
se summa atq; inuisibilia audiunt. diffidũt
an vera sint quia sola hec infima in quib⁹ na-
ti sunt visibilia nouerunt. Unde factum est
vt ipse inuisibilium et visibilium creator ad
humani generis redemptionem vnigenitus
patris veniret et spiritum sanctum ad corda
nostra mitteret. quatinus per eum viuifica-
[illegible]
tum non possumus quotquot ergo hunc spi-
ritum hereditatis nostre pignus accepimus
de vita inuisibilium non dubitamus. Nos
quia post mortem carnis viuat anima [illegible]
ratio sed fidei admixta. Nunquid et sancti
apostoli et martires xpi presentem vitam [illegible]
[illegible]

nisi certiorē animarum vitā subsequi forēt. Et ecce hi qui animas in morte perire putauerūt et qui animarū vitam post mortem carnis esse crediderunt quotidianis miraculis edocti fuerunt. Ad extincta eorū nāq; corpora veniētes egri veniunt et sanantur. periuri veniunt et demonio vexantur. demoniaci veniunt et liberantur [illegible] veniunt et mūdantur. defunctū mortui et suscitantur. Si igitur vitā carnis manentis in corpore deprehendis ex motu membrorum cur non perpendis vitam aie post corpus eius per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ossa. Nā et multa nostrorū tempore oculā fide puri et vberi oīb; mūdanter egredientes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. De hoc ponūtur plura miracula in libro dyalogorum vide ibi.

De heresi eorū qui dicunt q̄ nō possunt euitare peccata qui fuerunt nati in tali constellatione vel signo.

Q Uartadecima heresis est eorū qui dicunt se nō posse euitare peccata qui sunt nati in tali signo. Hic notādū est q̄ sm greg. in omelia et sm Aug. in .v. de ciui. dei [illegible] et .xxvi. q. iii. quedam heresia. et ē ysid. in .v. Ethy. c. v. fuerūt quidā heretici dicti priscillianiste qui fundamētis astrologorū adherentes dicūt vnūquēq; hoiem sub cōstellationibus stellarū nasci earūq; influentijs regi. dicunt etiam tales stellas dictorū hominū eē fatū. quod quidē fatū sm August. nō dicūt dispositionē ac causarū ordinem sine cōnexionē in ipsis reb; sm diuinā voluntatē sicut dicit boeci; .iiij. de cōsolatiōe ꝓsa. vi. Sed dicūt fatū vim positionis syderū q̄ est qñ quis nascitur vel cōcipitur quā vitare nō possunt dicūt etiā habere potētem stellas super hoim vitā mortem actus et officia. dicunt eīn q̄ in ano facit hominē homicidā et [illegible]. Aquarius piscatorē. Libra mercatorē [illegible] et mercatorē. huius opinionis fuerunt thalmud. sic dicentes de thalmud. [illegible] verba. filij et possessiones rerū nō dependent ex meritis sed depēdēt ex cōstellatione signi. Sic attribuerūt malū regis saul et bonū regis dauid planetis et signis. dicētes in eodē libro. Si natus fuisset saul in signo dauid q̄ cecidisset coram eo. Item dicunt multa in libro thalmud. in .c. q̄ō incipit ceciderunt habemus q̄ vn; doctor cui nomē erat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magnā paupertatem et faciebat orationem deo q̄ reuelaret ipsum ab illa magna paupertate et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q̄ ꝓpter amorē tui destruā mundū et iterū creem illum et forte eris in signo in quo esses nunc. Ex quibus apparet manifeste q̄ isti intelligebant deū non habere potētem auferendo ab illo miseriam nisi mediante [illegible] signo. Ex isto fundamēto supradicti heretici posuerunt q̄ stella que nato domino orta fuit ad hoc nouiter facta et creata fuerat ꝓ ꝓo influeret sup eius vitā mortem. actus et officia potētem haberet et sibi in omnib; fauens esset. Prout dicit greg. vbi supra q̄ predicti heretici hoc in adiutoriū sui erroris assumunt q̄ noua stella que ad dominum in carne apparuit eius fuisse fatū eandē stellam putant. Predictus error siue heresis improbatur per tres doctores ꝓbatissimos. s. p̄ august. Greg. et Aug. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ac duo insignibus et improbabilib;. Primo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] speciali. Tertio iudicio diuinali. Quarto probatione experimentali. Primo Aug. dicit q̄ ista opinio est offensiua et iniuriosa omni legi etc. Sm eīn rabiā de natura deorū omnis lex et secta ponit deum esse. Non est enim secta nā iudeis aut gentilibus aliquis reptus opinionem deorū non habuerit in quit rabius. Item omnis secta et lex ponit q̄ deus in necessitatibus debet inuocari et rogari. Unde secundum phos in eorum libris et omnes deorum sunt de lege nature et sm rabiū vbi supra. Omnis lex et secta sacrificia quedam habet qb; deos suos venerēt. Si ergo ista opinio vera esset contineret que dicit stellas hr̄e hanc potestatem q̄ ex suis influentijs. morib; et actibus hominum imponant necessitatem quam euitare non possint. ad quid deus in necessitatibus inuocabitur aut rogabitur q̄ si dicat frustra. Unde contra ponentes istā opinionem dicit in textu. Hi ab auribus hominum repellendi sunt non solum eorum q̄ veram religionem tenent. sed qui deorum q̄ liumcūq; licet falsorum volunt esse cultores. Hec opinio quid aliud agit nisi vt nullus oīno

colatur aut rogat de⁹. hec aug. Item secun-
do h opinio est offensiua et iniuriosa celo spe-
cialiter magnam diffamationem ciues ciuitatis essꝫ
si diceretur q in aula sui cōsiliarij ciues et
rectores cōcluderent et determinarēt latroci-
[illegible]
mittēda p istā ymaginationē. Augu. dicit
q celum quedaꝫ curia vel ciuitas est cuius
sunt stelle et si iste influunt et necessitant ad
latrocinia homicidia et cetera. mala celo est
vituperiū et iniuria. Tercio hec opinio ē
offensiua et iniuriosa diuino iudicio. Unde
aug. in textu. Quale inquit iudiciū de factis
hominū relinquit deo quib⁹ celestis adhi-
betur necessitas. ad idem. xxvij. q. iiij. vel.
fin. Quarto et vltimo est offensiuā hec o-
pinio ꝓbationi experimentali. sepe videm⁹
q duo gemini nati et cōcepti sub eodē signo
et cōstellatione stellarū sunt ita diuersi in oī-
bus et dissimiles q magis sunt similes alij
qui in diuersis constellationibus sunt nati
et cōcepti et istā rōem dicit aug. fortissimam
[illegible]
q nullo modo poterant cur in vita gemino-
[illegible]
humanā vitā ptinentibus aug. in ipsa morte
sic plerūq tantaq diuersitas vt similiores
eis sint quantum ad hoc attinet multi extra-
[illegible]
teruallo in nascendi separato in cōceptu au-
tem per vnum cōcubitum vno etiam momē-
to seminati. Dat exēpliū. in .iiij. c. et idē. de
Gen. xxv. Malach. i. et ad Ro. ix. de ꝓtulibet. ia-
cob videlicet esau. ꝯ. habuit. Nam sunt duo ge-
mini antiqua patrū memoria sic alter p⁹ al-
terum vt posterior plantā prioris teneret tā-
ta sunt in eorū vita morū diuersitas tāta in
actibus disparitas tanta in parentū amore
dissimilitudo vt etiam inimicos eos inter se
faceret ista distantia. Numquid hoc dicit q
vno ambulāte alius sedebat. vno dormiente
alt⁹ vigilabat. vno loquēte alt⁹ tacebat. vn⁹
dorsi mercēnariū famulū alt⁹ ñ famulū vn⁹ a
[illegible]
[illegible]
ter adeptus est. hec aug. Secūdo improbat
[illegible]
et implicat blasphemiā in deū. pria ē q de⁹
est et fuit malus in stellas creando. vnde su-
per Math. dicit sic. Si aliquis adulter et ho-
micida fiat per stellas magna est iniquitas

stellarum. maior illius qui creauit stellas.
Nam cū sic presciuus futurorū deus ex quo
omnis iniquitas futura erat per stellas si no-
luerit emēdare non est bonus. si voluit et ñ
potuit impotēs est. Secūda blasphemia est
q deus est crudelis in talib⁹ ꝑ delicta pe-
nas dare. vn̄ Cris. vt quid malis penā susci-
piam. quod nō voluntate sed necessitate cō-
misi. Tercia blasphemia est q de⁹ est iniqu-
us in precipiēdo. Unde Cris. Quis est iu-
bet aliquē ne faciat malū quod non potest
declinare aut vt faciat bonū ad quod nō po-
test puenire. hec ille. vnde merito dicit. M.
[illegible]
data eius grauia non sunt. Tercio et vlti-
mo improbat hec opinio heretica p greg. si
aut p aug. Sed dat spāliter vnū exemplum
de honorib⁹ et dignitatibus hominū. Un̄ i
omelia epiphanie dicit sic. absit a fidelium
cordibus vt fatū aliquid dicamus vitā quip-
pe hominū solus hanc conditor qui creauit
administrat. Nec eñ ꝓpter stellas homo.
sed stelle ꝓpter hominē facte sunt. Sequit i-
ꝑsarū quoq̄ francorūq̄ terre reges ex gene-
re prodeunt quibus ꝓcessu nascunt⁹ quos
[illegible] eisdem momentis hominū et
temporū ex seruili conditione nascuntur.
et tamen reginis filij vno eodēq sidere cum
seruis nati ad regnum ꝓficiunt unus seruitu-
[illegible]
q. g. Patet igitur per istos tres doctores de-
[illegible]
retica. Unde determinando veritatem cō-
cludit aug. de stella noua in xpo nascente cre-
ata q ipsa nō est xpo in fatum. Unde ser-
mone. viij. super Jo. non est sub fato sydeꝫ
dominus sydera cum ipse sit conditor sy-
derum. et cōtra faustū nō ió xpo nat⁹ est vt si-
dus oportet nō stellā ī xpo sed xpm stelle fa-
[illegible]
la huic nascendi contulit causam. Sed quere-
ret aliquis diligenter scire verum ex impressi-
one luminarium celestium causetur aliquo
modo in hominibus diuersitas morum. ve-
[illegible]
futurorum a syderib⁹ causari [illegible]
intelligit aut necessario et sufficienter aut di-
spositiue et contingenter. Si dicatur primo
modo sic non tantum est falsum sed etiam
[illegible]
q verus fidei in doctrine salutari ñ posset

tuit enī omnia ponit a sydenbus necessitatē euentue tollit meritum et per consequens gloriam vīū qz honestas morū per hūc errorē ꝑ iudiciū patitur dū culpa peccati in sydera refunditur vt supradictū est qz sic homines malefaciendi sine reprehensione creduntur vt hō ad orandū et colendū sydera instruitur. Si autem dicatur mores hominū a dispositionibus sydereū variari dispositiue et contingenter sic pōt habere veritatē qz nec rōi nec fidei repugnat planū est enim qꝫ dispositio corporis varia multū facit ad variationē affectionū et morū anime vt plurium cū ad mutationes corporis cōplexiones mutaſ vt dicit sex principiorum. Unde colerici sunt iracūdi et sanguinei sunt benigni. melancolici sunt inuidi et fleumatici pigri hoc aūt nō est necessarium qz anima dominatur suo corpori maxime qñ ē adiuta ꝑ grām. multos enī videmus colericos māsuetos et melācolicos benignos qñ ergo virtus corporū celestiū opaſ ad mutationē et qualitatē cōplexionū. Hinc ē qꝫ per consequens operatur quodāmodo ad qualitatem morum valde tamē de longinquo. plus enī facit ad qualitatem cōplexionis virtus nature inferioris qꝫ virtus sydeū. Unde aug. in. v. de ciui. dei. c. ij. In solutiōe cuiusdā questionis de duobus fratribus qui simul infirmabantur et curabantur cum quereret vnde hoc esset. magis cōmendat rationem ypocratis qꝫ astronomi. ypocras enim dicit qꝫ hoc erat ꝓpter similitudinē cōplexionis. Et astronomus dicit qꝫ hoc erat ꝓpter [illegible] spondet phisic⁹ quia causam dedit magis ꝓpinquam [illegible] per [illegible] aliquo modo disponunt ad varietatē morū. nō quidē dispositiōe necessaria et ꝓxima et sufficiente sed remota et contingente. Sed obiicitur qꝫ plius libro de ꝓprietatib⁹ elementorum dicit qꝫ regna vacua facta sunt et terre depopulate apud coniunctionē Iouis et saturni sed talia non dependent ex libero arbitrio ergo etc. Respondetur qꝫ hoc dicit phūs non qz homines non potuerunt resistere influentie illius constellationis. sed qz noluerunt qz dicit Ptolomeus in almagesti. sapiens homo dominabitur astris ꝗ̄uis quidē cōiunctio iouis et saturni eo qꝫ saturnus habet influentiā melācolicā

et malam Iupiter aūt similiter valde bonā influentiam pōt ad rixā vel discordiam homines inclinare cui tamē inclinationi hoīes ꝑ libertatem arbitrij pūt resistere et facile faciliter cū adiutorio gratie dei. Obiicitur verū quia damascenus li. ij. c. vi. dicit cōstituūtur multotiens et comete signa quedam mortis regū. etc. Responsio quidā dicunt qꝫ cometa nec naturaliter generaſ nec ē vna de stellis in firmamento positis. Unde nec eius significatio est naturalis. Unde damascen⁹ li. ij. c. vi. dicit qꝫ comete nō sunt ex his que a principio genite sunt sed diuina iussione ꝑ ipsum tempus constituūtur et rursus dissoluuntur hec damascenus. et per tale signum deus premunit mortem regum magis qꝫ aliorum tū qz rex est persona cōmunis tum qz ex hoc pōt oriri turbatio regni de cuius custodia magis solicitant angeli ꝓpter [illegible] regnum in quo debet tale accidere. hic respō [illegible] per significat mortem vel mutationem alicuius principis vel destructionis alicui⁹ patrie. et semper dirigit radios suos ad illā patriam [illegible] ficium sequitur videtur qꝫ stella comete sit ī pecisio calida et sicca generata ex inferiore ꝑte aeris ꝓpe ignem de vapore calido et sicco et glob⁹ illius vaporis adunatus appa ret corpus stelle. Partes autem illius corporis [illegible] albertus magnus dicens qꝫ comete sūt stelle habentes comas quod fit per aerem in flāmatū accensū a stellis siue planetis quinqꝫ scꝫ saturno Ioue. mercurio et venere. Isti aūt planete ꝓpter velocē motū ipsorū igniunt aerem in circuitu eorū et sic propter aerē istū inflammatum conuertitur a stellis predictis continuo lumine eorum cum eo videntur stelle ille comete et secundum hanc positionē signat et causat non per se sed per accidēs mortalitatē puniciam ex infirmitatib⁹ calidis et siccis qz vehementis dissipati sicitas consueta ī fluentie et cōmuniter generationi comete et quia vt in pluribus diuites moriunſ calidis et siccis. Ideo illo tēpore multi diuites moriūtur inter quos mors regum et principum

et magis notabiles. Huius opinionis videtur esse ysidorus in. iiij. ethymologiarum: Dicit enim quod hoc genus syderis quando apparet significat pestilentiam. aut famem. aut bellum. Item videtur sentire beda. Dicit enim quod significat pestilentiam aut bella. aut ventos. aut estus. Et si queratur utrum illa stella que apparuit in nativitate christi fuit cometa. Respondet beda. quod non quia ex quibuscumque causis nascatur cometa sive ex planetis sive ex se semper apparet in parte septentrionali. Stella autem que apparuit in oriente [illegible] occasum quod non solet facere motus cometarum. ut dicitur Cris. et sic per hoc quilibet istorum opinionum nullum penitus astra habent dominium super liberum arbitrium. licet inclinent dispositos ad aliquas passiones.

Quod diffinire que assertio est catholica vel heretica pertinet ad theologos.

Tertia consideratio est scire ad quos pertinet diffinire que assertio est catholica vel heretica verum scilicet ad theologos vel canonistas. Et respondet venerabilis Guillermus ockam in suo dyalogo quod illud verbum diffinire habet plures significationes de quibus due ad propositum videntur pertinere. Contingit enim aliquid diffinire auctoritate officii. et sic diffinire que assertio catholica et que heretica sit censenda ad summum pontificem pertinet et concilium generale. Aliter contingit diffinire per modum doctrine quemadmodo magistri in scholis diffiniunt questiones et determinant et sic accepto verbo diffiniendi circa propositum [illegible]. Est enim una opinio quod ad canonistas principaliter spectat que assertio est catholica que heretica iudicare ad quod mouentur triplici ratione. Prima est hec. Ad illam scientiam principaliter spectat diffinire vel discernere que assertio est catholica et que heretica censenda. que principaliter tractat de assertionibus [illegible] et reprobatione hereticarum [illegible] huiusmodi est scientia canonistarum et non theologorum ergo. Secunda ratio hec est. Ad illam scientiam pertinet diffinire que assertio est catholica et que heretica est censenda cui fides quantum ad credibilia principalius adhibetur. Sed quantum ad ea que sunt fidei magis credendum est canonistarum scientie quam theologorum quia magis credendum est ecclesie per quam edita est scientia canonistarum quam evangelio teste augustino qui videtur asserere maiorem esse auctoritatem ecclesie quam evangelii. quia nec evangelio inquit crederem nisi auctoritas ecclesie compulisset ergo ad scientiam canonistarum magis pertinet diffinire que assertio est catholica que heretica est censenda quam ad theologiam. Tertia ratio est hec. Ad illam scientiam principaliter spectat diffinire que assertio est catholica que heretica est censenda cuius auctoritas habet symbolum fidei et articulos ordinare et articulos fidei recte et rite distinguere sed hoc spectat ad summum pontificem [illegible] ergo per consequens ad ipsos principalius quam ad theologicos pertinet diffinire que assertio catholica que heretica debeat reputari.

Alii indubitanter tenent quod ad theologiam spectat non per modum diffinitionis auctoritative sed per modum doctrine principaliter diffinire que assertio catholica que heretica censenda est et quod ad canonistas non pertinet nisi inquantum eorum scientia aliqua ad fidem spectantia dinoscitur mendicare a theologia quod [illegible] affirmare. Quarum prima est hec. Ad illam [illegible] dicitur assertio catholica vel heretica principaliter spectat diffinire per modum doctrine que assertio est catholica reputanda [illegible] assertio catholica reputanda quia illa assertio sola que est consona theologie est vere catholica. Illa vero que theologie noscitur adversari esse dinoscitur heretica. Si enim aliqua assertio quibuscumque decretis summorum pontificum vel etiam generalium conciliorum aut etiam imperatorum legibus inveniretur adversa si theologie nullatenus obviaret quantumcumque pro falsa et erronea posset haberi. non tamen deberet inter hereticas computari.

tres ad theologie tractores principaliter per[illegible] catholica et que heretica censenda est. Secundo [illegible] in qua explicite et implicite traditur regula fidei orthodoxe principaliter spectat diffinire per modum doctrine que assertio catholica que heretica e(st) censenda. Minor aute(m) est scie(n)tie theologica no(n) canonistarum. multa .n. ad fidem nostram spectantia in theologia reperiuntur explicite de quibus in scientia canonistarum mentio no(n) habet(ur). nihil aute(m) pertine(n)s ad regulam fidei in alia scie(n)tia potest reperiri nisi [illegible] ergo ad [illegible] noscitur talis diffinitio principaliter pertinere ad canonistas non spectat nisi inquantum aliqua theologica a theologia noscunt(ur) me(n)dicare. Tercia ro(ratio) est hec de assertionib(us) quas scie(n)tia superior et inferior tractare noscit(ur) ha(bet) superior scientia principalius iudicare. Sed [illegible] tractatus theologia que est superior et scientia canonistaru(m) que est inferior aliquo modo pertractat ergo ad theologia(m) pertinet principalius talis diffinitio. et per co(n)seque(n)s ad theologos principaliter spectat diffinire per modu(m) doctrine que assertio catholica q(ue) heretica est censenda. Plures alias solemnes rationes facit vir supra venerabilis ecclesia sed hec sufficiant pro presenti. Restat aute(m) respondere ad rationes canonistarum. Ad primam nonnulli respondent theologi dicentes q(uod) ad theologia(m) no(n) ad scientiam canonistaru(m) spectat principaliter [illegible] veritatu(m) catholicaru(m) et reprobatione hereticaru(m) [illegible] assignant dicentes q(uod) assertio veritatis est approbatio veritatis qui .n. aliquod dictu(m) asserit esse veru(m) approbat illud dictu(m) tan(quam) veru(m) assertio veritatis est approbatio veritatis. Approbatio aute(m) veritatis est reprobatio co(n)trarie falsitatis q(uia) qui aliquam approbat veritate(m) per co(n)seque(n)s co(n)trariam reprobat falsitatem sicut qui pri[illegible] bat aliud reprobat gl. in decreto [illegible] super verbo prohibetur. assertio ergo veritatum theologicarum per quanda(m) co(n)sequentiam est reprobatio omnium heresum contrariarum. Cu(m) ergo per theologia(m) principaliter veritates theologice assera(n)t(ur). sequitur q(uod) approbatio veritatis theologicaru(m) et dam[natio] heresu(m) principaliter ad theologia(m) pertinet. Sed licet aliquis talis approbatio et reprobatio principaliter ad theologiam pertinet ergo non tu(m) ad eam pertinet respondent predicti dicentes q(uod) ad scientiam canonistarum pertinent libri decretorum et decretaliu(m) et alie questiones summorum pontificu(m) et episcopale in quibus queda(m) veritates theologice [illegible] tur. licet tame(n) ille veritates et hereses sit pene respectu illarum que in theologia habentur. et ideo non tu(m) ad theologiam. sed etiam ad scientiam canonistaru(m) spectat aliquas veritates catholicas approbare et aliquas hereses licet paucas reprobare. Ad theologia(m) autem spectant omnes veritates catholicas approbare et omnes hereses reprobare. Que licet principaliter talis approbatio et reprobatio ad theologia(m) pertineat. pertinet tame(n) secundario nihilominus ad scientiam canonistarum aliam rationem adducunt dicentes theologia veritates catholicas approbando et hereses reprobando a canonistarum scientia nihil omnino recipit vel mendicat. Canonistarum tamen scientia veritates catholicas approbando et hereses reprobando ad theologia(m) omnia mendicando procedit quare ad theologiam hec principalius et universaliter pertinere noscuntur ad canonistarum scientiam secundario et particulariter. Ad secundam rationem canonistaru(m) respo(n)detur q(uod) q(uan)tum ad ea que fidei sunt magis credendum est theologis q(uam) canonistis [illegible] q(uod) scientiarum [illegible] oportet credere sicut scriptoribus sacre theologie. Auctoritas beati Augustini [illegible] pietate a multis contra intellectum beati August. pessime allegatur. Ad cuius intellectum notanter esse sciendum q(uod) nomen ecclesie equivoce in locis variis scripturarum accipitur aliquando pro loco corporali divinis officiis deputato. Aliquando pro aliquo speciali collegio clericorum. Aliquando pro toto collegio omnium clericorum. Aliquando pro aliqua multitudine speciali cleri et populi. Aliquando pro tota congregatione omnium fidelium simul in hac vita mortali degentium. Aliquando vero nomen ecclesie non solum totam congregationem viventium Sed etiam fideles

omnes comprehendit et isto ultimo modo accipit ecclesiam beatus Aug. in li. contra manicheos et recitatur di. xi. capi. palam. qui ait palam est quod in re dubia ad fidem valeat catholice ecclesie auctoritas que ab ipsis fundatissimis sedibus apostolorum usque ad hodiernum diem succedentium sibimet episcoporum serie et tot populorum consensione firmatur. ubi ecclesia catholica episcopos et populos a tempore apostolorum usque ad ordines sibimet succedentes importat. et sic accipit nomen ecclesie. Aug. cum asserit quod non crederet evangelio nisi eum auctoritas ecclesie compelleret: Ista n. ecclesia scriptores evangelij et omnes populos comprehendit sicut probatum est. Quare ex auctoritate Aug. sane intellecta inferri non potest quod magis sit credendum summo pontifici canonum conditori quam evangelio. et per consequens per eam probari non potest quod maior fides sit exhibenda sacris canonibus quam evangelio xpi. Concedunt tamen quod magis credendum est ecclesie que est multitudo catholicorum omnium qui fuerunt a temporibus prophetarum et apostolorum usque modo quam evangelio. [illegible] quod totum est maius sua parte. Ecclesia igitur que maioris auctoritatis est quam evangelista est illa ecclesia cuius auctor evangelij pars esse dinoscitur. Non est autem mirum si maior est auctoritas totius quam partis. ideo maior est auctoritas totius congregationis comprehendentis evangelistas et omnes alios orthodoxos usque [illegible] sonarum congregationis eiusdem. Quod autem conditor canonum non sit maioris auctoritatis quam evangelium sed minoris manifestatur. canonum conditores testantur aperte. Urbanus enim papa ut habetur. xxv. q. i. c. sunt quidam ait sciendum vero summopere est quod in [illegible] manus. unde evangeliste neque quod aliquid dixerunt ubi vero aperte dominus vel eius apostoli vel eorum sequaces sancti patres sententialiter aliquid diffinierunt ibi romanum pontificem non novam legem dare potest sed potius quod predicatum est usque ad animam et sanguinem confirmare [illegible] absit destruere materiem non sinam dare sed magis errare convincerentur. Ex hiis igitur colligitur [illegible]

vel legem neque quod condere potest sed evangelium [illegible]

Contra quod si novam legem dare presumeret esset de errore per catholicos convincendos. beatus Urbanus papa concordat quod ut habetur. xxiiij. q. i. c. quod omnipotentem deum metuunt nec contra evangelium nec contra apostolos nec contra prophetas nec sanctorum patrum instituta agere aliquid ullo modo presumunt. Ex quibus verbis patenter habetur quod [illegible] eum evangelium componere presumit statuere et non maioris sed minoris auctoritatis quam evangelium [illegible] hoc decretorum in eorum luce clarius constat sicut ex distinctione. xx. c. noli. et. c. ego solis eis. c. quia nescit. et ex. noli. et. c. nec. et ex. xxiij. di. c. sicut. et ex causa. ij. q. iij. c. si ea que fecit. Ille auctoritates quam plurime quas longum esset recitare hoc idem asserunt manifeste. et propter easdem rationes dicunt quod tota multitudo xpianorum nunc in vita mortali viventium non est maioris auctoritatis quam sit sanctum evangelium ex multitudine venientium usque ad animam et sanguinem defensare evangelium. Ad tertiam rationem contra dicta fit respondetur monullis dicentibus quod summus pontifex debet sacrarum litterarum habere notitiam et etiam in sacris canonibus debet esse peritus. Et ideo simbolum ordinare et articulos fidei recte distinguere spectat ad ipsum precipue cum concilio et assensu concilij generalis. Sed in simbolum ordinando et articulos fidei distinguendo et eadem [illegible] theologie principaliter debet inniti. secundario autem in sacris canonibus se poterit fundare. Et ideo ex ista ratione concludi potest quod ad theologos spectat principaliter diffinire docendo vel legem aliis exponendo que assertio inter catholicas queve inter hereticas debet numerari. Et licet cum theologi vel alij de heresi accusantur vel alios excusare conantur. libellos excusationis respon[illegible] mere nesciunt nec formare sed ad canonistas oporteat eos recurrere. non tamen ex hoc concluditur quod ad eos principaliter pertinet diffinire que assertio catholica et que heretica est censenda ut dictum est. quia aliud est discernere que assertio est et altera. et aliud est scire formas accusationum et modum agendi contra hereticos in iudicio defendendi de heresi

accusatores quod primum ad theologos. secundum ad canonistas inuoluere pertinet quoniam aliud est cognoscere denarios veros et falsos aurum ab aurichalco. equos sanos ab equis egris arma forma fabricata ab aliis. Et aliud est scire si aliquis de aliquo predictorum voluerit iudicio accusare aliquem accusatus si se voluerit defendere quod libellis accusationis. missionis appellationis et huiusmodi que vel in iudicio fuerit opportunum confici debeat et formari. primum ad monetarios aurifabros. fabros ferri. et fabricatores armorum spectare dinoscitur. Secundum vero ad iuristas non est dubium pertinere. Unde per istam rationem probari [illegible] quod ad [illegible] pertinet [illegible] quid est verum et quid falsum que partim sunt artificialiter facta quam aliter. Et vt concludam breuiter [illegible] et [illegible] bus vniuersis. que in vsum hominum veniunt haberent principaliter iuriste deferre que talia esse secundum naturam suam vel artem. cum de huiusmodi omnibus contingat in iudicio litigare. In quo casu necessarium est litigantes per libellos accusationes missiones appellationes et huiusmodi ad iuristas habere recursum. Constat quod sepe iuriste de rebus innumeris an sint tales quales debent esse secundum naturam vel artem a qua fiunt nesciunt iudicare. quod tamen de talibus rebus respondendis vel defendendis in iudicio oportet et formare libellos et alia que spectant ad formam agendi et defendendi coram iudice non ignorant.

Quod heretici a fidelibus sunt vitandi.

● Ertia consideratio est si heretici sunt vitandi. quare videtur aliquis quod non secundum illud Math. xiij. Ne forte colligentes zizania eradicetis simul et triticum sinite vtraque crescere vsque ad messem. zizania sunt heretici. triticum vero fideles messis finis seculi. ergo heretici sunt tolerandi inter fideles et non sunt ab eis vitandi vsque ad finem seculi. pro [illegible] tione argumenta notandum quod multiplex est communio et similiter multiplex est communio priuatio. Est enim communio spiritualis scilicet que est in consensu vero vel interpretatiuo et hoc modo non est cum hereticis communicandum. sic intelligitur illud. ij. Cor. vi. Exite de medio eorum [illegible] [illegible] Est secunda communio in sacramentis hoc etiam modo non est communicandum cum hereticis notatis siue nominatis. qui etsi licet non sint notati siue nominati tamen quantum est ex se priuantur effectu communionis sacramentorum quia ipso iure sunt excommunicati siue occulti siue manifesti extra de hereticis. excommunicamus. Et tertium communio in cibo potu et huiusmodi hoc etiam modo non est communicandum cum illis hereticis qui per eas sunt ab ecclesia nominati. Est etiam quarta communio corporalis vt cohabitatio in eadem ciuitate. et talis communio non vitabatur in principio propter multitudinem hereticorum si autem inueniretur de lapsis ab aliquibus tutius esset non habitare cum eis. Sic ergo potest responderi ad argumentum quod illud dictum potest intelligi de hereticis occultis quorum heresis deprehendi [illegible] cationis generali. non tamen excommunicatione personali nec exterminari gladio materiali nisi cum multitudine infidelium manifestorum intelligantur. vel intelligi potest de catholicis malis Unde Rabanus. hereticis discretionis exemplum est quoniam inter debet tolerare malos propter bonos. Sciendum autem quod messis iam nunc tempus illud quo heretica manifeste corruptum alioquin. sunt abijciendi euangelica [illegible] go tempore illo quo non discernuntur plene an sit hereticus. cum autem innotuerit plene ecclesie communio sua est personaliter preciendendus. Unde Augustinus li. de vera religione dicit sententionaliter quod in ecclesia [illegible] [illegible] sanitatem inuenerat. aut opinionem prauam pertinaciter defendat. Cum autem dicitur. i. Cor. [illegible] illud quod est vtile per accidens siue preter [illegible] que se exercent in diuinis scripturis pigricia eorum [illegible] veritas declaretur. vt supra patuit considerationem quinta. hoc etiam habetur ex glo. super illud. Esa. vij. hoc dicit dominus et cetera. [illegible] vel maliter hominum ad exercendam fidelium sapientiam et potentiam. Sic ergo patet quomodo heretici sunt vitandi. secundorum. Duo etiam sine determinatione cuius vel

la possit tempore iterum [illegible] publi ce predicarent contra fidem. extra de cohabi. clericorum et mulierum. c. vestra. et. c. si. possum⁹ tamen et debemus eos monere et inducere vt ad verum fidem redeant. In aliis vero licet eos cōvitare etiam si sit pater filius ma- ritus vel vxor aut soror huic sententiam subie- ctus. et ideo si infidelis discedit. discedat se- [illegible]

An sit cū hereticis aut aliis infidel⁹ publi- ce disputandū.

N Ona cōsideratio est Si est cū here- ticis vel cū aliis infidelibus pu- blice disputandū. Rńdetur scd̄m Tho. in se- cunda secunde. q. x. q̄ in disputatione fidei sūt duo cōsideranda. vnū ex parte disputantis. s. q̄ disputatur q̄ dubius de fide et experien- tiam veritatem tunc peccat procul dubio tanq̄ infidelis. Si autem disputat ad confutādū errores vel ad exercitium est laudabilis. Ali- ud est considerandum ex parte audientium verum. s. ipsi sunt instructi et firmi ī fide tūc etiam nullum est periculum disputare. Sed si audientes sunt simplices et in fide vacil- lantes et tunc circa tales distinguendum est q̄ si sunt sollicitati ab infidelibus intentibus ī eis fidem corrūpere. tūc necesse est publice di- sputare dūmodo inueniantur aliqui ad hoc idonei. per hoc. n. simplices in fide firmabū- tur et tollentur decipiēdi facultas ab infidelib⁹ Si vero nō sunt sollicitati tunc periculosum est publice de fide disputare corā simplicib⁹ quorum fides etiam ex hoc est firmior q̄ ni- hil diuersum audiuerunt. et ideo non expe- dit eis vt audiant verba infidelium dispu- tantium contra fidem. phibētur quoq; oībus laycis publice disputare de fide vel occulte q̄ vero contra fecerit excōicationis laqueo in- nodatur. extra de heret. c. quicunq;. li. vi.

De modo inquirendi hereticos.

S Ecunda consideratio est videre quo est modus inquirēdi hereticos. Ad quod [illegible] q̄ a papa [illegible] certam formā illa tenēda est. alias pōt quis p accusationē inquisitionē et denūciationē. Sz in examinatione testium cōtra hereticos de

bēt interesse due persone religiose et si fieri pō per publicas personā cōscribi testiū dicta. ex- tra de heret. c. vt officium. li. vi. §. volumus et concedimus religiosis qui dū essent in secu- lo [illegible] mūt et etiam clericis si in sacris sint constituti exercere libere officiū tabellionat⁹ quo ad p̄- missa si eis iniunctum fuerit. vt in deci. c. vt officiū. [illegible] vel archiepiscopi vel archidyaconi semel sal- tem in anno per se vel per alios querere here- ticos vbi fama est eos bitare. et illos quos credūt de hoc aliquid scire debēt cōpellere iu- rare vt indicet si quos habent suspectos p- pter occulta conuēticula vel alia signa. extra in. c. excōicamus. §. adiicimus. Suspectus autem si veniens confitetur et speratur ꝺ cor- rectione pōt et iniungi penitentia salutaris si autem negat et tunc sit infamatus indicetur ei purgatio quā si non prestiterit excommu- nicabitur et vsq; ad satisfactionem cōdignā ab omnibus euitabitur et si per annum sic ste- terit extunc velut hereticus condemnetur. vt in decre. c. excommunicamus. §. qui autem. Item illi qui prefunt ciuitati vel loco alij q̄- cunq; nomine censeantur ad requisitionem eorum debent iurare prefate attendere [illegible] [illegible] in subditis inuiolabiliter obseruare toto tē- pore sui regiminis constitutiones in famosā fidei a sede apostolica promulgatas ac eas reprobatas. quas qui iurare noluerit et ser- uare vt infamis et tā q̄ hereticorum fautor ac de fide suspectus. officio et honore sui regi- minis expoliatur nec vlterius ad dignitatem aliquam vel officium publicum assumatur nec tenet aliquid quod fecerit vt pōt baly- uus consul vel rector. extra li. vi. c. vt officiū §. statuimus. Debent etiam omnes rectores in hoc negocio parere dyocesanis et etiam in- quisitoribus nec aliquo modo debent se in- tromittere de hoc crimine. vt capere liberare et huiusmodi. alias sunt excommunicati et si excommunicationem sustinuerint per an- num condemnari debent tanq̄ heretici. ex- tra in capitulo vt inquisitionis li. vi. Item in negocijs heresis procedi potest simplici- ter et de plano. et si periculum esset non no- minatis accusatoribus vel testibus pu- blice nisi coram aliquibus probis persona pandis et detinēdo secretum et huiusmodi

sed cessante periculo publicentur sicut in aliis iudiciis extra in. c. statuta. li. vi. Sed nunquid hereticus poterit appellare. Dico quod hereticis inhibita est appellatio quam eodem ut in glo. domus li. vi.

De penis quibus sunt puniendi heretici.

Undecima consideratio est quibus penis sunt heretici puniendi. Respondetur quod quadruplici pena sunt heretici feriendi. s. excommunicatione depositione rerum ablatione et militari persecutione. Excommunicatione quia omnis hereticus sive occultus sive manifestus ipso iure est excommunicatus maiori excommunicatione. xxiiii. q. i. c. i. et ii. extra de heret. c. ad abolendam. Secundo depositione quia indistincte sive clericus sive laycus etiam papa vel imperator vel quilibet alius debet deponi ab omni dignitate. gl. dis. si papa. xxiiii. q. i. c. contra pacem. Tercio rerum temporalium ablatione. quod omnia bona eorum debent confiscari ecclesie cui deserviebant si erant clerici vel laycus si in temporali iurisdictione sunt ecclesie subiecti. Aliorum vero laycorum bona principibus secularibus confiscantur. Quarto militari persecutione si enim propter malos puniendos equum regalem maiestatem non solum legibus esse decoratam sed [illegible] armatam [illegible] ad hereticos exterminandos. Ideo notat gl. i. Cor. v. de paulo quod cum videbat aliquos peremptos ad corrumpendum fidem sathane tradebat corporaliter vexandos. Sic ergo heretici non solum excommunicantur et deponuntur sed et omni officio et beneficio debent expoliari. et si clericus sit debet degradari. et demum quilibet talis debet relinqui arbitrio iudicis secularis animadversione debita puniendus. s. crematione nisi continuo post deprehensionem erroris ad fidem velit redire et errorem suum abiurare et satisfactionem exhibere et sic reductus debet in perpetuo carcere recludi extra de heret. excommunicamus. ii. Sed quam penam incurrunt credentes receptores defensores et fautores hereticorum. Respondetur quod [illegible] ad publica officia seu consilia nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi nec ad testimonium debet admitti nec potest condere testamentum nec ad [illegible]. Nullus quoque ei super quocunque negocio [illegible]

ipse alii cogantur videre si iudex est eius non valet sententia. Si advocatus non admittitur eius patrocinium. Si tabellio non valent eius instrumenta et sic in similibus. Si vero sit clericus ab omni officio et beneficio deponatur. et illi qui tales postquam fuerint ab ecclesia denotati euitare contempserint debent excommunicari probantur hec omnia extra eodem excommunicamus. c. §. credentes. Item eciam clerici qui talibus exhibent ecclesiastica sacramenta vel [illegible] [illegible] eorum receperint debent privari suo officio ad quod nunquam restituentur sine indulto sedis apostolice speciali sunt licet et regulares quorum etiam privilegia in illis dyocesibus non seruentur eis in quibus tales excessus perpetrare presumpserint. ut in. c. excommunicamus. §. sane clerici. Et nota quod ipsi credentes eorumque erroribus heretici [illegible] [illegible] receptores vel fautores eorum scienter presumpserint ecclesiastice tradere sepulture excommunicati sunt nec debent absolvi nisi propriis manibus publice extumulent [illegible] [illegible] nati eorum et locus ille perpetua careat sepultura [illegible] cum omnibus fautoribus modo dicto et ipsorum filii usque ad secundam generationem ad nullum ecclesiasticum beneficium seu officium publicum admittantur alias irritum est extra eo. c. quicunque. §. heretici. Et si dicas ex predictis colligitur quod hereticus est multiplici pena puniendus hoc videtur irrationabile quia deus non punit bis in idipsum. Cum ergo omnes heretici sunt excommunicati ut dictum est. et excommunicatio sit pena sequitur quod non sunt alia pena puniendi. Respondetur quod pro uno peccato una pena quis punitur. Sed si ad unum peccatum plura concurrunt que sunt multa peccata vel propter relapsum eundem potest homo iuste puniri multiplici pena. Si quis ergo labitur in damnatam heresim punitur pena excommunicationis quia ut dictum est omnis hereticus est excommunicatus sed si post abiuratam heresim iterum labatur debet alia pena corporali puniri vel temporali dampnari.

Quis possit capere hereticos et tormentis exponere.

[illegible] pōt cape et tormētis exponere hereticos. R̄ndetur q̄ nā ep̄s q̄ inq̄sitor vnus sine alio p̄t citare et capere et tute custodire vel cōpedib⁹ mācipare ad maiorē cautelā si eis visum fuerit faciendū. Sed detrudere vel deputare dare carceri et q̄ magis ad penā q̄ ad custodiam videatur vel tormentis expo nere vel ad sententiam p̄cedere contra eos nō pōt ep̄s sine iq̄sitore nec inquisitor sine ep̄o [illegible] de vocante delegato capitulo si sit adinuicē copiam possint habere infra octo dies post q̄ [illegible] bus p̄dictorū cōmittere alteri vices suas vel p̄ litteras significare suum cōsilium et cōsensum. extra de heret. multorū in clementinis [illegible] tes. Prima est si carcer in quo ponentur heretici debeat esse cōis ep̄o et inquisitori. Dicit q̄ sic et debēt habere duos custodes: vnum quē volet ep̄s et ei prouidebit et vicissim eorum pōt habere sub se unum fidelem ministrum et illius loci erunt due claues diuerse quarum vnus custodū vnam et alius aliam tenebit. et poterit officium ministrandi captiuis cōmittere suo ministro et tenentur p̄dicti custodes antequā exequantur officium coram eis a quib⁹ assignātur iurare tactis euangelijs q̄ in custodia eorū diligentiam quam poterunt adhibebūt et q̄ alicui carceratorū nihil in secreto loquetur vnus nisi audiente alio. et q̄ ipsis carceratis fideliter cōferent p̄uisionem quā ipsi receperūt et ordinatiōe communi et q̄ a parentibus vel amicis vel alijs fidelibus personis offeretur eisdem nisi ep̄s vel inquisitoris vel suorum commissariorū ordinatio refragetur ipsis fideliter et absq̄ diminutione aliqua ministrabūt nec in eis fraudem aliquam adhibebunt et eodē mō iurabunt predicti custodum ministri et cor ā eisdem in extra eodem. c. multorum in clemētinis. Et eodem modo iurabunt notarij inquisitoris coram ep̄o cum īquisitore vel substituto ab eis q̄ suum officium fideliter exercebūt et idem fit de alijs personis necessarijs ad dictum officium: extra eo. multorum in clemētinis. Secūda difficultas est de xp̄ianis qui efficiuntur iudei vel redeunt ad iudaismū si debet procedi cōtra eos sicut contra hereticos dicit q̄ sic etiam si infantes vel

metu mortis fuissent baptizati si de hoc fuerunt confessi. Aut per iudeos aut xp̄ianos omnia fiant contra fautores et defensores talium procedendum. extra de heret. c. con [illegible] desiam inuadentium debeant conficeri iudicio rectorum catholicorum dicitur q̄ non nisi cō eis scienter. s. sciendo eos esse hereticos com [illegible] difficultas est si post mortem heretici possit occupari bona eius si de eius heresi non fuit in vita declaratum. Respondetur q̄ sic si postea declaretur. extra eo. accusatus. §. por [illegible] grauiter sacerdotes qui instruunt hereticos in celanda veritate dicitur q̄ debeant pena debite castigari. Religiosi etiam heretici sunt grauius alijs puniēdi. extra eo. accusat⁹. §. sacer [illegible] sitionis veri. s. ac queratur determinata etas vt possit officium exercere. R̄ndetur q̄ non pōt eē iq̄sitor nisi anno quadragesimo. xl. anno et illi ipsi q̄ cōmissarij deputati nō possunt penitentiam extorquere. nec scienter ecclesiarum bona ob delictū clericorum fisco ecclie applicare inquirentes sunt excōicati ipso facto a qua nō pñt absolui ñisi q̄ in mortis articulo. donec illis a quibus extorserunt plene satisfecerint [illegible] pactis aut remissionibus super hoc valituris extra de hereticis volentes in clementinis. Septima difficultas est si potest inquisitor procedere contra aliquem officialē [illegible] vt patet in extrauaganti Johan. xxij. que in [illegible] propie dicendus est relapsus. Respondetur q̄ accusatus de heresi vel suspectus vehementi suspitione qui in iudicio abiurauit et postea committit in ipsam talis censetur relapsus. licet antea ipsum heresis crimē nō fuerit plene probatum sed si leuis fuit [illegible] eo non debet iudicari relapsus [illegible] fit grauius puniendus. non tamen debet ex hoc in heresium relapsorum pena puniri ex [illegible] Qui vero in vna specie siue in vno fidei articulo vel sacramento ecclesie errauit et postea abiurauit simpliciter vel generaliter heresim si postea erret in alio relapsus est iudicandus. extra eo. accusatus. li. vi. Ille autem de cu⁹ lo

psit in heresim uel abiurationē cōfiterat uel nunc cōfitet si postea hereticus recepta dedu xit uel aliter uel associet vel munera aut dona eis donet vel mutet vel fauorē impēdat qui excusari nō possit iudicari debet relapsus ex tra eo. accusatus. li. vi. in uno capitulo [illegible] [illegible] Nona difficultas ē [illegible] si quibus generaliter in certis locis [illegible] vel delegatis si eum habeant. Dicitur q nō scd'ntiq de eodē facto inquirere pnt cōiūc et si diuisim procedāt eorum debēt sibi cōica ri processus ut per hoc melius possit ueritas i ueniri et pro utroq simul sententia pferatur nisi alter alteri deferat. q si in sententia non cōcordent ad sedem apostolicā remittat. ex tra eo. per hoc. li. vi. Et intellige q predictā cōicationē processuum oportet fieri. qm uel aliud uellet agendū nisi q sententia promulgetur [illegible] sio actibus alternis tunc semel nisi cōicatio tribuatur. ut in quinquagena benedicti. m. q incipit ex eo. Decima difficultas est quā pe [illegible] rum substituit si maliciose hūt fraudulenter imponāt alicui crimē heresis vel aliquid alio falso īponētes quod impediat executionem officij commissi. R'ndetur q si ipsi causa odij gratie vel amoris vel lucri vel cōmodi tpa lis obmiserint procedere vel aliquē vexarent imponēdo ipsam heresim etc. Si esset superiori supra per mensem incurrūt suspensionem ab officio. Si inferiores sunt excōicati sunt a q non nisi per papam possunt absolui preter q in mortis articulo. et eandē penam incur runt si obmiserint contra quēq procedere ubi fuerit procedendum. extra de heret. multo rum. in clemen. Undecima difficultas est si in aliquo casu sunt heretici tolerandi. R'nd' tur q in pena heresis tria possumus consi derare. Primo ipsius grauitatem criminis. Secundo ecclesie congruam charitatem.

Tercio ipsorum fidelium utilitatem. consid rando primo criminis grauitatem illi qui [illegible] essent interficiendi [illegible] aut falsarij. Unde exo. xxxij. dicitur cū moyses descendit de monte mandauit q frater interficeret fratrem suum et proximus proximū p peccato ydolatrie. et Deutero. vij. mandatum fuit populo israe litico. ut aras hereticorum subuerteret et scul ptilia cōbureret. Et. iiij. Regū. xxiij. dicit q rex iosias vidit sepulchra que erant in mon tibus misitq ossa eorū de sepulchris et com busit illa. Si vero cōsideremus in tali crimie charitatem ecclesie tunc non statim traduntur heretici exterminio. sed circa eos seruatur or do correctionis fraterne q monentur primo et secūdo et si postmodū reperiuntur relapsi non amplius ecclesia eos tolerat qr nihil ā plius de eorum correctione sperat. Sed consi derando utilitatem fidelium si aliqui sint he retici qui sic defendunt falsitatem sententie sue ut in tota multitudinem faciant et con uenticulorum segregationes vel ecclesie con turbationes cogerent tunc absque alia dilati one vel inquisitione exterminādi sunt. qr cū bonum cōe sit pferendū peccato magis ē p uidendū saluti cōi q saluti alicuius vel ali quorum. Duodecima difficultas est. si here tici reuertentes ad fidem semper sint recipiē di. qr dicitur Exo. xxij. maleficos non patie ris viuere. unde gl. p maleficos intelligūtur peccatores peccato heresis et peccato contra naturā. qui statim sunt vita corporali priuā di ne alios inficiant. Respondetur q here ticos esse recipiendos possibile relapsos tri pliciter possumus intelligere. primo ad sacramē torum perceptionem. Secundum ad bono rum temporalium restitutionem. Tercio ad uite temporalis conseruationem. primo re uersio nunq negatur hereticis qr salus ani [illegible] et ordinem charitatis omnibus est apperi[illegible] etiā inimicis. iuxta illud Math. v. diligite inimicos vestros benefacite his qui oderūt vos. propter qd heretici semp reuertentes quan tumcūq et quotienscūq relapsi fuerint ab ec clesia recipiunt ad penitentiam et eucharis tie perceptionem. unde sicut scribitur extra de heret. [illegible] relapsis hereticis penitentiam et penitentie si gna manifeste apparuerint in eis sacramen ta penitentie et eucharistie humiliter peten tibus nequaq sunt eis denegāda. Sed secundo et tercio modo negatur eis reuersio. quia si ipsi seruarentur in vita post relapsum et resti tuerentur ad dignitates et ad bona tempo ralia. et in vita corporali seruarentur incolu mes. si iterum laberent possent alios īficere

et alij etiam in heresim laberentur si ipsi sine
pena transirent. Interdum tamen ecclia he-
reticos ad bonorum temporalium restitutiõ
non recipit vel propter bonum lucro inuen-
dum. Dicit enim augu. in epistola ad vincē
tium nonnullos toleramus quos corrigē
vel punire non possumus nec propter palea
relinquimus arcam. nec propter edos in fi
ne segregandos deserim⁹ gregem domini. nec
propter vasa facta incōtinentiam migram⁹
de domo domini. patet ergo quomodo cō-
ceditur hereticis reuersio et quomodo non.
Decimatercia difficultas est si loquamur de
hereticis non relapsis cum volūt redire ad fi
dem qualiter debent recipi. Rñdetur ꝙ si a-
liquis hereticus vel hereticorum credēs re-
[illegible] fautor defensor receptor et de heresi
infamatus vel suspectus ad vnitatem eccle
sie redire voluerit ad arbitrium epi. propo
[illegible]
etiam per scripturam firmare. ꝙ tenebit fir-
[illegible]
et hoc publice fm ꝙ eius crimē fuerit publi
[illegible]
de. q. ego berengarius extra de here. ad abo
lendā. [illegible]
folui. de quo. xi. q. iij. cum aliquis extra de
sen. excō. cum desideres. Postea eis debet i
[illegible]
quoties. et. c. ego berengarius. vbi supra
[illegible]
debet soluere ꝙ sine vere conuersi [illegible]
recipi extra eo. ut officium. §. iij. libro. vi.
Pena autem que talibus debet imponi de
[illegible]
tur. Si qui autem de predictis post ꝙ fuerit
[illegible]
dignam penitentiam in perpetuo carcere de
trudantur. Decimaquarta difficultas est
si prelatus sit hereticus vtrum habeat pote-
statem spiritualem. Respondetur ꝙ prelat⁹
[illegible]
quia ipso facto est depositus. Unde papa
dicitur in caput totius ecclesie iuxta illud.
ad Ephe. i. ipsum dedit caput super omnē
ecclesiam que est corpus xpi. Capitis autē
est influere vitam in omnibus membris et
[illegible]
sine fide impossibile est placere deo. Un a-
postolus ad Hebre. xi. fidem dicit esse sub
stantiam. i. fundamentum omnium rerum

sperandarum. Si ergo papa deprehenditur
hereticus a fide caret vita spirituali et per con
sequens alijs influere non potest. Unde si-
cut homo mortuus non est homo. sic papa
[illegible]
quod ipso facto est depositus si ergo hoc di
citur de papa multofortius de quocūq alio
prelato inferiori. amplius autem declaratur
predicta difficultas fm Tho. in scdo senten-
[illegible]
potestate spirituali. quarum vna est sacrame
talis alia est iurisdictionalis. Sacramental'
est que per aliquam consecrationem confert
et talis fm essentiam remanet in homine q̃
diu viuit siue in scisma siue in heresim labat
ꝙ patet per hoc ꝙ rediens ad ecclesiam nõ
iterum consecratur sed tamen talis vsū po
testatis amittunt ita ꝙ non licet eis sua po-
testate vti. si tamen vsi fuerint efficatiā habet i
sacramentalibus. quia in his homo non o-
peratur nisi sicut instrumentum dei. Unde
effectus sacramentales non excluduntur p-
pter culpam quācūq conferentis sacramen
tum. Potestas autem iurisdictionis est que
ex simplici iniunctione hominis confertur.
et ideo nõ immobiliter adheret et in scisma
[illegible]
absoluere nec excōicare nec indulgentias fa
[illegible]
bel est. xxiiij. q. i. nouacianus. Decima
quinta difficultas est si post abiurationem
heresis aliqui inueniantur relapsi verū sint
statim tradendi iudicio seculari. Responde
tur ꝙ sic. quia sicut fides est fundamentum
spirituale eo ꝙ sine fide impossibile est pla-
cere deo vt dicitur ad Hebr. xi. sic heresis q̃
est fidei corruptio totam spiritualem vitam
habet sumpere eo ꝙ modicum fermentum
[illegible]
[illegible]
xxiij. q. iij. resecande. ꝙ resecande sunt putrid
carnes et scabiosa ouis a caulis repellēda ē
ne tota domus massa. corpus et pecora ar-
deat corrumpantur putrescant et intereant. Ari
us enim in alexandria vna scintilla fuit sed
quoniam non statim oppressa est totum or
bem eius flamma depopulata est. Unde ad
huiusmodi periculum cauendum cum here
tici deprehenduntur relapsi vel per facti eui-
dentiam vel per proprias confessiones seu
per testes absq mora tradendi sunt iudicio

seculari. Et propterea scribitur extra de hereticis super eo. li. vi. Nos itaque inquisitioni tue de fratrum nostrorum consilio respondemus quod qui post abiurationem deprehensi fuerint in heresim recidisse sine vlla penitus audientia relinquendi sunt iudicio seculari. Et sic imponitur finis. ij. libro in quo de natura seu quidditate heresis. de modis hereticorum de heresibus repullulantibus istis temporibus. de modo inquirendi eos. et de eorum punitione dictum est. Frustra enim heretici sunt circumlatrantes et quasi per muros nostrum fidei fortalicium impugnantes cum sit turris fortitudinis a facie inimici in virtute domini nostri ihesu christi. cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen.

Incipit liber tercius de iudeorum bello contra fidei fortalicium:

c

Ereticorum bello quasi periculosiori soluto cum sit a familiaribus inimicis latenter commissum. iudeorum vesana progenies non erubescit temptare si possit nostrum fidei fortalicium per viribus expugnare: ac si cecus in campum exiret vt pugnaret cum vidente. Non enim vident cecitate percussi quod est turris fortitudinis a facie inimici. vt ergo videatur modus bellandi iudeorum dissolutio sui belli et eorundem confusio in presenti tercio libro nostri fortalicii duodecim consideraciones intellectui occurrunt pertractande. Quarum prima erit de iudeorum cecitate et sua nebulosa noticia. Secunda de iudeorum pernitiosa ex thalmuth doctrina. Tercia de iudeorum diuersitate in sua fide et credentia.

Quarta de iudeorum bello per argumenta sumpta ex lege mosaica. Quinta de iudeorum bello per argumenta sumpta ex lege euangelica. Sexta de iudeorum bello per argumenta sumpta ex naturali sciencia. Septima de iudeorum crudelitatibus et sua incredibili seuicia. Octaua de iudeorum fatuitatibus et sua grandi stulticia. Nona de iudeorum expulsionibus et sua magna ignominia. Decima de iudeorum mirabilibus et sua obstinata malicia. Undecima de iudeorum obligatione ex iure canonico et ciuili ac ordinatione regia: Duodecima de iudeorum conuersione in fine seculi a sua duricia.

De iudeorum cecitate et de sua nebulosa noticia.

c

Circa primam consideracionem que est de iudeorum cecitate duo sunt videnda. Primum que est causa cecitatis eorum. Secundum si possint sanari vt reducantur ad lucem. De primo dicitur quod causa cecitatis iudeorum est quia domino peccauerunt sicut deducit magister bernardus oliuerij in tractatu suo contra cecitatem iudeorum allegando illud Sophonie .i. ambulabunt vt ceci quia domino peccauerunt. licet enim verba ista generaliter de omnibus peccantibus sint dicta qui vere domino peccant. iuxta illud psal. qui dicit. tibi soli peccaui et malum coram te feci. psal. .l. ex quo peccato spiritualiter ceci efficiuntur iuxta illud. Sap. ij. excecauit eos malicia eorum. specialiter tamen intelliguntur de iudeis qui quodam singulari modo domino peccauerunt ihesum christum filium dei iniuste crucis supplicio interimendo propter quod speciali modo facti sunt ceci inter omnes gentes vt non solum patiantur cecitatem culpe sicut ceteri peccatores sed etiam habeant cecitatem ignorantie super omnes propter quam ignorantiam scripturarum proprie legis minime intelligunt et quod in illa ad eorum directionem est velut clarum. in perpetuam damnationem versum in obscurum. de quibus dicitur Treno. iiij. Errauerunt ceci in plateis. errare .n. in plateis nihil aliud est quam deficere in scripturis claris et manifestis circa quas non oportet dicere errare qui noluit ipsas recipere sed illi qui noluerunt intelligere. et tamen dicunt se eas tenere. sicut non dicitur vere cecus cum est absens visibile obiectum. sed qui presente obiecto non potest habere visionem eorum. Populus igitur iudaicus merito dicitur cecus qui vetus testamentum recipit et quod i

os scripta sunt recte intelligere nesciũt. Dicunt enĩ iudei q̃ sigillũ legis nondũ ẽ amotũ. De quo. n. dr̃ Esaie. i. c. viij. liga testimonium signa legẽ in discipulis meis. hic ponit occultum mysterij xp̃i liga testimoniũ. [illegible] ꝓphetiã obscurãtib⁹ ꝓpter incredulos q̃b⁹ [illegible] sunt celãda. signa legẽ in discipul' meis id est apostolis aliisq̃ xp̃i discipulis qui ꝑdicando legẽ. obscuritates ꝓphetiarum aperuerũt et declarauerũt ostẽdentes eas in xp̃o ipletas. vt pꝫ i scrib⁹ aplorũ sicut fuerat a d̃o ꝑ ordinatũ. Et hoc mõ dictũ fuit Dan. xij. [illegible] tu autẽ daniel claude sermones et signa librum vsq̃ ad ꝑfinitum tempus. [illegible] ego predicans verbũ dixit deus. [illegible] ma est. intelligit ꝓpheta q̃ hoc erat ꝓpt̃ peccata populi orauit deũ statim vt pꝫ in lĩnea sequẽti dicẽs. expectabo dñm. s. ihũ xp̃m qui abscõdit faciẽ suã a iacob. i. a populo iudaico descendẽte a iacob. q̃ in aduẽtu [illegible] popul⁹ ille ꝑ maiori pte fuit excecat⁹ ꝑ infidelitatẽ sicut dicitur ad Ro. xi. cecitas ex pte contigit in israel. et ꝑstolabor. i. pacienter expectabo aduẽtũ eius. vel sic exspectolabor eũ quasi dicat spem habeo in te. q̃ illud sigillũ amouebit̃ et ex hoc ordinauerũt iudei i suis orationib⁹ vt orarent deũ q̃ amoueret sigillũ legis. Dicẽdo sic in orõne. dne sigillum legis amoue vt eã possimus intelligere. Et ita nũc iudei q̃ illud sigillũ debet amouer̃ messias. et ideo in his q̃ nõ põt intelligere ipsi⁹ legis semper manet in hesitatione vult deus certe illud maneat in dubio quousq̃ veniat messias qui illud declaret. sed ver⁹ messias [illegible] libro iã venit vt patet supra lib. io. i. in appone. xij. abdenaniũ. quare pũcti annis sep̃tem. et infra adhuc magis videbitur cũ dissoluet bellũ iudeorũ. hic ver⁹ messias amouet sigillum legis cũ aperuit librũ ysaie. Luce. iiij. stans in sẽplo cũ phariseis. et primũ quod se obtulit nõ sine grãdi mysterio. fuit illud quod in eodẽ libro. c. lxi. fuerat ꝓphetatũ [illegible] me dñs ad ãnũciãdũ mãsuetis misit me vt mederer cõtritos corde. et ꝑdicarẽ captiuis ĩdulgentiã et clausis apertionẽ et ꝑdicarẽ ãnũ placabilẽ dño et diẽ vindicte deo nostro. vt consolarer omnes lugẽtes et ponerẽ fortitudinẽ lugentibus syon et darẽ eis coronã ꝓ [illegible] spiritu meroris. Cum enim legeret hãc ꝓphetiam xp̃s dixit eis [illegible] hodie impleta [illegible] scriptura in aurib⁹ vestris. Luce. iiij. hic manife[illegible] loquuntur de aduentu messie declarando se esse messiam de quo prophetia loquebatur et postea amouit alia legis sigilla sicut patuit supra li. i. Et ãplius infra patebit. Hunc librum legis et prophetarum vidit Johãnes [illegible] tum scriptũ intus et foris et signatum sigillis septem. et dicit q̃ nõ inueniebatur aliquis dignus soluere illa signacula et aperire librũ neq̃ in celo neq̃ in terra neq̃ subtus terram immo nec respicere illum et consolans eum angelus qui secũ loquebatur. Dixit illi. ne fleueris ecce vicit leo d̃ tribu iuda radix dauid aperire librũ et soluere septem signacula cui⁹ merito dicit agnũ stantem. s. xp̃m tan q̃ occisum. et sequitur et venit et accepit de dextera sedentis in throno librum. et cum aperuit librum quatuor animalia et viginti quatuor seniores ceciderunt coram agno cantantes canticum nouum dicentes. dignus es. dñe [illegible] occisus es et redemisti nos deo in sanguine tuo. ex omni tribu et lingua et populo et natione et fecisti nos deo nostro regnum et sacerdotes et regnabimus super terram. Apoc. v. [illegible] mo et sigilla sunt soluta et littera aperta per [illegible] sunt credere q̃ sigillum secreti legis sit amotum. Et hinc est q̃ idem dubiũ quod habebant ante q̃ veniret. tenent nunc post q̃ tran[illegible] modo prophetie iam sunt implete permanẽtes in maledictione dicte scripture. legis vestimentum [illegible]

Audite audientes et nolite intelligere et videte visionem et nolite agnoscere quasi dicat audistis et non intelligitis videtis et non cognoscitis Et statim sequitur exceca cor populi huius et aures eius agraua et oculos eius claude ne forte videant oculis suis et auribus suis audiant et corde suo intelligant. Hic notat Nicolaus de lyra q̃ iste populus excecatus et obduratus non est a deo directe sed a liberi arbitrij defectibilitate. Homo enim merens se a deo meretur vt iuste deus retrahat graciam suam ab eo cuius ef

fectus est illuminare intellectū et mollificare affectum et ideo ipsa subtracta homo excecatur et obduratur ex sua malicia. Et hoc fuit īpletū quando ad predicationē xpī iudei ꝑ magna pte fuerunt obdurati sm ꝙ dicit expresse Johānes .xij. ꝓpterea nō poterāt credere [illegible] et indurauit cor eorū. In qua excecatiōne ac etiam durina vsq3 in presens tempus perdurat generatio ista. Contra quos quasi conꝰtra pertinaces tā cōtra simplices iudeos ꝙ contra literatos eorū qui nolunt credere ꝙ sigillum legis est amotum dicit Esa. c. xxix. Claudet oculos vestros .i. excecabit sacerdotes et scribas qui debēt vos dirigere sicut oculi cetera membra corporis. Sciendū tamen ꝙ deus non est causa excecatiōis directe sed indirecte inquantū iuste a malis subtrahit gratiam suam mentis illuminatiuā sicut statim supradictum est. Sequitur prophetas et imminente euersione ierusalem apparuerūt plura signa huiꝰ euersionis vt dicetur infra consideratione .ix. que tamē astrique iudei ꝙ ꝓphetie falsi interpretabantur ī cōtrarium .s. in bonum ciuitatis futurū et pace [illegible] aꝰ rebellauerunt romānis et erit vobis visio omnium .s. prophetarum antiquorum q̄ ꝓphetauerunt de aduentu xpī et de destructiōe [illegible] sicut verba libri signati qui non pōt legi ꝙ clausus est signatus. Ideo subditur quem cum dederint scienti literas dicent lege istum respondebit non possum. signatus est enim sic respondent iudei moderni. multi enim doctores eorum qui precesserunt determinauerunt tēpus aduētus messie vnius post aliam et oēs defecerunt quia tempora ab eis prefixa transierunt sm ꝙ dicit rabi. Salomon super danielem et causam huius defectus dicunt doctores moderni iudeorum. s. ꝙ sermones ꝓphetarum sunt clausi. sic ergo datur liber sciuit literas .i. perito iudeo et respondet se nō posse legere qꝛ est signatus quasi dicat ego non legam quia nolo amouere sigillum sequitur. et dabitur liber .s. apertus per [illegible] cationem xpī et apostolorum et aliorum ꝓdicatorum euangelij xpī nescienti l[i]teras .i. iudeo ac dicetur lege et respondebit nescio literas: quia quando simplicibus iudeorū fit sermo de aduentu xpī presenti et cōsimilibus dicunt se non esse peritos in lege. sed ꝙ magistri eorum sciunt de talibus respondere quorum erroribus firmissime adherent. Hec ergo accidit omnibus miseris iudeis tam literatis ꝙ simplicibus ꝙ effecti sunt sicut ille qui nescit legere non intelligens ꝓphetias. et qui scit legere non vult amouere sigillum durus. vnde ꝙ pater meus et aui mei non receperunt ihm̄ xp̄m nec intellexerunt ꝙ prophetie in eo fuerunt implete ergo nec [illegible] et similia. de sua aliis. qꝛ si primi excecati nō cognouerunt bonum plus sunt culpandi isti vltimi qui vident iam xp̄m venisse et legunt sanctas scripturas et non intendunt in eis sigillum amotū manentes in sua perfidia. sicut patres eorū. Et ideo luce. vij. xp̄s cōparauit eos pueris dicens cui ergo similes dicā homines generationis huius et cui similes sunt. similes sunt pueris sedentibus ī foro. et loquentibus adinuicem et dicentibus cantauimus vobis in tybijs et non saltastis lamentauimus et non plorastis. vbi dicit [illegible] .s. eorū synagoga vel ipsa ierusalem ī qua iudei in ꝓceptorū dei condēbantur qui cōuiuibus solebant exprobare ꝙ nec psalmis alle et ad laudes assurrexerunt corde deuoto ī beorū agiliate quod notat saltus nec etiam .i. lamētationibus prophetarū in excidio iam factis vel fiendis ad penitentiā sunt cōuersi. Voluit ergo xp̄s exprimere cecitatem et obstinationem iudeorum in predicta similitudine puerorum. ad literam .n. sic fiebat [illegible] dum quod multum valde facit ad virtutem ꝙ aliquis a sua puericia assuescant omnibus operibus virtuosis. Ideo apud antiquos [illegible] autur in ludis honestis inducentibus ad virtutē et retrahentibus a vicijs ꝓpter quod pueri hebreorū habebant talem ludum. Diuidebantur enim in medio ciuitatis in duas partes equales et illi qui erant ex vna parte canebant carmen letitie. et alij ex opposito carmen lugubre et postea exprobabāt sibi mutuo et exultantes dicebant aliis quare sibi non congaudebant. et contra alij quare sibi non compatiebantur. et hoc fiebat ad exprimendum vanam leticiam et defectum cōpassionis et auitate adinuicem in hoc mu

do fiat videmus frequenter etiam in eadem ciuitate immo etiam in eodem vico vel etiam in eadem domo quod aliqui letantur et alij contristantur ex opposito hoc similiter erat in iudeis quantum ad hoc quod viderunt austeritatem Iohannis [illegible] per hoc non fuerunt ad penitentiam et postea viderunt dulcedinem et mansuetudinem christi. quia dulcedinem eius predicauit et cum eis dulciter et mansuete conuersatus est nec grauem penam imposuit peccatoribus sed dixit vade et noli amplius peccare. Ioh. viij. et tamen per hoc non fuerunt moti ad deuotionis dulcedinem et pacem sed magis remanserunt ceci et obstinati in peccatis. i. vtriusque vitam in malum interpretando quod et faciunt hodiernis temporibus [illegible] quantum ad eorum ignorantiam. sed quantum ad falsam eorum interpretationem hec sufficiant de cecitate iudeorum. De secundo s. [illegible] iudeorum. Respondetur quod possibilitas non negatur sed quod medicinam recipere recusant. Ideo sui mali semper ceci manent. Ad hanc enim cecitatem ab isto populo amouendam semper ecclesia ab initio sui ad spiritualem medicinam aliquando do per miraculorum operationem sicut fuit tempore christi et apostolorum. Interdum vero per aliquam spiritualem persecutionem vel saltem impleta facie eorum ignominia conuertentur ad querendum dominum. Aliquando per deuotam orationem sicut in parasceue. Oremus et pro perfidis iudeis vt deus et dominus noster auferat velamen a cordibus eorum vt et ipsi agnoscant iesum christum dominum nostrum. Nonnumquam etiam per sacre scripture predicationem que conuenientius et vtilius modus videtur ad ipsorum conuersionem. Nam si interdum in eis predicatio non proficit meritum tamen sui laboris predicator non amittit. Unde Bern. ad Eugenium li. iiij c. ij. planta. riga. fer curam et tuus expleti sunt partes sint incrementum vbi voluerit dabit deus non tu. vbi forte noluerit. tibi nihil decrescet [illegible] scriptura. Reddet deus mercedem laborum [illegible] [illegible] Paulus [illegible] Cor. xv. plus omnibus laboraui. non ait. plus omnibus profui aut plus omnibus fructificaui. verbum insolens. i. arrogans religiosissime vitans aliud autem nouerat hominem quem docuit deus quod vnusquisque secundum suum laborem accipiet. i. Cor. iij. non fuit profectus id est fructum conuersionis et ob hoc in laboribus potius quam in profectibus gloriandum esse putauit cum non sit in homine vt fructus suum respondeat.

De iudeorum peruicacia et thalmud doctrina.

S Ecunda consideratio est de iudeorum peruicacia et ex thalmud doctrina. licet enim iudei ex nobilibus parentibus orti sint quales fuerunt abraam ysaac et iacob suis tamen peccatis exigentibus meruerunt nominari vt dicimus populus dure ceruicis vt patet Exo. xxxij. generatio praua atque peruersa etiam vt patet. Deutero. xxxij. Generatio praua et exasperans psal. lxxvij. Et in nouo testamento ore christi. dicitur generatio mala et adultera vt patet. Math. xij. generatio incredula Math. xvij. generatio infidelis et peruersa. Luce. ix. Sed cecitate peruicacia ab [illegible] librum qui apud eos thalmud dicitur quedam turpissima scripserunt ex quibus peruicacia eorum fedissima et horrenda declaratur. Primo dicunt in libro qui maschohamad in c. quod incipit habba aliqui dicto super textum gene. c. ij. quando deus fecit euam et adduxit ad adam hoc autem os de ossibus meis et caro de carne mea. dicunt ipsi sic. Apparet ex hoc textu quod adam habuit copulam carnalem cum omnibus femellis omnium animalium et non fuit refrigerata voluntas eius quousque habuit commixtionem cum eua. et ideo dixit. nunc vide quod hoc est os de ossibus meis. et caro de carne mea. videte quomodo hoc est abhominabile et immundum preter eo quod est falsum duplici ratione. Prima quia ipsimet ponunt aliibi in thalmud quod deus creauit adam in grandi magnitudine plus quam alterum [illegible] quod dicunt in Sanhedrin in capitulo quod incipit [illegible] quod adam tenebat de terra vsque ad celum et conuenienter membra sua habebant esse secundum [illegible] putare habere commixtionem cum gallina et cum [illegible]

hereditatē tēporis quia ipsimet dicunt in eo [illegible] ba duodecim hore est dies. In prima fuit congregatus e pulnis de quo factus fuit adā In secunda fuit factū corpus. In tercia fuerunt extensa membra sua. In quarta fuit anima infusa in eo. In quinta surrexit super pedes. In sexta posuit nomina omnib⁹ animalibus. In septima fuit facta eua et ei tradita. In octaua ascenderunt duo in lecto et descenderunt. et hoc glosat rabi. Salomon quia in illa hora generauerūt Cayn et quandam sororem cum eo. In nona fuit eis factum preceptum q̄ non comederent de fructu In decima peccauerunt. In vndecima fuerunt iudicati. In duodecima fuerunt expulsi a paradyso. Sequitur ergo sm̄ hanc auctoritatem q̄ non habebat tempus faciēdi illud peccatum tam abhominandum quod ipsi dicunt et in suis verbis contradicunt sibiipsis et contradicit vnū alteri. vnde videtur q̄ omnia sunt falsa vel mendacia. Quicquid sit de falsitate huius doctrine pz q̄ [illegible] dicit rabi eliezer q̄ adam coiuit cum omnibus brutis et iumentis et inde genita sūt homines monstruosi. ex quo concluduntur duo [illegible] brutorum. Secundo q̄ asi[n]a et porca sunt [illegible] homines monstruosi sunt fratres iudeorum et asina et porca sunt nouerce eorum. ita q̄ [illegible] de xp̄ianis et alijs hominibus [illegible] Respondetur q̄ nō sequitur ex eo q̄ soli iudei affirmant supradicta turpissima et non alij homines. Item demones sunt fratres iudeorum q̄ sic patet nā dicit rabi salomō q̄ in excomunicatione erat adā habu. i. uxor in nomine illius. et q̄ fuit ante adam pro ligno vetito excōmunicatus [illegible] ginta annos in quibus ex [illegible] illius genuit tantum demones. item dicitur in li. cabedrin q̄ illi. [illegible] anni spacij qd̄ fuit ex quo nat⁹ fuit caī et abel quousq̄ nat⁹ fuit seth. q̄ durante illo tempore non faciebat adam nisi generare spirit⁹ malignos et ipsa parebat eos. Ex quibus manifeste concluditur intentum. s. q̄ demones et maligni spiritus sunt fratres iudeorum et non aliorum hominum quia ipsi soli ponunt hanc doctrinam infamantes patrem suum adam et ideo confusionem que ex infamatione patris sequitur in peccatum reportant. vnde merito dixit eis [illegible] contradicentes [illegible] vos ex patre dyabolo estis. Job. viij. Ex quo sequitur q̄ iudei non solum sunt fratres demonū vt cōmunitur ex eorum doctrina sed etiā filij dyaboli et doctrina filij dei. Et quia demones sunt eorum fratres iuste diuidunt cum eis hereditatem. s. inferni possessionem. Dicet forte iudeus q̄ non sequitur necessario diuisio hereditatis inferni inter demones et iudeos licet sint fratres q̄ iacob et esau erant fratres tamen iacob cum esau noluit diuidere hereditatem. Respondet q̄ esau ideo hoc fecit q̄ [illegible] hereditatis dominationē [illegible] quod. Sed dyabolus abundat in hereditate veruntamen et ignem infernalium quē libenter diuidit cū iudeis fratribus suis. Item dicit rabi ysaya q̄ serpens qui decepit euam coiuit cum ea et ex hoc sequitur q̄ serpens ē vitricus iudeorū cū ipsi soli hoc ponant. et id [illegible] Unde psal. lvij. furor illis. s. iudeis sm̄ simi litudinem serpēns sicut aspidis surde et obturantis aures suas. quia ipsi obturauerūt aures suas. et adhuc obturant ne audiant doctrinam xp̄i nec videant miracula eius. Et iterum psal. cxxxix. acuerunt linguas suas sicut serpentes [illegible] aspidum sub labijs eorum. s. in collecte blasphemationes [illegible] ex thalmud et doctorum suorum doctrina quia sunt fratres hominum monstruorum ex bestijs natorum. Sunt etiam eorum nouerce asina et porca et omnes alie femelle bestiales sunt fratres nō min⁹ demonū. et filij dyaboli nomen habentes pro vitrico serpētem quēdam [illegible].

De iudeorum diuersitate in sua fide et credencia.

C Irca consideratio ē de iudeorum diuersitate in sua fide et credencia. [illegible] li. pectorum [illegible] dicit q̄ iudei sunt inter se diuisi in fide quia aliqui eorum

vocantur rabini et pharisei qui credunt thalmud. Alij vocantur carrayin qui solummodo credunt bibliam. Alij vocantur saducei qui non credunt animas post mortem manere. Alij credunt quod anime manent post mortem sed non credunt penam vel remunerationem in alio mundo. Alij vocantur cuthitim quia venerunt de terra que dicitur cutha et habitauerunt in samaria et conuersi sunt ad legem iudeorum metu leonum et aliorum istorum vocantur samaritani quos alij iudei habent tanquam hereticos. Alij eorum vocantur [illegible] qui credunt in deum personas qui dicunt ipsi deum numerosum qui sunt in deo. Alij credunt in duas substantias [illegible] quod nominant deum sicut fuit magister. Alij credunt translationem animarum de uno homine in alterum de femina in feminam et de viro in bestiam [illegible] vel serpentem, piscem vel bestiam vel aliquam feram quod remansit in eis ex opinionibus [illegible] et pitagore.

Alij credunt quod anime semper fuerunt. Alij sunt qui dicunt quod omnes create fuerunt ab initio mundi. Alij dicunt quod solum creantur quando generantur corpora eorum. Alij dicunt quod anime erant in hoc mundo expoliate ab omni corpore recipiendo gloriam dei. Alij dicunt quod erunt ubi anime cum corporibus. Alij eorum credunt quod comedent et bibent et facient filios et quod comedent omnes unum piscem, qui dicitur leuiathan. Et aliqui dicunt quod habebunt satis ad comedendum in illo pisce per spacium [illegible] et quod comedent feminam huius leuiathan que est in sale posita per eos a creatione mundi et quod bibent vinum quod seruatur in fine vuis etiam a creatione mundi. Alij eorum credunt quod erunt ibi sine cibo et potu et sine coniunctione cum mulieribus. Alij credunt resurrectionem mortuorum nunquam futuram. Alij eorum credunt quod omnes homines resurgent. Alij credunt quod solum resurgent filij israel. Alij dicunt quod solum illi qui fuerunt iusti de israel resurgent. Alij credunt quod etiam iusti aliarum gentium resurgent. Alij eorum credunt quod post [illegible] quod post resurrectionem nunquam amplius morientur. Alij eorum credunt quod post resurrectionem erunt in paradiso terrestri. Alij credunt quod erunt in paradyso celesti. Alij credunt quod nunquam deus venit facere prophetas: nec angelos ipsius aduentus messie sed solum nomen suum. Alij eorum credunt quod reuelauit prophetis sed adhuc non est tempus eius. Alij eorum credunt quod id tempus suum transiuit sed non venit propter peccatum suum. Alij credunt quod iam venit et fuit nouo tempore signato, sed quod non venit ad saluandum eos. Alij credunt quod venit ad saluandum eos, sed non saluauit eos propter peccata eorum, et quod sicut non saluauit eos sic nec saluauit alios. Alij eorum credunt et dicunt quod nunquam adhuc natus est.

Alij eorum se reputant prophetas et non credunt unum nec alterum. Alij eorum credunt opiniones compositas ex predictis que diuersimode sunt mixte. Et propter has omnes contradictiones opinionum inter eos apparet manifeste quod sunt facti ceci et deuij a viuentibus. Circa illud tempus in quo apparuerunt in vestimentis iudeorum signacula crucis in regno Castelle sicut infra dicetur. Sunt quod dicere possit rabi abraam benesdra in libro suo quo legem glosauit. Omnes iudei predicti regni et pro maiori parte in tota hyspania signanter in ciuitate burgensi erant saducei et heretici, sicut etiam scripsit rabi mosse legionensis in libro quem fecit pro reprehensione saduceorum [illegible] de iudeis. [illegible] annorum conuersi sunt omnes predicti iudei ad credendum hanc fidem quam nunc credunt pharisei in thalmud non voluntarie sed violenter propter [illegible] castelle principium quod in illis temporibus predicti regni erant pharisei et saducei. Sed [illegible] candelam in nocte [illegible] in aliquo loco totius iude. Sunt et inter phariseos erant tres fratres honorabiles et maiores vocabantur rabi nehamias qui semper ministrabantur et eis displicebat, quia lex phariseorum non implebatur inter eos quousque vnus eorum propter honorem sue legis exposuit se periculo mortis incendens candelam [illegible] tota villa et fuerunt magne contentiones inter eos intantum quod vtraque pars habet venire coram rege Alfonso et venit in auxilium phariseorum iudeus quidam predicti regni medicus qui dicebatur rabi hyu. [illegible] quod volunt et propter omnibus saduceis quod conuerterent se ad legem phariseorum [illegible] [illegible]

sunt iudei in lege phariseorum et propter talia accidentia volunt semper de vna fide in alteram et currunt deuii et instabiles sicut oues sine pastore ab illo tunc quando dimiserunt verum pastorem quem habebant elongantes se ab eius via et doctrina qui fuit dominus Messias Ihesus christus dominus noster qui venit eis ad ostendendum viam rectam ne perirent cum fuerit veritas et vita Job .xiiij.

De bello iudeorum per argumenta sumpta ex lege moysyca.

Quarta consideratio est de bello iudeorum per argumenta sumpta ex lege mosaica quibus putant nostrum fidei fortalicium expugnare et reducuntur omnia argumenta principalia ex lege sumpta ad numerum .xxiiij. scribabitur autem talis ordo quod ad quodlibet argumentum statim habetur sua solutio quia hoc requirit certamen militantium vt confusio euitetur. Primum argumentum iudeorum est quo probant legem moysi perpetuo duraturam cuius oppositum fuit declaratum supra li. i. c. vi. Arguunt ergo sic primo. Omnia opera dei sunt perfecta sed lex antiqua fuit data a deo ergo impossibile est in ea dare imperfectionem propter quam debuerit cessare. maior patet Deutero .xxxij. vbi dicitur dei perfecta sunt opera. minorem concedunt christiani. ergo sequitur conclusio. Confirmatur etiam quia illa lex est perfectior quam deus pluribus miraculis confirmauit quam illa quam paucioribus vel nullis. sed legem antiquam pluribus miraculis confirmauit quam nouam ergo etc. maior est manifesta quia sapiens artifex firmius fundat et magis conatur stabilire perfectum opus quam imperfectum. quemadmodum enim plura remedia sunt adhibenda vbi maius periculum imminet ita plura opera vel facta sunt expendenda vbi perfectius opus impleri debet. minor etiam patet quia nusquam leguntur ita magna miracula facta fuisse que habentur in exodo et in toto pentateuco et si aliqua miracula leguntur in euangelio ista sunt dubia apud iudeos nec apparet causa quare eis sit fides adhibenda. Sed quia super omnia vincit veritas vt dicitur .ij. Esdre. c. iij. ideo non est difficile argumenta eorum soluere. Dico autem ad argumentum cum dicitur omnia opera dei esse perfecta quod deus fecit legem antiquam ita esse perfectam sicut fieri potuit secundum conditionem populi recipientis legem. Nam populus ille ita erat imperfectus quod dicentibus exploratoribus ciuitates terre promissionis esse fortes et muratas et bene muratas statim desperauerunt et dimisso domino et moyse volebant redire in egyptum: sicut legitur. Numeri .xiiij. Etiam quando moyses fuit in monte syna quadraginta diebus. obliti omnium mirabilium que viderant in egypto. Redierunt ad ydolatriam vt habetur Exod. xxxij. si ergo moyses promisisset eis pro hereditate regnum celorum vtique desperassent si precepisset eis non odire inimicum et dimisso eo procul dubio ydolatrassent. Illa ergo lex perfecta fuit secundum quod populus exigebat Sed adueniente maiori dispositione in populo perfectior lex dari debuit sicut anima pueri non est ita perfecta sicut anima viri. ita lex data populo rudi tempore moysi non fuit ita perfecta sicut lex data tempore christi. et sic nec perpetuo durabilis.

Ad confirmationem cum dicebatur quod plura miracula arguunt perfectionem legis. Dicendum quod vno modo non est verum. miracula enim fiunt in legis datione ad confirmandum corda populi ne vacillent in lege: quando ergo populus legem recipiens magis est indispositus. plura miracula sunt necessaria ad confirmandam illam legem. non ergo miracula plura arguunt legem perfectiorem sed ostendunt populum recipientem illam legem minus esse perfectum et dispositum ad percipiendum diuina. quemadmodum enim rudis homo etiam cum multis principijs nescit elicere vnam conclusionem Ille tamen qui est subtilis per pauciora media scit concludere veritatem sacrasticam si

ut populus iudeorum videns cum omnibus miraculis [illegible] debuit ve ritatem cognoscere. sed populus christianus perfectior non indiget multitudine miraculorum sed paucis miraculis perfecte adhesit veritati diuine concessa eciam maiori pro portione. Minor est falsa. Nam maius miraculum fuit liberare totum genus humanum a potestate dyabolica quod fecit christus in lege noua quam liberare populum iudeorum a seruitute egypciaca. Ibi enim interfectus est pharao cum curribus et equitibus suis. hic vero maius est dyabolus cum suis [illegible] [illegible] Iordanis [illegible] quod helyas diuisit aquas iordanis .iiij. Reg. ij. quam quando heliseus fecit natare ferrum. iiij. Regum. vi. Sed hoc non caret mysterio.

Nam aque multe sunt populi multi ut dicitur Apoc. xvij. In lege ergo diuidente populum ab alio populo debuit fieri diuisio aquarum sed vbi lex quantum in se est omnem populum subijcit diuine voluntati debuit ipse dominus super omnes aquas tunc pedes ambulare nec est maius miraculum aquam amaram reddere dulcem. Exod. xv. quam mutare aquam in vinum Johan. ij. aquam enim amaram conuertit in dulcem lex antiqua quando ea que offerebantur ydolis vel adorabantur ab ydolatris iussa sunt offerri deo in sacrificio. sed quia vinum letificat cor hominis lex euangelica aquam in vinum conuertit quia ad summum et perfectum gaudium perducit miracula etiam que in euangelio et in actibus apostolorum leguntur multo plura sunt numero quam que facta sunt in veteri testamento. Fecit etiam multa alia miracula ihesus que scripta essent per singula libros. unde scriptos totus mundus capere non posset ut narrat Johannes ultimo capitulo. Si autem ista miracula iudei recipere noluerunt non est fides eorum. Dixerunt enim Ysaias propheta in capitulo. vij. si non credideritis non permanebitis. patet ergo quod lex moysi nec est perfectior lege noua nec consequenter perpetuo duratura.

Notandum tamen est hic circa christi miracula sicut habetur in pugione parte secunda. cap. viij quod iudei christi miracula inuidentes beelzebub principi demoniorum ea pertinuit asscripserunt porro quia et fecit miracula et talia que et qualia nemo unquam alius fecit. Johannis. xv. Nunquam quippe alius aliquis ut ipse et suis in eius nomine illuminauit cecos fecit audire surdos. ambulare claudos erigere contractos et loqui mutos quemadmodum predixerat Ysa. propheta capitulo. xxxv. deus ipse veniet et saluabit nos tunc aperientur oculi cecorum et aures surdorum patebunt tunc saliet sicut ceruus claudus et aperta erit lingua mutorum et cetera. His quoque miraculorum generibus alia quamplurima addiderat sicut sunt resurrectio mortuorum et fuga demonum curatio leprosorum et diuersorum infirmorum. quia ista itaque et plura alia innumera fecit dominus noster ihesus christus miracula soli deo possibilia conuersi sunt et iudeorum peruersitas eis nunquam decessit nec desinit vulpina calliditate alia decurpere blasphemia.

Composuerunt igitur libellum in quo contra christum talem mentiti sunt fabulam. Tempore inquiunt helene regine. id est helene que vniuerse terre israel dominabatur ihesus nazarenus. id est ihesus nazarenus venit ierusalem inuenitque in templo domini lapidem in quo sedebat olim archa domini. et erat in eo scriptum scemhamphoras. id est nomen dei expositum. quicunque vero illius nominis literas addisceret et sciret poterat facere quicquid volebat. Sapientes vero israel timentes ne viri israhel addiscerent illud nomen et virtute illius destruerent seculum fecerunt duos canes ereos et posuerunt eos super duas columnas contra portam domus sanctuarij. quandocunque igitur ingrediebatur aliquis et addiscebat literas predicti nominis et exibat canes illi erei latrabant et ita terrebant quod pre timore obliuiscebatur nomen et literas quas didicerat. venit itaque ihesus noceri. et ingressus templum didicit illas literas et scripsit in pergameno deinde incidit carnem coxe sue et in incisione illa inclusit membranam carta tam dicendo nomen nullum sensit dolorem et redijt caro continuo sicut ante erat. Cum que egrederetur de templo [illegible] canes erei latrabant et sic oblitus est nomen. properauit itaque in domum suam et aperuit carnem suam et

tello acceptoque cartulam vbi erat scriptum nomen [illegible] regnare. et iterum vidit eos. quo facto congregauit .ccc. et .x. de iuuenibus israel et dixit eis videte ob hoc me dicunt sapientes esse spurium quia super israel volunt habere dominium. vos autem scitis quod omnes prophete prophetauerunt super messiam. et in veritate ego sum ipse. et super me dixit. Esa. c. vij. Ecce alma concipiet et pariet filium et vocabitur nomen eius emanuel. Dauid quoque auus meus prophetauit super me et dixit. dominus dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te. Dominique ita mater mea sine coitu masculi vterum dei. Ipsi sunt igitur spurij et non ego. sicut dictum [illegible] qui filij fornicationis sunt. Responderunt ei iuuenes. si tu es messias ostende nobis signum. Quod signum inquit queritis a me. dixerunt ei. [illegible] ad me cotinuo igitur duxerunt claudum ad eum qui nunquam steterat super pedes. dixitque super illum sembamforas. Illa autem hora claudus surrexit et stetit super pedes suos. Indignauerunt et homines et dicebant. iste sine dubio est messias [illegible] nomen. posuitque manum super eum et sanatus est. Accreuerunt ergo ei multi rebaldi gentis nostre. Videntes igitur sapientes quod credebant et israel ceperunt ipsum et duxerunt ad helenam reginam in cuius manu erat tota israel et dixerunt ei. Domina nostra in manu istius est sortilegium et facit errare mundum. Ihesus vero nocri respondit ei. Domina olim prophete prophetauerunt super me quorum vnus dixit Esa. xi.

Egredietur palmes de radice yesse et ego sum ille. super istos vero dixit dauid. Beatus vir qui non abijt in consilio impiorum. Dixit ipsa est ne in lege vestra quod ipse dixit. Responderunt in lege nostra est hoc sed non est dictum de eo. Sed super eo scriptum est. Deutero. xviij. propheta autem ille morietur quia locutus est iniquitatem contra deum. De messia vero dictum est in diebus eius saluabitur iuda. Dixit ille iniquus et ait regine. ego sum ille qui resuscitabo mortuos. Misit itaque regina fidelioses quos habebat cum ipso et fecit impius ille reuiuiscere mortuum per sembamforas. In illa hora obstupuit regina et dixit vere magnum signum est hoc vediq; sapientibus

venerunt ad eum et exierunt confusi a conspectu eius. Fuitque ipsis et israeli dolor magnus. Iuit autem ihesus nocri in galyleam superiorem. venerunt sapientes ad reginam et dixerunt ei Domina nostra sortilegium est cum isto homine et decipit creaturas. Misit igitur illa milites qui caperent eum et non permiserunt homines galylee sed voluerunt pugnare cum eis [illegible] patris mei de celo et signa que dedit michi sanctificabunt me. Faciebant itaque homines de galylea aues de luto coram eo. et ipse dicebat sembamforas super eas et statim aues ille volabant ceciderunt. igitur illi in facies suas adorantes eum. Dixit etiam in illa hora vt apportaretur vnus magnus lapis molaris et proijceretur in mari. et vt factum est. Dixit ille impius sembamforas. nomen dei expositum et fecit molam illam stare super faciem maris. sedensque super eam. et ait militibus. Ite ad dominam vestram et nunciate ei que vidistis. Deinde surrexit cum eis et cepit ambulare super faciem aque.

Abierunt milites et omnia que viderant dixerunt helene regine que vehementer obstupefacta vocauit sapientes et dixit eis. vos dicitis quod hic homo ihesus nocri est sortilegus sed scitis quod signa que facit ostendunt eum filium dei. Qui dixerunt ei domina nostra. fac eum venire et nos deregemus fraudem eius. Interim abierunt seniores israel et fecerunt quendam intrare domum sanctam [illegible] et inde literas sembamforas. eo modo quo eas didicit ihesus nocri et fecit incisionem carnis et alia que ipse fecerat. Venit igitur ille nocri. id est nazarenus cum socijs suis et stans coram regina fecit venire sapientes et ille stans coram regina dixit. super me prophetauit dauid. quia circumdederunt me canes synagoga malignantium obsedit me. Sed et super me dictum est [illegible] quia ego rectum vt liberem te dicit dominus. Sapientes vero contradicebant ei et ait regine ascendam in celum et sic [illegible] per celos deus. eleuauitque manus vt alas per nomen sembamforas explanatum volauitque inter celum et terram quod quando sapientes

israel viderunt sic dixerunt ad iudā seniores [illegible] qui ascendit et luctatus est cum eo et cecide [illegible] [illegible] [illegible] lium israel et operuerunt eum pānis et gem [illegible] helenam regine. Si est filius dei docet qui gauisi sunt eum et nesciunt docere. Dixit itaqꝫ regina sapientibus esse in manibus vestris est sua ne ei quicqd placuerit in manibus vestris. Ceperunt ergo eum et duxerunt ad suspēdē dum omne vero lignum vel arbor in quo su [illegible] pe per scem nōmen factum adiurauerat omnia li gna ne susciperent eum. Adduxerūt itaqꝫ ex ad duxerūt sapientem virum caulem qui non est de ligno sed de herbis et suspenderunt sup eo lum, neqꝫ .n. hoc est mirū. qꝫ singulis annis crescat maxime caulis in domo sanctuarij qꝫ defendunt de eo omnium libre seruimus. Ex his poterit animaduertere quisqꝫ prudens qꝫ tāta sunt miraculorum domini nostri ihū xpi euidētia tanta magnitudo et multitudo tanta excellentia et certitudo qꝫ iudaica pro uitas quo euerteret non habebat confuge agitur ad proprium suum quod est iudeis li bellum mendacij plenum atqꝫ blasphemijs turpibus componēs hec sub compendio su [illegible] quod scriptum est per prophetam. Osee. vij. ve eis quoniā recesserūt a me, vastabūtur quia p̄ uaricati sunt in me. ego redemi eos. et ipsi lo cuti sunt contra me mendacia. Est autē hic notandum qꝫ iudeorum fama falsitas a pud intelligētes xpi fidē aduiuat vñ se nocere putant. Et siquidē ipsi quod asserunt do minum ihūm adeo in veritate fecisse licet in nomine dei virtute miracula ostendūt pro culdubio tantā miraculorū eius fuisse excel lentiam qꝫ nō ipsorum impietas demonib⁹ nequiuit ascribere tantaqꝫ fuisse eorum euidentia qꝫ neqꝫ qꝫ ea ipsorum inuidia va luit suffocare. Ac vero per talē modū .i. per scem nōmen factas .hec . rē p nomē dei explana tū sine expositū dñi ihū miracula fuisse fac ta detegūt trāsfluunt eos ī mendaciū sic sic qui diligenter inspiciunt. Si verū namqꝫ fuisset qꝫ ait quod nomē dei apud eos asset aut, deus tan lum virtutem et talem efficaciam prestitisset

prefecto fuissent et eo tempore vespasiani et tyti et fecissent qꝫ ihrlm non potuis sent et iudei occisi et captiuati eo modo quo infra dicetur consideratōne .ix. vel etiam vir tute diuini nominis volassent in celum vel omnes vel saltem aliqui. Demqꝫ cum hele na mater fuit constantini imperatoris in eo dem tempore dominum ihūm fuisse dicant et a tempore ihū xpi vsqꝫ ad constantinum et helenam fuerunt trecenti anni vt patet per tempora totam romanorum hystoriam mani festum ē iudeos in supradicto libello fabrica tiones esse mendacij. Notandum etiam qꝫ dicit beatus Aug. Precedens inquit do minus ihūs impios quosdam futuros qui miracula eius calumniarent magicis artib⁹ attribuendo prophetas ante premisit. Nam quid enim si magus erat magicis artibus fe cit vt coleret, nūquid et mortu⁹ magus erat [illegible] qui ante dominum venerūt. Forma igitur sū pta ex verbis sancti augustini dicamus iu [illegible] [illegible] dominum ihesum christum per artem aliquam vel per virtutem supradicti nominis dei fe cisse miracula vt ipsi calumniantur. Quam [illegible] generis annos et vltra adductus fuo et toti ve te sue. [illegible] sua et [illegible] atqꝫ suos [illegible] vt p3 ex predictis et dicendis pa tebit [illegible] prophetarum [illegible] [illegible] qꝫ a iudeis expōitur iudaice semper et vbiqꝫ tenetur iuxta eorum expositionem absur dā. et īpossibilia sōnnet et inueniūt mēdaꝫ Quando vero de domino ihū et sibi pertinē tibus accipitur vt ex solo eo q̄ que dicta sunt haberi potest. occurrit. consentit. consonat et [illegible] grue sed inuenitur verum. Adhuc etiam si ip se dominus ihūs vt a iudeis sibi est imposi tum per artem supradictam faciebat miracu la. per quam artem fecerunt ea post mortem eius apostoli et ceteri discipuli. vt testimo nio thalmud patet non per scem nōmen fecerunt sed per nomen domini nostri ihesu christi fecisse miracula. Unde super ecclesias [illegible] [illegible] vel difficilis non potest vir eius vel ea perloqui. Reddit quod Rabbi [illegible]

mich iacob. i. iacobus vir de villa carbones ad curandū cū et noīe ihū. i. ihū filij pandere et nō pmisit cū rabi simael sed dixit ei nō licet tibi ben dama. et ait illi pmitte mihi et ego inducam cōtra te argumentum vel auctoritatem q licitum est et nequiuit auctoritatē inducere et faciens homo viuet in eis dictū est de mādatis dei. et nō q moriatur in eis. Item in libro sehorh. ierusalem in distinctione cenomasmam filius filij rabiosue filij leui. glosatorum textē. s. vel aliud moriferum [illegible] pādherum et [illegible] c vel quecunque [illegible] ait ei quō pluralis cū. ait et verbo tali. Ait ad eum veneficus fuisset et si mortuus non fuisset et non audiuisset sicut et factū ei fuit sic .i. mortuus est statim. Ex quo diligēter ad[illegible] nostri ihū xpi fama fuisse miracula iudeorum scripturarum testimonio cōprobat porro si dicat q p arte operabātur ea apostoli tā q a xpo dno edocti dū viuerēt qua arte poterit dici ea fecisse sā mortuā qua ē ante postea eorū pueri et puelle et si per artē quoque isti qua arte ipsorū implorātes auxiliū apud xpm qua arte reliq ipsorū quo vestes, qua sandaria, qua baculi, pes ergo q miracula xpi et fuorū in firmiter constant q nulla [illegible]. Notādū ergo q iudei [illegible] pandera. i. filiū pandera. alibi scribitur pantherus [illegible] ut ait iohannes damascenus. li. iiij. li. leui. qui [illegible] minat genuit pāthera. panthera aūt genuit [illegible]. [illegible] honesto et laude digna. quēadmodū vetus [illegible] fictibus eius p votū et repromissionem samuelē peperit. ita et hec per ponei et repromissiones a deo ioachim genuit. hec damascenus.

Contendit iudeus probare q lex moysi non est [illegible].

[illegible] est ad idem scilicet q lex moysi nō est abolita sed adhuc obseruanda et argumētis. Ex lex bona est et a deo data obseruanda est. omne enim decretum erit obseruandum si mandatum dei non est obseruandum quō enim consilium dabunt nobis xpiani quomodo illud effugiemus maledictum. maledictus qui non permanserit in omnibus q i lege scripta sunt. legislator nihil excipit sed uniuersaliter omnia mandat obseruanda xpiani autem ad suum arbitrium legis et mandatorum obseruantiam determinant. Ad ista respondet magister alanus in suo quadripartito libro. iij. capi. iiij. dicens. q lex mosayca diuino intellectu est intelligenda. Respondemus ergo legem bonam et a deo datam ac a deo quicquid in ea scriptum ē diuino sensu intellectum suis temporibus obseruatum et obseruandum esse fatemur ea enim diuino intellectu intelligenda erāt quia si ad literā acceperimus multa repugnantia videmus. cum enim dicat moyses vidit deus cūcta que fecerat et erant valde bona. Gen. i. Quomodo in lege dicunt quedam esse mūda et quedā immunda ad literā quod enim immundum est quomodo ē valde bonum. nec solum ea prohibentur in lege que sua natura homini ad vescendum nociua sunt vero etiam ea que gustu iocunda et q vsu salubria ad comedendum existunt hec a deo data sunt tamen ad se inuicem ad litteram omnino dissident. In exod. etiam inter alia precepta de faciendo altare domino moyses precepit [illegible] facies mihi in sequentibus autem sic legitur fecit itaque moyses altare ethimiamatis de lignis sethim et alibi fundauit bases eneas in introitu tabernaculi multum itaque aduersum videtur vt aliud et aliter q dominus iubet per moysen ab ipso moyse agatur. Aliud [illegible] q litera sonat hoc accipi oportet. Item ad literam quomodo stare potest q deus prohibet. Deuter. xxij. ne homo aret in boue et asino. Cum quodcunque aliud sibi placet asino imponere non vetat lex. et ponere iugum cum asino quare non licet. Ad pascua ducere bouem cum asino licebit. In pascuis enim simul esse et pasci lex permittit et arare simul prohibet et interdicit. Si autem propterea vetat quia hoc alias immundum lex dicit quare circa illud ceterum que in

ea sunt punitive et solum arare excipitur equus in lege [illegible] et [illegible] et [illegible] ea. necnon et arare bovem cum equo vel alio animali immundo in lege prohibetur. hinc non solum in hoc quod dicta sunt mandata sed in quam pluribus aliis legalibus ceremoniis contineatur videmus nisi ea competenti sensu intellexerimus. Discretio itaque et diuino sensu hec discernenda. et intelligenda sunt. Si vero legem debito sensu acceperimus omnia legis mandata debita observatione observare poterimus. quedam ad literam et sine ullo velamine figurarum dicta esse accipiendum et quedam vero ad figuram et profundo velamine ad umbram esse intelligere quedam ad ipsum observari iussa sunt quedam sine ulla temporis determinatione que cum alterius sacramenti prenunciatiua erant et veritatis figuram ferebant suo tempore manifesto rei atque veritatis presentia oportuit ut eorum remaneret prenunciatio et figura. Nam sicut vsu ipso loquendi videmus verborum vicissitudinibus dicendo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tempus in presenti affirmamus est quod [illegible] sum [illegible] significantes vtimur sunt. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vbi presens manifestatur sacramentum eius id [illegible] [illegible]. figura seu signum que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sed [illegible] seu fidei veritatem insinuant seu eorum editionem commendant ea a iudeis et christianis non ad tempus sed in perpetuum observanda sunt earum transgressio nullo modo potest inulta esse. hec Damas.

Contendit iudeus probare quod diuine sanctiones veteris testamenti non sunt mutate

t Ercium argumentum iudeorum est ad probandum quod diuine sanctiones veteris testamenti non sunt mutate. Arguunt ergo contra christianos sic. Si sermo dei ad tempus observandus est eo quod sermone annullato alio tempore alius observandus est. Sic ergo pro tempore vicissitudines diuine sanctiones mutantur quo pacto racionabile non erit quod dicat s. pro. capitulo [illegible] manentem vive qui dat verbum meum et illud M. [illegible]. Celum et terra transibunt verba autem mea non transient. quid interest aut dei hoc animal immundum iudicat illud mundum. hoc ra prohiberet. illo vero permitteret et quis enim adversaret ut dicatur ysa. xl spiritum domini. aut quis eius consiliarius fuerit illud agere permittat illud prohibeat iussit obsequendum ergo eius obsequendum ergo et obsequium summa virtus est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] si postea sunt peccatum esse dicimus ac pena debita puniendum vt ergo seruemus figuras contemnemus literam vt seruemus alterum que ratio est damnare alterum. Servemus literam. seruemus et littere figuras. maneat pena sensu nostro litera. maneat et vestra et addatur spiritualis et observationes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Abstineamus a peccato quod lex iubet abstineamus et ab eo si quod est quod per pecus figuratur peccatum. Non arremus cum boue et asino quia id legislator prohibuit. et si quis intellexerimus per asinum et bouem copulamen pravos est cauere. immo peccatum est non cauere [illegible] et de ceteris ita enim lex ad impleta et adimplenda esse asseritur et ad impletur. Solutio predicti alam vbi supra quod in nouo testamento diuine sanctiones veteris testamenti non mutantur sed adimplentur. Dicit ergo quod sermo diuinus in nullo annullatur diuine sanctiones non mutantur quia christus non venit soluere legem sed adimplere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a nobis iota vnum aut vnus apex non preteribit a lege donec omnia fiant. non igitur vult eam soluere sed adimplere vt patuit supra k. i. arti. vi. et in primo thesauro quarti puncti eiusdem articuli. Lex enim prohibet homicidium christus iram et odium lex enim prohibet homicidium carnis christus enim ipsum appetitum cordis. nobis lex prohibet vti carne porcina et tunc ab ea animante abstinentia nobis necessaria erat quoniam venturo future figura erat et figura seruanda erat donec adesset ipsa veritas figure tempore presens adest christus abstinere licuerit multi nostrorum abstineant non solum ab ea sed etiam omni carne. vino et eodem iudice se vestrum quisque dicitur Moyses autem suillam immundam nominavit et prohibet et propterea dicitis quod vt cahon hec Moyses non alius sed idem ipse eamdem suillam vocat mundam et valde bonam et eam ad vescendum sicut cetera scribit deum fecisse bonam. Et ideo dicat quod vti ea licet.

[illegible] pisces maris volucres celi. cunctas animantia terre in quibus anima vivens est. non longe infra subdit. vidit deus cuncta que fecerat et erant valde bona. [illegible] ex parte malum est. quod vero nulla ex parte [illegible] ergo in carne sua illa necesse a deo facta considerantur mundum et valde bonum est. atque ita lex. que vero per hoc animal voluptas et immundicia figuratur. immundum propter hoc animal esse iudicatur. et ea immundicia ita non licet. Si ergo hoc mundum et immundum animal esse intelligitur: et eo ita nomina a deo nobis ponuntur. eadem ratione licet in bove et asino arare. et prohibetur ne arremus in bove et asino si melius non potest que deus permittit que hec omnia humanis usibus creavit. Sed bos qui ungulam findit et ruminat et ad excolendam terram omnino [illegible] designat in hoc que agit sensum habentem qui mandata dei meditatur. Hic apud se meditando ruminat die ac nocte non solum sibi utilis sed et aliis. huic non est associandus in predicatione aliter moribus [illegible] diversis sensu. idcirco. et interius impertinens qui non solum verbo est utilis sed suo exemplo aliis nocuus existit. quod cum lex que [illegible] ad litteralia absoluta sit [illegible] sequentes [illegible] Ibere [illegible] novum [illegible] legem evangelicam que supervenit et debuit cessare quia simul servare non possunt utraque adveniente enim veritate debet umbra cessare. Et ysa. legitur sacrificia vestra [illegible] sunt mea mea. Item david mihi pe. l. Quoniam [illegible] holocaustis non delectaberis. Item david sacrificium et oblationem noluisti aures autem perfecisti mihi. holocaustum et pro peccato non postulasti. tunc dixi ecce venio. et alibi non in sacrificiis tuis arguam te. holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper. non accipiam de domo tua vitulos. neque de gregibus tuis hyrcos. Item videmus etiam in magna parte ea que pertinent ad legem veterem cessare non enim est apud iudeos sacrificium vel hostia. non propheta non rex. non templum. non locus sacrificii. et quod videmus per singula in maxima parte absoluta est lex. videtur ergo que lex moysi in locum non habeat.

Commendat iudeus probare que circumcisio perpetuo sit duratura.

Uerum argumentum iudeorum contra nostram fidem fundatum est de circumcisione [illegible] et consequenter legem moysi arguunt ergo sic. Idem iudeorum videtur esse quantum ad durationem a parte post de lege antiqua et de circumcisione. hoc enim ipsi concedunt. sed circumcisio in eternum debet durare in populo dei. [illegible] eternum ergo et lex debet esse sempiterna. hec ad illud argumentum data sit solutio supra. li. i. ar. vi. in pu[n]cto. ij. Verumtamen ut adhuc clarius errores iudaica cognoscantur in hoc passu nolo silentio pertransire. Dicendum ergo quod in veteri lege duplicem invenimus circumcisionem unam carnalem quam ipsi observant et aliam spiritualem de qua dicitur Deut. x. circumcidite igitur preputium cordis vestri cervicem vestram non indurat[e]is. et Iere. iiij. Circumcidimini et auferte preputia cordium vestrorum viri iuda. Sic etiam distinguere possumus de eterno et sempiterno que habet duas significationes Eternum enim ponitur pro eternitate simpliciter ut in psal. Tu autem domine in eternum permanes. Et illud. Iere. x. Dominus autem deus verus est et ipse deus vivens et rex sempiternus. aliquando vero accipitur pro duratione finita quale est illud. i. Reg. xxvij. Credidit ergo achis david dicens multa mala operatus est contra populum israhel. erit ergo mihi servus sempiternus. manifestum est quod [illegible] accipitur sempiternum pro duratione finita que non poterat plus durare ista servitus quam eorum vita finita [illegible] iacob. quando ergo dicitur que circumcisio debet durare in sempiternum si sit sermo de circumcisione spirituali indubitanter est verum quod simpliciter in eternum debet esse in populo dei et illa que est cum preputio precordii est contra populum dei quantum ad meritum. Si vero loquamur de circumcisione carnali accipe similiter sempiternum. Secundo modo dictum. quod quandiu lex durauit que soli uni populo preponebatur debuit durare signum quo ille populus ab aliis gentibus distinguebatur et cessante lege [illegible] que circumcisio datur est in signum per quod quamdiu ille

populus separatus sit ab omni gente in de[illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] intrantes terram promissionis plenam diversis populis oes simul fuerunt circuncisi in galgala ut habetur Josue v. ca.

Contendit iudeus probare q si sabbatum cessat lex nova non est a deo.

Q[illegible] Uintum argumentum iudeorum est de sabbato ex cuius cessatione arguunt legem novam non esse a deo sic. Illa lex que contrariatur preceptis divinis non est a deo sed lex evangelica est huiusmodi ergo non est a deo. maior est manifesta quia deus non potest sibiipsi esse contrarius. sed minor patet de observatione sabbati quam deus precepit in veteri lege. lex vero evangelica huius observantiam tollit et prohibet; ergo est contraria deo: non ergo est a deo. Respondetur q in tali precepto duo sunt consideranda. Primum est q propter reverentiam dei cessabat populus ab omni opere servili ut liberius divinis vacare posset et istud erat morale. per hoc enim precipiebatur q homo aliquo tempore vacaret rebus divinis iuxta illud. ps. xlv. vacate et videte qr ego sum deus. et secundum hoc computatur inter precepta decalogi moralia et lex que hanc observantiam in se prohiberet esset contraria ordinationi divine et non posset esse a deo: sed lex evangelica hanc observantiam non tollit sed [illegible] ordinatio in nova lege ordinatio. Sed considerandum est in dicto precepto erat signatio temporis vel diei. s. q hec observantia fieret tali die determinato. et istud erat ceremoniale. et ideo [illegible] habet causam. Judei enim colebant diem sabbati [illegible] et moyses Exod. xx. dicens. Memento ut diem sabbati sanctifices. Sex diebus fecit deus celum et terram et requievit die septimo ac sic dicit completo opere creationis statuit debuit ordinari dies commemorationis ipsius creationis. homo enim fuerat factus sexta die et ideo primum diem post sui creationem debebat expendere singulariter ob reverentiam dei creatoris vero ad sui necessitatem. In nova autem lege illa dies que debuit observari ad vacandum deo non solum debet nobis reducere ad memoriam beneficium creationis sed etiam renovationem spiritualem que inchoata est in xpi resurrectione. et ideo sabbatum mutatum est in dominicam diem in qua xpus resurrexit. Significat etiam dominica que est octava dies. octavam diem resurrectionis in qua perfectam requiem expectamus. Hic est q messias noster dominus ihesus christus postquam factus est triginta annorum soluit quantum ad partem istam sabbatum curando in eo infirmos et dando eis licentiam lectulos asportandi. Johan. v. et spicas discipulis suis esurientibus confricandi. Marc. ij. Ceterum quemadmodum de circumcisione dictum est [illegible] sabbatum ut habetur Exod. xxxi. capitulo. sabbata mea servabitis quia signum sunt inter me et vos ac generationes vestras. Item in libro bizar. i. comment. q. yom tob. taliter scriptum est. Dixit Rabi Johanan. Omne preceptum q dedit deus sanctus et benedictus israeli dedit eis publice preter sabbatum quod dedit eis in secreto sicut dictum est Exodi. xxxi. Inter me et inter filios israel. Si sic est non sunt obligati goy. id est christiani vel alie gentes ad sabbatum. Ex omnibus his patet q non sunt obligati ad servandum sabbatum christiani nec alie gentes. Item contra observantiam circumcisionis et sabbati adducitur ratio non parum efficax ex suis traditionibus sicut notatur in pugione cap. xi. tercie partis. iij. distinctionis. quarum prima est illud quod in mydras tehylim. i. glosa psalmorum taliter scriptum est. ps. lxxiiij. Et omnia cornua impiorum confringam [illegible] cornua sed cornua. Decem enim cornua sunt que dedit deus sanctus et benedictus israeli. Cornu abrahe de quo dictum est ysa. v. vinea facta est dilecto meo in cornu filij olei. cornu ysaac de quo dictum est. Genes. xxij. Et ecce aries unus retentus in densitate per cornua sua. Cornu ioseph. id est cornu regni de quo dictum est. Deutero. xxxiij. et cornua rinocerotis cornua eius. Cornu moysi de quo dictum est. Exo. xxxiiij. q cornuta esset facies eius. Cornu prophetie de quo [illegible] i. Reg. ij. [illegible]

[illegible]uit cor meū in domino et exultatū est cornu meū. Cornu legis de quo dictū est Abacuk. iij. Et cornua duo de manu eius. Cornu sacerdotij de quo dictū est. ps. cxi. Cornu eius exultabitur in gloria. Cornu leuitarū de quo dictū est .i. parali. xxv. omnes isti filij heman. videntis regis in verbis dei ad exaltandū cornu. Cornu iherusalē de quo dictum est. ps. lxx. Et a cornib' vnicornium exaudisti me. Et cornu regis messie de quo dictum est. i. Reg. ij. Et dabit fortitudinē regi suo et sublimabit cornu messie sui et sic ē in eius. ps. cxxxi. Ibi germinare faciam cornu dauid paraui lucernā messie meo. Quando autē peccauerūt israel ablata fuerunt eis et data sunt gentibus secula. sicut dictū est. Daniel. vij. c. Post hec videbā in visiōe noctis. et ecce bestia quarta terribilis atque mirabilis et fortis nimis et dentes ferreos habebat magnos comedēs et cōminuens et residuū pedibus suis cōculcans et ipsa dissimilis ab omnibus alijs bestijs. que fuerūt ante ipsam et cornua decē habebat. assimilate sunt enī gentes similiter huiōi feris et omni tempore in quo gentiū secula cornua fuerunt istarum. Cornua israel erunt cōfracta sicut dictū est treno. ij. Confregit in ira furoris [illegible] Cornua autem legalia deus iudeis abstulit. per romanos et signanter sabbatū et circūcisionē et quali ter eis ista duo et alia dyabolus restituerit habet apud eos in thalmuth in libro mayle iporeq. i. cōfirmatiōe q̄ incipit q̄ scribebat. Quadā vice decreuit regnum neq̄. i. romanū q̄ non seruarent iudei sabbatū et q̄ nō circūciderent filios suos et ut cognoscerēt menstruatas. Tūc iuit rabi ruben. attondensq̄ se more. s. romanorum. Cūq̄ iui ssēt et sedisset cū eis. ait illis. qui habet inimicū depauperet eū vel ditet. Dixerūt ei depauperet. Dixit eis si ita est non faciant iudei opus in sabbato ut depauperentur. Dixerūt romani bene dixit abrogaturq̄ decretū. rursusq̄ eis dixit eis. qui habet inimicū debilitet eū an fortificet. dixerūt ei debilitet. ait eis si ita est circūcidant filios suos octaua die ut debilitentur. dixerunt optime dixit et cassauerunt illud. Iterum dixit eis qui habet inimicum multiplicat eū aut diminuit eum. Dixerunt et diminuat. Ait eis si ita est nō cognoscant menstruatas dixerunt benedixit et cas-

[illegible]uerunt illud. Deinū perpenderunt q̄ iudeus erat et restituerunt decretum ut prius. Dixerunt ergo iudei quis ibit et inueniet statutum illud vadat. Rabi symeon qui didicit facere signa et mirabilia. Post eū vero vadat rabi eleazar. Egressus est cū eis obuiā venit [illegible] i. demoniū sic vocatū et ait. Est placentia vestra ut vadā vobiscū. flevit rabi symeon et ait ancille. dom' patris apparuit angelus ter. nobis autem nec semel venit et [illegible] in filiam cesaris. Cūq̄ [illegible] vocatus ergo egressus est et abijt. Di[illegible] bus ad postulandum. Introducti sunt ipsi in domum thesauri ut tollerent quicquid vellent inueneruntq̄ certam illam in qua scriptum erat dictum statutum et ruperunt eam hucusq̄ thalmuth. Animaduertat prudentia tua lector q̄ per istas duas traditiones habetur euidenter q̄ de' abstulit a iudeis per romanos sabbatum et circūcisionē et alias cerimonias. confregit quippe in ira furoris sui omne cornu eorū de quibus unum erat lex ut paulo ante dictum est. et nū q̄ restituit eis [illegible] nec per aliquem virum sanctum. Sed ipsi iudei [illegible] tera huiōi per dyabolicam inuentionem ut in proxima traditione ostensum est. Nulli' ergo ulterius nisi sit demoniacus conseruare debet ea que deus abstulit. et dyabolus subsidens se iudeis visibiliter ingerendo instituit. quando enim vel ubi unq̄ fecerit dyabolus bonum homini aliquod nisi forte ut sub prospere malum maius ei inueniret possit et eo inuinire finaliter procurauit aut unq̄ boni aliquid nisi fallendi studio persuasit. numquid non ipse est qui primos homines quasi eis vellet consulendo fefellit. nōne ipse est qui contra sanctum iob [illegible] An ignorant iudei miseri q̄ dyabolus fuerit qui patres suos ad adorandum vitulum monendo prouocauit. ut habetur in libro sebath imporeq. qui incipit dixit rabi aquiba in fine quadraginta dierum venit sathan et perturbauit mundum et induxit tempestatē maximam in orbem et dixit israeli. Ubi est moyses dixerunt ei. Ascendit in altum.

[illegible] super eo. Hic ergo mortuus est et nõ curruerũt super eo. Ostendit ergo eos similitudinẽ ferentes eius in nube. hinc est q dixerunt ad Aaron quia hic moyses vir qui fecit nos ascendere de terra egypti nescimus quid factum est ei. et quod scriptum est. cõsequenter et dixit Aaron. abrumpite inaures aureas que sunt in auribus etc. et accepit de manibus eorum et formavit illud in forma et fecit illum vitulum fusibilem et dixerunt. Isti sunt dij tui israel [illegible] quod sit eorum prudentia quia sensus quos dyabolum volunt habere suspectum in transformatione circumcisionis et sabbati. qui patres eorũ ad faciẽdũ et adorandũ vitulũ [illegible] commẽdacione et falsis promissis [illegible] pervenit. Evidenter ergo apparet q intentio et studium dyaboli ac voluntas erga homines numq est nisi mala. quare satis est manifestum q grandis est stulticia et [illegible] in fama et [illegible] iudeorũ vecordia qui circũcisionem et sabbatum et alia que deus eos abstulit. et dyabolus reddidit non cessant observare. Supradictis adhuc videtur addendũ id quod de sabbato scriptũ est in bereschit [illegible] dierum septimane dominus rufus nequam quesivit a Rabi aquiba et ait ei quid est inter diem et diem dixit ei rabi aquiba et quid est inter virum et viros. dixit ei quid dixit tibi. et quid dixisti mihi. Ait ei dixisti mihi in quo differt sabbatũ ab omnibus alijs diebus. Dixit ei [illegible] rex propter gloriam suam sic quoque voluit deus istum diẽ honorare. unde tu scias me scire istud. Dixit ei Rufus sabbatarius arguit hoc qui trahit lapides p totã septimanam et in sabbato quiescit Dixit ei [illegible] in [illegible] mihi. Adduxit dixit ei. Ecce ille qui facit ascendere mortuos arguit. omni namque die est ascendens et nõ in sabbato. Ivit et temptavit in patre suo qui ascendit omnibus diebus et in sabbato nõ ascendit post sabbatum [illegible] pater et quomodo mortuus es factus es iudeus ad [illegible] quare ascendisti omnibus diebus hebdomade et in sabbato non ascendisti.

Ait ei [illegible] sabbatum sponte sua apud vos observat cum hec malo velle suo dixit ei. et [illegible] labor e [illegible] bis sic. Ait ei omnibus diebus septimane in [illegible] in sabbato autem quiescimus. reversus est ad rabi aquiba. et dixit ei. Sic e secundum verba tua q deus sanctus et benedictus per quietem in sabbato vult honorare non [illegible] in eo ventos non facit descendere pluvias non fluctuat mare in undis suis. Dixit ei rabi aquiba habet se in isto de eo [illegible] qui transfert per quamlibet vias. Et vis scire figmẽta hec iudaica contra ipsos committere dicas quemadmodum flumen supra dictum fuit signum observandi sabbati quando per totam hebdomadam currebat trahendo lapides et quiescebat in sabbato ut ipsi fabulantur sic est nunc efficax argumentum non observandi sabbatum quia nusq sub celo sic flumina quia magis quiescat i sabbato q in ceteris diebus. Per totum quippe mundum [illegible] mercatores qui sicut [illegible] mediantibus variisque peregrinis ex india que est in oriente usque ad hyspaniam q est in occidente et a meridie usque ad septemtrionem que est usque ad anglicos et norvegios [illegible] si verum esset utique sibi narrarent et nominarent ubi tale esset flumen iudeis pro [illegible]. Item magister iohannes vallisoletanus conversus in libro [illegible] legum dicit q illud de lapidũ flumine non est verum. nec dicitur hoc per aliquem sapientem nisi per cõtentum ipsorum rabinorum iudeorum ad ipsorum consolationem et gaudium sui cordis quoniam hoc non scribitur in aliqua scriptura autentica. nec in aliquo libro [illegible]. de mirabilibus locorum nec in aliquo alio loco sed in libris solummodo iudeorum ad ipsorum confortationem explicatur. hec ille. Ad aliud vero [illegible] de mortuis non ascendentibus i sabbato dici potest q dyabolus [illegible] vel aliquis alius potuit assumere figuram patris rufi [illegible] et facere ac dicere que dicta sunt ut iudeorum circa observantiã sabbati [illegible]. [illegible] q qui non observant apud nos sponte sua sabbatum apud mortuos observabit [illegible] ut supra ergo abraham et multi alij sancti qui numq coluerunt sabbatum punientur per totam septimanam cum infidelibus et compulsi requiescent in sabbato hoc autem falsum esse quis dubitat q

autem obseruantiam non coluerunt sabbatum ha- betur in bereschith. minora super illud Gen. ii. Ubi dictum est: Et benedixit deus diem septi- mum. Dicit rabi iohannan abrabam non est sim- plex de eo obseruantia sabbati hec ex pugione [illegible] [illegible] [illegible] batum .i. quies domini dei tui et dies domini- ca quam nos christiani obseruamus quoniam fuit sapientes iudeorum et alamum ut notat ma- gister iohannes vallisoletanus conuersus in libro de concordia legum. titulo .iiij. c. x. pria coniunctio solis et lune que fuit in principio creationis mundi: facta fuit die lune ad quoq horas et tercium et quatuor minuta hore.
Et quia tercium non dicit nisi sex diebus ope- raberis et die septima requiesces et non di- xit quod die signata incipient computari illi [illegible] at a die illius coniunctionis solis et lune. quia hec duo luminaria distinguunt diem et no- ctem. Hec coniunctio ut predicitur facta est die lune et sic dies septima est dies solis que est dies dominica ut obseruamus christiani. Est etiam alia ratio quoniam in ista die sabbati quam iudei obseruant est magna mutatio se- cundum stellas ex diuersitate dierum et locorum secundum longitudines et latitudines terrarum quia ierusalem est in longitudine .lxvi. graduum. Et ista terra vallisoletana regis castelle est in longitudine .lxvi. graduum et est differentia i- ter ierusalem et istam terram plus quam duo- rum horarum. Item est alia differentia inter ista secundum motum puncti almonis sphere none per [illegible] lex moysi data est usque ad ista tempora est fa- cta mutatio et differentia plus quam per quinque- gesimam gradus et isto polorum motu mutate sunt longitudines et latitudines et mutata [illegible] nibus usque ad ista tempora et secundum [illegible] terrarum supradictarum hodie iudei vacant ho- ram illius diei sabbati sibi precepti non ob- [illegible] poribus instrumenti. solis mutatio potest da- rissime cognosci ex mora quam facit sol spa- tio vicinus duci stando immobiliter tempore iosue et etiam ex retrocessione solis decem lineis in horologio achaz tempore regis ezechie. Et si iudei dicunt secundum supradictam

tationem quod [illegible] [illegible] quod hec obseruantia quam obseruant christia- ni non dependet a die dominica ratione di- [illegible] veri messie in qua die ipse resurrexit nec ob- [illegible] lis et precisa causa quare fit sabbati memoria creationis mundi et resurrectionis saluatoris mes- sie et adhuc non obligarentur seruare predi- cta. nec etiam sacrificia et obseruationes sepimentorum et pollutionum et ablutionum si- militer possent quod ad terram promissionem re- ducerentur quod est impossibile propter di- uersitatem locorum terre secundum longitu- dinem et latitudinem et terrarum etiam con- stellationes secundum imaginationem sapi- entum et ille est magnus defectus legis. sa- ltem quod omnia que legis erant non obseruare debebant in omni loco mundi quod non est in lege christi veri messie quia in omni lo- co et quacumque parte terrarum tenentur chri- stiani legem sanctam messie semper obseruare.

Sanctus bernardus in suo euangelio eter- no assignat duodecim priuilegia diei domi- nice propter que sabbatum non immerito i [illegible] fuit prima omnium dierum. Secundum quod erit ultima dies presentis vite. Tercium quod [illegible] et nulla nox subsequetur. Quartum quia in eo creauit deus celum et terram. Quintum quia in eo creati sunt omnes angeli a deo et boni in paradyso gratificati et glorificati sunt et eco- tra mali angeli in eodem die peccantes de ce- lo ad inferos expulsi sunt. Sextum quia secundum doctores in die illo primo precepta da- ta sunt filiis israel: Octauum quia in illo die christus incarnatus est. Nam ut refert magister hystoriarum die qua dixit deus fi- at lux visitauit nos oriens ex alto et christus incarnatus est. In huiusmodi mysterium et figuram datum fuit manna in die domini- co sicut dicit super Exod. origenes. Hoc qui- [illegible] est. Sex diebus colligetis illud die autem sex- ta duplum colligetis. patet enim diem septi- mum illum qui sabbatum precedebat qui est feria sexta et ex hoc patet quod manna die do- minica datum fuit. Si enim sex diebus conti- nuis collectum fuit. Septimo autem die.

[illegible] est et per consequens [illegible] mundi a prima die dominica exordium sumpsit. Nonum quia in die dominica xpus destruxit inferni claustra captiuam ducens captiuitatem ac sanctorum animas de lymbo eripiens triumphaliter a mortuis resurrexit [illegible] [illegible] est. Decimum quia die dominico spiritus paraclitus discipulis datus est. Undecimum quia in die dominica erit resurrectio mortuorum et reddet deus unicuique secundum opera sua. Duodecimum quia die dominica erit [illegible] [illegible] domini nostri ihesu xpi veri messie in gloria sua paterna. Unde ysa. viii. et erit sermo [illegible] ex sufficientia mensis ex mense suo et ex sufficientia sabbati in sabbato suo. Illud est seculum futurum quod totum erit sabbatum id est requies. Et nota quod mensis legitime dicitur heredes debebant possidere apud eos pro perfectione numeri omnium dierum in quibus luna perficit cursum suum. Cum luna quippe computant iudei et non cum sole mensis ergo hic ut ait beatus Gregorius pro perfectione positum est et sabbatum pro requie in quo seruile opus fieri non licebat. Erit ergo sermo eorum idest apostolorum et successorum predicatorum sanctorum filiis spiritualibus ex mensis sufficientia id est ex sufficientia perfectionis vite presentis in mense suo. id est in perfectione glorie sue in futuro [illegible] sabbato. id est requie in diebus dominicis et festiuitatibus aliis ad audiendum verbum dei [illegible] et sufficientia requies a vicijs et peccatis in vita presenti erit in sabbato suo. id est in sempiterna requie sua in vita futura seculi quod totum est sabbatum ut predictum est.

Et si queris quare sunt ordinata que diximus septimane per iudeos die sabbati et non alio die septimane. Respondet supradictus magister iohannes in eodem libro titulo [illegible] viij. quod ad hoc fuit triplex ratio. Prima [illegible] quia secundum astrologos maior coniunctio saturni cum Joue fuit in capite arietis ascendente aquario qui est domus saturni que coniunctio necessitauit et coegit populum iudeorum ut fierent in captiuitate egypti quadringentis annis et quod inde educerentur in manu forti et brachio extento. et quod ibi fierent miracula quam plurima. Et ideo sunt in die saturni dies sabbati ordinata in memoriam exitus de egypto et in memoriam coniunctionis saturni et iouis in domo aquarij ut dictum est. Et ratio quare magis firmauerunt se super saturnum quam super iouem est quia saturnus est altior. Item quia ascendens coniunctionis fuit aquarius que est domus saturni secunda. Item propter alias proprietates quas iudei et terra ipsorum habent cum saturno secundum quod dicunt astrologi et viterius declarabo et ideo ordinauerunt hunc diem iudei. quod dies septima quando nihil operari deberent quod esset in die saturni et quod essent in tenebris et sine candelis etiam que ponunt astrologi debere obseruari in die saturni ut liberentur homines a dampno suo et influentia efficacia. Secunda ratio est quia ista die saturni planete infectiui et dampnosi habent singularem potestatem quoniam prima hora noctis diei sabbati est hora martis secundum computationem hebreorum ut iudei computant ordinando primo noctem et postea diem et prima hora diei sabbati est hora saturni quia duo planete sunt dampnosi secundum astrologos et sic in die illa naturali dampnosi planete habent suam influentiam dampnosam singularem. Et sic scripsit Rabi abraam in glosa sua quam fecit super decem precepta super illo specialiter [illegible] preceptum fuit propter speram saturni et quod [illegible] [illegible] ipsarum quelibet unam diem in qua magis appareret ipsarum virtus. et quoniam una die [illegible] [illegible] quiescere tenebantur in signum [illegible] mundi ut dictum est [illegible] Moyses in [illegible] quod illa dies requietionis esset specialiter et signanter illa dies saturni que est sabbatum in qua stelle predicte dampnose habent potestatem et influentiam singularem ut ab ipsarum dampnis et infectionibus tueantur.

Tercia ratio est propter potestatem istius planete [illegible] super iudeos et [illegible] suos quia secundum astrologos iudei sunt sub constellatione Martis et Saturni et sic per experientiam patet quoniam quando saturnus est in domo casus sui et habet aspectum a malo et dampnosis alijs stellis tunc euidenter apparet malum opus aliquod in iudeos et hoc scripsi me sum expertus et secundum conditiones suas [illegible] de natura saturni [illegible]

Pro loueno q̄ de natura saturni est inutina et casus et populus captiuus et in laborum conditionum ut sunt iudei. Et ideo diebus sabbatinis et aliis diebus ubi erant predicti planete in exaltationibus suis faciebant plura sacrificia q̄ in aliis diebus ut ab illarum planetarum dominio specialiter essent salui prout per gl. Rabi abraam euidentius demonstratur quam fecit generaliter super legem. et probatum est per dicta astrologorum que ego allegaui in declaratione quam scripsi super glosam predicti Rabi abraam abenazra et ista talia cerimonialia priuanda erant in complemento legis in aduentu xp̄i quoniam ipse uenit pro salute animarum. Et [illegible] aboleret que ydolatriam sapiunt apparenter et [illegible] legis [illegible] non est [illegible] corporalis sed potius spiritualis et [illegible] dici obseruantiam in hebdomada in memoriam creationis mundi que fuit causa [illegible] mutationis legis prout diximus. Rationabile erat in complemento legis poneret illam diem que est dies requietionis et illam animam superfluam aliam quam dicunt [illegible] ad uenire prout dixerunt q̄ septimo die quieuit et animauit exo. xxxi. Animam aliam creauit dominus die sabbati q̄ esset die solis que est dies dominica et ista die dominica xp̄s a mortuis resurgens demonstrauit mundo animarum salutem. et propter istam diem vere dicitur animam aliam uenire. quoniam propter resurrectionem xp̄i anime perpetuo vitam habent. et hoc signauit algasel philosophus dicens in resplendore solis sanamur non indigentes [illegible] predictus dicens.

Patet ergo quare iudei obseruant diem [illegible] quietionis hebdomade in die saturni et hoc dies requietionis ab omnibus de mundo sabbatum dicatur quia sic sabbatum interpretatur ut supra patuit quia tamen non ex intentione qua iudei sabbatum suum appellant. Ideo non diem saturni sed aliam colunt uidelicet diem dominicam nos christiani omnibus superfluitatibus exclusis in memoriam resurrectionis christi in hac [illegible] et future resurrectionis in hac [illegible] ut supra dictum est. Item possumus addu[c]ere contra iudeos auctoritatem magistri [illegible] conuer[si] in libro bellorum dei. In quo disputauit contra iudeos secundum opinionem thalmudh. ubi dicitur q̄ sm iudeos ad est in [illegible] omnia festa et ieiunia remissionum et indulgentiarum posse mutari. et [illegible] uocant ipsa sabbatum sicut ipsum sabbatum et probant hoc Leuit. xxiij. Hec sunt ferie domini quas uocabitis san[c]tas. et glosauerunt [illegible] uocabitis. id est posito q̄ erent [illegible] uel ignoranter. quoniam illa debent festa simpliciter reputare et sic non debent iudei inconueniens reputare q̄ illi qui receperunt legem saluatoris messie [illegible] sabbatum in diem dominicam commutarunt propter rationes superius allegatas et de hoc xp̄s in euangelio mathei. xij. respondens [illegible] sabbato [illegible] dominus habet potestatem super sabbatum.

Contradicit iudeus probare q̄ ihesus christus non est uerus messias quia non ue[nit in] [illegible]

[S]Extum argumentum nititur ostendere ihesum christum saluatorem nostrum non esse uerum messiam in lege et prophetis promissum. Arguunt ergo iudei [illegible] uerus messias debet uenire in nouissimis diebus sed nondum sunt dies nouissimi ergo nondum uenit messias. maior patet ysa. ij. quod exponitur ad litteram de messia ubi dicitur erunt in nouissimis diebus. minor [illegible] patet. ad illud argumentum dicendum q̄ dies messie dicuntur nouissimi habendo respectum ad ordinem. habendo respectum [illegible] habendo respectum ad sacram scripturam. Primo ad ordinem quia sex milia diuidendo et ordinando per tres [illegible] sicut [illegible] duratio mundi secundum iudeos et duo nouissima milienaria dicuntur dies messie patet per canadum [illegible] Unde in thalmudh in libro qui dicitur san/hedrin qui sonat sacerdotes magni. inuenitur hoc quod sequitur legerunt studio [illegible] q̄ sex milia annorum mundus habet durare duo milia uanitatis et duo milia legis et duo milia messie et sequitur. Et propter nostra peccata que sunt multa transierunt ex illis que [illegible] hec [illegible]. Et cum hec dicat Thalmudh quasi transierant de duobus milibus

aduentus messie quasi septem anni. et post illud
tempus transierunt iam quasi. mcc. xlij. anni
cum illo numero sex milium annorum vide
tur concordare beatus ysidorus super pen-
thateu cum super illo passu enoch septimus
ab adam qui placuit deo translatus est dicit
ubi enoch septimus ab adam septenarium requi-
em significat. transactis namque sex milibus an-
nis et renouato celo ac terra factoque iudicio
transferentur sancti in vitam eternam. Nunc
vide cecitatem iudeorum ipsi computant annos
a creatione mundi sicut nos a natiuitate christi
et dicunt quod isto anno in quo nos computamus
[illegible]
mundi quinque milia. ccxx. et sic patet quod secundum
[illegible]
sm eorum computum mille ducenti viginti anni quibus
bus debuisset venire messias. et cum non sit
numerus annorum vltra sex milia vt dicunt et
et ipse debet regnare duobus milibus annis
quomodo hoc est possibile cum non restent sex
cundum computum suum nisi. dcc. lxxx. anni: Item
ipsi assignant in predicto numero annorum
determinatum tempus messie. scilicet finitis quatuor
de milibus annis a creatione mundi vt refer-
uentur duo mille pro messia. Nunc attende
[illegible] in fine numerus erit ibi
[illegible] in gentem fortissimam ego
[illegible]
O iudee tu determinasti tempus messie. et
vide quid dicat deus. ego dominus in tempore
suo scilicet messie subito faciam illud. Super
quo verbo dicit glo. hebraica si fuerint boni
ante tempus suum et si non fuerint boni in
tempore suo ergo necesse est quod iudei conce-
dant secundum suam glosam vnum de duobus vel
quod ipsi fuerint boni vel non boni: Si boni
[illegible] messias venit ante tempus suum. scilicet an-
te quam inciperet numerus quinque milium. Et si
fuerint non boni sicut ipsimet concedunt in
dicto prouerbio quod propter peccata sua mille tran-
sierunt. scilicet anni. qui preterierunt. necesse est quod
tunc concedunt secundum suam glosam quod in
tempore suo venit. scilicet finitis quatuor milibus
annis in principio quinti millenarii annorum. et sic
habent concedere necessario quod secundum suum
numerum iam sunt mille et. xviij. anni quod na-
tus est messias. Et si dicant quod nos compu-
tamus plus anticipando tempus: Dico quod
licet simus differentes cum eis in computa-
tione annorum a creatione mundi stante ta-
men suo numero in veritate sicut anticipaue-
rit tempus adimpleuit quod promisit. Et [illegible]
[illegible]
quod ad dictum signatum ciuitatem. scilicet anni. [illegible]
autem illud tempus reputa in medio anni
vel alias tibi dederit alterum terminum est quod
adimpleuit promissum. et sic non obstante
in stante numero iudeorum computabimus
eorum ingressum quinti millenarii. et dicimus
quod sunt iam mille. ccclxiij. anni quod venit mes-
sias. stante tamen computatione nostra a cre-
atione mundi. Dicimus quod messias venit in-
fra duo vltima millenaria. cum ergo per ca-
ditionem et respectum ad duas primas dualita-
tes milenariorum annorum duo vltima mil-
lenaria in quibus debet regnare messias di-
cuntur dies nouissimi. Sequitur quod dies in qui-
bus venit ihesus nazarenus verus messias
sunt dies nouissimi de hoc numero sex mili-
[illegible]
eo. iiij. thesauro primo. Secundo patet hoc
idem habendo respectum ad etatem [illegible] du-
rans mundi mensuratur septem etatibus si-
cut duratio hominis quarum nouissima et
vltima est decrepitus que principium habet
principium sicut cetere etates non tamen ter-
minum quia multorum plus durat quam ceter-
re etates et ihesus nazarenus fuit in decrepi-
tate mundi et per consequens in nouissimis
diebus habendo respectum ad etatem. Terti-
us patet hoc habendo respectum ad sacram scri-
pturam. nam multa tempora et dies prece-
dentia ihesum nazarenum circiter per duo
milia annorum dicuntur in scriptura dies
nouissimi sicut patet Genes. xlix. vbi israhel
vocatis filiis ante mortem suam dixit. Con-
gregamini filii israel vt annunciem vobis que
ventura sunt in nouissimis diebus. vbi mul-
ta annunciat non solum de his que debent im-
pleri de aduentu messie sed etiam multa que
completa sunt tempore regum israel et iuda
sicut fuit de principatu iuda et de excellentia
super omnes fratres suos et de regno vbi iu-
da te laudabunt fratres tui etc. Patet igitur
quod non solum dies messie in quibus fuit ihe-
sus nazarenus dicuntur dies nouissimi sed
etiam multa tempora ante circiter per duo mi-
lia annorum precedentia dicuntur dies no-
uissimi.

Contendit iudeus probare quod ihesus christus non est verus messias quia in eius aduentu mons syon non fuit eleuatus in vertice montium.

s Eptimum argumentum iudeorum est tale. In aduentu messie mons syon debet eleuari in vertice montium sed hoc non est factum ergo nondum venit messias. Maior est ysa. c. vbi supra. Erit in nouissimis diebus preparatus mons domus domini. id est mons syon in quo erat templum in vertice montium et eleuabitur super colles. Minor patet quia in diebus ihesu nazareni nihil tale factum est. Ad illud argumentum iudeorum de monte syon qui in diebus messie secundum iudeos debet eleuari super alios montes. vnde dixerunt aliqui iudei quod tempore messie debet deus portare montem thabor et montem synai et montem carmeli ad locum vbi est iherusalem et in vertice istorum montium ponere montem syon hoc ut dicunt ipsi non est factum tempore ihesu nazareni ergo non est messias. Respondeo secundum Rabi salomonem quod ista eleuatio montis supra montes non est intelligenda secundum locum sed secundum excellentiam et gloriam illius montis quia ibi debebant opera magna signa et miracula plus quam in alijs montibus quod impletum est tempore ihesu nazareni quia ibi illuminauit secum. curauit languidum. Ibi super omnes apostolos misit spiritum sanctum. ibi multa alia signa et miracula fecit. Et in hoc mons ille super alios montes eleuari debebat et sic impleta est prophetia in vero messia ihesu christo.

Contendit iudeus probare quod ihesus christus non est verus messias quia in eius aduentum ad eum non confluxerunt omnes gentes

o Ctauum argumentum iudeorum est ad verum messiam cum debet venire debent confluere omnes gentes sed ad ihesum nazarenum non confluxerunt omnes gentes ergo non est ipse messias. Maior patet ysa. c. quo supra vbi statim sequitur. Et fluent ad eum omnes gentes. minor est clara dicunt iudei quod in nazarenum non crediderunt omnes gentes nec adhuc credunt. Ad illud argumentum iudeorum super illud fluent ad eum. i. ad fidem eius omnes gentes. Dicendum quod ibi omnes distribuit pro generibus singulorum non pro singulis generum. vt omne animal fuit in archa noe. ita quod est sensus quod de quolibet genere gentium venirent ad fidem veri messie quod impletum est in ihesu vero messia nostro per apostolos suos per quorum predicationem de omnibus gentibus conuersi sunt ad fidem christi. quia in omnem terram exiuit sonus eorum etc. Et sic in isto modo in ihesu vero messia nostro impletum est illud. ps. Deus iudicium tuum regi da. et adorabunt eum omnes reges omnes gentes seruient ei. quod impletum fuit in constantino imperatore quando suscepit fidem christi. Vel aliter dicendum quod aliquando omnes in scriptura sumitur pro multis vt in. Reg. xvij. Dixit absalon et omnes viri israel. Melius est consilium chusi arachite achitofel. et certum est quod non erant ibi omnes viri israel sed multi. Similiter in euangelio Mathei. ij. Audiens herodes rex turbatus est et omnis iherosolima cum illo. omnes enim. i. multi de iherosolima. Sic in proposito venient ad eum omnes gentes id est multi de gentibus.

Contendit iudeus probare quod ihesus christus non est verus messias quia in eius aduentum non dixerunt gentes venite ascendamus ad montem domini.

n Onum argumentum iudeorum est cum verus messias venerit omnes gentes confluentes ad eum dicere debent. Venite et ascendamus ad montem domini et ad domum dei iacob. Sed hoc non dicitur in aduentu ihesu nazareni ergo non est verus messias. Maior patet ysa. vbi supra. Venite ascendamus ad montem domini et ad domum dei iacob. Minor patet quia alij christiani dicunt eamus ad domum petri. Alij dicunt eamus ad domum pauli. Alij ad domum martini etc. Nulli vero dicunt ad domum dei iacob. Ad hoc argumentum dicit Alanus

in suo quadripartito libro.iij.c.ix. Dicēs q moris iste xpūs est in quem iam vniuerse fines terre credunt. iam adorant vniuerse familie gentium. vna et concordi voce dicētes. eam⁹ ad montem dñi et ad domū dñi dei iacob. hoc est ad domū dei quē coluit abrahā quē coluit iacob. quē coluit moyses quem coluit aaron. Ideo ostenditur vnum deum esse et omnium qui ante legem fuerunt fideles et eorum qui sub lege extiterunt et eorum qui nunc existunt credentes in deum. Qd autem arguunt nos super hoc quod dicimus eamus ad domum petri ad domum pauli. ad domum marie etc. Nullus qui sane sapit dubium hoc non intelligit. Nullam quippe petro sine paulo domum facimus: Sed in honorē petri atq̄ i memoriā sancti pauli deo eam dedicamus. Nec vbi pontifices fas est in consecratione ecclesiarum dicere tibi petro et tibi paulo hanc domum dedicamus sed potius deo dicitur consecrari. et q̄uis diuerse ecclesie deo consecrentur: tamen vna ē domus dei. vna est dei ecclesia oīmq̄ fidelium conuentus. Ad hanc domū dei accedit qui de vnitate ecclesie est. In hac domo dei adoratur mons montium et xpūs sanctus sanctorum: hic peccata remittuntur. hic non solum homicidium prohibetur immo etiam ira et odium tollitur.

Contendit iudeus probare q ihūs non est verus messias quia in eius aduentu gladij non sunt conuersi in vomeres nec lancee in falces.

4 Decimum argumentum iudeorū ē. In aduentu messie gens cōtra gētem non debebat leuare gladium nec exercere vltra ad prelium et debebant cōflare gladios suos in vomeres et lanceas suas i falces Sed cōstat q post aduentum ihū nazareni et adhuc modo: non cessauerunt bella p ordinem vt patet manifeste et maxime in iudea quia post mortem eius fuerunt acerrima bella in iudea per Tytum et vespasianum: fuerunt etiam semper lancee et gladij et alia arma bellica in magna copia. Igitur ihūs nazarenus non est verus messias. Maior patz ysa. c. vbi supra. Ad illud argumentum iudeorum de pace que debebat esse tpe messie de qua pphetat: non leuabit gens contra gētem gladium nec exercebuntur vltra ad prelium. Dicendum q ista pax fuit tempore ihū nazareni veri messie. Nam fuit pax spiritualis inter viros spirituales quia inter malos pax esse non potest. Non est pax impijs dicit dominus ysa. xlviij. In cuius signum angeli i sua natiuitate cantauerunt. Gloria in excelsis deo Et in terra pax hominibus bone voluntatis Fuit etiam tēporalis pax de qua intelligunt Primo in romano imperio quia i cesare augusto finita sunt omnia bella ciuilia que inceperunt in Roma immediate post euersionem carthaginis. Secundo in iudea pax maxima que incepit in natiuitate ihesu nazareni quando mundus tanta pace gaudebat q cesar Augustus non armis aut bellis occupatus: voluit scire quot ville quot ciuitates quot castra essent in mundo. Et ex hoc exijt edictum a cesare Augusto vt describeretur [illegible] pax per annum. xv. annos vsq ad destructionem iherusalem per Tytum et vespasianum quod patet q2 ante ihesum xpm cesar Augustus regnauerat per. xlij. annos. xps autem [illegible] passione xpi vsq ad destructionem iherusalem fluxerunt anni quadraginta et sic sunt in summa centum et. xv. anni. ita q sunt diuturna. Et nunc probabile est q propter diuturnitatem pacis iudei conflarent gladios i vomeres etc. sicut sensibiliter videtur in terris vbi post bella sequitur pax diuturna. Sequitur in sacra auctoritate non leuabit etc. yperbole est ad designandum pacis diuturnitatem sicut communiter dicitur de aliquo negocio quod protrahitur vltra modum consuetum Illud negocium nunq̄ terminabitur licet aliquando terminetur infra annum vel infra mensem seu etiam in minori secundum conditionem negocij: et hic modus loquēdi [illegible] Et dicunt iudei q ista prophetia nunq̄ impleta nisi illa pax fuisset perpetua propter illud quod sequitur nec exercebuntur vltra ad prelium quia signum aduentus messie est pax sine fine patet ysa. ix. Multiplicabitur eius imperium et pacis eius non erit finis vbi agitur expresse de aduentu messie et in. ps. De⁹ iudicium tuum regi da. Orietur in diebus e⁹

iustitia et habundantia pacis donec auferatur luna. sed luna numquam aufertur ergo nec pax. Dicendum ad primum cum dicitur. nec exercebuntur vltra etc. quod si vltra non dicit eternitatem sed diuturnitatem temporis vt sicut patet quod [illegible] est quod in doctrina sacre scripture attendere debemus ea que sunt [illegible]
lex antiqua per se et directe preparabat populum [illegible]
[illegible] audiret in illis vt habeleum et omnes qui non nouerunt bella chananeorum et postea docere filios eorum certare cum hostibus et habere consuetudinem preliandi etc. Ex quibus manifeste patet quod sicut prima lex expresse promittebat regnum terrenum ita directe preparabat temporale prelium. Sed lex euangelica ordinat populum ad acquirendum et possidendum regnum celorum ad quod directe est quod se non indigemus armis materialibus sed fortitudine et virtutibus propter quod secunda Cor. x. dicitur arma militie nostre non sunt carnalia quia tota colluctatio nostra in noua lege est aduersus rectores tenebrarum et contra spiritualia nequitie in celestibus vt habetur ad ephe. vi. De hiis armis visum est supra in .i. consideratione prima. Est igitur sensus prophetie si debeat compleri in hac vita presenti quod tempore noue legis non erunt talia bella ex conditione legis sicut accidebat in lege antiqua sed solum indigemus virtute ad seruandum meritum in presenti vita et sic et ad merendum premium in futura gloria: vel aliter sicut dicit peritissimus pater vir alfonsus in suo dyalogo ti. ix. Hec enim quod non dixit propheta predicens quod futurum sunt gentes narrando sed quod precepturus sit ipse ostendens [illegible] dicit de ipso. et loquitur inquit pacem gentibus. Sicut enim hic de eo quod pacem precepturus sit dictum esse intelligimus ita et ibi. quod enim et ipse preceperit si completum non est nulla eius culpa fuit. Ad alia duo scilicet et pacis non erit finis et donec auferatur luna

dico quod non debent exponi ille prophetie de pace temporali. sed illa que durauit illo tempore fuit signum pacis spiritualis. quia certum est quod cito post mortem christi sicut dictum est resurrexerunt bella in iudea iudeis aduersum pugnantibus et iterum contra romanos rebellantibus sicut dicit iosephus in libro de iudaico bello propter quod ciuitas iherusalem et terra in circuitu fuit destructa. Exponitur ergo de pace quam angeli denunciauerunt in christi natiuitate dicentes. Gloria in excelsis deo. et in terra pax hominibus bone voluntatis. Hec pax consistit in tranquillitate conscientie que permanet iustis omni tempore prouer. xii. Non contristabit iustum quicquid ei acciderit: et sic permanebit in iustis vsque ad finem mundi cui succedit pax celestis que exsuperat omnem sensum ad philip. iiii. et sic manet eternaliter ex quo sicut luna que est incorruptibilis. Pax ergo prophetata de messia est pax per angelum in sua natiuitate nunciata quam mundus dare non potest quia mundus dat pacem suam cum mala voluntate. dat pacem in signo non in opere in ore non in corde. psalmo. Loquuntur pacem cum proximo suo. mala autem in cordibus eorum. et illam spiritualem pacem bone voluntatis per angelum nunciatam confirmauit dominus christus verus messias in morte vicina. pacem relinquo vobis pacem meam do vobis non quomodo mundus dat ego do vobis Jo. xiiii.

¶ Consideratio [illegible] quod [illegible] est verus messias quia in eius aduentu non habitauit lupus cum agno.

¶ Tertium argumentum iudeorum contra verum messiam sumitur de textu ysa. c. xi. Egredietur virga de radice yesse. que secundum omnes doctores loquitur de aduentu messie: qui de radice yesse egressurus erat. et sequitur. habitabit lupus cum agno et pardus cum hedo accubabit. vitulus [illegible] et puer paruulus minabit eos. vitulus et vrsus pascentur simul et requiescent catuli eorum. et leo quasi bos [illegible]

ab ubere. super foramine aspidis et in caverna reguli: qui ablactatus fuerit manum suam mittet. Super isto textu dicunt iudei quod in adventu messie animalia silvestria pacificabuntur sic videlicet quod pacifice vivent et habitabunt cum animalibus naturaliter mansuetis. et quod animalia venenosa non nocebunt hominibus nec pueris. immo quod infantes secure ludent cum eis: nihil horum dicunt iudei impletum in tempore iesu nazareni ergo non est messias. Ad istud argumentum [illegible] dicendum quod non est verum quod animalia silvestria tempore messie debent [illegible] scilicet quod pacifice vivant et habitent cum mansuetis et quod venenosa non nocebunt et cetera quia sicut dicit rabi salomon tempore messie nec tempus nec animalia nec corpora celestia in suo naturali mutabuntur. Et ideo dicendum quod ille locutiones que sunt in illa prophetia sunt methaphorice quia nominantur ibi homines nominibus animalium. Quid enim prodesset talis consideratio si lupus pacem non haberet nisi cum agno nec pardus nisi cum hedo [illegible] Inquietaret namque lupus hedum et leo agnum et pardus aucem. Ista ergo diversa animalia diversas hominum conditiones designant. Hoc probari potest ex scriptura veteris testamenti et de ipsis secundum suam cecitatem propriis manibus possunt palpare. Dicitur enim Gen. xlix. Beniamin lupus rapax et tamen iste lupus vere erat homo. Et ibidem Dan. coluber in via cerastes in semita: ysachar asinus fortis quod autem iste modus loquendi sit in dicto capitulo. patet quia yesse patrem david vocat radicem. David vocat virgam. et messiam vocat florem. et hoc patet per thargum translationem chaldaicam. Item ysa. xvi. capi. Emitte domine agnum dominatorem terre. Animal autem irrationale non potest dominari terre cum ex ordinatione divina homo [illegible] Genesi i. capi. Item Genesi [illegible] Catulus leonis iuda. Et Iheremias iiij. Loquens propheta de nabuchodonosor qui debebat destruere civitatem iherusalem. Ascendet leo de cubili suo. ergo omnia ista animalia diversarum conditionum sunt homines. que ad unitatem legis evangelice [illegible] quod lupus [illegible] lupus maneat cum agno. sed quod lupus in ecclesia efficitur agnus. et tunc habitat lupus cum agno. Nos sane per bestias illas que rapina et carne vivunt: impios homines intelligimus et raptores. per reliquas vero pecudes mansuetos et simplices et de illis propheta dicit quod christus eos habitare et pacem habere preciperet. Et quod ita intelligenda sit illa prophetia. scilicet de hominibus patet per prophetam reddentem causam illius dicti [illegible]. Quia enim immediate quia repleta est terra scientia domini. bestie autem intellectu carentes scientie domini non sunt capaces. Sed et in solutionem intelligentie modernorum in prophetia predicta venerunt doctores antiqui iudeorum: nullam inter tempus modernum et tempus christi sufficientem esse differentiam nisi quod in eius tempore captivitatem omnium exibunt atque miseriam [illegible]. Est ergo sensus in diebus messie habitabit lupus cum agno. id est superbi cum humilibus. Infideles cum fidelibus. Iudei cum gentilibus. et venenosi gentiles qui voluerunt devorare iudeos eis non nocebunt et cetera. Que omnia impleta sunt tempore ihesu nazareni quando simul in una fide et cultu veri dei habitaverunt venenosi gentiles cum humilibus iudeis. Et ad litteram impletum est illud in evangelio christi quando christus ihesus dedit potestatem apostolis et discipulis virtutem calcandi super serpentes Luce. x. et cetera. Et actuum. xxviij. dicitur quod paulus percussus a vipera in nullo est lesus propter quod barbari admirantes dixerunt ipsum esse deum. Sed quid est quod dicitur in predicta auctoritate et puer parvulus minabit eos. Dico quod puer parvulus leonem et vitulum minat cum agno in domo dei pastor. i. prelatus nobilis et ignobilis potentis et impotentis. fortis et debilis imperat [illegible] quolibet.

Contendit iudeus probare quod ihesus non est verus messias quia iudei non sunt liberati a captivitate nec ad patriam reducti.

d Uodecimum argumentum iudeorum. Accipitur ex textu Deutero. xxx. ubi dicitur cum ergo venerit super te sermones isti benedictio sive maledictio quam

proposui in conspectu tuo et ductus penitudine cordis tui in universis gentibus in quas dispersit te dominus deus tuus et reversus fueris ad eum et obedieris eius imperiis reducet te dominus deus tuus de captivitate tua ac miserebitur tui: et rursum congregabit te de universis populis in quos te ante dispserat et si ad cardines celi fueris dissipatus inde te trahet dominus deus tuus et introducet te in terram quam possederunt patres tui et maiorem numero te esse faciet quam fuerunt patres tui.

Istud dicunt iudei non esse factum in tempore ihesu nazareni. quia nec liberati a captivitate sunt nec reducti ad patriam quam possederunt patres sui. et tamen illud debet fieri tempore messie ergo non est ipse messias promissus. Ad illud argumentum est triplex responsio. Prima est quod hec omnia non debent impleri tempore messie absolute. sed cum conditione posita in textu dicto. scilicet si fueris ductus penitudine cordis in uno committe peccata peccatis sicut patres eorum et mala malis addunt. et ipsi concedunt quod ipsi sunt in presenti captivitate propter peccata que non emendant et de quibus non penitent gratis igitur sunt in ea. Secunda responsio est quod illa prophetia moysi impleta est in reductione captivitatis babylonice quia quando illa prophetia fuit dicta per moysen solum fuerat populus in servitute egyptiaca. Et idem [illegible] textus versum, i. verum et similiter habetur ysa. xi. Adiiciet dominus secundo manum suam ad possidendum residuum populi sui quod relinquetur ab assyriis et non habetur in tota sacra scriptura [illegible] captivitatem iudeorum. sed solum secundo. et secunda captivitas fuit babylonica. Isto igitur impletum est in reductione captivitatis babylonice. Sed contra hoc fortiter arguunt iudei per illud Ezech. xxxix. c. ubi dicitur quod congregabit nos dominus de nationibus et non relinquet quemquam ex illis sed in ista reductione babylonica multi remanserunt et non omnes reversi sunt igitur prophetia non est impleta. Dicendum quod immo prophetia est impleta [illegible] omnibus nullo tempore. Cyrus dedit licentiam [illegible] omnia munera multa et vasa templi que tulerat nabuchodonosor de ierusalem et nullus coactus est ibi quam voluerit reverti. Illi autem qui ibi remanserunt fuerunt ingrati de-

[illegible] Tertia responsio est quod [illegible] exponit quod predicta congregatio facta est per christum verum messiam spiritualiter qui congregavit iudeos et gentiles in unum per [illegible] gelista. xi. ca. ubi dicitur quod ihesus moriturus erat pro gente non tantum pro gente sed ut filios dei qui dispersi erant congregaret in unum. Nullus autem ab hac congregatione expellitur qui velit intrare quia nulli clauditur gremium ecclesie. Iudei autem hanc congregationem non intelligunt sed volunt intelligere quod sicut corporaliter fuerunt per orbem dispersi. sicut corporaliter in terram promissionis quam possederunt patres eorum debent congregari. Et ergo [illegible] iudeorum excluditur. Notandum est sicut notat reverendus magister Paulus episcopus burgensis in suo [illegible] gatio de qua loquuntur prophete est duplex [illegible] corporalem in aliquo loco. quandoque vero significat congregationem .s. animorum in aliquo credibili seu opinabili vel desiderabili et huiusmodi. Sicut enim corpora in eodem loco posita dicuntur congregata localiter et adinvicem remota dicuntur dispersa sic animi in eodem conceptu intellectus seu voluntatis consistentes [illegible] gari. unde auctoritas allegata ezech. potest [illegible] de congregatione corporali intelligitur quod fuit impleta in reditu de captivitate babylonica quando omnis populus israeliticus qui voluerunt ascendere ad terram promissionis habuerunt universalem licentiam seu potestatem hoc faciendi. sicut supradictum est. et [illegible] prophete predicte ezech. In quo duo tangit prophetice [illegible] manifeste falsum si hoc adhuc esset futurum cum ab illo tempore in quo dictum fuit nunc [illegible] usque ad istud tempus transierunt plus quam mille [illegible] que ipse ezech. qui hoc fuit dictum pro prophetia imminebat ipsa predicta congregatio. Ideo dixit in hoc prophetia nunc reducam captivitatem etc. que [illegible] Ezechiel. xi. Congregabo vos de populis et adunabo de terris in quibus dispersi estis et dabo vobis humum israel: fuerunt impleta in reditu captivitatis babylonice per con-

gregationē corporalē [illegible] que tunc fuit facta. Secundo vero intelligitur cōgregatio in predicta auctoritate spiritualiter que impletū fuit per ihesum xp̄m verum messiā sub quo tenus israel. i. fideles christi qui veri israel dicuntur non carnale sed spirituale ē cōgregatio seu unitas in fide christi sub quam omnes fidelium veniunt seu cōgregantur. nec obstat si isti dicant q dicitur nūc cōventā non quia non usq dictū tēpus in quo hec prophetia fuit dicta a tempore adventus xp̄i sicut p̄us tempus ut est manifestū. iam quia respectu divine eternitatis tēpora omnia reputantur ut nunc. Ex quibus patet q sm veritā q predictarum expositionū prophetia predicta iam est impleta. Et si dicat iudeus nō invenitur in sacra scriptura congregatio spūalis sed utrumq dicitur congregatio intelligitur corporum quare sequitur q predicta expositio nullum habet in sacra scriptura fundamentum. Respondetur q non est mirum si iudeus non invenit quia cecus est. nunq̄d legitur in ps. Cor eius congregavit iniquitatem sibi. Constat enim q congregatiō iniquitatum in corde fit per multarum cogitationum iniquarum aggregationem que non est congregatio corporum sed conceptuū cordis. Legitur enim Ezech. xxxvii. q propheta iussu divino accepit duo ligna quorum super unum scripsit tribui iude et iosaph eius. Et super aliud tribui effraym et sociis eius. que quidem ligna de dei mandato venit ad alterum adiungit per quorum adiunctionē vide legitur figurari a deo unio israel ho adiunctum sic q non dividerentur in duas gētes seu duo regna. Ex quo patet q per coniunctionem corporalem figuratur coniunctio spūalis in scriptura et per consequens coniunctio spūalis est [illegible] aut figuratum potius seu dignius q figura. Expositio auctoritatis ezechiel. de congregatione spirituali qualis est facta per christū est multum rationabilis et dictis sacre scripture conformis. Nec est iterum instantia de supradicta auctoritate deutero. xxx. ubi agitur de captivitate iudeorum hodierna ut ipsi asseverant. s. q sunt congreganda diversis gentibus revertentur in terram quam possederunt patres eorum ex eo q dicitur in textu, si ad cardines celi fueris dissipatus inde te cōgregabit dominus deus tuus et inde assumet te atq introducet in terram quam possederunt patres tui et obtinebis eam. Ratiō autem quare instantia predicta nullius est roboris. q̄a sicut congregatio est dictum equivocum ut dictum est sic etiam terra. Dicit enim raby moyses [illegible] intelligere vult oportet q significationes dictionum equivocarum discernat nunc autem ut patet ex sacra scriptura iste terminus terra corporea et sensibili in qua homines communiter habitant. quandoq vero pro spirituali in qua sancti habitant de qua dicitur in ps. Credo videre bona domini in terra viventium. Unde si predicta auctoritas intelligatur de hodierna captivitate ut iudei exponunt tunc congregatio de qua loquitur intelligenda est spiritualis. Similiter et terra contenta in illa auctoritate intelligenda est non terra in qua habitaverunt patres corporaliter pro certo tempore et postea mortui sunt.

Sed terra viventium in qua quicunq reversus fuerit ad deum per veram penitentiam que fidem et charitatem presupponit introducitur et eternaliter manet. Sed dicet nemo iudeus si terra aliquando intelligatur in scripturis pro eterna mansione hoc est cum additione huius termini viventium et huiusmodi. Sed terra simpliciter sumpta non accipitur in scripturis nisi pro hac terra sensibili. Respondetur iudeo q cecus factus ne mirum si non videt scripturam sacrā in qua sine aliqua additione terra aliquando accipitur pro terra spirituali habitata p [illegible] iusti autem in hereditabunt terram et habitabunt in seculū seculi super eam. Constat autem q nulla ē terra sensibilis in qua iusti in seculum seculi habitant cum omnes iusti in hac vita existentes sint mortales. Et sic patet q terra de qua loquitur psal. non est illa terra sensibilis in qua habitamus mortales homines temporaliter sed illa terra celestis in qua iusti habitant in seculum seculi sed et eternaliter. Et ista est propter terra viventium et sic patet q vocat psalmus simpliciter sine adiectione illam terram celestem quam sancti habitant quam quidem significationem [illegible]. Unde insuper illud Isa. lx. capi. Populus autem tuus omnes iusti imperpetuum hereditabunt terram. Dicitur in libro can-

hedrin celesti. omnis israelita habet sortem in seculo futuro. scriptum est enim populus tu us omnes iusti iperpetuū hereditabūt terrā hec illi. quā auctoritatē tenēt oēs posteriores moderni iudeorū sine contradictione. Ex quo patz q terra in verbis ysa. simpliciter dicta. s. omnibus hereditabunt terram accipitur pro terra illa celesti et eodē modo intelligendū est in auctoritate deutro. xxx. per iudeos allegata. Patz ergo falsum eē opinionē iudeorū dicētiū q sunt congregādi corporaliter ab hac captiuitate in qua sunt vndecunqz sint et reducendi ad terrā illā sensibilem quā possederunt patres eorum et q predicta prophetia ipleta ē p xpm in congregatione spūali et vir tuali.

Contendit iudeus pbare q ihūs non ē verus messias quia non cōgregauit iudeos in iherusalem.

C Ex eadem argumentū iudeoz. Licet terra possit intelligi celestis vt in precedenti solutione dictum est non tamen videtur quō possit intelligi q congregatio iudeorū non sit fienda a captiuitate qua sunt ad ciuitatem iherusalē reuocandi cū hoc expresse sit auctoritas hiere. iij. c. In tempore illo vocabunt ihrlm soliū domini et congregabūtur ad eā omnes gentes in nomine domini in iherusalem. cū ergo hec cōgregatio non sit facta expectatur ergo fienda p messiam futurū. Respondet predictus magister paulus libro eodem et ca. iij. c. q hec dictio iherusalē est equiuoca sicut iste terminus terra salem a consilio. vnde sup illud. ps. cxxi. Iherusalē que edificatur vt ciuitas cuius participatio eius in idipsum doctores iudeorū tradūt q iherusalē inferior dirigat ad iherusalem superiorē. Hec ille. Ex quo patet manifeste q intelligūt illud quod dicitur i ps. Iherusalē que edificatur vt ciuitas pro inferiori iherusalē et illud quod sequitur vt cuius participatio eius in idipsum. pro iherusalem superiori que quidē expositio est satis congrua quia illa inferior iherusalē ad illā superiorē ordinatur seu dirigitur. patet igitur ex dictis doctorū hebreorum q iherusalem quandoqz accipitur in sacra scriptura pro illa celesti. et sic debet intelligi in predicta auctoritate hiere. allegata i qua dicit q congregabuntur ad iherusalē omnes gētes in nomine domini. Secundū etiam q secundum doctores iudeorum non solū beatitudo celestis vocatur iherusalē in scriptura. sz etiam mons dei et locus sanctus eius. et sanctuarium et atria domini et tēplū domini et huiusmodi. et ideo cum dicitur quis ascēdet in montē domini aut quis stabit in loco sancto eius. Et alibi concupiscit anima mea in atria domini et multa similia intelligi debēt secundum doctores iudeorum de celesti beatitudine. Inter quos principalis est Rabi moyses egyptius qui de hoc tractauit in suo decretis. in titu. de penitentia. capi. viij. De quo in prīcipio. viij. loquens de premio eterno. dicit hoc est premium quo nullū superius et hoc ē bonū post quod nullū aliud bonum et hoc desiderauerūt omnes prophete. quod bonum multis modis vocauerūt nominibus. vt mons dei et locus sanctus eius. et locus sanctuarij et via sancta. atria domini et porta domini. hec ille.

Contendit iudeus pbare q ihūs non ē verus messias quia in eius aduentu nō edificatum templum domino.

Q Uartū decimū argumentum iudeorū accipitur ex illo quod habet zacharie vi. Ecce vir oriens nomen eius: sequit. et ipse edificabit tēplū dño. et ē habetur ezechielis vltimo q ihrlm et tēplū debet reedificari tpore messie et hm mensuras que ibi ponūtur: spaciū erit vltra decem milia leucarū. Ista inquiūt non sunt ipleta p ihū nazarenū. imo tēplū et iherusalē ppter eius mortē fuerunt destructa vt dicit rabi moyses de egypto in libro sophtym libro de iudicibus in libro de regibus et bellis eorum. ca. xi. Dicit em ibidē ihūs nazarenus imaginatus est se eē messiā et fuit interfectus p iudiciū et infra voles cōcludere eū nō eē messiā. Ait sicut enim omnes pphete locuti sunt q messias est redēptor israel et congregator eorum et iste dedit occasionē ad pdēdū israel gladio et dispergēdū reliquias eorū et ad supprimēdos eos ergo nō est ipse messias. Ad illud

[illegible] dicendum q secundum nos et iudeos duplex est templum et duplex iherusalem scilicet templum materiale et spirituale. Iherusalem alta et iherusalem bassa pro quo est auctoritas Gen. xxviij. de iacob qui vidit scalam et angelos [illegible] et dixit quam terribilis est locus iste Non est hic aliud nisi domus dei etc. ubi glosa hebraica dicit q iacob vidit iherusalem et domum dei edificandam in terris et in celis. et dicit non est hic aliud nisi domus dei et porta celi. i. domus edificanda in terris nihil est comparatione alterius domus et iherusalem que debet edificari in celis et per hoc est magna glosa in bresith rabba [illegible] que est in celis et vidit ibi messiam edificantem iherusalem in celis ex margaritis et lapidibus preciosis. et dixit sibi messias q iacob pater eius utramque iherusalem viderat et dixit q nihil erat illa iherusalem que edificanda erat in terris in comparatione illius que in celis quia illa erat duratura pro [illegible] in perpetuum et dixit tunc moyses Letatus sum in his que dicta sunt mihi in domum domini ibimus. Stantes erant pedes nostri in atriis tuis iherusalem. Iherusalem que edificatur ut civitas cuius participatio eius in idipsum. [illegible] ecclesiam et paradysum ex lapidibus [illegible] ut edificari templum materiale secundum intentionem iudeorum patet quia potest queri ab eisdem de quinque. Primo quale in numero esset. Secundo quid contineret. Tercio [illegible] rent. Quinto que dicta illud solemnizarent. Ad primum respondent iudei q erit in numero tercium. Sed contra hoc est hiere. vij. c. Nolite confidere in verbis mendacij dicentes. templum domini templum domini templum domini est. quasi dicat templa materialia non debent esse nisi duo [illegible] dei israel: ut patet ibidem. Iam aggeus propheta [illegible] de [illegible] adventu messie in eodem dicens. Adhuc unum modicum est et ego commovebo celum et terram mare et aridam et movebo omnes gentes et veniet desideratus cunctis gentibus et implebo domum istam gloria dicit dominus exercituum [illegible] novissime plus q prime dicit dominus exercituum. hec domus novissima fuit domus secunda que facta fuit per esdram in quam venit salvator noster quando fuit oblatus et sepe in eadem predicando et miracula faciendo. et quia ipse in eam venit dicit propheta q debebat esse sua gloria maior quam illius prime quam fecit salomon licet fuit nobilior prima facta per Salomonem. quia non fuit in regibus maior Salomone. Et attende q dicitur in textu. domus istius novissime demonstrative signando novissimam domum et non dicit novissime absolute. sicut cogitat iudeus q debeat fieri altera domus ut predictum est. quia si talis debuisset fieri dixisset propheta domus novissime. Sed quia illa erat domus in quam debebat venire sicut venit de facto. messias dixit huius modi. ut de facto daretur intelligi q in ista debebat venire et non in altera. Nunc autem probatur q illa maioritas fuit quia venit in ea salvator. legimus in primo libro Esdre capitulo tercio. q quando fuerunt [illegible] opus domus secunde plurimi etiam de sacerdotibus et levitis et principes patrum et seniores qui remanserant in illis septuaginta annis qui transierunt de prima domo ad secundam lacrimabantur quia nihil videbatur domus secunda in comparatione ad primam. Sed iuvenes qui non viderant primam gaudebant in aspectu secunde.

In quo ergo erat maioritas glorie huius secunde domus novissime nisi quia in eam venit salvator mundi. Sapientes iudeorum declarant q maioritas domus secunde fuit quia duravit per decem annos plus q prima. quia prima duravit per quadringentos et decem annos. et secunda per. cccc. et viginti annos videte qualis est gloria que duravit decem annis plus in illis decem ultimis ante destructionem iam non habebat gloriam neque [illegible] que per sex annos antequam destrueretur domus secunda. Tytus et vespasianus mandaverunt q non facerent sacrificia post adventum

etiam salvatoris nostri qui fuit primo tem-
pore ante destructionem secunde domus secun-
dum quod ipse dixit. Luce. xix. quod non remane-
ret in ea lapis super lapidem quamdiu fue-
[illegible] quod
ipsa duravit decem annis plus quam ipsa me-
ruerint captivam et sub dita. Sunt alii sapientes
iudeorum qui declaraverunt quod maior non
illa fuit quia fuit melius operata. Quod prima
[illegible]
Sed bene debemus intelligere quod non attin-
git herodes ad illud ad quod attingit salo-
mon ut faceret maiorem et meliorem domum
[illegible]
dicit quod quinque que fuerunt in prima domo
[illegible]
menti, secundum scribam nescio quod ponebant
sacerdotes super cor suum. quia mandavit
lex in Exodo quod cum aliis pannis sacerdota-
libus faceret unum alium pannum qui in he-
breo vocatur esphet qui esset quadratus et
[illegible]
mi in longum. et alterius palmi in latum item
duplicaturam huius panni ponebat sacer-
dos scribam nescio scriptum in hoc panno
mandavit lex quod ponerentur duodecim lapi-
des preciosi in quattuor lineas de tribus in
tres ita quod non essent duo ut quilibet lic-
[illegible]
am tribuum in illis lapidibus unum nomen
in quolibet lapide. et cum sacerdos ponebat
super se hunc pannum volens scire si veniret ad
faciendum guerram vel si haberent victoriam
et si venit querentibus habere victoriam per
virtutem illius scribam nescio fluens re-
lucebat lapis et splendebat nomen illius tri-
bus per quam debebat habere victoriam et
si non oportebat ire ad guerram splendebant
quedam littere que dicebant non. et si opor-
tebat ire relucebant littere que dicebant sic.
et istud non fuit in domo secunda. Tercium
quod non descendebat ignis de celo ad combu-
rendum sacrificium sicut in prima. Quartum
quod gloria dei que apparebat in prima domo
in sancta sanctorum inter cherubin non vide-
batur in domo secunda. Quintum quod in pri-
ma veniebat spiritus sanctus ad loquendum
cum prophetis et in secunda non. quia tres
ultimi prophete. s. aggeus zacharias et ma-
lachias qui fuerunt in domo secunda erant
senes et remanserant a tempore domus prime

et in malachiam cessaverunt prophete quod ipse
fuit ultimus. nunc ad propositum redeamus
ex quo in domo secunda deficiebant ista quinque
quod in qua erat maior gloria quam prima nisi
quia debebat in ea venire messias filius da-
[illegible]
predicta. Patet ergo manifeste ex hac prophe-
cia nullam aliam domum sive templum ma-
teriale sperandum cum domus illa secunda est
secundum novissima in qua venit christus qui est vera
gloria. Sed arguit ulterius iudeus si ty-
[illegible] in domo
secunda quando motum est celum et terra et
mare et arida quia non videmus ista facta es-
se in adventu ihesu nazareni ergo necesse est
dare terciam domum quando ista implebun-
tur. Respondeo quod immo omnia ista fuerunt
impleta in adventu ihesu nazareni veri messi-
e. Dicit enim adhuc unum modicum. id est
tempus breve respectu precedentis durati-
onis mundi et ego movebo celum. illud fu-
it impletum quando stella nova in nativitate
christi apparuit. Math. ii. et terram et mare
quod fuit impletum per victoriam romano-
rum in omni terra et in insulis maris. Et mo-
vebo omnes gentes hoc fuit impletum in-
mediate christi nativitate propter quod exiit
edictum a cesare augusto ut describeretur uni-
versus orbis redactus sub dominio romano-
[illegible]
[illegible] christus fuit natus. Luce. ii. ipso
[illegible] christo adveniente multitudo militie ad eum
[illegible]
nem. commota namque sunt celi et terre et mare
[illegible] et undique terrarum
ierusalem [illegible] varias oblationes
[illegible] ad laudem ipsius christi attulerunt
Ad secundum in quo querebatur si daretur
tercium templum materiale quod contineret
archam iudeus quod contineret archam. tabulas
virgam et manna. Sed contra hoc est Ieremias
in capitulo. iii. non dicent ultra archa testa-
menti neque ascendet super cor neque recordabuntur
illius nec visitabitur. nec fiet ultra. sed
in tempore illo vocabunt ierusalem solium
domini et congregabuntur ad eam omnes gentes. ubi
est gloria domorum iudeorum quod pro tempore ierusa-
lem solium domini. iuda israel sanctuarium terra om-
nes vocabula significant gloriam paradisi. Ad ter-
cium si daretur tercium templum ad quod sequeretur dicunt
iudei quod sequitur pro sacrificiis faciendis sicut

facerim domui. Sed contra hoc dicit [illegible] [illegible] hec mea [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] edificabitur mihi pro [illegible] [illegible] aut in eternis domibus fuit factum verespasi as ꝑ peccatis nostris et parcas. et dicat do minus eis ad quē respiciā nisi ad pauperculū contritum spiritu et trementem sermões me os. Et exēplificat de sacrificijs antiquis. di cens qui īmolat bouē quasi qui interficit vi rum. qui mactat pecus quasi qui excerebrat canem. qui offert oblationem quasi qui san guinem suillum offerat. qui recordatur thu ris quasi qui benedicat ydolo. quasi dicat illa [illegible] [illegible] et solū mihi placet quod tēpe messie est fien dum. id est sacrificium cordis contriti et hu miliati etc. Ad quartum in quo queritur si daretur tercium templum quis ibi mini straret. Respondent iudei ꝙ ibi seruirent sa cerdotes de leui. et de sadoch. Sed contra hoc est ysa. lx. c. eodem vbi loquens de mes sia dicit. et declinaui super eū sicut flumen pacis. sequitur et mittet agentes in affricam et lidyam et ytaliam et greciam etc. et faciet ex eis in sacerdotes et leuitas. dicit dominus quod impletum est in ihesu nazareno tem pore apostolorum Sacerdotiū enim antiq legis figura fuit sacerdotij noue legis. et id presente sacerdotio noue legis cessare debet antiquum iuxta illō .i. Reg. ij. vbi sic ait de us. Numquid nō aperte reuelatus sum domui patris tui cū eēt in egypto et elegi eū ex oib tribub israel mihi in sacerdotē vt ascēderet ī altare meū. sequitur. Ecce dies veniūt et preci dā brachiū tuū et brachiū domus patris tui [illegible] vel sacerdos et quasi in fine capituli ꝯcludit et suscitabo mihi sacerdotē fidelē qui iuxta cor meum et animam meam faciet. et edifi cabo ei domū fidelē et ābulabit corā chri sto meo cunctis diebus. vbi euidenter osten ditur ꝙ iudeorum sacerdotium erat finiendum [illegible] cunctis diebus perduraturus coram xp̄o domino Iu xta illud. ps. Tu es sacerdos ineternū secū dum ordinē melchisedech. Nec valet fuga infidelis iudei qui dicit fugere ꝑ ꝯclusionē

[illegible] tercij Reg. ij. c. ex cū illa ꝯclusione hāc etiam generalē intellexit ꝙ debeat sicut appa ret ex mō loquendi quia dicit ꝙ cunctis die bus certū est autem ꝙ cūctis diebus sadoch non ministrauit nec volo tacere ꝙ sequitur ī eadem prophetia futurū est autem vt quicū ꝙ remanserit in domo tua veniat vt oretur pro eo et offerat nummum argenteum et tor tam panis dicatqꝫ dimitte me obsecro ad v nam partem sacerdotalem vt comedam buc cellā panis hec est lrā nostra. littera vero he braica sicut habui a quodam perito conuer so de iudaismo reuelauit mihi hoc secretum hic habet sic. Ego suscitabo mihi sacerdotē fidelem sicut cor meum et voluntatem meā faciat et veniet ad adorandum et me in do mo mea in calice argenti et in placentula pa nis et dicent coniunge me nunc vni sacerdotum sacerdotum ad comedendum hanc placen tulam panis. littera hebraica vbi nos habe mus nummum argenteum habet agorath quod sonat in calice argenti. Ex quibus manifeste patet non solum mutanda sacerdotum sed etiam nouum sacrificium fi endū in calice argenti et torta panis que ve ritas patet impleta fuit in aduentu christi et [illegible] sacerdotium de ista materia lat dicetur infra in. xxiij. argumento Ad quin tum scilicet si daretur tercium templum que dies illis solemnisaret. Respondet iudeus ꝙ dies magis solemnis in illo templo esset sabbatum. Sed contra hoc est ysaias ca pitulo vlti. super erit mensis ex mense scilicet solaris et lunaris et sabbatum ex sabbato. quasi dicat dies dominicus ex sabbato ꝙ totum impletur in nostra iherusalem eccle sia multorum tempore veri messie non enim [illegible] antiqua iudeorum. Vnde ysa. i. Neo meniam et sabbatum et festiuitates alias. non feram iniqui sunt cetus vestri kalendas ve stras et solemnitates vestras odiuit anima mea facta sunt mihi molesta. Templum ergo. et iherusalem quod debuit edificare tempore messie est spirituale scilicet eccle sia vel paradysus non materiale quod [illegible] [illegible] firmatione omnium predictorum scilicet ꝙ non sit dandum tercium templum sicut le

gitur in chronicis imperatorum et summorum pontificum. Julianus apostata odio fidei christiane precepit iudeis ut templum suum reedificarent. qui et omnibus modis petitis congregati opus facere inceperunt. sed quod cum magno labore et per multa tempora fecerant subito eorum terremotu. hec ibi. Iste iulianus suscitavit .xij. persecutionem christianorum. Isto tempore martini pape primi. Humarus princeps sarracenorum veniens ierusalem ubi olim fuit templum iudeorum quod per tytum destructum fuerat diligenter iubet in quam loco vero reperto et diligenter mandato cepit templum edificare et structura non stabat immo repente corruebat. sollicitusque quare hoc accideret per quosdam iudeos reperit quod nisi crux domini. que erat in monte oliveti de medio tolleretur edificare non posse quod factum fuit sublata enim cruce domini structura tenuit et humarus supra sepulchrum domini unam ecclesiam rotundam edificavit pro eo quod machometus dominum nostrum ihesum christum tamquam dei summum prophetam non autem tamquam deum adorari mandavit. Dicit enim in alchorano ihesum christum verum fuisse prophetam natum de virgine conceptum de spiritu sancto sed non deum. et sequebatur quod cruce domini existente in monte oliveti structura illa non stabat. Ratio esse potuit quia non patiebatur deus ibi templum fieri blasphemie preciosa domini cruce ibi existente in quo templo deum humarus sacrificaret a quodam perso interfectus est hec in collectura hystoriarum.

Contendit iudeus probare quod ihesus non est verus messias. quia in eius adventu non est salvata iuda

q Tertiumdecimum argumentum iudeorum contra christum accipitur per illud Hiere. xxiij. Ecce dies veniunt dicit dominus et suscitabo david germen iustum translatio chaldaica habet .i. messiam iustum. sequitur In diebus illis salvabitur iuda et israel habitabit confidenter etc. Sed numquam tot mala accederunt iudeis sicut post mortem ihesu nazareni sicut patet in destructione civitatis et templi ergo non est ipse messias Ad illud argumentum respondetur quod illa prophetia est impleta quantum ad illos qui fuerunt veri filij israel et iuda qui salvati sunt spiritualiter non solum quantum ad animas sed et corporaliter quia ut dicitur in ecclesiastica hystoria imminente destructione quando per tytum et vespasianum admoniti sunt fideles qui erant in iudea per angelum ut transirent in regnum regis agrippe qui erat confederatus romanis in pace. Infideles autem qui ibi erant non credentes in christum suam miseriam de suo peccato meruerunt. Huic concordat responsio venerabilis magistri Petri alfonsi in suo dyalogo titulo .ix. ubi dicit quod promissio eius diutius est facta qui credituri erant de israel atque iuda unde et mirabilis non est completa quemadmodum populo israel de egypto educto quidam quia peccaverunt et a precepto domini recesserunt. terram promissionis non introierunt quam promiserat dominus moysi dicens. Descendi ut liberarem populum meum de manu egyptiorum ut educerem de terra illa in terram bonam et spaciosam. sed omnes in deserto mortui sunt. hec ille. Impleta est ergo prophetia non in infidelibus qui non sunt proprie filij israel et iuda sed in fidelibus fuit etiam impleta in domo secunda. quia de ea loquitur propheta. vel potest dici quod illa salvatio et confidentia est de gloria celesti. quia ibi habitant confidenter. et sunt perfecte salvati.

Contendit iudeus probare quod ihesus non est verus messias quia non habuit filios neque semen.

f Quartumdecimum argumentum faciunt iudei ex illo Esa. liij. Videbit semen longevum quod intelligitur de messia. et infra Ponam in semetipsum secula semen eius. Nunc autem non legitur ihesum nazarenum habuisse filios nec semen ergo ipse non est messias. Ad istud argumentum respondetur quod ihesus nazarenus habuit filios et semen non corporale sed spirituale. et hoc sufficit ad verificandum illam prophetiam quia verus messias ihesus descendit de semine spirituali non corporali. quod patet quia prima promissio facta de messia fuit facta Abrahe Gen. xv. in semine tuo in quo sibi dominus benedicetur

omnes gentes et subdit quod sibi dedit deus [illegible] Isaac [illegible] tamen constat quod Isaac conceptus est secundum spiritum non secundum carnem sicut Ismael ut dicit apostolus ad Gala. iiij. A fortiori igitur et multo magis christus qui non ex virili semine: sed mystico spiramine. qui ergo verus messias iesus fuit [illegible] totaliter secundum spiritum de virgine sine viro sufficit sibi quod beatus filios spiritales et glosa hebraica super illo: in Isaac vocabitur tibi semen. Decet hic notantur duo secula unum legis aliud christi et messie. in seculo legis fuerunt semen et filij carnales. in seculo christi [illegible] sicut Isaac secundum spiritum [illegible] et de istis filijs loquitur dauid. ps. [illegible] ad litteram [illegible] secundum expositores iudeorum exponitur de rege messia in quo dicit sic. Pro patribus tui [illegible] non debebat hereditare regno [illegible] sic nec debebat regnum temporale [illegible] quod ostenderet humilitatem et [illegible] non est heres regni sui patris nec dimittit hereditatem filio suo. quia ipsum habere non potest.

Contendit iudeus probare quod iesus non est verus messias. quia lux lune non est facta ut sol nec sol ut septem diérum.

Decimumseptimum argumentum iudeorum est de sole et luna. quoniam in diebus messie ut per Isa. xxx. erit lux lune sicut lux solis. et lux solis erit septempliciter sicut lux septem dierum in die qua alligauerit dominus vulnus populi sui. Respondetur secundum petrum [illegible] Petrum alfonsi in dyalogo [illegible] quod non est gens in mundo stolidior iudeis qui putant quod corpus vel lune lune [illegible] septempliciter magis aut oculos [illegible] splendore [illegible] Per lunam igitur [illegible] intelligi fidem et gloriam in christo credentium. ac si diceret fides [illegible] et gloria multiplicatior [illegible] quam moderno [illegible] de luna vel sole isto visibili. sed de

[illegible] gloria et splendore propheta loquatur in sequentibus [illegible] subiungit. Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem nec splendor lune illuminabit te. sed erit tibi dominus in lucem sempiternam et deus tuus in gloriam tuam et non occidit ultra sol tuus et luna tua non minuetur. quia dominus erit in lucem sempiternam. Nam si de sole vel luna proprie diceret hoc quod dicit. quod in die non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem nec splendor lune illuminabit te [illegible] quod supra dixerat contrarium esset [illegible] septempliciter. Patet ergo quod de splendore et gloria fidei propheta sancte ecclesie hic loquitur quod ex consequentibus designatur cum subditur. sed erit tibi dominus in lucem sempiternam. et dominus deus tuus in gloriam tuam ac si diceret nequaquam ulterius luce credulitatis vestre bonus qui est summus sol [illegible] vel lune indigebitis fulgoribus. Gloria quippe lucis sue vos eternaliter illuminabit dominus. sed et quod sequitur non occidet ultra sol tuus et luna tua non minuetur si hoc [illegible] est intelligeretur. scilicet de solis splendore ac lune foret continuus non esset ulla dies vel nox mensis vel annus que omnes solis et lune [illegible] ergo non est inuentio de luce et gloria fidei nostre que nec minuetur nec occidet spiritualiter dictum intelligimus. hec ille. Nonus [illegible] de lyra dicendum est quod loquitur propheta [illegible] quodammodo corpora celestia. et tunc sanabitur vulnus populi et percussura plage eius quia destruetur mortalitas per peccatum primorum parentum inducta. quia omnes homines resurgent ad vitam immortalem. vnde quod expositio videtur necessaria ut perfectio glorie electorum ostendatur. scilicet in presenti quo ad [illegible]

Contendit iudeus probare quod iesus non est verus messias quia in eius aduentu non est sublatum sceptrum de israhel.

Decimumoctauum argumentum iudeorum est. messias non est uenturus quousque sceptrum israel sit ablatum sed nondum est ablatum sceptrū israel ergo nondū uenit messias. maior patz Gen. xlix. non auferetur sceptrū de tribu iuda etc. minor probatur quod adhuc manet potestas seu dominiū iudicandi causas et determinandi apud capita transmigrationum que sunt in babylonia que locū regis tenēt super totū populū israeliticū ut habet a rabimoyse egyptio libro de iudicibus in determinationib' suis de sanhedrin. iiij. c. ubi sic dicit. Capita transmigrationis que sunt in babylonia locum tenent et post dñm in iherusalē et ubicumque terrarū et iudicare super eos siue uelint siue nolint sicut scriptū est. Non auferetur sceptrū de iuda. per istud enim sceptrū intelliguntur capita transmigrationis que sunt in babylonia hec ille. Rñdetur quod minor huius argumenti sc. quod sceptrū israel [illegible] est manifeste falsa sm euidentiā facti sed ē etiam narratio ficta seu mendosa et per cōsequens contra propheticam ueritatē. ut notat magister Paulus in suo dyalogo dis. iij. c. ij. Primum patet ex hoc. nam babylonia in qua asserunt iudei esse capita transmigrationū habentium tales potestates et dominia super totum populum iudaicum manifestū est quod iā a magnis temporib' citra ē destructa et inhabitabilis reddita. et hoc fuit prophetatū de ea Esa. xiij. c. ubi sic habetur. Et erit babylon illa in terris gloriosa in regnis inclyta in superbia chaldeorum sicut subuertit dominus sodomā et gomorrā. nō habitabitur usque in finē et nō fundabitur usque in generationem et [illegible] quod in terra [illegible] destructa nullus commoratur. et multo minus est credibile quod sint ibi talia capita. Est etiam notorium inter iudeos quod a magnis temporibus retroactis nūquam in prīcibus [illegible] minoris, nec solum minor aliquis de illo prob' ad istas pres europe uenit. Unde notorium ē sm euidētiam facti quod ñ sunt ibi iudei dñantes super totū israel sicut asserūt iudei. Secundū aut. s. quod minor illa sit ficta seu mendosa pz ex hoc quod sm preceptū rabimoysen et cōiter sm oēs doctores iudeorū extra terrā pmissionis nō pōt nec lz nec aliquādo [illegible] ha. de quib'. s. est mutilatio membri homicidium et occisio. Constat autem quod q nō hz iurisdictionem in talib' nō pōt iudicare nec capitaliter punire blasphemū uel ydolatrā. homicidam. adulterū. nec aliū quecumque incurrentē talia crimina que grauissima sunt sm legem moseycam. Et sic exceptis illis et similibus cetera sunt leuia. Ex quo sequitur quod illa capita transmigrationū que iudei dicunt esse in babylonia non possunt iudicare de grauibus seu capitalibus criminib' cū sint extra terrā promissionis sed solū de leuib' et propterea respectu non possunt dici habere sceptrū nec potestatē regalē prout dicūt iudei: nec pōt dici quod tenent sceptrum seu locum regis sed tales dicunt sicut iudices inferiores habentes [illegible] ergo quod rabimoyses et alij rabini qui asserunt quod in babylonie sunt capita transmigrationū habentia potestatem regiam super totū populum iudaicū manifeste mentiuntur cum illū asserunt quod ē contra ueritatē facti. [illegible] contradicit [illegible] quod extra terrā promissionis [illegible] Et etiam secundo predicta minor contra propheticam ueritatē. legitur enim Osee. iij. c. sic. Dies multos sedebunt filij israel sine rege et sine principe et sine sacrificio et sine altari. que quidem auctoritas tam sm expositores iudeorū quam nostros intelligitur de statu iudeorum et captiuitate hodierna. Et sic patet quod asserere iudeos habere in babylonia uel alibi tempore huius captiuitatis principē uel regē seu aliquid huiusmodi est cōtra ipsam euidentiam rei fictitium et mendosum ac contra propheticam ueritatem.

Contendit iudeus probare quod ihesus nō est uerus messias quia non uenit in tempore quo fuit sceptrum ab israel sublatum.

Decimumnonum argumentum iudeorum est [illegible] tempore quo fuit ablatū sceptrum iuda sed non uenit in illo tempore ergo non est ipse messias. maior pz ex auctoritate allegata supra. minor probat quod si sceptrū iuda fuit ablatum [illegible]

erant de tribu iuda sed de tribu leui. Erat et
sacerdotes et totum populum gubernabant il
li in templo secundo quod fuit per trecentos
annos et ultra ante aduentum ihesu nazareni
ut patet in hystoria Josephi et aliis. Cum igitur
ihesus nazarenus natus sit tempore herodis re
gis qui machabeis successit in regno iudeo/
rum constat quod non venit in tempore prenuncia/
to per patriarcham. non longe enim tempus hero
dis in quo tempore christus natus est iam erat abla
tum sceptrum de iuda ut dictum est transferunt in
machabeos qui erant de tribu leui. [illegible] Di
datur duplex responsio. Prima est quod licet ma/
chabei [illegible]
de tribu leui. tamen secundum lineam maternam
erant de tribu iuda. Et ideo per gubernatio
nem eorum non erat ablatum sceptrum de iu/
da. tamen quia hoc non posset dare prophetia [illegible]
[illegible]
ad minorem secundum alios plenius. Ad quod scien
dum ut habetur Nume. xi. c. tempore moysi de man
dato dei fuerunt congregati lxx. seniores israel
ut essent coadiutores in regimine popu
li cum ipso moyse. et exinde secundum omnes doctores iu
deorum semper fuit in iudaismo collegium seu con
[illegible]
difficultates seu dubia sideret legis pertinen
ebat et similiter omnia magna et summa iu
dicia seu controuersie de quibus in uel legitur com
muniter illud Deutro. xvii. Si difficile et am
biguum apud te iudicium esse perspexeris inter s.
[illegible]
surge et ascende ad locum quem elegerit dominus
et sequeris sententiam eorum nec declinabis ad
dexteram vel ad sinistram. qui quidem cathedram a
que dauid etc. citra residebant principaliter sub
regibus et ducibus iude in iherusalem et postea
in babyloniam captiuitate. Dum ibi essent
reges vel duces de iuda. consequenter in redi
tu a captiuitate residebunt in iherusalem sub
ducibus de tribu iuda. Vbi essent et durabat
potestas eorum etiam non existente rege vel du
ce de iuda. post prima [illegible] vacan
te sede dauid. et sic auctoritas et potestas ca
thedrim [illegible]
[illegible]
[illegible]
pdo sua iurisdictio eo quod incipio inceperunt he
rodes [illegible]
put habetur in libro cathedrim hierosolimitano
in. c. de iudicijs o peccatum. Item habetur in libro

abumdasar. c. i. unde proprie tunc fuit abla/
tum non solum sceptrum de iuda seu etiam scribe
de filijs eius. quod quidem tempus concurrit cum
tempore passionis ihesu christi domini nostri. qui
[illegible]
templi secundi fuit passus sicut regnum herodis
qui fuit alienigena in anno tempore [illegible]
regno a toto genere iudeorum fuit ablatum iux/
ta valde propinquum ipsi natiuitati christi ihe
su. Ex quibus patet quod ipse herodis ut dictum
[illegible]
sceptrum iuda fuit ablatum et prophetia adim/
pleta. Et si forte dicat iudeus quod in predicta
responsione videtur assignare duo tempora. s. quan/
do ablatum fuit sceptrum iuda herode regnante
qui alienigena erat. Et tempus quo ablatus fuit
dux seu scriba de filijs eius quod ut dictum
est fuit impletum quando herodes occidit
rabinos seu magistros legis qui tenebant
cathedram que non videntur fundare in ali/
qua auctoritate autentica. nec concordare ver
bis patriarche superadictum iacob cum ipse non as
signauerit duo tempora. sed unum vnum dicens
donec veniat qui mittendus est. s. messias se
cundum quod dicunt expositores et secundum translationem
chaldaicam. Respondetur secundum hystorias thalmu
dicas quas iudei tenentur tamquam autenticas ha
bere duo fuerunt ablata de tribu iuda in di/
uersis temporibus licet non multum distan/
tem remotis. unum est sceptrum regni quod herodes
ascalonita cum esset non solum alienigena. sed eti/
am seruus de domo machabeorum et de fac
to regnasset in iudea et iherusalem. Jdarco
timens quod cum regnum et non caperetur de
iure eo quod legitur Deutro. xvii. ca. de medio
fratrum tuorum pones super te regem. non poteris
ponere super te alienigenam. posset pro ipse
aliquis contingere de stirpe dauid et eum de
regno expellere. Jdeo interfecit omnes quos
potuit habere de genere regio in qua occisi/
one ablatum fuit sceptrum de iuda presertim
secundum estimationem populi communem.
et ipsius herodis qui credebat nullum de stir
pe regia in iudea remansisse. Sed sceptro ab
lato modo predicto adhuc remanebant cano/
bedrim qui dicuntur doctores seu scribe qui
residebant sub herode sicut alias residebant
sub regibus seu ducibus israeliticis sed post
[illegible]
et tunc proprie fuit ablatus scriba de [illegible]
iuda qui [illegible]

babraca. c. l. et in libro canhedrin hierosoli-
mitano et in libro abodazara super allegato
habentur. Patriarcha igitur Jacob spiritu dei
ista presagiens prophetice predixit non auferetur
sceptrum de iuda in hoc assignans primam abla-
tionem predictam ad titulum regum pertinentem. Con-
sequenter dux et scriba de filijs eius in hoc
presignans secundam ablationem canhedrin pre-
dictam. Que quidem duo in diuersis tempo-
ribus contigerunt ab herode seu herodianis.
Et attendendum quod de prima ablatione sumus
certificati per hystorias thalmudicas precal-
legatas non tamen de tempore quo ut vtique
per eas certificamur. Per hystorias autem
nostras. s. euangelicas certificamur non solum
de occasione sed etiam de ipsius tempore. tra-
dunt enim herodem occidisse quoscumque pueros
qui in bethleem erant a bimatu et infra et hoc cum na-
tus esset ihesus in bethleem iude. Mathei. ij.
De secunda vero occasione. s. canhedrin et de tem-
pore quo contigit sumus certificati per hysto-
rias in libris precallegatis quod fuit .xl. an-
nos ante destructionem templi secundi. Et sic pa-
tet ex predictis quod non fuit ablatum sceptrum de
iuda per herodem nec dux seu scriba de filijs
eius modo predicto donec venit messias vt
predictum est. hec ex predictis prologo magi-
stri Pauli vbi supra.

C

Contendit iudeus probare quod ihesus non
est verus messias quia in eius aduentu non
venit in nubibus celi.

Decimum argumentum iudeorum
est acceptum ex illo quod habetur Da-
nielis. vij. Aspiciebam in visu noctis
et ecce in nubibus celi quasi filius hominis ve-
niebat etc. Et sunt omnes doctores catholicos
loquitur ibi de aduentu christi. sed ihesus naza-
renus non venit in nubibus nec in tali pote-
state qualis ibi describitur ergo non fuit christus
Respondet hic magister paulus de burgis quod scriptura loquitur
de duplici aduentu christi. s. in mundum et ad iu-
dicium. Primus aduentus christi describitur cum
humilitate. et secundus cum maiestate. Daniel
autem loquitur de secundo aduentu. Unde ibidem
dicitur. Aspiciebam donec throni positi sunt
et sequitur ibidem iudicium sedit et libri aper-
ti sunt. Judei autem quia nesciunt hunc du-

plicem aduentum distinguere et ideo errant mul-
tipliciter quia aliqui expectant christum in aduen-
tu suo statim apparere cum virtute et pote-
state quod possit sibi omnes terras subijcere et
eos liberare et regnum suum restaurare. propter
quod et discipuli christi post eius resurrectionem
querebant dicentes. i. e. Domine si in tempo-
re hoc restitues regnum israel etc. Alij autem
propter scripturas que manifeste loquuntur de
christi humilitate et passione et propter illas que
loquuntur de eius eminentia expectant duos
messias. vnum qui dicitur filius Joseph et iste
passiuus est et occidendus. Alium qui dicitur
filius dauid quem messiam filium Joseph resu-
scitabit et regnum israel restaurabit. sed aliud
dictum de scripturis non habet auctoritatem
licet enim plures dicti sunt messie siue vncti
quod idem est participantes dauid et saul
et alij predicti nullus tamen dicitur in scrip-
tura venturus ad salutem populi nisi vnus.
Item illud dictum quantum habet apparen-
tiam impletum est in christo qui fuit filius Jo-
seph putatiuus et sic vocatus vt patet in euan-
gelio. Est etiam filius dauid secundum carnem sicut
patet ex predictis.

Contendit iudeus probare quod ihesus non
est verus messias quia adhuc manet regnum
romanorum.

Decimumprimum argumentum
iudeorum contra christum sumitur de
quarto regno quod nominant da-
niel. vij. c. vij. Exponit quo sicut dicit magi-
ster alfonsus conuersus in libro bellorum d.
xiij. Aliqui glosatores iudeorum dixerunt quod
illud quartum regnum est regnum romano-
rum ex quo arguunt quod adhuc non venit mes-
sias quia vident regnum romanorum stare
licet ex ipsis vocant christianos romanos ex no-
mine ciuitatis romane que caput est regni sui vbi
est sedes pape et caput ecclesie. Et tenent iu-
dei quod rex messias habebat venire in fine re-
gni ipsius cuius regnum sempiternum erit vt pa-
tet eodem et quia credunt quod gens romanorum
est gens edom. et quod Julius cesar fuit de eadem
et sic alij omnes reges qui fuerunt post eum
in roma. Jungunt etiam cum hoc prophetiam
Jeremie Trenorum. iiij. gaude et letare filia

edom que habitas in terra hus. ad te quoque perueniet calix inebriaberis atque nudaberis. cōpleta est iniquitas tua filia syon non ad- [illegible] ferunt iudei q nō debebāt iudeuī cōpletā redemptionē postq̄ fuit multa captiuitas sicque tetur quousque fuerit terminus et destructio filiorum de edō [illegible] seruant legē istiū nazareni. Et super predicta [illegible] Jeremias pphetat destructionē romani imperij eo q destruxit tēplū et captiuauit populū iudeorū tpe tyti et vespasiani. et sic p filiam edō intelligūt romā seu populū romanū cū dicitur gaude et letare filia edō q̄si dicat istud gaudiū quod habuisti in destructione ciuitatis et templi in tristiciā conuertetur. q ad te veniet calix vindicte diuine.

Quia ergo nondū ē destructū romanorum imperiū. ideo dicunt q nōdū messias venit et istud argumētū est inter cetera in quo magis se firmant iudei expectantes quotidie destructionē romani iperij. quo facto dicūt statim messiā venire et ideo quotidie orāt p destructione romani iperij et ecclesie p destructione ecclesie xpi et discipulorū eius. vt patet per quādā oratonē que quotidie ab eis dicitur in suis synagogis in qua inter quedā alia expresse dicitur. Omnes heretici subito pereant que verba rabi salomō et rabi moyses et alij sic exponūt. Isti heretici sunt discipuli nazareni. Ad istud argumētū respondetur scdm predictū magistrū Alfonsum eodem libro et c. Primo declarādo falsum eē romā siue populū romanū esse filiā edō p eo q regnauerunt sup eos homines q fuit de edō sicut ipsimet iudei nō vocāt romanī nec idumei: et eo q regnauit super eos herodes qui fuit de gente edō et de terra rome. Itē quia edō alio nomine dict⁹ ē esau. Gen. xxv. et sic edom descendit de sem filio noe per Isaac cuius filius fuit esau. Tota enī europa i qua est roma dicit̄ populata fuisse a filijs Japhet propter quod n̄ videt̄ rōnabiliter dictū q p edō [illegible] q diuersa loca eodē noīe noīant̄ propter quod multi decepti sūt exponētes de vno quod de alio intelligitur. verbi gratia. verū est q terra edō fuit ad ptē meridionalē versus mare andalusie p quā filij israel transeūtes p deserta cū exierūt de egypto venerūt et in eadē terra edō fuit mons synai et mons or. vbi mortuus est aaron. et iuxta eū erat ciuitas quā dicūt iudei in hebraico carphat que noīat̄ i terra edō in ppheta abdie vbi dicitur transmigratio exercitus huius filiorū israel oia loca chananeorū vsque ad sarepthā. hanc hebreus habet vsque carphat in qua fuit helyas quando in ea sibi dominus. surge et vade in carphat que est in sydone. et verū fuit et iuit in carphat. Et patet manifeste q per hoc quod dicitur carphat que est in sydone i terra de edō dat̄ intelligi q est alia carphat alibi sita et illa est regnū francie quod est ad aquilonem. ecce ergo habem⁹ vnam frāciā in terra edō. Itē hispania que dicit̄ in hebreo caphazat et de qua dicitur abdie. in. c. eo. infra transmigratio ierusalē que est in hyspania hebraica dicit̄ caphorat. erat enī prope illā franciā que dicebat̄ carphat: que erat in sydone in terra edō in qua hispania illi de capharat mortuus fuit anapas filius [illegible] [illegible] spaniā terre edō in quo dederūt intelligi q nō est illa hyspania que vocatur in pte andalusia et que ppinqua alteri francie que ē ad ptē septentrionis que nō est de terra edō. Inuenitur enī scriptū in libro [illegible] q terra gandalusie fuit vocata hyspania nomine primi regis quo habuit hoc nomē hyspaniē quia venit de hyspania que est i terra edō. Sic enī dicēdū de roma que i hebraico dicitur bosra que est terra edō scdm illud Isa. lxiij. Quis est iste qui venit de edō tinctis vestib⁹ de bosra est vna matre prope terram israel. Et dicitur in libro zorobabel q bosra erat magna ciuitas iudaice. et sic non ē illa roma in qua est apostolic⁹ quia illa roma que in terra edō iam fuit deserta quādo fuit destructa babylonia. quia edō et moab et ammon et multe alie gentes venerunt cū [illegible] receperunt penam cum eo. Dico ergo respondendo [illegible] edō intelligatur ipsa ydumea ab ipso esau p ut dictum est edō denominata. et videbit hic spēs aliter prophetas contra ydumeos qui b̄ buerunt affligere filios israel eo q descendebant a duobus fratribus vterinis .s. iacob et esau. et ipsi magno detrimento habuerunt cos [illegible]

chaldeis vt dictũ est gaudētes de illa destru
ctione. Ideo dicitur in trenis .iiij. gaude et
letare filia edō quasi dicat ista leticia tua q̃ i
mutabis in tristiciā conuertetur que habitas in
terra hus. ista hus nō est illa de qua narratur
[illegible]
nis quōdam in regno ydumee. quod sicut dictū est
frequenter in scriptura reperitur quod dicte ciui
tates et loca in diuersis posita eodē nomi
equiuoce nominātur. Iudei moderni di
cunt quod inuenerūt in quadā glosa chaldaica
quod grecia est terra hus. Constantinopolis ve
ro filia edom et quia predicta ciuitas est ca
pta a turcis. Dicūt quod iam est cōpleta maḡ
ma filie syon et sic nūc expectant messiā ven
turum. Illud etiā est falsum. s. quod hus sit gre
cia et consequenter alia quod ꝓbatur sic quia vt
scribitur Gen. .ij. manifestū est abrahā quod nul
[illegible]
megarium et huȝ fratrē eius chamuel ꝑ pa
[illegible] trē arā et sunt tres prouincie cōiunctae de
nominate ab istis tribus fratribus. Caput
terre hus fuit reblata que postea fuit vocata
antiochia et iste prouincie sunt remote a gre
cia vltra .xv. dietas. et sic consequenter pro
[illegible]
stantinopolis. et iudei in suo hebraico vocāt
greciam yonam et sic non possunt dicere quod
yonam est terra hus sed quod voluerunt predic
tam ꝓphetiā. et sic patet manifeste falsitas. cū
dicunt quod constantinopolis ciuitas est terra
hus et discurrentes per diuersa quesiuerūt ratio
quentes textus scripturarum facta vera viole
runt terminū signatū adimpletionis huius
[illegible]
cos a creatione mundi quinq̄ milia ducentī
[illegible]
bibya qui habitabat barchinone declarans
do in quodam libro quē fecit qui vocatur me
gilla a megala quod interpretatur litera re
cooperta quod messias debebat venire anno a
creatione mundi quinq̄ milia cētū decem et
octo quē numerum ipsi ponūt in cōputo lit
terarū sui Abecedarij numerādo quia et cū
venit predictū tēpus inuenerūt falsum dictū
illius. Et ideo dicūt moderni iudei quod ille er
[illegible] quod vbi posuit q̄ debuit ponere res que
facit in numero ducenta decē et octo. quia .q.
vel cof quod idē est i suo alphabeto facit cē
tum et res quod idem est quod .r. vel res facit du
centos et cū iste sit annus vt dictum est sup

[illegible]
lia ducenta decē et octo. Ideo affirmabant
venturū esse messiam anno predicto quo ꝑ
[illegible]
a dauid. In certam tempꝰ ābulāt sicut de
sue molēdini oculis velatis coopertis ꝗ
[illegible]
lant in profetia de quā quādo inspexerīt pa
tet ergo falsitas istius expositiōnis quod grecia
sit terra hus et constantinopolis filia edom
sed sm veritatē vt dictū est filia edō et regnū
ydumee ab eodē denominatū et hus est ci
uitas in eodē regno quod regnū dicitur habi
tare in terra hus q: illa terra est famosa in re
gno illo cuius metropolis siue caput erat re
blata. s. antiochia. Sed dicet hic forte iude
ergo filia edom est regnū ydumee et ut ipsi
ante dicis quod ista ꝓphetia est completa quan
do ergo fuit completa inchoata et iudeis.
Responsio quod illa prophetia īpleta fuit tem
pore regis herodis qui fuit potentior rex ma
chabeorū quo tūc fuit destructa tota terra ydu
mea et edia .xx. .xxx. milia illorum qui sibi capta
nos qui custodierunt muros hierusalem. et
dicit Josephus quod in illa die facta fuit ma
gna leticia. q. s. fuit destructa et punita tota
terra ydumee. Et dicit hoc rabi vel alius rabini le
vi glosando super hoc passu quod illa die fuit
facta maior leticia in tēplo q̄ vnq̄ fuerit fa
cta. Dicendo quod herodes terra sua et omnes
alie terre ydumee que nō fuerant subiugate
subiectione tempore Josue nec aliorum iu
dicū nec in tempore regū israel et inde fue
runt vsque ad captiuitatem tempore huius regis
herodis et dicit quod in illa die completa fuit
ꝓphetia abdie ꝓphete vbi dicitur ascendēt
saluatores in montem syon iudicare montē
esau et erit domino regnum. Et dicit etiam
Josephus quod illa de edom filij esau conuersi
sunt ad iudaismū tempore predicti regis her
odis et fuerunt circūcisi et non recesserūt ab
eo tempore tyti et vespasiani. sed quod semper
[illegible]
memoriā peccatum iudeorum filiorū esau
et ceciderunt in captiuitatem quando fuit cō
pleta iniquitas filiorum iuda qui permanse
runt vsque in aduentum messie christi nazareni
sic quod ꝓphetauit Jeremias vbi supra dicēs
[illegible]
det vltra vt transmigret te visitabit iniquita
tem tuam filia edom et non inuenitur genus

maledicte que sit in ira dei tanto tempore sunt q dictum fuit de edom nisi iudei, propter quos fuit dictum q semper deberent esse in ira dei. Et ideo contingit deus hos duos gentes. s. edom conuersorum et iudeorum qui debebant perdi et semper esse in ira dei sicut dixit Iere. iii. c. vi. Cadent inter corruentes tempore visitationis sue corruent dicit dominus. et fuit perdita memoria nominis edom et nisi sit memoria nominis iudeorum quia illi de edom conuersi fuerunt ad legem iudeorum. Et quia inuenimus edom bis punitum est primo in tempore nabuchodonosor ante prophetiam malachie. Secundo post prophetiam malachie tempore regis hircani. De prima fuit dictum Malachie primo. q si dixerit ydumea destructi sumus. sed reuertentes edificabimus que sunt destructa. hec dicit dominus exercituum isti edificabunt et ego destruam quia dixit destructi sumus sicut si diceret preterita illa punitio quam primo habue- [illegible] dixit etiam c. eodem. Esau autem odio habui et posui seyr montes eius in solitudinem et propter eum etiam dixit in prophetia abdie legatum ad gentes misit surgite et consurgamus aduersus eum in prelium. quod dixit de futuro propter secundam punitionem quam debebant habere tempore hircani regis. et propter ipsam dixit in prophetia abdie. et erit domus iacob ignis et domus Joseph flamma et domus esau stipula et succendentur in eis et deuorabunt eos. propter quod intelligitur q non debebant illi de edom habere destructionem teneram quia in secunda debebant esse in ira dei imperpetuum cum aliis iudeis consociis eorum qui simul permanserunt tempore tyri. Et dato q adhuc regnum romanorum esset de numero illorum quatuor regnorum de quibus dicitur in libro danielis vi i [illegible] regnum edom quia regnauit super ipsos romanos homo qui fuit de terra edom non sequitur q ex hoc per eum habet dici q quia adhuc illud regnum est stabile sicut cognouerunt q propterea adhuc debet venire rex messias quia non fuit intentio prophetarum in destructione regni babylonie que fuit dicta in prophetia danielis et in prophetia Jeremie q post septuaginta annos captiuitatis iuda non q amplius esset homo qui regnaret super regnum caldyn et super ciuitatem babylonie et terram circa commune. quia ille ciuitates et terre fuerunt in suo loco permanserunt et si aliqui ville illarum fuerunt destructe si tamen omnes fuerunt deserte. et adhuc ille que fuerunt deserte pro maiori parte omnes fuerunt populate. Sed intentio prophetarum fuit q non esset vltra super caldyn et super babylonem nec super suam terram aliquis rex qui esset de genere nabuchodonosor nec de gente sua. Item in tempore futuro regni medorum erat intentio prophete q non esset vltra rex qui esset de genere darii nec de gente sua Item in tempore quo fuit postea regnum persarum erat intentio prophete q non esset amplius rex de genere cyri. nec de gente sua. Item in tempore in quo habebat esse regnum grecorum id est grecie erat intentio prophete q non esset vltra rex de genere alexandri nec de gente sua et similimodo tempore quo in futurum debebat esse regnum romanorum fuit q ipsi dicunt deberet esse intentio prophete q non haberet ibi amplius esse rex de genere Julii cesaris primi. et Bay et Tyti. nec aliorum qui crediderunt in eorum fidem. Et quo ergo reges romanorum non credunt modo in fide. In his cesaris Bay nec Tyti quia ipsi seruiebant ydolis. et etiam quia Constantinus cesar demisit regnum romanorum seruus illius sanctum et apostolicum qui est dominus Rome non fuit vocatus deinde cesar nec venit de genere cesaris. oportet necessario dicere q iam transierunt omnia illa regna. dicit in libro [illegible] q iam venit rex messias qui venturus erat tempore illorum regum. et q iam receperunt isti transfugationem et tribulationem quam debebant recipere quando fuerunt essent illa quatuor regna secundum q dicitur danielis. populus autem sciens deum suum obtinebit. et faciet et docti in populo docebunt plurimos. et ruent in gladio et in flamma et in captiuitate et in rapina dierum. Sequitur et de eruditis ruent vt conflentur et eligantur et dealbentur usque ad tempus prefinitum et reperiunt etiam multi et peccatores de israel si [illegible] nielis. viii. usque ad consummationem et finem [illegible]

quitatem et fornicationum dissipabit populum cum duce venturo ex semine christianus. et post finem belli statuta desolatio. et hoc est quod videbatur esse in adventu messie. scilicet quod finem acciperet peccatum et deleretur iniquitas et adduceretur iustitia sempiterna et sic ungeretur sanctus sanctorum ut patet in capitulo eodem clarissime. ergo patet sicut sol lucet quod omnibus istis predictis falsam esse expositionem iudeorum in prophetia Iere. supradicta. et in prophetia Abdie. quibus se fundant iudei quam iudei expectantes destructionem imperij romanorum et tunc adventum messie et quomodo etiam falsum est quod christiani descendunt de edom. sed quod ipsimet iudei sunt filii de edom qui fuerunt conversi ad christum qui mali sunt et peccatores simul cum eis receperunt punitionem perpetuam in qua nunc sunt et erunt usque ad finem. et quod christiani sunt filii syon et boni iudei qui conversi sunt ad christum in quibus completa fuit iniquitas id est in quibus iam cessavit peccatum et iniquitas et imperpetuum erunt liberi sicut patet in predicta prophetia Iere. quia illos de [illegible] christum dicit propheta. ad te quoque perveniet calix. i. pena durans visitans inebriaberis. i. ad plenum punieris atque nudaberis. s. honore et aliis bonis sicut manifeste factum est per titum romanorum principem. Sed et de bonis iudeis qui receperunt ihesum christum verum messiam qui dicuntur filii syon. dicitur in textu. completa est iniquitas tua filia syon. scilicet in adventu christi quia amplius populus ille syon credens in christum non fuit subiectus alicui captivitati loquendo de totali huius populi sicut per eam factum est de populo iudeorum. Ideo dicit non addet ultra ut transmigret te. scilicet [illegible] te in servitutem. Sequitur de malis iudeis filiis edom. Visitabit iniquitatem tuam filia edom etc. scilicet iuste puniendo discooperuit peccata. scilicet penam manifestam omnibus inferendo quia publica est eorum captivitas et servitus in toto mundo ubicumque sunt iudei sive inter christianos sive inter sar[illegible] habitant. Patet ergo solutio ad argumentum iudeorum quod aliquantulum diutius fuit propter magnam vim quam faciunt iudei in eodem.

Contra iudeos probans quod christus est verus messias quem christiani affirmant ipsum esse deum.

Iesimumsecundum argumentum iudeorum est ad probandum christum non esse deum sicut christiani affirmant. Arguunt autem sic scriptum est Exodi. xx. [illegible] nomen dei tui in vanum. In vanum nomen dei assumit qui homini nomen alicui divinitatis attribuit. Item vanitas est omnis homo qui hominem deum credit et deum appellat homini nomen aliquod divinitatis ascribit. Item in psalmis scriptum est non erit in te deus recens neque adorabis deum alienum. Item in lege scriptum est quod qui fecerit se deum occidatur nullus ergo homo est deus. Mirum ergo est quomodo christiani volunt sicut ihesum nazarenum nominare deum etiam concesso quod esset messias cum sacra scriptura sic ut expositum est dictum vel si dicunt quod messias debet esse deus. ostendant christiani. Unde in sacra scriptura talis assertio possit notari. Licet tamen in primo libro sit sufficienter declaratum quadruplici examine quod ihesus christus est verus filius dei et consequenter verus deus quia tamen iudei petunt auctoritates sacre scripture. Ideo in presenti duo sunt facienda. Primo solvetur argumentum. Et secundo assignabuntur auctoritates expresse ad propositum ostendendum. De primo ergo dicitur quod nomen dei assumeretur in vanum si alicui puro homini attribueretur. sed si attribuatur alicui qui non sit purus homo sed verus homo et cum hoc etiam sit verus deus tunc non assumitur in vanum. talis est ihesus dominus noster qui non tantum homo sed etiam verus deus affirmatur. et sic deus et homo unus est christus. nec est recens vel noviter deus qui eternus est et ab eterno deus [illegible] deum qui [illegible] est deus. Ille enim facit se deum qui fingit se esse deum cum non sit. nec est deus alienus quia vere est deus. hic vero gens/

[illegible] de cordibus suis. legant sanas scripturas et non alias pro presenti allegare intendo [illegible] catholicos doctores sed etiam suos antiquos hebreorum rabinos de messia exponentes. Et primo quidem abraham pater fidei nostre adducitur in medium. qui accepta promissione quod in semine suo benedicerentur omnes gentes. intelligens ex hoc deum nasciturum secundum carnem humanam et genere suo cum esset senex et dierum multorum vocavit [illegible] Gen. xxiiij. et dixit ei. Pone manum tuam sub femore [illegible] la et terre ne non accipias uxorem filio meo [illegible] do apud colentes deum quod iurans per deum ponebat manum suam super aliquid habens specialem relationem ad ipsum propter quod Exo. xxiij. dicitur quod quando aliquis iurabat applicabatur ad eos nullomodo poterat abraham fecisse manum servi sui poni sub femore suo primus femur quando iurabat per deum celi nisi specialiorem relationem haberet femur suum ad deum quam alia membra corporis sui quod quidem verum est inquantum illa pars specialius ordinatur ad actum generationis per quem quantum ad matrem de genere abrahe nasciturus erat christus. Secundo potest adduci illud. Isa. ix. parvulus natus est nobis etc. Sequitur et vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis pater futuri seculi. princeps pacis. parvulus dicitur quia verus homo. admirabilis etc. quia verus deus. Hec enim nomina omnia non videntur alicui posse competere nisi sit deus. Tercio potest adduci illud Isa. xxv. Et dicet in illa die. ecce deus noster iste. expectavimus [illegible] rabi petrus alfonsi in suo dyalogo ti. viij hunc certe versum aliter non certamus explanare quam doctores vestri illum dudum exposuere. per illum namque docuerunt venturum fore tempus quo et mundus dominum eius visurus. et digito sibi adinvicem populus ostensurus hoc vere fieri nullatenus posset nisi homo fieret quod et deus. hoc ille. Quarto potest adduci illud Isa. li. posui verba mea in ore tuo. et in umbra manus mee protexi te. ut plantes celos et fundes terram et dicas ad syon populus meus es tu. sive plantare celos sive fundare terre accipiatur spiritualiter sive ad litteram. certum est quod talia non possunt verificari nisi de illo qui est deus. adiuncta enim humanitas preveniunt cum dicitur. posui verba mea in ore tuo. ita ut diceret dominus moysi ut habetur Deutro. xviij. prophetam suscitabo de medio fratrum eorum similem tui et ponam verba mea in ore eius qui verba eius que loquetur in nomine meo audire noluerit ego ultor existam. Istud autem non potest intelligi de Iosue nec de aliquo qui fuerit sub lege moysaica quia ultimo capitulo eiusdem libri dicitur. Non surrexit ultra propheta in israhel sicut moyses. sed verificatur de christo qui fuit sibi similis in quantum novam dedit legem sicut patuit supra libro ii. in apparitione tertij thesauri: sed postea tangitur eius divinitas cum addit ut plantes celos et fundes terram etc. Ipse enim promisit se personaliter venturum Eze. xxxiiij. Ecce ego visitabo oves meas sicut pastor visitat gregem suum: Differentia est inter dominum et pastorem. nunc enim dominus omnium est pastor eorum qui immediate non per alios sed per se [illegible] hominus et mittebat pastores suos ad pascendum oves qui dicebant hec dicit dominus sed visitavit sicut pastor gregem suum nobiscum est dominus Isa. lij. Ecce ego qui [illegible] tus. Quinto adducitur alia auctoritas Isaie in ca. xl. que non minus confirmat propositum Revelabitur gloria domini et videbit omnis caro pariter quod os domini locutum est. potest quippe vox spiritualis audiri sicut filij israel vocem domini audierunt in monte synai. loquentem vero non videbit nisi fuerit res carnalis. Sexto introducitur auctoritas baruch in tertio. c. ubi inquiritur [illegible] toto ca. quod sit vera sapientia et quod adinvenire [illegible] subdit. hic est deus noster et non estimabitur alius adversus illum hic adinvenit omnem viam discipline et tradidit eam Iacob puero suo et israel dilecto suo et post hec in terris visus est et cum hominibus conversatus est. Certum est quod deus sui divinitatem videri non potest quia dicitur. Exo. xxxiij. non videbit me homo et vivet. non poteris videre faciem meam

[illegible] num est deus vt dicitur Dan. ij. immo conuersatio propria est inter illa que sunt eiusdem speciei. Et ideo ista verificantur de deo secundum naturam assumptam. Septio hec [illegible] cens. et tu bethleem effrata paruulus es in milibus iuda ex te enim egredietur qui sit dominator in israel. et egressus eius ab initio a diebus eternitatis eius. Nam egressus christi sm humanitatem debebat fieri in bethleem. sed egressus a diebus eternitatis non potuit esse nisi secundum diuinitatem de quo egressu dicitur Isa. liij. generationem eius quis enarrabit. Super dicto etiam verbo petrus alfonsi in suo dyalogo ti. viij. pulchre loquitur dicens. Hoc quippe quod est ex te mihi egredietur qui sit dominator in israel sm corpus natum est. sm quod princeps ille aduenturus erat in tempore. Quod autem sequitur et egressus eius ab initio a diebus eternitatis preeternitatem insinuat deitatis. hoc enim diuinitati attribuit quod hominis non conuenit. hec ille. Ista sm predictam rationem non possunt esse dicta. nisi quod significata vocabulorum hoc non patiuntur. nisi quod nimis insipienter loquerentur propheta ita studiose collaudandum messiam per ea que non magis competunt sibi quam lapidi. Octauo dauid in ps. [illegible]. Sedes tua deus in seculum seculi: virga directionis virga regni tui. Dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem propterea vnxit te deus deus tuus oleo leticie pre consortibus tuis. Cum hoc inquam dicit. eum ad quem loquitur deum esse et hominem ostendit: dicens enim. Sedes tua deus in seculum seculi virga directionis virga regni eius. numquid non manifeste eum appellet deum. Deinde cum dicit. Dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem propterea vnxit te deus deus tuus oleo leticie pre consortibus tuis. Ad hominem eum loqui percipimus neque enim vel deum. vel consortem habet deus. Item dauid in ps. Deus iudicium tuum regi da. que ad literam eum per doce[illegible] mitto dicit et permanebit cum sole et ante lunam in generatione et generationem. et sit nomen eius benedictum in secula ante solem permanet nomen eius. Et illud et adorabunt eum omnes reges omnes gentes seruient ei. Videamus inquam si de puero homine dicta sunt hec omnia. et patet manifeste quod nullomodo conueniunt nisi soli deo. ergo sequitur quod christum confiteri debemus esse hominem et deum. Quod enim dauid spiritu reuelante cognouit et miracula que facturus erat preuidit. Ideo huiusmodi fine psalmi sui fecit psalmum. Benedictus dominus deus israel qui facit mirabilia solus. et benedictum nomen maiestatis eius in eternum. et replebitur maiestate eius omnis terra fiat fiat. vidisti ergo iudee quam clare quod ex scriptura patet quod messias in lege et prophetis promissus verus deus et verus homo esse debeat quare memo ihesus nazarenus quem verum messiam supra ostendimus verum deum et verum hominem confitemur. et vt amplius perfidia iudaica confundatur tribus rationibus ostendam sicut deducit magister Bernardus oliuerij in suo tractatu contra cecitatem iudeorum. c. viij. Quarum prima talis est. Ille homo vere erat deus cuius pena temporalis satisfaciente satisfecit pro peccatis totius populi. Sed mors christi plene deleuit omnia peccata: ergo christus vere est deus. Maior patet. quia ad sufficientem satisfactionem pertinet quod pena re[illegible] mortale est infinita eo quod committitur contra deum infinitum. Videmus enim eundem actum esse culpabiliorem et grauiorem contra insigniorem et maiorem personam commissum quam contra ignobiliorem vel inferiorem. Si ergo ad augmentum obiecti sequitur augmentum culpe. cum deus excedat omnem personam in infinitum [illegible] quodcumque peccatum mortale in quo forma[illegible] ergo pena pro tali culpa debet esse infinita. sed nulla pena que non durat in infinitum potest esse infinita nisi sit in supposito infinito vt sic fruatur pena ex subiecto sicut culpa ex obiecto. Pena igitur temporalis sufficienter satisfaciens pro quocumque peccato mortali necessario est in supposito infinito. sed suppositum infinitum est nullum nisi diuinum: ergo vera est prima propositio quod cuius pena temporalis sufficienter satisfecit pro omnibus peccatis vere est deus. Sed minor patet ysa. per totum. liij. capitulum vbi dicitur. vere languores nostros ipse tulit. et dolores nostros ipse portauit et nos reputauimus ipsum quasi leprosum et percussum a deo et humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras attritus est propter scelera nostra. Disciplina pacis nostre super eum et liuore eius sanati sumus. omnes nos quasi oues

[illegible] unusquisque in viā suā declinauit et dominus posuit in eo iniquitates omnium nostrum [illegible] in apperitione thesauri. Sed in circuitu ipsius ambulantes falsas conantur hanc rationes et similiter nonnullas inuenientes in veteri testamento quod [illegible] prophetia posset de illo exponi. Dicunt quod quando [illegible] alias. nunc veteris iudaice loquentes et compassione et quasi compatientes dicunt. nos reputauimus [illegible] populum leprosum et percussum [illegible] dicto etc. que de nullo alio a christo intelligi possunt. Nec enim deus propter scelus populi mei percussi eum. Si ergo iste percutitur propter peccata populi dei. ille qui dicunt sunt longiores viros portant erunt de populo dei. ergo non est vera expositio quod aliter gentes dicunt de populo dei predicta verba. nec dicitur inde oblatus est quia ipse voluit. Item peccatum [illegible] Item in eodem. c. tradidit in mortem animam suam et cum sceleratis reputatus est et ipse peccata multorum tulit et pro transgressoribus orauit que omnia nullo modo de populo iudaico verificari possunt nec de aliquo alio. cum propheta eius dicit natiuitatem inuenit dicens generationem eius quis enarrabit [illegible] Item zacharias propheta in. c. ix. primo [illegible] loquetur pacem gentibus et potestas eius a mari usque [illegible] dic. Tu autem in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua. Item in. xij. c. aspicient ad me quem confixerunt. Item in. xiij. c. et dicetur ei quid sunt plage iste in medio manuum tuarum et dicet. his plagatus sum in domo eorum qui diligebant me totam istam auctoritatem tangit in virtute Ysaias in. xxviij. [illegible] pro ponit culpam dicens. percussimus federa cum morte et cum inferno fecimus pactum. po[illegible] [illegible] nuo. et non sequitur subdit remedium inquiens. idcirco hec dicit dominus deus. Ecce ego [illegible] probatum angularem. preciosum et delicium sed verum cum morte et pactum vestrum cum inferno non stabit. Secunda ratio potest sumi ex dicto Josephi qui fuit iudeus et verus historiographus dicentis quod iherusalem fuit destructa quia iniuste occiderunt christum et beatum Jacobum habitatores interfecerunt christum et beatum iacobum [illegible] sunt occidendo christum et beatum iacobum nec per consequens fuissent puniti nisi christus vere fuisset deus. sed isti peccauerunt occidendo istos [illegible] non et certe si non fuisset verum secundum legem debebat mori. Iudei ergo interficiendo christum si non fuisset deus quod fecissent secundum legem non peccassent occidendo ipsum et beatum Jacobum sed potius meruissent. et eadem ratio est de beato Jacobo qui ideo interfectus fuit quia asserebat christum esse deum. Sed si non fuisset verum iuste interfectus fuisset. ergo verum est maior propositio. quod si christus non fuisset deus iudei non peccassent occidendo ipsum et beatum Jacobum. Sed minor patet per dictum Josephum asserentem iudeos deuenisse in illam ultimam captiuitatem quia iniuste interfecerunt hos duos predictos. Et quo etiam tertia ratio potest iudeis [illegible] christum iniuste non est ita magnum peccatum sicut ydolatrare. sed interficere christum fuit maius peccatum quam ydolatrare. ergo christus non erat pura creatura et sic oportebat quod esset deus. maior est manifesta quia magis peccatum est facere contra preceptum prime [illegible] da. Sed ydolatrare est contra primum preceptum prime tabule peccare. homicidium vero est contra secundum preceptum secunde tabule ergo maius peccatum est ydolatria quam homicidium. Minor probatur quia licet interdum iure humano grauius puniatur minus peccatum. in lege tamen diuina pro mensura peccati est plagarum modus ut dicitur Deutro. xxv. capi. Cum ergo iudei pro peccato commisso contra christum incurrerint maiorem penam in ultima captiuitate que iam durauit mille. cccc. [illegible] [illegible] propter peccatum ydolatrie necessario oportet dicere maius peccatum fuisse interfectionem christi quam adorare ydola. ergo christus erat deus et hoc patet sane intuentibus si consideremus conditionem legis quam christus erat daturus. Videmus enim in omnibus ordinibus ordinatis quod ille qui est superior ordinat finem principalem et quantum nouit ordinat per superius

Ea vero que disponūt ad illā p̄cedūt ope ris [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] paginat p scripturā. scripturat illam nouē per artificem subministrantem. et nō cōueniēs fu it φ lex p̄fecta noui testamēti daret p ipsum deū hominē factū. lex autē vetus p dei mi nistros. ppter qd̄ de latore legis noue dicit Iob [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lus et nullus est ei similis in legislatoribus hec sufficiant contra p̄dictā iudeorū ad ostē dendum rōnib⁹ et auctoritatibus φ xp̄s ē ve rus deus et verus homo.

Contendūt iudei probare φ lex euangeli ca non est a deo quia ponit trinitatem perso narum.

Decimū tercium argumentū iudeo rum ē cōtra trinitatē personarum ex qua arguunt legē euāgelicā non eē a deo sic Illa lex non est a deo q̄ tollit eiusdē vnita tē [illegible] φ dicitur in deut. Audi israel do minus deus tuus vnus est. sed lex euange lica videtur hanc vnitatē auferre ponendo p sonarū trinitatem ergo lex euangelica nō est a deo. Respondetur iudeis φ trinitas p̄sona rum nō derogat vnitati essentie diuine. nam et ipsi habent concedere deū esse in diuersis locis. qz p̄s. dicit. Si ascendero in celū tu illic es. si descendero ad infernū ades. quod nō pōt verificari fm̄ diuersas ptes qz de⁹ simplex est. et omni diuersitate et cōpositione partiū ca ret nec pōt dici φ deus sit i diuersis locis suc cessiue qz ipse dicit malachie. iij. Ego dn̄s et non mutor ergo sicut simul et semel totus est in diuersis locis cū veritate sue vnitatis sic suo modo trinitas eē pōt vno numero simul est tota in diuersis suppositis. nō ei est [illegible] tura in mūdo q̄ verius ponit vnū deū q̄ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ncatē et illuminationē cōpetunt sciā perso narū trinitatem. Ad intellectum ergo φ trini tas non tollit vnitatē essentie [illegible] i ve teri testamēto in hebreo inuenit heloym qd̄ si gnificat deū in plurali numero adiūgit ac⁹ [illegible] [illegible] In principio creauit he loym celū et terrā. Dicūt iudei φ hoc nomē heloym indifferēter accipit p singulari vel pl'ali. et qñ accipit p deo vero semp in singu lari tenet sicut ibi. in principio creauit helo ym ante φ [illegible] stat in singulari. sed hoc

patet manifeste falsum. Nam aliquando te net manifeste p deo vero. et tñ cōiungit cū adiectiuo plurali nomen et aliqñ etiā cum verbo pl'alis numeri qd̄ non eēt si teneretur pro singulari. Exemplū patet. Iosue vltio nō poteritis seruire domino deus eni sanctus est etiā hebraica veritas habet non poteritis seruire domino qz heloym sancti ipse. Ista auctoritas loquitur de deo vero qz Iosue lo quebatur populo de seruitute veri dei ve pq [illegible] [illegible]. Itē Iere. xxiij. peruertistis ver ba dei viuentis domini exercituū dei vestri hebraica veritas hic habet peruertistis ver ba heloym viuentium deū exercituū. Ista auctoritas manifeste loquit de deo vero Nam vbi nos habem⁹ deū exercituū in fine auctoritatis pro hoc nomine domini in he breo ponitur nomē dn̄i thetragramatō qd̄ d solo vero deo pōt dici vt declarat rabi sa lo mō i libro de directiōe pplexorū et tñ in ista auctoritate [illegible] [illegible] heloym [illegible] [illegible] adiectiuo plurali nomen vt pz exeplū scdē. Itē de verbo pl'alis numeri. ij. Reg. vij. que est gēs vt pp'ls israel in terra ppter quā venit deus vt redimeret sibi in populū. hebraica veritas sic habet. que autē vt populus tu⁹ gēs vna i terra ppter quā venerūt heloym ad reda mēdū sibi. pz ergo φ si heloym stat in p'ce dentibus auctoritatibus p deo vero et in pl'ali quare cū sit ibi ipossibile pluralitatē ponere deorum necessario est ibi ponere pluralitatē personarū siue suppositorum quia aucto tales sunt suppositionum scdm̄ de anima. Patet igitur ex modo loquendi hebreo φ in diuinis est pluralitas suppositorū et vni tas essentie φ moyses et alij prophete vede runt studiose in lege per talem modum lo quendi. Quomodo autem iste actus elicitur ab essentia formaliter que vna est simpliciter [illegible] hiat persone sunt distincte et quedam magis subtiliora et magna ad propositum hec ad duci possent. Sed quomodo dicit magister Bernardus olim ij in suo tractatu cōtra ce citatem iudeorum. vi. c. Non videtur tamen dare occasionem amplius loquendi subtiliter cum iudeis de materia ista. Videri ent ergo curiosi studiosi doctores super primum sententiarum vbi de ista materia multa subtilissime tradunt que velut mar garite non sunt seminande inter porcos. id est iudeos. Sed tamen induco contra

hebreorum auctoritatem in ista materia testes sumamus. Et primo sepe nominatum petrum doctorem petrum alfonsi conuersum in suo dyalogo ti. vi. [illegible] interrogantem sic respondit o moyses quicquid sic [illegible] cum memoria iuuantis explananda valet agnosci in deuteronomio testante moyse qui ait in deutero: Scito hodie et cogitato in corde tuo quod dominus ipse est deus in celo sursum et in terra deorsum et non sit alius. vbi enim in latino ponitur dominus in hebreo et quidem predictum nomen inuenies vbi vero deus in latino in hebreo scribitur helohym quod pluralitatem significat vt inde perciperet eundem esse deum qui et singulari proprio et plurali appellatiuo nuncupatur vocabulo. Sed et ne plures deos forte putaret adiunxit et non sit alius. Quod vero moyses dixit scito et cogita in corde tuo nimirum insinuat quod nosse deum ordinem subtilitatis neque visu neque auditu neque de [illegible] proprie et vere comprehendi possit ignorans.

Patet etiam in multis aliis trinitas denotari sicut in fimbriis quas dominus filios israel in vestimentis suis per moysen habere precepit dicens loquere filiis israel et dices ad eos vt faciant sibi fimbrias in angulis palliorum ponentes in eis vittas iacinctinas quas cum viderint recordentur omnium mandatorum domini. Fimbrie quippe ille quatuor erant filorum sed duplicatorum in superiori siquidem sui parte tres nodos habentes in inferiori vero duos. Sed per fila quatuor. quatuor orbis partes designantur. Per filorum vero duplicationem duos et nos videlicet vt quatuor orbis partibus .i. toto orbe nomen quoque et [illegible] dei mandatorum memores esse. Nam per tres nodos trinitas personarum .s. superiores. Per duos autem inferiores duo instrumenta testamenti .s. lex moysi et euangelium. Nota etiam quod in ternas in tribus benedictionibus quibus aaron et filii eius benedicebant filios israel ex precepto dei dicens ad moysen loquere ad aaron et filios eius [illegible] faciem suam tibi et misereatur tui. Conuertat dominus vultum suum ad te et det tibi pacem. hoc quippe bi[illegible] vultum suum palmas vtrasque tenebat. cum vero diceret dominus quem hebraice illo quod supra diximus nomine et vno nomine exprimebat tres [illegible] atque medium manus vtriusque tres alios erigebat. et dicto ter dominus digitos vt prius remittebat. Sed dic mihi o moyses quid trium digitorum eleuatione melius quam trinitatis excellentia potest allegorizari quod si quid aliud super hoc nomen tenorem et vias mihi ipso edisseras moyses fateor neque illud quod dixisti neque quicquam aliud super hoc vnquam noueramus. Sed nec doctores nostri quippe non audiui esse.

Petrus: Quid etiam nisi trinitas personarum in eo quod dicit ysaias propheta notari potest vnde vidit angelorum voce laudantium et dicentium. Sanctus sanctus sanctus dominus deus sabaoth. Cur enim ter solum sanctus dicunt magis quam semel vel bis vel decies vel centies vel alio aliquo numero. aliquo cur si dicerent laudare vellent semel sanctus dicerent. si vero multum cur non centenam vel millenam vel innumeram laudem exhiberent. Moyses. nos quidem in angelorum lau[illegible] tui sunt ipsorum. Petrus si vel singula quod exposui [illegible] tam et contra me relationem haberemus testem sanctus et dauid personarum trinitatem cum dicit. Querite dominum et virtutem eius querite faciem eius semper. Quid est enim quod dicit querite dominum et virtutem eius et querite faciem eius nisi querere patrem et filium et spiritum sanctum. Quid [illegible] Quid vero per faciem eius nisi spiritus sanctus intelligitur quod si tu aliter intelligas edissere. Nec vnquam sanctorum testimonia scripturarum de trinitate personarum satis intelligendo sufficere [illegible] non transeat calumnias auctoritatem. Ysaie in capi. xlviii. que multum facit ad propositum vbi ipsemet deus dicit. ex tempore antequam fieret ibi eram et nunc misit me deus et spiritus eius. quod illa autem sunt verba dei loquentis patet per litteram precedentem. vbi dicitur manus quoque mea fundauit terram et dextera mea [illegible] contra idem loquens ait et nunc misit dominus me et spiritus eius. Similiter patet per litteram sequentem immediate cum dicitur hec dicit dominus redemptor tuus sanctus israhel. In auctoritate vero premissa

[illegible] de⁹ missus a deo et spū eius. Inter mittentem vero et missum semper est distinctio personalis. et sic ista scriptura impleta fuit in incarnatione filij dei. qui ē deus miss⁹ in mundum a deo patre et spiritu eius. Sec̄undo adducuntur antiqui doctores hebreorum qui de hac materia licet obscure aliquid senserunt interserendo aliqua allegabuntur que magis visi sunt appropinquare veritati. Et primo occurrit illud quod super illud. ps. Deus dominus locutus est et vocauit terram. ubi glo: que dicitur midraschillim. i. glosa psalterij sic querentur. Que est ratio quare psalmista nomē dei sancti et benedicti trib⁹ vocabulis cōmemorauit dicens. Deus dominus locutus est &c. Ad quod respondēt ibi sic hoc est ut doceret te q̄ cū istis tribus nominib⁹ creauit deus seculū suū. iuxta tres modos. i. proprietates quibus creatus est mūdus et iste sunt sapientia. scia. et prudentia. sicut dictū est in prouerbijs. c. iij. Dominus sapientia fundauit terrā ordinauit celos in prudentia in scientia sua abyssi eruperunt. et isto modo dicitur in modo. c. xxx. quomodo ego sū dominus de⁹ tuus de⁹ zelator. ecce tria nomina iuxta tres modos quibus creat⁹ est mūd⁹. Similiter filij gad et filij rubē vocauerunt in libro iosue. deus deus dominus ipse scit. vbi nominauerūt deū trib⁹ vocab⁹ [illegible] [illegible] ba. i. in glosa magna super Gen. sup illo verbo. In principio creauit deus celū et terram In quibus habetur q̄ doctores antiq̄ hebreorū per trinā iteratioñē diuini nominis que sepe fit in scripturis exponunt q̄ est intelligēda in diuina natura sm̄ tres modos i. proprietates quas deo attribuūt. Itē in eadē glosa magna que dicitur beresith raba. c. [illegible] [illegible] tus mūd⁹ vel p̄ verbū vel cū verbo dei. sm̄ [illegible] [illegible] li firmati sunt. Et sequitur ibidē rabi symeō dicit: inspirauit vel insufflauit deus spiritum suum et creatus est mūd⁹ sicut dicit in psal. spiritu oris eius omnis exercitus eorū. Vbi in predicta glosa in qua manifeste ponit distinctio realis in creatoe mundi q̄ est deus. [illegible] ter a p̄ce filiū et spirit⁹ ab inspirante. et nisi hi tres vnum sunt de quib⁹ sicut ij ꝓpheta subdit. Congregās sicut in vtre aquas maris lo

quel dic [illegible] [illegible] [illegible] le rapitur. vbi sic dicitur sensus eē videretur mysteriorum diuinorum dei et vnius non facile intuentur. Sed hanc glosam moderni iudei peruertūt retorquentes hanc enumerationem ad tria attributa diuina. que sunt potentia. sapientia bonitas. Sed si videtur hec esse sententia glosē. hoc q̄ dicitur nō deficit discutitur. q̄ quilibet etiam satis simplex scit deū eē potentē sapientem et bonum. Itē sicut de⁹ operatur per suam potentiā sapientiā et bonitatē. sic artifex creatus operatur ꝑ artem suam sicut ꝑ regulam directiuam et per potentiam suam quem nāliter mouet ad laborem scientia vel lucri vel beneficij. et per appetitū bonum suum. et ista tria philosophus ponit ideo q̄ potentia et sapientia et bonitas in deo et ideo si propter ista tria dicit deus trin⁹ et vnus in glo. predicta. multo fortius diceret quilibet artifex trinus et vnus quod non est verū. et iungitur singulare cū verbo plurali nomen dicendo bycam fecerunt templū salomonis sicut de deo dicitur Eccle. ij. quis est homo vt [illegible] qui possit regē factorem suum hebraica veritas sic habet. Quis est homo vt intret post regem qui fecerunt eum. et sic de deo dicitur q̄ est rex qui fecerunt hominem Item etiam patet per sapientiam cabala qui dicunt esse deum sine aliqua corporali quātitate et quia tribus illorum deus mundum creauit. que vocantur ordines intelligentia et regnum. et non est differentia inter illos et christianos nisi in vocabulis quorum si ipsi intelligerent legem christi possent ipsam eē confiteri christianam. Videretur nullam esse inter eos differentiam realem sed tantummodo vocalem et non est mirum si doctores aliqui hebreorum inter gentes aliquid de mysterio trinitatis non sunt conuersi ad fidem christi. quia possibile est q̄ deus eis gratiam non inspirauit propter eorum peccata qui in sponsionem primam nullatenus operauerūt.

[illegible] erant inuoluti que vident salutis impedimentum. [illegible] q et inuoluti non recte sed q̄ obliquo incedentes predicantes veritatem questionibus varijs et cauillationibus confusis inuoluunt ipsi sicut de q̄b⁹ dicit salomō Eccle. vij. de⁹ fecit hominē rectū et ipse inuoluit se infinitis q̄stionib⁹

[illegible] philosophi et videamus quid de trinitate senserunt. Primus fuit adam magnus naturalis qui dixit filii inuenialem et Hyeronimum manus dei tres digiti sustinuerunt corpus meum et extraxerunt costas per tres digitos tres personas intelligens et per manum dei unitatem essentie. Secundus philosophus fuit Abraam in lege nature qui tres angelos vidit sed unum adorauit. Gen. xviij. [illegible] adorauit quia unus deus adoratur sub ratione unius maiestatis diuine et essentie. Tercius philosophus fuit plato qui in vij. libro platonicorum dicit quod sicut non est dare intelligentiam creatam sine trinitate creata videlicet intelligere posse velle sic nec intelligentiam increatam sine trinitate increata que est posse intelligere et velle. et ideo plato ut ponit macrobius super somnium scipionis et beatus augustinus .x. libro de ciuitate dei. c. xix. et vij libro confessionum. c. ix. dicunt quod illud. In principio erat verbum et verbum erat apud deum et deus erat verbum hoc erat in principio apud deum omnia per ipsum facta sunt et sine ipso factum est nihil. quod factum est in ipso vita erat. fuit inuentum in libris platonis et sic patet quod cognouit pluralitatem personarum. Quartus philosophus fuit aristoteles qui unitatem essentie ostendens. viij. phisicorum in fine dicit unum motorem primum immutabilem eternum et infinite virtutis et potentie super omnes actus residentem. xij. methaphisice in fine dicit. Entia nolunt male disponi nec est bonum pluralitas principatuum unus ergo princeps a quo dependet celum et tota natura. Et trinitatem in deo ostendens dicit in principio primi libri de celo et mundo. Res omnes sunt tres et concluduntur in tres hic quidem numerus accipit omne ut et significat numerum rerum [illegible] quod in omni re est inuenire trinitatem et non solum in creaturis sed etiam in creatore. addit vltra. nos vero non expugnamus hunc numerum nisi a natura rerum et terminum ipsum simile legi earum. et pro hunc quidem numerum adhibemus nos ipsos magnificare unum creatorem [illegible] proprietatibus eorum que sunt creata. et non cognouit iste personas distinctas tamen cognouit appropriata.

Quintus philosophus fuit hermes trimegistus rex egypti qui ut scribit [illegible] in libro [illegible] gregorii. c. xxxiiij. sic ait deus est lumen ante lumen intelligibile et nihil aliud est deus nisi quod spiritus omnia continens et verbum ipsius perfectum existens et genitum. ergo ibi est unio in essentia et lumen deus pater est spiritus sanctus omnia continens et verbum patris id est filius omnino equalis. Et vere idem dicit monos gignit monadem et in se suum reflectit ardorem. Ecce quod dicit loquens de deo: monos .i. unus pater genuit monadem. id est unum filium et in seipsum .s. pater reflectit ardorem .i. spiritum sanctum. Sextus philosophus fuit esculapius primus medicus qui in uno deo ponit actum sermonem et virtutem ut patet in libro suo de interrogationibus. Septimus philosophus fuit [illegible] libro .x. de ciui. dei. c. xxiij. predicat in diuinis patrem et filium et deum medium. Octauus philosophus fuit plutarcus magister traiani imperatoris qui habuit responsum quod homines non [illegible] sancto. Et ideo fecit laminam et posuit in sepulchro et inuenta est scriptum litteris aureis [illegible] trem. per .s. filium. per .s. spiritum sanctum intelligens. Si aliquis quereret unde isti fuerunt [illegible] nitatis sit indemonstrabile. et arcanum quomodo habuerunt talem notitiam de trinitate diuina. Respondet illuminatus doctor franciscus de maronis in conflatu suo super primo sententiarum distinctione secunda questione quarta dicens. quod multa prophetabilia et probabilia cum his actus dixerunt et propter nos multa per reuelationem habuerunt. Quanto accedat uniuersitas artium liberalium et ostendat nobis si quid sentiat de mysterio trinitatis. Unde una grammatica est in essentia sed tres sunt persone de quibus tractat scilicet prima que de seipsa loquitur ut ego. secunda ad quam prima loquitur ut tu. et tercia de qua fit sermo [illegible] diuidui loquitur de se et a se unde prima persona. filius vero est secunda persona ad quem loquitur pater psalmo secundo. Dominus dixit ad me: filius meus es tu. sed spiritus sanctus est de quo fit sermo. Johannis [illegible] a patre. Loyca vero dicit quod in una propositione sunt essentialiter tria distincta [illegible]

syllogismus secundum essentiam est maior propositio minor et conclusio que actualiter distinguuntur, et in syllogismo demonstratiuo maior est per se nota, et sic a nullo minor: a maiore pullulat cum sub ea accipiatur, et conclusio ab vtroque secundum mentem Aristo. Rethorica dicit in vno dictamine vnius pagine secundum essentiam [illegible] Geometria dicit, unius edificii siue corporis secundum essentiam sunt tria distincta, s. longitudo, latitudo et profunditas. Musica dicit, in cantu vno ex parte secundum essentiam sunt tres distincte voces [illegible] Arismetica dicit, unus numerus par secundum essentiam distinguitur in pariter par, superexcedentem, et equalentem: ut patet hiis tribus numeris s. xij. viij. vi. quorum vterque est numerus par secundum essentiam, et sic conueniunt. differunt tamen, quia partes aliquote de xij. que sunt vnum et duo tres et quatuor et sex simul sumpte reddunt plus quam suum totum quia reddunt xvi. et ideo dicitur superexcedens. Et partes aliquote de octo que sunt, vnum duo quatuor reddunt minus quam suum totum, quia solum reddunt septem, et ideo dicitur numerus excedens, i. non attingens in suum totum. Partes vero aliquote de sex que sunt vnum duo et tres reddunt integre suum totum quia faciunt sex, nec plus nec minus. Et [illegible] Isid. [illegible] ethimologiarum, ca. vi. et vocatur perfe[illegible] tum totum. Astronomia dicit quod motus celi per essentiam est ortus, occasus et motus stellarum: ut notat predictus Isidorus i. li. ethimologiarum ponendo differentiam inter astronomiam et astrologiam, quoniam prima tractat quod verum est, secunda vero vltra illud dicit de significatione in stellis, et ideo quo ad hoc est superstitiosa scientia. Hiis additur naturalis philosophia, que vnus secundum essentiam ponit tria rerum principia, s. materiam, formam et priuationem, nec expers erit methaphisica a laudibus trinitatis diuine, cum ipsa consideret ens in quantum ens quod est vnum secundum essentiam, sunt tamen in eo tres passiones distincte. s. vnum verum bonum, vnum representat patrem qui est prima persona, sicut vnitas est principium numeri. Veritas que est obiectum intellectus representat filium qui est veritas et productus per modum intellectus. Bonitas representat spiritumsanctum, quia bonum est obiectum voluntatis spiritussanctus producitur per modum voluntatis secundum Aug. Quinto et vltimo accedit mundus cum suis creaturis, et declarat trinitatem esse in creatore. Et patet primo quod mundus in se vnus per essentiam distinguitur in supercelestia que sunt angeli et in celestia que sunt celi, et in subcelestia que sunt quatuor elementa cum elementatis. Secundo se offert natura angelica que in se vna distinguitur in tres hierarchias scilicet superiorem, mediam et inferiorem secundum Dyonisium de angelica hierarchia. Tertio se offert superior hierarchia in qua deus unus est in thronis ut maiestas, in Cherubin ut veritas in Seraphin ut bonitas. Quarto se offert quelibet angelus et quelibet rationalis anima, que cum sit vna, et anima vna in sua essentia est tamen in eius trinitas potentiarum scilicet memoria, intellectus et voluntas, et hec in creaturis vocatur ymago dei, quia nihil est similius in creaturis trinitati diuine pro eo quod sicut tres persone sunt vna essentia sic tres potentie sunt vna anima essentialiter et non tres anime. Et sicut tres persone habent ordinem inter se non temporis sed originis vel naturalis intelligentie ut sicut pater dicitur prima persona, filius secunda, et spiritussanctus tertia, sic in anima memoria dicitur prima potentia que est sinus et thalamus omnium intelligibilium ab anima. intellectus est secunda potentia. voluntas vero tertia. quia secundum Augustinum. nihil volitum nisi precognitum. Item sicut diuine persone non distinguuntur ab essentia realiter. distinguuntur tamen inter se realiter per origines suas siue relationes. sic et potentie anime distinguuntur inter se formaliter, sed quoniam subsunt actibus suis qui sunt meminisse, intelligere et velle realiter distinguuntur. Item sicut deus est vbique presens in macrocosmo i. maiori mundo, sic et anima rationalis in microcosmo i. minori mundo: Ipsa enim dicitur esse tota in toto, et tota in qualibet parte, quia anima rationalis que tota est in pede hominis intelligit non ut est in pede. Est ergo mens anime rationalis ymago dei, quia expressius representat trinitatem diuinam quam quecunque alia creatura. Et hinc est quod cum deus formauit hominem dixit. Faciamus hominem ad yma

[illegible] Quarto se offerunt spere celestes. que cum quelibet spera sit in se una distinguuntur tamen in circulum planetam et virtutem. Quinto se offert sol. qui cum sit in se unicus in essentia. distinguuntur tamen in corpus splendorem et calorem quem producit. Sexto se offert ignis. qui similiter cum sit unus in natura, in eo tamen est trina consideratio. sicut dictum est de sole. et illud exemplum ponit Aug. de processione filii a patre. et spiritussancti ab utroque. et si ignis esset eternus eternaliter calor procederet ab eo [illegible] ab utroque sicut est in divinis. Octavo se offert aer qui unus in natura trinus est. in corpore caliditate et humiditate. Nono se offert aqua que una cum in natura trinitatem dicit in corpore [illegible]. Decimo se offert terra que in se una trina tamen est. in corpore siccitate et frigiditate. Sic posset explicari de omnibus creaturis. in quibus et si non plene illa beata trinitas exprimitur relucet tamen in eis vestigium trinitatis. In confirmationem omnium predictorum offeruntur due rationes.

Una quam facit Aug. in lib. lxxxiii. questionum. quia aut deus voluit et potuit se summe communicare. aut potuit et non voluit. aut voluit et non potuit. aut nec voluit nec potuit. aut voluit et potuit sed nesciuit. Non est dicendum quod potuit sed non voluit. quia tunc invidus esset. Constat autem quod invidia non cadit in deo propter imperfectionem. Unde primo methaphisice dicit contra Symonidem. Divinum non invidere. nec est dicendum quod voluit et non potuit. quia tunc impotens esset quod falsum esset. Nec est dicendum quod nec voluit nec potuit. quia tunc impotens et invidus esset quod falsum est. Nec est dicendum quod potuit et voluit sed nesciuit. quia tunc deus esset ignarus quod est absurdum. Relinquitur ergo quod deus voluit. potuit et sciuit se summe communicare. et cum in perpetuis non differat esse et posse [illegible]. Relinquitur quod deus ab eterno se summe communicauit habendo dilectum [illegible] spiritumsanctum. Secunda ratio que offertur est doctoris subtilis Scoti in primo sententiarum distinctione. ii. in responsione ad tertiam questionem que talis est. Ubicunque est invenire principia productiva [illegible] in quibus inveniuntur possunt talia producta. quorum habent principia productiva cum non possunt impediri. Sed in divino supposito scilicet in patre est invenire principium productivum noticie genite. scilicet memoriam fecundam que est obiectum cum intellectu. et principium productivum amoris spirati quod est obiectum cum voluntate. ergo supposito divino habente ista duo principia productiva perfectissime potest producere noticiam genitam et amorem spiratum talia autem in divinis non possunt esse nisi subsistentia cum identitatem dicant in perfectionem. ergo in divinis sunt producta duo subsistentia. et utrum producens distinctum personaliter ab eis. Et si forte dicat iudeus. sicut ponis tres personas in deo: ita possent poni plures alie. Respondet sanctus Thomas in i. summa contra gentiles [illegible] quod divine persone multiplicari non possent nisi secundum quod exigit processio intellectus et voluntatis in deo. non est autem possibile quod in deo sit nisi una processio secundum intellectum. eo quod suum intelligere est unum et simplex et perfectum. quia intelligendo se intelligit omnia alia a se. et sic non potest esse in deo nisi una verbi processio. Similiter autem oportet et processionem amoris esse tantum unam. quia etiam divinum velle est unum et simplex. amando enim se amat omnia alia. non est igitur possibile quod sint in deo nisi due persone procedentes. una per modum intellectus ut verbum. scilicet filius et alia per modum amoris ut spiritussanctus. Est etiam et una persona non procedens. scilicet pater. Soli igitur tres persone in trinitate esse possunt. Item si secundum processionem oportet personas distingui modus autem [illegible] plex. ut scilicet sit aut omnino non procedens quod patris est. aut a non procedente procedens quod filii est. aut a procedente procedens quod spiritussancti est. Impossibile est igitur ponere plures quam tres personas. Deum [illegible] ergo patrem et filium cum sanctospiritu laudemus et superexaltemus eum in secula. Et hec pro presenti sufficiant de ista materia.

Contendit iudeus probare quod christiani sint ydolatre quia adorant sacramentum altaris: et propter venerationem ymaginum.

Decimumquartum et ultimum argumentum iudeorum est contra adorationem [illegible] tra adorationem ymaginum. Dicunt enim iudei quod christiani sunt pessimi ydolatre adorantes ipsum purum hominem tanquam deum. et quod peius est hostiam de frumento ab eis formatam et coctam adorant sicut deum quod est detestabile. et postea comedunt quod est horribile. Adorant etiam ymagines opera manuum hominum. Illud au[illegible] deum adorabis. (i. maiestate diuinam in eo solo prestendo. Item Exod. xx. Non facies tibi sculptile. nec omnem similitudinem que est in celo desuper et que in terra deorsum. nec eorum que sunt in aquis sub terra. non adorabis ea nec coles. Item deutro. iiii. et Leui. xxvi. Non facietis ydolum et sculptile. nec titulos erigetis nec insignem lapidem ponetis in terra vestra ut adoretis eum. Item Deutro. xxvii. Maledictus qui facit sculptile et conflatile. non ergo debet adorari homo. nec panis nec aliqua ymago [illegible] quo ad primum. s. de christo. quod fuit ostensum plenissime in primo libro et in solutionibus argumentorum predictorum huius tercii libri quod Ihesus nazarenus est verus messias in lege et prophetis promissus. Ostensum est etiam quomodo est verus deus et verus homo sicut patuit in solutione xxii. argumenti. Et in primo libro con[illegible] ex examine. Et consequenter Ihesus nazarenus est latrie adorandus. nec ex hoc ydolatre sunt christiani adorantes verum deum. Ad illud autem [illegible] sic ydolatria. Dicendum quod non est verum secundum Nicolaum de lyra in tractatu contra iudeum nequiter arguentem. Non enim adoratur panis. quia non est ibi. sed eius substantia conuersa est in substantiam corporis christi virtute diuina ad prolationem verborum consecrationis que sunt ipsius christi veri dei efficaciter seu principaliter. Ipsius autem sacerdotis prolatiue seu ministerialiter. Verbum autem diuinum est tante virtutis quod per ipsum factum est celum et terra de nihilo. ut patet Gen. i. et psalmo. cxlviii. Dixit et facta sunt: et multo fortius potest conuertere unam substantiam in aliam. Patet etiam per exemplum Exod. iiii capi. ubi dicitur. quod diuina virtute virga moysi conuersa est in serpentem. Et Exo. vii. aque egypti conuerse sunt in sanguinem. Et si dicas quod

ista non sunt conuersa virtute verborum. Subiungit [illegible] dixit dominus ad sacerdotes Moysen et Aaron. Loquimini ad petram: et illa dabit vobis aquas: et ad verbum eorum secundum psal. conuertit petram in stagna aquarum: et rupem in fontes aquarum. Facilius autem videtur panem in corpus: et vinum in sanguinem quam petram [illegible] autem posset conuertere unam substantiam in aliam manentibus accidentibus prioribus. quia deus non attingit substantiam mediantibus accidentibus: sicut facit agens naturale, sed eam attingit immediate. et ideo potest illam substantiam in aliam conuertere manentibus accidentibus eadem virtute. Ad hoc autem habetur aliquo modo exemplum Gen. xix. ubi dicitur quod uxor Loth respiciens retro versa fuit in statuam salis. Per hoc enim quod dicitur statua videtur quod remanserit figura substantie corporalis substantia in sal mutata. Sic igitur diuina virtute conuertitur panis substantia in corpus christi accidentibus remanentibus panis. Anima vero christi realiter coniuncta est suo corpori. et similiter deitas in persona filii. et sic sub speciebus panis et corpus christi ex vi conuersionis vel transubstantiationis anima eius et deitas ex concomitantia realiter et inseparabili. et per consequens ibi est totus christus verus homo et verus deus latria adorandus. et sic non est ibi ydolatria. non enim ibi adorantur species panis visibiles tanquam deus. sed ipse christus inuisibiliter existens sub illis speciebus. Simile habetur quodammodo Exo. iii. ubi dicitur quod christus apparuit moysi in flamma ignis in medio rubi. et non est dubium quin moyses adorauit deum quando dominus preceperat moysi. Solue calciamentum de pedibus tuis etc. nec tamen adorauit ignem illum siue flammam tanquam deum. sciebat enim moyses hoc impossibile esse. sed adorauit deum inuisibilem sub flamma [illegible] dine visibili apparentem. Et idem dicendum est de aliis apparitionibus diuinis factis sanctis patribus. sicut iii. Reg. xix. c. apparuit Helie in sibilo aure tenuis. Quod autem arguitur ul[illegible] nibile. Dicendum quod verum esset si acciperetur in propria specie. sed ipsum accipere sub speciebus panis non est horribile sed magis suaue et venerabile. Non enim ipse christus vel eius corpus in illa comestione frangitur vel atteritur dentibus siue laceratur sicut ymaginantur iudei: sed sola species panis franguntur et atteruntur quibus consumptis desinit ibi esse corpus christi. S[...]

remanet bonus sacramenti effect⁹ q̄ est vite re fectio per augmentum gratie. et sic patet q̄ co mestio ista sumenda est et veneranda. et ꝓpter hoc saluator dicit Johis. vi. Ego sum panis viu⁹ qui de celo descendi. si quis manducaverit ex hoc pane vivet ineternū. Hoc enim fuit ꝑdictū psalmo. lxxi. qui sm doctores an tiquos hebreorū exponitur de xp̄o. In prin [illegible] dicitur deus regis da. Sic. hebraica dicit. Iste ē [illegible] dicitur virga de radice yesse etc̄. Et in ꝓcessu huius psalmi dicit̄ de ipso. Erit firmamentū [illegible] pite montiū. Translatio chaldaica habet. Erit oblatio frumēti in terra. et illus tribus videt̄ q̄ l̄ra nostra fuerit corrupta ꝑ scripto [illegible] firmamentū ꝑ frumētū ex simili [illegible]. Patet igit̄ ex dictis q̄ ō re ge messia dictū fuit in hoc psalmo: q̄ futur⁹ erat frumentū in terra in summis montium vel oblatio frumēti in terra in capite montiū quod ipletū est in sacramēto eucharistie in quo xp̄s sub speciebus panis tritici cōtinet̄ et sup capita sacerdotū vt adoret̄ a populo elevat̄. Qui sacerdotes ꝓpter altitudinē stat⁹ mōtes appellantur. ꝓpter qd̄ salomon Job. [illegible] frumēti cadēs in terra montiū fuerit. etc̄. [illegible] illud Osee. xi. et declinavi ad eū vt vesceret. Littera hebraica talis est. inclinabo ad eum escā. quod exponens iste doctor et loquens in persona dei sicut et Osee ꝓpheta. ratio illic dicit in fine. inclinabo ad eū. i. ad populum israel. escā bonā et suavē cui nō est alia simi lis de qua dicitur psalmo. lxxi. Erit placen ta frumēti in terra in capite etc̄. De ista mate ria vide quedā pulchra supra argumento. iiij. Patet igitur ex supradictis q̄ adorare eukaristiā non est derisibile. sed sanctū et venerabile nec eā sumere est detestabile. sed devotū et delectabile bene dispositis ad hanc escā. [illegible] hominis et sic de pane illo edat et de calice bi bat etc̄. Et hoc fuit figuratū i manna populo israel dato Exod. xvi. de quo Sap. xvi. De

nem paratū de celo prestitisti eis sine labore omne delectamentū in se habētē et omnis sa poris suavitatē. De ista materia aplius dice tur cū de adoratione infra cū movebitur bel lum iudeorū per argumenta et nostra assū pta. Ad illud autē quod arguūt iudei de sacri ficiis et ymaginibus. Respōdet̄ et primo [illegible] modo sumit̄. et tandem quali veneratione sanctorū ymagines venerande sunt et quib⁹ patebit solutio ad allegata per iudeos. De primo dicitur q̄ adoratio nihil aliud est q̄ quedā veneratio seu reverentia alicui exhibi ta ratione dignitatis superioris et excellentie Pro secundo iuxta doctorum sacre theolo gie traditionē nos habem⁹ adorationē seu venerationē que latria dicitur. et habemus que dulia nominat̄. et habem⁹ que yꝑdulia nominat̄. Latria enim dicitur cultus soli deo trino et vno debitus. hoc etiā exprimitur in omni republica observari. q̄ summus re gnat aliquo signo singularis precellentie ho noratur q̄ si alicui alteri deferretur foret cri men lese maiestatis. Et ideo in sacro codice [illegible] sicut patet Exod. xxiij. nec istū ho norem sive adorationē ipsi deo exhibem⁹ ꝓ [illegible] sumus cui nihil a creatura addici pōt sed ꝓ pter nos. quia ꝑ hoc q̄ deū reveremur et a doramus mens nostra ei subijcitur et i hoc eius ꝑfectio consistit. Res enim quelibet ꝑfi cit̄ ꝓpter hoc q̄ suo superiori subditur. sicut corpus per hoc q̄ ab anima vivificatur. et aer per hoc q̄ a sole illuminatur. Dulia vero dicitur cultus vel reverentia debita rōnali cre ature superiorē ordinē tenētū sicut sunt pre lati dominum vel magistri. Yꝑdulia est cul tus sive honor dignior dulia debitus cuivis [illegible] illud psalmi. Adorate scabellum pedis ei⁹. Circa vero ymaginū venerationem dicitur q̄ [illegible] gines dupliciter possunt considerari. Uno modo vt sunt ymagines dei aut virgis ma rie seu sanctorū. deū vel virginē mariā. aut aliquē sanctorū representantes. Secundario vt sunt quedā res puta aurū et argentum lig num sive lapis. et illo secundo modo con siderando nulla veneratio eis exhiberi deb[illegible] cum omnino ydolatrie maneret. que vt sūt

solū rem q̄dā ipsas venerantes. Alio mō pōt considerari vt representāt ipm xp̄m aut virginem mariā seu sanctos paradisi. et sic ymago venerari debet eadē veneratiōe qua ymaginatū veneratur. et ita crux xp̄i et eius ymago venerari debet adoratione latrie. ymago autem virginis marie [illegible] rū venerari debet veneratione dulie: qr totus honor refertur ad prototypū. i. ad exemplar [illegible] et hec est opinio Thome in [illegible] distinctione. ij. Sed cōtra [illegible] obiicit magister Robertus holgot super librū sapiētie lectiōe. c. lxvij. primo qr latria ē honor soli deo debitus. sed nulla ymago ē deus. ergo nulli ymagini debetur talis honor imo cōtradictionē includit. vel iducit ad errorē qr latria sit honor soli deo debitus et tamē [illegible] debetur lapidi et xp̄o. et per cōsequēs debetur idem honor deo et creature qd̄ non est dicendū. Preterea qui honorat aliquid honore latrie cōfitetur illud eē deū. ergo si aliqs possit [illegible] ac pfiteri et cōfiteri aliud a deo eē deū. [illegible] adoratio est in spū et deuotione et amore summo. et istū nullo modo debem⁹ in aliquam creaturā dirigere qr tū ppter ymaginē xp̄i excitamur ad adorandū xp̄m. et corā ymagine adorationē nostrā facim⁹. Dicitur large loquēdo qr ymaginē adoramus. Unde mihi [illegible] honor videt mihi dicēdū qr nec adoro ymaginē xp̄i qr lignū. nec quia ymago sed adoro xp̄m corā ymagine xp̄i qr ē ymago xp̄i. et excitat me ad adorādū xp̄m. et sic exponit Johānes damascenus libro. iiij. c. [illegible] representationem licet mihi coram ymagine sanctorum animo est adorare. et eo modo intelligo Thomā et basiliū et totā ecclesie. [illegible] hec ille. licet hec rationabiliter videantur dicta [illegible] sufficere. quia tamen loquendum est vt plures. sapiendū vero vt pauci et cōtra opinio tenet oppositū ideo eam sequendo ad ea que videntur rectius respondere. Cum ergo [illegible] vile et illud venerari. Dicitur qr ante q̄ de⁹

[illegible] cū sm diuinā naturā sit infigurabilis inuisibilis et insensibilis. sed per carnis nr̄e assumptionē factus est visibilis: sensibilis [illegible] sed passus. et hoc ppter doctrinā et instructionem nostrā ac passionis xp̄i recordationē imo ipse deus factus homo. s. xp̄s ihūs [illegible] primo tradidit. Nam ipse primo pinxit ymaginem suā tradidit pictoribus nō potentibus eas pingere. missis ab abagaro rege ut dicto regi traderet vt patet in ecclesiastica historia et notat [illegible] non posset in faciem xp̄i oculū visus sui defigere ppter claritatis illuminationem xp̄s deuotionē regis attendens vestimentum pictoris faciei applicauit. et sic suipsius ymaginē ei misit. Ite in sua passione ipse pinxit vultū suū tradiditq̄ veronice et nunc ymago illa habetur rome in magna reuerentia et veneratione. Item post sanctos apostolos pinxerunt ymaginem xp̄i et matris sue vt lucas apostolus et euangelista. Habemus ymagines rome teste damasceno vbi supra. Ideo ergo prohibite sunt ymagines in lege veteri quia tunc deus non erat figurabilis. ergo ad [illegible] us ē figurabilis potest ymago eius fieri ad venerandum vt dictum est. Sic enim iubet propheta adorare non solū deum. sed et scabellum pedum eius [illegible] ps. lxxxxviij. Unde quia non omnes nosant literas nec lectioni vacant. Ideo sancti patres ad velociorem memoriam habendam de triumphis sanctorum vt sic allicerentur ad bonum ymagines inuenerunt. Sic ergo triplex fuit causa instituendi ymagines in ecclesia. Primo ad instructionem laicorum q̄bus ymagines adhibentur loco librorum. Secundo ad incarnationis mysterium et vt sanctorum exempla nobis et frequentius et [illegible] deuotionis affectum qui magis ex visis q̄ ex auditis concitatur. Et q̄uis nulla sit scriptura de adorandis ymaginibus traditio. Tamen apostoli sancti in consilio spiritus sancti nonnulla tradiderunt ecclesie obseruanda que non reliquerunt in scripturis. sed in ecclesie obseruatione per successionem fidelium sunt ordinata. Unde ipsemet apostolus ad Tessalonicā. ij. ac. State et tenete

traditiones quas didicistis sive per sermonem scilicet ab ore prolatum. sive per epistolam. scilicet scriptam transmissam inter quas traditiones est ymaginum veneratio. Quod autem placeat deo ymaginum veneratio eo modo quo dictum est et displiceat oppositum sive cura ablato pacis et pena [illegible] et [illegible] Unde de leone [illegible] imperatore et [illegible] [illegible] primo [illegible] anno domini septingentesimo tricesimo. regnante. iussit ymagines auferri. Anastasius eum de regno expulit et lumine oculorum privavit. Ita et Leo tercius a beato Gregorio tercio acriter correptus est et excommunicatus et tandem a domo illius subtraxit ytaliam. Relicto filio suo Constantino quinto. patre in destructione ymaginum [illegible] qui etiam in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] imperium romanum a grecis ad [illegible] eos extitit translatum. Ut ponitur extra de electione. c. cum venerabilem. Francorum et favorem et beneficia ad romanam ecclesiam per papam in multis necessitatibus expertus fuit. Iste papa cum rege francorum fecit magnam synodum congregari ubi fuit magna altercatio circa venerationem ymaginum et sine diffinitione [illegible] et sanctorum ymagines esse venerandas licet beretici contrarium suaderent ex eo quia ydolatrie videbatur: sed non est verum ut dictum est quia ymago fert intellectum humanum in ipsius ymaginatum. Unde non licet adorem et debita veneratione colunt. nec est eadem ratio de ymaginibus et sculptis ydolorum. ex ibi maligni spiritus ungebantur que in eisdem dabant responsa cum nulla debetur reverentia sed non sic de sanctis ymaginibus. Satis igitur claret quod non repugnat sacre scripture ymaginum veneratio eo modo quo dictum est. [illegible] propter [illegible] Et quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] spiritualibus sed etiam corporalibus et temporalibus [illegible] [illegible] infictis. et ex affectione venerationis earundem factam per miraculum [illegible] [illegible] sancta synodo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] planetis existentibus in quibusdam locis ad determinatos. Verum licet tales ymagines facere et talibus facere [illegible] [illegible] temporibus suis ut dicit Robertus holgot super librum sapientie lectione. [illegible] quidam ex lon-

gitudine videbatur curare a quartana per ymaginem leonis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] constellatione factam. Hic est difficile dicere quid est verum propter mirabiles operationes corporum quia hoc est certum quod nihil est homini illicitum quod per naturam compleri potest. dicit tamen Tho. secunda secunde: questione [illegible] et [illegible] Augustinum [illegible] de civitate dei quod opinio fuit falsa de ymaginibus talibus construendis. verum est tamen quod res naturales formas suas consequuntur ex corporibus celestibus. sed ymagines artificiales nullam virtutem consequi possunt ab arte. nisi ratione materie quod secundum Augustinum aliquando operatione demonum aliquid efficiunt singularibus caracteribus illis impressis. qui naturaliter ad nihil valent et tacita pacta cum demonibus suffragantur. quibus ab nigromanticis non ymaginibus [illegible] que expresse cum demonibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] argumenta iudeorum sumpta ex lege sufficiant pro primo bello que ut visum est nullius vigoris sunt contra nostram fidei fortitudinem. immo integrum et incorruptum manet ab ictibus eorum quia est turris fortitudinis a facie inimici.

De bello iudeorum per argumenta sumpta ex lege evangelica.

Quarta consideratio est de iudeorum bello sumpto per argumenta ex lege evangelica. Videntes enim iudei quod sua argumenta ex lege sumpta nullius sunt firmitatis ad expugnandum nostram fidei fortitudinem. quinimmo per illa convertitur clarius et fortius est offensa sepe ut volunt. Si postum et ex veteri [illegible] [illegible] et ex quibusdam aliis a xpiana confessione fidei nostre [illegible] [illegible] [illegible] Nicolaus de lyra in tractatu contra iudeum [illegible] [illegible] argumentum ex quo tamen plura hic ponentur pauca excepto que sunt locis explicabuntur et faciunt eorum argumenta si- cut ex lege scilicet. xviij.

Contendit iudeus probare q ihesus non est verus messias quia in eius genealogia sunt mulieres peccatrices.

P Rimum argumentū iudeorū quo mantur probare ihesum nazarenū non esse verum messiam sumitur ex primo capitulo Mathei sic. Ille non est verus messias in cuius genealogia ponuntur mulieres peccatrices. sed in genealogia ihesu nazareni ponuntur mulieres peccatrices ergo ipse non ē messias. Maior est manifesta q messias debet esse sanctus et bonus et sic nō debet ī sua genealogia peccatrices admittere. Minor patet q Math. i. vbi est principiū noui testamēti nominantur quatuor. s. Thamar Raab Ruth et Bersabee que fuerunt ī scriptura reprobate. Prima namq. s. thamar sub habitu et simulatione meretricis supposuit se inde socero suo et sic cōcepit de ipso phares et zaram Genesis xxxviij. Secūda vero. s. raab meretrix cognominatur Josue. ij. fuit etiam genere chananea et sic videtur fuisse mulier luxuriosa vel et ydolatra. Tercia. s. Ruth. fuit de populo Moab qui colebat ydola. Quarta [illegible] Bersabee fuit adultera vt patet. ij. Regū. xi. Ex quo sequitur q non fuit vere xpūs. Pro solutione huius maledici argumenti debemus [illegible] [illegible] q in arguēdo falsa [illegible]. Tercium quare nomina [illegible] [illegible] in genealogia xpī exprimuntur cum hoc principaliter videatur querere argumentum. Circa primū ostenditur primo vt dauus [illegible] videatur dauid q similis ratio vel fortior [illegible] sicut contra messiam a iudeis expectatū [illegible] [illegible] ex veniunt dicit dominus et suscitabo. Dauid germē iustū. quod oēs debent exponere de xpō. Unde et trāslatio chaldaica q est de hebraica littera in pluribus locis exponens hoc suscitabo dauid messiam iustū. oēs enī [illegible] [illegible] quod Math. xxij. querentes saluatore [illegible] [illegible] [illegible] Dauid autē legitur multipliciter et grauiter [illegible] Reg. xxij. c. q2 p omissionē cautele debite fuit occasio mortis ipsorū pericdo panes et gladiū ab achimelech pater doech idumeo ppē quod filius achimelech fugiēs ad dauid accepit. Ego sum reus omniū animarū domus patris tui et numerus occisorū sacerdotū fuit. lxxxv. virorū. et cū hoc ciuitas eorū fuit succensa et mulieres et paruuli interfecti. Itē peccauit secūdo peccato adulterij et etiā raptus vt videtur in vxore Urie de qua dicit. ij. Regū. xi. c. missis nuncijs dauid tulit eā per potentiā s. regalē. Itē peccauit tercio peccato homicidij perditorie cōmissi. Nā vriā fidelissimū sibi militē occidit gladio filiorū amō vt ibidē dicitur. Et q2 postea factū fuit dauid cōiugē surrexit inde scandalū magnum. propter quod dicebat in populo vulgariter de ipso dauid quō poterat eē saluus et qui rapuit ouem et occidit pastorē. Itē quarto peccauit grauiter nō solū omittēdo punitionē debitā sed etiā in acceptatione filij sui amon de oppressione violenta sororis sue thamar. ij. Regū xiij vbi dicitur sic. Cū aūt audisset dauid verba hec contristatus est valde et noluit contristare spm̄ filij sui amon. q2 diligebat eū. Itē quinto peccauit grauiter mifiboseth filiū Jonathe cuius seruū accusatione dominū suū criminose lese maiestatis et falso vt habet. ij. Regū. xvi. c. Post agnitā innocētiā mifiboseth et nequitiā sibe serui sui illū seruū quē de iniusticia arguebat occupare. nō solū nō puniuit sed etiam contra iusticiā medietatē hereditatis mifiboseth ei dedit vt habet. ij. Reg. xix. c. In hoc etiam fregit iuramentū federis inita inter dauid et Jonathā patrē mifiboseth [illegible] ambo in nomine dn̄i inter me et te. et semen meū et semē tuū vsq in sempiternū. Et subintelligitur similiter semi [illegible] et propter grauitatē huius peccati dicit doctores hebreorū q regnū dauid postea fuit diuisū. vnde super [illegible] [illegible] possessiones dicit glo. hebraica q tūc venit vox de celo dicēs. Roboā et Jeroboā diuidēt regnū tuū. Itē sexto peccauit dauid per superbiā in numeratione populi ij. Reg. xxiiij. c. et in transgressiōe diuini quod habetur Exo. xxx. vbi dicitur q in numeratione populi pro quolibet capite debebat dari dimidius siclus argenti domino quod tūc non fuit factum. et propter grauitatem illius delicti mortui fuerunt de populo israhel. lxx milia virorū vt habetur ibidē. Hec autē scripta sunt in veteri testamento de peccato dauid

et forsan plura alia commisit que nõ sunt scri-
pta. Igit si ppter peccata predictarũ mulierũ
in genealogia ihũ nazareni positarũ argu-
unt iudei q ihũs nazarenus nõ fuit messi-
as in lege et pphetis promissus. eadẽ rõe vel
fortior põt argui: q messias quẽ ipsi spec-
tãt descensurũ de dauid qui tot et tantos in-
iquos habuit progenitores nõ sit verus messias eis p
missus. Igit videtur q argumentũ eorũ non
valet. Frequẽter ei legimus boïes sanctos et pa
rentibus nequissimis procreatos. et ecõuerso ex
sanctis nequissimi sunt. sicut achaz nequissimus
genuit ezechiã sanctissimũ qui etiam contri
uit serpẽtẽ eneũ quẽ fecerat moyses .iiij. Re
gum .xviij. c. et ezechias sanctus genuit ma-
[illegible]
bonum. et effudit sanguinẽ innoxiũ multum
[illegible]
[illegible]
[illegible]
lamon. qui propter peccata sua traditi sunt i
manus infideliũ. vnus in ma nu regis egypti. et
alij duo in manu regis babylonis. vt habe
tur .iiij. Reg. xxiij. et xxiiij. c. Ex hoc p3 q nõ
habetur argumentũ cõtra veritatẽ xpi eo q in
eius genealogia ponũtur peccatores et pec-
[illegible]
secũdo ostendo q in suo processu accipit fal
sum. Et primo qñtũ ad hoc q dicit quatuor
mulieres in genealogia xpi numeratas fuis
se viles ydolatras et reprobatas. nõ tamẽ in-
tẽdo eas totaliter excusare a peccato sed a ali
us verba sũt Nicolai de lyra vbi sup. p[illegible] fuit
Thamar. circa cuius excusationem aliquasũt
cõsiderãda q ipsi abrahe facta fuit expresse
promissio de xpo Gen. xxij. In semine tuo
bñdicẽtur oẽs gẽtes terre et q illud semẽ de
scẽderet p. Isaac ysmahele qñtũ ad hoc re-
probato dicẽte sibi domino. In Isaac voca
[illegible]
[illegible]
[illegible]
autem odio habui. tota ergo generatio Ia-
cob fuit electa. propter quod .xij. eius filij su
erũt vocati patriarche populi veruntamẽ de iu
da descẽsurus erat xps sm carnem. propter
quod mulieres desiderabãt habere prolem
de iuda et filijs eius. quia nesciebãt quõ de
illa tribu descenderet xps quousq determi
natũ fuit negociũ ad progenẽ dauid p pro
missionem factã sibi de xpo psalmo .cxxx.
Iurauit dominus dauid veritatẽ et nõ frustra
bitur eũ: de fructu ventris tui ponã super se
dẽ tuã. Ista vero Thamar fuit vxor primo-
[illegible]
fuit sine prole. et ideo iussit sibi iudas. Esto
vidua in domo patris tui donec crescat Se-
la filius meus. et cũ adultus fuisset non de
dit eũ ipsi Thamar timẽs ne moreretur sicut
duo pcedẽtes. Videns igitur Thamar. q in
iuriabatur sibi et q desiderio prolis haben
de de iuda vel de eius filio ratione predicta
[illegible]
res et Zaram et sic ex desiderio bõo mota fu
it ad iniquũ perpetrãdũ sicut obstetrices egy
ptiorũ ex pietate ad filiorũ hebreorum salu-
tem mote fuerũt ad mẽdacium mendaciũ pro
rumpere: Exo. i. c. Et iudith similiter ex deside
rio liberandi populũ suum israel mota fuit
ad ornandum se curiose vt sic concupiscenti
am holofernis ad cõcupiscentiam sui excita
[illegible]
consuetudinibus dicta vel facta mala excusãtur
a tanto vel a toto. Quod autem dicunt iudei
q Raab fuit meretrix publica et vilis perso
na falsum ẽ. Nam vbi dicitur de ipsa Iosue
ij. c. Ingressi sunt domum mulieris meretri
cis nomine Raab hebrei dicũt. Ingressi sũt
domũ mulieris hospitarie noie Raab p
pter quod exploratores hebreorum illuc de
clinauerunt ad manendum de nocte. Non
enim est aliquo modo verisimile q salomõ
princeps tribus iuda accepisset eã in vxorem
si fuisset tam vilis persona. q autem arguũt
ipsam fuisse ydolatram eo q erat gẽtilis et
chananea non est efficax argumentum. quia
multi gentiles fuerũt veri cultores dei
sicut patet de Iob et amicis suis et alijs. q
[illegible]
[illegible]
[illegible]
exploratores hebreorum vt patet iosue ii et
ad hebreos .xi. et cum tota cognatione sua
ad iudaismum fuit conuersa. Quod autem
de Ruth moabitide dicunt eam fuisse ydo-
latram potest eis hoc dici sicut dictum est de
Raab. Quod autem postea coluerit verum
verum deũ patet. Ruth .i. c. vbi dixit noemi
populus tuus populus meus et deus tuus deus meus. Quod autẽ
plurimo malũ de Bersabee q fuit adultera.
dicendum q ex scriptura non habetur expres-
se q hoc cõmiserit voluntarie: sed magis p

pcurrendu regno violentia ut dictu est supra. Et [illegible] nō possunt dicere quin deuota fuerit et honesta. Nā proverbiorū. xxx. c. super illud quid diceat mi. quid dilecte vteri mei et cetera. dicūt doctores hebrei quod literā hec sunt verba matris Salomonis ipsum arguentis eo [illegible] eis carnaliter et insolenter se habuit cū ea q̄ [illegible] erant sub cervicali Salomonis. Et ideo mater eius intravit cubiculū eius et excitavit eū dicens. quid dilecte mi. quid dilecte uteri mei. quid dilecte votorū meorū. quasi dicat. considera quid fecisti. sperabā q̄ tu zelatorem pro duceres diuinis et bene regeres regnū et tu defecisti: et consequenter monuit eū de carnalium vitanda. et de iusticia autē conservāda de certis. Ne dederis mulieribus substantiā tuam. nec obstat q̄ ille eum diligeret istud verbum vocat Lemuel. Nā salomō hoc nomine [illegible] ā propheta vocatur eū amabilē domino. ij. Regū. xij. qd̄ in hebreo [illegible] tem deus cū eo quē diligit. Patet igitur et de aliis q̄ iudei in arguēdo accipiūt falsum reprobando istas quatuor predictas mulieres vitia debuiū. Et si dicat iudeus quare nō nominātur in genealogia xp̄i sancte mulieres scz̄ sarra rebecca et sic de pluribus aliis que cōmēdantur in scriptura et tamē nominant̄ ibidē quatuor mulieres peccatrices predicte. Respondet̄ istud ē tenuī qd̄ videbantur prima [illegible] ille nominantur ad excludendū falsam opinionē que posset oriri. Cum eni dicatur i genealogia abrahā genuit Isaac. intelligitur de sarra uxore eius principali et prima. Et eodē modo cū dicatur Isaac genuit iacob. intelligitur de rebecca et sic de aliis. Si igit̄ sic absolute diceretur. Judas aūt gēuit phares et zaram. Opinari posset aliquis q̄ esset de uxore sua vera quod est falsum: q̄r iudas nō cognovit Thamar affectu maritali. propter quod ad excludendum opinionem falsam evangelista nomen Thamar expressit. Similiter si diceretur Salmon genuit boos precise crederetur q̄ esset de sua prima uxore iudea natione quod non est verū. et ideo nomen Raab est ibi expressum. Et sic in dicendum est de aliis duabus. Non enim Ruth fuit prima uxor ipsius boos nec bersabee ipsius david sed fuerūt eis ex accidenti cōiuncte Ruth ut suscitaretur semē defuncti. et bersabee ut moreretur propter crimen adulterij

Contendit iudeus probare christianos īmundos quia comedunt carnes suillas.

C Ecundum argumentum iudeorum est q̄ ex quo in genealogia ihū nazarene ponuntur mulieres immunde ideo sua genealogia est ordinata ad immūdiciam. Et ideo xp̄iani comedūt carnes suillas et cetera in lege p̄hibita. Ad istud argumentum videtur q̄ nō sequitur xp̄iani comedūt carnes suillas et alia in lege prohibita ergo sunt immūdi. Nam illa precepta erant cerimonialia [illegible] xp̄o sicut sepe supra dictū est propter qd̄ publicato evangelio cessant nō solum ut mortua sed etiā ut mortifera si servarentur ut obligatoria ex lege. nā hoc esset dicere salutem facto q̄ xp̄i adventus nondū eēt cōpletus. Si autē aliqui abstinent a carnib' porcinis et huiusmodi ex alia causa utpote q̄ sunt sibi abhominabiles vel non sunt multū [illegible] in multis locis que propter decentiā omitto quia est notum fidelibus xp̄ianis. Itē rabi moysen hadarsen super Gen. adducit au[illegible] in seculum facit iudicaū immundū preceptibus hoc cibū comedentibus. dñs solvit compeditos. et hic est finis versus in hebreo. Exponit igitur iste doctor finem huius versus de eius tempore messie dicens q̄ hec littera dat eciā sanctitatem. dominus absolvent̄ prohibita sunt ligata. et exponendo sic dicit: omnis bestia que immunda reputatur in hoc seculo deus sanctus et benedict' faciet eā mūdā in futuro seculo. sicut primitus fuit munda filiis. Noe qb' dicitur Gen. ix. c. Quasi olera virentia dedi vobis omnia. Sicut enim olim [illegible] noe et ita in futuro absolvet deus quicquid p̄hibuit de cibis. Sciēdū autē q̄ iste doctor et alij doctores hebreorū loquentes de pūi

[illegible] per [illegible] seculum [illegible] quae ipse currens usque ad messiā et ibi incipit seculū futurū. Cū igitur ihūs nazarenus sit messias ver⁹ ut supra libro .i. ostensum est a tempore passionis sue in quo terminatus fuit cursus legis moisayce licita sunt cibi lege moisaica prohibita. Et ideo paulus apostolus i lege et prophetis doct⁹ dicit .i. Timoth. iiij. Omnis creatura dei bona et nihil reiciendum quod cum gratiarum actione percipitur sanctificatur enim per verbum dei .i. g[illegible] eius filium modo dicto.

Contendit iudeus probare q ihūs non est verus messias quia in eius genealogia nulla ponitur mulier [illegible].

[illegible] Tercium argumentum iudeorum [illegible] [illegible] ihūs [illegible] est verus messias in cuius [illegible] aliqua mulier poneretur [illegible]: sed nulla [illegible] ibi ponitur ergo non est vere messias. Maior videtur manifesta. minor probatur quia non ponuntur nisi supradicte [illegible] que et si non [illegible] peccatrices tamē fuerūt [illegible] [illegible] ihū xpī Jacob aūt genuit Joseph virū marie: de qua natus est ihesus qui vocatur xps. Ipsam autem esse sanctissimam scripture [illegible] et [illegible] manifeste proclamant. Sed quoniam hoc [illegible] est notum fidelibus ideo fundamentum eius per scripturas iudeorum et sarracenorum declarare propono. Circa primum dicitur Isa. vij. ca. Ecce virgo concipiet et pariet filium et vocabitur nomen eius emanuel [illegible] et de eius matre. Pro declaratione huius prophetie notandū q sicut legimus Isa. vij. et [illegible] [illegible] reges potentes .s. syrie et israel ascenderūt contra ihierusalem ad preliandum contra eam. dominus autem misit ad eum ysaiam dicēs q non timeret ab exercitu istorum duorum regum. Ipse autem sicut erat malus et [illegible] [illegible] [illegible] diceret sibi q peteret signum sue liberationis ex quo sibi nō credebat. unde sibi dixit. pete tibi signum a domino deo tuo in profundum [illegible] [illegible] sicut motus fuit in excelsum supra scilicet i celo sicut tempore Josue de sole. Ille autem rex malus nolens petere signum a deo dedit excusationem fictam. Dicens q hoc erat temptare deum. unde dixit non petam et nō temptabo dominum. Cum autem cognouisset ysaias q non bona fide dixit achaz. i[illegible] [illegible] indignum reputans noluit sibi dare signum [illegible] [illegible] ego domus david nunquid parum vobis est molestos esse hominibus quia molesti estis et [illegible] ipse vobis signum. Ecce virgo concipiet et pariet et cetera quod intelligitur de conceptione et partu xpī per virginem [illegible] [illegible] tulo. Et per obsidionem ciuitatis iherusalem ab illis regibus significatur spiritualis obsidio generis humani a demonibus et q genus humanum debuerit ab obsidione dyaboli liberari signum fuit q virgo conciperet et pareret filium. [illegible] signo de conceptu virginis contradicunt iudei illud impugnantes et pro impossibili reputantes q virgo existens virgo conciperet et pariat [illegible] q intus ysaias allegauit scilicet Ecce virgo [illegible] et fides catholica affirmat de virgine gloriosa virgine maria. et faciunt contra hoc communiter quinque argumenta. Et arguunt primo sic. illud signū fuit liberationis achaz a duob⁹ regib⁹ q venerūt contra eum. xps vero natus est post achaz bene per .ccc. annos liberationis eius igitur signum non fuit incarnationis xpī et conceptio eius ex maria virgine. Secundo sic ubi nos habemus virgo hebrei dicunt alma quod significat adolescentulam quod [illegible] in virgine et corrupta. Virgo autem sic non significat igitur textus ille non intelligitur de conceptione virginis scilicet adolescentule. Tercio sic q xps nō ē vocat⁹ emanuel. sed ihūs [illegible] q p3 Luce .ij. et propheta dicit q vocabitur emanuel [illegible] Quarto q appet q prophetia intelligat de aliquo filio et [illegible] q intelligit de ezechia filio achaz q dict⁹ ē emanuel

Alij vero dicūt q̄ intelligitur de filio ysaie [illegible] et vltimo arguūt iudei littera dicat q̄ ante q̄ [illegible] formando damasci igitur in xp̄o fuit ignorantia q̄ xp̄ianī reputāt falsum qz dicūt q̄ habuit plenitudinē sciē ab instāti sue cōceptionis. Concludūt ergo iudei q̄ nullo modo intelligitur de xp̄o nec de virgine Maria matre [illegible] dū iudeis q̄ nō est verū q̄ istud signū de cōceptu virgīs ipsi achaz dareť licet sibi per prophetā promitteretur dicens pete tibi signum a domino deo tuo etc̄. Sed ex hoc iudeus incredul⁹ remāsit et ydolatra qz dixit nō petā et nō tēptabo dn̄m. alia lr̄a habet et non exaltabo dn̄m. Datū ergo fuit domui dauid signū vt patet ex textu vbi dicitur. audite dom⁹ dauid ꝓpter hoc dn̄s dabit vobis signū. Ecce virgo concipiet et pariet filium et vocabitur etc̄. quod signū ipletū est in virgine maria principaliter et realiter que fuit de domo dauid. Ad illud autē qd̄ dicitur q̄ illud signū fuit per. ccc. annos et vltra p⁹ [illegible] nosticū respectu effectus futuri sicut gedeoni datū fuit signū in vellere iudicatiuum future victorie Judicū. vj. Secūdū est signū rememoratiuū respectu effectus preteriti sicut moysi datū fuit signū Exodi. iij. hoc habebis signū q̄ miserim teāi cū eduxeris populū meū [illegible] gyp̄o. i. ageō de ista missione que tibi iponitur nec obstat de magna distantia ipsa quia signū rememoratiuū ita respicit p̄teritum in magna distantia sicut signū pronosticum futurū. Ad ꝓpositū illud fuit signū rememoratiuū et nō pronosticū et fuit datū in tanta distantia ꝓpter hoc q̄ cōueniens erat qz achaz fuit incredulus verbo ꝓphete q̄ dareť signū in longinquū vt ipse in ꝓpria persona nō videret sicut in mente nō credebat. Illi tamē q̄ descēderūt ab eo viderūt sicut maria et Joseph. et ideo signāter ꝓpheta nō direxit verba ad achaz sed ad domū dauid de qua domū fuerūt maria et ioseph vt infra dicetur.

Ad secūdū dicēdū q̄ in hebreo sunt tria vocabula quasi idē significātia. s. naharo. betula. halma. p̄mū accipitur pro muliere adolescēte parturiēti dicitū nō habendo respectū ad virginitatem vel corruptionem. Secūdū [illegible] ad etate. s. adolescens iuuenis vel senex. Tercium vero accipitur pro muliere habendo duo respectus. s. ad adolescentiam et virginitatem. et quia ista duo simul fuerunt in beata virgine. Ideo propheta dimissis aliis [illegible] vocabulis supra dictis. Dunus sententie est venerabilis petrus vir petrus alfonsi conuersus in suo dyalogo titulo. vij. dicēs. mulier nāq̄ siue iuuencula siue antiqua q̄diu virgo [illegible] uenis est siue virgo sit siue corrupta poterit nuncupari nabra. halma vero vocatur mulier [illegible] Tamē dum etiam secundum Nicolaum de lyra in hoc passu q̄ halmam significat absconsionem [illegible] gnificat iuuenculam aspectibus hominum absconditam ita q̄ de eius pudicitia et integritate non dubitatur maxime quando preponitur littera he. et tunc sonat hcalma. nec inuenitur in tota sacra scriptura aliquę sic scripte nisi tantum ista scilicet rebecca. que. ij. Genes. vbi dicitur de illa puella decora nimis virgo q̄ pulcherrima et incognita viro. et sic dicitur illa puella que gradietur ad hauriendā aquam in hebreo habetur hcalma q̄ egredietur etc̄. Et maria soror moysi. Exo. ij. vbi dicitur de ea et iuit puella et vocauit matrem pueri in hebreo habetur tunc [illegible] ma et omnes. Et ista que scribitur Isa. vij. et [illegible] dū ambe prīe fuerit virgines purissime q̄ sic [illegible] cōcipiet et pariet filium. i. beata virgo maria [illegible] rico et q̄ ita necessario debeat intelligi patet qz signū qd̄ debebat dari achaz ꝓ liberatione auxilio sui sepcā rabi salomō debebat eē valde mirabiliosū. vnde dixit sibi. Ysaias pete tibi signū a dn̄o deo tuo i ꝓfūdū inferni siue in excelsum supra in profundum inferni. i. in suscitatione de aliquo mortuo. vel sicut [illegible] supra. i. in celo sicut in statione solis fuit tempore Josue. modo q̄ virgo et adolescens cōciperet et pareret filiū virgine nō remanēte. nullum miraculū esset. oportet ergo

ad hoc q sit miraculũ q virgo cõcipiat et pariat in cõceptu et i partu virgo remanẽte. Et hoc summo miraculo qd impletũ est in virgine gloriosa. Et ideo augustin' contra iudeos in sermone ãnũciationis beate virginis dicit. Que sunt dei miracula nisi que sunt hoĩb' ĩpossibilia qui scripsit tabulas sine stilo ferreo: ipse grauidauit Mariã de spũ sancto. q multiplicauit panes in deserto sine semĩe. ipse virginẽ ĩpregnauit sine corruptione. et qui fecit [illegible] ipse [illegible] filiũ sine semine generare. Ad tertiũ argumentũ dicẽdũ q intelligit de xp̃o et quãdo dicit ipse non est vocatus emanuel sed ihũs. Dicẽdũ q inõ q aliud ẽ nomẽ qd ĩponitur sm rõez ĩdiuiduale vt petr' et sic xp̃s semper vocat' est ihũs. Et ẽ aliud nomẽ qd ĩponit sm ppriet atẽ vel aliquã virtutẽ excellentẽ vt liberalitatis. et sic liberalis vocatus est alexander [illegible] hercules vel achilles. et isto modo xp̃us vocatus est emanuel [illegible] quã h3. q in eius supposito diuina natura pariter et humana simul cõiũgũt. Vnde emanuel interpretatur nobiscũ de' quo noĩe sepe vocauit eũ maria ipsũ vt verũ deũ et hominẽ adorando. et sic ĩpletur littera hebrea et que habet vt illa hebraica vocabit nomẽ eius hemanuel. Super quo verbo dicit p̃dictus petr' alfonsi vbi supra. et vocabis nomẽ eius hemanuel. In hoc quod dicẽ legit' vocabis e. duo sunt notanda. s. q de' sic appellari filiũ volebat. et q sine carnali patre virgo foret puerũ paritura. ppter hoc enĩ nõ dicit vocabit ac si diceret ipsa mr̃ vocabit et non pater hoc ille. Ad quartũ argumentũ qñ dicunt iudei q ille fili' erat ezechias fili' achaz. vel q erat filius ysaie de quo in sequenti c. dicit ipse accessi ad prophetissam que concepit et peperit filiũ et ille vel ezechias vocat' ẽ emanuel. Dicẽdũ q ps vtrũq manifeste ẽ falsũ. Et primo de ezechia qt vt patet ex quarto libro Regũ achaz regnauit per. xvi. ãnos i cuius quarto ãno dicitur. prophetia qñ incepit regnare filius ei' ezechias habebat. xxv. annos. Demptis ergo quattuor de regno ptio sui in quorũ quarto dicta ẽ pphetia patet q vsq ad tẽpus regni sui de regno patris non [illegible] xii. [illegible] vi. sequitur q quãdo dicta fuit pphetia ezechias iam habebat. xiii. annos. sequitur ergo q prophetia in eo verificari non potuit quia iam erat natus. Patet secundo q non potuit intelligi de filio ysaie propter illud qd in sequenti. c. dicitur. accessi ad prophetissam propter duo. Primo quia de illo filio ysaie qui secundum tertium nomen eius fuit accelera velociter spolia detrahe cito predari nec de eius nomine. nec de eius vita, nec de eius gestis aut morte vlla mentio fit in scriptura secundum ergo Hyeronimum eadem facilitate qua dicitur contemnitur. Secundo quia non est verum q [illegible] dicere ad prophetissam dicitur sicut vt ipsa conciperet et pareret filium de quo [illegible] giunt iudei. Et ratio est quia in textu premittitur adhibui mihi duos testes fideles Vriam sacerdotem et Zachariam filiũ barachie. et statim sequitur accessi ad prophetissam que concepit et peperit filium. Modo dico iudeis. Primo ad quid propheta indigebat istos testes: numquid indigebat testibus in accedendo ad concubinam [illegible] Secundo peto ab eis qui fuerũt isti testes fideles. non vrias qui fuit tempore Joachim de quo Hiere. xxvi. Fuit vir prophetans in nomine domini. vrias filius semey quia a tempore achaz et ysaie vsq ad tempus Joachim [illegible] fluxerunt plus q. c. anni. sicut patet per tempora per que regnauerunt reges. qui fuerunt i medio vt patet quartum librum Regũ discurrenti. [illegible] filius barachie qui est. xi. de. xii. prophetis minoribus non erat adhuc natus. ipse fuit secundo anno regni darii regis persarum qui successit cyro. qui dedit licentiam iudeis reedificandi templum et a tempore achaz et ysaie vsq ad tempus darii fluxerunt plus q ducenti anni. non ergo iste accessus ysaie ad prophetissam nec de istis testibus aliquid conuenit veritati. Quod ergo dicunt iudei est ventus istius regum. O venena tolleretur cecitas ab oculis vestris. Certe dico q verus sensus prophetie est q deus spiritus sanctus assumpsit istos duos testes supradictos et accessit ad prophetissam id est ad virginẽ mariã q habuit spũ pphetie et cõcepit et peperit filiũ idem xp̃m saluatorẽ nrm̃. [illegible]

do dicitur i textu adhibui mihi duos testes et ceteras. loquitur spiritus sanctus per scripturam [illegible] incipit loqui per scripturam. Isti duo testes fideles quos deus spiritus sanctus adhibuit fuerunt. Urias filius semey de quo dictum est q prophetauit multa mala contra ciuitatem [illegible] zacharias filius barachie qui prophetauit multa bona specialiter de aduentu messie zacharie. ix. Exulta satis filia syon. ecce rex tu[illegible] Dic est dicendum q no obstat qz preteritum et futurum totum est deo presens. et ita loquitur de preterito et de futuro sicut de presenti et post prophetias illorum sequitur immediate in textu totum in persona dei et spiritus sancti et accessi ad prophetissam. i. virginem Mariam que [illegible] domino. Et concepit et peperit filium [illegible] enim sicut dixit sibi angelus Luce. i. spiritus [illegible] nonum argumentum dicendum q intelligitur de sciencia humana. licet enim in xpo no fuerit igno[illegible] tiam in tempore et antequam illam haberet liberatio populi dominicata per ysaiam comple[illegible] nazarenus sit vere xps. sequitur q mater eius maria concepit eum et peperit virgo et per consequens est sanctissima. nec iudei possunt de[illegible] auctoritate negare qz no solum accipitur de translatione hieronimi. sed etiam de translatione. lxx. [illegible] phetas peritissimi secundum q dicit Josephus antiquitatum iudaice libro. xij. Videntes enim [illegible] tradictione no possunt nec audent. qz illam propositionem sic exponit. unde ubi nos habemus hic et adhibui mihi testes fideles uriam sacerdotem et zachariam filium barachie et accessi ad prophetissam etc. Illa translatio sic habet. et conclamatos sum contestationes malos et pre[illegible] quas dixi venientes in prophetia urie sa[illegible] tionem quam dixi venturam in prophetia zacharie filij barachie ego adclamatus sum et accessi ad prophetissam et concepit et peperit etc. Item

[illegible] ex forma leonarie. qz mem clausa contra naturam sed est ibi posita in verbo multiplicabitur eius imperium. vide supra lib. i. in expositione porte clause. Unde in libro qui dicitur sabath apud hebreos inuenitur dictum mem clausa verbum clausum significare. Idem autem persuadetur per illud quod habetur ysaie. xi. [illegible] dix eius ascendet. Hec auctoritas ad litteram intelligitur de christo ut supra ostensum est qui per florem intelligitur. quia sicut sine arboris corruptione flos ab ea egreditur. sic xps. nascitur ex matre absque virginitatis corruptione. Idem etiam persuadetur per [illegible] det peperit. parturire est dolorem partus sentire. Non autem dicitur de aliqua muliere q [illegible] remie. xxxi. Creauit dominus nouum super super terram femina circundabit virum. per [illegible] manifeste ostendit insolitam rem futuram a domino et aliud inusitatum quod fuit quando virgo beata diuinitus concepit ihesum virum [illegible] ceptionis perfectum et sic eum suo circundedit utero virginali. Quod enim ipsum peperit manente corrupta hoc non est nouum [illegible] nente clausa illud est nouum. Item hoc sua[illegible] uentus meus ad me. porta hec clausa erit et [illegible] in hebreo per hanc portam intelligitur vir[illegible] et exiuit deus et homo clausura virginitatis integra remanente. Item rabi barachias exponens illud Trenorum v. pupilli [illegible] et benedictus ait iudeis: vos dixistis coram me pupilli facti sumus absque patre. Redemptor quem ego suscitabo vobis sine patre erit licet i terris. sicut et sine matre in celo et sic fuit in apparet virginis marie in ortu xpi. Item dominus Bonauentura quondam episcopus albanensis. super tertium sententiarum distinctione. iij. loquens de

[illegible]ificatione marie dicit. Quidam iudei asse runt de ea quod quia erat pulcherrima a multo quam bominu fuit receptione aut acceperit hoc [illegible] ra. Sed non est verisimile quod talia aut tanta doctor posuerit illud in scripto suo nisi habuerit ab aliquo loco autentico. Ratio autem quare virgo beata non fuit concupita ab hominibus potest assignari. quia dispositio mentis magis relucet in facie quam in ceteris aliis partibus propter quod ex plenitudine gratie existentis in eius mente fiebat quedam refulgentia in eius facie que in hominibus ipsam intuentibus concupiscentiam non excitabat sed magis eam reprimebat et hoc modo de amabilitate sancti Sebastiani dicitur. Necesse enim erat ut que deus erat producere gratum ab omnibus amaretur. Consequenter declaratur sanctitas virginis marie per scripturas sarracenorum propter maiorem confusionem iudeorum. Dicitur enim ei in alchorano machometi. Dixerunt angeli. O maria deus vere elegit te et purificauit te et elegit te clarum super mulieres seculorum. Item ibidem. O maria deus annunciat tibi verbum ex ipso. nomen eius ihesus filius marie. et erit honorabilis in hoc seculo et in futuro. Item ibidem dixit ipsa. deus meus quomodo erit mihi filius et non tetigit me homo. Dixit sic deus creat quod vult cum decreuerit aliquid. dicit ei esto et erit. Item in libro alhadicum qui est auctenticus apud eos dicit epheraira socius machometi quod audiuit narrantem dicentem nullus de filijs adam nascitur quem non tangat sathan preter mariam et filium eius [illegible] dicit chamuffe propheta. i. machometum dixisse multi perfecti fuerunt in hominibus. nulla autem in mulieribus fuit perfecta nisi mater ihesu. Duo [illegible] [illegible] omnium ab his qui foras sunt. Patet igitur quod iudeus in hac sua argumentatione accipit falsum scilicet quod in genealogia [illegible] [illegible] [illegible]. Nec enim in genealogia saluatoris nullam sanctarum mulierum assumit sed eas quas scriptura reprehendit quia propter peccatores venerat de peccatoribus nasci ut omnium peccata deleret. Sed istud dictum non placet Nicolao de lyra propter duo. primo quia in [illegible] ponitur maria sanctarum sanctissima. Secundo

quia ex eadem ratione sequitur [illegible] arguit Ieronimus ad oppositum. scilicet quod propter peccatum athalie filie impiissime iezabelis que erat ydolatra et adulterauit [illegible] Ioram maritum suum filium [illegible] ochozias et nepos Ioas et [illegible] [illegible] a genealogia saluatoris.

Contendit iudeus probare quod ihesus non est verus messias quia non est filius dauid siue de genere dauid.

q Uartum argumentum iudeorum ex euangelio est in primo. c. Mathei ponitur genealogia christi quam asserunt christiani [illegible] quod [illegible] est messias in lege promissus: sed verus messias debet esse filius dauid siue de genere dauid sed ihesus nazarenus non est filius dauid de genere eius. ergo ipse non est messias promissus. Maior est concessa ab omnibus tam iudeis quam christianis. minor probatur quia si ihesus nazarenus descenderet de dauid secundum carnem in eius genealogia poneretur. Constat autem quod nihil tale ibi est quia in fine genealogie dicitur iacob autem genuit Ioseph virum marie de qua natus est ihesus etc. Nec quod christus est ex semine ioseph natus ut dicatur de genere dauid. sicut et ioseph. Et patet quod christiani hoc non concedunt. ergo non habent ex predicta genealogia quod ipse sit de genere dauid. Si forte dicat christianus quod descendit per mariam que est de genere dauid hoc non habetur ex textu quia non ponitur ibi quis eius fuit pater vel mater. ergo nullo modo ihesus nazarenus descendit est filius dauid et consequenter ipse non est messias. Respondetur secundum Ieronimum in glo. quod non est consuetudo scripturarum vt ordo mulierum in generationibus texeretur. Et ideo non per mariam sed per [illegible] [illegible] Ioseph et maria fuerunt: vnde et eam quasi propinquam cogebatur accipere. ne vna tribus se in aliam confunderet. vnde Numeri. xxxvi. omnes viri ducunt vxores de tribu et cognatione sua et cuncte femine maritos de eadem tribu accipiunt vt hereditas permaneat in familiis. Sed contra hoc Exod. vi. accepit aaron [illegible] in vxorem de qua constat quod erat de tribu iuda

Soluens sola illa mulier nubere non poterat viro de alia tribu ad quam deuenirebat hereditas patris vel parentum. Unde cum ipsi elizabeth non deueniret hereditas patris quia habebat [illegible] parentes. ideo bene potuit nubere viro de alia tribu. sed quia maria non habuit fratres vel sorores post eam quia fuit vnica ioachim patri suo ideo ad eam deuenit hereditas. Unde habuit necesse secundum legem nubere viro de cognatione [illegible] dendo. Sequitur ergo quod [illegible] et nathan. Est dubium inter doctores a quo illorum virgo maria descendat secundum carnem. et sunt nonnulli doctores dicentes quod hec virgo descendit [illegible] mones. etc. scribe virum istum sterilem qui in diebus [illegible] eius. vir qui sedeat super solium dauid. et potens [illegible] gna eius. Contra prophetam in ea. sequentia. Et [illegible] qui non erit qui sedeat scilicet in honore. propter quod non sic sederet. quia supra ca. eodem dicit dominus per prophetam. Viuo ego quia si fuerit yechonias filius Joachim regis iuda anulus in manu dextera mea inde euellam eum et loquitur de ipso et de semine suo. Unde patet quod non solum loquitur de temporali potestate sed etiam de illa qua christus sedere habuit ad dexteram patris: [illegible] rali et a minori gradu et consequenter contra [illegible] sti. Secundo hec opinio videtur esse contra apostolum quia nathan frater salomonis regis non fuit filius naturalis regis dauid sed adoptiuus Luce. iij. Cum ergo ab illo nathan descendat [illegible] ad antifidem et Eusebius libro primo ecclesiastice hystorie. c. vij. et damascenus in sententijs

libro. iiij: c. vi. Sequitur quod christus non est ex semine [illegible] ad romanos. qui factus est ei ex semine dauid secundum carnem. Respondendum ergo secundum illuminatum doctorem magistrum iohannem [illegible] in sermone natiuitatis beate virginis qui incipit. O pulcherrima inter mulieres quod hec sacra virgo venit ex nathan secundum carnem qui fuit filius naturalis dauid. non quidem de barsabee vel illa [illegible] sed de principali vxore dauid. scilicet michol: que in ecclesia dicta filia saulis que genuit dauid [illegible] quia ex nathan de hoc. ij. Reg. iij. vbi notatur per Josephum libro antiquitatum iudaicarum et per dictum Nicolaum [illegible] theram qui sanctum Joachim [illegible] matrimonio vide supra. et sic [illegible] Joachim pater beate virginis et sanctus Joseph sponsus eius fuerunt secundum legem sanguinis primorum [illegible] lij et sic patet [illegible] non solum ioseph [illegible]

Contendit iudeus probare quod ihesus non est verus messias quia fuit peccator quia hoc quod fuit baptizatus.

Q [illegible] quod christus habuit peccatum: vel quod eius baptismus fuit frustra arguit iudeus sic. In euangelio Mathei. iij. capitulo dicitur quod venit ihesus a galilea in iordanem ad Johannem vt baptizaretur ab eo. ex hoc arguitur sic. Christiani dicunt quod baptismus [illegible] baptismus Johannis sicut ipse Johannes dicit

Math. iij. Ego quidē baptizo vos in aqua
[illegible]
or me est cuius nō sum dignus portare cal-
ciamēta. ipse vos baptizabit in spiritu sancto et
Ihesus autē nazarenus fuit baptizatus baptis-
mo. Johānis tn̄: qui nō erat ablutiuus pecca-
torū. et ideo nō cōcludit argumentū q ihesus
habuerit peccatū abluendū quia sanctificati
in vtero baptizati sunt baptismo xpi et tamē
nō habēt peccatū abluēdū. Ihesus autē ab in-
stanti cōceptionis sue nō solū fuit sanctifica-
tus sed etiā sanctus sanctorū. Quod autē ar-
guitur vlterius q ihesus nazarenus fuit baptiza-
tus frustra. Dicendū q nō sequitur quia per
hoc approbauit baptismū et predicationem
Johannis. et per tactū sue sanctissime carnis
dedit vim regeneratiuā aquis nec similiter
[illegible]
hoc regenerantur in xpo et mēbra eius efficiunt.
Et quia scriptura noui testamēti et doctores
catholicorum loquentes de baptismo sunt
note fidelibus et a iudeis recipiuntur. Ideo
accipiuntur aliqua cōtra iudeos de veteri te-
stamēto et de dictis doctorū hebraicorū. et
primo ponitur figura huius sacramēti. Exo. xxix.
in baptismo aaron et filiorum eius. Vbi di-
cit dominus moysi aaron et filios eius ap-
plicabis ad ostiū tabernaculi testimonij. s. i
atrio vbi erat altare holocausti. Cūq laue-
ris patrem cū filijs aqua indues etc. ista lo-
tio aque que erat prima vt dicit rabi salomō
nō intelligitur de ablutione manuū et pedū
solū. sed de lotiōe totius corporis sui. q dicit hec
expresse rabi salomō. q hoc q dicit lauabis
eos vult dicere baptizabis eos sic q totum
corpus intret in aquam. Itē secundo super il-
[illegible]
quod futurū est Rabi barachias dicit sicut
fuit redēptor primus sic erit vltimus. Redē-
ptor primus scz moyses fecit ascendere pu-
teū sicut habetur numeri. xxi. Sic redēptor vl-
[illegible]
sicut habet Johelis vltimo. et fons de domo
dei egredietur et irrigabit torrētē spinarum.
Hec sūt verba doctoris p torrētē spinarū intel-
[illegible]
Est autē sethim regio grecie de qua alexan-
der magnus exiuit ad pugnādū cōtra [illegible]
[illegible]
doctorū primo. Et sm hoc iste propheta loqui

[illegible]
baptizauerunt. Itē tercio. Isa. xliiij. noli ti-
mere serue meus Jacob et rectissime quem
elegi. Effundam enī aquas super sitientem
[illegible]
sup semē tuū et bñdictionē meā super stirpē
tuā et germinabūt inter herbas sicut salices
iuxta preterfluentes aquas. Iste dicet domi-
ni ego sum et ille vocabit in noie Jacob. et hic
scribet manu sua domino et i noie dei israel
assimilabitur. Per hoc enī q dicit. effundam
aquas super sitiētem intelligitur baptismo
[illegible]
p hoc q subdit et fluenta super aridam in-
telligitur baptismo gentiliū. Nam gentili-
tas non fuit irrigata doctrina legis et xphe-
tarū. et q iste sit intellectus habetur sup glo-
sa rabi salomon. super illud quod subditur
germinabunt inter herbas etc. id est in me-
dio Esau. Per Esau vero ipse et doctores
hebrei intelligunt romanum imperium qd
suscepit fidem xpi et baptismū vt patet. Se-
quitur iste dicet domini ego sum glo. Ista
autē iusti perfecti. quod de apostolis conue-
nienter potest intelligi. Et ille vocabit in no-
mine Jacob Glo: Isti sunt paruuli filij im-
piorum quod conuenienter intelligitur de fi-
lijs iudeorum per apostolum conuersis ad
xpm patribus eorū in infidelitate remanen-
[illegible]
sunt filij penitentes. per quod conuenien-
ter intelliguntur christiani religiosi. et in no-
mine israel assimilabitur glo. Isti sunt con-
uersi de gentibus. illis applicatur nomen is-
rael. sm qd dicit apostolus ad romanos. ij. nō
qui in manifesto iudeus est. neqz que i ma-
nifesto in carne circumcisio. sed qui in abscō-
dito iudeus est et circumcisio cordis in spi-
ritu non littera. cuius laus non ex homini-
bus sed ex deo est. Patet igitur ex predictis
q glosa rabi salomon conuenienter applicatur
ad propositum nostrum quia hoc non nega-
dicit. Deus enim aliquando mouet lin-
guam hominis mali ad enunciandum ve-
ritatem preter eius intentionem: sicut Cay-
phas. Johan. xi. dixit de christo. Expe-
dit vobis vt vnus moriatur homo pro po-
pulo: Intendebat enim solum inducere ali-
os ad occidendum christum. Sed quod ver-
bum significat mortem eius pro futurum
ad salutem spiritualem populi. Hec fuit

[illegible] quod ad ho-do subdit. Hoc autē non inpīt a semetipsa. sed supple a deo sic eius linguā mouente. Habetur autem simile q̄tū ad aliquid. Nu-meri. xxij. de asina balaā que prius [illegible] [illegible] eius per se vel per angelū. Illa tamē nō intel-le[illegible] [illegible] nec intellexit. Itē quarto super illud Gen. xlix. Ligans ad vineam pullū suū. et ad vi-tem o fili mi asinā suam dicit glosa. Hic est de quo scriptū est Zacharie. ix. Sedens sup asinā etc. Sequitur in glosa. Et quomodo erit agens sicut scriptū est Ezech. xxxvi. Et effundā super vos aquā mūdam: et emūda-bimini ab omnibꝫ inquinamētis vestris.

Auctoritas zacharie hic inducta sm doctores hebreos intelligitur ad litterā de messia sicut ostensum est supra. et p glosam hebrai-cam hic inductā habet. q erat mūdaturꝫ po-pulū suū p effusionē aque mūde que ꝓprie dicitur baptismus xpī. Unde in libro q di-citur yoma hierosolimitanū autētico apd hebreos dicitur. Quēadmodū pelagꝫ mun-dificat pollutos: ita deꝫ sanctus et benedic-tus [illegible] sicut Ezechielis. xxxvi. Aspergā super vos [illegible] mudo in midras dixerūt. q in aduentu mes-sie ipse assumeret sibi aquas mūdas de sub sede sua. et q ipse super israhel effunderet ꝑ ut dicit textus. Effundā super vos aquam mundā. et sapientes dixerūt has aquas si-gnificauerunt. et dixit rabi aquiba. Quādo accesseritis ad lapides mūdos marmoreos nō dicatis aquas aquas. Sunt enī aque tem-porales et aque spūales. Itē q viderūt mes-[illegible] et interrogatus quid fuerat visū. q balnea-bat in ipsa sicut Gen. Lauit in vino vestimē-tū suū. quod significat lotionē in baptismo a sancto messia postmodū ordinato. Item quia de baptismo et eius effectu dicitur za-charie. xiij. c. in illo die erit fōs patēs domui dauid et habitatoribꝫ [illegible] de futuro. patet q nō pōt intelligi de ablutione aliqua veteris legis. Nā oēs ille erant facte longe ante tempus zacharie. Quod autem intelligatur de baptismo xpī patet p illud quod sequitur. Et erit in die illa dicit dominus exercituū. Disperdā noia ydolo-rū de terra. Quod impletū fuit tempore xpī et discipulorū eius. p quorū pdicationē ydo-latria cessauit per totū mūdū. exceptis qui-busdā barbaris in aquilonari parte habitā-tibus qui lituani dicuntur. q illud primū qd̄ eis primo occurrit qualibet die illud adorāt et venerantur vt deū suum pro illa die. Sed q̄a hec modicā est respectiue: ideo quasi ꝓ nihilo reputatur sm communē modū loquen-di. et etiā sm doctrinā phi. ij. phisicorū. Nec [illegible] ab ihierusalē. quia dicitur. xxx. chaldꝫ ho-mines nomine dauid vbi dicitur. seruiēt do-mino deo suo. et dauid regi suo quē suscita-bo eis. Non eī intelligi pōt de dauid q̄ mor-tuus erat p. ccc. annos ante vel circiter. et q intelligatur de xpō patet per translationem chaldaicā que sic habet. et colent oēm do-mino deo suo: et obedient Messie filio da-uid. et sic per domū dauid hic intelligitur fa-milia christi et eadē intentione p ihrl'm ciui-tas militans ecclesia. Dicitur autem baptismus fons patens. quia nulli petenti debet de-negatur. et dicitur: i ablutionē peccatorum et menstruate. ꝓpter peccatū actuale et origi-nale quod contrahitur in utero matris. verū q eīi lauat baptismus in adultis ad bap-tismū venientibus. Unde dicit hic glosa chal-daica super verbo in ablutionē peccatorum et remittent sua peccata et sue macule. Et idē dicit rabi salomon in sua glosa allegan-do chaldeū. Item sexto Isaie. xij. c. vij. post-q̄ locutus ē de saluatore dicens. Ecce deus saluator meus fiducialiter agam et non ti-mebo etc. consequenter dicit Haurietis aq̄s in gaudio de fontibus saluatoris. Et po-nit chaldeus. Et recipietis cū gaudio le-gē nouā electorum iustorum. Hebraica vero sic habet. Haurietis aquam cū gaudio de [illegible] vel saluatoris. Et ita impletur in hoc sa-cramento q habet virtutē remittēdi peccata [illegible] ex passione sua. Et ad litterā de fonte salua-toris. i. de latere xpī exiuit sanguis et aqua et qui vidit testimonium phibuit. et scimꝫ q̄a verū est testimoniū eius: vt patet Johānis xix. Item septimo Isa. lij. c. in fi. Ecce intel-liget seruus meus et exaltabitur et eleuabit-ur et sublimis erit valde. Sequitur ibi: sicut

gentes multas. Hec scriptura intelligit ad litterã de xp̄o. patet per translationẽ chalda icã. cui nõ licet contradicere iudeos que taliter est. Ecce prosperabitur seruus meus Messias [illegible] capitulo exposuerũt ad litte [illegible] Dicit ergo. ecce intelliget seruus me⁹. qz habet scientiã diuinã ab eterno: et humanã ex tẽpore. et exaltabitur. s. ad unitatẽ suppositi diuini. vel aliter. Exaltabitur in sua resurrectione: et eleuabitur in sua ascensione: et sublimis erit valde sedens ad dexterã patris: Marciuiuus. Et hoc quidẽ dicũt post q̄ locutus est eis: assumptus est i celũ et sedet ad dexterã dei. Uel aliter sm̄ q̄ exponit rabi aquiba. Exaltabitur plus q̄ abrahã: et eleuabitur pl⁹ q̄ moyses et sublimis erit plus q̄ ãgeli. Et quibus satis patet q̄ messias debebat eẽ deus: Sequitur ad [illegible] sic [illegible] aspersit gentes multas .s. mũdabit sanguine suo et baptismate. que oĩa manifeste sunt impleta in xp̄o. Item etiam eximius dauid propheta huic sacramẽ figurã cõplementũ omnium prophetarũ sacramẽ ne baptismi. unde dicit in psalmo .xxviij. Uox dñi super aquas deus maiestatis intonuit. ac si diceret. clarius nũc sacramẽtũ baptismi [illegible] super aquas et de⁹ maiestatis intonuit. quod fuit adimpletũ in baptismo xp̄i. qñ tũc vox patris [illegible] Math. iij. et sic fuit intonatio dei maiestatis et predicatio in solutione huius argumẽti [illegible] Secũdũ q̄ baptismus xp̄i nõ fuit frustra licet ipse esset sine peccato. Tertiũ est q̄ illud sacramẽtũ fuit in testamẽto veteri figuratũ et multipliciter prophetatũ: ac p̄ doctores et glosas hebreorũ euidẽter demonstratum.

Contendit iude⁹ probare q̄ dñs nõ habebat [illegible]

Tertiũ argumẽtum iudeorũ sumitur ex euãgelio et illo. Math. iij. baptizatus autẽ cõfestim ascẽdit de aqua. et ecce aperti sunt ei celi. et vidit spm̄ dei venientẽ sicut columbã [illegible] iudei q̄ xp̄s ante baptismũ nõ habuit spiritũ sanctũ cuius oppositũ asserũt xp̄iani. qd autem illud sequatur ex textu patet. q̄ null⁹ venit vbi pri⁹ erat. Cũ ergo dicat in textu. vidit spm̄ dei venientẽ super se ergo spũssanct⁹ non venit in ihũ nazareno ante baptismũ. et tñ tũc erat incipiẽs annũ .xxx. sic ergo .xxx. annis fuit sine spũsancto. qd inconueniẽs [illegible] sequit. vidit spm̄ sanctũ descendẽtem et venientẽ super se. ergo ante nõ habuit spũssanctũ [illegible] et quod dicit psalmo facta est super eũ manus dñi. qd intelligitur de spũ prophetãdi. et similiter [illegible] gerũ. et qd subditur in arguẽdo nullus venit vbi prius erat. dicẽdũ q̄ verũ ẽ eo mõ quo prius ibi erat. sed alio modo põt venire: sicut dicitur Ge. xviij. vbi dicit. dixit domin⁹ ad abrahã. Clamor sodomorũ gomorreorũ multiplicatus est. Sequitur descẽdã et vidẽbo verũ clamorẽ qui venit ad me opere ipse verũt ecc. nõ est p̄ hoc intelligẽdũ q̄ dñs de⁹ nõ esset in sodoma et gomorra. nec videret [illegible] sicut dicit Iere. xxiij. celũ et terrã ego impleo dicit dñs. et oĩa de necessitate videre ab eterno. dicitur ergo descẽdisse et venisse propter nouũ effectũ quem fecit ibi. s. subuersione sodome et gomorre. Erat igitur ibi ante sicut conseruãs in esse. sed descẽdit ibi sicut puniens. [illegible] quẽdã scripture et eiũ homini. de⁹ nõ dicit videre peccata quãdo dissimulat punire. nec per hoc ponitur aliqua mutatiõ in deo sed in creatura sic suo modo accẽdũ ẽ in proposito. spiritussanctus fuit in ihũ nazareno ab instanti cõceptionis sue per plenitudinẽ grẽ: sicut dicitur Job. i. vidim⁹ eũ quasi vnigenitum a patre: plenũ grã et veritate. et hoc p̄dictũ fuit [illegible] et flos de radice eius ascẽdet. et requiescit super eũ spũs dñi: spũs sapie et intellectus. spũs cõsilij et fortitudinis. spũs sciẽ et pietatis. et replebit eũ spũs timoris domini. Dicitur tamẽ venisse super eũ in baptismo p̄ aliquem modum. sc. in signo visibili columbe representãtis in xp̄o plenitudinẽ gratie non tunc acceptẽ. sed prius vt dictũ est. tamẽ plenitudo gratie que latens erat in xp̄o fuit tunc manifesta Johãni baptiste visibili signo sicut ei dictum fuit a domino. Super quem videris spiritum descendentem et ma

ueniens sup eu̅. hoc est q̄ baptizat i spu̅ s̅cto. [illegible] per predicationem [illegible] fuit [illegible] ta̅. Ideo subditur. ego vidi et testimonium [illegible] quia hic est [illegible] Jn tamen q̄ [illegible] quando [illegible] videri̅t eu̅ co: et voce̅ patris audierunt [illegible] sed [illegible] [illegible] et [illegible] ma̅ifestatio [illegible] in quo mihi co̅placuit [illegible] in actione euangelij. et si dicat iudeus q̄ [illegible] erat. veniebat: et no̅ veniebat [illegible] et [illegible] et simul in code̅ tempore. Tunc autem ut declaratum est non simul: sed [illegible] no̅ venit spu̅s s̅ctus super ipsum i baptismo q̄ erat prius in xp̄o.

Contendit iude⁹ p̄bare q̄ ih̅us xp̄s non est verus deus quia esurit.

Primu̅ argume̅tu̅ iudeoru̅ ex eua̅gelio [illegible] [illegible] iiij. q̄ xp̄s ieiunauit. xl. diebus et. xl. nocti⸗bus. et postea esurijt. Arguunt ergo iudei sic. Christiani dicunt ih̅m nazarenu̅ e̅e deum. et que laus est deo ieiunare. quasi dicant nulla. quia deo no̅ co̅petit comedere vel ieiuna⸗re. propter quod videtur derisibile. et adhuc magis illud quod subditur. et postea esurijt et [illegible] cu̅ moyses qui tantu̅ homo fuit ieiunauit. xl. diebus et. xl. noctib⁹ et no̅ esu⸗rijt. Solutio istius argumenti patet ex his q̄ supra dicta sunt in isto. iij. libro considerato⸗ne. iiij. argumento. xxv. Ibi enim declaratum fuit [illegible] xp̄s erat verus homo et verus de⁹ in una p̄sona. Declaratu̅ est etia̅ q̄ ih̅us nazarenus est verus xp̄s iudeis p̄missus supra libro. i. in apitione. xij. thesauroru̅. et per conseq̄ns ipse est verus homo et verus deus. Ite̅ decla⸗ratu̅ fuit ibide̅. et sepe alibi. q̄ per passione̅ suam et mortem operatus e̅e nostra̅ sa⸗

lutem. propter quod habuit corpus passibile et mortale ante resurrectione̅ suam. et hoc [illegible] et [illegible] et mo⸗rem sustinuit non in deitate sua. quia hoc est i̅possibile. sed in humanitate pro nobis assu̅⸗pta. et sic meruit nobis gratiam et gloriam. et sibi corporis glorificatione̅. Unde super [illegible] habetur [illegible] hoc est rex messias que̅ elegit deus sanctus et benedictus: ut toleret eum toto corde. dareq̄ se ipsu̅ ad petendas miserationes pro israel. et ad ieiunandu̅ et humiliandu̅ se pro eis: sicut scriptu̅ est Isa. liij. Ipse vulneratus est propter iniquitates no⸗stras [illegible] est [illegible] disci⸗plina pacis n̄re super eu̅: et liuore eius sana⸗ti sumus. Per hanc traditione̅ dicti rabimo⸗ysen patet q̄. liij. c. Isa. loquitur de xp̄i pas⸗sione pro generis humani salute. quod aute̅ dicu̅t iudei de moyse. q̄ post illud ieiunium non esurijt. falsum est q̄ postea no̅ comedis⸗set. nec est simile de utroq̄. nu̅ manifesti dici⸗tum erant q̄ ih̅us non habuit carne̅ huma⸗na̅ ex elementis co̅posita̅. sed celeste̅. ad quos repellendos euangelium mentionem facit de esurie xp̄i iudei vero hoc non erant dictu⸗ri de moyse. propter hoc non oportuit q̄ scrip⸗tura faceret mentionem sic de eius esurie.

Contendit iudeus p̄bare q̄ ih̅us xp̄s non est de⁹ quia non dixit dyabolo tempta̅ti [illegible] omnia verbo quod procedit [illegible]

Secu̅dum argumentum iudeoru̅ ex eua̅gelio sumitur ex illo quod dicit ut supradictum. c. Non in solo pane vi⸗uit homo sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Dicunt iudei q̄ ista responsio qua̅ ih̅us dedit dyabolo no̅ est rationabilis. q̄a debuisset dixisse sed in omni re que procedit de ore meo. Si enim ipse erat de⁹ potuit ho⸗mines vitam conseruare de omni re sicut [illegible] Respon⸗detur eum dicatur q̄ debuisset dicere ih̅us [illegible] in omni re q̄ procedit de ore meo. dico q̄ non est verum. non enim sic debuit dicere quia ip⸗sus volebat celare dyabolo sua̅ deitatem qua̅ ille querebat experiri per temptationem. pro⸗pter quod non debuit dicere de ore meo. q̄a loquebatur ut homo celans sua̅ diuinitate̅.

[illegible] demonstrat [illegible] p
scripturā sacrā. ideo debuit eam allegare si/
cut iacuit in textu in quo scribitur de ore dei
et eadē ratione non debuit dicere ḋ omni ve
sed in omni verbo. qr sic scribitur in textu. cū
[illegible]
[illegible] accipitur in sacra scriptura p re [illegible]
[illegible] quod est [illegible]
quod factū est. i. res gesta vel facta. et sic ac/
cipitur in proposito vt patet litterā [illegible]
[illegible] viij. c.

Contendit iudeus probare q ihūs xp̄s
nō est deus quia non misit se deorsum cum
esset in pinnaculo.

Onū argumētū iudeorum q̄ [illegible]
[illegible] quod [illegible]
ca. quo supra. Si filius dei es mitte
te deorsum et c̄. Sequitur et illic ihūs rursus
Scriptū est nō temptabis dominū deū tuū.
Ex hoc arguunt iudei dicentes q hec respō
sio non est bona. Primo qr vt dicūt iudei in
eo erat prōo faciendi miracula. et ideo si de/
misisset se deorsum sine lesione aliqua nō fu
isset ibi aliqua temptatio diuina. Secundo
quia sancti viri leguntur deum tēptasse nec
q̄ hoc reprobantur in scriptura sed magis p
[illegible]
Qui dixit deus qui exaudierit per ignem ip
se sit deus. et helyseus. iiij. Regū. v. ca. dixit
de naaman leproso veniat ad me et sciat p/
phetam esse in israel. [illegible]
dicā. vi. temptauit deū querens signū in vel
lere. Itē deus nō inducit homines ad malū
inducit autē ad suipsius temptationē mala
[illegible]
meā vt sit cibus in domo mea et probate me
Super hoc dicit dominus. si nō aperuero vo
[illegible] celi et effudero vobis benedictio/
nem meam vsq ad habūdātiā. Responde
tur cū dicunt iudei. Primo q ista responsio
non est bona non temptabis dominum de/
um tuum. Dico q in hoc iudei ponunt se
ipsos arguentes dicentem moysi deutro. vi. c.
[illegible]
[illegible] dei non esse peccatum manifeste
dicunt contra deum argūētem maliciam po
puli israel Numeri. xiiij. c. tēptauerūt me iā
per x. vices. Itē psal. lxxvij. Nolite obdu
rare [illegible] vestra sicut in exacerbatione [illegible]
dō vbi [illegible] tēptauerunt
me patres vestri probauerunt et viderunt o/
pera mea. ad illud autem qd̄ inducunt ḋ vi
ris sanctis deū temptasse. [illegible] vt dicunt. Scien
dum est q temptare est experimentum de ali
quo sumere. nullus autem querit experiri il
lud de quo certus est sed illud de quo dubi/
us est. [illegible]
eo. verbo cū querit aliquis de vicino suo a/
liquid. vt experiatur si timeat eum in neces/
sitate sua. facto cum facit aliquid quod non
videtur ordinabile ad aliquid nisi ad talem
experientiam. et talis experientia dicitur tem
ptatio sicut cū aliquis facit currere equum si
[illegible]
[illegible]
[illegible] experimentum
[illegible]
propter necessitatem aliquam puta ad fugien
dum hostes [illegible]
ad capiendum ceruum non est temptatio ali
Dubitare autem de his que pertinēt ad per
fectionē diuinā vt est potentia bōitas et hu
iusmodi semper est malum. Et ideo qui fa/
cit aliqd vel qui dicit sine necessitate aut vti
litate ad experiendum diuinā potentiam vel
voluntatem tēptat deū et peccat propter qd
[illegible]
[illegible] se seruari a deo temptat deum
cū possit saluari alio modo. tale quod [illegible]
[illegible]
te se deorsum. Et licet ihūs per virtutem di/
uinam posset hoc facere sine periculo tamen
hoc non fecit et tamē dyabolo volens suam di
uinitatem et ostendere demonis tēptationē
per sacram scripturā respondit bene per illā
quod hominibus prohibetur. potuit enim ali
q̄ [illegible]
so. Quod igitur arguitur helye non valet. si
quum petijt signum per ignem descendētem
sine vtilitate sed ad hoc q populus israel a
cultu baal ad colendum verum deum redu
ceretur vt patet ibidem. Item hoc fecit de p̄/
[illegible]
[illegible] vt premittitur ibidem. et tunc multa/
tus fuit sibi modus procedendi cōtra p̄p̄h̄e baal
baal licet hoc non sit ibidem expressum q̄a
non omnia scribuntur. Eodem modo dicē
dum est de heliseo. curauit enim naamā vt
[illegible]
uinis diuine. Unde et naaman reliquit ydo/

[illegible] sunt ad cultū [illegible] verū deū. vnde dicit. iiij. Reg. v. c. non faci et seruus tuus vltra holocaustū et victimam diis alienis nisi domino. De gedeone vero dicūt aliqui doctores nostri q ex debilitate fidei petijt hoc signū in vellere, ppter qd non excusat totaliter a peccato sicut dicit quedā glosa super locū istum. Sed hoc nō videtur rōnabiliter dictū qr scriptura nō notat eū culpabilē ex hoc facto nec fuit punit⁹ a dño sicut [illegible] petijt signū dicens. vnde hoc factum ppter qd factus fuit mutus vsq ad filij sui circūcisionē vt habetur Luc. i. c. De glo. vero i generali allegata porrū est curādū. ideo saluo meliori iudicio pōt aliter dici. vno mō q gedeon fecit hoc ex instinctu diuino. et sic nō peccauit. Instinctus eni diuin⁹ nō impellit ad peccādū. Alio modo dicēdo q gedeō non [illegible] hoc dubitādo de potentia dei quin per ipsum posset saluare populū, nec de verbo dñi dicētis sibi, in hac fortitudine tua liberabis israel quasi non esset verū. Sed ignorabat verū hec pmissio esset absoluta que semp īpletur vel conditionalis. s. nisi gedeon et ei⁹ socij ponerēt ipedimētū per aliquod peccatum. frequenter eni in sacra scriptura intelligūtur pmissiones diuine facte sub tali conditione q̄uis nō exprimatur. hieremie. xviij. ca. Subito loquar de gente et de regno vt edificem et plantem illud si fecerit malū in oculis meis vt non audiat vocem meam penitens agā super bono quod locutus sum vt facerem ei. timuit ergo gedeon ne per fragilitatem [illegible] diuinū dicte pmissionis. petijt ergo humiliter a deo [illegible] dicens iret ad prelium, ppter quod petijt duplex signum vnū pro se aliud pro socijs suis. Ad auctoritatem malachie dicendū q iudei tenebātur soluere decimas ex pcepto dei sicut patet in multis locis veteris testamenti et per cōsequēs hoc erat necesse et pro solutione et vale ex pte recipientium. Erit enī ad [illegible]. Ad hoc enim inducebat dominus populum per prophetam dicens. Inferte omnem decimā etc. Quod autem subditur probate me sup hoc etc. i. probate non tenetur hic causaliter sed i eligando q soluerent decimas ad proban-

dum suū rēpēsādū. si per hec de⁹ apiret eis cataractas celi sed tenetur consecutiue. et ē sēsus si īpleueritis pceptū meū de decimis sicut tenemini et ego consequenter multiplicabo bona vestra sicut dicitur Isa. c. i. si volueritis et audieritis me bona terre comedetis.

Contendit iudeus probare q lex ewangelica [illegible] dicit non iurare omnino.

Ecundū argumētū iudeorum est et sumitur ex euangelio ex illo verbo Math. v. c. Audistis qr dictum est antiquis nō periurabis. reddes autē domino iuramēta tua. ego autem dico vobis non iurare omnino etc. sequitur. Sit ergo sermo vester. est est [illegible] alibus sed hoc patet eē falsum qr scribitur deutro. x. c. Dnm deū tuū timebis et illi seruies ipsi adherebis et in nomine illius iurabis. Et iterū deutro. vi. Dominū deū tuū timebis et illi soli seruies ac per nomē illius iurabis. Et patet manifeste q idem negare, [illegible] illud dicitur dicēdo. ego dico vobis n iurare oino. Solutio q negatio ppositi signo vniuersali iuncta, impollere suo contradictorio quia non omnis et quedā non eq pollent. Et ideo p hoc q dicitur non iurare omnino. nō excluditur omne iuramētum. qr quilibet tenetur superiori requirenti veritatem per iuramentum dicere veritatem aliter peruert iustitiam et veritas in multis casibus. sed cum dicitur. Non iurare omnino excluditur iuramētum illicitum quod est triplex. s. iuramentum falsum quod caret veritate et iuramentum iniquū quod caret iustitia, sicut cum aliquis iurat innocentem nocere et iuramentum incautum quod iudicio discretionis caret quod fit quando quis iurat sine necessitate aut pro vilitate. et propter hoc dicit Iere. iiij. c. iurabis viuit dominus in veritate et iustitia et iudicio. ad excludēdū illa tria iuramenta illicita. Sciendū autem q ex verbo deutro. iiij. c. supra alegato i nomine illius. s. dei iurabis. Aliqui dixerunt q iuramentum esset frequentandum tanq religionis actus etiam in communi sermone vbi non

[illegible]
[illegible] q̄
hec sit falsum ponit per preceptū diuinum.
[illegible]
eū in vanū. nec eni habebit in sontem dñs
eum qui assumpserit nomen dei sui frus/
tra. quod facit ille qui iurat sine necessitate
[illegible]
ramēt p̄allegato. Item Ecclesiastici. xxiij. c.
[illegible]
[illegible]
ne incauto labitur in iuramentū falsum et ini
quum. Quod autē subditur sit sermo vester
[illegible]
[illegible]
si necessitas plus exigat. et q̄ hoc intelligatur
de modo communi loquēdi inter homines pro
per hoc q̄ dicitur sermo vester: qd̄ autē am/
plius est a malo est. nō dicit hoc esse malum
sed a malo. Nā omne iuramētū est a malo
culpe vel pene. iuramētū eni falsum iniquū
et incautū est a malo culpe et pene iuramētū
Juramētū autē licitū est a malo pene q̄ pre
[illegible] iuramētū. Et humana [illegible]
[illegible]
generi propter culpam primorum parentum pro
[illegible]
plici verbo absq; iuramento. Et sic patet q̄
[illegible]
mo p̄ficit et hoc modū quo homines nō sunt
humiliter [illegible]. Judei vero miseri et ceci [illegible]
modo q̄ homo sic prouenit et q̄ frāgat oīa
vota que facit sua q̄ [illegible] Hyeronimus d̄
[illegible]
[illegible]
preceptis eorum in thalmuth in [illegible]
ca. qd̄ incipit arbaacedarim. Ille qui frangit
iuramēta promissionis vel vota que facit per
[illegible]
tima die anni et dicat quecūq; promissiōes
iuramenta vel vota ego fecero que i toto an
no sequenti existunt reputo cassa nulla atq;
[illegible]. et hoc modo veniunt iudei in presenti in
vna nocte anni. Veniūt enim omnes [illegible]
um [illegible] in brachijs thorah et [illegible]
cū magna solēnitate dicūt p̄dicta verba. et ex
hoc intelligūt q̄ sunt sine onere conscientie
ad frāgēdū quodcūq; iuramētū qd̄ faciūt si
quādoq; xp̄iano q̄ iuramētū qd̄ fit iudeo ser
uat. Et ille qui recipit iuramētū dicit ille qui
[illegible]

[illegible]
[illegible]
p̄fessiones quas fecit in principio anni: Quod si
[illegible]
[illegible] ad intellectū meum q̄ si
[illegible] p̄dicta protestatione q̄ [illegible]
animo nō habet intellectū. Et ideo licet [illegible]
[illegible]
[illegible] in manibus sui maiorum. vel [illegible]
[illegible] perstando [illegible] vltra id qd̄ [illegible]
[illegible] p regē multos eorū obseruat et [illegible]
[illegible] q̄ non peccāt propter supradicta. hec ille.
Huic sententie fauet etiam magister Johannes
[illegible] conuersus in libro de concordia legum
[illegible]. iiij. c. vij. vbi preter illa que dicta sunt.
addit etiā q̄ mandauerunt sapientes iudeo
rum in thalmuth q̄ si iudeus faceret iuramē
tum et de hoc postea peniteret in corde q̄ in
presentia trium iudeorum vocat se solui [illegible]/
rasse. et q̄ de eis in corde penituit q̄ iudei a/
[illegible]. Ille qui iurauit vana et [illegible]
[illegible] suo iudicio reputaret et q̄ ille qui [illegible]
[illegible] nullatenus obligatur. Jtē [illegible]
q̄ in nocte remissionem indulgentiarum po
nunt in publico [illegible]. et [illegible] dicit popu
lo publice ter q̄ oīa vota et iuramenta facta
sunt cassa [illegible] et vana et nullius perm[illegible]
[illegible]: Dicit ergo ille q̄ ex huiusmodi [illegible]
[illegible] iudei sunt faciles ad iurandū et nul
[illegible] obseruāt penitus iuramentum. Et [illegible] hoc
[illegible] articulos [illegible] iuramenta. quod
de eis per sua iuramenta confidere nullus d̄
bet et dicitur i suo thalmuth q̄ quidā [illegible]
iudeorum [illegible] et familiaris erat cuiusdam
imperatoris quodā die [illegible]
[illegible] inuenit eum comedentem [illegible]
[illegible] prohibita. et imperator recepit ab eo iu/
ramentum; vt hoc nulla tenus alicui reuelaret
et post tempus inuentus est reuelasse. et [illegible]
[illegible]
[illegible]. Respondit ego iuraui nō reuelaturus
deo sed non hominibus de mundo. et [illegible]
[illegible] sic falsauit iuramentum [illegible]
[illegible]
faceret leuiter iuramentum. quare non q̄ a iu/
deis deberet exigi iuramentum nec [illegible]
deberet credi. et de eis dicitur Diceremus [illegible]/
[illegible]. q̄ si etiam iurauerint. viuit dominus et hoc
falso iurabunt et christiani non leuiter iurāt
et obseruāt fideliter iuramentum. sm legem
et nisi [illegible] a confessoribus nō absoluunt

vel tamen sunt licita iuramenta quorum ipsi [illegible] et si quis voverit votum domino aut se constrinxerit iuramento non faciet irritum verbum suum sed omne quod promiserit implebit. hec ille.

Contendit iudeus probare quod lex evangelica non est lex vera quia destruit legem iustitie.

Undecimum argumentum iudeorum quod evangelio sumitur ex illo. Math. v. quo supra. Audistis quod dictum est antiquis. Oculum pro oculo. dentem pro dente. Ego autem dico vobis non resistere malo. sed si quis percusserit te in dexteram maxillam prebe ei et alteram. et qui voluerit in iudicio tecum contendere et tunicam tollere dimitte ei et pallium etc. hoc dicunt iudei esse contra legem rectitudinis et iustitie a deo datam Exod. xxi. oculum pro oculo etc. Item christiani non servant istam legem ihesum nazarenum. Nam per fraudes et lites [illegible] bona alterius et non solum hoc est verum de secularibus sed etiam de religiosis pluribus. Respondetur quod non est verum ihesum nazarenum destruxisse legem iustitie et rectitudinis. Circa quod sciendum quod non resistere malo aliquando bonum est et necessarium. et sic cadit sub precepto utpote quando ex tali resistentia appareret manifeste origo magni mali et dissolutionem civitatis vel regni vel aliquid huiusmodi. Aliquando vero est bonum supererogationis ut quando malum illatum toleratur patienter propter deum. vel propter pacem servandam. [illegible] et modo cadit sub consilio et non sub precepto et in istis duobus modis loquuntur sancti et sic non excludit legem iustitie sed addit super hoc perfectionem legis evangelice ad quam non tenentur homines. sed possunt licite de illata iniuria querere vindictam secundum ordinem iustitie quando non appareret hoc maius malum surgere ut dictum est. Sciendum autem quod ex hoc verbo legis. oculum pro oculo [illegible] argumento deprehendit male interpretantes quod vindicta [illegible] per se appetenda quod est falsum quia vindicta est malum pene. et ideo non est per se appetibilis sed propter aliquod bonum consequendum ut propter ordinem iustitie conservandum. vel propter correctionem iniuriantis vel propter terrorem aliorum ut ab iniuriis abstineantur vel aliquid huiusmodi. ubi ergo nullum tale bonum ex pena aliorum estimatur provenire sed magis timetur de scandalo et maiori malo tunc desistere a vindicta querenda necessitatis est et precepti ut dictum est. Si autem circa talem casum quis a vindicta querenda desistit bonum supererogationis est et hoc patet per facta sanctorum patrum non solum novi testamenti sed etiam veteris. Sanctus enim Joseph potens vendicare illatam sibi iniuriam a fratribus non solum a vindicta destitit sed eos cum suis familiis misericorditer sustentavit. Similiter david semey sibi maledicentem et lapides contra eum mittentem et quod hec [illegible] rege [illegible] occidi [illegible] prohibuit. ij. Reg. xvi. c. dicens. Dimitte eum ut maledicat si forte deus respiciat afflictionem meam. id etiam patet per scripturam veteris testamenti. Levitici. xix. c. non queras ultionem nec memor eris iniurie civium tuorum. [illegible] ut non appareat causa scandali vel mali et ex desistentia ab eo videtur malo audacia in [illegible] homo. talis desistentia malum est et peccatum et in tali casu non est intelligendum salvatoris verbum. Quod autem sequitur et qui te percusserit in unam maxillam et alteram. Non est intelligendum quod non sit resistendum ut sic percussus maxillam alteram offerat percussori. quia ihesus qui cepit facere et docere percussus in una maxilla ut habetur Joh. xviij. c. non prebuit alteram maxillam percutienti. sed eum corripuit dicens si male [illegible] autem bene cur me cedis. Est ergo verbum predictum secundum animi preparationem intelligendum. s. ut sic percussus sit dispositus [illegible] et iniurias in casibus predictis. s. quando est ibi bonum necessarium vel supererogationis. Ad illud autem quod obiicitur de christianis legem xpi non observantibus. Dicendum quod ex eorum malicia non perimitur lex evangelica sicut nec lex in monte synai data per hoc quod iudei statim cito post eius donationem fecerunt et adoraverunt vitulum conflatilem Exod. xxxij.

Contendit iudeus pbare q lex euangelica non est lex vera quia dat consilium diligendo inimicos.

Undecimum argumentum iudeorum ex euangelio sumit ex illo verbo Math. quo supra. Audistis q dictum est antiquis. Diliges proximum tuum et odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis diligite inimicos vestros et benefacite his qui oderunt vos etc. Ex hoc arguunt iudei. Videtur q ihesus nazarenus destruit diuinum preceptum q deus mandauit filijs israel. ne amicitias vel federa contraherent cum habitatoribus terre chanaan qui erant inimici eorum [illegible] Numeri xxxiij. oppositum dicit ihesus vt patet manifeste ergo est destruens diuinum preceptum. Pro responsione ad illud iudeorum argumentum sciendum est q doctores debent circa hoc considerare. Ex hoc enim q preceptum est Leuitici xix. Diliges proximum tuum sicut teipsum. ar[illegible] q [illegible] inimicum sed hoc est falsum quia omnis homo ex caritate diligendus est inquantum ad imaginem dei est et capax ipsius per cognitionem et amorem. Amicicia enim caritatis fundatur super comunione supernaturalis beatitudinis. Et ideo omnis intellectualis creatura que in actu vel in potentia est beata est ex caritate diligenda. Mali autem homines quamdiu sunt in via sunt in potentia veniendi ad beatitudinem. Et ideo licet eorum malicia sit odienda. ipsa tamen natura possibilis beatificari est diligenda. et hoc est quod dicit saluator diligite inimicos vestros bona. s. gratie et glorie optando. Alia autem non sunt eis optanda nisi in quadam generalitate inquantum valent ad eorum salutem quod soli deo est notum quibus alijs potest homo bene vel male vti. et ideo circa hoc non est aliquid determinate petendum sed sub conditione. s. inquantum valet ad eorum salutem. Sequitur benefacite. benefacere est effectus dilectionis. Et ideo sicut tenemur diligere inimicos quantum ad bona gratie et glorie ita tenemur in effectu salutem eorum modo debito et possibili procurare. Quod autem benefacere odientibus et inimicis est laudabile patet non solum per sanctos patres noui testamenti sed etiam veteris Elias enim regi gerere et vi[illegible]

nis eius qui eum oderant et expulerant fecit cum [illegible] Reg. [illegible] ipso [illegible] eos qui eum occidere voluerunt et tandem in seruitutem que est mors ciuilis vendiderunt quod [illegible] recepit et pauit. Dauid saulem ipsum persequentem ad mortem bis a morte liberauit primo Reg. xxiiij. c. et xxvij. Helyseus syros eum sequentes ad mortem a rege israel interfici prohibuit et p[illegible] refici et sic ad suum dominum remitti libere. iiij. Reg. c. vi. hoc etiam patet per scripturam veteris testamenti. Exodi. xxiij. c. Si occurreris boui inimici tui aut asino erranti reduc ad eum. Item ibidem si videris asinum odientis te iacere sub onere non pertransibis sed subleuabis cum eo. Item prouerbiorum. xxv. ca. si esurierit inimicus tuus ciba illum. si sitit da ei aquam bibere. prunas enim congregabis super caput eius et dominus reddet tibi. Item psalmo: vij. Cum his qui oderunt pacem eram pacificus etc. Si autem contra dicta arguitur de habitatoribus chanaan de quibus inhibuit filijs israel ne contraherent amicitias cum eis sed eos occiderent. Dicendum q illi erant ydolatre pessimi propter quod mortem meruerunt diuino iudicio [illegible]. Et ideo filij israel occidentes eos non fecerunt ex odio sed ex mandato dei et iustitie zelo cum ipsis non erat [illegible] contrahenda ad [illegible].

Contendit iudeus pbare q ihesus xps non est verus deus q relaxauit substantiam obseruantie sabbati.

Duodecimum argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo Math. xij. In illo tempore Abijt ihesus sabbato per sata. discipuli autem eius esurientes ceperunt vellere spicas et manducare. pharisei autem videntes dixerunt ei. Ecce discipuli tui faciunt quod non licet facere sabbatis. At ille dixit eis Non legistis quid fecerit dauid quando esurijt et qui cum eo erant et quomodo intrauit domum dei et panes propositionis comedit. quod non licebat ei edere neque his qui cum eo erant nisi solis sacerdotibus. et non legistis in lege quia sabbatis in templo sacerdotes violant sabbatum et sine crimine sunt dico vobis q templo maior est hic etc. Ex dictis arguunt iudei quadrupliciter. Primo si ihesus esset deus

[illegible] sabbati cum ipse prius eum preceperit Exod. xx. c. Memento ut diem sabbati sanctifices. igitur aut ipse non est deus quia contrarium asserendo [illegible] aut deus est mutabilis vel ignorans quod ipse preceperat maxime cum legimus sempiternum eius de observatione sabbati. Item .ij. exemplum quod adducit de david non est conveniens primo quia discipuli non erant in tanta necessitate famis sicut david et eius viri. Secundo quia david .ibi transgrediens sabbatum transgressionem non reiterabant. Item .iij. si excusant hec david transgressionem eadem ratione debet excusare adulterium eius cum bersabee et homicidium urie. Item .iiij. exemplum quod adducit de sacerdotibus non est ad propositum sacerdotes .n. operabantur sabbato in templo accendendo ignem vel potius nutriendo. hoc autem non erat prohibitum sed solum in habitationibus hominum sicut dicitur Exodi xxxv. c. de sabbato ignem non accendetis in [illegible] habitaculis vestris. templum autem [illegible] dicitur in generalitate habitationum hominum. Ad primum argumentum dicendum quod magis est ad propositum. Non ille qui dat preceptum potest in illo dispensare in casu et totaliter revocare. Et ideo christus magister dicens potuit hoc facere. propter quod subdit de seipso dominus est filius hominis et etiam sabbati. Item idem in persona est filius dei et filius hominis sicut supra probatum est. quod autem tempore veteris testamenti dominus dispensaverit in observatione sabbati patet Josue. vi. ubi dicitur. quod de mandato domini Josue et viri bellatores circuierunt urbem Jerico septem diebus con[illegible] quod [illegible] fuerit una de illis. Et in libro apud hebreos autentico qui dicitur sederolam .i. ordo seculi dicitur quod die sabbati fuit captum Jerico. et hoc satis innuitur ex textu Josue. vi. ubi dicitur illo die circuierunt Jerico septies quod proprie dicitur de sabbato. Et illo die circuierunt Jerico septem vicibus et in ultimo circuitu corruerunt muri [illegible] et interfecerunt omnes habitatores ex urbis. Item .iij. Reg. xix. dicitur quod helyas ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus et quadraginta noctibus continue et sic pluries ambulavit in sabbato ex voluntate dei. Quod arguitur ulterius quod deus sit mutabilis non valet. Nam immutabilis existens operatur mutabilia opera sicut corporis existens corporalia facit. Et quod ulterius dicitur quod sanctificatio sabbati fuit precepta ad

semper non est verum. unde [illegible] de ipsa scribitur. Exo. xxxi. c. pactum est sempiternum in hebreo habetur [illegible] et eternitate sed tempus longum contra acceptum ut [illegible] hebreo habetur leolam contra [illegible] .i. a seculo. Aliquando vero accipitur pro tempore indeterminato quod tamen potest esse satis breve sicut Deuteronomii. xv. dicitur pforabis aurem eius in ianua domus tue et serviet tibi usque in eternum. et in hebreo habetur perforabis etc. et erit tibi servus leolam .i. in seculum et hoc tempus potest esse breve vel longum. unde dicit hec glo. hebraica [illegible] dicitur seculi usque ad iubileum. Si enim infra annum a perforatione auris [illegible] domino fiebat liber a servitute. et si fuerit ultra annum iubileum. servus tamen fiebat liber in anno iubileo. Patet igitur ex dictis quod observatio sabbati non est precepta ad semper sed ad tempus. Et ex hoc patet quod illi qui per hanc dictionem hebraicam transtulerunt eternum vel sempiternum dederunt simplicibus occasionem errandi circa observationem sabbati et circumcisionis. Ad secundum quod ultra arguitur de discipulis quod spicas vellentibus quod peccaverunt non est verum. non .n. peccaverunt ratione facti quia scribitur Deut. xxiij. c. Ingressus vineam proximi tui comedes uvas quantum tibi placuerit. et idem intelligendum est de granis bladi. et de aliis fructibus. nec peccabant ratione operis .s. diei sabbati. nam tunc christus eos excusabat. Posset etiam probabiliter dici quod simpliciter hoc poterant in die sabbati. Non enim peccabant ratione comestionis quia comedere in die sabbati licitum erat omnibus iudeis nec ratione excussionis granorum de spicis que est quedam preparatio cibi licet preparatio cibi per decoctionem esset prohibita fieri in die sabbati Exodi. xvi. et xxxv. quia ibi est longus labor et distractio. s. congregatio lignorum. et accensio ignis. positio vasorum ad ignem et sollicitudo circa decoctionem ut fiat optime. tamen aliqua preparationes cum labore et parua distractione in die sabbati poterant fieri ut potest. Cibum decoctum die precedenti disponere in vasis et ponere super [illegible] sores et mappam et similia. Similiter illa que cruda comedebantur ut herbe sicut erant lavare. vellicatio autem spicarum non videtur esse magis laboriosa seu distractiva sed minus

et per consequens licita. Quod autem ulterius arguitur quod david et viri eius erant in maiori necessitate famis quam discipuli iesu non videtur [illegible] aut aliquid pignora ad habendum cibum aliunde. que discipuli non habebant quia sine pecunia et pera et cum simplici veste necessaria mendicabant. Unde nec abimelech summus sacerdos quesivit de necessitate ab david et virorum suorum ad hoc quod daret eis licite panem sacrum sed solum de mundicia eorum maxime a mulieribus: ut primo Reg. xxi. c. patet. Quod autem ulterius dicitur quod david peccavit panes illos comedendo patet esse falsum non solum per verbum salvatoris factum excusantis sed etiam per [illegible] in veteri testamento quod non reprobat david [illegible] et quod summus sacerdos erat non est verisimile quod ignoraret quid esset licitum vel illicitum circa observantiam sabbati ipse autem dans sibi munda sunt pueri maxime a mulieribus mandavit quod si urgeat fames supposita vero mundicia fiat comestionem licitam. Ad tertium cum dicitur quod eadem ratione iesus debuit excusare vel relaxare adulterium cum bersabee et homicidium urie. Dicendum quod est falsum. nam illa sunt per se mala nec possunt bene fieri propter quod in talibus non habet locum dispensatio. Ad quartum cum dicitur de sacerdotibus in templo ministrantibus operantibus et licite non solum accendendo ignem vel potius nutriendo sicut precipitur Levit. vi. c. Ignis in altari meo semper ardebit quem nutriet sacerdos subjiciens ligna mane per singulos dies sed etiam hostias lavando et super altare cremando et hoc racione templi vel potius divini cultus qui fiendi eadem racione vel maiori discipuli [illegible] tare specialiter. Dato quod alias esset illicitum quod tamen non est bene datum ut superdictum est ideo subdit salvator. Dico autem vobis quia maior est templo hic. De causa autem quare sit mutatum sabbatum in diem dominicam. quare etiam talem diem correspondentem saturno observant iudei et quomodo iudei iam non observant sabbatum preceptum a moyse sed relictum a dyabolo dictum est supra in illo tertio libro consideratione quarta argumento quinto.

Contendit iudeus probare quod ihesus christus non est verus deus et unus cum patre quia confitetur patri.

[illegible] ex evangelio sumitur ex illo verbo Math. xi. Confiteor tibi pater domine celi et terre. Et sequitur omnia mihi tradita sunt a patre meo. Arguunt ergo sic christiani dicunt quod filius et pater unum sunt quod ergo dicitur confiteri deo patri suo deberet magis [illegible] ipso. Item si omnia sunt tradita a patre ergo nihil habet a seipso et sic ex se est omnino deficiens. Ad primum supra declaratum est argumento. xvii. quarte consideracionis huius libri per scripturas hebreorum quod christus est deus et homo. deus ab eterno et homo ex tempore. Item declaratum est supra libro primo in [illegible] parens est verus christus. et quod in eo sunt distincte nature ideo secundum quod deus dicit Iohannis x. Ego et pater unum sumus scilicet in essentia. distincti tamen in personis. secundum autem quod homo dicit Ioh. xiiii. pater maior me est et sic [illegible] tur. Quod autem subditur si habet omnia a patre ergo ex se est omnino deficiens. Dicendum quod hec propositio est vera. christus inquantum homo est creatura omnis creatura sibi relicta in nihilum caderet sicut est de nihilo. Et ideo potest illa concedi cum reduplicatione christus inquantum homo nihil est ex se sed omnino deficiens. Si autem ex dictis aliquis arguat quod idem sequitur de christo inquantum deus quod [illegible] deus [illegible] habet illud a patre. et sic ex se nihil est sed est omnino deficiens. dicendum quod non sequitur quia filius a patre accepit idem esse cum eo. nam divinum esse non est multiplicabile. et ideo sicut pater est necesse esse sic et filius et sic non potest dici deficiens. nam eandem deitatem. potentiam. sapientiam. et sic de aliis absolutis habet cum patre. Quod autem in divinis sit pater et filius non solum patet ex novo testamento sed etiam ex veteri. Esaie. ix. Filius datus est nobis et vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis et eternitatis pater quod in divinis est filius et per consequens pater quod relatione dicuntur ad invicem et

posita se ponunt et precepta se puniũt. Nõ est [illegible] trinitas non sunt duo veritates aut duo immẽsi. sicut nec duo dij sed vnus increat⁹ et vn⁹ immẽsus nullã .n. distinctionẽ habẽt in deo ne sed solũ in personalib⁹ proprietatibus. De trinitate personarũ et vnitate essentie dictũ est su⸗ [illegible] diuino libro quantum sufficit ad propositum huius libri.

Contendit iudeus probare q̄ ihũs xp̄s nõ est deus quia contradictione sibi est instabilis

Vndecimũ argumẽtũ iudeorum ex euangelio sumitur ex illo verbo. Math. viij. Cũ autẽ descẽdisset ihũs de mõ⸗ te secute sunt eũ turbe multe et ecce leprosus veniens adorabat eũ dicens. Dñe si vis pões me mundare etc. Sequitur et ait ihũs ill. vi de nemini dixeris sed vade ostende te sacer⸗ doti et offer mun⁹ quod precepit moyses. Ex hoc arguit sic iudeus Ihesus voluit sacrifi⸗ cium qđ fiebat in emundatione leprosi. Ali⸗ bi vero. s. Math. ix. et. xij. c. dicit misericordiam volo et nõ sacrificiũ et sic contradicit sibi et est in⸗ stabilis in voluntate. Itẽ idẽ arguitur p̃ hoc q̄ dicit mundato a lepra vade nemini dixe⸗ ris etc. et alibi. s. Luce. viij. c. dicit vade ad tuos et narra quãta tibi fecerit domin⁹. nec alibi. s. Math. x. et Luce. xij. dicit. Qui me [illegible] cũ coram patre meo. et sic patet q̄ voluit sua facta celari et publicari que sunt contradic⸗ toria. Ad primũ dicẽdũ q̄ non valet. [illegible] [illegible] per scripturã veteris testamenti [illegible] iude⁹ cõtitet⁹ et verũ probare deũ esse mutabilẽ quia Gen. viij. c. dicit de sacr. hoc noe. Odo ratusq; est domin⁹ odorẽ suauitatis et sic sa⸗ it sibi placitũ. Itẽ in Exod. leuitico et alijs libris veteris testamẽti precepit deus sibi of⸗ ferri sacrificia tanq̄ sibi placita et Esaie. i. c. dicitur holocausta arietũ et adipẽ pinguium et sanguinẽ hircorũ et vitulorũ nolui et psal mo. xxxix. sacrificiũ et oblationẽ noluisti etc. hec. n. non arguunt dei mutabilitatẽ. Nam ipse immutabilis mutabilia operatur sicut i con⸗ [illegible] gendo dicitur osee prophete. vi. c. misericordiam volo et nõ sacrificiũ non dicit hec sacrificia vete⸗ ris legis reprobãdo habebãt enĩ tunc aliquã

[illegible] ad [illegible] dominus [illegible] opera nec sacrificijs preponendo. nam habent duplicem bonitatem. vnam ex gene re quia sunt virtutis moralis. aliam ex cone xione quia quando fiunt ex caritate habet bo nitatem merito vite eterne. Sacrificia vero ve teris legis non habebant bonitatem nisi ex fide et dilectione offerentiũ. vñ dicitur Gen. iiij. c. respexit dominus ad abel et ad mune ra eius. quasi dicat, munera fuerunt accep⸗ ta sibi propter bonitatem offerentis. Quod autem isto modo intelligitur prophetia vel po tius dominus p̃ prophetã patet per textũ ibi⸗ dem qui talis est. misericordiã volo et nõ sa crificiũ et sciam dei plusq̄ holocaustũ. Per hoc q̄ [illegible] holocaustũ [illegible] dat sacrificia patet q̄ non loquebatur holo⸗ causta reprobando sed ad sciam dei prefe⸗ rendo et eodẽ modo de operibus misericordie respectu sacrificiorum. Et hoc idem patet Esaie primo capi. Postq̄ dixerat dominus holocausta arietum et adipẽ pinguiũ et sã guinẽ hircorũ aut vitulorum nolui. Subdit querite iudicium subuenite oppresso. iudica te pupillo. defendite viduã. et venite et argui te me dicit dominus. Si fuerint peccata ve stra vt coccinum quasi nix dealbabuntur etc. Ex quo patet manifeste q̄ opera misericor⸗ die et iustitie magis erant delectatiua atq; meritoria glorie habende xp̄i tempore q̄ sa crificia [illegible] Quod aute in argumẽto q̄ deus aliquando voluit facta sua celari. et aliquã do publicari fuit valde rationabile. Nam omnis actio xp̄i fuit nostra instructio. Ex⸗ pedit autem imperfectis opera sua celare ne [illegible] aliquando magis expedit perfectis opera sua bona in publico ponere ad dei gloriã et proximi edificationẽ. Quãtũ ad primũ dicit ihũs. Math. vi. te autem faciente elemosynam nesciat [illegible] Et q̄ [illegible] ad secundum sic luceat lux vestra coram ho minibus vt videant opera vestra bõa et glo rificent patrem vestrum qui in celis est. Math. v. Sic etiam patres veteris testamenti aliqua bona opera fecerũt occulte et aliqua bona publice. Helyas enĩ filiũ vidue sarepte ne suscitauit secrete in suo cubiculo ad sola tionẽ matris vidue. iij. Reg. xvij. c. et ignẽ de celo fecit descẽdere sup holocaustũ suũ ad cõfu sionẽ baalitarũ p̃ publice. s. corã rege achab

[illegible] populo [illegible] .Reg.xviij.c. similiter he lyseus [illegible] multiplicationē olei ad viduē sustentationē et filiorū eius et ad sanctificationē [illegible] ditioni fiendam fecit secrete. s. clauso ostio vt habetur .iiij. Reg.iiij.c. et milites syrie volētes eū capere cecitā percussos duxit eū in medio samarie corā rege israel et populo [illegible] vt habetur .iiij. Reg. vi.ca. Patet igitur ex predictis q̄ ihūs rationabiliter aliqua [illegible] sua bona publicauit et aliqua occultauit.

Contendit iudeus probare q̄ pater filius et spiritussanctus non sunt vnius essentie quia vnum peccatum dimittitur ab vna persona quod non dimittitur ab altera.

Sextūdecimū argumentū iudeorum sumitur ex euangelio ex illo loco. M. xij. omne peccatū et blasphemia dimittetur hoībus. spūs autē blasphemie non dimittetur. Et quicūq̄ dixerit verbū cōtra filiū hominis dimittetur ei. qui autē dixerit cōtra spiritūsanctū [illegible] in futuro. Et hic arguit sic iudeus. Vos xp̄iani dicitis q̄ pr̄ et filius et spūssanctus sūt vnius essentie et vnius voluntatis. quō ergo dicitur verbū seu blasphemia cōtra spūmsanctū et nō contra filiū et patrē. et quō vnus dimittit peccatū vel blasphemiā sine alio. Hec enī que videntur habere ex verbis ihū̄ ipsi [illegible] contradictionem si sunt vnius essentie et vnius blasphematur et alter non. sequitur q̄ idē blasphematur et nō blasphematur et si sunt vnius voluntatis et alter remittit et alter non sequitur q̄ idē remittit eadē blasphemiā et nō remittit que sunt contradictoria. Item de ista blasphemantibus ipsum xp̄m sepius quero [illegible] et iudeus vbi sit. s. in celo vel in gehēna. Si dicatur q̄ in celo sequitur q̄ spūssanctus impotens est ad puniendū blasphemiam illatam sibi et ab eo non remissam. Si autem dicatur q̄ est in gehēna sequitur q̄ pater et filius sunt impotentes ad saluandū eū cum remiserint blasphemiam [illegible] pater vel filius et spūssanctus non remittit [illegible] blasphemiam et quod [illegible] spūssanctus non remittit. ex quo pater et filius remittunt ei. Et hic ergo que videntur [illegible] et contradictionē implicantia q̄ tamē sequūtur ex verbis ihū̄ nazareni concludit iudeus q̄ eius doctrina nullius sit momenti. Sanio

[illegible] patet intelligentibus q̄ obiectiones iste [illegible] cedūt ex imaginatione falsa circa articulum sancte trinitatis q̄ [illegible] est declaratum supra .c. xxiij. quorum consideratione [illegible] tenēt ... ex scripturis hebreorum. nō solum q̄ in essentia diuina sint plures sed q̄ sunt tres et solum tres. nec est contra intentionem [illegible] in deo [illegible] vnius essentie tenemus q̄ tres [illegible] tenemus firmiter et confitemur fideliter his ergo suppositis respondendum est ad obiectiones. Circa quod sciendum est q̄ saluator Mathei .xij. distinguit blasphemiam contra filium hominis a blasphemia contra spiritūsanctum. Primam vocans verba iudeorum nequiter prolata contra benignitatem humilitatis sue. Comedebat enim et bibebat cum hominibus etiam [illegible] cum peccatoribus [illegible] medicus cum egrotis et propterea iudei vocauerunt eum voratorem et potatorem [illegible] vt habetur Mathei .xi.c. Et hanc blasphemiam dicit saluator remissibilem eo q̄ erat excusabilis in parte ex consideratione fragilitatis humane. Secundam vero blasphemiam vocat verba contra deitatē suā nequiter dicta. Videntes enim ab eo fieri expulsionē demonum. illuminationes cecorum. suscitationes mortuorum et similia que non [illegible] nisi [illegible] Iudei [illegible] quitur attribuebāt virtuti demonis dicentes Math. xij.c. Hic demonia nō eijcit nisi in beelzebub principe demoniorum et hanc blasphemiā dixit saluator irremissibilem. [illegible] blasphemiam [illegible] homo [illegible] in toto vel in parte ex [illegible] blasphemia contrariatur principio remissionis peccatorū q̄ ē virtus diuina et q̄ eadē deitas est in tribus personis. Idō blasphemans contra vnam psonā blasphemat eadē cōtra aliā. et similiter quia eadem deitas est in tribus sic vna persona non remittit sine alia. Nam opera trinitatis sunt indiuisa. Remissio tamen peccatorum aliquando persone spiritussancti attribuitur quia principium remissionis huiusmodi ē bonitas que est attributū spūssancti [illegible] ostendere q̄ irremissibile dupliciter dicitur vno mō [illegible]

[illegible] nullo modo remissibile. Alio modo [illegible] .i. de difficili remissibile hoc modo pec. v. metb. vbi dicitur q impossibile et intransibile. vno modo dicitur quod nullo modo pōt fieri vel transire. Alio mō qd difficile pōt hoc etiam declaratur de cōi mō loquendi. Dicitur enī de ceco pfecto q non pōt videre simpliciter et de [illegible] q non pōt videre qz videt cū difficultate. Tercio modo hoc declaratur ex mō loquēdi scripture de veteris testamenti. Josue. n. considerās difficultatem populi ad bonū et pronitatem ad malum dixit Josue vlamo: ea. non poteritis seruire dño etc. non intellexit de impossibilitate simpliciter sed de difficultate. Nam ibi subditur q [illegible] sed' inter populum et deum ve seruiret domino. Item Dicitur. xiij ca. Si pōt ethiops mutare pellem suam et pardus varietates suas et vos poteritis benefacere cū didiceritis malū. Quod. n. ethiops et pardus possint mutare pelles suas hoc est impossibile simpliciter. Sed q assueti ad mala mutentur ad bene agendum non est impossibile sed difficile eo q habitus vel vsus inclinat ad malū agendū per modum nature. Exemplū autē habet in manasse rege qui dū viuit fuit assuetus i pessimus et tamen finaliter reductus fuit ad bonū virtutis vt p3 [illegible] orrtio. Quod autē iudeus querit vtrum de aīa blasphemātis vbi sit. Dicēdū q si recessit a corpore cū peccato blasphemie est in inferno. Si vero recessit totaliter expeditus [illegible] ad culpā et penā est in celo. Si autē recessisset liberata a culpa sed adhuc ad penā temporalē obligata detinetur ad tempus in purgatorio donec purgetur et sic ad gloriā transferetur nec aliqua persona diuina est impotens ad saluādū eū. vel puniendū. qz sicut tres persone sunt vnus deus ita sunt vnus omnipotens ad faciendum de creatura quicquid placet sibi fm ordinē sue sapientie et iusticie

Quod [illegible] q venit saluare quod perierat cōtradicat sibi ipsi loquens parabolice

[illegible] quod [illegible] ode oxū et euangelio sumitur ex illo lo. Math. xviij non est voluntas ante patrem vestrum qui in celo est vt pereat vnus [illegible] [illegible] hominis saluare quod perierat. Itē Math. xiij. c. dicitur. Ideo in parabolis loquor eis q videntes non videant et audientes non audiant neq intelligant. Ex his arguit sic iudeus Si venit ihūs saluare quod perierat dicit et tamen loquebatur peccatoribus parabolice vt non intelligerent nec per consequens conuerterentur vt ibidem vt in euangelio subditur. Ista sibi videntur manifeste contradicere. s. q quereret salutem peccatorum et nō quereret nec vellet. Item illud videtur cōtrā destruit verbum domini ezechielis. xviij. c. Nolo mortem peccatoris sed vt magis conuertatur et viuat. Dicendum q xps non semper loquebatur turbis parabolice sed aliquando [illegible] ac si[illegible] solutis vt patet Mar. v. capi. et. vi. et. vij. vbi tradit formam pfectiōis euangelice. Sed quoniam frequenter ad eius predicationem veniebant homines maligni non ad discendum sed ad insidiandum. Ideo tunc loquebatur parabolice vt non intelligerent ne darent sanctum canibus et ponerent [illegible] discipulis ve[illegible] om fratribus et deuotis loquens parabolam premittebat et postea exponebat vt ex premissione parabole veritas gratiosius appareret. et hic modus communiter in ecclesie predicationibus obseruatur. Patet igitur q ihesus aliquādo loquebatur parabolice et aliquando [illegible] et hic [illegible] etiam ezechiel et alij prophete frequēter vero q [illegible] testamenti. Moyses etiam aliquando loquebatur populo velata facie aliquando vero sine velamine. Item iudeus arguens contra ihesum eo q dicit in parabolis loquor eis vt videntes non videant. et cetera: Arguit contra deum veteris testamenti et per consequens scripturam dicit enim. Dominus Ysaie. vi. capitulo: Excaca cor populi huius et aures eius aggraua. quam auctoritatem. Ihesus ibi allegauit non q impletam in sua predicatione per quam simplices et illiterati fuerunt illuminati apostoli: et sacerdotes et scribe fuerunt excecati. De cā huius excecationis dictū fuit supra consideratione prima huius tercij libri. Nec obstat q verbo

Esaie sunt hic aliqualiter mutata. Nam apostoli et euangeliste allegantes scripturam veteris testamenti magis curauerunt allegare sensum quam verba. Hec autem expositio fuit ab antiquis doctoribus iudeorum exponentibus in libro [illegible] Dicunt illud quod [illegible] moyses Deutero. xxxij. c. generatio praua atque peruersa [illegible] reddis domino populo [illegible] et insipiens. glo. stulte in hoc quod pertransierunt insipientes ad futurum seculum per quod intelligitur tempus messie in glo[ssa] hebraica vbique. Quod autem videmus dicit ihesum destruere verbum domini dicimus. Nolo mortem peccatoris etc. non valet. Nam in populo sunt aliqui peccatores penitentes et alij obstinati. De penitentibus dicit dominus verbum illud et multa consimilia. De obstinatis vero dicit comminationem asperam et totalem destructionem. Job. xxi. c. ducunt in bonis dies suos et in puncto ad inferna descendunt et hoc patet per effectum de chore et sibi adherentibus Numeri. xvi. Et ideo si arguit iudeus ipsum destruxisse domini verbum eadem ratione sequitur quod destruunt deus verba sua quod est iniquum et contra se ipsum inuenitur in verbo dei in eadem conceptione talis modus loquendi communis de obstinatis et penitentibus frequenter inuenitur. Unde Exod. xxxij. c. dicit. Ego occidam .s. obstinatos. et ego viuere faciam .s. penitentes. et psalmo. lxxvij. Cum occideret eos querebant eum et reuertebantur etc. Occisio refertur ad obstinatos peccatores. Reuersio vero ad penitentes qui aliorum pena territi reuertebantur et penitebant.

Contendit quod ihesus christus non est deus quia orauit.

Consequenter arguendo iudeus ex euangelio sumitur ex illo verbo. Mt. xxvi. c. tunc venit cum illis ihesus in villam que dicitur gethsemani et dixit discipulis suis. sedete hic donec vadam illuc et orem. Ex hoc arguit sic iudeus. Si ihesus est deus quomodo orauit. ipsius enim dei non est orare sed ab aliis orari vt sic loqui [illegible] ius faciliter illud argumentum iudaicum soluitur. quia declaratum est supra per scripturas hebraicorum quod messias [illegible] Messias erat verus homo et verus deus in vna persona. Item quod redempturus erat mundum per passionem suam in humana natura. Item quod ihesus nazarenus est verus messias in [illegible] habuit corpus passibile et mortale per nostra redemptione vsque ad suam resurrectionem. In qua habuit corpus immortale et gloriosum. Dicendum ergo quod ihesus nazarenus in [illegible] pro nobis assumpta in qua est minor patre [illegible] eum pro nobis sicut scribitur Esaie. liij. et pro transgressoribus orauit vt .s. non perirent. quod capitulum intelligitur de christo ad litteram sicut supra sepe declaratum est. Orauit etiam pro se ipso Johannis. xvij. c. pater clarifica filium tuum etc.

Contendit quod ihesus christus non est deus quia fuit tristis et timuit.

Consequenter argumentum iudeorum ex euangelio sumitur ex illo loco Ma. quo supra. Assumpto petro et duobus filijs zebedei cepit tristari et mestus esse. tunc ait illis Tristis est anima mea vsque ad mortem. sequitur. procidit in faciem suam orans et dicens. Pater si possibile est transeat a me calix iste. Ex hijs arguit iudeus dupliciter. Primo sic. Quando videmus quod audiuit de deo loquitur timore et tremore cum deus sit omnipotens ad faciendum quodcunque sibi [illegible]. Si autem dicatis quod iste timor et tremor in carne fuit sed non in anima: quo est [illegible] qui ignoret carnem dolere et timere nisi per animam. Item per hoc quod dicit transeat a me calix iste etc. patet quod in eo non fuit virtus ad saluandum vitam suam et carnem. Respondetur presupposito quod sepe supra declaratum est quod ihesus est verus homo et verus deus. Ad primum dicitur quod timor et tremor et similia sunt [illegible] in natura diuina quia hoc est impossibile nisi [illegible] metaphorice sic Gen. vi. c. dicitur et [illegible] tactus dolore cordis intrinsecus delebo inquit hominem quem creaui a facie terre. Similiter nec in natura humana [illegible] ad partem anime superiorem que est intellectiua In qua ihesus ab instanti sue conceptionis fuit comprehensor et summo gaudio fruebatur. Sed quantum ad partem anime inferiorem que dicitur sensitiua et est in organo corporali in qua ihesus fuit viator sustinuit perdicta ad opus nostre redemptionis. et vt in ipso ostenderetur vere natura sensibilis contra sanctos hereticos qui dicebant quod christus non habuit corpus passibile sed celeste.

Ad secundum autem inducitur transeat a me calix iste. Dicendum quod hec petitio erat sensualitatis sicut mouentis quod naturaliter horret mortem sed erat rationis sicut proponentis tamen per quam ratione ihesus acceptabat mortem quia voluntas rationalis in eo erat totaliter voluntati diuine conformis. Ideo dicebat verumtamen non mea sed tua voluntas fiat: et accipitur hic voluntas [illegible] superabat. Ideo de ipso scribitur Esaie. liij ca. Oblatus est quia ipse voluit. in hebreo sic habetur in angustiatus est quia ipse voluit. et infra eodem ca. dicitur ipse tradidit in mortem animam suam et cum sceleratis reputatus est. et propter hoc dicebat math. xxvi. c. Spiritus quidem promptus est. i. voluntas rationis prompta est ad mortem caro autem infirma. i. sensualitas. et hoc inuenitur non solum de ihesu nazareno. sed etiam in [illegible] [illegible] Machabeorum [illegible] quo dicitur. ij. Machabeorum [illegible] gis perimeretur ingemuit et dixit. Domine qui habes sanctam scientiam tu scis quia cum a morte possem liberari [illegible] dolores [illegible] Quod autem arguit iudeus quod caro non dolet timet et tristatur nisi per animam hoc est verum de anima sensitiua. sed quia nescit distinguere inter sensum et intellectum ideo facit ridiculosum argumentum.

Contendit iudeus quod ihesus non est deus quia venit ad ficulneam ad perquirendum fructum que non habebat nisi folia et quia maledixit ei cum nihil nocumenti sibi fecerat.

[illegible] euangelio sumitur ex illo quod scribitur. Mathei. xxi. Mane autem reuertens in ciuitatem esuriit et videns fici arborem vnam secus viam venit ad eam et nihil inuenit in ea nisi folia tantum [illegible] fecit a longe fructum ficulneum non habere nec ad eam iuisset. Item cum ipse dicat benefacite his qui oderunt vos. quomodo maledicit arborem que nihil nocuit sibi. et ideo videtur hoc fecisse ex ira perturbatione. dicendum quod ihesus non solum in quantum deus quem nihil potest latere sciuit fructum in arbore [illegible] plex poterit illud scire cum non esset tempus ficorum teste Marco. xi. c. ad quid ergo venit ad arborem fructum querens. Dicendum quod sicut prophete veteris testamenti aliquando prophetabant verbis. aliquando sensibilibus signis. sicut Hieremias predixit [illegible] tauit cathenas ligneas in collo suo vt habetur hieremie. c. xxvij. ad significandum quod populus cathenis vinctus duceretur in captiuitatem. ita ihesus qui hic dicitur propheta magnus Luce [illegible] tus est destructionem ciuitatis ihierusalem futuram per romanos predixit Luce. xix. eo quod non cognouisset tempus visitationis sue. s. per ipsum. Quia quidem cognitus a sacerdotibus et legisperitis puniebat et ideo defectum eorum et punitionem significauit per sensibile signum arboris fructu carentis. Nam ipse veniens ad sacerdotes et le[illegible] bonis operibus inueniebat et per maledictionem arboris eos a deo maledictos significauit. Et per eius arefactionem eorum destructionem prefigurauit. Nam postea capta ciuitate per romanos cum sacerdotes [illegible] occidit [illegible] qui templo destructo superesse supuiuere. Patet igitur ex predictis quod ihesus circa ficulneam nihil faciebat ex ignorantia seu perturbatione [illegible] significatione.

Contendit quod ihesus christus non est deus quia accepit ab alio potestatem dicens data est mihi omnis potestas in celo et in terra.

Iudeus [illegible] argumentum iudeorum [illegible] illo verbo. Math. vltimo. c. data est mihi omnis potestas in celo et in terra. Ex hoc arguit iudeus quod ihesus non sit deus quia ex se est potentissimus et ab alio non accipit potestatem. [illegible] autem dicitur quod a patre [illegible] Dicendum quod in ihesu [illegible] Vnde potestas diuina quam habet ab eterno non tamen a se sed a patre a quo est te[illegible] in ipso

na nō tamē ī in hoc minor est patre q᷑ ab eo accipit eandē in numero naturā et potestatē sicut scriptū est super⁹ dictū est. In ihūs non loquitur [illegible] patri sed de eius [illegible] corpore in humana natura. Nā ab instāti assumptionis humane nature ad personā filij illa natura habuit excellentiam super oēs creaturā [illegible] nō tamē creature. Nā [illegible] appareat in forma servi in humana natura passibili propter mysteriū nostre redēptionis ad īplēdū sicut fuerat predictū Ysa. liij. Vere languores nostros ipse tulit et dolores nostros ipse portavit. Disciplina pacis nostre super eū et livore eius sanati sumus quod intelligitur ad literā de xp̄o etiā sm antiquos doctores hebreorū put dictum fuit supra libro primo in appendice nona thesium. Sed in sua resurrectione accepit hanc potestatem [illegible] in omnes [illegible] etc. Tā in iudicio finali omnes plenius [illegible] subiecta sibi sicut ostendit apostolus ad hebreos ii. [illegible] [illegible] non est [illegible] deo patri. Sic ergo patet responsio ad obiectio iudeorum ex evangelio.

Contendit q̄ ihūs xp̄s non est verus deus cum p̄re et spū sancto quia ipse descendit in uterū virgīs et non p̄r et spūs sanctus.

Iterum [illegible] argumentum iudeorum accipitur ex verbis xp̄ianorū. Unde dicit iudeus sic vos xp̄iani dicitis q̄ est unus creator. et q̄ xp̄s vester est filius eius et q̄ descendit de celo sine separatione a p̄re et a spū sancto. qū ergo vos dicitis q̄ filius descendit in utero virgīs quero si tūc pater et spūs sanctus fuerunt ab eo separati aut non. Si dicatis q̄ sic. est contradictio in verbis vestris. quia dicitis q̄ descendit sine separatione ab eis. Si vero dicatis q̄ nō. sequitur q̄ pater et spūs sanctus sunt incarnati sicut et filius quod vos negatis. Dicendum q̄ descensus filij in uterū virginis non est intelligendus per motū localē sed p̄ novū esse eius ī virgīe [illegible] est. [illegible] divine nature et humane in una persona. Hec igitur coniunctio pōt cōsiderari dupliciter. Uno mō effective et sic facta fuit a tribus p̄sonis. s. p̄re et filio et spū sancto. nam communia opera sunt in trinitate. Alio modo terminative et sic illa coniunctio terminata est ad personā filij. propter quod solus filius dicitur incarnatus. licet autem ad hoc non possit poni exemplum q̄ non habeat plus de dissimilitudine q̄ de similitudine tamen quantum ad aliquid potest poni conveniens. Ponatur igitur casus. plures. fortes. [illegible] [illegible] [illegible] monium [illegible] cū forte qui est media persona. Si igitur queratur a quo ē effective ista [illegible] [illegible] patet q̄ a tribus. Si autem queratur ad quem est terminative: patet q̄ ad fortem tantum propter quod ipse solus dicitur et est [illegible]. Sic suo modo est in proposito. quia licet pater et filius et spūs sanctus sint unum in natura. tamen sunt distincti in persona. Incarnatio vero terminata est ad filium prout persona/ liter distinguitur a patre et spiritu sancto non tamen dicitur separatus ab eis. quia nomē separationis non accipitur in divinis personis quia significat diversitatem essentie non autem sic nomen distinctionis. Item habemus aliud exemplum in tribus [illegible] induentibus terciam illarum de quibus p̄ [illegible] q̄ quicquid facit una facit alia una tamen sola induitur. Eodem modo dicendum est q̄ opus incarnationis aliquando attribuitur patri ut ibi. Cum autem venit plenitudo tēporis misit deus filium suum etc. Ad Gal. iiij. Quandoq; autem filio attribuitur. ut ibi exivi a patre et veni in mundum. Iohis. xvi. et. Quandoq; attribuitur spūsancto ut in symbolo. Qui cōceptus est de spūsancto. sed hec [illegible] [illegible] quia opus incarnationis fuit maxime potentie sapientie et bonitatis que tribus personis attribuuntur solus tamen filius [illegible] ut dictum est indutus est veste carnis humane iuxta illud ad philippen. ij. Exinanivit semetipsum formam servi accipiens in similitudinem hominum factus et habitu inventus ut homo. Sic igitur patet q̄ ad dictum christianorum de incarnatione non sequitur contradictio seu aliud inconveniens.

Quod ihesus christus non est deus quia fuit missus sive minoris

Decimumtercium argumentum iudeorum est: Quero a vobis xpianis. in quit iudeus. Utrum velitis xpus sit mittens vel missus. Si dicatis quod missus: quomodo quod audiuit deum missum ad alterum quasi diceret hoc est apertum mendacium. Si autem dicatis quod est mittens: vos facitis rem mendacem. quia dicit Joh. viij. et ego non sum solus sed ego et qui misit me pater. Dicendum quod dei filius est mittens et missus. fuit enim missus in mundum a patre et spiritusancto in sua incarnatione de qua dicitur. sicut superius fuit declaratum argumento. xxij. quarte consideratione per auctoritatem [illegible] eius hoc dicit sanctus tuus redemptor israel. est etiam mittens spiritumsanctum sicut dicit Joh. xv. mittam vobis spiritum veritatis etc. Circa quod sciendum quod missio alicuius importat duplicem habitudinem unam ad mittentem secundum quam [illegible] quomodo missus procedit a mittente. Aliam ad terminum ad quem mittitur secundum quam missus est [illegible] persona [illegible] persone ab alia secundum motum localem vel separationem realem tamen est ibi processus secundum originem [illegible] sic igitur filius et spirituss. eterne habent habitudinem ad mittentem habent etiam habitudinem ad terminum missionis non tamen sic intelligendo quod incipiant esse ubi prius non erant simpliciter quod de necessitate sunt ubique per essentiam potentiam et presentiam sicut patet hieremie. xxiij. Celum et terram ego impleo dicit dominus. Sed sic intelligendo quod incipiant esse ubi prius erant tamen alio modo dicimus filius missus in mundum a patre quod incepit ibi esse ut homo ubi tamen prius erat ut deus Johannis. i. ca. In mundo erat et mundus per ipsum factus est et mundus eum non cognouit. In propria venit etc. Et spiritussanctus similiter dicitur missus apostolis visibiliter. quando super eos apparuit [illegible] ad [illegible] edificandum creaturam rationalem. quam incipit ibi esse per gratiam sanctificationis. ubi tamen prius erat per essentiam presentiam et potentiam. Ad argumentum iudei patet quod non est contradictio quia licet filius sit mittens et missus non est secundum idem.

Contendit quod ihesus xpus non est deus quia homo est saba ut studet ad interficiendum me.

[illegible] iudeorum est in libro symonis et hoc dicit ihesus. Ecce saba studet ad interficiendum me de manu domini et non habere me in manu sathan. Ex hoc arguit iudeus dicens. Quare non considerant vos xpiani dicere istum deum sic loquentem. dicendum quod [illegible] pem aut alibi non inuenitur hoc dictum a ihesu nazareno sed si hoc dixisset et factum fuisset nullum inconueniens sequeretur. Nam supra declaratum est quod [illegible] est deus [illegible] homo in una persona ipse vero sicut deus permisit se in quantum homo a dyabolo capi et de loco ad locum portari ut supra dictum est et quia pater et spiritussanctus sunt unus deus cum eo [illegible] sathan hoc modo fuisset permissus querere quod iudeus allegat tamen nullum inconueniens sequeretur. Patet etiam iudei falsitas ut dicit Nicolaus de lyra per hoc quod observationes suas in agro mondano terminauit.

Tractat de bello iudeorum per argumenta sumpta ex natura et allegans contra legem xpi. [illegible]

Decima consideratio est de bello iudeorum per argumenta sumpta ex natura [illegible] duo habet dyabolus sic et in deus eius hiis [illegible] primus perdiderunt tamquam homines sine lege ad speculum naturae se vertentes vagantique [illegible] contra nostram fidei [illegible] possunt illud quod [illegible] ac si musca volans [illegible]

Impossibile est deum incarnari quod tamen sequeretur si incarnaretur in corpore mulieris.

Primum impossibile mouetur circa incarnationem filij dei. Arguunt enim [illegible] impossibile est deum [illegible] ergo impossibile est deum incarnari. [illegible]

est obiter concessum. sed consequentia probat q2 [illegible] tecedentis. Sequitur eciam si possibile est deum incarnari ergo possibile est deum inquinari q2 si de [illegible] ens que est res inmunda et consequenter inquinaretur. Respondetur negando consequentiam et ad probationem q2 incarnatione in corpore [illegible] inmunda et q2 contactu inmundi polluitur tangens. Dico q2 hec probatio nulla est. q2 cum lux solis tangat res inmundas et non inquinatur. quanto magis deus qui solem facit inquinari a nullo inmundo potest. Item et si concederetur de aliis mulieribus q2 inmunde sint de virgine tamen matre dei nullatenus conceditur q2 ipsa mundissima fuit. De ipsa .n. prophetauit Ieremias .c.iij. Nouum faciet dominus super terram mulier circumdabit virum. in quo ostenditur q2 hec mulier mundissima fuit in conceptu suo et natiuitate. aliud non esset nouum. q2 antiquum est mulieres concipere et generare in peccato. Item alij infantes inquinantur in ventre matris et illud est antiquum sed fuit nouum in ventre virginis. q2 vir ille de quo loquitur propheta [illegible] me contineretur. nec matricem mulieris quam deus ordinauit locum nature humane conceptionis debet reputare dicens locum inmundum nec [illegible] humane in ea. q2 ibi intus intrauit spiritus ad samsonem et ad ieremiam et ad iohannem baptistam et ibi intus in corpore illo creat deus de nouo animam racionalem in quolibet creatura que fuit et erit. De mundicia enim huius mulieris prophetauit salomon canticorum .iiij. ipsam laudando in persona dei patris dicens. Tota pulchra es amica mea et macula non est in te ecce q2 clare absque macula et inmundicia ipsam confitetur. Item cum amplius laudando in eodem libro dicit Sicut lilium inter spinas sic amica mea inter filias. Vocat aut de filias suas omnes virgines que opera christiana pictatis et virginitatis fecerunt. Sed [illegible] eam lilium vocat. q2 et si ille sint filie tamen omnes aliquibus spinis originalis vel venialis culpe fuerunt. Hec autem lilium inter spinas sine spina culpe et inmundicie. Ne mireris ergo videns si in virgine mundissima deus voluit humiliari q2 in ea sic incarnatus sine inquinatione. Quia et de ea nasci voluit virginitate permanente propter nostrum amorem. Hanc eciam humiliationem videbat [illegible] eandem in figura rubi. nec quid non essent multe alie arbores nobilissime nolunt [illegible] ma humilitatem suam ostenderet. et sicut non comburebatur rubus in rubo qui videbatur ardere nec in virgine inquinabatur que ab alijs sicut alie mulieres reputabatur concepisse et sicut rubus ardebat et non comburebatur sed mansit integer et incorruptus sic et virgo mansit integra et incorrupta mente et corpore semper permansit. In hac ergo virgine deus descendens ibi se humiliauit verbum caro factum mundissima conceptione virginali et mundissimo thalamo. Et si dicat iudeus quomodo est possibile deum humiliari cum sit altissimus. Dico q2 dei humilitas nihil tollit de eius perfectione sed ampliat [illegible] amore pro humano genere redemptione. q2 [illegible] propter eius humilitatem. q2 non solum se humiliauit in virgine [illegible] sicut dictum est. Sed et viua se humiliauit humillime inter homines conuersatus sicut videret zacharias c. ix. Gaude et letare filia syon ecce rex tuus venit tibi iustus et saluator et ipse pauper et ascendens super asinam. Ecce nimia humiliatio q2 ille qui est dominus celorum et terre omniumque dominorum venit pauper mansuetus sine aliquibus diuitijs [illegible] messia de quo probatum est supra argumento .xxij. [illegible] heret esse deus et probatum est supra eciam primo libro in questione .xij. ubi ostensum q2 iste venus [illegible]. Secundum testimonium est dauid prophete qui in psalmo .cxxxvij. in persona dei loquens et ostendens q2 deus [illegible] nipotentia premium pro futuro. Dicit Credidi propter quod locutus sum ego autem humiliatus sum nimis. Ego dixi in excessu meo omnis [illegible] nibus illis qui conuersi fuerint ad me. s. per humiliationem passionis mee. Ideo sequitur Quid retribuam domino pro omnibus que retribuit michi.

Calicē salutaris accipiam et nomē domini invocabo. Ecce quō declarat nobis filiꝰ dei quō sicut sit elatumꝰ in exercitu suo nimis iā est [illegible] ꝓpter nos. qꝫ nos oēs mā/ dato essemus si dicamꝰ qō possumꝰ face/ re satisfactionem deo patri ꝓ culpa generis humani. Et qꝫ eius unigenitus filius sic se humiliauit ꝓpter nos nō solū nascēdo et cō uersando inter homines sed etiā factus pri obediens usqꝫ ad mortē crucis ꝓpter qō et dē us exaltauit illū et dedit illi nomē quod est super omne nomen ut dicitur ad philippen. ij. Hinc est qꝫ credētes in xp̄o nō solū exalta būtur in alia vita sed etiā exaltati sunt in p̄/ senti. qꝫ est eis data potestas super terram. et nō credentibus est ablata. sic enim impletū est canticū virginis. Deposuit potentes de se de. s. iudeos incredulos. et exaltauit humi/ les [illegible] qꝫ [illegible]. Tanta ergo quā/ ta fuit humilitas xp̄i. non eī solū humilia/ uit se deo patri factus obediens usqꝫ ad mor tem crucis. que erat vilior et turpior mors q̄ tunc dabatur. sed etiā non contradixit discī/ pulo ꝓditori eum vendenti. nec contradixit vendicioni. nec contradixit maliciae iudeorū ipsū ementiū. nec cōtradixit sermonibus popu li ipsum falso accusantibꝰ. nec cōtradixit pō tificibus sacerdotū eū iudicantibus. nec cō tradixit principibus eum ipsum sententian/ tibus. nec contradixit ministris iniquae ipsū crucifigentibus. omnia ergo quecūqꝫ in eo voluerunt facere facta sunt. nec agnus eo suū in summa patiētia et humilitate ut impleret voluntatem patris et ut nobis ꝓberet exem/ plū humilitatis. et si ꝓpter voluntatem diuinae se humiliauerit. Hoc fecerūt vel ꝓpter suum ꝓpriū interesse vel aliquā exaltationem. sicut noe obediens deo se humiliauit faciēdo arī chā ut saluaret se. Abrahā si [illegible] terrā hoc fecit ut liberaretur et magnus fieret. Moyses excusauit se cū eū dñs misit ad pha raonem dicendo qꝫ erat ipeditus in lingua. Elias excusauit se dicēs qꝫ habitauit in/ ter viperas. Hieremias excusauit se dicendo qꝫ [illegible] qꝫ [illegible] qꝫ nō sciret. et sic de alijs. Sed xp̄s nunqꝫ se excusauit nec qꝫ murmurauit. et sic patet sum/ ma humilitas saluatoris in quo humilitas eius glorificauit humilitatem super omnes et deum tāo exaltauit eum super omnia ope ra sua. Patet ergo qꝫ diuine [illegible] non repugnat humilitas. nec dīne puritati virgi nis vero incarnari. et quomodo etiam vir/ go beata mundissima est et sine macula.

Impossibile qꝫ corpus xp̄i sit eiusdem ra tionis cum nostro cum p̄ō [illegible] mariae femi ne generatum.

Capitulū. Impossibile est Deos xp̄s/ in dicens qꝫ ihūs nazarenus conce ptus est sine virile semine. Item affir mans qꝫ corpꝰ eius sit eiusdē naturae cū no stro hoc vidē ipossibile qꝫ cū hō naturaliter generetꝰ hō et corpus naturaliter constituitur ex semine maris et eo qꝫ femina subministrat [illegible] corpꝰ xp̄i est eiusdem naturae cū nostro. si nō ē ex ma/ ris semine generatū. ad illud argumentum [illegible] ꝓ[illegible] qꝫ [illegible] sit hoiēz illum ex virgine maria nata. absqꝫ virili semine. sicut tangit sanctus Thomas in summa cōtra gentiles libro. iiij. c. xliiij. Se men enim viri reqꝫritur in generatiōne huma na tanqꝫ principiū actiuū ꝓpter virtutē acti/ uam que in ipso est. Sed virtus actiua in ge neratiōe corporis xp̄i nō potuit eē naturalis. qꝫ virtus naturalis non subito ꝑficit totam corporis formationē sed ad hoc indiget tēpo re. corpꝰ aūt xp̄i in ipso principio sue cōceptio nis fuit formatū et organizatū simul cum et [illegible]. Relinquitur ergo qꝫ generatiō xp̄i humana fuit absqꝫ virili semine. Item semen maris [illegible] ad se materiā quā mater ministrat quasi virꝰ que est in semine [illegible] permanētū ut sint totius generationis. Unde et cōpleta generatione ipsum semē immutatum et cōpletū est ꝓles que nascitur sed in gene/ ratione humana xp̄i [illegible] generā ur [illegible] ad diuinā ꝑsonā. si aūt aliqua ꝑsona seu ypostasis humana cōstituenda ut qꝫ ꝑdicta patet. Non igitur in hac generatiō ne potuit eē actiuū principiū semen viri. sed sola virtus diuina ut sicut semen viri in gene ratione communi hominū in suā substanti/ am trahit materiā a matre ministratam. [illegible] dei ad suam unionem assumpsit. Similiter autem manifestum est qꝫ cōueniens erat ut

in ipsa generatione humana verbi dei aliquas proprietates spiritualis generationis retineret, verbum enim sicut procedit a dicente progreditur sive interius conceptum sive exterius prolatum corruptionem dicentis non affert sed magis perfectionem plenitudo per verbum attenditur in dicente conveniens. igitur fuit ut sic verbum dei sine humanam generationem conciperetur et nasceretur ut matris integritas non corrumperetur. Cum hoc enim manifestum est: conveniens deus quo omnia consistunt fuit et quo omnia in sua integritate conservantur sic nasci debuit ut per omnia matris integritatem servaret. [illegible] tur sine hanc generationem fuisse ex virgine. sic ergo habemus quod necesse fuit christum nasci de virgine matre eius integritate servata et sine virili semine. Nunc secundo ad argumentum quod [illegible] fuit impossibile est corpus christi esse eiusdem nature cum corpore nostro ex quo non est conceptum ex virili semine. Dico quod ad hoc est insufficiens ratio. Aristoteles dicens quod semen maris non [illegible] conceptum [illegible] corporis tota ministratur a matre. et sic quantum ad materiam corpus christi non differt a corpore nostro. Nam et corpora nostra materialiter constituta sunt ex eo quod est sumptum a matre. Si vero aliquam predicte positioni Aristoteles repugnet adhuc predicta obiectio efficaciam non habet. similitudo enim aliquorum aut dissimilitudo in materia non attenditur sunt secundum quod est in principio generationis. sed secundum conditionem materie iam preparate prout est in termino generationis [illegible] dum materiam aer ex terra vel ex aqua generetur quia licet aqua et terra in principio generationis differentia sunt tamen per actionem generantis ad eandem [illegible] cur divina virtute materia que solum ex muliere sumitur post reducitur in fine generationis ad eandem dispositionem quam habet materia si sumatur simul ex mare et femina. unde non erit aliqua dissimilitudo propter dispositionem materie inter corpus christi quod virtute divina formatum est ex materia a sola matre. et corpora nostra que virtute nature formantur ex materia etiam si ab utroque parente assumantur. manifestum est et quod plus differt a materia que ex viro et muliere simul assumitur limus terre de quo primum hominem deus formavit quem tamen constat fuisse verum hominem et nobis per omnia similem quam materia sumpta solum ex femina ex

qua corpus christi formatum est. Unde nativitas christi ex virgine nihil derogat veritati humanitatis ipsius. nec similitudini eius ad nos. Licet enim virtus naturalis requirat determinatam materiam ad determinatum effectum ex ea producendum. virtus tamen divina que potest ex nihilo omnia producere in agendo ad materiam determinatam non coartatur. Similiter etiam nec per hoc aliquid deperit dignitati matris christi quod virgo concepit et peperit. quin vera mater et naturalis filii dei dicatur. virtute enim divina faciente materiam naturalem ad generationem corporis christi ministravit quod solum ex parte matris requiritur. Ea vero que in aliis mulieribus ad corruptionem virginitatis faciunt non ordinantur ad id quod matris est. sed solum ad id quod patris est. ut semen maris ad locum generationis perveniat verba sunt sancti Thome vbi supra. sic ergo patet declaratum quod licet corpus christi absque virili semine sit conceptum eiusdem est nature [illegible] conceptio. Sed dicet hoc forsitan iudeus. Tu christiane satisfacis mihi et monstras quod non sit impossibile [illegible] sine virili semine vel sine carnali patre. sed volo quod mihi ex sacra scriptura sic quam habes illud ostendas. Ad hoc respondet venerabilis Petrus alfonsus conversus in suo dialogo titulo. vij. allegando illud Esaie. xlv. Rorate celi desuper et nubes pluant iustum [illegible] ur terra et germinet salvatorem. et iustitia oriatur simul ego dominus creavi eum propter hoc non quod [illegible] ait Rorate celi desuper et nubes pluant iustum. notavit de celo spiritualiter fore descensurum propter hoc autem quod sequitur. Aperiatur terra et germinet salvatorem. corpus virginis accipimus que superveniente spiritu sancto et conceptura et salvatorem fuerat paritura [illegible] absque patris carnalis auxilio dominus cum progenuit [illegible] multis in sequentibus. ve qui contradicit factori suo testa de samiis terre. et alibi. Numquid dicit lutum figulo suo quid facis et opus tuum absque manibus est. Et ve qui dicit patri quid generas et mulieri quid paris. Sic ve inde hoc in illo qui de hoc dubitant et querunt quomodo deus eum genuerit. et beatam dicunt matrem quod [illegible] rum contra incredulos loquens propheta sit [illegible] quod ego [illegible]

[illegible] ergo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sane intelligentib⁹ credo sufficiat q̄ de matre sine carnali patre natus fuerat puer ille. hec predictus doctor. Ecce inde habes auctoritates sacre scripture et expositoꝝ pentū [illegible] nere in xp̄i cōceptione sine virili semine. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] hec q̄ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] flotme. Respondet q̄ per opinionem non intelligitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad xp̄i ingressum nō apta per virū sicut et fenestra vitrea dat ꝯ apta radio solis nō ꝑ fractura vel diuisionē aliquā. sed q̄ radi⁹ conseruat sui subalē sui naturā. Hoc modo intimo sublimior dat porta clausa apta cū prius ezechielis. [illegible] [illegible] xp̄o verā virginis ꝑ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dū. verba sunt alani in suo quadripertito lib. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] eiidū dyonisiū de diuinis nominib⁹ q̄ ex purissimis et castissimis sanguinibus virginis sed vbi erāt illi purissimi sanguines [illegible] [illegible] dicitur q̄ in corde virginis ut patet credi potest sicut legitur in libro de appecibus et prosperis. Ad quod sunt sex rationes. Prima est quia cor est nobilius mēbrū in animali et primū et loc⁹ vite ac vere caro. Secūda ē q̄ ille qui veniebat dare vitā debebat carnē sumere a mēbro vite et nō ab altero. Tertia rō est q̄a cor ē mēbrū in medio aīaliū. et cū in medio cōsistit virtus iō ab eo debuit carnē assumere. Quarta rō est q̄a scriptū ē. prebe mihi fili mi cor tuū. Ideo illud ē q̄d de⁹ petit a quolibet nostrū cū virgo dū sciplam deuinderet in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab ea similiter et cū ipsa mēdē se videret volūtarie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corpoali [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q̄ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q̄ sunt vel erat aliquis pars excellentior in mundo. iustū ergo erat q̄ ex quo de⁹ volebat carnē assumere q̄ acciperet de meliori. Sexta rō est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex eo carnē assumere. Et si queras qualē accepit de illis sanguinibus cordis virgis. Dicitur q̄ nō accepit q̄n in virgine nihil diminutum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] adē nihil defuit cū de eius costa deus euam formauit. sic nec virgini aliquid defuit q̄ a [illegible] vel [illegible] cū verbū dei de ea carnē accepit. [illegible] [illegible] sanguinibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a deo natura humane ordinatio vbi virgine prebente consensum subito et in instanti simul fuit caro et anima atque [illegible] predictū est. Nec mireris si sine viri semine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Nūquid adā fuit i mūdo ꝑ ductus sine semine patris et matris. Nūquid eua fuit de semine matris. Nūqd virga moysi que deuorauit serpentes habuit os. Nūquid virga aaron que floruit habuit radices. Nūquid rubus ardebat et nō habebat prunas. Nūquid sal quod misit deus i aquas amaras et fecit eas dulces erat dulce. Sic ergo non mireris si virgo diuī spū sancto cooperante cōcepit non ex virili semine.

Impossibile est q̄ mors xp̄i sit sufficiens pro peccato originali cū ipse non sit mortu⁹ sui naturā diuinā sed humanā sui q̄ alij homines non erant sufficientes ad satisfaciendum.

[illegible] Impossibile est [illegible] [illegible] [illegible] q̄ [illegible] [illegible] peccatum [illegible] necessaria fuit xp̄i [illegible] [illegible] q̄ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bomine pro peccatis hoc [illegible] est et nō sui diuinā. Respondet q̄ ad satisfaciendum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mors xp̄i sufficiens fuit q̄ [illegible] sui humanam naturam solum mortuus fuerit tamen ex dignitate persone patientis que ē persona filij dei mors eius redditur pretiosa.

Manifestum est autem etiam in reb⁹ humanis q̄ quanto persona est altior. tanto pena quam sustinet pro maiori computatur. siue ad humilitatem et caritatem patientis. siue ad penam inferentis. et similiter [illegible] est [illegible] minus aliam persone inferre iniuriam q̄ maioris dignitatis existit. ita virtuosius ē et ex maiori caritate procedens q̄ maior persona ꝑ

aliis se subiiciat voluntarie passioni. Solutio est sancti thome in summa contra gentiles [illegible] mentum

Impossibile est quod xpus sufficienter satisfecerit pro peccatis humani generis ex quo homines adhuc penas patiuntur quas pro peccato inductas scriptura divina commemorat

Utrum impossibile est. Nos xpiani dicimus quod xpus vester pro peccatis humani generis sufficienter satisfecit hoc videtur impossibile. quia si verum esset inutiliter videtur esse quod homines adhuc penas patiantur quas pro peccato scriptura divina inductas esse commemorat sicut maledictio terre in producendo spinas et tribulos a sudore vultus in labore pulverizatio corporis in [illegible] penas adhuc experitur genus humanum et [illegible] tur quod quamvis xpus pro peccato originali sua [illegible] mens quod penalitates ex peccato originali ad [illegible] etiam redemptione xpi participes fiunt ut vero illa perciperet hoc. n. congruenter et utiliter factum est. ut penis remanentibus culpa sublata propter tria. Primo quidem ut esset conformitas fidelium ad xpm sicut membrorum ad caput. unde sicut xpus prius multas passiones sustinuit et sic ad immortalitatis gloriam pervenit sic decuit ut fideles eius primo passionibus subiacerent et sic ad immortalitatem pervenirent quasi si portantes in seipsis insignia passionis xpi ut similitudinem glorie eius consequerentur sicut apostolus ad romanos dicit. Heredes quidem dei coheredes autem xpi. si tamen compatimur ut et simul glorificemur. Secundo quia si homines venientes ad xpm statim immortalitatem et impassibilitatem consequerentur homines ad xpm accederent magis propter hec corporalia beneficia quam propter spiritualia bona quod est contra intentionem xpi venientis in mundum ut homines ab amore corporalium ad spiritualia transferret. Tertio quia si accedentes ad xpm statim impassibiles et immortales redderentur hoc quodammodo compelleret homines ad fidem xpi suscipiendam et sic meritum fidei minueretur. Hec est responsio sancti thome ubi prius. Aliter videt magister alfonsus conversus in libro bellorum dei titulo. xxv. dicens quod natura anime sequitur naturam corporis quia sicut rota trahit rotam in horologio sic similiter [illegible] anima anima est virtus ad elongandum se a corpore inclinatione et natura. quia dicamus rationis quod non posset esse de radice nature corporis nisi contemperetur et mutaretur modus sue creationis. et nunc exiret a natura illius generis. Et ideo dixerunt sapientes philosophi quod principia [illegible] non possunt infirmitates corporis cum quibus homo natus est vel si hereditavit eas ex patre vel matre. sed infirmitates anime spiritualiter anime rationales possunt habere remedium. Et ideo quando adam peccavit qui fuit radix humani generis et inclinavit animam suam rationalem post naturam corporis sue fuerunt posite super eum pene propter illud peccatum et propter ipsum pene in toto genere humano igitur quicquid ibi fuit est in natura corporis non potuit habere mutationem. et ideo remanserunt pene que posite fuerunt super corpus semper. sicut ille pene. in sudore vultus tui vesceris pane tuo. et in dolore paries filios. et pulvis es et in pulverem reverteris. et quod [illegible] scie boni et mali. in corpus. Adhuc sunt in eo mala post bonum. Pena vero anime propter illud peccatum que inclinavit se anima corpori mansit infirma ante adventum xpi. Et ideo in veteri lege non fuit nominata aliqua remuneratio [illegible] ea causa medicine sed ad hoc fuit adventus messie. hec ille. Utraque solutio bona est his pri[illegible] duplices. quedam spirituales. et quedam corporales. xpus abstulit penas spirituales ex eo quod per doctrinam suam tradidit modum quo unusquisque poterit liberari a penis spiritualibus et temporalibus et eternis. ex virtute penitentie et aliarum que in sua doctrina clarissime ostenduntur. Pene vero corporales de quibus dicitur tollentur in finali resurrectione. quia tunc corruptibile hoc induet incorruptionem. et mortale hoc immortalitatem. ut patet prima Cor. xv. nec vivere dicetur. pulvis es et in pulverem reverteris. non esurient neque sitient. neque percutiet eos estus nec sol. Esaie. xlix. et iterum apocalipsis. vii. non esurient neque sitient amplius neque

cadet super ipsos sol neque ullus estus quoniam agnus qui in medio throni est reget illos et deducet illos ad fontes vite aquarum. et absterget deus omnem lacrymam ab oculis eorum. Nunc et ut dicitur Esaie. li. Erit leticia sempiterna super capita eorum gaudium et leticiam obtinebunt et fugiet dolor et gemitus.

Impossibile est quod christus sufficienter satisfecerit pro peccatis et [illegible] querantur remedia pro abolitione peccatorum.

Quintum impossibile est. Vos christiani asseritis quod christus sufficienter satisfecit pro peccatis humani generis. hoc videtur impossibile quia si hoc esset non essent alia vie et media pro abolitione peccatorum querenda. Sed constat quod queruntur semper ab omnibus qui sue salutis curam habent. ergo falsum est et impossibile quod christus sufficienter satisfecerit pro peccatis humani generis. Respondetur quod quamvis christus pro peccatis humani generis sua morte sufficienter satisfecerit sunt tamen variaque remedia propter salutem querenda. Mors enim christi est quedam quasi universalis causa salutis sicut peccatum primi hominis fuit quasi universalis causa damnationis. oportet autem universalem causam ad unumquemque applicari specialiter ut effectum universalis cause percipiat. Effectus igitur peccati primi parentis pervenit ad unumquemque per carnis originem. Effectus autem mortis christi pervenit ad unumquemque per spiritualem regenerationem per quam homo christo quodammodo coniungitur et incorporatur. Et ideo oportet quod unusquisque querat regenerari per christum et alia suscipere in quibus virtus mortis operatur. Ex quo patet quod effectus salutis a christo in homines non est per nature propagationem sed per studium bone voluntatis qua homo christo adheret et sic quod a christo unusquisque consequitur est personale bonum non derivatur ad posteros sicut peccatum primi parentis. quod cum nature propagatione producitur. unde est quod licet parentes sint a peccato originali mundati per christum non est inconveniens quod eorum filii cum originali nascantur et sacramentis salutis indigeant verba sunt sancti thome ubi supra. Et sic patet quod licet remedia salutis querantur puta per baptismum et alia ecclesie sacramenta non est falsum nec impossibile quod christus sufficienter satisfecerit sua morte pro peccato humani generis immo verum et pie firmiter [illegible] credendum.

Impossibile est quod christus abstulerit potestatem dyaboli cum post eius adventum non dimiserit facere peccare homines sicut prius.

Sextum Impossibile est. Vos christiani dicitis quod christus est verus messias et quod venit ut faceret fugere dyabolum et ut tolleret potestatem eius hoc videtur falsum et impossibile cum dyabolus a tempore quo ipse venit non dimisit facere peccare homines sicut prius. Respondetur quod quando venit dominus christus cessavit dyabolus facere peccare veros christianos et qui eos imitantur aliquo modo in tantum sicut [illegible] quod nullus eorum damnatur in inferno nec tendit in perditionem ullo modo. quod eis provenit ex fide vera quam habent in christo. et nisi quia ex tunc dyabolus cessavit facere peccare homines sicut prius solebat aliquo modo peccata et mala essent [illegible] publicata in mundo quod sunt nec fuerunt ydolatrie a mundo et [illegible] qui erant ante adventum christi sicut sunt nunc quasi in toto mundo sicut fuit supradictum argumento. v. considerationis quinte.

Impossibile est de morte discipulorum christi quod sit facta a deo vel a dyabolo ad verum quod sequitur impossibile ut dicitur et quod peccaverint [illegible] iudeos qui in morte christi impleverunt voluntatem dei.

Septimum Impossibile est. Querunt iudei quare christus fecit quod occiderentur omnes sui discipuli. quia vel hoc fecit deus aut fecerunt vel dyabolus. Si deus hoc est impossibile quia deus non faceret iniustitiam nec occideret servos suos. Si dyabolus quod posset dyabolus facere mortem servi dei non placendo deo hoc etiam videtur mendacium et impossibile cum nihil possit resistere voluntati divine. et cum etiam concessum sit a christiano quod sublata est potestas eius

te fugere [illegible] [illegible] [illegible] de morte
ihū q2 si fuit ex voluntate eius ergo peccās
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
tatē dei. Si vero fuit mortuus cōtra suā vo/
lūtatē ergo nō erat deus q2 nō potuit libera
re seipsum ab eo qd̄ factū fuit cōtra eius vo
luntatē. Ad hoc [illegible] magr̄ alfon/
sus conuersus in libro bellorū dei .ii. [illegible]
q2 discipuli ihū mortui fuerūt cōtra eorū vo
luntatem ex pte carnis et sanguis q2 illo mō
erāt debiles passibiles et receptiui penarum
et hoc egentes sicut ceteri homines et sicut il
le qui [illegible] [illegible] vel gladiū [illegible] i a/
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et p
te sue ratiōis sed ex parte nature carnis et sā
guinis. Sic et discipuli xpi et oēs beati mar
tires nō fuerūt mortui pter dyaboli sed vo
luntate [illegible] [illegible] [illegible] habe/
bāt ad [illegible] [illegible] et [illegible]
nes pter dyaboli. ne deinceps inflog [illegible]
te [illegible] [illegible] sub [illegible] [illegible] p
pter hāc ergo voluntatem que [illegible] mundo
q2 eorū morte voluerunt a morte carnis libe
rari. hec potuerūt liberari si voluissent nega
re veritatem. sed mortui sunt p veritate. vt ē
sent testes veritatis. nullus eni p mendatio
offert se morti. potens se a morte liberare. et
de xpo dicimus q2 ex pte carnis inquātum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad mortē et [illegible]/
[illegible] a patre [illegible] [illegible] [illegible].
Veruntamen obediēs pr̄i vsq3 ad mortē pro
pter salutē mūdi iu xta nō mea volūtas, s3 tua
fiat [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible]
Luce. xxij. Iudei ergo occidentes xpm̄ [illegible]
[illegible] planxissent eius mortē p mūdi vita. q2 ta/
mē ad mortē operati sunt malicia et auditi
mentione non est mirū si odio ex hoc habē
tur a xpianis quia occiderunt xpm̄. et sic de
morte martirū [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]/
bant eos vt obliuioni traderetur nomē xpi
in mūdo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
eorū vt cū morti traderēt. quanto magis q2
miracula q̄ ipse faciebat exsoluebāt in ex/
cellētia oīa miracula pterita in lege q2 multa
miracula eorū et p [illegible] pte fuerunt gent
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] abrā. et abyrō. et chore. et tribus pueris i
fornace ignis ardentis q2 cōbusti fuerūt mil
ti chaldei et de igne helye qui cōbussit quin/

quagenarios et si aliqua miracula fuerunt
[illegible] facta sunt abscondite et clausa ianua
sicut patet de paruulo quem suscitauit hely
as. et de alio quem suscitauit helyzeus et de
oleo et farina que nō defecerunt in domo vi
due. et hec omnia per modū supplicationis
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
omnia fuerūt ad voluntatē gentiū et manife/
ste et per modū imperii [illegible] [illegible] [illegible]
ne puellam et adolescentem [illegible] [illegible]. Et cum
satiauit de quinq3 panibus et duobus pisci/
bus multitudinē populi. Et cū sanauit clau
dos paraliticos. leprosos. cecos. mutos. sur
dos. et a demonibus possessos. omnia hec
operatus est ad voluntatē populi et sine dom
no [illegible]. Et ppter hoc iudiciam et pu
nī voluntatem malā et nō mittam adduxe/
runt eū ad mortem. et nō excusari non pos/
sunt. Deus eī potuit iudicare voluntates ma/
las quā opera et sic de martyrib9 dicendū est
De materia vero partis sensitiue et rationis
in xpo et in martyribus nō solū nouū sed etiā
veteris testamenti vide supra argumento. pri
conside rationis quinte.

Impossibile q2 ihūs nazarenus sit deus
cū fuerit in loco determinato scilicet in vtero
virginis in nazareth in galylea etc. sicut sunt
alia corpora.

Etenim ipossibile est. Vos xpiani
dicitis q2 ihūs nazaren9 est de9 quo
modo ergo dicitis ipsum fuisse i lo/
co determinato puta in vtero marie in naza
reth in galylea in bethleē etc. sicut sunt alia
corpora quia hoc est ipossibile in deo scilicet
loco determinari et consequēter habetis di/
cere quod deus est corporeus quod est ma/
nifeste [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] etiā
corporeitatē. Ad illud impossibile iudeorū
Respondet magister [illegible] [illegible] i
libro de concordia legum titulo primo [illegible]
[illegible] [illegible] q2 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] ad [illegible] [illegible] intelligen/
dus. et alius mysticus. s. spūalis sicut dicit
p[r]ouerbiorū. xxv. mala aurea in lectis argen
teis qui loquitur verbū in tempore suo. Et
dicūt super hoc glosatores q2 textus iste loq̄
tur de verbis legis. q2 sicut in malis argētis

strus includitur malluz aureū et exterius [illegible]
[illegible]
bene aspicitur sollicite latet ibus aureū. Sic
est in textu legis sm duos intellectus supra
dictos. et un⁹ istorū intellectuū est p hoibus
cōib⁹ qui corporalia et superficialiter intelli-
[illegible]
[illegible]
[illegible]
intelligentia pficitur per vnitatem ymagina
[illegible]
gratie qui est vnit⁹ in corpore sm pbos. Et
sic diuiditur intellectus humanus per du-
os intellectus scilicet materialem et spiritua-
lem. Materialē habēt hoies cōes et spūales
homines lenem. In quib⁹ ve⁹ voluit spiritus
aliter inspirare. et si iudei volunt intelligere
textū legis ad pedē litere. tota lex ponit ple
nariē corporeitatem in deo. Unde dicit ocu
los dei. pedes dei. descendit deus. locut⁹ est
deus. imago dei. et alia similia que nō. oportet
explius allegare. Sed cōmunes homines q
non reputant inconueniens deum esse cor-
poralem. et credūt nihil esse aliud nisi sit cor
porale talibus hominibus necesse est ad pe-
dē litere intelligere textum legis. et sapien-
tes qui intelligunt textū legis dicunt [illegible]
glosando textū: quid dicit deū corporeū et
debet intelligere textū q loquitur ad modū
cōem hominū. non autē q ita sit. sed vt ma
lus intelligant ydeote et faciunt glo [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
in lege sua sic enī xpiani in lege sua. Nā cre
anorum communitas credit omnia vt sunt
[illegible]
ad [illegible] misterium vt oportet et sic fieri [illegible]
[illegible]
alia requireret si haberet intelligendi grandē [illegible]
[illegible] inspirationem. qz si non crederent [illegible]
[illegible]
gis nulla intellectio sequatur. et sic nec fides
nec fidei cōmodū quas haberet et talis esset
similis homini existēti in maximo periculo pro
pter famē et daretur ei panis et comedere re
nueret donec sciret panis instrumēta ad hoc
necessaria et formas et talia huiusmodi. et
erit possibile q antequā comederet moreretur
ille debuisset comedere vt periculum euitaret
et postea inquirere de sup radictis. Et ideo sa

pientes dixerunt [illegible] hoies cōes credi
et ipsos cōe [illegible] legis [illegible]
quasi per fenē et visū ducant. parentum habē
tes quam licet non videant [illegible] tamen
[illegible] ipsos ducit [illegible]: Et sic
[illegible] q ista dubia et alia cōsimilia sunt [illegible]
[illegible]
[illegible] messias apud catholicos et iudeos.
Nā aliquādo deus ibi. aliquādo deus xpo
solū. et vtrūq nomē deū significat. Nā xpo
erat animal rōale mortale [illegible] ad huma-
nitatē. et erat deus ex pte diuinitatis que car
nem humanā assumpsit. Et ista duo simul
faciunt messiam in lege promissum ad redimē
dū genus humanū. Et sicut in deo est vna
essentia et tres distincte persone sine augmē
[illegible]
sta vnum suppositum et tres substāne disti-
cte. s. diuina. anima rationalis. et corpus hu
manū. et ista tria faciunt vnum messiā. qz ex
[illegible]
re vt in psalmo. De nobis [illegible] in-
[illegible] quia deus solus homine et ali-
quando vocatur deus [illegible]
tantum. et vocatur deus non ex parte huma
nitatis. et vocatur homo non ex pte diuini-
tatis sed ex parte humanitatis. et corpus cū
anima efficiunt hominem sm ipsius diffi-
nitionem que est animal rationale. Aliquā
do textus legis vocat eum nomine corpori-
tatis non nominando animam. vt Leui. x.
qui [illegible] et videbis hominem [illegible] in
[illegible] filium adam. i. terre et non nominauit
[illegible]
ne corpore. vt Exo. xxi. dabit animā pro a-
[illegible]
et vno ad alterum. et sic in euangelio aliquā
[illegible]
filius dei. vt humanitas et humanitas in qui-
dam homine demonstratur et quando vo[illegible]
[illegible] xpo in operibus corporalibus il-
la referuntur ad humanitatem. quoniam di-
uinitas inquantum diuinitas non suscipit
ista accidentia corporalia. Et doctores xpia
ni dicunt q deus assumpsit humanitatem
non humanitas diuinitatem. licet ista sit ve
ra propositio. homo est deus. et deus est hō
et sic humanitas ad honorē altissimū quali
[illegible] diuinitas. Ascendet homo
ad cor altum et exaltabitur deus. et si talia re
bent intelligere iudei illud debent sustinere pro

responsione omnium [illegible] in ista materia, et ad omnia argumenta que fecit iudeus in libro quem composuit contra fidem xpianorum quem nominauit librum bellorum dei declarat multa impossibilia esse in lege [illegible] et [illegible] [illegible] per ipsos iudeos et hoc est quia ipsi non distinguunt inter omnia ista supradicta ex parte diuinitatis vel humanitatis. et arguunt contra illa que referuntur ad humanitatem ac si dicerentur de diuinitate. vt Esa. lij. Ecce intelliget seruus meus et loquitur de messia et dicit quomodo vocat eum deus seruum et cum xpiani dicunt ipsum esse equalem diuinitati [illegible] et glosis vel eisdem adherentibus. et isto modo processerunt illa que scripta sunt in libro illo. et sic videtur quod argumentantes respondentes non erant multum profundati in lege christi et moysi. et non est vera responsio nec concordia inter christianum et iudeum nisi vbi quod sit sufficientissime litteratus et in lege sua perfecte profundatus aliter vero quod alterius dicta impossibilia viderentur hec predictis docere. Patet ergo quod si christo attribuimus esse in loco determinato quod conuenit corpori, non ei attribuimus vt deus. sed vt homo est. Licet deus vt deus non sit corporeus. ille tamen qui est deus et homo est corporeus non vt deus sed vt homo. Non est ergo impossibile christum qui verus deus est concedere eum esse corporeum et in loco determinato. cum talia ad ipsius humanitatem referantur vt satis late dictum est.

Impossibile est quod tota diuinitas fuerit in ventre marie. et tunc totus mundus fuisset priuatus diuinitate.

Quartum impossibile est. Vos christiani dicitis quod maria concepit christum nazarenum qui erat deus. et sic habetis dicere de necessitate quod tempore nouem mensium sue conceptionis in eius ventre fuit tota diuinitas vel pars diuinitatis. Utrumque est impossibile quia si tota diuinitas in illis nouem mensibus fuit in eius ventre. sequitur quod totus mundus fuit priuatus diuinitate in illo tempore. et sic tunc non fuit qui moueret celum nec qui gubernaret mundum [illegible] quem totus mundus capere non potest concludi in vnius ventre virginis mulieris. Si vero dicatis xpiani quod in illis nouem mensibus vna pars diuinitatis fuit in ventre marie. et alia in celo. ergo xpianum non debetis ipsum vocare deum sed partem dei. Respondetur huic supra dictum est quod qui non xpiani nominamus xpm cum dicimus [illegible] ad humanitatem quia non recipit mutationem ex parte diuinitatis nec aliquid accidens corporale et sic in diuinitate non est pars quantitatiua. Item cum res simplex et spiritualis non comprehendatur loco non potest dici de eo quod determinat sibi locum. nec potest dici de deo intus nec extra quia iste sunt differentie loci. et deus non est in loco nec sub differentia loci eo modo quo corpora sunt in loco et illa talis positio non est nisi in corporibus. Res autem spiritualis infinita sicut non concludi potest loco. sic nec habet partem nec [illegible] pars [illegible] pars posset minui et augeri quia omnis pars est minor suo toto. et sic vna res infinita esset maior alia re infinita quod est impossibile secundum Aristotelem et alios philosophos [illegible] philosophorum. Item ista ratio [illegible] est directe contra iudeos sic argumento. Unde habetur Exo. xxv. facientque mihi sanctuarium et habitabo in medio eorum. sed cum dei gloria sit per totum mundum diffusa. quomodo erat possibile deum esse inter duas tabulas sanctuarij. [illegible] enim est magis inconueniens esse in ventre vnius virginis quam inter duas tabulas sanctuarij. Item dicit textus Exodi. xxxiij. Cumque descendisset dominus per nubem stetit moyses coram eo quomodo determinatus non poterat esse alibi. Item Exod. xx c. In omni loco in quo fuerit memoria nominis mei veniam ad te benedicam tibi. Et si ipsius memoria esset apud mille homines quomodo esset possibile venire ad omnes mille in vno instanti in locis distantibus. quia si ad vnum veniret ad alterum venire non posset in eodem instanti. Et sic de necessitate isti iudei habent dicere istas positiones non esse nisi in rebus corporalibus quia deus benedictus ex parte diuinitatis non determinat sibi locum vt dictum est et sic est textus. [illegible]

[illegible] li. c. xxvij. q dixerunt sapientes super [illegible] verbo [illegible] est [illegible] dei et regens bona possessiones eius [illegible] q dicit benedict⁹ de⁹ de loco suo et ipse est lo[illegible] [illegible] q illud [illegible] binicos primas dei et sm chaldeã ubi [illegible] apparuit deus dicitur apparuit sequens [illegible] [illegible] tem in lege sequens est cū eos. Et sic xps i euangelio dicit ubi duo vel tres sunt congregati i nomine meo in medio eorū sum. Et sic di cūt sapientes chaldeorū [illegible] dei⁹ diligebat israel qr recedet israel in loco immūdo et polluto ad redimēdū eos. Et est simile de quodam sacerdote qui petebat panē sanctificatū et condit panis in [illegible] ubi ipse [illegible] et non poterat sm legē suā et dicit qd facere qr polluetur corpus meū si intro ꝑ ille panis [illegible] ubi illū panē sanctificatū ubi non est cū [illegible] bora et postea redibo et mūdificabor et nō [illegible] panē sanctificatū. Et scripsit alecsādal nomine aristoteles: q vera intelligentia [illegible] est in omnibus corporib⁹ licet sit ꝑ se separata. Et ordinatur per opa varia et [illegible] ea. et ipsa nō recipit aliquā diminutionem in se [illegible] q sic [illegible] de⁹ replet mūdū sic anima replet corp⁹. et anima apparet in mēbris [illegible] corporis sm diversitatē mēbrorū naturaliū [illegible] et magis apparet in cerebro et in corde q in ossibus et in carne. nō tn dicit de aia [illegible] spūalia ut ipsi sunt nō poterūt istas ipossibilitates in lege xpianorum. Et si sunt inter eos aliqui sapientes qui intelligere possent nō possunt ad hoc ducere sapsos propter malā cōsuetudinem et rebellionē in qua a pueritia sunt nutriti. ut dicit Aristo. in metaphisica sua in rebus assuefactis ex pueritia [illegible]. Possibile q sit aliqua lex [illegible] que ipsum et imaginationem a consuetudine non possūt relinquere a pueritia [illegible]. Supposito q intelligāt veritatē tn aliter se habere [illegible] cervicis et rebelles ꝑut de eis dixit moyses

[illegible] q vere xps est deus et q non fuit paruus [illegible] in ventre virginis et [illegible] in celo. sed christus qui est homo deus fuit in illo ventre virginis. Determinatio vero loci refertur nō ad deum sed ad corpus christi verū. nec et hoc sequitur q illo tempore non esset qui moveret celum et regeret mundum. [illegible] ipse sit ubique [illegible] deus. licet esset tunc in ventre virginis non per motum localem descendens sed per novum effectum in virgine qui est cō[illegible] divine et humane nature sicut [illegible] supra argumento. xxviij. quinte consideratione [illegible].

Impossibile est q in sacramento altaris est verum corpus christi cū Iohannes sit christus figurative et non realiter dicens hoc est corpus meum.

Caimani Impossibile est circa sacramentum corporis et sanguinis xpi. Dicunt enim iudei. Nos xpianos dicimus in illo sacramento esse realiter corp⁹ et sanguinē xpi hoc est impossibile. qr cū dixit verba xps demonstrans panē. hoc est corpus meum. significative locutus est et non realiter. ac si diceret. hoc est signum vel figura corporis mei sm quē modū paulus dicit. i. Corinth. x. Petra autem erat christus. i. christi figura et panē clarissime q illa fuerunt in [illegible] christi [illegible]. quia cū dedit corporis ꝑ [illegible] et sanguinis potationē loquebatur ut discipulorum scandalum quod [illegible] fuerat sequitur quasi scriptum exponens dicit. verba que locutus sum vobis spiritus et vita sunt. quasi ea que dixerunt non ad literam sed sm spūalem sensum intelligenda esse sunt. Et cum christus dixit hoc est corpus meum tenens panem in manibus intellexit q ille panis erat corpus suum in potentia propinqua. s. postq comedisset illum quia tunc [illegible] in corpus suum sicut in carnem suam et similiter de vino. Et isto modo nos iudei sacramus illa [illegible] quia [illegible] panem [illegible] in memoriam illius [illegible] sunt patres nostri de terra egypti et nō sunt permissi ibidē remanere ꝑ [illegible]

tempore q pessis panis [illegible] que pe
sumus erat et vinum istec est panis quem ego
[illegible]
sit cu fuerit [illegible] sicut ille panis agnus
[illegible]
[illegible]
[illegible]. Dicere sufficeret xpianus q esset i me
moriam illius panis xpi licet ille panis no
[illegible]
veru [illegible] ad sui memoria. [illegible]
[illegible] q sicut ille panis et illud vinu que erat
caro sua et sanguis i potentia propinqua ad
[illegible] in actu sicut nos iudei facimus in
[illegible]
ergo xpus veller in mensa accepit pane et [illegible]
[illegible]
credere pane et vinum in corpus et sanguine
suu [illegible]
[illegible] in memoria sua facere. s. in memoria
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] et contra mente xpi vestri ut patuit. Rn
det q credulitas ecclesie catholice de hoc sacra
mento vera est. s. q in hoc sacramento est rea
liter et non significatiue veru corpus et ver
[illegible]
[illegible] considerationes quare humi ter
[illegible]
verbo dni dicens ad discipulos suos qui de
hoc doctrina scandalizati videbatur. verba
[illegible]
[illegible] q p hoc non debit intelligere. q vera [illegible]
[illegible]
[illegible] sicut panis iudeus. Sed qr non [illegible]
[illegible] comederetur. ut. s. sicut alij cibi [illegible]
[illegible] specie [illegible] fuerit. s. q
[illegible]
[illegible] carnaliu verba sunt [illegible]
[illegible]
[illegible] fideles volueru
[illegible] hoc est corpus meu: [illegible]
[illegible] Ego su [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] scripturam. Na ex [illegible]
et sequetib p[illegible] colligi an loquantur figurati
[illegible]
ra sicuti subiugit et vos palmites. Sed con
stat q discipuli no erat palmites naturales

sed esse figuratiue. igitur loquebatur figuratiue.
[illegible]
tem subiungit quod p vobis tradetur. [illegible]
[illegible]
igitur realiter et vere dictu est. hoc est corpus
meu. [illegible]
de pane suo agnus etc. et q sic sufficeret xpi
[illegible]
det magr Iohanes [illegible] in libro de [illegible]
[illegible] ii. iij. c. uij. dicens. Respondebo tibi
iuxta illud Prouer. xxvi. c. [illegible]
[illegible]
[illegible] q si xpiani ponerent dubia in mira
[illegible]
sapientes iudeorum in miraculis factis i le
[illegible]
[illegible]
possent glosare xpianum [illegible].
[illegible]
simplices credut uniformiter miracula [illegible]
[illegible]
ordia. et credut in hoc mereri gloria parady
[illegible]
et reputatu est ei ad iustitia. Nam in hoc q
[illegible] simpliciter nihil hesitantes reputatur
[illegible]
credere tenetur dicta prophete licet intelligat
non fieri posse naturali cursu. quia animo
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] vesperam passionis xpi. quia in illa [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] et fideliter confiteamur:

Impossibile est q corpus xpi sit in sacra- mento [illegible] per [illegible] ad [illegible] appareat.

[illegible] quod [illegible] corpus et sanguinē xpi p miraculū hoc pbo esse īpossibile qz si esset miraculū ad oculum [illegible] in serpētē. qz illud factū fuit euidenter ad oculū lz nescirent homines qualiter factum fuerit. Sic enī de archa testamenti olī fuerūt multa miracula nō solū sensibilia sed etiā [illegible] terrebātur videntes ad oculū diuinā potentiā in reuerentiā arche sui federis relucentē, sicut patet in diuisione aquarū iordanis populo israhelitico p eandē transeunte, et aqua ex vna pte intumescēte ad instar mōtis et ex alia vsq ad mare mortuū fluente. donec sacerdotes cū archa aluei iordanis exiuerunt quo facto iordanis rediit in cursum suū. Reges vero amorreorū et chananeorū audientes tā magnū et publicū miraculū terrore diuino confusi fuerunt q non remansit in eis spiritus que bistoria plene habetur Josue. iij. et. iiij. c. et sic de pluribus alijs miraculis [illegible] q causa breuitatis obmitto enarrare. et tamen in illa archa nec continebatur deus realiter nec xps sed solū tabule lapidee scripte decalogi continentes et vrna manne [illegible] generatōnibus futuris vt hētur Exo. xvi. Similiter et virga aaron que floruit ī domo leui vt habetur Nume. xvij. Si ergo per archā [illegible] corpora inanimata tātummodo pertinentes quātumcūq sacra essent deus tam euidentia miracula et tā diuulgata et publica fecit ī ipsius reuerentiā. multo ergo fortius facere debuisset si verū esset q in vestro sacramēto altaris verus deus seu xps realiter contineretur qui sup oīa in īfinitū distentus q ē colendus et venerādus. Cū ergo nihil tale ibidem ad [illegible] miraculū sit cū hoc sit cōtra rōem miraculi.

Ad istud iudaicū īpossibile mihi magr paulus burgensis epūs in suo dyalogo distinctiōe iiij. c. v. dicens q ad obstruēdū os loquentiū

iniqua considerare debemus q p miracula diuina que cōtra cursum nature a deo instituta diuina virtute fiūt se habēt qz ī ūod coniū propinquos fines in duplici differētia. Quedam [illegible] tionē fiūt de primo signa seu miracula q de [illegible] p moysen corā populo facta sunt ad fidē in eis causandā seu ad pbandā. Unde Exo. iiij. cū dixisset et fecit signa. s. predicta corā populo sequitur statim credidit populus. Similiter et diuisione maris rubri et [illegible] vrbanam [illegible] scriptum est q credidit populus domino et moysi seruo eius. c. xiiij. et sic de q plurimis veteris testamenti miraculis q a deo fuerunt ordinata vt fides eius in cordibus populi causaretur seu confirmaretur.

Que quidē miracula oportuit esse manifesta communiter toti populo. vnde Deutero. vlti. commendatur moyses in signis et portentis [illegible] israel. Quedam vero sunt diuina miracula que non ad fidem causandā seu corroborandam a deo facta sunt, sed potius vt credendo talia miracula que occulta sunt et omnino abscondita fideles mererentur. vnde et huiusmodi miracula non disposuit deus manifesta eē per sensum seu per naturalem cognitionem sed occultat vt eorum fides meritoria eēt. Que quidē miracula. s. occulta et abscōdita propue fuerūt ī nouo testamēto. ī quibus ipe fides credētiū cōmuniter validior fuit vt ē miraculū virginei partus et diuine resurrectionis. Que quidē miracula per fidem solū propue cognoscuntur et eorum occultatō a quacūq nostra cognitione naturali nostra [illegible] Unde de [illegible] none dominus legitur Johannis. xx. capi. [illegible] de isto modo miraculorum scilicet occultorum tenendum est esse sacramentum altaris. nō enim hoc sacramentum fuit institutum ad hoc vt sacramento viso populus crederet, sed vt credendo veritatem huius sacramenti merito proficeret. Unde Augusti. de hoc sacramento dicit. Crede et manducasti. Et ideo quanta miracula in hoc sacramento continentur. que maxima sunt occultiora sunt et nec ab intus vel ab extra visibiliter circa ipsum sacramentum vlla miracula apparent.

est in nobis auget meritum. Unde multa iudi[illegible] [illegible] non admirantes [illegible] et hoc quod publica seu visibilia miracula non fiunt communiter circa hoc sacramentum sicut olim consueverunt fieri circa ecclesiam testamenti veteris propter aliquas [illegible] quod illa miracula ordinabantur ad fidelium fidem confirmandam seu [illegible] fundam ut dictum est. et quandoque ad incutiendum infidelibus terrorem. Hec autem que [illegible] miracula ad meritum credentium augendum quod quidem meritum [illegible] vel saltem diminueretur si talia signa visibilia apparerent. hec ille. Sanctus thomas vero dicit in summa contra gentiles libro .iiij. c. lxiij. quod non pot assignari quare corpus christi occultatur accidentibus in sacramento quam ut fidem que est de invisibilibus et eius meritum [illegible] hoc sacramento [illegible] est quod [illegible] invisibili[illegible] agitur corpore christi sub panis accidentibus occultato ex parte commodationem et honestatem usum huius sacramenti. esset enim horrori sumentibus et abhominationi videntibus. si corpus christi in sua specie a fidelibus sumeretur. unde sub specie panis et vini quibus [illegible] homines ad [illegible] et [illegible] corpus christi proponitur manducandum et sanguis potandus [illegible] est [illegible] quando [illegible] apparet forma pueri. vel caro vel sanguis quod fiunt signa [illegible] in [illegible] antiquis libris legitur. Sed talia non [illegible] fama fuisse sic [illegible] et publice sicut miracula [illegible] et [illegible] que fecit christus tempore quo predicabat et miracula que fecerunt apostoli et alij sancti in primitiva ecclesia. Et ideo talia miracula que sic aliquando acciderunt circa sacramentum non videntur apud ecclesiam universalem solemnizari. sed forte permanent in aliquibus particularibus ecclesijs. quia non fiunt nisi raro quo ad certas personas quibus deus qui universas mentium cogitationes intelligit singulari modo singulis providet secundum divine sapientie. a quibus non est trahenda consequentia in universali. Unde dicit magister iohannes conversus in libro de concordia legum. tr. iij. c. iiij. sepe divina gratia apparuit ad oculos multorum hominum et mulierum quoniam respiciendo in illam hostiam consecratam. aliqui perspexerunt ocularem verum puerulum pulcerrimum vivum medium. et audivi unum qui erat valde litteratus in lege [illegible]. quod in [illegible] [illegible] cum esset [illegible] a casu illam hostiam consecratam [illegible] ut predicatur illum puerum pulcerrimum vivum medium. et hoc fuit illis temporibus publicatum notum et famosum. et dicit [illegible] [illegible] et interrogavit alios [illegible] si hoc videbant Responderunt non et [illegible] in terra [illegible] [illegible] legitur de marito Iudi. [illegible]. cap. Morte morimur quia vidimus dominum. et est quasi simile de sole qui licet luceat super mundum debilitat tamen visum. hec ille. Ut communiter igitur in hoc admirabili sacramento [illegible] videtur miraculum. seu ut dicit beatus Gre. in omelia paschali. Aliud est quod cernitur et aliud quod creditur. illud quod cernitur est species panis in hostia et species vini in calice. Sed id quod creditur est verum corpus et sanguis christi. Item isti iudei inciderunt in errorem illorum qui nihil credunt nisi quod vident. Si ergo non fuisti rome non credas quod est in mundo roma. et si non vidisti et te non credas quod in mari est talis piscis magnus. et si nescias loqui grece non credas quod est in mundo grecus. et si non vidisti embrionem in ventre matris quousque natus fuit non credas quod fuit in ventre matris. Et quia tu non vidisti animam intrantem nec exeuntem in corpore humano non credas quod homo habeat animam. Nunquam vidisti aerem non credas esse aerem. Nunquam vidisti vocem ergo non credas quod est vox. que omnia [illegible] non [illegible] solum errorem sed [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] ergo non [illegible] ad oculum verum corpus christi sed accidentia illa sub quibus latet non debemus negare illa veraciter esse posita miraculose ut dictum est.

Impossibile est quod corpus christi incipiat esse in altari neque per motum localem nec per conversionem alicuius in ipsum.

Undecimum Impossibile est.
Nos christiani asserimus quod verum corpus christi est [illegible] in altari [illegible]

detur impossibile quia aliquid incipit esse ubi prius non fuit dupliciter vel per motum localem vel per conversionem alterius in ipsum. ut patet in igne qui alicubi esse incipit vel quia ibi de novo accenditur vel quia ibi de novo apponitur. Manifestum est autem verum corpus christi non semper in hoc altari fuisse quoniam christiani asserunt christum in suo corpore ascendisse in celum. [illegible] quod aliquid hic de novo convertatur in corpus christi. quia nihil videtur converti in preexistens, cum id in quod aliud convertitur per huiusmodi conversionem esse incipiat. Manifestum est autem corpus christi preextitisse utpote in utero matris conceptum. non igitur videtur esse possibile quod in altari de novo esse incipiat per conversionem alterius in ipsum. Similiter nec per mutationem loci. quia omne quod localiter movetur sic incipit esse in uno loco quod desinit esse in alio in quo prius fuit. oporteret ergo dicere quod cum christus incipit esse in hoc altari in quo sacramentum peragitur desinat esse in celo quo ascendendo pervenerat. Amplius nullus motus localis terminatur simul ad duo loca. Manifestum est autem hoc sacramentum simul in diversis altaribus celebrari. ergo impossibile est quod per motum localem corpus christi ibi esse incipiat. Respondet sanctus Thomas in summa contra gentiles libro .iiii. ca. lxiiii. dicens quod licet divina virtus sublimius et secretius in hoc sacramento operetur quam ab homine perquiri possit. ne tamen doctrina ecclesie circa hoc sacramentum ab infidelibus impossibilis videatur conandum est ad hoc ut omnis impossibilitas excludatur. Considerare ergo oportet per quem modum verum christi corpus esse sub hoc sacramento incipiat. Impossibile est autem quod hoc fiat per motum localem corporis christi. tum quia sequeretur quod in [illegible] tum quia non posset simul hoc sacramentum agi nisi in uno loco cum unus motus localis non nisi ad unum terminum terminatur. tum etiam quia motus localis instantaneus esse non potest sed tempore indiget. consecratio autem perficitur in ultimo instanti prolationis verborum. Relinquitur ergo dicendum quod verum corpus christi esse incipiat in hoc sacramento. per hoc quod substantia panis convertitur in substantiam corporis christi. et substantia vini in substantiam sanguinis eius. Si hoc sic dicatur et per hoc possit satisfieri iudeo et cuilibet infideli non pecca-

nidos. Aliter [illegible] motu locali [illegible] aliqua mutatio localis quia impossibile est quod fiat transitus de contradictorio in contradictorium sine aliqua mutatione facta in aliquo [illegible]. sed hic corpus christi transit de non presente ad esse presens ergo necessario est ibi aliqua mutatio. dicunt ergo isti doctores quod ibi est aliqua mutatio quia corpus christi accipit respectum [illegible] tatione. Ad cuius evidentiam notat doctor subtilis ubi dicit quod cum corpus movetur localiter et expellit aliud sunt quatuor mutationes et de terminum. et illarum mutationum due sunt deperditive. et due acquisitive. sicut cum navis movetur de loco ad locum aliquod corpus expellit et aliud expulsum habet quatuor terminos. quod amittit unum ubi et presentiam cuius acquirit. et a presentia alterius vadit ad ipsum. Si si corpus moveretur de loco et aliud non expelleret essent in eo due mutationes et quatuor termini. una esset ibi una deperditiva prioris ubi et alia acquisitiva novi ubi. sicut quando aqua frigida fit calida. et de frigido fit non frigidum et de non calido fit calidum. Sed si corpus non motum de loco suo acquireret novum ubi et respectum coexistentie adveniente ad aliud corpus [illegible] tatione illius ubi ad habitationem. et talis mutatio est in corpore christi de novo hic existente necessario. quia sicut dictum est impossibile est fieri transitum de contradictorio ad contradictorium sine aliqua mutatione. Et nota quod simplex presentia corporis christi propter non est ubi cum non sit hic localiter. sed sacramentaliter: sed reducitur ad genus ubi. Tunc ad propositum corpus christi in celo habet presentationem istius ubi in altari. Et ita non est ibi mutatio deperditiva sed acquisitiva. quia solum est acquisitio presentialitatis quam non habebat. Sic ergo christus sine deperditione ubi prioris in celo acquirit novum ubi in altari. Resolvendo ergo hanc materiam dico quod motus sive motio localis est duplex. quedam deperditiva et quedam acquisitiva. sicut quando quis movetur de uno loco ad alium aliquid deperditur et aliquid acquiritur. alia .ii. primo ordine nature move-

tur ab habitu in priuationem: puta ab vbi
qd pri⁹ habebat ad vbi qd prius non habebat
et hec mutatio dicitur deperditiua termini a
quo et dicitur acquisitiua termini ad quem.
Nunc autem hee due mutationes licet concurrant
simul in omni motu locali continuo tamen dif/
stincte sunt et vna potest absolui ab alia sicut et
[illegible]
[illegible]
posito. quod sicut dictum est corpus xpi absque hoc
quod dimittat proprium vbi qd habet in celo incipi/
[illegible]
[illegible]
[illegible]
locali. quod corpus xpi incipit ibi esse per motum
sine per mutationem localem non deperditi/
uam sed acquisitiuam. et sic non oportet quod dimit
tat primum vbi cum acquirit secundum. Hec eni
am est attendendum quod cum corpus xpi incipit esse
in altari quod accipiat esse simpliciter sed accipit
esse sacramentale quod esse secundum doctores
nihil aliud est quam ordo corporis christi ad
[illegible]
fit transsubstantiatio. Ad alterum vero punctum
scilicet si est ibi corpus xpi per conuersionem alte/
rius in ipsum hec conuersio nullam sequitur im
[illegible]
possibile quod impossibile est quod aliquid conuer
[illegible]
in mouimento naturali videmus oppositum
vbi album conuertitur in album permanente
positum. Et ideo non debet mirari videns si im/
possibile virtute diuina fiat conuersio in permanentem
[illegible]
in summa contra gentiles quod supra quod predic/
[illegible]
dum est ab omnibus conuersionibus naturalibus.
Nam in qualibet conuersione naturali manet
subiectum in quo succedunt sibi diuerse for/
me vel accidentales sicut cum album in nigrum
conuertitur vel substantiales sicut cum aer in ignem
vnde conuersiones formales nominantur sed
in conuersione predicta subiectum manet in sub
iectum et accidentia manent. vnde hec conuer/
sio substantialis vocatur. quod autem subiectum
conuertitur in subiectum natura facere non potest
omnis enim nature operatio materiam pre
[illegible]
vnde natura facere non potest quod hec substan
tia fiat illa sicut quod hec materia fiat illa. vi/
[illegible]

ipsum producitur in esse. vnde diuina virtu
te fieri potest vt hec indiuidua substantia in
illam permanentem conuertatur. sicut enim virtu te
naturalis agentis cuius operatio se extendit
[illegible]
tetur suppositum hoc totum in illud totum con/
uertitur secundum variationem speciei et for
me vtpote hunc aerem in hunc ignem gene/
ratum. ita virtute diuina que materiam non
presupponit sed eam producit et tamen hec
materia conuertitur in illam et per consequens
hoc indiuiduum in illud. Indiuiduationis
enim principium materia est. sicut forma est
principium speciei. Unde autem manife/
stum est quod in conuersione predicta panis in
corpus christi non est aliquod subiectum com
mune permanens post conuersionem cum
transformatio fiat secundum primum subie/
ctum quod est indiuiduationis principium
necesse est tamen idem manere vt verum sit
quod dicitur hoc est corpus meum. Que qui/
dem verba sunt huius conuersionis signifi
catiua et factiua. et quia substantia panis non
manet nec aliqua prior materia vt ostensum
est. necesse est dicere quod manet id quod est pre/
ter substantiam panis. huiusmodi autem
est accidens panis. remanent igitur acciden
tia panis etiam post conuersionem predic/
tam. Inter accidentia vero quidam ordo
considerandus est. Nam inter omnia acciden
tia propinquius inheret substantie quantitas
dimensiua. deinde qualitates in substantia
recipiuntur quantitate mediante sicut color
mediante superficie. vnde et per diuisionem
quantitatis per accidens diuiduntur. Ulte/
rius autem qualitates sunt actionum et passionum
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
igitur accidentia panis post conuersionem predi
ctam remanere ponendum est vt sola quantitas di/
mensiua sine subiecto subsistat et in ipsa quali/
tates fundentur sicut in subiecto et per consequens actio
nes passiones et relationes. Accidit igitur in hac
conuersione contrarium ei quod in naturalibus con/
uersionibus accidere solet in quibus substan
tia manet vt mutationis subiectum. Acci/
dentia vero variantur. hic autem econuerso
accidens manet et substantia transit. Unde ista con
uersio non potest dici motus proprie sicut a na/

turali cōsideratur ut subiectum requirit. sed est quedam subita et successiua sicut in creatiōe est successio esse et nō esse. Hec igitur est una rō quare accidentia panis remanere oportet ut in ueniatur aliquod manēs in predicta cōuersiōe. Est autē et propter aliud necessariū si enī substantia panis in corpus xpī conuerteretur et panis accidentia [illegible] q corpus xpī sm suā substantiā esset ubi prius fuit panis qz nulla relinqueretur habitudo corporis xpī ad locū p̄dictū. Sed cū quantitas panis dimensiua remanet post cōuersiōnē per quā panis hūc locū sortiebatur substantia panis in corpus xpī mutata sit sub quātitate dimēsiua panis et p cōsequēs locū panis quodāmodo sortitur mediantibus tuis dimēsionibus panis. hec thomas. Pz ergo q nō est īpossibile diuine uirtuti panem trāsubstātiari in p̄existens corp⁹ xpī. nec habet mutatio similitudinē in naturalib⁹ mutationib⁹ sed ē alteratioim quasi cōtraria. q̄a una substātia hec mutatur in aliā et manent accidentia. Sed in alteratione est econuerso qz ibi mutantur accidentia et manet eadem substantia. ut pz in corporalib⁹ quādo de albo fit nigrū et in spūalib⁹ qn̄ de uitio fit uirtus uel de ignorāte fit sciens. ut ergo tu in dies de uitiosis efficiaris pius. de ignorante sciens. crede uerū corpus xpī in opere esse ī al tari nō simplr̄ sed sacramentaliter crede q cū incipit ubi sacramentale nō relinquit ubi celeste. Crede sine mutatione localis corpus duius potēs fieri in altari. et crede substantiam panis in uerū xpī preexistens trāsubstantiari. crede a deo omnia possibilia fieri. Inquit [illegible] Luce. i. Non erit impossibile apud deum omne uerbum.

Qd corpus xpī se integrum et q eius et sanguis manent in locis separatis sub speciebus panis et uini.

Erdūdecimū impossibile est. Uolūt [illegible] dicentes q xpūs uerbū est integer sub speciebus panis et uini in sacramento hoc ibo ipossibile qz nūq̄ pars aliqua in diuersis locis cōtinet ipō integro permanēte. Manifestū ē aūt in hoc sacramēto sanguis cū panē et uinū. [illegible] sub specie panis et sanguis sub specie uini. uidet sequi q xpī nō remaneat integer sz semper cū hoc sacramētū agitur eius sanguis ab eius corpe separet. Ad illud argumentū [illegible] Est autē q locus in quo agitur hoc sacramentū attribuitur corpi xpī ratiōe dimensionū panis remanentium post cōuersiōnē substātie panis in corp⁹ xpī. Secundū hoc igitur ea que xpī sunt necesse ē esse in loco p̄dicto sm q exigit rō cōuersionis predicte. Cōsiderandū ē ergo in hoc sacramēto aliquid esse ex ui cōuersiōis p̄dicte. aliquid autem ex naturali cōcomitantia. Ex ui quidē conuersionis est in hoc sacramento illud ad quod directe cōuersio terminatur sicut sub speciebus panis corpus xpī in quod substantia panis cōuertitur ut p uerba cōsecratiōis patet cū dicitur Hoc est corp⁹ meū. Et similiter sub speciebus uini est xpī sanguis. unde dicitur hic est calix sanguis mei etc. Sed ex naturali cōcomitantia sunt ibi oīa alia ad que cōuersio nō terminatur [illegible] Manifestū ē eī q cōuersio panis nō terminatur i diuinitate xpī nec i ei⁹ animā sz tamē sub specie panis ē aīa xpī et eius diuinitas propter unionē utriusq ad corp⁹ xpī. Si uero i tridue [illegible] fuisset sub specie panis aīa xpī qz realiter nō erat corpi eius unita. Et similiter sub specie panis non fuisset sanguis nec sub specie uini fuisset corpus propter separatiōnē utriusq i morte. Nūc aūt qz corpus xpī in sua natura nō ē sine sanguine sub utraq specie cōtinetur corp⁹ et sanguis. sed sub spē panis cōtinetur corpus ex ui cōuersionis. Sanguis aūt ex naturali cōcomitantia. sub specie aūt uini [illegible] sunt uerba sancti thome libro quo supra ca. [illegible] Et sic patet solutio ad argumentum q licet separate sunt spēs panis et uini. tamen [illegible] sub utraq specie [illegible] forte dicet iudeus si ergo sub specie panis ē totus christus ita q est ibi corpus et sanguis [illegible] frustra ergo iterū sub specie uini integer reperitur. Ad hoc respondet Theophilus [illegible] matth. xxvi. dicens q sub duplici specie institutum est hoc sacramētū. s. panis et uini. qz panis conuertitur in corpus xpī et uinum in sanguinem. et iste conuersiones sunt

separatim qr sanguis xpi fuit separat⁹ a corpore vel carne in passione. Hoc autem sacramentum [illegible] est [illegible] dominice illius passionis. et ideo cōsecratio carnis et sanguinis fit sub speciebus distinctis. Considerandum tamen qr sub utraqz spē est totus xpus. qr sub specie panis est totū corpus qr vi conversionis vel sacramenti. Sanguis aūt et anima et divinitas sunt ibi ex cōcomitantia naturali. Similiter sub specie vini sanguis est vi sacramenti. caro vero ex cōcomitantia. hec ibi. Patet ergo qr licet sub specie panis sit caro et sanguis xpi non frustra separatim sub specie vini et sanguis et corpus nā hoc fiat in memoriam passionis xpi. in qua fuit sanguis a corpore separatus.

Qd corpus xpi in tantilla hostia cōtinetur cum maius in minori non capiatur.

Tercium inconveniens impossibile est iudeis. Quod xpiani dicunt qr in illa parva hostia corpus xpi continetur hoc probo impossibile eē. qr impossibile est qr maius corpus in loco minoris includatur. Manifestū est aūt qr verū corpus xpi est maioris quantitatis qr panis qui ibi [illegible] videtur igitur impossibile videtur qr verū corpus xpi totum et integrum sit ubi videtur esse panis. si autem ibi non est totum sed aliqua pars eius redibit icōveniens superdictū qr semper cum hoc sacramentum agitur corpus xpi per partes discerpatur. Ad istud argumentum quod tangit inequalitatem corporis xpi ad locū panis dupliciter respondetur. Primo excludendo impossibilitatem. Secūdo applicando similitudines. Circa primū dicitur qr substantia panis directe cōvertitur in substantiam corporis xpi. Dimensiones aūt corporis xpi sunt in hoc sacramento ex naturali cōcomitantia non aūt ex vi conversionis cū dimensiones panis remaneant [illegible] nō cōparatur ad hūc locū mediantibus dimensionibus propriis ut eis oporteat adequari locum sed mediantibus dimensionibus panis quibus remanentibus locus adequatur. hec Thomas ubi supra. Quō aūt possit eē dimensiones corporis xpi cū dimensionibus hostie in eodem loco sic videri potest. Nā cū ibi prius erat substantia panis et facta sit substantia corporis xpi. sicut cū dimensionibus panis vel erat substantia panis ante conversionē factā sic conversione facta simul cum eisdem dimensionibus erit substantia corporis xpi. Rursū quia dimensiones corporis xpi proprium subiectum non deserunt et oportet dimensiones esse ubi est ipsum corpus. Ideo cum ipsum corpus est simul cum dimensionibus panis. oportet dimensiones corporis xpi eē cū dimensionibus panis. Sed quō hoc possit esse est videre difficile. Arguit enim phs. iiij. phisi. contra ponentes vacuum et dicentes locū esse dimensiones separatas. quia si in [illegible] dimensionibus [illegible] corpus [illegible] duo corpora simul posse existere quod habet pro impossibili. tota igr causa quare duo corpora non pñt simul esse est resistentia dimensionū. Dicendum igitur quod sicut calor et alie qualitates active duplicem habent comparationem sic dimensiones. calor aūt habet unam comparationem ad subiectum suū quā dat sibi eē calidum. et aliam ad obiectum suū quam est ipsum calefaciendi [illegible] quantitas prout cōparatur ad subiectum dat esse quātū. prout aūt cōparatur ad quantitatem aliā dat sibi resistere et eē locale. sicut ergo calor pōt dare eē calidū et nō calefacere. puta si deus conservaret eū in eē et suspenderet agere sicut fecit de igne in fornace puerorū. et sic aliquid pōt eē calidū absqz hoc quod calefaciat sic et dimensiones poterūt dare eē quātū absqz eo qr aliis dimensionibus resistant quod ptz. nā cū quantitas [illegible] sit rō quare quantū resistat quanto : ideo oportet unū quantum alteri quanto cōparari mediante quantitate. et quantitatem eē medium inter corpus quod resistit et corp⁹ cui fit resistentia. sed sublata illa mediatiōe .s. qr corpus sit alicubi non mediante quantitate certum est qr sibi aliud corpus sive alia dimensio non resistet. Nam cū tota causa resistentie sit qr comparatur ad ipsum mediante quantitate sublata causa iam nō resistet. Per hoc possent etiam solui instantie de nativitate corporis xpi per corpus virginis ipso manente clauso. et etiam de penetratione celorum quando ascendit in celum [illegible] sacramento corpus xpi non cōparatur dimensionibus mediāte quātitate. sed magis quantitas mediante substantia cum substantia aūt resistentie non sit. Ideo sicut non est contra rationem substantie simul cum dimensioni

dus est. sic non est contra rationem dimensionum corporis xpi mediante substantia esse simul cum dimensionibus panis. Et sic patet quod non est impossibile dimensiones corporis xpi cum dimensionibus panis esse. cum ibi sint mediante substantia que simul potest cum dimensionibus esse. Aliter soluit predictum impossibile doctor subtilis in iiii. suo. Dicit enim quod est duplex ordo. scilicet ordo partium in toto et ordo partium in loco. Ordo autem partium in toto est differentia quantitatis non proprie cum sit res per se sed aliquo modo accedens ad differentiam eius essentialem. Ordo autem partium in loco est de genere situs et ab isto respectu sine ordine partium in loco potest absolui. Ordo enim partium in toto est prior ordine partium in loco. Prius autem potest absolui a posteriori sibi accidentaliter coniuncto. Cum ergo ordo partium in loco accidentaliter coniungatur ordini partium in toto. igitur corpus xpi in eucharistia habet ordinem partium in toto absque illo respectu qui est ordo partium in loco. Adducuntur secundo similitudines aliquae contra iudeos et [illegible] Et primo Aug. in libro de quantitate anime probat animam maiorem esse quam corpus quia totam mundi magnitudinem infra se cogitare potest et infra se continere et sicut anima cum sit maior corpore tota est infra corpus. non dissimiliter corpus xpi cum sit maius hostia totum est infra eam non coartatum sed ita magnum et perfectum sicut in celo continetur. Item in parua oculi pupilla magni montes continentur per species suas. cur [illegible] sic corpus xpi in parua hostia. Item videmus in paruo speculo solem et lunem magnitudinemque rerum diuersitates. Item intellectus hominis paruus est et tamen in ipso magna celestium et terrestrium sapientia et scientia continetur. quid ergo impossibile putas xpm qui est dei sapientia incarnata sub parua forma hostie latere. nunquid video in paruo lapide precioso magnas et multas virtutes. nonne video in paruo corpore principum magnam potentiam. et in paruo corpore pape magnam auctoritatem [illegible] Quid ergo impossibile est xpm in parua hostia latere. nunquid sub paruis signis magna signata comprehenduntur. Nonne video quod in hac parua dictione deus tota trinitas continetur. scilicet pater et filius et spiritus sanctus. quanto magis sub parua hostia potest seipsum xpus concludere si vult. immo quod amplius est videmus quod sub hac parua dictione et sub hoc paruo signo omnium dearum syllabarum et quatuor litterarum continentur omnis creatura celum et omnia que

libet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omnia [illegible] Quid ergo impossibile [illegible] quod in parua hostia [illegible] [illegible] [illegible] in parua dictione comprehendatur totus mundus quia signum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mala fieri in creatore. Licet supradicta non ideo omnimodam similitudinem habeant tamen aliquantulum conformitatis. Quamuis si considerentur mentem delectantem adducunt in animo contemplantis.

I

Quia dicitur corpus xpi sit simul in diuersis altaribus an non possit unum corpus simul esse in diuersis locis.

Quintodecimo impossibile est. vos xpiani dicitis ait iudeus quod xpus veraciter simul est in pluribus altaribus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] videtur quod impossibile est unum corpus in pluribus locis existere. Manifestum est autem hoc sacramentum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] impossibile videtur quod corpus xpi in hoc sacramento veraciter contineatur nisi forte quis dicat quod sub aliqua parte est hic et sub alia alibi ad quod necessario sequitur quod per celebrationem huius sacramenti corpus xpi diuideretur in partes cum non quantitas corporis xpi sufficere videatur ad tot particulas ex eo diuidendas in quot locis hoc sacramentum peragitur. Ex his que dicta sunt supra patet solutio ad hoc quod obijcitur de pluralitate locorum quod corpus xpi per suas dimensiones non sit nisi in uno loco. sed mediantibus dimensionibus panis in quem transitum est in tot locis in quot huiusmodi conuersio fuerit celebrata non quidem diuisum per partes sed integrum in unoquoque. Nam quelibet pars consecrata integrum corpus xpi continetur. Hec est solutio thome vt supra. Alij vero soluentes dixerunt quod non est inconueniens quod unum corpus sit in diuersis locis si in uno est per se et in alio per accidens sic autem est in proposito quia corpus xpi est in celo per proprias dimensiones et sic per se. In sacramento autem per dimensiones alienas scilicet per panis et sic per accidens sed istam distinctionem non credunt. Dicunt enim iudei et per se et per accidens est impossibile idem corpus esse in diuersis locis propter hoc ostendo quod corpus xpi

potest esse simul in diuersis locis. sic omne corpus quod est alicubi ratione substantie non ratione quantitatis potest esse in pluribus locis simul. sed corpus xpi est sub dimensionibus panis ratione substantie non ratione quantitatis ergo potest esse in pluribus locis simul. Maior probatur quia quod non est in loco per quantitatem non diffinit nec determinat sibi locum. sed quod non determinat sibi locum potest esse in pluribus locis. ergo quod non est in loco per quantitatem potest esse in pluribus locis simul. Ad maiorem euidentiam istius prosilogismi notandum quod diffinire est idem quod finiri siue terminari [illegible] terminum et in ea ponuntur res principia inter que velut inter primos terminos et inter proprios fines res diffinita concluditur. Hec autem diffinitio siue determinatio est duplex. vna que respicit rem vt est substantia. Alia que respicit eam vt est quanta. Nam quelibet res creata siue sit corporalis siue spiritualis in quantum est substantia finitur sic quod determinatur ad certum genus et ad certam speciem et ad certum indiuiduationis modum. et ideo solus deus qui est substantie infinite non determinatur ad genus nec ad speciem nec per se nec per accidens. nec etiam ad modum indiuiduationis. cum ipse sit singularis quedam formaliter. Res autem quanta [illegible] quantitatem respicit aliam sic competit sibi determinatio loci. non enim res creata determinatur ad locum siue diffinitur loco [illegible] [illegible] mensuram videlicet superficiei [illegible] Et [illegible] diffinitur loco hoc est ratione quantitatis [illegible] cum duplex sit quantitas. scilicet molis et virtutis [illegible] non diffiniunt locum sibi corporalia nisi per quantitatem molis. res tamen aliquas non diffiniunt sibi vbi spiritualia nisi per quantitatem virtutis [illegible] esse dicuntur nec sunt in loco nisi dum operantur quod verum sit verum nihil ad propositum. Quartum igitur ad propositum patet quod corpus quod est alicubi non per quantitatem non diffinit sibi locum illum. si ergo est alicubi solum ratione substantie. quantitas [illegible] sequitur naturam substantie. non autem similiter sequitur quantitatem. puta per quantitatem ad aliud competunt. Et ideo quia quod in sacramento corpus xpi est in altari ratione substantie solum non ratione quantitatis nisi ex consequenti vt scilicet habet naturalem ordinem ad substantiam. Ideo tunc sibi competit sicut tamen ratione generis et speciei et indiuiduationis non autem ratione locationis cum illa tantum competat corporibus ratione quantitatis. Et ideo cum sibi non determinet locum certum est quod non est ita ibi quin posset esse alibi. Sic ergo patet maior quod omne corpus quod est alicubi non ratione quantitatis cum non determinat sibi locum illum potest simul esse alibi. Minor principalis est manifesta. scilicet quod corpus xpi est in sacramento ratione substantie non [illegible] Nunc autem certum est quod quantitas panis non transsubstantiatur in quantitatem corporis xpi cum maneat in sacramento. ergo ratione transsubstantiationis panis in substantiam corporis xpi. cum ergo sit ibi ratione illius in quod substantia panis transsubstantiatur. manifestum est quod est ibi ratione substantie. quare sequitur quod potest alibi esse ratione sue quantitatis scilicet in celo. Similitudines licet non omnimode adducuntur ex natura. Idem sol in diuersis locis. scilicet in diuersis oculis continetur et videtur et hoc fit sua diffusione. Idem verbum numero in diuersis auribus continetur et auditur et idem sonus. De auctoritate etiam contra istos infideles hugo de sacramentis dicens quod ideo isti dicunt corpus xpi non posse esse simul in pluribus locis quia deus talem legem dedit corporibus. Cum ergo legem posuit dispensare in lege naturarum quas deus potest dispensare in vniuerso nec tamen. [illegible] sacerdos gerit personam [illegible] illius qui dixit et facta sunt. et sic quod simul et semel est in diuersis altaribus hoc est quod personam dantis cui verum est corpus illud [illegible]

Impossibile est quod caro xpi et sanguis sint [illegible] duo corpora simul esse in eodem loco. scilicet substantia panis et vini cum carne et sanguine xpi cum illa accidentia vt dicunt non sine per se nec in aere nec in carne et sanguine xpi sed subiectiue in substantia panis et vini.

Quindecimum impossibile est. Vbi etiam dicunt quod manifeste post con[illegible] omnia accidentia panis et vini. scilicet colorem.

superficiem. odorem. figurā. quātitatem et p̄
dus circa que decipi nō potestis q̄ sensus cir-
ca ꝓpria sensibilia nō decipit. huiōi autem
accidentia in corpore xp̄i esse non possunt
sicut ī subiecto vt vos afferitis. Similiter au
tem nec in aere adiacēte, q̄ cū plurima corꝑa
sint accidentia nature alia requirūt subiectum
determinate nature nō qualis est natura cor
[illegible]
q̄ sicut cū accidentis esse sit in esse. vij. meta-
phisice. Accidentia .n. cū sint forme indiui-
duari nō possunt nisi ꝑ subiectum. Cōmu-
nicantur .n. ad cōmunicationē et indiuiduatio
nem suorū subiectorū. vnde remoto subiec-
to essent forme vniuersales. Relinquit̄ igit̄
[illegible]
iectū. s. in substantia panis et vini. Est ergo
ibi substātia panis et vini et nō substātia cor
poris xp̄i. cū impossibile videat̄ duo corpora
esse simul. Ad istud respondet̄ q̄ nō possu-
mus negare accidentia panis et vini remanē
cū sensus hoc infallibiliter dmōstrat nec hec
accidentibus corpus xp̄i aut sanguis afficiatur
q̄ hoc sine eius alteratiōe eē nō posset nec ta
lium accidētiū capax est. similiter aūt nec sub
stantia aeris. Vnde relinquitur q̄ illa acci-
dentia sint sine subiecto. in eo mō quo supra
sunt declaratū in duodecimo īpossibili. vt. s.
sola quātitas dimensiua sine subiecto sub-
sistat et ipsa alijs accidentib⁹ prebeat subiec
[illegible]
mus subsistere posset sine subiecto q̄ idē est
[illegible] dū de ꝓductione rerū et de cōseruatio
ne earū in esse. diuina autē virtus pōt ꝓdu
cere effect⁹ quorūcūq; causarū sine ipsis cau
sis secūdis. sicut potuit formare hominē sine
semine. et sanare febrē sine operatione natu
re quod accidit ꝓpter infinitatem eius virtu
tis et q̄ oib⁹ causis secūdis largitur virtutē
agēdi. vnde et effectus causarū secūdarū ꝑt
cōseruare in esse sine causis secūdis. et hoc
modo in hoc sacramento accidēs cōseruat ī
esse sublata substantia que ips[illegible]
bat q̄ quidē dicip̄t de quantitatib⁹ dimen-
siuis quas etiā platonici posuerūt ꝑ se subsi
[illegible]
Manifestū est autem q̄ plus pōt deus i o-
[illegible]
bet de principio indiuiduationis sit iter do
ctores nō parua difficultas. Veritatem in ꝓ
posito me nō intromitto. q̄ hic nō laboro-
mus nisi ad excludendum ea que a iudicio ī
[illegible]
in summa cōtra gentiles libro. iiij. c. lxv q̄
[illegible]
que accidentia q̄ ipsa sint se indiuiduat. q̄d
ideo est q̄ positiō que est ordo partiū in toto
in eius ratione includitur eē enim quantū est
positionē habens. vbicūq; autē intelligitur
diuersitas ꝑtiū eiusdē speciei necesse est intel-
[illegible]
nō multiplicātur nisi ꝑ indiuiduū et inde
est q̄ nō possunt apphendi multe albedines
[illegible]
[illegible] eius sine qui per se [illegible] ad
[illegible]
sola quantitas dimensiua de sua rōe habet.
vñ multiplicatio indiuiduorū ī eadē specie
posset accidere. Propria radix huius multipli-
cationis ex dimensione esse videtur. q̄ et in
genere substātie multiplicatio fit ꝑ dimensio
[illegible]
q̄ materia sub dimensionib⁹ consideratur.
[illegible]
diuisibile est vt p̄z per phm̄ primo phisicorū
q̄ manifestū est aūt q̄ in alijs generibus ac-
cidentiū multiplicātur indiuidua vni⁹ speciei
q̄ p̄ter subiectū. et sic relinquit̄ q̄ cū in hui⁹
modi sacramēto ponamus dimēsiones per
se subsistere. et alia accidentia in eis sicut in
[illegible]
duationis radix. Concedamus igit̄ q̄ tenē
mus supradicta accidentia et q̄ illa non sunt ī
corpore xp̄i nec in aere nec in substantia pa
nis q̄ non est. sed est illa dimensiua quan-
[illegible]
[illegible] sūt et separatū ab omni subiecto et re
liqua accidentia in predicta quātitate sunt
vt in subiecto diuina virtute. Est enī cōis ꝓ
positio apud doctores sanctos q̄ primū in-
pēdēs p̄at terminare dependentiā cuiuslibet
creature mente et supplere vicē cuiuslibet de
terminātis cū cōtineat eminenter vices cuius
libet causalitatis secundarie cause. ergo de-
pendentiā quā habet accidens ad subiectum
[illegible]
quodlibet prius distinctū cōtinaliter a posteri
ori facere sine illo posteriori. Cum ergo acci
dentia sint priora substantia naturali et ab ea

[illegible] essentialiter [illegible] ge-
neribus. ergo deus poterit facere accidentia per
se existere sic quod nō inherebūt actualiter quic
quid sit de inherentia aptitudinali. quia cū hec
sit idē essentialiter cū subiecto licet sit posteri
[illegible]
[illegible]
[illegible] legis [illegible] ca.
[illegible] accidentia per se [illegible]
tia ad subiectū impossibile est in trāsmutati
onibus et mutationibus naturalibus. sed ista trā
substantiatio est per miraculū diuine virtu-
te facta. Et dicit quod iudei cōcedūt aliud mira
culū in lege sua simile huic. s. quod littere men
dauis et chomab. que scripta erāt in tabulis
[illegible]
[illegible]
de et nulla istarū līarū ps sustētabatur ab ali
quo corpore sed per se erāt stantes miraculose
et illud dicere est euidēter cōtra naturam et
impossibile magis quam dicere trāsubstātiatū
est vna substantia in aliā et accidentia rema
nent per seipsa.

Quō in sacramēto altaris sit corpus xpi in-
corruptibile cū possit putrefieri et a muribus
comedi.

Tertiū argumētū impossibile est. Di
cūt iudei certū est quod si illud vinū de
dit sacramētū in magna quātitate sumeretur
quod calefaceret et inebriaret sicut aliud sacramē
tū. panis etiā cōfortaret et nutriret. Videtur
etiā si diu et incaute seruetur putrescere et a mu
ribus comedi. cōburi etiā pōt et in cinerē redac
tum et vaporē que oīa corpori xpi cōuenire non
[illegible]
[illegible]. Impossibile igitur videtur quod corpus xpi
in hoc sacramento [illegible] Re
spōdetur quod hec sūt duo cōsiderāda vnū quod de
facili pōt exponi et aliud quod maiorē difficulta
tē pretendit. quod cū in hoc sacramēto eedē acti
ones appareāt que prius in substātia pa
nis et vini apparebāt puta quod similiter immu
tent sensum. Similiter etiā alterēt aerē circū
stantē vel quodlibet aliud odore aut colore
satis consequens videtur ex his que supra
dicta sunt. Dictū est enim quod in hoc sacramēto
remanent accidentia panis et vini inter que

sunt qualitates sensibiles que sūt [illegible] actiui
tū principia. Rursus circa passiones aliquas
[illegible]
[illegible] magna etiā difficultas accidit si prius
sic supponuntur. Cū enim positū sit quod alia
accidentia in dimensionibus fundantur si
cut in subiecto per eūdem modū circa huiōi
subiectū alterans aliorū accidentiū cōside-
rari pōt sicut si esset ibi substantia vt puta si
vinū esset calefactum et infrigidaretur aut mu
taret saporem aut aliud huiōs. Sed magna
difficultas apparet circa generationē et cor
ruptionem que in hoc sacramento videtur acci
dere. Nam si quis in magna quantitate hoc
sacramentum [illegible] pos
set et vino etiam inebriari. Fm illud apli ad
[illegible] qui
quidem accidere nō possent nisi ex hoc sacra
mento caro et sanguis generarentur. Nā nutri
mentū cōuertitur in substātiā nutriti. Quia
quidā dicunt hominem hoc sacramentali ci
bo nō posse nutriri sed solū cōfortari et refo
cillari. sicut cū ad odorem panis et vini con
fortatur. Sed hec quidem cōfortatiō ad horā
accidere pōt. nō aūt sufficit ad sustentādum
hominem [illegible] sine cibo permaneret. Experi-
mento aūt de facili inueniretur hominem [illegible]
sacramentali cibo sustentari posse. Mirādū
etiā videtur cur negent hominem hoc sacra-
mentali cibo posse nutriri refugientes hoc sa
cramentū in carnem et sanguinem posse con
uerti cū ad sensum appareat quod per putrefac
tionem et cōbustionem in aliā substātiā sic
cineris et pulueris cōuertatur. quod quidem diffi-
cile nō videtur eo quod nec videatur possibile quod
ex accidentibus fiat substantia. nec concedi
[illegible] sit quod substātia corporis xpi que impas-
sibilis sit in aliā substātiā cōuertatur. Si quis
aūt dicere velit quod sicut miraculose panis in
corpus xpi conuertitur. ita miraculose acci-
dentia in substātiā conuertuntur. Primo qui
dem hoc non videtur miraculo hoc esse con
ueniens quod hoc sacramentum putrescat vel p
cōbustionem dissoluatur. deinde quod putrefac
tio vel cōbustio [illegible] nature ordine hu
ic sacramento accidere inuenitur. quod non so
let esse in his que miraculose fiunt. Ad hāc
dubitationem tollendam quedam famosa
positio est adinuenta que a multis tenetur. Di
cunt enim quod non contingit hoc sacramentū
in carnem [illegible] aut sanguinem per nutri

[illegible] vel in cinerem per combustionem aut putrefactionem non sunt [illegible] accidentia in substantiam nec substantia corporis xpi sed redit [illegible] miraculo substantia panis que prius fuerat et ex ea generantur illa in que hoc sacramentum converti invenitur. sed hoc quidem omnino stare non potest. Ostensum est enim supra quod substantia panis in substantiam corporis xpi convertitur. quod enim in aliquid conversum est redire non [illegible] nisi econverso illud convertatur in ipsum. [illegible] quod substantia corporis xpi convertatur in panem quod est absurdum dicere. Adhuc si substantia panis redit necesse est quod vel redeat speciebus panis manentibus vel speciebus panis iam destructis. [illegible] manet sub eis substantia corporis xpi. Sequitur ergo quod simul est substantia panis et substantia corporis xpi. Similiter etiam nec corrupt[illegible] quia substantia panis non est sine propriis speciebus. cum quod destructis speciebus panis iam generata est alia substantia ad cuius generationem ponitur quod substantia panis rediret. Concludit ergo sanctus thomas libro quo supra .c. [illegible] quod melius accedum videtur quod in ipsa consecratione sicut substantia panis in corpus xpi [illegible] conceditur quod subsistat quod est proprium substantie. et per consequens quod omnia possent facere et pati sicut si substantia adesset. unde sine novo miraculo et nutriunt et mutant et incinerantur et putrefieri possunt. eodem modo et ordine ac si substantia panis et vini ibi esset. hec ille.

Quare nunc non oportet quod ibi sit novum miraculum [illegible] Richardus in .iiij. dist. xij. [illegible] accidentia in sacramento altaris [illegible] se existere [illegible] quod sic per se ex natura operentur [illegible] novum miraculum non est sicut [illegible] post miraculosam [illegible] videre novum miraculum non est sed naturale. non enim intelligendum est sic accidentia operari in virtute substantie quod necessaria sit eis ad suam operationem aliqua virtus substantie que non sit accidens [illegible] cum existentia sed pro tanto hoc dicitur quia non possunt operari nisi sint et naturaliter non possunt esse nisi per substantiam et quia ipsa accidentia sunt quedam virtutes substantie. ideo [illegible] eorum existentia sunt [illegible]

tia sit per supernaturalem potentiam [illegible] sic est [illegible] agere.

Impossibile est quod corpus xpi sit in sacramento [illegible] frangatur in partes.

[illegible] impossibile est. [illegible] [illegible] fragitur illud sacramentum in [illegible] ergo impossibile est quod sit ibi corpus xpi. probatur consequentia. quia fractio illa que sensibiliter apparet non potest esse sine subiecto [illegible] nec subiectum sit corpus xpi. ergo impossibile est quod sit ibi corpus xpi sed sola substantia panis et vini. Respondeo ad illud patet manifeste ex his que supradicta sunt quia fractionis subiectum possumus ponere dimensiones per se subsistentes. [illegible] corporis xpi eo quod totum corpus xpi [illegible] [illegible] habet. Dictum est enim supra impossibili .xij. quod corpus xpi est in hoc sacramento per suam substantiam ex vi sacri. Dimensiones autem corporis xpi sunt ibi ex naturali concomitantia quam habent ad substantiam. econtrario enim sit quod corpus naturaliter est in loco. nam corpus naturale est in loco mediantibus dimensionibus quibus loco [illegible] [illegible] [illegible] toto quod [illegible] in toto. unde et corpus naturale sic est in toto loco totum. quod non est in qualibet parte loci. Sed partes corporis partibus loci coaptantur eo quod est in loco mediantibus dimensionibus. Si autem [illegible] substantiale sit in aliquo loco totum cum toto et in qualibet parte eius sicut tota natura et species aque est in qualibet parte aque et tota anima est in qualibet corporis parte. quia igitur corpus xpi est in sacro altari ratione substantie in quam conversa est substantia panis dimensionibus eius manentibus sicut tota species panis erat [illegible] corpus xpi est sub qualibet parte earundem. non igitur fractio illa aut divisio attingit ad corpus xpi ut sit in illo tamquam in subiecto. Sed subiectum eius sunt dimensiones panis et vini remanentes sicut et aliorum accidentium [illegible]

remanentiam dicimus eas esse subiectum. verba sunt sancti thome in libro quo supra. c. lxvij. Si mile etiam inuenitur in natura quod imagine in speculo existente si frangatur speculum non ta men frangitur imago et in quot pecias specu lum frangitur in toto integra manet et refulget ymago. Non ergo mirandum si hoc in hostia si at virtute diuina. figura huius precessit. Exo. iii. in rubo qui videbatur ardere non combu rebatur. videbatur ignis in rubo ardere ac si deberet rubum frangere ac comminuere et in cinerare et tamen ab igne non ledebatur. non frange batur non vorabatur. non minuebatur. non incine rebatur. sic nec corpus christi in comedendo ore non leditur a dente. non frangitur vorando con sumitur. sed sicut rubus in igne ita corpus christi il lesum integrum remanet sub fractione specierum que si non sic in [illegible] christus vero reperisset in se Richardum illam flagellationem et perfo rationem qua fuit flagellatum etiam perfora tum in sua passione.

Probatur corpus christi sumi et consumi.

Sacramentum impossibile est quod illud sacramentum sumatur et non consumatur dum quod vos christiani asseritis. Videmus enim quod omne obiectum quod est certe magnitudinis cum comeditur et voratur et consumitur et comprehenditur. christus videtur totus mandicatur ergo debe ret esse consumptus. Responsio sancti patris ex predictis. Non enim substantia corporis christi sed species panis consumuntur sicut etiam ipsa ubi manentium mentem manserunt et permanere poterunt ut dictum est in. xvij. impossibili ubi dicitur frangi tur pater in precedentem [illegible] sic etiam et cum concedere possumus quod consumuntur. corpus ta men christi manet integrum et viuum. Simile etiam reperitur in natura et scriptura. In natura est ex emplum de scientia que data non decrescit. vnde totam meam scientiam possum alteri dare et tota in me remanebit. Fons etiam quolibet aquam tribuit et aqua quolibet de fonte sumitur et fons non con sumitur. Videmus etiam quod de mari semper fon tes et flumina egrediuntur et tamen mare non consu mitur nec minuitur. Sic videmus quod vna can dela mutuat lumen suum multis candelis sine diminutione sui luminis ita in proposito filius dei est sapia et uro panis lumen de lumine de us verus de deo vero. fons totius clementi

e et mare infinite bonitatis christus veraciter in hoc sacramento quotienscumque et a quocumque sumptus numquam consumitur. Unde cantamus in prosa. Sumit vnus sumunt mille tantum iste quan tum ille nec sumptus consumitur. Simile etiam est cum homo comeditur a leone anima non con sumitur sed solum corpus. ita e conuerso cum sumitur a sacerdote christi corpus non consumitur sed sole species panis et vini. vnde sicut corpore ho minis corrupto anima integra separatur. ita fa cta corruptione circa species desinit corpus christi esse in illo. Unde dicebat beatus andreas egea quod agnus iste postquam est a fidelibus comestus ve manet integer et viuus. Hoc mirabile legimus in sacra scriptura quia. iij. Reg. xvij. c. legitur quod helyas et mulier vidua sarepthana comede runt de farina ydrie et de oleo quod erat in lechi to et tamen ydrie farina non defecit et lechitus olei non est minutus iuxta verbum domini per farinam ydrie corpus christi in pane. per lechitum olei sacramentum in con[illegible] non [illegible] quod si [illegible] sumpta non [illegible] in [illegible] totus [illegible] corpus et sanguis christi in illo sacramento. Item de quinque panibus saturati ho mines quinque milia hominum. et. xij. cophini sunt im pleti. Ideo dicebat iob in. c. v. Ad cuius potentiam eloquium meum qui facit magna et mirabi lia et inscrutabilia absque numero.

Quod manducans partem manducat.

Sacramentum Impossibile est. dicunt iu dei. Uos christiani dicitis quod ille qui man ducat partem hostie illius sacramenti manduc at totum christum. Illud est impossibile cum omnis pars minor sit suo toto. Respondetur quod non verum est quod sumens minimam partem hostie non sumat totum christum sumit. Dictum est enim supra quod partes ille non subiectantur in christi corpo re sed in dimensionibus quantitatis panis que separate sunt et habent esse per se mira culose. Facta igitur innumerabilibus fractio nibus dummodo tamen appareant species panis vi num et integrum corpus christi est sub omnibus illis speciebus. et ideo sumens minimam particulam sa cramenti tantum de christo sumit quantum sumens to tam hostiam quia vtrobique totus christus. Non er go quicumque communicans partem hostie. partem christi suscipit sicut iudei putant. et huius est si mile in natura de verbo loquentis quod to

tã est in parua parte sicut in magna equaliter quod etiã figuratũ fuit Exo. xvi. vbi legitur quod quilibet de mãna habebat equaliter. vnde plus colligens de mãna non plus habebat sed putrescebat. Ita in hoc sacramento quilibet sumit corpus xpi equaliter et qui plus i maiori quantitate hostie consecrate crederet inuenire non esset nisi putredo infidelitatis. ideo dicitur Eccl. xi. mirabilia opera altissimi solius et gloriosa et abscondita et inuisa opera illius. et sic non videntur ad sensum. licet visa sint in scriptura et natura sm intellectum.

Quod illud sacramentum sit verus deus licet vna pars maneat in altari et altera cadat in terram.

Decimumseptimũ impossibile est. Quod aliquando accidit vel accidere potest quod vna pars illius sacramenti manet in altari et altera cadit i terrã et pedibus conculcatur dicere autem quod deus cadit in terram et quod pedibus conculcatur est, dicere impossibile cum deus non possit cadere nec pedibus conculcari. Respondetur si talis casus accideret ex negligentia sacerdotis peccaret. et esset digne puniendus et multoplus si faceret scienter nec tamen ex hoc aliquod sequitur impossibile. quia casus in terrã et conculcatio pedũ non corpori xpi nec deo sed dimensionibus panis et accidentibus illis attribuerentur sicut et frangi et in aneram vt dictum est in precedentibus.

Quod xpus in sacramento existens verus deus non tamen cadens in terram eleuat se et permittit se ab immũdis contrectari.

Decimumoctauũ impossibile est. Quia si esset deus ille xpus vester qui est in sacramento cum cadit in terram eleuaret se. nec non permitteret etiam se a malis et immundis sacerdotibus tractari oppositũ videtur experimentaliter ergo ipossibile est eũ esse deũ. Respondetur quod vt dictum est quod in hoc sacramẽto est xpus verus deus et verus homo. xpus autem propter honorẽ et reuerentiã diuinitatis semetipsum humiliauit in hoc mũdo et seipsum exinaniuit ut a mũdo fuerit alienus homo in mundo ita humilis sicut ipse qui ipse permisit suũ corpus flagellari. vulnerari. plagari. conspui. colaphizari. derideri. spinis coronari. felle et aceto potari. et quicquid voluerũt facere sustinuit et et iniurias et contumelias et vituperia omnia sustinuit patienter. sic et sacramentũ corporis sui honoratur et adoratur ratione diuinitatis concomitantis et placet sibi ac permittit quod aliquã apparteat quasi impotentie et defectus vt non eleuat per se et tractari non solum a bonis sed etiam malis ministris sicut permisit se tractari a malis in vituperio et morte et a bonis in sepultura et vnctione. Dic mihi iudee quare archa testamẽti portabatur humeris leuitarũ et non ferebatur per se ipsam. Nãquid si ponebatur in terra ibi manebat nec eleuabat se nisi eleuaretur ab eis. Nãquid cũ ceperũt philistei qui erãt mali per portauerũt ad terrã suã. Dic mihi quare nõ defendebat se vel quare nõ redijt per seipsam vel quid factum fuit de ea cũ facta fuit preda nabuchodonosor. Dico ergo quod deus mãdauit moysi facere archã nõ vt ipsa plicaret per se nec vt ambularet per se nec vt staret per se. nec vt eleuaretur per se sed propter vt fieret ad ponendũ in ea legem et mãna et virgã aarõ et precepit quod poneretur in loco plus deuoto et solẽni et honorabili qui erat in tabernaculo vt omnes ipsam respicientes haberent fidẽ et timorem et reuerentiam deo. et vt ibi populus iret ad petendũ petitiones suas dño. nec ducebat populus. Eamus ad archã sed eamus ad deum sic etiã cũ deus et homo xpus ihesus ordinauit istud sanctũ sacramẽtũ nõ ordinauit eũ vt plicaret nec vt ambularet nec vt faceret iudeos aut apostatas et hereticos malos [illegible] ipsum vt populus respiciens ipsum haberet timorem et in eo diuina maiestas adoraretur et honoraretur. Et sicut propheta cũ inuitabat populũ vt ascẽderet in ihrlm. nõ dixit ascendamus ad domũ arche testamẽti nec legis. Sed dixit. venite ascendamus ad domũ dei. Si ergo illa erat domus dei propter archã et hoc est corpus dei propter sacramentum. Nõ ergo laudẽt se iudei in fide dei. quia viderunt mare siccum solẽ stãtem iordanem descendentem lucem versam in tenebras et aquam in sanguinem et virgã in serpentem. palmitẽ in amygdala. virgam que ridiculam floreret.

montes fumigare sine igne. tonitrua sine nubibus. voces sine corpore. manna de celo. aquam sine fossione. victoriam inimicorum sine gladio. lucem de nocte. quia hec omnia viderunt et in deo nunquam crediderunt. nec in terram desiderabilem nunquam intraverunt sed in deserto mortui sunt. Populus autem christianus nihil horum vidit. sed in veritate sanctum sacramentum fuit ordinatum in cibum. Cibus autem quicunque sit dimittit se tractari ad voluntatem coquinarii sive sit coctus aqua. sive assus igni sive frixus vel quovis alio modo preparatus dimittit se etiam cibus tractari a ministris si volunt portare in auro vel argento vel quovis alio metallo: vel in ligno vel in scutella lutea etiam cum pomis et sine eis. Dimittit se etiam cibus tractari a comedente si vult ipsum comedere in mensa alta vel bassa. sive incisum vel latius. vel admixtis ad voluntatem comedentis. Sic ergo patet quod cibus est ordinatus ad voluntatem comedentis et non ut saliat vel ut loquatur vel ut elevet se vel ut fugiet. Cum ergo christus ordinaverit corpus suum in cibum. Johannis. vi. Caro mea vere est cibus et sanguis meus etc. Ordinavit ergo eam ad voluntatem sumentium. Non est ergo mirum si cadens in terra non elevet se et dimittat se a malis ministris sicut a bonis tractari.

Impossibile est quod in illo sacramento sit verus deus et quod descendat in stomachum cum sumitur.

Decimumnonum. Impossibile est. Nos christiani sumimus hoc sacramentum et comedimus eum. Oportet ergo quod descendat ad stomachum et ad locum digestionis et intestina et cetera. que omnia impossibilia videntur et vos ponitis in isto sacramento esse deum et ideo ista repugnare videntur. Respondetur. Nec mihi videtur cum tu comedis panem quis modus vadat ad cor et quis ad cerebrum quis ad intestina. Oportet quod dicas quod de quolibet vadit ad quodlibet membrum quod convenit sibi quia quodlibet membrum recipit quod est suum sicut opera boni dolor sed acetum vel amarum. splen cibum acetosum et omnis cibus salsus vadit ad renes.

Sic et homo consideratur in duas partes scilicet in partem corporalem et in partem spiritualem. partem corporalem nutriunt et sustinent cibi corporales. Sed partem spiritualem sustinent cibi spirituales. Cum ergo istud sanctum sacramentum sit cibus spiritualis et non corporalis. Ideo sicut in sepulchro christi corpus non descendit in corruptionem sic nec in hoc sacramento cum sumitur a quocunque non descendit christi corpus ad locum digestionis nec ad intestina et cetera. Sed ut dicit Hugo de sacramentis. parte. viii. capitulo. xiii. quod dum istud sacramentum sentitur in sensu in ore in dentibus in gustu. ibi est christi corpus: cum vero non sentitur corporaliter statim desinit ibi esse corpus christi. Cuius verba sunt hec. quando in manibus sacramentum cum tenes corporaliter tecum est quando ore suscipis corporaliter tecum est quam manducas et gustas corporaliter tecum est. denique in visu in tactu in sapore corporaliter tecum est. quando sensus corporaliter afficitur presentia corporalis non aufertur. Postquam autem corporalis sensus in percipiendo deficit deinceps corporalis presentia querenda non est sed spiritualis retinenda. dispensatione completa est sacramentum manet christus de ore ad cor transit melius est tibi ut eas in mentem suam quam ut in ventrem tuum. cibus iste anime non corporis est. noli in ipso querere consuetudinem cibi corporalis. venit ad te ut comedatur non ut consumatur venit ut gustetur non ut incorporetur. Augustinus vocem de celo audivit quia hoc a terreno illi dari aut respondere non poterat. cibus sum grandium cresce et manducabis me non ut me mutabis in te sicut cibum carnis tue sed tu mutaberis in me. Itaque gaudenter queritur quid in sacramento datur sensui exhibitum sit quid spiritui accomodatum. Sequitur post hec ergo si corporalem presentiam christi queris in celo quere ubi et primo fuit quod per sacramentum suum corporaliter tecum esse incipiet et vide [illegible] quando ad te venit hec ille. Et si dicas forte quod illud quod vere manducatur in ventrem vadit et in secessum emittitur. Respondetur quod in

illo sacramento triplex co(m)edit manducatio. una carnalis qua species ille dentibus teritur. Alia sacramentalis qua corpus xpisti verum sub speciebus contentum sumitur. Tercia est spiritualis qua ipsum corpus mysticum cum eo sumitur. In prima … tria sunt. primum in ore masticatio. secundum in ventre sumptio. tertium in membris unio. et hec tria conueniunt speciebus. secundum vero et tertium suo modo conueniunt corpori xpisti. tertium vero tantum conuenit corpori xpisti mystico. … per sacramentum hoc fit unio cum xpisto capite et cum corpore mystico eius … manducatio … venit et non ipse illi. Ad argumentum ergo dicitur quod illud intelligitur de manducatione carnali. sic vero xpistus hic non manducatur. Vel aliter dicit quod intelligitur de cibo qui habet aliquid … Impossibile vero aliud in hoc sacramento hoc non inuenitur et ideo nihil ad sensum cuiusque. verba sunt petri de tharantasio in iiij. distin. xii. articulo .i.

Quod in illo sacramento sit verum corpus xpisti per miraculum quotidie.

Deinde impossibile est. Dicunt iudei. Vos xpistiani asseritis quod quotidie illud sacramentum in ecclesiis celebratur illud videtur impossibile quia tunc non esset miraculum cum miraculum semel accidere soleat et si illud semel accidisset in vita xpisti ad confirmationem sue legis non reputaremus impossibile ut alia miracula que semel vel raro fiunt. sed dicere quod illud miraculum continue in qualibet ecclesia fit et infinities repetatur istud videtur apparenter impossibile quia sapientes dicunt miraculum non esse quod continue fit. quia talia opera magis nature attribuerentur quam miraculo. Respondet ad illud argumentum magister Johannes conuersus libro de concordia legum. titulo. iij. viij ca. dicens quod de facto sic fuit quod viuente xpisto … in terra ante mortem suam et quotidie illud miraculum sit vel minus sit possit. Et dico quod possibile est deo quantum et ubi sibi placuerit mirabilia operari. prout dicitur in thalmud quod inter mirabilia que fiebant in domo sancta erat unum notabile inter alia quod quando totus populus ibi erat stans ideo erant valde compressi et stricti sed quando adorabant prosternebant se et esset in loco magis spaciosus. et illud non semel. sed semper asserit quod sicut ibi populus sic conueniebat. Item dicit quod in domo sancta sanctorum erant ipsius mensura decem cubitorum multiplicatorum per decem et sic erunt centum cubiti. et quod ibi erant duo cherubin et quilibet eorum habebat decem cubitos super decem multiplicatos et sic erant centum cubiti in quolibet cherubin. et illud est magnum impossibile et tamen fiebat semper et quotidie dicendo quod erat corpus sine loco. quia unus cherubin licet erat tantus in quantitate quantus erat locus et sic totum locum occupabat. Ubi ergo erat alius cherubin. non oportet aliud dicere nisi quod unus cherubin erat sine loco et illud est impossibile. hec ille. Patet ergo quod non repugnat miraculo plures fieri. nam quid. n. miraculum fuit manna de celo datum filiis israel. quod non negabunt iudei. Sed constat quod non semel pluit illis manna ad manducandum sed .xl. annis sicut dicitur Exo. xvi. filii autem israel manducauerunt in annis in deserto .xl. annis donec venirent in terram habitabilem. Sic et illud preciosum sacramentum manducabunt fideles qui dum fuerunt in deserto huius vite quousque veniant in terram habitabilem terram. scilicet viuentium: que est proprie terra promissionis eterne. Ea ergo que a iudeis impossibilia circa illud sacramentum allegantur patent non esse impossibilia sed deo valde possibilia. … quia … xpistus … et verus deus ut supra ostensum est. ideo sibi omnia supradicta possibilia sunt. Sed dicit forte iudeus … quomodo … deum vocat se panem. Joh. vi. Ego sum panis. numquid ex scriptura haberi potest quod deus debeat esse panis dico quod sic. unde super illud Leuiti. xxi. … et panes dei sui offerunt. ubi littera nostra habet et panes dei sui. littera hebraica habet et panis dei sui. et sequitur et panes propositionis offerent. hic habet littera hebraica. panis dei sui. et sequitur omnis qui habuerit maculam de semine aaron sacerdotis non accedat offerre hostias domino nec panes dei sui littera hebraica habet panis dei sui. Et sic in toto illo capitulo ponitur panis dei sui et non dei sui nec dei sui ad significationem huius almissimi sacramenti. Iterum non est pretermittendum in fine istius materie ad memoriam reducere de illo sacramento ea que

sequitur in maiorē cōfusionē iudeorum ne gātiū illud sacramētū. nā Leui [illegible] mā uit in lege dēus. q̄ qn̄ celebraret sacerdos [illegible] [illegible] panis [illegible] et poneret in manib' aaron et q̄ eleuaret ante deū. Item q̄ [illegible] panis [illegible] per [illegible] ad deū sacerdos et ut erat [illegible] magr̄ rabb [illegible] hanc sapiētes thalmud q̄ [illegible] leuabat illū panem sursum et deorsum ad dex trum [illegible] et illud [illegible] q̄ [illegible] [illegible] istud sacramentū mādauit lex mosaica .xv. sicut de aeris primitias separabitis ita et de pul mētis dabitis primitias dn̄o. Et sequitur in lin gua hebraica de primitiis pulmētorū uestrū [illegible] .i. totū panis eleuabitis dn̄o. et il lud signabat illud altissimū sacramētū. Te nes similiter erat iste doctor q̄ magister [illegible] dabitur [illegible] [illegible] illud [illegible] .i. totū panis māda [illegible] [illegible]. Item malachie pn̄o habetur q̄ sacrifici [illegible] mādā q̄ uerū est de isto altissimo sacro q̄ est uia recta hoībus ad glām padysi. et pa pprettia in qua oblatione non fuerat aliqua pollutionū q̄ erāt in aliis sacrificiis. Et ibi dem malachie .i. quis est in uobis qui clau dat [illegible] et incendat altare meū gratuito [illegible] est mihi uoluntas in uobis dicit dn̄s exercitu um. et munus nō accipiā de manu uestra. Ab ortu .n. solis usq̄ ad occasum magnū est nomē meū in gentibus et in oī loco sacrifi catur et offertur nomini meo oblatio mūda q̄ magnum est nomē meū in gentib' dicit dn̄s [illegible] et uos polluistis illud in eo q̄ dicitis. mensa dn̄i contaminata est et q̄ sup ponitur contēptibile est. [illegible]. Ad hoc etiam [illegible] [illegible] dominus uoluit ut nasce tur in bethleem iste sanctus messias de quo [illegible] bethleem hebraice interpretatur do mus panis. et ego dicit supradictus magi strabaneo cōuersus ante q̄ reciperem istā le gem [illegible] [illegible] et locutus sum frequenter de ista materia cū [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] qui erat [illegible] litteratus et nō quiesce bat animus meus ex dictis ipsius et feci [illegible] [illegible] mando deū ut [illegible] ut me dignaretur in ista materia plenius infor mare. et quadā nocte dū dormirem uidi in sō nis quēdam hominem uestibus albis ue stitum et domum meam aduenit [illegible] lumine replebat et cū interrogassem quis es set respōdit abrosius ep̄s mediolāen. et dixit mihi. Scias amicū meū misisse [illegible] deū pro te orasse ut dignaretur te in hoc materia informare et hoc dubium quod de isto cons [illegible] altissimo sacramento penitus remo uere. q̄ [illegible] sacramentum fit in memoria sancti messie et in [illegible] deuote et crede quo niam sic se habet rei ueritas et in [illegible] uer bis cor meum aliqualiter acquieuit. Sequē ti nocte uidi obtenebrare totum mundum et iudei interrogabant in hac obscuritate pro ueniebat q̄ radii ipsi solis et lune et omnia [illegible] [illegible] et se sub meis uestibus occultabāt et deinde renuntiabatur illa obscuritas pau latim. et uidebam solem pulcherrimū in lu ce sua. et uidebam in ipso quandam feminā et unum puerum pulcherrimum et de ore pu eruli lux clarissima pullulabat et petebam ue stimo expositionem et respondebant mihi totum mundum obscurum fuisse ante aduē tum huius paruuli. et de ipso exiens lux re splenduit toti mundo. et exinde a corde meo omnia dubia sunt ablata et dixi cum Anna .i. Regū .i. Exultauit cor meum in domino et exaltatum est cor meum in deo meo quia letatus sum in salutari tuo. non est sanctus ut est dominus nec enim est alius extra te et non est fortis ut deus noster. hec ille. Hec in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q̄ [illegible] de patribus de conuersione panis in uerum xp̄i corpus et de conuersione uini in uerum sanguinem [illegible] q̄ [illegible] [illegible] cum ipsi non habeant pro certitudo q̄ ipsi [illegible] [illegible] propter [illegible] sapientum thalmud hūc sacratissimum cibum non habent angeli nō uiderunt patriarche nec comedebāt prophe te sed solum est cibus christianorum qui ne ducit ad uitam eternam.

Incipit consideratio septima de iudeorum crudelitatibus que tribus explicatur punctis principalibus.

Septima consideratio huius libri est de crudelitatibus iudeorum de quibus mirandi sunt. Legimus in generali historia ut in troyana hystoria pirrum achillis filium crudelitatem exercuisse quia polixenam virginem priami regis troyani filiam dilaceravit et eius sanguine sui patris sepulchrum irrigavit. Legimus etiam in nono libro valerii maximi c. ij. de crudelitate: sillam romanum crudelem fuisse quia quatuor legiones Mariane partis contra fidem eius datam in campo marcio trucidari et in tyberim proiici fecit: et qui virorum cede non contentus mulieres eorum occidi fecit. Legimus ibidem et hanibalem crudelem quia de corporibus romanorum pontem in flumine gello fecit supra quem traduxit exercitum. Legimus ibidem et barbaros crudeles qui pecoribus mactatis et intestinis eiectis interimi debent homines preter capita: ut eis abundantia pestem ministrando vel a vermibus ex putrefactione nascentibus roderentur. Sed si volumus attendere crudelitates iudaici populi longe seviores predictis inveniemus et erunt tria puncta principalia huius considerationis. Primus punctus erit de crudelitate iudeorum erga christum messiam et deum suum. Secundus de crudelitate iudeorum erga seipsos. Tercius de crudelitate iudeorum erga christianos.

De crudelitate iudeorum erga christum messiam.

Primus punctus est de crudelitate iudeorum erga christum quem licet probatum sit supra li. i. esse verum messiam eorum et verum deum et hominem probatur etiam supra in isto iij. li. consideratione. iij. v. et vi. et declaratur hec crudelitas quia duplex. Primo sic. crudelis est cum quis insurgit contra innocentem se iustum et bonum. Crudelius autem quis insurgit contra suum equalem iustum et bonum. Sed crudelissimum est cum quis insurgit contra dominum suum et regem suum iustum et innocentem et bonum. talis fuit crudelitas iudeorum contra christum. Ipse enim erat dominus et rex suus teste pylato dicente Iesus nazarenus rex iudeorum. et iterum. ps. ij. Astiterunt reges terre et principes convenerunt in unum adversus dominum et adversus christum eius quem ps. ad litteram exponit de christo etiam fuit antiquos doctores hebreorum. Unde rabi salomon in principio predicti psalmi dicit. parentes nostri exposuerunt hunc psalmum de rege messia. ipse innocens quia iniquitatem non fecit nec inventus est dolus in ore eius ysa. liij. Et ideo cum iudei eum de pluribus falso accusarent pylatus respondit. Ego nullam causam mortis invenio in eo [illegible] Luce xxiij. Ipse erat iustus et bonus [illegible] pylatus dicens. Innocens ego sum a sanguine iusti huius math. xxvij. Iude et uxor sua confessus est dicens. Nihil tibi et iusto illi. ibidem quia dicit Nullo modo condenes eum sed magis dimitte eum [illegible] rex [illegible] non crudeliter eum tradere morti et talis morti qua nulla ignominiosior. nulla crudelior tempore illo inveniebatur [illegible] iudei [illegible] christum quam prelegerunt liberare barrabam qui homicidium fecerat [illegible] crudele est humilem et prostratum punire. Novimus enim leones prostratis et humiliatis parcere. sed iudei prostrato domino coram pylato et pontificibus non pepercerunt christo etiam sine mora et mensura [illegible] [illegible] math [illegible] [illegible] qui [illegible] et [illegible] crudeliores leonibus fuerunt quia ps. xxi. Aperuerunt super me os suum sicut leo rapiens et rugiens scilicet contra bestiam vel hominem sibi resistentem. Item satis crudele est percutere aliquem eo quod verum loquitur sic fecerunt iudei. cum percusserunt eum alapa dicentes. sic respondes pontifici. et dixit ihesus: si male locutus sum testimonium perhibe de malo si autem bene cur me cedis. quasi dicat crudeliter mecum agis. Item autem si vituperatur qui reddit malum pro malo. et plus qui non reddit bonum pro bono plus debet vituperari quasi crudelissimus qui reddit malum pro bono. Sic fecerunt iudei. qui pro tantis beneficiis sicut christus eis fecit infirmos eorum curando. leprosos mundando. cecos illuminando. obsessos a demonibus liberando. et eorum mortuos suscitando procuraverunt sibi mortem. Ideo christus de eis conqueritur sicut plangit ecclesia in eius persona

dicens per Michee. vi. Popule meus quid feci tibi aut in quo contristaui te? quia eduxi te de terra egypti parasti crucem saluatori tuo. [illegible] et manna cibaui te et introduxi te in terram satis optimam. quid vltra debui tibi facere et non feci. Ego quidem plantaui te vineam meam speciosissimam et tu facta es michi nimis amara. aceto namque sitim meam potasti et lancea perforasti latus saluatoris tui. [illegible] et tu flagellatum me tradidisti. Ego te eduxi de egypto demerso pharaone in mare rubro et tu me tradidisti principibus sacerdotum. ego ante te aperui mare et tu aperuisti lancea latus meum. Ego ante te iui in columna nubis et tu me duxisti ad pretorium pylati. [illegible] et tu me cecidisti alapis et flagellis. Ego te potaui aqua salutis de petra. et tu me potasti felle et aceto. Ego propter te chananeorum reges percussi et tu percussisti arundine caput meum. Ego dedi tibi sceptrum regale et tu meo capiti spineam coronam. Ego te exaltaui magna virtute et tu me suspendisti in patibulo crucis. Popule meus quid feci tibi aut in quo contristaui te? responde michi. quasi dicat. nihil feci tibi nisi bonum et tu quasi crudelissimus rependis michi malum iuxta illud. ps. Retribuebant michi mala pro bonis et odium pro dilectione mea. Fuerunt etiam iudei crudeliores lamijs sicut Ieremias de eis conqueritur Treno. iiii. [illegible] catulos: filia populi mei crudelis quasi struthio in deserto super quo glo. Isidori hystorie sic dicit. Sed et lamie etc. phariseorum et scribarum doctrina exprobatur quia lamie dum ... hec doctrine paruulos negauerunt. lamia enim crudelior suis fetibus quam cetere bestie. ... sic pharisei populo doctrinam negauerunt ... super lamiauerunt struthionibus. illico quia oua sua ubi exponunt nec incubant calefaciunt. lamia bestia dicitur ... quam quidem ... de ... suspicantur quam prece dicitur eo quod multa [illegible] manus miserunt in filium dei. plangat ergo synagoga que quasi struthio nullam sibi [illegible] dei.

De crudelitate iudeorum erga semetipsos que ad exprimendam et dampnationem eorum.

Secundo principaliter est quod iudei non solum fuerunt crudeles contra christum messiam regem et deum suum sed etiam fuerunt crudeles contra seipsos se exponendo et perpetuo dampnando. vnde cum pylatus tenens locum cesaris esset in iudicio constitutus vt audiret allegata contra christum et confessus fuisset publice se non inuenire causam mortis in eo sciens quod per inuidiam tradidissent eum morti. et cum confessus esset se esse regem declarauit quod regnum suum non erat de hoc mundo ante quam sententiam daret contra eum confessus est eum esse innocentem et iustum [illegible] tantum desiderabant mortem eius publice se obligauerunt [illegible] super eos et super filios suos clamantes. Sanguis eius super nos et super filios nostros. Math. xxvij. In quo manifeste ostenditur peruersa intentio et crudelitas eorum qui nec sibi nec filiis parcentes ... et super filios nostros, exponentes quod culpam et penam sibi imprecantur et suis posteris [illegible] audito non facias ... et cum audacie non erat in deferendo quasi ... nihil est sanguis. i. effusio sanguinis tales fuerunt iudei effusionem sanguinis christi pro nihilo reputantes hoc peccatum [illegible] ut soluentur Luc. xi. requiretur a generatione ista sanguis omnium prophetarum qui effusus est etc. quapropter eorum seniores ipsi dominum occiderunt. Sic ergo iudei quasi frenetici facti in seipsos manus posuerunt vt christum occiderent dicentes. Sanguis eius super nos etc. O magna crudelitas quod [illegible] tionem et in iram dei perpetuam tradat quod hec obligatio et ... peccatum est potissima causa quod quamdiu mundus durauerit expulsi erunt iudei et filii eorum semper erunt captiui vbicumque sunt et ira dei erit super eos. Item crudele est furari alienum et crudelius furari suum sed crudelissimum est furari seipsum tales fuerunt miseri iudei qui cum passio christi se extenderet ad redemptionem totius humani generis sufficienter et omnes homines naturaliter appetant saluari in deo ob hanc redemptionem et saluationem furati sunt seipsos nolentes participes fieri predicte redemptionis cum voce magna et rabida conde clamauerunt. Sanguis eius super nos et super filios nostros. O infelix iudas qui crudelis fuit contra magistrum suum crudelis fuit contra seipsum laqueo se suspendens

spendens corpus medium diffusa viscerib[us] eius sicut inveniuntur similiter iudei et filios quam crudeles fuerunt contra dominum messiam regem et deum suum quod crudeles fuerunt etiam ipsos se et proprios filios perimentes. unde et [illegible] ad [illegible] super montem christi sicut ait. tyberio augusto pilatus [illegible]. Itaque occidit quod ipse probauit iudeos [illegible] dei dampnatione permisit etc. unde super hanc epistolam lib. i. thezauro. i. sextuno/nio. iiij. Item predicti iudei fuerunt filios neronis crudelissimo qui occidit magistrum suum. Senecam nam volens tolerare moribus eius a pueritia. occidit etiam propriam matrem et eam fecit scindi ut videret locum in quo conceptus fuerat. fecit succendi autem romanam septem diebus et septem noctibus ut experiretur quanta fuerit succensio troyane urbis. finaliter crudelissime occidit seipsum. Sic miseri iudei reddentes malum pro bono occiderunt magistrum et dominum suum propriam matrem suam scilicet synagogam [illegible]. Incenderunt igni sanctuarium suum et ciuitatem et seipsos crudelissime [illegible] et [illegible] tam crudeles erunt sanguinem fuerunt culpam et penam sanguinis christi super se imprecantes. Ideo eorum orationes deus non exaudit ut liberentur a captiuitate in qua sunt. unde ysa. i. Cum extenderitis manus vestras auertam oculos meos a vobis et cum multiplicaueritis orationem non exaudiam. manus enim vestre sanguine plene sunt.

De crudelitate iudeorum erga christianos [illegible] sunt [illegible].

Tercius punctus est de crudelitate iudeorum erga christianos hec generatio praua et exasperans postquam scripsum ut predictum est crudeliter [illegible] versa in rabiem contra christianos quorum sunt perpetui serui [illegible] in mundi partib[us] [illegible] crudelia operantur. et continue ut possunt ferocitatem bestiarum excedentes crudelissime operantur de quibus ut colligere potui ex diuersis scripturis et relatione virorum fidelium vsque in presens tempus et eo tunc quo propter peccatum occasione christi sui per orbem in captiuitatem sunt dispersi. xvij famose crudelitates [illegible] et non est dubium quin sint alie plures nobis occulte [illegible] vno inconueniente plura sequi contingit.

In toletho [illegible] gladio [illegible] [illegible] fuit.

Prima crudelitas iudeorum in ciuitate toletana regni castelle facta est p[er] [illegible] regis [illegible] domini [illegible] [illegible] decimoquarto. tunc ciuitas toletana nobilis et fortis ac multorum bonorum abundantissima. specialiter in multitudine nobilium multum ornata sunt posita in potestate ysmahelitarum et decem sine prelio ex [illegible] iudeorum [illegible] barbarorum sicut narrat frater Iohes [illegible] in cronica sua ac plenius in generali hystoria [illegible] modus [illegible] crudelitatis iudeorum fuit talis ut ibidem legitur cum enim christiani ecclesiastici religiosi milites et alij christiani [illegible] in [illegible] oliuarum propter hanc [illegible] solemnitatis magne fuit suam consuetudinem [illegible] ad ecclesiam [illegible] ut diuinum verbum dei audirent iudei crudeles qui cum sarracenis posuerunt signatam ut [illegible] portas ciuitatis christianis et aperiunt sarracenis sic ut [illegible] quia [illegible] portas [illegible] aperuerunt eis. et inde exeuntes ad christianos cum essent inermes. et de tam [illegible] et periculoso aduentu nihil cogitantes omnes gladio [illegible] quo facto [illegible] et per [illegible] iudeos et [illegible] sarracenis predictam ciuitatem populauit.

In regno [illegible] occiduntur infantes per iudeos.

Secunda crudelitas iudeorum famosa ostensa in regno francorum sicut narrat Vincentius magnus in speculo hystoriali li. xxx. c. xxv. vbi dicit quod anno domini Millesimo centesimo octuagesimo [illegible]. Philippus rex fran/

omnes iudeos de regno suo expulit. Audierat enim sepe multotiens eundem rex a pueris qui in palatio cum ipso nutriti fuerant. quod iudei qui parisius manebant singulis annis christianum unum in obprobrium christiane religionis quasi pro sacrificio in criptis et fossis subterraneis latenter ipsa die vel in illa sacra hebdomada penose iugulabant. et in huiusmodi nequitia perseverantes deprehensi multotiens et igne combusti fuerant. Nam et sanctus Ricardus cuius corpus in ecclesia sancti Innocentii parisius requiescit a iudeis sic interfectus et cruci affixus feliciter per martirium migravit ad deum ubi etiam per eius intercessionem operante deo multa signa miracula facta esse referuntur. Venerabilis ergo philippus rex quod victorie pro deo incessanter davidum gesserat et ob premia meruerat. perfecte formidaverat in ipso regni sui inicio zelo dei flammis accensus est et ad ipsius mandatum capti sunt iudei per totam franciam in synagogis suis in sabbatho. Et spoliati quidem exspoliati sunt vestibus et auro et argento eos siquidem tempore multitudo maxima iudeorum parisius habitabat que de diversis orbis partibus ob pacis diuturnitatem illuc convenerant. Audierant enim strenuitatem regum francorum contra inimicos et pietatem in subditos. Illuc ergo diu conversati in tantum creverant divitiis quod fere medietatem urbis sibi vendicaverant. Sed et contra dei et ecclesie decretum christianos in domibus suis servos et ancillas habebant qui etiam cum eis iudaizabant. Cives quoque milites et rusticos de suburbiis et oppidis et villis supra modum usuris gravabant. et quosdam etiam in domibus suis iuramento astrictos quasi captivos in carcere detinebant. Sed et vasa sacra pro instanti ecclesiarum necessitate sibi nomine vadii supposita tam viliter tractabant quod eorum infantes in calicibus offas in vino factas comedebant et cum eis bibebant. Itaque cum mensibus illis de domibus illorum ab officialibus regis scrutarentur quidam ex eis crucem auream et evangeliorum codicem auro et gemmis decoratum cum aliis vasis in sacco reposuit. et in profundam foveam ubi ventrem purgare solebant prodolor vilissime proiecit. Que omnia paulopost deo revelante sunt inventa. [illegible] edicto a rege ut omnes iudei a regno exirent. quidam ad fidem christi conversi sunt quibus intuitu christiane religionis omnes possessiones suas integre conservavit. Alii vero barones et prelatos ecclesie donis et promissis allicere ceperunt ut per eorum suggestionem et infinite pecunie promissionem animum regis a proposito revocarent. Sed rex nec precibus nec promissionibus verum in proposito emolliri potuit. Illis ergo exeuntibus cum eorum possessionibus his immobilibus ad fiscum regis devolutis, rex eorum omnes synagogas quas scolas vocabant mundari iussit. et eas contra voluntatem omnium principum ecclesias deo dedicari ibique altaria consecrari fecit ut ubi prius christus in ore iudeorum blasphemabatur ibidem a clero et populo laudaretur. hec Vincentius.

Crudelitatem iudei in regno francie christianum quendam flagellantes et spinis coronatum suspendentes exercuerunt.

Tercia crudelitas iudeorum circa idem tempus in predicto regno francie accidit sicut narrat predictus vincentius magnus libro .xxx. speculi hystorialis c. lvi. cuius narratio talis est. Philippus enim rex in francia dum esset apud sanctum germanum in laya. audita causa quendam christianum morte ignominiosa ab ipsis iudeis perpetratam christiane religionis comperiens ex familiaribus suis ignorantibus cum quo iret subito arripuit iter apud braynam velocissime veniens positis in porta ipsius castri custodibus [illegible] iudeos [illegible] et amplius comburi fecit. Comitissa enim ipsius castri muneribus eorum corrupta tradiderat eis quendam christianum cui falso imponebant furtum et homicidium. Hunc igitur antiquo odio contra manibus a tergo ligatis et spinis coronatum per totam villam flagellantes duxerunt et postea patibulo suspenderunt. hec ibi.

In una regni francie provincia omnes christiani occisi sunt.

Quarta crudelitas iudeorum accidit in eodem regno francie. Cum enim iudei maleficiis uterentur et propter hoc tempore [illegible] accidit semel [illegible] quidam quendam crudelissimum volens vindicari de [illegible] [illegible] modo et [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] ligno [illegible] [illegible]

et cum sentiret illam grandi sectam amicitie coniunctam quandam die rogauit eam instantissime ut unum bonum daret ei cor fingens se habere necessitatem eiusdem pro medicina quadam sine quo infirmitas quedam curari non poterat et celerando sanari suum dixit ei quod quidam homo habebat filium [illegible] se daret sibi [illegible] illarum si ei tribueret per [illegible] [illegible] ergo mulier cum [illegible] [illegible] rum. quarebat illud predictum cor a quodam christiano quem per malitiam in pace dimiserat tradidit [illegible] custodiendum [illegible] et quod decem coronas debebat habere pro illo a iudeo in [illegible] anno suo. Cum ergo mulier illa cognouisset iudeum illum maleficium esse deo inspirante et dure reprehenderet maritum. Ille vero econuerso reprehendebat eam dicendo quod ipsa esset causa quod perderet decem coronas et plura alia promissa. Finaliter consilio mulieris factum est quod acceperunt cor cuiusdam porci et tradiderunt iudeo occultissime recipientes decem coronas aureas. quo facto iudeus ille non modicum gaudens maleficijs suis dictis sepeliuit predictum cor in quodam campo [illegible] sepeliuit. Et factum est quod post dies paucos cogregata est in [illegible] de porcorum non solum domesticorum sed etiam siluestrium et tanta fuit hec et pactum inter eos quod omnes inuicem rabidis se morsibus lacerantes occiderunt sic ut nec unus remaneret viuus. quo facto a rege francie cognito iudeo capto [illegible] animalibus [illegible] si cor sepelisset hominis christiani. quare omnes iudei illius loci [illegible] a pluribus fide dignis audiui sic in francia accidisse. Dico autem et pluribus aliis maleficijs vtuntur iudei quam alie nationes mundi cum semper fuerunt [illegible] transgressores ipsi sunt sortilegi ipsi [illegible] ipsi [illegible] ipsi malefici ipsi incantatores. ipsi phitonici neque [illegible] [illegible]. Non inueniatur in te qui lustret filium suum aut filiam ducens per ignem. aut qui ariolos sciscitetur. aut obseruet somnia atque auguria. nec sit maleficus aut incantator neque phitones consulat neque diuinos et querat a mortuis veritatem. hec enim omnia abhominatur dominus. Et iterum Leuit. xx. vir siue mulier in quibus phitonicus vel diuinationis spiritus fuerit morte moriantur lapidibus obruent eos sanguis eorum sit super illos.

De crudelitate iudeorum in alemania ubi puellam occiderunt, et quare iudei in omni prouincia quam inhabitant christianum sanguinem fundunt.

Quinta crudelitas iudeorum famosa accidit in alemania unde refert frater thomas [illegible] in libro suo de apibus. c. xxx. Mirandum celeberrimum quod accidit anno ab incarnatione domini M. cc. lx. quod [illegible] nie [illegible] nomine. Contigit autem ut quedam vetula malignissima iudeis familiaris effecta puellam annorum septem a parentibus ablatam vendidit occidendam. Hanc igitur in lecto [illegible] super pulchre et plura lintheamina obstruentes ore eius in omnibus fere membrorum [illegible] vulnerarunt magnusque cum [illegible] sanguinem exprimentes et in [illegible] diligentissime receperunt. Hanc autem post tormenta defunctam iudei in aquam fluminis prope oppidum proiecerunt et super eam congeriem lapidum posuerunt. Tercia vero ac quarta die per manum erectam ad celum a piscatoribus est inventa et in oppidum deportata. Clamantibus et dicentibus populis ab ipsis iudeis tantum flagitium perpetratum. Erat enim in vicinio marchio [illegible] ad corpus stans circumstantes [illegible] manum ad principem quasi vindictam [illegible] quereret vel forte misericordiam imploraret post modum vero manum retro se deposuit defuncta more supinam. Adductis igitur ad hoc spectaculum impiis iudeis statim eruperunt omnia vulnera corporis et in testimonium nephandi de recto corpore sanguinem effuderunt. mox clamor vulgi attollitur et ad vindictam scelus totaliter est commotus. Et quibusdam indicijs capta vetula conuicta est maxime cum filia eius paruula omnia prodiderit que [illegible] [illegible] quocumque capti sunt qui in puellam manus nephandas extenderunt rotanturque et suspensi sunt cum vetula

[illegible] vero modo se [illegible] hec nobis [illegible] ordinis predicatorum [illegible] et quidam alii qui in villa fuerunt post [illegible] quo hec gesta sunt veritatem retulerunt. [illegible] iudei [illegible] iudeorum in omni provincia quam inhabitant christianorum sanguinem fundebat. Certissime enim compertum est quod omni anno in qualibet provincia sortes mittunt que civitas vel oppidum christianum sanguinem aliis civitatibus tribuat. Constat quidem ex sancto evangelio quod pylato lavante manus et dicente, mundus ego sum a sanguine iusti huius, iudei impiissimi clamaverunt: Sanguis eius super nos et cetera. Super quo beatus Aug. in sermone quodam qui incipit in omni munere dicit: Videt quod ex maledictione parentum currit adhuc in filios vena facinoris per maculam sanguinis, ut per hoc fluxum importunum sanguinis impia inexpiabiliter crucientur quousque se reos sanguinis christi recognoscant penitentes et sanentur. Preterea dicit ibidem supradictus doctor quod audivit suis temporibus quendam literatissimum iudeorum conversum ad fidem dixisse quendam quasi prophetam eorum in extremo vite prophetasse iudeis dicens: sciatis pro certo nullo modo vos posse ab illo quo punimini verecundissimo cruciatu sanari nisi solo sanguine christiano. Quod verbum ceci semper iudei et impii capientes induxerunt omni anno in omni provincia fundendum sanguinem christianorum ut eius sanguine convalescant. Et addidit [illegible] verbum sanguinis intelligentes christiani [illegible], sed proprie illum sanguinem qui in salutem peccatorum quotidie funditur in altari, quem si quilibet verissime conversus ad fidem christi sumpserit ut debuerit mox sanabitur ab illa maledictione paterna. Hec ille in predicto libro. Ex hoc patet quod iudei qui non ficte sed vere accedunt ad baptismum statim sanantur ab illo fluxu sanguinis quem patiuntur.

In alemania fuit cum intoxicaverunt omnes puteos et fontes.

Sexta crudelitas famosa iudeorum facta fuit sedente in cathedra petri Clemente papa vi. qui fuit [illegible] apostolicus et imperante Karolo romanorum imperatore qui fuit .lxxxv. imperator Anno domini M.ccc.xlv. tunc enim compertum est in alemania quod iudei intoxicassent omnes fontes et puteos ut occiderent omnes christianos [illegible]. Iudei enim aliqui coram id confessi fuerunt esse verum. Unde mirantes alemani tantam crudelitatem et timentes gentem periculosam habere inter se per totam alemaniam iudei combusti fuerunt. Habetur ex cronicis imperatorum et summorum pontificum.

In alemania fuit ubi tres infantes christianorum occiderunt.

Septima crudelitas iudeorum famosa accidit circa annum ab incarnatione domini M.ccc.xx. in alemania imperante friderico imperatore. Tunc enim in villa [illegible] civitate teutonie compertum est quod iudei occiderunt tres infantes christianos. Compertum est etiam quod mulier quedam christiana impiissima vendidisset iudeis corpus domini, cuius causa ex precepto predicti imperatoris omnes iudei fuerunt igne cremati, et mulier illa ducta per civitatem predictam a fabris forcipibus igneis fuit [illegible]. hec mihi retulit quidam vir illarum partium [illegible] Arnoldus de alemania qui me certificavit se presentem omnia vidisse predicta [illegible] quod etiam predicat [illegible].

In civitate pavie accidit ubi iudeus quidam [illegible] occidit unum christianum infantem.

Octava crudelitas iudeorum accidit in civitate [illegible], cum iudeus quidam natione [illegible] nomine cum suo filio [illegible] magni medici iudei predicte civitatis cuius nomen erat magister Salomon veniret ad me in conventu minorum vallisoletano Anno domini M.ccc.lvi. et ostenderet se cognoscere errores iudaice gentis et peteret cum devotione baptismo christi [illegible] et interrogavi eum de pluribus et inter cetera [illegible] aliter quesivi ab eo quod ex quo cognoscebat errorem iudeorum et profitebatur veritatem fidei catholice diceret mihi veritatem de hoc quod iudeis imponitur scilicet quod occidunt et sacrificant [illegible] christianos ut eius sanguinem habere possint. Primus hoc sit verum [illegible]

q

[illegible]
anni continuo obseruari ab eis qui [illegible]
scentia et zelo religionis xpianis narrauit mi-
hi [illegible] quod audiuit a
parentibus [illegible]
[illegible]
varia loca ciuitatis [illegible] palacia p-
pter officium suum. [illegible]
tacem non paruam cum quodam peruerso xpia-
no sacomano qui in quodam loco aperuit
unum infantem xpianum etatis .iiii. annorum
ut ab eo seruicium facere consueuerant facere
genitores eorum. Sed quia puer ille erat par-
uulus nec valebat labores sustinere viriles
et amicicia quam habebat cum predicto iudeo
tradidit eum et sibi donauit nihil mali cogi-
tans de his que iudeus gerebat in corde sed
ut ei seruiret. Iudeus vero non modicum gau-
de gauisus cepit infantem et cum eo rediit in
ciuitatem papie ubi domicilium suum habe-
bat. et cum ingrederetur domum suam videns
horam qua posset desiderium sue sentencie
explere cepto infante super mensam extendit
et euaginato gladio caput infantis xpiani
crudeliter abscidit. dimisso ergo capite obli-
to supra mensam truncum cepit et in quandam
secretam cameram cum eo introiuit ut finem im-
pleret peruersum propositum. Interim vero quod
ipse erat in camera hoc ordinante ingressus
est domum quidam magnus canis qui in-
ueniens caput infantis super mensam ipsum
[illegible]
Cum aut iudeus ille crudelis exiret de ca-
mera ut predictum caput tolleret, et ipsum non
inueniret non modicum miratus sed et timo-
re perterritus quod esset discoopertus factum suum
[illegible]
quibusdam sacomannis occultatus est et ut-
que ad mare secrete productus et inde nauigio
transiuit ad turcos et sic euasit manus iusti-
cie ipsum diligenter inquirentis. Fuit autem
cognitum predictum factum crudele propter
predictum canem quia cum tenderet per vi-
cum cum capite in ore casu obuiauit ministris
iusticie qui respicientes non poterant bene
discernere quid esset illud quod canis gere-
bat in ore tamen erat sanguine cruentatum.

Finaliter acclamantibus illis dimisit caput
et ut cognouerunt quod erat caput infantis mira-
ti sunt vehementer quomodo sic ausus esset tam
crudele factum perpetrare. Sequentes igitur
vestigia sanguinis decurrentis guttatim per
[illegible] ad domum
predicti iudei peruenerunt et introeuntes in-
[illegible] et truncum
infantis in camera iudeum vero non inue-
nerunt ut dixi supra. Ecce que audiui a pa-
rentibus meis et pluribus aliis ut predixi et
de quo est fama publica in tota ytalia.

In Saona ciuitate accidit ubi iudei occide-
runt unum infantem xpianum et continuo
comederunt cum sanguine suo.

Ona crudelitas iudeorum famosa
[illegible]
per dictum a ciuitate Ianuensi.
unde predictus conuersus emanuel postquam nar-
hi retulit predictam crudelitatem ut audiuit.
Consequenter narrauit id quod proprijs ocu-
lis conspexit sub forma que sequitur. Cum
enim essem in ciuitate quadam subiecta ia-
nue que dicitur Saona ut viderem sacrifica-
ri quendam infantem xpianum pater meus
[illegible]
fuerunt septem vel octo iudei congregati se-
[illegible]
mentum forcissimum omnes fecerunt de
[illegible] id quod facere volebant. sic quod nul-
[illegible] que gerebant quoquam
dici fieri viderent, quinimmo citius paterentur
mortem vel seipsos occiderent quam aliquid ta-
le alicui viuentium reuelarent quo peracto:
ecce deducitur in medium infantulus quidam
[illegible]
tacto vase illo in quo consueuerunt recipe-
re sanguinem infantium circumcisorum po-
suerunt predictum infantem nudum supra. [illegible]
[illegible] et quatuor iudei illorum intere-
rant occisioni sub tali forma et ordine. Vnus
enim tenebat eum per brachium dextrum. se-
cundus per sinistrum. tercius vero tenebat
caput eius eleuatum sic quod illi tres tenebant
eum in forma crucifixi extensum. quartus se-
dabat [illegible] infantis xpiani sic disposi-
to primo posuit in ore eius stuppas sanie ple-
nas ne scilicet clamare posset et deinde acce-
pit quosdam ferreos acutos satis longos

et mittebat eos crudelissime istis [illegible]
et latera infantis versus partes corporis se
[illegible]
exhorruit faciens crudelissimam nec d plus
respicere potui sed absentaui me [illegible]
sum in eadem domo. Pater meus vero ve
nit a me et dixit mihi multa inter que fuere :
[illegible]
q ea que viderem nec que vidi [illegible]
[illegible]. Sed q antea [illegible]
vel accideret incipsum cum gladio q q a
hominem huiusmodi fecerit reuelarem. Et cum
[illegible]
sanis experimentum. capto ergo corpore [illegible]
[illegible]
mo et deinde fructibus diuersis scz pomis
pomis. nucibus. auellanis. et ceteris que ha
[illegible]
bentes sanguinem illius infantis christiani in q
dam vase miscuerunt et de illa confectione ho
nibiliomnes illi iudei comederunt et ego co
medi de sanguine illo. qui post q gustaui fui
[illegible]
ra sequenti nil potui aliquid manducare vo
lens quasi viscera effundere pre dolore. Et
ecce narraui vobis fideliter sicut vidi et quomo
do manducaui de sanguine predicti infantis
christiani Predicta omnia et plura alia nar
rauit predictus iuuenis emanuel iudeus coram
me et coram venerabilem patrem fratrem pe
trum vola pro tunc in supradicto conuentu
[illegible] guardianum. Et iterum [illegible] iuue
nis q sacramentum percepit baptismi. et post
q baptizatus fuit in ecclesia sancti Ia
cobi predicte ville et vocatus franciscus Eadem
omnia coram venerando in christo patre et dno
[illegible] de beaumonte lucionensi episcopo et
[illegible]
mino petro basque decano ecclesie compostel
lane ac coram aliis pluribus notabilibus vi
ris ecclesiasticis et laycis et publico notario
[illegible]
[illegible]
sup iudicio de duabus crudelitatibus in scrip
tis sunt redacta et signata et in supradicto co

uentu minorum referuntur ad memoriam eo
rum fienda et dixit q supradicta acciderunt
[illegible]
[illegible]
fuit hec crudelitas Anno dni. M [illegible]

In regno castelle accidit in loco qui dicit
Chancaro vbi iudei seminauerunt aculeos in
ciderent christianorum domos.

Aliam crudelitatem iudeorum accidit
in regno castelle in quadam villa q
[illegible]
[illegible] de alamanca. Casus sic vt est vox
communis et publica fama fuit talis. Iude
us quidam filius cuiusdam fabri iudei co
misit quoddam crimen propter quod fuit iu
dice occisus. pater vero eius pre dolore filij
concepit dolorem et peperit iniquitatem vo
lens vindicare se de christianis in predicto lo
co fingit se fatuum per multos dies. Modu
autem sue fatuitatis publicauit in hunc modu
vt ab omnibus fatuus reputaretur q diceb
et noctibus incedebat per locum predictum
clamans et percutiens portas domorum cu
malleis in tantum q iam de eius vocibus et
ictibus non curabant eum fatuum totaliter
reputantes. In domo vero sua secretissime
cum puero suo fabro fabricabat quasdam la
minas ferreas perforatas quibus posset de
nocte omnes portas domorum conclauare
fecit etiam aculeos ferreos qui lingua nostra
abrojos nominantur qui communiter ab vniuer
sis seminantur pro pedibus equorum et bo
uinum conculcandis. Cum ergo haberet suf
ficientem predictorum nocte quadam mul
[illegible]
locum et consueuerunt conclauauit portas a
culeos predictos seminauit vt si qui forte fra
ctis portis exirent in aculeos inciderent. Qui
bus peractis iniustis non est dubium pro a
liquo iudeos congregans gentem omnes christia
nos apposuit ignem domibus et fugit. Cu
ergo habitatores predicti loci pre vigore fu
mi et ignis calore excitarentur surgentes ve
lociter et vrgentes fugerent ad portas ape
riendas recurrerunt et non valentes eas ape
rire multi igne perierunt et si qui euaserunt
fractis portis in aculeos inciderunt grauiter
pedibus vulnerati quare predicte crudelita
tis et malitie inquirere querela ad reges. ve

nit qui secundum q est publica fama interfe- ctus dedit predicto loco q quicunq iudeus in eo vel eius terminis caperetur statim occi- deretur. Accidit aut q iudeus quidem inter- fectus pro [illegible] prefato loco [illegible] q a nullo posset videri quasi derisorie intra- bat interminatum predictum et subito exclamabat dicens hec verba iudeus in thamara iudeus extra thamaram sed qui latebant eum videntes comprehenderunt et ibidem ignibus combusse- runt et ideo in proverbium traductum in illis par- tibus contra iudeos predicta verba iudeus in thamara et iudeus extra thamaram. nec am- plius iudeus aliquis ibi habitavit usq in hodiernum diem.

In predicto regno accidit ubi iudei occi- derunt unum infantem xpianum et pulmonem comederunt cum uxoribus [illegible] suis.

Undecima crudelitas iudeorum ac- cidit in predicto regno castelle circa annu dni. M ccccliiij. Cu enim de no- mine Ihesu in villa valisoletana viginti duos sermones facerem et ultimu in illa materia vellem facere relatu mihi fuit a personis fide- dignis inter quas fuerunt. Reverendus in xpo pater et dns garsias de [illegible] de lucen. eps supra nominatus homo quidam magne scientie et bone conscientie et Rode- ricus iudex de mendoza miles utiq strenuus [illegible] timens deu. q duo iudei in terra [illegible] de almanca ceperunt unu infante parvulu xpianum furtive et ducentes eu extra locum in quodam campo occiderunt et aperientes eum per mediu corporis extraxe- runt cor eius et [illegible] tempore in [illegible] recesserunt. Canes aut ibidem transeuntes corpusculum illud effodientes extra traxerunt et comederunt unus aut eorum brachium cu ma- nu deducens in ore a pastoribus captus est et sic detectus fuit mors infantis qui non inve- niebatur. Iudei aut predicti processu tem- poris [illegible] de aliis de quibus et ipsi confidebant pre- dictum cor combusserunt et in cinerem reda- ctum vino miscuerunt et de illo predicti iu- dei bibentes communicaverunt. Super quo facto presidens iudicatus de almanca fecit dili- gentem inquisitionem et invenit predictos iudeos reos in crimine captoq uno illorum qui secabat factum vir quippe rubeus capil- lis et barba quem ego vidi et tormentis ex- positus confessus est et non negavit. Cumq vellet facere iustitiam de eodem iudeo qui no dormiebant velocissime [illegible] a rege litteras habuerunt in quibus advocabat cau- sam ad se et mandabat militi q non procede- ret ultra quousq amplius videretur in cau- sa et sic cessavit predictus miles ab executio- ne iustitie. Hac ergo certitudine habita ego predictum predicavi sermonem in ecclesia san- cti Nicolai que est prope iudaismum ubi tota villa convenerat processionaliter et etia mul- ti iudei et ibidem aggravavi hanc crudelitatem mihi noviter relatam ut dictum est quod ver- bum publicatum non modicum displicuit iudeis ibidem presentibus ac etiam pluribus aliis de genere suo illos [illegible]. Propter quod sic factum est q iudeus ille ductus fuit ad predictam villam valisoletanam procuratio- nibus aliquibus de genere suo qui protunc magnam partem in cancellaria regia habe- bant ut colore iustitie ipsum liberarent ex- trahentes eum a manibus predicti militis. Positus ergo est in carcere publico. et sic [illegible] predictus dominus Lucen. episcopus lit- teras quasdam recepit a supranominato mi- lite ludovico de almanca nomine proprio ro- boratas quas propriis oculis vidi et in me- moria mea retineo in qua narrabat et asserebat omnia supradicta fore vera. et quod cessaverat ab executione iustitie propter pre- dictam litteram regis recommendans eidem predictum negocium propter honorem fidei et quia erat principalis in consilio regis. Vi- dit insuper predictus dns episcopus inqui- sitionem factam per supradictum militem in qua omnia predicta continebantur ut mihi affirmavit. Sed quia munera et favor timor et amor corrumpunt iudices et eos [illegible] mandebant in causa quorum unus sine al- tero nihil poterat facere in casu illo. et duo illorum erant de genere illo ideo tamdiu illi duo dilataverunt negocium et dissimulave- runt hec et alia similia q nihil usq nunc in executione iustitie factu est ut de iudicibus illis suo tempore deus faciat ultionem.

In eodem regno civitate taurensi accidit ubi [illegible] carnem cu sanguine de cu- te cuiusdam parvuli christiani et [illegible] de- vorarunt.

[illegible] exemplum iudeorum [illegible] [illegible] [illegible]

Cum esset in ea parte [illegible] que [illegible] [illegible] ambularent per duo iudei qui viderunt eos solos et a nemine videri christianos infantes capere voluerunt sed quia cognouerunt nõ habere spacium ad suam maliciam exercendã [illegible] postea vnũ acceperunt et abscindentes frustum carnis de crure eius inuolutũ eos in sanguine eius reliquerunt et statim fugientes in [illegible] se receperunt. Quid aũt fecerunt de carne illa ignoratur quia ex negligentia nulla facta fuerit examinatio [illegible] [illegible] [illegible] ctore dñi Alfonsus de [illegible] episcopus salamantinus certificatione de veritate huius facti. cum paruulus predictus cui caro ablata est. esset filius cuiusdã sartoris sui qui vocabatur iohannes de [illegible]. Item de [illegible] simplex venit ad me volens exponere quendam quendã similem peccatum in confessio regi que talis erat vt in scriptis ostendebat quod dum quendam iudeus quidam cepit paruum paruulum sub clamide nemine vidente et manu posita super os suum ne clamare posset deportauit eum ad domũ suam [illegible] [illegible] [illegible] to clausa porta domus sue [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] infans. et cum clamaret eius quidam operarij venientes de vineis [illegible] et [illegible] [illegible] ante portas domus predicti iudei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] faciebant [illegible] quod iudeus necessitate habuit aperire et inuento infante inquirebant quid causa esset iste clamor et iudeus respondit quod ludebat cum eo sic ergo liberatus est infans ille a loco iudei qui narrauit eis quomodo ceperat eũ iudeus et quõ eũ occidere voluerat. Deductus fuit iudeus ille in presencia [illegible] cum [illegible] eiusdem et [illegible] est causa ad regis [illegible] quid de eo factũ est nõ noui.

In medicinis vbi assignantur tres rationes quare non expedit christianis vti medicinis iudeorũ.

[illegible] videtur dñis complacere. vt eos teneant pro parte sua. et intantum iam dñi temporales immo quod flendum est et peius ecclesiastici eis adherent vt vix inueniatur aliquis eorum qui non habeat penes se zabolum iudeum medicum qui intantũ laudant eos vt dicãt christianos medicos licet peritos sicut ego cognosco ignaros in arte medicine. Cum ergo iudei predicti cognoscant circa se fauores dominorum sunt circa inferiores seu erga homines qui ob eorum manibus eueniat. Narrauerunt qui ob eis receperunt purgationes et flebotomiam consilia me esse existente in ciuitate Segobiensi. Iudeus quidã medicus purgationem quãdam tradidit vni christiano et casu venit alius amicus illius in firmum qui etiam pro tunc indigebat infirmari medicinã [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tunc recipere primus ipse accepit cogitans et illud [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] post quantum hic eum primus mortuus est. Alius vero quasi per miraculũ liberatus de sepultura mihi sunt non est mirũ verumtum quod si [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nem est iudeos medicos semper in suis solemnitatibus laudare consectantes ad inuicem quot [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et causas quare christiani non debent recipere medicinam a iudeo. Ende scilicet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sum in libro bellorum dei. ca. [illegible]. vbi dicit Non expedit christiano aliquã medicinã recipere a iudeo triplici rõne. Prima est quia iudeus secundum veritatem nõ cognoscit naturas et cõplexiones ciborum aliorumque qui eis defenduntur nisi ex auditu nõ tñ ex experiẽtia quã ipse per se facere posset. verbi gratia nõ cognoscit medicus iudeus naturam carnis leporis et cuniculi. et [illegible] et piscis sine squamis. et sic de alijs carnibus per libros sicut cognoscat carnẽ bouis arietis capre et alios cibos quos habuit in vsu comedẽdi. et iam in veritate sapiẽtes medici quod nõ sufficiat aliquis ad hoc quod sit bonus et verus medicus legere in libris quo-

usq̃ venitur experimentis et probationib⁹ me dicamentorum et ciborum et infirmitatum et infirmos visitando. Medicus autem non potest experiri naturam ciborum sibi vetitorum nisi in corpore alieno sicut probant et experiuntur venena in alieno corpore parum sapientes. sufficit ad discernendum cibos vel ea que semper sunt nociua quia sufficit q̃ sciat de illis solummodo q̃ sunt nociua sed non sufficit parum sapientia ad dicendum ea que non sunt semper nociua nec semper [illegible] [illegible] [illegible] quia sapientia in similibus adducit infirmum ad periculum vel ad mortem. Secunda ratio est q̃ talis medicus vel timet facere peccatum secundum legem suam vel non et cognoscat q̃ timet facere peccatum quia sapientes iudeorum dixerunt q̃ melior medicorum ibit ad infernum et causa huius est q̃ intentio medicorum ut plurimum est ut acquirant diuitias vel ut acquirant magnum nomen sibi non ut seruiant deo. et hoc est eis aliqua causa ad elongandum aliquando infirmitates vel ad peiorandum eas vel ut infirmos grauent. et si talis est natura medicorum in generali quanto magis hoc erit de medicis iudeis [illegible] [illegible] timent peccandi ut dictum est. Tercia ratio est q̃ iste medicus iudeus esset timidus in peccando. Reliquis [illegible] [illegible] [illegible] custodiat ab eo quia lex sua precipit ei occidere christianos et eorum bona accipere. defenditur etiam iudeus a reddendo christiano ea que perdiderit et oblitus fuerit. et soluere ei debitum quod debet et facere ei amorem et q̃ est preceptum legis occidere eos. propter que omnis christianus est debitor animae sue si ponit corpus suum in manibus medici iudei. et quia christianus confidet de fide iudeorum cum ipsi non confidant de christianis. quia intentio eorum ad malum prona est et ad suspiciones habendas de bonis. et q̃ ipsi venenose reuertentur in cordib⁹ suis ut faciant. aliis de hoc suspicantur in aliis et sic dixerunt sapientes eorum in thalmud q̃ non debent recipere medicamentum a christiano nec ab aliis gentilib⁹ nec debent eorum capilli ab illis tonderi vel radi nec habere societatem cum illis in via nec sibi te soli cum eis in uno loco sed si christianus catholicus elongauerit se a iudeo in tondendo et recipiendo specialiter si elongauerit se ab eo in facto medicine recipiet magnam remunerationem a deo quia in hoc implet magna dei precepta cum custodiat animam et corpus suum ac etiam alios christianos qui cum in hoc audierint a mortis periculo. quia lex dicit deutero. iiij. custodi temetipsum et animam tuam sollicite. et ieremie. xvij. custodite animas vestras. Item si christiani in hoc se custodierint a iudeis facient in hoc seruitium deo et [illegible] [illegible] [illegible] semper deo. quia cum iudei viderint q̃ venit eis aliquod dampnum quia non timent deum nec timent peccatum erit hoc eis causa et ratio ut redeant ad timorem dei et ut abstineant a peccato et in hoc implet magnum preceptum dei. Sic enim dixerunt sapientes q̃ maior est ante deum ille qui facit alium facere bonum q̃ ille q̃ facit. Seruient etiam ihesu christo filio eius: quia cum iudei viderint q̃ eis nascitur aliquod dampnum propter malos mores eorum et propter defectum modestie qui habetur in eorum diabolica lege erit eis hoc causa et ratio ut recedant et diligentius attendant in aduentu messie sicut eis saepe probatum est. et ut dimittant legem illam diabolicam et accipiant legem ihesu christi veri messie que est lex charitatis humilitatis et modestie et non est in mundo maius preceptum dei q̃ predictum. Et ideo hec scripsi non propter eorum vituperium sed ut seruiam deo et ut ostendatur laus et honor legis ihesu christi. et conuertentur se ad illam. hec ille. In concordantiam horum potest adduci illud prouer. xxi. Qui custodit os suum scilicet a medicinis recipiendis a iudeis custodit ab angustiis animam suam.

In veneno propinando:

Vt autem ostendatur [illegible] iudeorum est in venenis propinandis. Habeo enim iudeorum plurimos vocandi modos circa christianos inuentos non solum circa infirmos sed etiam circa sanos se extendit sed specialiter in veneni propinationibus et non solum talia operantur ignorantibus christianis. sed etiam cum aliqui peruersi christiani diabolico [illegible] [illegible] volunt aliquem occidere veneno ad iudeos tanquam ad peritissimos in hac arte recurrunt qui interpositis iuramentis de seruando secrete audacter venena committunt sicut nuper accidit in tempore gotorum ultimo regni castelle ubi erant duo fratres milites quorum maior [illegible]

Iohannes de [illegible] [illegible] et [illegible] in unum sepe cohabitarent minor frater suus [illegible] [illegible] [illegible] ut eum [illegible] [illegible] [illegible] ad eu [illegible] ergo [illegible] [illegible] et [illegible] bitione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quo fratrem suum [illegible]. Cumque die quadam ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in quo vinum erat fratri [illegible] solum venenum effudit. Cum vero [illegible] eiusdem [illegible] in [illegible] [illegible] vinum illud [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illa [illegible] quodam [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] erat vinum illud [illegible]. cognoverunt ergo manifeste quod venenum erat in vase et facta diligenti inquisitione inventum est quod frater eius fecerat proditionem illam. captus ergo et [illegible] [illegible] est et ob [illegible] [illegible] supplicationibus quorundam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a fratre cum [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] religionem de qua [illegible] [illegible] et sic factum est quia positus fuerat in monasterio monachorum [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] in quo nunc monachus est effectus. iudeus vero qui dederat venenum cognito quod proditio erat detecta ne forte caperetur [illegible] memoratorum hec et alia plurima mala que fecerat [illegible] propter que merito non solum ipse sed omnes iudei deberent perire veneno [illegible] [illegible] [illegible]. O quam periculosa est conversatio iudeorum christianis omnibus specialiter magnatibus et regibus Nunquid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] iudei in omnibus horribilis fuit et mala morte finivit. Nunquid helena Constantini mater ex nimia conversatione cum iudeis in hierusalem quasi conversa fuit ad iudaismum nisi intervenisset filius eius qui fecit quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuerunt ex parte christianorum [illegible] episcopi. et de iudeis [illegible] sapientes [illegible] et [illegible] sacerdotes. et facta fuit disputatio coram Constantino et helena matre eius et [illegible] [illegible] iudei [illegible] et confusi per solum sanctum Silvestrum papam et conversi ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] liberata a periculo in quo erat ut patet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Nonne rex petrus castelle sequens [illegible] [illegible] et consilium duorum iudeorum quorum unus [illegible] Abenfarsal. [illegible] [illegible] quod deberet lucrari terram sanctam hierusalem quia sic invenerat in signo nativitatis eius. Alter vero iudeus vocabatur salomon leui qui erat eius thesaurarius [illegible] in omnibus infelix fuit crudelissimus non solum in christianos sed etiam in suos fratres et naturales subditos ac mala morte finivit occisus in montiel a rege Henrico. Non rex alfonsus ex conversatione iudeorum in tantum venit credulitatem quod teneret quendam iudeum in [illegible] qui [illegible] [illegible]. in quibus sic fuit [illegible] [illegible] malechaija illius iudei quod nullus poterat habere audientiam cum eo et regnum destruebatur. nisi milites [illegible] qui quendam [illegible] occiderunt [illegible] [illegible] eius [illegible] [illegible] quod legitur in cronica [illegible] [illegible] [illegible]. Non ergo possum approbare conversationem christianorum cum iudeis specialiter magnatum prelatorum et regum cum tot mala exempla et pericula non solum corporum sed etiam animarum et reipublice legamus et experiamur.

De orationibus in quibus quotidie procurant destructionem ecclesie christi et principum christianorum

Tertiadecima crudelitas iudeorum in orationibus eorum ostenditur non enim iudei orant pro intentione et persecutionibus ex [illegible] et [illegible] sicut faciunt christiani sed sicut in operibus ut supra claret crudelissimi ostenduntur sic et in orationibus suis specialiter in quattuor. Primo ipse [illegible] maledictionem quam adhuc celebrant [illegible] [illegible] omnes [illegible] [illegible] in synagogis dicentes sicut [illegible] est [illegible] sic regnum christianorum [illegible] [illegible]. Secundo orant iudei [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] transeunt ante domos [illegible] christianorum. orant enim sic in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Tertiam orationem faciunt cum transeunt per cimiteria christianorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mater vestra erit repudiata illa que vos peperit [illegible] [illegible] christianorum [illegible] est. Quartam orationem faciunt quotidie ter in die in qua maledicunt ihesum christum et discipulos suos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de sancta fide in [illegible] [illegible]

libri sui quem composuit per mandatum pape benedicti in capitulo quinto. et ut intelligatur notandum quod iudei vocant conversos ad fidem christi mesumadim. i. destructos dicunt ergo sic mesumadim. i. destructis non sit spes et omnes heretici et omnes qui loquuntur contrarium israel in breui sint lesi et regnum superbiosum in breui sit euulsum cassatum et destructum et omnes inimici nostri sint desiruati et humiliati et confracti breuiter in diebus nostris: Magister Alfonsus conuersus in libro de bellis dei ca. xliij. vocat iudeos superbos et crudeles quia non orant ex deuo- [illegible] dictam orationem sub hac forma. Qui conuertuntur ad aliam legem non habeant spem et omnes heretici subito pereant et omnes inimici et omnes aduersi nos et omnes qui querunt mala nobis subito succidantur et omne regnum superbie frange cito destrue et opprime cito in diebus nostris et ipsi vocant christianos regnum malignitatis. hec ille. Cum autem iudeis dicitur a christianis quod ipsi faciant hanc orationem statim negant. sed mentita est iniquitas sibi: cum hoc fuerit publice ostensum per supradictum magistrum Alfonsum illustrissimo regi alfonso qui disputauit cum maioribus et sapientioribus iudeorum et fe- [illegible] orationem et maledictionem contra christianos pro- [illegible] gulos de illam orationem dicerent et quod eam ab omnibus libris suis raderent et amouerent cuius tenor talis est. Domino alfonsus castelle toleti et legionis galicie. hyspalis. cordube. murcie. giennij. et algarbij. Rex. vniuersis mo- hue consilijs iudeorum omnium regnorum nostrorum. et ipsorum cuilibet gratiam cum salute. Volo vos scire nobis fuisse relatum per magistrum Alfonsum conuersum sacristam maioris ecclesie vallisoletani vos vestris magnis temporibus inter vos quondam ab vtroque sexu adulte etatis orationem quandam in qua maledictionem omnipotentis dei christianis ac alibus ad fidem christi conuersis imprecamini eos censendo hereticos etiam inimicos capitales et quod publice deum exoratis vt eos destruat atque perdat. et si aliqui iudeorum dicendo negabant hoc non dicere christianis disputauit in hoc dictus magister Alfonsus cum sapientioribus vallisolete qui de vobis fuerunt admone- ri coram iudicibus vestris ac scribis publicis et notarijs atque probis viris deprecatoribus fratribus et multis alijs circumstantibus vbi in- ramento legis iudeorum illi summe literati inter se concesserunt dictas libros suorum omnium cum ab antecessoribus hoc fuisse velut magister alfonsus demonstrabat et ipsi suis nominibus super hoc nec et dictis nobis- [illegible] perare et erogare fidei christiane in bonum singulis mus per mandatum ne in aliquo regnorum nostrorum amplius hoc fiat. quod si iudeus aliquis vel iudea hoc presumpserit attemptare iudicibus omnibus et merinis atque potestatibus ciuitatum locorum in quo hoc acciderit qui hanc nostram litteram viderint vel transumptum signatum notario publico iniungimus viua voce sibi teneri enim ponere hanc erga illos qui contra christianam fidem proponunt et literam nostram recipiunt in contemptum et quod ut ibi scribuntur complices et vnus pro alio non excuset quod iniungimus ponere in effectum et custodiatis et defendatis. Predicte nostre littere vel transumptum per illam signatum notario publico ostensorum nec permittatis dicto vel facto aliquem vel aliquos contra eum procedere quouis modo nec aliud faciatis in hoc sub pena nostri dominij cen- [illegible] omnis vice. et qualiter vos hanc literam vel transumptum signatum notario publico taliter vel tales duxeritis adimplendum atque notario publico cuiuslibet ville vel loci qui ad hoc vocatus fuerit imponimus per mandatum quod hoc hanc literam nostram mandanti testimonium suo signatum signo prebeat ut nobis constet qua- [illegible] aliud mali vestrum audeat attemptare sub dicta pena et officij [illegible] [illegible] miserunt post mortem regis iterum recuperauerunt a iudeis sicut dicit magister Johannes conuersus in libro de concordia legum in. v. ca. x. qui vicem ex precepto regis in ciuitate burgensi coram dno gomecio archiepiscopo toletano [illegible] omnibus iudeorum et ostendit eis quod post quam eis prohibitum fuit predicta oratio adhuc illam continuo ter in die dicebant scilicet de mane in meridie et in completorio et cantores eorum bis hoc in

ane obligatur populo presente et responden
te [illegible]
ssione de veritate dicenda. vt patet in capi.
supradicto dicunt q illud qd personabat
predicans de ano erat hoc in forma. nō sit spes
destitutis et repente heretici dispendantur et
omnes nostri subito lapsi sint. ac regnum su-
perbie in puncto frangatur et in diebus nrīs
submergantur et tu de' benedicte frange ini
micos nostros et eorum destrue superbiam
sine mora. Item q verum sit q iudei dicāt
hanc orōnem etiam temporibus nostris at
testat singularis testis de eorū genere scilicet
dns Paulus burgens. epūs qui in dyalogo
suo [illegible]
deos. liij. ca. ybi dic. Non posse exponi nisi de
vero messia ihesu xpo sup verbo et pro trā-
gressoribus orauit sic dicit. hec nō potest ex-
poni de populo iudaico qui non solum nō
orat pro gentilibus immo quotidie orat p
destructione romani imperij et precipuum p
destructōe ecclie xpi. et discipulorum ei' vt ps p
quandam orationem eius que quotidie ab
eis dicitur in suis synagogis. in qua inter ā
[illegible]
to pereant que verba Rabi salomon et rabi
moyses et ceteri sic exponūt. Ista heretici sunt
discipuli nazareni. vide ergo si de talib' pōt
verificari et pro transgressoribus orauit. hec
ille. Item sicut dicit magister Alfonsus cō-
[illegible]
aliquis iudeus vide[illegible] christiano quod per
[illegible] vel gentili q non pereat et deus et in-
fra adhuc est intentum aliquorum eorū q
orant pro quolibet die q gentiles adorant
et obediunt diaboli [illegible] q sunt nihil et va-
[illegible].

In doctrina eorū [illegible]

Ceremoniis crudelitas iudeorum ost
ditur in eorū thalmuthica doctri-
na sicut notat prēdictus magister alfō
sus cōuersus in li. et ca. quib' supra vnde di
cit q defenditur iudeis ne dicat formosus ē
iste christianus quod sonat non deo et bo-
spitium in terra. Item docent q si christiano
[illegible] q non
[illegible]. Itē dicunt q quicūq inuenerit
ad dominum suum xpianum vel gentilem et
hoc obligat ad captiuitatē filios suos. Itē
dicunt q quicunq comedunt panem christi
ani vel gentilis non gustat gustum panis.
Item dicunt q christianus vel gentilis qui
percutit iudeum reus est mortis. Itē dicūt q
xpianus vel gentilis qui laborauerit in lege
meretur mortem quia lex non fuit data ni-
si generi Jacob. Item dicunt q secreta leg'
non debent reuelare alicui gentili. Item di-
cunt q peccatum est recipere elemosynā ab
homine gentili ne habeant bonam remune
rationem a deo et q non pereant a mundo.
Item dicunt q non est fides nec veritas in
[illegible]
dicunt meliorem quem videris de gentilib'
occide eū. Unde ad hoc est qd dedicat Ihe
ronimus de sancta fide in fine libri sui q est
sententia rabi symeonis filij rabi iohāis q
meliorem xpianorum dz hō occidere et me-
liorem colubrorum debet hō frāgere caput. Et de
clarat rabi salomō q illud qd dicit rabi sy-
meō meliorē xpianorū i. magis deuotum deo
vult dicere. Itē precipit in Abodazara et sic
narrat rabi moysē de egypto in libro de ma
[illegible]
Si homo videret eos inclinatos ad mortem
debet eos homo occidere. et si sūt circa pute
um debet homo eos proijcere intus et po-
nere vnum lapidem in ore putei et si scala fu
erit in puteo debet homo eam amouere ne
habeant per eam possit ascendere. Item dicūt
q est peccatum vendere christiano possessi-
onem pro aliquo precio. Item dicunt q nō
debent vendere christiano aliquam bestiam
nisi pro multo maiori q valeat. Item di
cunt q christianus qui committit aliquod
crimen debet mori solummodo vno testi-
monio. Item dicunt q mulier israhelita
committit magnum peccatum si lactat filiū
christianum. quia nutrit filium ad ydolatran-
dum et q non debent consentire q mulier
christiana lactat filium iudei q est suma q
suffocaret eum sed dicunt q sub custodia be
ne potest fieri. Item dicunt q christianus
qui obseruat sabbatum dignus est morte
faciat sabbatum suum alicui die septimane

Item [illegible] iudeis in [illegible]
mub q faciant omne dampnum gentilibus
signanter christianis quia reputant eos ydo
latras [illegible] q [illegible]
sine aliquo peccato iudeus potest recipere
bona christianorum et ē verbū valde vsitatum

inter iudeos q̄ omnia q̄ faciunt contra fidem iudeos christiano licentiantur et est sine culpa.

Et dicitur in libro q̄ vocatur abodazara in capitulo quod incipit beregazel legitur modo q̄ si iudeus et christianus venerint ante te ad iudicium. Attende si potes iustificare iudeum secundum legem hebraicam iustifica eum dicendo hoc precepit lex et si non potes iustificare secundum leges hebraicam potes tamen iustificare eum secundum leges aliorum gentium iustifica eum et dices christiano hoc precepit lex vestra. Et si non potes eum per viam istam nec per alteram iustificare [illegible] quia rapere pecuniam christiano est res licentiata.

Et ideo in libro sanhedrin in ca. quod incipit [illegible] q̄ [illegible] aliqui faciebat [illegible] q̄ quandocumque iudeus faciebat eis esse christiani et faciebat testimonium in iudicium contra quod esset excommunicatus quia extrahebat pecuniam a potestate israel cum suo testimonio. Item dicunt q̄ peccat iudeus soluendo aliquando debitum christiano secundum opinionem rabi ysmahel qui dicit q̄ tribus diebus ante festum gentilium et tribus diebus post et in ipsamet die festiuitatis q̄ non debent soluere debitum gentili. Et cum christiani celebrant una die ebdomade festiuitatem scilicet in die dominica. Ideo tota ebdomada ingreditur peccatum iudeorum. quia dies dominica cum tribus diebus precedentibus et cum tribus diebus sequentibus complet septem dies. Item dicunt aliqui sapientes iudeorum q̄ non debent soluere christiano nec et facere aliquem amorem tribus diebus antequamcumque festiuitatem nec q̄ in ipsa die festiuitatis quia iudei vocant illam diem contritionis siue fractionis gentilium. Sic ergo affirmant et docent esse peccatum soluere christiano debitum et facere ei aliquem amorem. Item absoluunt iudeum qui mentitur christiano vel falsum iurat sicut patuit supra argumento iiij. consideratione .v. Et iterum nomen christianum est exosum et inimicum valde venenosum inter eos. q̄ quodcumque rem quamcumque tempore vocant nomine christiano sicut de vase vinario et similibus dicitur illud est vas christianum [illegible] christianus est iste. et q̄ peius est dicunt q̄ [illegible] fornicator et facit in muliere immunda et q̄ est iudeus in altero mundo mittitur in immundicia [illegible]. Item librum euangeliorum vocant iudei in thalmud [illegible] gylayon q̄ sonat in hebraico falsitas [illegible].

Item vocant panem christianorum panem venenosum. Item nominant autem baptismum q̄ in hebraico sonat res fetida vocant etiam eam hebraice [illegible] abhominationem. Item vocant sanctam mariam [illegible] quod hebraice sonat stercus. Vocant etiam eam [illegible] quod sonat polluta vocant etiam christum mamzer. Item de ihesu faciunt signum quod ostendit hebraice q̄ eius nomen sit mortuum et sua memoria. Item dicunt quod corpus ihesu est incertum et secretum quale est corruptum verbi quod dicitur in hebraico yesu quod est idem q̄ vanitas sicut exposuit legem sarracenorum per signum verbi quod dicitur in hebraico hebel quod idem est q̄ nihil. Item vocant ecclesiam [illegible] idest errorem. Item vocant presbiterum [illegible] idest latrocinium. Item vocant sacerdotes galahim idest rasos. Item vocant coronam [illegible] idest rasuram. Vocant etiam venerabilem [illegible] idest de [illegible]. Item vocant [illegible] quia [illegible]. Item vocant paruulos christianos [illegible] reperiuntur in thalmud secundum doctores generis eorum. Et hec christiani sine dubio [illegible] et omnia supradicta sunt vel ad eorum aures veniant quamuis multa sunt horribilia et crudelia et falsa non reddunt tamen malum pro malo quinimmo orant pro eis ut deus auferat velamina a cordibus eorum et reducat eos ad veram fidem. Ecce christiani iste potest unusquisque noscere doctrinam christianorum et iudeorum quia illa pessima et iudeorum crudelissima.

In vsuris quibus expoliant christianos

Et circa septima crudelitas iudeorum ostenditur in vsuris non posset hominibus explicare quot sunt modi et calamitates iudeorum in vsuris exigendo quam in hac non hominem sed potius demones dici possunt. Repertum est quendam iudeum in Germania, ciuitate pro decem milibus sexaginta milia recepisse de vsuris. Recipiunt enim vsurarios contractus de generationibus [illegible] ut non solum rustica agricultores, sed etiam plures [illegible] et milites ab eis quasi captiui tenentur non tantum contractibus Sed et [illegible]

vestes pullos vel aliquid quod fiunt sic pro fenerantis iudeis solventur. Reges autem et principes usure huiusmodi favorem dantes et non prohibentes sunt in grandi periculo animarum. unde extra de usuris post miserabilem scriptum est iudeos ad remittendas [illegible] usuras per principes et potestatem secularem compelli precipimus secularem. Alexander dicit quod illi domini qui in terris suis usurarios tenent licet mortaliter peccent tamen nihil restituere obligantur si nihil ad eos de bonis eorum pervenerit nec est simile de auctoritatibus malis qui efficacem causam prestant et de hiis qui sunt mala causa per accidens puta quia tolerant malum in patria consentiunt vel libere fiat. Si autem predicti domini cogunt debitores dare usuras secundum raimundum. tunc ad restitutionem tenentur etiam si nihil de hoc ad eos pervenerit. Sed forte melius [illegible] dicens quod tales qui cum possunt non compellunt ad restituendum usuras tenentur etiam si nihil pervenerit ad eos. quod vero esse potest quia sicut supra dictum est habent hoc ab ecclesia in preceptum saltem de iudeis quod si non observant cum ex eorum officio incumbat eos interponere consensum se habere iuxta illud. Non caret scrupulo societatis occulte qui manifesto facinori desinit obviare. extra de ho[illegible] beati bernardi in tractatu suo de restitutione bona que mihi placet. In confirmatione omnium predictorum crudelitatem et pro fine huius septime considerationis et ut unusquisque christianus se custodiat a conversatione iudeorum narrat aristo. iii. iij. li. de secretis secretorum ad alexandrum ponens in documentum dicens Non speres in homine qui non credit legem tuam. [illegible]quitur. Et cave ne accidat tibi ut accidit duobus hominibus qui dicuntur olim fuisse in uno itinere quorum unus erat magus orientalis reliquus vero iudeus. Magus equitavit mulam quam nutrivit ad placitum suum que portabat universa necessaria sua quibus indigebat. Alter iudeus vero incedebat pedes non habens cibum nec alia necessaria. Dum ergo fabularentur in via dixit magus iudeo que est lex tua que est fides tua. Respondit iudeus credo quod in celo est unus deus quem adoro et expecto ab eo bonum omnem mee et remunerationem et illis qui conveniunt mecum in lege mea et fide mea. Et audiens me[illegible] a est quod qui discrepat mecum in fide mea licitum [illegible] animam suam et uxorem parentes et genitores insuper maledictum est mihi si servo ei fidem vel iuvo ipsum. vel si facio ei iniuriam vel parco ei. Consequenter iudeus mago demonstra mihi tu quam legem meam redde ergo me certum de fide et lege tua. Cui respondit magus dicens fides enim et credulitas et lex mea hec sunt. In primis volo mihi ipsi bonum et huius generis mei et nolo alicui creature dei malum sequentibus legem meam nec discrepantibus mecum in eadem nolo malum. et credo equitatem et misericordiam servandam cuilibet viventi et nihil [illegible] iniuria placet videtur etiam mihi quod quod [illegible] lud malum me contingat et me contristet. affecto etiam prosperitatem sanitatem et incolumitatem et felicitatem accidere omnibus hominibus universaliter. Tunc dixit iudeus quid si iniuria vel offensa fiat tibi ab aliquo. Magus scio quod in celo est deus iustus. bonus. sapiens cui nihil est occultum. nihil secretum. nihil penitus celatur de hiis que latent in suo secreto[illegible] qui remunerat bonos iuxta suas bonitates. malos vero et transgressores iuxta suas transgressiones. Cui iudeus Quare ergo non firmas legem tuam et quid non confirmas operibus tuis fidem tuam. Magus inquit. Quomodo fiet hoc. Cui iudeus. Ego sum de filiis tui generis et tu vides me ambulare pedes fatigatum famelicum. et tu es equester saturatus et quietus. Cui magus. verum hoc est et descendens de mula exuit vestem suam et cibavit et potavit eum. deinde fecit eum equitare equitaturam suam. Postquam vero iudeus bene firmavit se in equo mundo vertit calcaria festinando et relinquens magum recessit. tunc magus cepit vociferare et dicere expecta me quia confusus sum. Iudeus vero dicebat. nonne iudicavi legem meam et conditionem meam et ego volo similiter confirmare eam. Tunc festinabat mulam et magus sequens eius vestigia inquit. O iudee noli me derelinquere in hoc deserto ne interficiar a leonibus et moriar mala fame et dolorosa. age ergo misericorditer mecum sicut ego tecum. Iudeus vero nec respiciebat retro nec intendebat dictis suis nec cessavit donec latuit visum eius quod magus fuit disperatus de succursu recordatus fuit promissionis sue legis et fidei sue et eius quod dixerat iudeo scilicet quod in celo est deus iustus iudex

qui nihil est medicum et nihil scientiam in me [illegible] animo suo latet. Dirigens ergo caput suum ad celum dicat. Deus meus in quo credidi in te in tua lege in tuis mandatis sanctificatum et factum perpendiculum. Confirma ergo apud iudeum laudem meam in te. Dixi dominus non multum iuerat magus et tunc inuenit iudeum prostratum et cecum de mulo cum fracta tybia et leso colo. Mula vero stabat ex opposito a remotis que videns magum nouum dominum suum et accessit ad ipsum propter nutrimentum suum. Equitans ergo ipsam et derelinquens iudeum in doloribus mortis recedebat. Iudeus vero clamabat. Domine frater pro deo habe misericordiam de me quia confractus sum et morior. Indigeo pietate et misericordia. Serua legem tuam quia contulisti tibi victoriam qua superasti me. Tunc cepit magus increpare eum dicens tu male peccasti in me et derelinquisti me sine mula. Cur iudeus nolis me reprehendere de te peccata quia ostendi tibi quod hec est lex mea et fides mea in quibus nutritus sum et inueni parentes meos et senes antiquos in hac lege perseuerantes. Tunc misertus est eius magus et portauit eum post se donec peruenerunt ad locum destinatum et ipsum tradidit [illegible]. Audiens vero rex illius ciuitatis opera que [illegible] magi vocauit eum fecit et constituit eum baiulum suum propter pia opera et pietatem et bonitatem [illegible]. Et est periculum conuersationis iudeorum et declaratio conditionis eorum crudelissime.

De iudeorum fatuitatibus que sex passibus manifestantur.

Decima consideratio huius libri est de iudeorum fatuitatibus et sua grandi stultitia. Quantum suo peccato [illegible] iudei non solum in ea que supradicta sunt [illegible] contra legem xpi et eius adiectum [illegible] in conuentis que eos fatuos et insensatos ostendunt a quocumque sane mentis audiantur. Hec enim est pena aliquid scribere contra deum. Non enim permittit spiritussanctus eos inuenire nisi ita clare quod ab omnibus cognoscatur esse falsum et mendacium. Et sunt sex passus in hac consideratione prosequendi. Primus de his que dicunt contra charitatem. Secundus de his que dicunt contra legem nature. Tercius de his que dicunt contra diuinam perfectionem. Quartus de his que dicunt contra legem moysaycam et contra prophetas. Quintus de manifestis impossibilibus. Sextus de fatua expectatione messie.

De fatuitatibus iudeorum contra charitatem.

Primus passus est de fatuitatibus et falsitatibus iudeorum que dicunt contra charitatem. [illegible] in multis locis dant licentiam quod homo possit maledicere et blasphemare patrem suum et matrem suam. Et adhuc percutere eos sine onere pene alicuius. Dicunt enim in [illegible] in eo quod incipit [illegible] quod ille qui percutit patrem et matrem suam [illegible] quod non fecit vulnus liber est. Item dicit Rabi moyses de egypto in libro sophtim in sermonibus [illegible] capitulo .v. istud verba. homo qui percutit patrem suum et matrem suam debet mori suffocatus sed non tenetur ad penam si non fecit eis plagam sed si eos percutit et non fecit in eis plagam non est aliud nisi sicut qui percutit unum alium hominem ex israel. et qui eos percutit post quod sunt mortui liber est. Item dicit quod ille qui maledicit patrem vel matrem suam non est culpabilis in aliquo nisi in maledictione nominauit aliquod nomen proprium dei. Et non solum patri tamen dant licentiam maledicendi sed etiam deo sicut dicunt in canhedrin. in capitulo quod incipit [illegible] quod ille qui maledicit deum non habet aliquam culpam nisi declarauerit nomen proprium dei quod vocatur [illegible]. Et si nominat in hac maledictione cum aliquo aliorum nominum suorum sicut adonay et heloym vel sabaoth non habet aliquam culpam. que omnia quam falsa et quam fatua sint clarum est. apparet enim manifeste quod sunt contra charitatem cum hoc requirat charitas nature ut deus diligatur et parentes non vituperentur.

De fatuitatibus iudeorum contra legem nature.

Ecundus passus est de fatuitatibus et falsitatibus iudeorum contra legem nature [illegible] ipsi non [illegible] con[illegible] cidenda sunt aliqua pauca scilicet quod in sanhedrin in ca. quod incipit [illegible] [illegible] [illegible] ubi dicunt sic. Si aliquis ligauerit manus et pedes socij sui et causa huius mortuus fuerit fame liber est ligator a morte. Sz si ligat eum ad solem vel ad frigus et moritur cul[illegible] pabilis est morte. Et si [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] liber est a morte et si [illegible] [illegible] ante muscas culpabilis est morte. Et si proiecit eum in puteum in quo est scala et alius re[illegible] mouet scalas qua ipsum proicit liber est. Item si decem homines percutiunt unum hominem cum [illegible] fustibus et occidunt eum omnes sunt liberi. Item si unus homo alicuius occidit et [illegible] [illegible] inueniatur quod iste mortuus est tre[illegible] [illegible] hoc est quod habet pulmones [illegible] vel habet aliquam illarum causarum quare iudei ab[illegible] hominentur carnes et non comedunt occisor est liber et glosat Rabi salomon quia interfecit quasi rem mortuam animal enim quod est trefe dispositum est ad mortem. Item dicit Rabi moysen de egypto in libro sophtim in le[illegible] [illegible] sanhedrin ca. ix. quod si homo [illegible] [illegible] venit ante iudices et una voce sunt con[illegible] cordes quod ille est dignus morte et quod ad hoc quod talis homo sicut ille sit liber necesse est quod iudices sint discordantes et quod pars illorum condemnet eum et pars absoluat et si fuerint plures voces condemnantium moriatur. Item dicit in libro de [illegible] ca. i. quod si petrus verbi gratia facit testimonium falsum contra martinum propter quod testimonium secundum est quod dicti iudices condemnauerunt predictum martinum ad mortem. Et deinde ante quam execution per[illegible] [illegible] martinum facta sit probatur quod testimonium petri [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] moriatur et non [illegible] ad volendum occidere proximum suum cum suo testimonio falso: quia sic dicit lex. deutero. xix. et reddetur ei sicut fratri suo facere cogitauit. et propter hoc verbum quod dicit facere co[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicunt fortiter [illegible] quod si mors martini erat iam facta quando fuit probata falsitas petri quod in tali casu petrus est liber. Ecce quomodo dant iudei manifeste occasionem quod homines ca[illegible] dant in peccatum homicidij reddendo eos absolutos in his quantum solum secundum legem

[illegible] sed etiam secundum legem nature sunt di[illegible] [illegible] punitione. Item dicunt in thalmud in libro qui dicitur [illegible] quod iudeus habet licentiam utendi cum uxore sua turpiter et innaturaliter scilicet ante et retro et dicit ibi liber [illegible] in ca. quod incipit [illegible] quod una mulier venit ante doctores conquerendo se quod vir eius vtebatur ea contra usum naturalem et ipsi responderunt illa nihil possumus in hoc facere quia lex dei dedit ei licentiam. Et [illegible]. Et [illegible] probans. Responderunt quod [illegible] quod dicitur in leuit. ca. xx. Ille qui dor[illegible] mierit cum masculo [illegible] [illegible] [illegible] mo[illegible] [illegible] videtur quod quia dicitur in hebraico [illegible] in plurali. quod ideo mulieri conueniunt duo mo[illegible] [illegible] [illegible] sunt succumbendi viro. Item dicunt in eodem ca. quod si unus homo iacet cum una muliere [illegible] vel cum alia que in lege vetatur quod si ille in illa hora non accipit delectationem quod ille qui iacet cum ea non peccat. Dicunt enim quod ille qui coit cum masculo non peccat si ille qui iacet sub altero non accipit delectationem. Item dicunt in eodem ca. quod ille qui coit cum masculo non peccat nisi sit ix. annorum et non infra. Item dicunt quod quando lex dicit vir qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod hoc intelligeretur in illo qui est vir scilicet quod habeat etatem et similiter quod maritus eius sit vir et declarat rabi moysen quod non habet nomen vi[illegible] ri quousque transeat. xiij. annum. Sequitur er[illegible] go ex verbis eius quod ille qui est minoris etatis [illegible] [illegible] in quocumque modo adulterij. Item loquuntur quod vir adultus qui facit adulterium cum muliere maritata cuius vir non attingit etatem. xiij. annorum quod non peccat. Item dicunt [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] in libro sanhedrin in ca. quod incipit [illegible] [illegible] quod si pater [illegible] filium suum et [illegible] dit vel magister discipulum quod nulla est pe[illegible] na. Omnia supradicta sunt talia natura quod gentiles et illi qui viuebant solum iure naturali cauerent et iudicarent illa impossi[illegible] ma falsissima et stulta quanto magis illi qui subiguntur legi diuine.

Contra diuinam perfectionem et ibi expli[illegible] cant quinque fatuitates.

Ertius passus est de fatuitatibus et falsitatibus iudeorum contra diuinam perfectionem. Et primo dicunt deum corporeum. unde narrat venerabilis petrus alfonsi

in suo dyalogo titulo .i. quod iudei in prima q[illegible] [illegible] asserunt deum caput et brachium habere et in oratione pyxidem gestare ligatam corrigia ipsiusque corrigie nodum a posteriore capitis parte sub cerebro firmatum. Intra vero pyxidem .iiij. esse carmina iudeorum laudes continentes. In summo autem sinistri brachij gestare aliam pyxidem simili modo corrigia ligatam ambarumque ibi esse continentiam omnes laudes que in predictis .iiij. scripte dicuntur. Et dicunt iudei ad hoc se habere auctoritatem. unde de pyxide quam gestat in oratione et de nodo corrigie auctoritatem sibi attribuunt ab eo loco ubi dominus ait ad moysen, videbis posteriora mea faciem autem meam non videbis. tunc enim ut dicunt iudei moyses nodum corrigie vidit nodum autem ipsius aliquius pyxidis esse necessarium est. De ea autem quam gestat in brachio auctoritatem proferunt ab ysaia dicente iuravit dominus in dextera sua et in brachio fortitudinis sue per brachium fortitudinis ut dicunt volunt intelligi sinistrum in qua virtus illius pyxidis continetur. Sed hoc quam sit fatuum patet quia nam lex perhibeat deum moysi dixisse posteriora mea videbis. et quia deum metum non posse constat. in postea factum licet [illegible] moyses in eis posterioribus aliquid viderit qualiter igitur eum corrigie nodum quod sine risu vix dici potest vidisse dicunt iudei. Item cum posteriora non solum cervicis sed etiam quelibet corporis pars convenienter intelligi possit hoc quod iudei cervicem vidisse asserunt non ratione vel legis auctoritate sed sola probant voluntate et sic stultam patet esse explanationem iudeorum predictam. et cum careat ratione et scripture auctoritate progredi licet. nam si cum deus cernatur vidisse quod sine sapientia nephas est et videtur et est habere concedendum. quomodo esse potuit ut moyses nihil in deo preter cervicem videret aut si quid aliud eum vidisse fingamus potuit videre [illegible] hanc corrigie nodum illius sed ratione quod dicunt angelum iudei nomine metatron singulis diebus caput imponere. Respondent iudei quod qui vidit corrigie nodum affirmandum est [illegible] deum videre est essentialissimum. quod si moyses illum corrigie nodum vidisse mentiuntur [illegible] nullatenus viderit. unde deum pyxidem in anteriori parte capitis gestare probant. Respondet [illegible] pyxidem quam illa ligaret in capite dei fuisse doctores intellexerunt sed non omnino sanum est hoc intellectus quia ut deus aliquid gestare dicamus. potuit illa corrigia ligari ambabus extremitatibus aliquid aut aliud [illegible] ut omnia fatuitatis iudeorum tollantur responsa. Dato quod hoc concedamus unde quero moysen intelligere potuit divina [illegible] continere. Cum dicant iudei eum fuisse non solum quod in eo scriptum haberetur sed quod et super hec omnia admiratione dignissimum est quod [illegible] aliud scriptum est. nisi versus quos longe post mortem moysi [illegible] quod semetipso cum laudibus edidit. Et post multa annorum curricula Salomon deum adorans composuit de eorum laude. Nulla ergo est ratio quare iudei capite scriptum esse debent credi nec est fuga iudeorum quod habent [illegible] usque tempus reliquerunt nec ullus post eum prophetarum [illegible] nec iterum est fuga iudeorum quod hoc habent per antiquorum successionem quod illo modo omne licebit firmare mendacium. et illud est etiam valde indigne ferendum quod suis doctoribus apponant id quod ipsi testificari volunt. cum ipsi hoc non a veterum relatione per moysen habuisse teneant sed ipsi in verisimili explanatione talia commenti sint. Quod ergo quam fatuum sit dicere deum habere membra corporalia cum hoc nulla auctoritate conveniet. Quod autem naturali ratione obviatur quod si verum esset deus caput et brachia et cetera que humana habere ipsi asserunt [illegible] longitudine latitudine dimensionibus constare et sic erit tribus dimensionibus clausus quod est inconveniens. De corrigia dic quam eum in capite [illegible] vel ipsa corrigia est ab ipso aut non. si de ipso est [illegible] Si vero aliunde aut creator aut creatura est. Si creator est ergo sunt duo creatores. Si creatura est iam quedam creatura maior est quam [illegible] parte creatoris quod est inconveniens. Item quero hoc quod in capite vel brachio gestat utrum necessitate aliqua vel sine necessitate id gestet. Si necessitate iam creator indiget creatura quod est aliud inconveniens.

[illegible] scripturis de membris dei inuenit necesse est illud allegorice intelligi eo quod ad litteram si exponatur non posset stare. Sicut quod ait moyses ad pharaonem loquens. ista inquit aperiet os suum terra et deglutiet: numquid os habet terra. Item in libro iudicum ait gad ad zebul. Ecce populus de vmbilico terre descendit. sed numquid terra vmbilicum habet. Jeremias ysayas ait de alis terre laudes audiuimus numquid terra alam habet. Abacuk quoque propheta ait. lapis de pariete clamabit. et lignum quod inter iuncturas est respondebit numquid lapis clamare aut lignum potest respondere. Cum ergo corporea membra deo realiter ascribere fatuum sit ut ostensum est. ergo que de eo tamquam corporea dicta sunt non conuenit ad litteram solum exponere sed allegorice declarare.

Quod deus non est in occidente.

De secunda fatuitate iudeorum contra diuinam perfectionem inuentum in suo doctrinale libro quod deus est tantum in occidente. auctoritate Esdre confirmantes illud dicentis. exercitus celi supplicant tibi. exponentes hoc ita cum omnes stelle in occidentem tendunt. tunc exercitus celi [illegible] occidente. Ideo deum in occidente asserunt esse. Cum quantum sint a dei cognitione alieni si mundi saltem figuram agnoscerent non de deo talia indigna sentirent. quomodo autem ipsi figuram mundi non cognouerunt declaratur sic. Quis nos orientem non dicimus nisi locum illum vbi stella primo apparet nec occidentem [illegible] illud subtili oculo intueri quod hoc modo [illegible] fixe et ab eodem lineam rectam ad orientis dirige partem que cum peruenerit ad locum vbi quem volumus tendere nequit locum ipsum vbi orientem esse cognoscit. Eodem modo si [illegible] nascente stella. Predictam lineam vsque ad ipsum stelle locum protende et in centro ipsius stelle lineam fige. ita vt media super terram appareat et media adhuc lateat ipsamque horam ipsius stelle ortum dicas. cum ergo sol tali modo oriri ceperit super terram illa hora apud astrologos est verus ortus diei. Eodem modo si occidente stella predictam lineam vsque ad eam ad occidentis partem dirigens summitatem linee in stelle figens centro ita vt media super terram et media sub terra consistat illam horam eius esse occasum dices. Cum [illegible] astrologos verus est occasus diei et initium noctis. Ex hac ratione procedit conclusio quod licet pars orientalis orbis eadem sit omnibus locus tamen orientis non idem est omnibus. Id idem quoque cum occidentalis orbis idem sit omnibus. locus tamen occidentis non idem est omnibus neque eadem hora ortus que nobis est oriens omnibus est. nec eadem hora occasus est nobis cum ceteris gentibus. Sed secundum varietatem locorum terre in longitudine variatur locus orientis et occidentis et hora ortus et occasus. hoc tibi subtilis reo apertius similitudine ostenditur. Constituamus ergo solem in primo arietis gradu et in primo puncto gradus et dicamus quod cepit modo oriri ciuitati. Aren que sita est in prima. vij. climatum terre habens longitudinem gradus [illegible] habens etiam viginti ad polum aquilonarem et tendens ad australem. Cum hanc itaque ciuitatem sol ceperit oriri que nona hora erit illi ciuitati que. lx. gradibus distat ab occidente ciuitatis aren et patet secundum astrologorum libros quod tunc adhuc hore de precedenti remanent nocte. et cum precedenti ciuitati occubuerit sol tunc similiter remanent hore de die. Cum autem sol ille cepit oriri orbi patet quod aren ciuitati medius nascatur hora tercia ideo et hora. Cumque illi orbi sol occubuerit tunc iam de nocte complete sunt hore Aren ciuitati. Si ergo filum rectum ab aren protrahens ciuitate et producas summitatem vsque ad orientem alium ad occidentem et similiter facias in alia

ciuitate proferens ab ea rectam lineam cui⁹ vna summitas ad orientem et alia pertingat ad occidentem. Nunc quero virumq3 linee terminum ab vtraque parte infra unul poterūt ob uenire et pz q₂ non. sed quanto ciuitates ipse distant curuitate tanto linearu3 in vtra q3 parte infra unul distabunt summitates vel sz gradibus. Patet ergo apertissime q₂ lo/ca orientis et occidentis et ortus et occa sus. non eadem sunt omnibus. sed variant [illegible] longitudinibus. Verū aut sol aren oritur ciuitati si eadem hora apud alteram quam diximus ciuitatē ab eiusdē ciuitatis oriente in eiusdem occidentē lineā protendas que celi puncta vtrumq3 eius sum mitas cacumen continget. Et pz q₂ illa sum mitas que vergit ad orientē, primū punctū primi gradus virginis perueniet. Rursus si sole Aren ciuitati occidente apud alteram ciuitatem lineam eo modo quo diximus ad celum vsq3 vtrumq3 tendemus. vtraq3 sum/mitas eius quas celi partes continget patet q₂ illa que ad orientem tendit primo pun cto primi gradus virginis que vero ad occi dentem primo puncto primi gradus piscium occurret. Iterum si sole vrbi illi oriente lineā apud Aren ciuitatē ad eiusdem orientem et occidentem tendentes vsq3 ad ipsum celum ducamus vtraq3 summitas quā celi partē continget pz q₂ illa que ad orientem contin get primam particulam primi gradus thau ri perueniet. que vero ad occidentem primo puncto primi gradus scorpionis occurret. Si autem vrbi illi sole occumbente p̄dictā linea3 aren ciuitatis predicto modo ad celi cardines ducamus quas eiusdem celi pre summitas queq3 continget patz q₂ orientis summitas initiū primi gradus scorpionis. occidentis vero initiū primi gradus thauri continget. Nunc ergo cognoscere pōt qz gra [illegible] apparet nō est idē cum eo qui eadē hora aliq₂ apparet ciuitati. Sicq3 omnib⁹ contingit ci uitatibus que vna distat ab alia in longitu dine nec illa celi particula q₃ hodie in aeris lo co quouis terrae loco in oriente apparet. cū eadē que cras eadē hora eodez loco terre in eodē appareat. Hec graduū in celo variatiō contingit quotidie sicut ipse sol p̄ eosdē grad⁹ variat quotidie quinquidē ita et vt diximus est necessaria pter hoc et in toti⁹ terre spacio nō

sunt loca orientis et occidentis eadem vnde he re ortus et occasus eadez. vnde necessario se quitur stellas vni quibusdam occidunt aliis eadem hora oriri. nec in tota celi spera certus est occidentis et orientis locus sed quotidie variatur per varios gradus. multominus ex ortu oriētis et occidentis mutationem ce lestibus accidere creatura. quib⁹ nulla vn q₃ incurrunt obscuritas. sed semper eas indefi ciēter lumine irradiat diuina sicut dauid propheta dicit. quia tenebre non obscurabun tur a te et nox sicut dies illuminabit sicut te nebre eius ita et lumen eius. Et daniel ipse inquit reuelat profunda et abscondita et no uit in tenebris constituta et lux cum eo semp erit. Cum etiam nulla in celo ascensi⁹ vel de [illegible] me animus pz q₂ in celo nec oriens sit nec occi dens quo probato fatuitas est eiusdem dicen tium q₂ dei locus occidens est vbi stella sup plicant deo. Et quia supradictū est de longi tudine ciuitatū distantium ab inuicem quō hoc cognosci possit vt melius cognoscatur diuersitates horaz eodem tempore sup eas dem apparentiū breuiter sic ostendit. Con stituamus ergo solem in primo arietis pun cto et incipiat fieri eclipsis solis apud aren ciuitatem primo puncto septime hore vbi erit vtiq3 eadem hora primus arietis grad⁹ in ipsius aren oriente. quod si tunc nosse de sideres quota hora fieri incipit eadē ecli/psis apud aliam ciuitatem q₂ p̄diximus si diligenter inspicias primo quite hore pun/cto inuenias eam ibidem fieri incipere. eo/dem q3 momento apparebit primū gemino rum punctum in illius ciuitatis ortū. vnde indubitanter apparet.ii. longitudinis gra/dus inter vtraq3 inuenit esse ciuitatē. et hoc quidem nō ab astrologis quātū inter duas ciuitates longitudo habet

q₂ semel in die quotidie de⁹ irascat.

Ecia fatuitas iudeoz contra diui/nam p̄scriptionē est. q₂ singulis die bus semel in die irascat. afferētes in medium testimoniū dauid dicentis. Deus irascit quotidie. prima etiā diei hora eū ira sci afferunt causa3 huius ire esse dicentes q₂ in illa hora reges iniquitates insurgētes dy adamata sibi imponūt et solē adorāt. O q₂

[illegible] est [illegible]
[illegible]
dis et sanguine commisceretur. Inde siquidem de [illegible] mentis. deus autem talibus non subiacet sed omnino. Cum vero in scripturis invenitur ira [illegible] et cetera. Intelligendum est quod deus se habet [illegible] non est quod ira in deo cadat substantive ut dictum est. non minus etiam illud abhorrendum est quod dicunt eum de tali ut irascitur de qua non posset placari quod si posset ira perfecto eius quiesceret. Aiunt etiam quod ipsius hore qua irascitur nemo noverit nisi quod punivit nisi balaam filius beor. In hoc autem verbo blasphemie contrarii sunt iudei cum ex una parte moysen eius dicant amicum et iudei unique. Ex alia vero parte [illegible] quia punivit hore noverat quod mo[illegible] latuit et sciret hoc dicunt magna admiratione dilectat [illegible] incomparabiliter memoria [illegible] est. et dicunt gallum irrationabile animal ipsius hore punivit quotidie scire.

Quod deus semel quotidie in die plorat

Quarta stultitia iudeorum adversus divinam perfectionem est. quod deus semel in die quotidie plorat et quod ab eius oculis due procedunt lachryme in mare magnum concidunt et hoc fulgorem esse affirmant illum qui tempore nocturno de stellis videtur cadere. hoc autem eum deum et quattuor elementis compositum ostendunt esse. Neque enim lachrime sunt nisi ex humiditate habundante [illegible] est ergo elementa sunt [illegible] et simpliciorum deo sunt quod nephas est credere. Itaque si deus talis est ut dicunt cum nec cibo fruatur nec potu. et quotidie duas [illegible] ex se mittit lachrymas necesse est deficeret et nisi forte de aquis que super celos sunt ingitur bibat. Ex verbo quoque eorum intelligitur quod ignorant quid ille sit fulgor quod si inci-

dentes [illegible]
[illegible]
lamis cremantur et cremationis evanescat et ideo [illegible] ipsius quem deo indigne ascribunt iudei captivitatem causam esse dicunt quod etiam propter dolorem eum ter in die ut leonem rugire asserunt et propter ad celum pulsare pedibus more calcantium in torcular. more etiam columbe quandam susurri sonum dare et quatiens caput movere et dolenti voce dicere. heu mihi heu mihi ut quid domum meam in desertum redegi et templum meum cremavi et filios meos in gentes transtuli heu patri qui transtulit filios suos et heu filii qui translati sunt de mensa patris sui. Dicunt etiam quod quidam doctorum suorum hanc audivit vocem in quodam loco ruinoso. Preterea dicunt quod [illegible] collidat pedes et more dolentis manibus plaudat. et quod quotidie orat ut misericordia eius sit super iram eius. et ut erat in populo suo in misericordia hec ponunt in libro berachot in capitulo primo. O insensati iudei dicite cum deus orat quem adorat seipsum an alium. Si alium eo quem adorat potentior eo est. Si seipsum adorat aut potens est [illegible] ergo [illegible] impotens. Si impotens est frustra se orat. Si vero potens aut vult illud pro quo orat aut non vult. Si non vult pro nihilo orat. Si autem vult non est necesse orare. Patet ergo quod omnis sit hec gens iudaica aliena a cognitione divina. Si ergo verum est deum pro iudeis orare ut leonem rugire celum pedibus pulsare more columbe gemere caput movere et pre nimio dolore heu mihi clamare. ipsum preterea pre dolore pedes collidere manibus plaudere et quotidie ut iudeis misereatur orare quid ergo eorum ne liberentur impedit captivitatem an ab ipso an ab eis procedit hec mora. Si enim ab ipso cum ad complendum voluntatem suam minime esse potentem ostendunt. cum ad volentem complere nec valentem pueri more eum plorare asserunt. Si igitur nunc impotens dicatur. Utrum in futuro potestatem habiturus sit an non. Si non quod habiturus est ergo et illius et illorum dolor sine [illegible]

hoc [illegible] est [illegible]. Si vero posse habiturus est aut illud nondum habuit sed in prefixo et certo habiturus est tempore. quod cum habebit eos de captivitate liberabit. aut iam habuit sed in ventione illud recuperaturus est et de captivitate eos adducet. Si vero habiturus est tempore certo restat eos dicere quod sit quod modo prohibeat eum habere scilicet verum hoc pariatur sine putent amicos eius an debilitatem membrorum an obstaculo cuiuslibet rei actum negotii descendit hec de deo credere nephas est. Legimus enim in scripturis sacris quibus iudei non dubium fidem adhibent deum antiquis temporibus maiora miracula fecisse quam sit eos de captivitate liberare. velut cum deum plagas egyptum percussit et tamen eos in manu valida eduxit et rubrum mare divisit et quod pharaonem cum exercitu suo demersit. Manna quoque et coturnicibus de celo in deserto pavit. Aquas etiam iordanis in loco uno montis instar constituit. Solem et lunam Josue precibus fixit. De exercitu Sennacherib [illegible] una nocte occidi fecit. In diebus eze[illegible] Danielem de lacu leonum liberavit. Ananiam Azariam et misahelem de igne et iudeos de babylonica captivitate liberavit, et multa alia que numerare longum esset mirabilia fecit. Non ergo dicere possunt quod antiqua [illegible] Si autem eum potentem fuisse ut equum est concedant sed aliorum incrementum accidentium cum impotentem factum dicant post quorum abscessus cum posse suum recuperaturum credant alterum eorum necesse est fateantur. Illa accidentia aut ex eo aut in eo fuisse vel infirmitas accidens bonum [illegible] ab esse cohibet voluptatis. aut et ab alio esse illam vel captivitas [illegible] a rege illata sine voluntate cum potestate [illegible] quod si ex eo et in eo fuisse dicant. deum ergo corpus habere dicunt quod contrariorum susceptibile sit quod de deo sentire non convenit. Si vero et ab alio illam dicatur illud qui omnibus deo potentiorem esse ostendunt quod non minus est inconveniens. Si autem seipsos sue captivitatis causam esse dicant quasi melius modo in captivitate quam olim in libertate se habeant hoc patet esse mendacium quia non quam captivitas liberata est contrario bilis. Si vero non hac intentione sua libertatem renuntiaverunt sed eo volente eos liberare ipsi pertinaciter eius voluntati obsistunt sed ut quia ille eos in captivitate detinet. Ipsi e contrario plus quam ipse velit in ipsa captivitate perdurent. deberet utique eorum satisfacere voluntati et non seipsum assidue tanto merore deprimere aut eos et parcere deceret nec eum facere tantum contristari. Sed hoc stare nullatenus potest. cum eum quotidie ut ipsos de captivitate eripiat orent. Excludere ergo deberent iudei tante circuitionis ambages a pectore suo. Dicet ad hec iudeus nihil eorum que enumerasti impedit nostram captivitatem. sed deum semper omnipotentem fuisse et esse fatemur. nec nos captivitatem evadere velle negamus. sed deum captivitatem [illegible] et donec illud quod constituit iuravit et firmavit tempus advenerit nos nullo modo liberari posse dicimus. Vere in hoc verbo inferendum deo ascribit iudeus. cum eum tale quod faciendum se dicat neque iurasse quod primo eum iurasse atque firmasse peniteat cuius rei signum est quod modo iugiter ut dictum est pro eo affligitur quod si preiisset non antea constituisset. Iuxta premissa ergo secundum iudeos deus fuit quod et cum apud eos conflet indulgere utique ei deberet nec precibus eum inquietare assidue. Quanto etiam frequentius orant tanto magis eius dolorem innovant et quo magis ab eo deserendo eum non inquietaverunt tanto magis eum absolant penitere.

Quod deus dimisit unum foramen in celo non valens perficere firmamentum.

Tertia fatuitas iudeorum contra divinam perfectionem est quod cum deus firmamentum constitueret perficere penitus non valens [illegible] foramen quoddam in septentrionali parte imperfectum reliquit. quod et hoc [illegible] ut si quis aliquando exurgens et ei equalem se faciens deum esse se diceret ipse deus illud spacium perfectionem ei opponeret dicens. si deus es [illegible] perfice quem apertum reliqui ego. hoc autem quod potuerit [illegible] permonolia [illegible] post [illegible] semper super nos nec unquam [illegible]

[illegible] perfectum [illegible] videmus. Manifeste ergo patet [illegible] [illegible]

De aliis fatuitatibus plurimis contra diuinam perfectionem et in eius offensam.

Ominatur et alia in thalmuth que sunt contra diuinam perfectionem. Isti qui vocantur. Rabim et sapientes ostendunt seipsos dei seruitores et declaratores legis moysi. sed tamen interdum loquuntur inordinate in his que sunt in magnum vituperium dei tollendo omnes perfectiones et applicando ei omnem defectum. et ante omnia dat licentiam seruiendi diis alienis et ydolatrandi. Unde inuenitur in ali[illegible] [illegible] per illo quod scribitur in Leuitic. c. xviij. de y[illegible] [illegible] quod accipiebat homo filium vel filiam suam et ducebat eum vel eam ad sacerdotes et ipsi [illegible] [illegible] [illegible] ter specificatum et dicit in verbis istis ex. eo dem de semine tuo non dabis vt consecretur ydolo moloch Dic interpretantur ipsi et dicunt quod quia dicit textus de semine quod intelligitur quod non peccat homo excepto quando dat sacerdotibus patrem sui semine pro moloch. Sed si ei daret omnes filios suos non peccaret Item [illegible] excepto quando pater dat filium suum sacerdoti moloch vt faciat sacrificium sed si ipsemet pater facit non peccat. Item quod dicit de semine intelligitur quod tunc est peccatum quando sacrificium fit de illis que ab eo exierunt sed si homo facit [illegible] [illegible] predicto ydolo non peccat. Item dicit in [illegible] adorat ydola timore vel amore liber est a culpa. Et declarat rabi salomon quod amore intelligitur si ab aliquo homine fuit rogatus [illegible] [illegible] moysen de egypto declarat aliter dicendo quod amore sonat sicut si fuit filocaptus de illa ymagine que est bene fabricata. et timore i. si timet quia potest ei nocere sicut ymaginantur illi qui eam adorant quod eis potest facere bonum vel malum si in tali casu adorat liber est. Et multum est mirandum de istis glo

satoribus et etiam de textu thalmuth quia dare venit contra textum legis dei. quia videmus quod cum populus israel iret per desertum et fuerunt in scibim et adorauerunt ydolum phegor quia deus iratus fuit tam fortiter contra [illegible] [illegible] est quod illa ydolatria non fiebat nisi amore filiarum moab sicut apparet Numeri. xx v. capitulo. Item illi tres pueri Sydrac. misag. et abdenago voluerunt potius intrare fornacem ardentem quam adorare ymaginem nabuchodonosor. Et tamen si hec opinio esset vera bene erant excusati ab illo periculo ex quo faciebant timore regis nabuchodonosor. et certum est quod ipsi bene sciebant legem que data fuit [illegible] per eos quod erant multum intelligentes et socii in studio danielis propter quod apparet quod [illegible] [illegible] res thalmuth falsa et fatua. Item dicunt et veniunt contra deum volendo seipsos equare deo. Unde inuenitur in aliquibus ordinationibus et ceremoniis quas ipsi fecerunt quas etiam omnes iudei obseruant. sicut est illud quod in certis noctibus anni mandant quod incendantur certe candele in domibus in memoriam victorie machabeorum. In certo mense anni precipiunt quod fiat festum quod vocatur porim in memoriam mirabilis hester et mardochei contra Aman. In quo precipit thalmuth expresse quod quilibet iudeus debet inebria[illegible] hester. et tunc cum incendunt predictas candelas sicut cum legunt predictam hystoriam in sinagoga dicit rabi talia verba. benedictus qui nos sanctificauit cum suis preceptis et mandauit nobis incendere has candelas et precepit nobis legere hanc hystoriam hester. videte si hoc precepit deus in lege. nisi quod ipsi se reputant [illegible] Item non solum hoc faciunt sed reputant se posse reuocare verba dei. [illegible] ipsi declarant su[illegible] de fuerit difficile in legem iudicijs iuit ad sacerdotes et ad iudicem qui fuerit illo tempore et petat ab eis et faciet secundum consilium eorum. Et dicit talia verba. non declinabis ad dextram neque ad sinistram. Sed ipsi in thal[illegible] quod dato quod sapientes dicant ei pro dextra quod [illegible] [illegible] debere. Item iudicant suis modis quemadmodum frangentem aliquid de ordinationibus eo

rum. [illegible] in libro [illegible] in ca. [illegible] incipit misericors. quod quicunque homo vendet sapientes talmudis vel malum dicit est condemnatus ad inferos: Et ille qui frangit verba legis dei non habet aliam penam nisi quod sic frangit legis. Item reputant se sapientiores quam deus: dicitur in libro rabamecia in ca. quod incipit hazahom. quod semel fuit in studio magna [illegible] dam variis opinionibus. Sed rabi aliazer qui erat maior eorum erat contrarie opinionis qui fecit multas bonas rationes contra eos ad probandum suam opinionem. et numquam voluerunt assentire ei. et in fine dixit si sic est sicut ego dico testimonio domino deo nostro. Et illa hora exivit una revelatio vocis et dixit non contradicatis rabi [illegible] quia verum est quod ipse dicit. Et [illegible] rabi sua et dixit nunc lex non est in celo sed in terra: et iam scriptum in lege tua quod sententia debet declinari ad plures voces. et illa hora questio[illegible] nerunt ipsum rabi aliazer quousque assentiat opinioni eorum. et dicit quod parvo elapso tempore rabi nathan invenit heliam prophetam et dixit ei eras tu in celo quando fuit illa questio. Respondit sic et dixit ei. quid ergo dixit deus [illegible] revelationi sue. Respondit ei [illegible] quod illa hora deus risit et dixit. Vicerunt me filij mei. vicerunt me filij mei. Item glorificant se [illegible] thalmudiste seipsos. unde dicitur in libro [illegible] ca. [illegible]. quod unus doctor qui vocabatur rabi Symeon filius iobaij. Dicebat. Ego sum [illegible] et [illegible] quod si vellem propter hominem meam liberaretur in die iudicii omnes homines qui venerunt ad mundum a die qua ego natus sum usque hodie. Et si Jonatham filius [illegible] esset nobiscum possemus liberare totum humanum genus a die qua creatus est mundus usque ad finem. Item se reputant prophetas sicut dicitur in rababatera ca. primo a die qua fuit destructio templi usque huc fuit remota prophetia a prophetis et fuit data sapientibus. Item dicitur in rababatera in cap. quod incipit hanober et [illegible] quod rabi filius [illegible] ibat per quendam viam et dixit ei unus [illegible]. Veni et ostendam tibi montem synai. Ivit cum eo et audivit primo unam vocem que dicebat. O miser ego [illegible] qui feci iuramentum et [illegible] quis me absolvet. Et postquam rediit ad studium et narravit magistris reprehenderunt eum et dixerunt ei. ea hora qua audisti vocem illam debuisses dicere. hoc ego te absolvo ab illo iuramento. et dixit ipse deus bonum quod dicebat pro iuramento quod fecit non de non dando amplius mundo diluvium. Et glosat rabi Salomon quod illud iuramentum de quo petebat deus absolutionem erat captivitas israel. propter quod ipse sustinebat pressuras multas et labores sicut dixit ysaias ca. lxiij. In omni tribulatione eorum non est tribulatus. Et licet textus verus sic in biblia hebraica [illegible] qua posuit hic romanus in sua translatione. Verumtamen in aliquibus dicitur sic. In omnibus tribulationibus eorum ipse est tribulatus. et iuxta hoc facit predictam glosam rabi Salomon. Item reputant deum [illegible] postquam fuit destructum templum non remansit deo in toto mundo nisi solum spacium quatuor cubitorum ad studendum halaba. i. lectiones de thalmud. Item dicunt quod tribus primis horis diei deus sedet ad studendum thalmud et [illegible] videtur quod si indiget studio non habet perfectionem sapientie. Item reputant deum mendacem sicut dicitur in rabamecia in cap. quod incipit haober. Unde dicebat rabi [illegible]. Magnum quid est pax quia deus dixit mendacium ut poneret pacem inter abraham et saram hoc apparet in gen. xviij. c. quia cum angeli prophetaverint abraham quod sara pareret filium et ipsa erat in tabernaculo et audivit eos dixit tempus quod [illegible] et derisionem inter seipsam et dixit quomodo possit hoc fieri cum sit dominus meus senex. Et postea cum dominus hoc reassumpsit abraham apprehendendo saram dixit quod dixerat cum ego sum vetula apparet dicat sibi quod deus [illegible] venerit quod dicit magnum mendacium quod cum in venerit quod quando ipsa [illegible] seipsam vocavit [illegible]. Item reputant deum peccatorem sicut dicitur in [illegible] neptam Gen. ubi dicitur fecitque deus duo luminaria magna. Dixit rabi Symeon in hora creationis equales erant sol et luna. Et luna venit ante deum et dixit. domine non est bonum quod duo reges utantur una corona. Et illa hora precepit deus quod esset minorata et dixit illa domine quia dixisti verba rationabilia minorabis me et sic fuit illa [illegible] nimis displicens. sed deus ut consolaretur eam dixit ei non [illegible] displicentie quod sol non apparebit nisi de die et tu apparebis de die et de nocte [illegible] ipsa [illegible]

[illegible] lo
bere quod ꝓdixi. et dixit ei deus. ego faciã ꝙ
ppt̃e meum israel faciat cõputa sua per men
ses meos anni [illegible] hoc nõ sunt [illegible]
[illegible] ꝙ deus [illegible]
[illegible]
omnis [illegible] et deus haberet veniam de pec
cato [illegible] et hoc ꝓbant ex Numeri cap.
xxviij. vbi dicitur hyrcus quoq offeref̃ deo
pro peccato videat vnusquisq quot vani/
tates sunt in ꝑdicta auctoritate. et quantã
[illegible]
quod ipsi intelligunt. Item reputant deum
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
in quo balneauit se in aqua non ex ysa. dicit
[illegible] que mensus est pugillo aquas et sa/
[illegible] Rabi ꝙ in igne se balneauit ex sic sa/
[illegible]
Item dicunt ꝙ deus [illegible]
[illegible] dicit in [illegible] incipit homo/
[illegible] ꝙ deus stat sedendo. et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Item dicit in libro qui dicit pirque rabi [illegible]
xxv. [illegible]
[illegible] est habere scalã ventorum. et dicit
rabi Johanã ego et ipsa [illegible] sumus si/
[illegible] huius. Item dicit rabi iohanã
[illegible]
[illegible] et deinde et omnis [illegible] qua
israel fecerunt sic [illegible] vanã [illegible]. Item se
[illegible]
[illegible] ꝙ quando homines [illegible] deus
et assimilabant in aliquib⁹ et sunt isti. Sam
pson in fortitudine. Saul in pulchritudine
[illegible]. Absalon in capillis. Rex Sedechi
as in [illegible]. Asa in pedib⁹. Et ex istis mẽbris
[illegible] in quibus et assimilabantur eundem/
[illegible] ergo apparet ꝙ habuit [illegible]

eorum.

De famulatibus plurimis contra legem mosaycam

Uarius passus est de famulatibus falsitatibus iudeorum, contra legem mosaicam et cõtra ꝓphetas. Mani/festum est ꝙ omnes gentes que tenent legem diuinam vel se dicunt tenere eam, affirmant deum creasse mũdũ de verbo absolute sine aliqua materia ꝓposita nec simplici de qua illud fieret et h est ꝙ dicit primũ verbũ legis mosayce. In principio creauit deus celum et terrã quia est opinio oim doctorũ latinorum et hebreorum ꝙ istud vocabulum creare si/gnificat factionem alicuius rei de verbo nõ est sic de generare, facere vel formare ex hec vocabula aliquid ꝑsupponũt in tali op̃atione et qui oppositum huius asserit hereticus est iudicandus ex destruit fundamentũ super quod omnia alia miracula sacre scripture fũ/dantur. Et inuenim⁹ vnũ de maioribus doctoribus thalmud qui vocaf̃ Rabi elieser magnus qui venit cõtra hanc opinionẽ. Et dicit in libro qui vocaf̃ pirque. talia verba. Celi de quo fuerunt creati. Respõdet de lu/ce vestimenti dei. et terra de quo sunt creata. Rñdet de niue que stat sub cathedra dei. Et dicunt glosatores ꝙ hanc niuem accepit de [illegible] vel [illegible] materiã vel ille ex qua fuerũt facta qua/tuor elementa quã nitit̃ ꝓbare philosophus primo phisicorum ꝙ est ingenerabilis et incor/ruptibilis apparet ꝙ iste doctor erat de opi/nione philosophi. qui et ipse credit ꝙ aliquid nõ pot fieri de verbo vel nõ. Si sic nõ oporte/bat eũ querere ex quo facta fuerunt celum et terra. Si non ergo vel habet ponere aliquã materiã eternã que nunꝙ habuit principiũ vel oportet in numerum ire in infinitum quod est impossibile. [illegible] verbis eius ꝙ [illegible] gis in quo dicit In principio creauit deus celum et terram quasi vellet dicere de nihilo nisi ꝙ ibi erat aliqua res eterna q̃ etiam tẽ/pore fuit cũ deo. manifeste hec opinio est he/retica [illegible] tem. Est adhuc alia auctoritas alteri⁹ doctoris qui dicit rabi Symeon qui dicit in li/bro ꝙ ordo temporis fuit anteꝙ mundus crearetur. [illegible]

q [illegible] hoc est nisi numerus mor⁹ [illegible]. Item veniunt cõtra textus sacre scripture. Et primo dicunt in abodazara ca. i. q non recipient ipsi messie aliquẽ alia[illegible] gẽtiũ que velit venire ad legem dei hoc est falsissimũ et cõtra omnes prophetas. Dixit enim patriarcha Jacob Gen. xlix. loquẽdo de messia et ipse erit expectatio gentium. Item [illegible] ca. [illegible] erunt multi in populum. Item dicit ysa. ca. xi. [illegible] populorũ ipsum gentes deprecabuntur et erit sepulcrum eius gloriosum. Item [illegible] de malis q dicunt peccatores esse et malos homines. quos deus dixit bonos et iustos. Et primo Adam quẽ deus formauit et nõ est dubium q cũ maiori pfectiõe que posset esse in homine carnali et ipsi applicant ei illud peccatũ carnis abhominabile sicut dictũ est supra. Itẽ cõtra Noe de quo dicit Gen. c. vi. Noe vir iustus atq perfectus fuit in generationibus suis cũ deo ambulauit. et ipsi dicũt in yoma in ca. yom aquipporim sup tex. gen. in ca. ix. vbi dicit Euigilans noe ex vino cũ didicisset q̃ fecerat ei filius suus minor. querũt quid est qd fecit fili⁹ su⁹ minor. Responsio est duoꝝ doctoꝝ qui sunt doctorũ opinionum quoꝝ vnus dicebat Rau et alius Symuel. Rau dicebat q illud quod fecit cham Noe [illegible] cum patre copulã carnalem. et quilibet istoꝝ rabinorũ dicunt rationem [illegible] Sed conclusio est p thalmudistas q ambo doctores dicunt veritatẽ et q illa duo fecit patri suo scz q castrauit ipsum et habuit copulam carnalem cũ eo. Ecce q falsissima intentio et q turpissima diffamatio per istos inuenta. Item dicũt falsũ cõtra patrem [illegible] ham de quo dicit tex. Gen. xxv. q qñ abraham moriens fuit dedit omnia sua ysaac. Sz filijs cõcubinarũ dedit munera et misit eos ad terrã orientis. Dicunt ipsi in cãhedrin ca. vltimo. que fuerunt illa dona que dedit eis. Respondẽt q dedit eos noia immũdicie et declarat rabi Salomon q hoc est cõiuocationes demonũ. Ecce q manifeste dicũt cõtra [illegible] vbi dei. Scio enim q precepturus sit filijs suis et domui sue post se vt custodiant vias dñi

et faciant iudiciũ et iustitiã vt adducat dñs propter abrahã omnia que locutus est ad eum. Quõ est credibile q ipse hereditasset filios suos de cõiuocationibus demonũ et quõ hec est via dei. Item dicũt falsum cõtra Joseph de quo dicit scriptura relationẽ manifestam sue virtutis contra petitionem quã ei faciebat dña sua de adulterio. Dicunt ipsi in busitam in ca. qd incipit calbabacat q desiderio intrauit domũ intentiõe copulandi cum ea et venit angelus gabriel et rapuit sibi genitalia. et qñ voluit facere peccatũ inuenit se ini[illegible] [illegible] legimus q in fine dierũ suorũ qz ei deficiebat calor naturalis adduxerũt ei Abisach sunamitẽ vt seruiret ei et dormiret cũ eo. iij. Regũ ca. i. [illegible] q calor naturalis vel innaturalis pdest multum homini antiquo ve [illegible] suus calor naturalis. et textus refert ad lrãm q seruiebat regi et dormiebat in sinu suo et rex nõ cognouit eã sz carnaliter. Sed thalmudiste dicunt in cãhedrin in ca. qd incipit cohengadol. q dauid cõcubuit cum ea in presentia bersabee. xij. vicib⁹ in modico spacio et alia turpissima referunt circa hoc que nõ sunt digna scriptura. Item in libro Judicũ ca. iiij. vbi narratur illud magnũ bonũ quod fecit illa honorabilis mulier rachel propter dei seruitiũ scz occidendo sisarã inimicũ israel. Et videmus etiã in illo cãtico. q cõmemorarũt prophetissa delbora et barach magnam laudẽ quã commendauit de pdicta rachel. Sed turpissimi thalmudiste dicũt in libro nazir talia verba [illegible] sepiẽ vicibus habuit cũ sisara in illo instanti et postea occidit eum.
Item licet balaam voluerit facere malũ populo. et cum malũ pronũciat veritatẽ prophetas erat. Et ideo dixit tex. de eo auditor sermonũ dei qui nouit doctrinã altissimi. Sz isti pdicatores et diffamatores opponunt ei multa turpissima de quib⁹ nullam mentionem facit scriptura sacra. et hoc scribũt in libro de [illegible]: et in cãhedrin inuocãdo se sup verba asine que dixit ipsi balaam qñ eam verberat dicendo sic et quõ ego non sum asina tua super quam equitas omni tempore. Dicunt ipsi q ambassiatores regis balaac interrogauerunt. quare nõ equitas in equo. respõdet balaã qz habeo equũ meũ ad pascua ad pinguescat. Eadẽ hora dixit asina nõ est

verum quod ego sum asina tua. Et dixit ipse sic est ad portandum onera. Respondit [illegible] non est verum, nisi super quam equitas. Et dixit ille verum est in casu quod accidit sicut modo quando non est equus ad manum. Respondit asina non est sic sed omni tempore [illegible] quia ego sum asina tua de die et tua uxor de nocte. Ecce turpissimum impiorum in quo involuunt linguas suas. Item dicunt in bulis in ca. quod incipit calbabacat quod volunt dicere lex in li. iudicum in ca. xiiij. quando in- [illegible] dicit de samsone. Creuitque puer et benedixit ei dominus. Dixit rabi Jobada sao in quo benedixit in sua virga quia sperma que exibat ab ea erat sicut unus rivus currens et quando comprehenderunt eum philistei et extraxerunt oculos eius et faciebant quod moleret in carcere. Dicunt isti turpissimum quod aliud molere quod dicit textus sonat quod quilibet philistinorum ducebat [illegible] uxorem suam [illegible] sicut possent quod ea haberet hominem ita fortem sicut ipse erat. Item in aliis locis thalmud loquuntur modo contrario quia multos viros quos scriptura dicit peccatores et narrat sua peccata, eorum ipsi excusant eos et dicunt quod non peccaverunt. Et primo de ruben filio iacob de quo dicit ad [illegible] Dicunt ruben [illegible] propter quod peccatum suum et amisit primogenituram [illegible] primo [illegible] quod [illegible] si dicant falsos omnes textus. Et dicunt in libro sabbat in ca. quod incipit Rabina talia verba dixit rabi yonatha quicumque dicit quod ruben peccavit non est nisi peccator. Et sic dicunt per omnes prophetas scribentes textum. Item in- [illegible] quos [illegible] primo. Regum. ca. ij. filij heli filij belial nescientes et cetera. Item in eodem ca. heli autem erat senex valde et audiebat omnia que faciebant filij sui universo israheli et quomodo dormiebant cum mulieribus que observabant ad ostium tabernaculi. Item iustificant filios samuelis contra textum qui dicit mentionem quod non ambularent in vijs samuelis patris sui et quod vendebant iustitias pro pecunia. Item dicunt quod David non peccavit in adulterio bersabee nec in morte urie mariti eius. Item dicunt quod salomon non peccavit in idolatria quam fecit in fine [illegible]. Finaliter per omnia videntur verba sacre scripture reputare falsa. Item infamant moysen in mirabilibus que deus per ipsi faciebat et hoc dicit rabi salomo sup. hystoriam chore quando ipse et sua familia intraverunt tabernaculum ad ponendum incensum et mortui sunt ibi omnes. Dixit rabi Salomon sciens quod venenum posuit eis moyses in incenso cum quo combusti fuerunt nadab et abiud filij aaron. Item dicunt in li. qui vocatur sabbath in ca. quod incipit yecoda sabbat quod si duo homines vel plures faciunt simul unum peccatum quod immunes sunt a pena, sicut si duo homines cum fustibus verberant unum alterum et ille moritur non peccant quia lex dicit quod quando anima peccaverit habebit talem et tales punitiones non dicit anime in plurali. ita quod volunt quod nullus est dignus punitione nisi quando unicus facit peccatum est unus solus.

De fantasiis iudeorum quo ad divitias chore.

Quintus passus est de fantasijs et [illegible] iudeorum. Et primo quo ad divitias chore asserunt iudei in libro [illegible] suorum quod cum chore heremum cum moyse et filiis israel [illegible] habebat in camelis hominibus nihil aliud ferentes nisi solas claves thesauri eiusdem que claves de vacarum corijs facte erant omnes ut levius ferri possent. Computemus modo si placet et videamus utrum hoc stare possit. Demus admittamus libre septem claves et quod quilibet camelus admittamus decem libras oneris claves quas unus ferebat camelus tria milia. dc. fuerunt itaque claves [illegible] camelorum mille milia et lxxv. milia. Sed cum quelibet clavis admittamus sit unius arche quot sunt claves totidem procul dubio erant et arche. Demus itaque cuilibet camelo ad minus due arche et erunt cameli archas ferentes quingenta et xl. milia. Sed et servi consuetudinem dividunt quibus maior cura de custodiendis divitijs oportuit admittamus duos camelos unum habere custodem qui thesauros cum summa servaret diligentia vel etiam dominaret. Invenientur itaque custodes camelorum .cc. sexaginta milia li. [illegible] videamus quoniam [illegible] chore per domos et cognationes et familias suas [illegible] erat nisi octo [illegible].

De fantasiis iudeorum dicentium og non perfudisse lapidem magnum et similiter og

gigantem basan.

Qui minus ridiculosum est illud quod dicunt filijs scilicet Jacob patrem suum ad sepulchrum portantibus. Filios esau simulantes patrem a sepulchrum [illegible] magno certamine eos occurrisse. Cum vero quod magnus esset exercitus et singule pro sepulchrum sibi vendicare vellent. Dan montem ascendisse dicunt et tante magnitudinis proiecisse lapidem quanta multitudo esse poterat [illegible] caput imposuit [illegible] et hoc facto omnem eorum proiectione eos vno percuteret ictu. Cum quod [illegible] inuenisset molem quam miserat in mare proiecit eius magnitudine aqua maris terminos suos excedens duas ciuitates sui effusione subuertit. Et ipse fuit quam longo tempore post pharao rex egypti filijs israel edificare precepit. Nonne queso hec admiratio iuste summo [illegible] videtur. Cum enim Jacob filij .xij. [illegible] modo adducerent vnde esau de tribu sua [illegible] [illegible] quanto magis existimari potest filiorum esau numerus fuisse. Alioquin enim oportuit eorum esse multitudinem vt et filijs iacob et toti egyptiorum genti que cum ioseph venerat obsistere potuisset. Nunc igitur [illegible] iudicet quid horum admiratione sit dignius scilicet vel vbi tantum inuenerit montem vel quo modo te tantum magnitudinis molem vel quomodo in eo pari [illegible] [illegible] potuisset [illegible] dem vt tantam magnam prosternere potuisset cohortem. Non enim minus stupendum est illud monstrum quod Og rex basan videns ingentem exercitum israel [illegible] [illegible] et [illegible] .iij. [illegible] vires [illegible] et super exercitum [illegible] [illegible] [illegible] mole[m] [illegible] magnitudinis sue capiti impo[s]uit et cum ea expeditionem totam prosternere voluit. Upupa [illegible] [illegible] mole illi supersedit et [illegible] eum rostro suo [illegible] donec foramen magno [illegible] capitis [illegible] quantitatem perueniret moles caput [illegible] [illegible] in eiusdem humeros subsedit. Capite autem sano et toto corpore incolumem fouit [illegible] adhuc a [illegible] subiectus esset [illegible] ad [illegible] dentium [illegible] impediret. Nec [illegible] lapis in collum descendit dentes sibi repente [illegible] adeo [illegible] quod [illegible] subiectus

ne minime potuit. Quod moyses [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et tandem eius [illegible] ascendit se super terram [illegible] modum saliens decem cubitos [illegible] et [illegible] aliquo corporis loco cum virga percuteret. Et ergo corporis decem cubitos quibus a terra eleuatus est et decem cubitos eius corporis et decem alios quos virga in altum porrecta habebat a terra ad summitatem virge .xxx. inueniunt cubitos sed cum [illegible] [illegible] eius moyses virge tamen summitas quo eum percutere intendebat neque quod vltimus attingere potuit quod ad eum [illegible] [illegible] [illegible] pedis que vulgo cauilla dicitur. In quo quidem percussisset continuo cadens exspirauit. In hoc [illegible] [illegible] quod a [illegible] pedis quod terre fixus tenebat vsque ad nodum in quo percussus est .xxx. cubitos habebat. ab eo igitur loco vsque ad summum non minus quam [illegible] cubiti erant. soluumque caput facile decem cubitos constare poterat. vnde sequitur quod [illegible] illa molem [illegible] decem cubitis [illegible] In quo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] considero stupeo vbi enim vel vsquam lapidem inuenire vel [illegible] pondus portare aut quo tam paruula auis [illegible] tam durum [illegible] [illegible] corpus [illegible] valuit penetrare. Quomodo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magnitudinis credendus est fuisse cum [illegible] lex dicat lectum eius ferreum nouem cubitos habuisse quomodo tamen homo tam facili vulnere occidisse.

Dicunt moysen in celum ascendisse et ibi de [illegible] angelis legem accepisse

Aiunt item iudei quod moyses pro lege suscipienda in celum ascendit et ibi cum angelis [illegible] [illegible] [illegible] Dixerunt enim inquiunt angeli legem hanc deferre [illegible] [illegible] quam nobis plus quam filijs israel necessariam scimus. Ad hoc moyses insolita visione perterritus nihil respondere presumpsit sed [illegible] se [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] angelis ait. Cum lex hec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] considero quid vobis qui [illegible] [illegible] creaturis [illegible] sit necessaria. Angeli quid ad hec [illegible] non habentes [illegible] consenserunt. Dei moysi igitur [illegible] [illegible] [illegible] et valde [illegible]

esse dicunt. et ita post triumphum cum lege diaconum descendisse. Quam quidem turpibus terminis in hoc continetur fabula. quo modo enim moyses corpore mole depressus altitudinem celi scandere potuit. Aut quod dari deo legem volente angeli prohibere. Quod iterum stolidissimum est quod dicere deum uno vincere et alio victo cedere et puerili more ridere. Item si angeli ut dicunt tamquam dicit illius legis retinende erant cur non prius a deo eas quesierunt vel quod contentionis ponderat eius deserviret. poterant enim legem istam eam cum iudeis observare nec erat ratio cur eas moysi deberent inhibere.

De fatuitatibus iudeorum dicentium quendam hominem vivum decepisse angelum mortis et in celum saltasse ac ibidem dei sententia remansisse.

Emouent et aliam fatuitatem iudei que omnibus ridiculum prestat.
Dicunt enim angelum mortis ad quendam vero apparuisse nomine Josue filio levi dicentem eique dixisse. Ad hoc veniens me scias ut animam tuam suscipiam et moriaris. Ne quaquam inquit ille quod commoves facies nisi mihi prius paradisum ostendas. Susceptum igitur angelus in aliis suis duxit ad locum unde videret ad paradisum. Callidus autem ille de alis eius elapsus est et in paradisum se audere permisit. Angelus autem deceptum se esse dolens nato iterum volens egredere aut ut moriaris. Nequaquam quod ait ille ut egrediar. Cumque secundo ac tertio angelus ad ipsum cum magno clamore repeteret et ille eius verba negligeret commotus animus ad deum pergens huius rei querimoniam fecit. Deus autem eum reducere negavit ut hominem illum ex dei nomine de paradiso egredi preciperet. Iterumque angelus ad paradisum ait deus ut egrediaris precepit. Iuravit ille et ait. Per deum non egrediar. Rediit angelus ad deum et dixit. Iureiurando se numquam inde egressurum firmavit. Deus itaque indicans deus respondit omnia volumina vite et actuum eius revolue et diligenter relege. si quando eum iurasse et periurasse inveneris mox quoque nihil sibi iurasse valebit. Si autem numquam periurum esse probaveris non in hac vice iam movebit. Volumina itaque omnia angelus sua vice infamiens numquam periurasse invenit. Dimisit itaque victus qui ut dicunt usque in presentem diem incolumis permanet atque vivus. Considerare possunt iudei quod nisu dignissima in hoc notari possint fermicalo: Quid enim plus miremur an fatuitatem angeli qui ab eodem hominis arcem prius non agnovit. an hominem audito per angelum dei precepto ausum fuisse iurare. an dicemus dei impotentiam quod non nisi per mendacium eum de paradiso permisit expellere. an ascribamus deo ignorantiam quod non aliter scire potuit virum periurus fuisset nisi eius vite libros revolui iuberet. patent hec omnia fatuissima esse.

Dicunt mortuos suos in adventum messie suscitandos ut iterum terram incolant ubi plurima de resurrectione tractantur.

Dicunt etiam iudei insuper mirabilem scilicet mortuos suos post capitivitatis cessationem resuscitandos ut terram incolant quod multis auctoritatibus probare nituntur. Primo auctoritate moysi dicentis ad populum israel Deutero. xxxij. Videte quod ego sum solus et non sit alius deus preter me. ego occidam et ego vivere faciam percutiam et ego sanabo. Cum ergo deus se occisurum promittat et vivificaturum non videtur predicta fides abiicienda. Ergo hec auctoritas a rationis expositione forma. quam hec verba ad ostendendum omnipotentiam suam dixit non quod ipse suos mortuos suscitaturus sit. nec est negandum quin a die qua se deus promisit hoc facturum, ut in dicta persecutione concordamus hec miracula fecisse. quia ipse mariam sororem moysi prophetam. Ezechiam Naaman et alios quamplures cum voluit percussit et cum voluit sanavit. Item ipse in una nocte omnia egypti primogenita interfecit et sub unius noctis spacio in castris sennacherib centum octoginta milia occidit. Sed iterum conversus in manu helye filium viduae in manu autem helisei sunamitis filium suscitavit. Dic ergo omnipotentem mortuos suscitasse non negamus. quin omnes homines in die iudicii ad eo resuscitandos et conveniant et credamus.

Sed quod adiicit q? scz defunctos terras inhabitaturi sunt nõ credim?. Dicit iudeus hoc non
vs videri contra fidē esse cū ad helya vel ad
heliseo resuscitatus postea longā vitā duxerit
vxorē habuit filios genuerit et pristina hu-
mane vite cōmoda officia impleuerit. Rñdet
q? verum est et bñ potuit esse vel per miracu-
la vel p̄ preces sancti viri qr corpus nōdū erat
[illegible]
mus nisi testimoniū sup hoc ꝓphetias ha-
berem?. Verū ea que contra visum contingunt so-
lent fidem hoc suscipe facile nō solet nisi in-
telligi cōfirmentur maxime ꝓphetarū quibus
oim fauor applaudat ꝓpliorum et ea ipsi apud
[illegible]
ꝓnunciauit ꝓpheta. Sed cum iudeorum hoc
[illegible]
erant illud ꝓdictū sequentes aut errorē hunc
inuenerint vt iudeorum gens in sua ꝓsisteret in
fidelitate. Secundo inducit ꝓphete iudeus
iudex auctoritate ysaie. xxvi. vbi ait viuent
mortui tui interfecti mei resurgent expergi-
scimini et laudate qui habitatis in puluere.
Sed hec verba nequaquam ostendūt mortuos in
terrorum ad habitandū terrā resuscitari. qm̄ si di-
ligenter qd̄ dicit attendam? nec mortuorum
resurrectionē vbi patenter ꝓsignatā inuenie-
mus aliequin ꝓpheta sibimet contrarius esse
videbit cum in superioribus dixerit mortui
[illegible]
e nature viris dissentit et sentit ꝓphete contra
neiectum vigent. neque q̄ secdm liberū viuunt
autem ad sensum nature contrariū sz exponi
cū aliter sano sensu possit intelligi nisi neces-
sitate rō tā id cogeret accipi. Quod si quis
intelligere cupit attendat q? ꝓdictū verbum
duobus modis intelligi pōt. Vno mō vt vel
de extremi iudicij suscitatiōe dictū credat vel
resuscitatiōis noie captiuitatis euasionē si-
gnificet. Hic aut sensus magis ad literam
pertinere videtur cū paulo sup? ꝓpheta sine ge-
tis captiuitatē et afflictiōē describat. Secun-
dum q? dicitur ꝓmissionis et pacis solaciū in-
[illegible]
Nec hanc euasionē quolibet in certo tempo-
re sed post modicū temp? euenturā predicit
et dicens. vade ppl's meus intra cubicula
tua claude ostia tua sup te abscōdere modi-
cum ad momentū donec pertranseat indigna-
tio mea hec ad captiuitatē congruenter refe-
runt. Tercio inducit iudeus ꝓphete iudex q?

verba Danielis in ca. xij. vbi dicit multi de
his qui dormiūt in terre puluere euigilabūt
alij in vitā eternā alij in obprobriū vt vide-
ant semp. sed hec auctoritas manifestius
ab intentiōe iudeorum discrepat supradicta q̄s
to eandē? de vltimo iudicio intelligitur fuis-
se dicta. in illa enī resurrectiōe ibūt vel in vi-
tam eternā vel in obprobriū sempiternum.
Quarto explicat ad intentū suū iudex auctori-
[illegible]
mos omnia suscitari vt viuant de sumus q̄
hoc vaticinat? est verbis. hec dicit dns de?.
Ego aperiā tumulos vros et educam vos
de sepulchris vestris ppls meus et inducam
vos in terrā israel: et post pauca et requiescere
vos faciā sup humū vestram. Ecce mortuos
suscitandos et terras suas inhabituros ap-
ertissime ꝓpheta neque indubitanter ostēdit. Re-
spondet q? ꝓdicta auctoritas de resurrectione
de mortuorum in die iudicij intelligēda est nec
est mirā q̄tra illam q? dicit in fine requiescere
vos faciā super humū vestrā: qm̄ requies vbi
mō pōt accipi vt aiam significet requiescere
i corpore qd̄ in interius terre noie de q̄ supra
est expressiū et testimonio scriptura que frequēt
ter illud noie terre appellat. Nā cū moyses
[illegible]
cū ex quattuor elementorum sit compositum ꝓ
[illegible]
fac? sz nō incōuenienter q̄ terre noie signat
corpus. possumus ergo intelligere qd̄ dicit
sz qr faciet eos requiescere super humū suam
q? aia redibit ad corpus et vniuersaliter vtrumque
Hic aut sensus in alijs ꝓphete explanatiōe
concipi potest sano intellectu aia vt nec scri-
pture aliqua hec ratio villa videatur contraria
Quecunque aūt in tenebrosis dictis ꝓpheta-
rum multis pōt accipi modis ita vt quis eā
exponēs nec a scripture testimonio nec a ra-
tionis exorbitat semita nihil est incōueni-
ens si quis eā diuerso sed iusto exponiat se-
sui. Si cui? aūt talis sit expositio q̄ vel a scri-
ptura vel a rōne aut sit aut videatur contraria
in iusto iudicio carere viribus est eliminā da:
Quod aūt ꝓdicta iudeorum fola scripture sacre
est contraria diligentis lector attendat. Dauid
[illegible]
eorum domus illorum in eternū. tabernacula
eorum in ꝓgenie. Item de eadem re inquit
dit vsque in progenies patrum suorum et vsque
in eternū non videbit lumē. Itē alibi ipse

pertransibit in illo et non subsistet et non cognoscet amplius locum suum. Item alibi. sicut vulnerati dormientes in sepulchris quorum nõ es memor amplius et ipsi de manu tua repulsi sunt. Job etiã idem sentiens dicit. memento qz ventus est vita mea et nõ revertetur oculus meus ut videat bona nec aspiciet me visus hominis oculi tui in me et nõ subsistam sicut consumitur nubes et pertransit sic qui descenderit ad inferos non ascendet nec revertetur ultra in domũ suam nec cognoscet eum ultra plus locus eius. Itez alibi vadam et nõ revertar ad terrã tenebrosam. Itẽ idẽ homo cũ dormierit nõ resurget. Salomon etiã hoc cõfirma[n]s scribit dicens. viventes se esse sciunt mo[r]ituros mortui vero nihil noverunt amplius nec habent ultra mercedẽ quia oblivioni tradita est memoria eorum. amor quoqz et odium et invidia simul perierunt nec habent partem in hoc seculo et in opere qđ sub sole geritur. Ecce salomon sapientissimus [il]lorum auctoritatibus [illegible] [illegible] [illegible] inhabitantes resuscitandi non sunt. et tñ qz quidam resurgant testimonium perhibet dicens qz non habent partem in his q̃ sub sole geruntur scilicet in terra. [illegible] [illegible] sunt habituri que supra solẽ fiunt. i. in celestibus. Dicet hic iudeus o[m]nibus [illegible] contrariũ eẽ auctoritatibus sacre scripture et [illegible] [illegible] etiã qz erat rationi cõtraria vellem scire quõ hoc intelligi possit. Rñdeo nõne tu iu[de]e credis qz in vestre resurrectionis tempore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scilicet abraham, ysaac, et iacob. et aaron. et eciam patriarche et prophete et omnes iusti q̃ an[te] adventum eius obierũt postea cũ eis sunt resurrecturi. et oĩa humana genera ossibus [illegible] et pannosos pulverosqz terrã unio [illegible] [illegible] more terras sunt habituri. et aarõ et filij eius sanctificati ut olim oblaturi. et a moy[se] si ut olim sacerdotibus vestimentis induendi sunt. Hec negare non valet iudeus. qz hec doctores sui omnes affirmant. Tũc ergo quero quisnam erit magnus pontifex. dicet iudeus qz aaron. Quid ergo de eleazaro [illegible] [illegible] [illegible] tunc fiet qui olim oẽs fuerunt põtifices summi erũt ne simul oẽs uno tẽpore magni põtifices an [illegible] ordinis dignitate privabũtur. si dicens [illegible] [illegible] [illegible] mis sacerdotis fungi nõ posse. qđ ergo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

modũ q̃ ad decus et utilitatẽ erit eis resurgere. nec huiusqz et huius in monte permanere q̃ contentiosum videre videtur. ij et moysi lex in [illegible] facto destituitur qua pontificẽ habeatur ne quo maiori sublimatus ordine vivat ad minorem sc[u]ndo ducatur. Si aũt oẽs in summi sacerdotij ordine equales esse summos cõcesseris honorẽ suũ admisso qz nullus inter cõplures equales excellentiẽ põt habere honorẽ. Preterea multis põtificibus multa sunt necessaria tẽpla. Ex hoc ergo aliud inconveniens. i. legis destructio sequitur papienses. ne plus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] plus. Ex quo sequitur necessario iudeos aut novã legẽ habituros cõcedere aut moysi legem neque q̃ terrã [illegible] posse. Quero etiã ultra Nũquid plures reges habituri sunt vel an unũ. Respondere us iudeus qz unus sicut propheta ezechiel phibet testimonium dicens. unum pastorẽ oẽs habebunt qz si plures fuerint cõcordes esse non poterunt et regno pacẽ destruent. Et tũc quero [illegible] a iudeo Quis erit ille rex. ñ debet qz unus in animo aduertẽ [illegible] se credũt suis suos et suos mortuos suscitandos et eorum modo [illegible] nomen habere imperij. Here illud dictũ aliquid colons haberet si [illegible] [illegible] hominem hi crederent et [illegible] Si vero ut credũt homo ipse fecturus sit q̃d tũc abrahã ysaac et iacob sunt facturi moyses etiã ceterique prophete [illegible] quid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qz sic qz sic samuel subiectus est sauli et helyas achab et ciuitas terrã et alij multi prophete regibus suis. sed hoc simulando nõ cõvenit proposito pro[illegible]. Nã et si prophete qui minime regis fuerũt regibus subditi fuerũt non ideo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] reno rege subijciẽ velut abrahã et david et iosue. quorum quisqz rex fuit atqz propheta. moyses etiã q̃ rex et propheta et legislator [illegible] extitit populi. cui legis liber tale testimonium phibet dicens. non surrexit propheta ultra in israel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ac in oĩbus signis atqz potentia q̃ misit super eũ. nõne cum isti tanti talesqz viri resuscitati [illegible] [illegible] fuerint viri [illegible] subiecti. nõne que [illegible] multo melius fuisset eis ne suscitarentur. Preterea duo inde incõvenientia proveniũt. si enim minor est eo moyses scriptura mentitur. si autem maior tanto plus vilificatur. Si dicat iudeus qz ille rex erit moyses tũc quero

Quid ergo ille vocatus sanctus est. Quod de abraham ysaac et iacob sunt facturi quos moyses ipse dum viueret in tantis penis habebat et aliquid a deo implorabat pro eorum nomine rese adepturum orabat. Ecce quam sunt positi iudei in magno discrimine in hac materia. Quero a te vlterius iudee si nosti. Nunquid illi qui nunc suscitandi sunt mortem naturam et potentiam habebunt hanc generandi. [illegible] iudeus quod [illegible] ad hoc [illegible] ergo cum lex parentes filios precepit nouam eos legem habituros demonstrat quod est contra fidem suam. Respondebit iudeus quod eis inhibita est generatio non lege sed natura, sed hoc stare non potest quia audiuimus ab homine et nemo refugit credere animal aliquid [illegible] esse cui naturale sit generare non posse nisi aliquo inconuenienti accidente. qui vero [illegible] accidente aliquo inconuenienti non generandi amittit nec sacerdos esse nec testimonium perhibere nec iudicium potest facere. quod si naturam ipsam dixerit esse nouam non debemus eos dicere resuscitandos sed nouam creaturam futuram. similiter potest in forma tantum non in natura tota, comedere quidem et bibere sed non generabunt. Concedit ergo iudeus quod [illegible] officia sic et generandi naturam habebunt adeo vt mulierem quondam concepturam et quotidie parituram credant. Sed hoc quod dicunt iudei est ita fatuum quod vix homines audire possunt vt enim que dicunt vera esse fatear scilicet vt in vanum et credentur sint omnes et resuscitandi cum quotidie filios procreent profecto nec terra eos caperet etiam si duplicater maior esset aut potius centum terre. fieret adeo loca continentium angustia. quod non haberent qui colere possent arua. immo inde semper esset inter eos pro terre angustia certamen et rixa. Item cum suscitabuntur omnes accedet quisque vir ad vxorem suam quam habuit aut aliam habebit. Respondet iudeus quod quisque rehabebit suam quia hoc est legis consummatio. Tunc ergo quero illa mulier que post tres vel plures habitos maritos est mortua in resurrectione cuius ex his est habitura. Nam si primum habituram respondet lex moysi destruetur dicentis quod post secundum non debet redire ad primum maritum. Si vero alium quam primum habituram responderet in eo quod est destructio legis eius neque legem iubentis primo viro viuente nec eam repudiante cum quo non poterit nubere. Sed ecce cum tot suscitati cum tot post eos fuerint nati qualibus eos non quisque erunt monituri. Respondet iudeus quod [illegible] fore quod dicat stare non posse cum enim homo [illegible] haberit generandi vsum habuturus necesse est quod ex quatuor elementis compositus sit. quicquid autem taliter compositum est illud etiam [illegible] ad eos [illegible] ne corruptionem cum taliter composita sint habitatore necessario concludit. Rursus si immortales fuerint tam magna quod spiritualis quod non est hominum eis conueniat quia nec eius habitacionis destitutionem. Diffinitio enim hominis est a [illegible] hac hominibus diffinitio illa predicari non potest quare nec spiritualis homo. vnde per hunc modum colligitur recte vt quos iudei vocant homines homines non sint quod est inconueniens. Item sicut supra dictum est multitudinem eorum spacium totius terre non posset sufficere si ipsam maximam multitudinem immortalem asseramus cum supra sine intermissione eos generaturos esse dixerunt. Et si ad superiorem modum sibimet supponeremur multitudinem in duplicato terre spacio concluderet. Dicet iudeus si non possum eos defendere immo saltem mortales concedam ergo si morituros eos esse concedit volo. Dicat illa resurrectio vtrum erit eis ad penam an ad coronam. Respondet iudeus quod ad gloriam et honorem illa resurrectio erit vt vitam gloriosam et regnum conspiciant et perfectam eorum penam et eorum habeat lenitatem. Dicant ergo iudei quod interim seruant de statu bonorum donec resurgant scilicet vtrum in penis an inquiete vsque ad resurrectionis tempus permaneant. Respondet certissimum est eos esse cum deo beatitudine perfrui. Si ergo vt asserunt ita est resurrectio illa potius ad penam quam ad coronam futura est. cum enim nunc eterne vite munere glorientur cur iterum in corporum angustiis retrudentur nisi vt famem sitim vigilias et varias atque innumeras denuo cruciatibus agitentur. quum insuper secundum eorum sententiam secunde mortis amaritudinem et penam sustinebunt hiis omnibus cuilibet per resurrectionem illam magno [illegible] ad [illegible] quam ad honorem et gloriam fuerit. Respondet iudeus quia et si nunc in quiete

et delicijs gaudebunt de quibus ad corporum sunt redituri [illegible]. cum tamen eis equalitatem [illegible] et [illegible] [illegible] equitare hierosolimam vt olim habitare in templo veteri ritu sacrificare vt et corporum penes se eis nulla et quam modo haberent requies habentur postea promittunt. Sed hoc quod dicunt a veritate exorbitat. sensus nullus esset presentis mundi honor et gloria eterne vite que talis delicijs comparatione conuenit aliqua. quia nec vno momento quisque huius mundi poterit sine labore et pena vti delicijs. Illius dicitur [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] permanet perpes et continua per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] huius mundi honorem et gloriam [illegible] est ad [illegible] [illegible] quod est verum ad .lx. Potest insuper quilibet nisi [illegible] rationis sit expers incomparabiliter magis esse gaudium videre deum quam talem quantum [illegible] [illegible] [illegible] homo tantum. Dicat ergo iudeus quod similiter de resurrectione suorum mortuorum sentit. Vt et eorum credulitas est et fidei certitudo quod resuscitandi profecto comedendi cum et bibendi sine generandi et naturam et vsum sint habituri et post mille annorum transacta curricula imperpetue beatitudine et immortalitatis regnum sine aliqua morte transferendi. Sed hoc stare non potest quia si immortales contradicit ad [illegible] inconueniens redeundum mille etenim annos viuentium multitudo propagabitur eorum vt nullo modo intra terre condi [illegible] valeant ambitum. multo igitur minus ad incolendos agros [illegible] [illegible]. In super et illud quod superadiecimus est in questione. quod patriarche prophete et omnes iusti qui tam fulgebant in gloria nouus videns penitus subdentur reduci ad corpora. Item aliud omne enim quod comedit et bibit et generat. debilitatur etiam ac [illegible] procul dubio et quatuor elementis compositum non dubitet. Quid nunc quod ex his componitur et passionibus predictis [illegible] cum eisdem affectionibus sine mutatione in regnum illud transferet. Sed vt omnia concedamus quid nam de his fiet iudeis qui aduueniente [illegible] et post sunt nati quorum mortuos ne [illegible] vel non. Respondet iudeus quod morientur in christi regni fine. Quid igitur fuerunt parentes eorum in morte [illegible]. [illegible] hos namque illos foret non resurgere quam [illegible] dolorem et iterum mortem sustinere. Dicet in

deus credamus ergo eos non esse mortuos sed hoc stare non potest quod nunc [illegible] scriptura que dicit Dauid in psalmo. Quis est homo qui viuet et non videbit mortem. Vndique igitur si [illegible] iudei eos sentire resurrectos et [illegible] sunt [illegible]. quod nullatenus eo modo quo dicunt fieri possit mortuorum resurrectio ergo [illegible] [illegible] [illegible] relinquas et credulitas iudaica quod sui mortui sint resurrecturi vt terram [illegible] incolant.

De [illegible] [illegible] iudeorum.

Item etiam iudei multiplicant contra deum. dicit rabi Salue Quid est illud quod non fuit reuelatum [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] esset propheta. Respondet quod ioseph filius eius non erat [illegible] et quod fratres sui vendiderunt eum. et dicit quod ratio est quia in hora venditionis eiusdem [illegible] [illegible] [illegible] aladina .i. maledictione. pro quocunque illud reuelante et similiter aladina non potest poni nisi adminus sint decem homines. et quia ipsi non erant nisi nouem commiscuerunt in predicta aladina deum secum vt essent decem. et ideo dicunt quod deus non esset ausus reuelare Iacob. Item dicunt in sabbat in ca. quod magister [illegible] [illegible] quod quando moyses ascendit in montem quod inuenit deum in manibus tenentem rotulum legis et faciebat coronas literis et moyses nihil dixit. Et dixit ei deus quare me non salutas. Respondet ipse quando [illegible] est seruus qui debeat salutare dominum suum. Et dixit ei deus. verum dicis. verumtamen ex quo veniste adiuua me. Item dicit in predicto ca. quod in die iudicij dicet dominus ysaac. tui filij peccauerunt volo condemnare eos. Et [illegible] ysaac. Domine [illegible] sunt filij mei. quod tu scripsisti in lege tua. filius meus primogenitus israel. Ego volo quod veniamus ad computum videamus quanta est vita hominis [illegible]. anni [illegible]. [illegible] in quibus adhuc non est [illegible] in etate in qua debeant sibi imputari peccata remanent .l. tolle medietatem temporis [illegible] et tempus noctis in quo homines dormiunt et remanent .xxv. remoue medietatem temporis que expenditur in faciendo [illegible] et in comedendo et bibendo et remanent .xij. anni cum dimidio. hos .xij. annos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] a pena. [illegible] magna [illegible] ac si [illegible] predicti computum [illegible] ysaac ostendens sibi.

Item dicit in rabba mecilta in capitulo quod incipit wobel quod in illo tempore quo fuit ordinatum thalmud quod deus quadam die stabat in magna disputatione cum illis qui sunt in studio celi super certum casum legis. verum super homo in quo ille accidit deberet iudicari mundus vel non et deus dicebat quod sic et illi de studio dicebant quod non. Et dixerunt. quis examinabit et concordarunt quod fieret ad examen unius doctoris cuius nomen erat raba filius nahemi. et illa hora in uno puncto fuit rapta anima illius a corpore suo et dedit sententiam contra deum. Item querit in abodazara. ca. i. in quo deus se intromittit per totam diem et respondent. Tribus primis horis studet in lege. et tribus horis secundis docet pueros qui mortui sunt parui. tribus aliis studet ad iudicandum totum mundum. Et quando videt quod est dignus punitione surgit a throno iudicii et sedet in throno pietatis. tribus vero ultimis horis sedet et ludit et ridet cum leuiathan. Item querunt ulterius ea que diximus sunt de die quid ergo facit de nocte. Respondent quod de nocte equitat super unum cherubin velocissimum et visitat decem et octo milia mundos quos creauit. Item querunt ulterius ante quam crearet mundum quid faciebat deus. Respondent quod ibat creando mundos et destruendo illos. Item dicunt in raba badbera in ca. bam mober et bacosma quod paratus est deus ad faciendum conuiuium iustis de carne leuiathan. et quid dabit eis ad bibendum. vinum quod stat conseruatum in uuis suis a principio mundi usque ad illam horam. [illegible] dicunt in [illegible] ca. quod incipit [illegible] dicunt memoriter quod tres fuerunt qui peccauerunt in luxuria cum fuerunt in archa noe scilicet canis coruus et cham. et ideo omnes tres fuerunt condemnati. Canis fuit condemnatus in hoc quod ligatur cum femella. Coruus in hoc quod emittit semen per os. Cham in hoc quia [illegible]. Item dicunt in [illegible] ca. quod incipit bamapolem quod infans quando creatus est in ventre matris habet quandam candelam super caput suum cum qua videt ab uno fine mundi usque ad alterum et sic scit leges et omnes scientias. et in hora qua exit de ventre venit angelus et dat ei unum ictum in ore et facit quod tradat obliuioni quicquid sciebat. Item dicunt in eodem li. iii. c. quod incipit assay et in baua bocer in ca. quod incipit berroc quod og rex basan quem conquestauit moyses antequam moreretur fuit in tempore diluuii reseruatus hoc est magnum mendacium propter duo. Primo quia a diluuio usque ad tempus in quo conquestauit moyses predictum og fuerunt nongenti anni. Secundo quia est contra textum sacre scripture ubi ponitur quod solum noe et filii sui cum uxoribus eorum fuerunt reseruati. Item dicunt in hulim in ca. quod incipit belinterobos quomodo leo est in montana elam que est ita magnus quod habet .cccc. cubitos ab una aure usque ad alteram. et dicit raba iosef quod sunt .xv. cubiti. et dicunt ibi quod semel quesiuit imperator rabi a osua et dixit ei quid excellentie est deo quod comparat eum sapientes leoni cum equus unus se sufficiat ad occidendum leonem. Respondit rabi osua scis cui leoni comparatur deo ubi quod leoni de elam et dixit ei imperator multum vellem videre eum et illa hora rogauit rabi osua deum et extraxit eum a montana illa et venit versus romam et quando venit in distantia trecentarum leucarum dedit unum rugitum. et omnes mulieres que erant pregnantes in roma abortiuerunt et muri ciuitatis ceciderunt. et quando appropinquauit amplius per .c. leucas sic quod distabat .cc. leucas a ciuitate romana dedit alterum rugitum. et illa hora ceciderunt omnes dentes omnium existentium in roma et imperator cecidit a throno suo in terram. et dixit rabi osue fac orationem deo ut redeat ad locum suum et ille hora reuersus est. Item dicunt in rabacam in ca. quod incipit bamober et bacosma dicit Raba. Ego vidi unam ranam que erat ita magna sicut una villa. lx. domorum. et venit unus coluber et deglutiuit illam colubrum: et deinde volauit et sedit super unum ramum unius arboris et dicit rabapapa si non vidissem mihi ita fuisse non credidissem. Item dicit ille raba. Ibamus per mare et ambulabat nauis nostra super caudam unius piscis et ambulauimus super eam tribus diebus et tribus noctibus nec plus nec minus et piscis ibat contra orientem no[illegible] quod nauis non ibat velociter interroga rabdiem et dicet tibi in quantum unus homo posset calefieri ambulabat .xl. leucas. et quando fuimus prope terram vidimus homines piscantes sagittantes cum balistis et velocius ibat nauis quam ille sagitte. Item dicit rabi scilet fuimus in una naui et vidimus unam auem que erat in aqua manens et ibat sibi aqua usque ad collum. et ego volui descendere inde ad balneandum

cogitando quod cum esset in eo ambulando [illegible] et audivi vocem revelantem que dixit. Cave tibi ne descendas quia vij. anni sunt quod cecidit ibi unum membrum et adhuc nondum descendit ad terram. Et dixit rabi [illegible] quod omnis ille vocatur [illegible]. Item dixit rabi. dixit mihi unus mercator, veni ostendam tibi ubi osculantur terra et celum, ivi cum eo et posui [illegible] meum super unam fenestram celi et separaveram me ut facerem orationem et quando veni ad locum non inveni [illegible] meum. et dixi videtur mihi quod latrones ambulant in celo. et respondit mihi ille homo non est nisi rota celi que movetur. sed venies huc cras [illegible] et inveni [illegible] et ego veni et inveni [illegible] meum. Et declarat rabi Salomon non cognoscens quod declinat eum ad finem mundi quod quingentorum annorum sunt itinera sed dixit cum ad unum montem altissimum [illegible] quod poterat tangere celum. De et similes fatuitates et vanitates tenent ceci iudei in suo thalmuth ut allegat Hieronimus de sancta fide tractatu ij. sui libri. Plura alia impossibilia que in eorum thalmuth continentur indagantem invenit hic non explicare. Sed et alia mendacissima et fatuissima innumera continentur [illegible] hic paucis enarrans ne librum nugarum fabulis impleam. Predictum librum thalmuth in quo tot errores tot mendacia tot impossibilia et fatuissima continentur affirmant iudei esse doctrinam et aliam legem datam a deo moysi verbo: que precepto doctorum rabinorum quorum unus [illegible] et alius [illegible] fuit posita in scriptis super [illegible] anno post passionem christi [illegible] in volumine contra sacram scripturam quasi indicans [illegible] quod [illegible] super ipsum in quibus textu et glosa innovaverunt et receperunt mandata et observantias et cerimonias et que nunquam in lege moysi fuerunt nominata per que ipsi reguntur usque in hodiernum diem. Et non [illegible] predicti ordinatores thalmuth ut bene fundarent suos errores preceperunt in diversis locis quod omnia per ipsos ordinata in predicto thalmuth haberent tantam efficaciam sicut ordinata per deum in lege moysi et imposuerunt penas mortis cuicumque neganti aliquid de predictis per eos scriptis non ponentes tamen talem penam neganti verba legis. et adhuc in hoc voluerunt [illegible] suo libro vocatus cum thalmuth quod sonat doctrina. et sacre scripture biblie posuit nomen quod sonat sua lectura.

De fatua expectatione iudeorum circa adventum messie.

Sextus passus est de fatua expectatione iudeorum circa adventum messie que fatuitas tripliciter ostenditur. Primo dubitatione. Secundo temporis determinatione. Tertio exempli manifestatione. Circa primum notandum quod iudei [illegible] et obnubilati circa adventum messie sunt [illegible] quidam eorum sic sunt in sua [illegible] obdurati quod nec volunt inquirere de peccato pro quo sunt in hac diuturna captivitate nec etiam ipsius captivitatis terminum inquirere curant. et ideo quasi fatui manent utriusque ignorantes. Similes infantes qui [illegible] sue [illegible] desperationem quod non curant de cognitione sue infirmitatis nec etiam de curatione quod est magna fatuitas. Adhuc [illegible] ergo [illegible] duo primum quod peccatum pro quo sunt in hac captivitate est ignotum. Secundum quod terminus sue redemptionis est etiam ignotus et licet verum sit quod ad nos utrumque [illegible] nobis notum est ut patet supra libro primo in [illegible] thesauro sed talis ignorantia fatua est nec eos excusat cum sit non solum crassa sed affectata. Alij sunt qui non curant inquirere certum peccatum pro quo in hac captivitate [illegible] peccatum antiquum. ut puta peccato [illegible] non sunt communia toti eorum communitati sed singularia quorum utrumque ostensum est falsum ut supra dictum est et satis clare quod hec [illegible] ostendit eos non solum cecos sed vere iudicio rationis carentes. Secundo ostendit fatuitatem iudeorum [illegible] temporis determinatione diversa quorum unus terminus fuit determinatus per rabi [illegible] in libro [illegible] posuit numerum ebdomadarum. Danielis de quo nullus [illegible]. Unus terminus fuit positus per rabi aquiba qui [illegible] est aliquo modo computationem predictam et sic credebat messiam venturum in destructione templi secundi. Et ideo [illegible] est quendam fatuum nomine bencosba

qui illo tempore dixit se esse messiam quem sa-
cerdotum secuta est maxima multitudo iudeorum
post xlviij. annos a destructione templi secundi
et hierusalem per romanos, et congregati sunt
in quadam ciuitate noie bitter et rebellauerunt
cum predicto falso messia contra romanum im-
perium propter quod Adrianus cesar transfre-
tauit et obsedit eos cum suo falso messia et
capta ciuitate omnes interfecit cum suo mes-
sia ut patet in lib. qui dicitur demoymedi q
[illegible]
remie sup illud verbo tren. ij. dissipauit do-
minus etc. Fuit alius ut ibidem habetur qui
dicitur de domo helie qui posuit expresse de
ordine mundi quod per sex milia annorum du-
rare debet mundus durare duidens per duo mi-
lia in tres partes sicut positum supra li. i. directione
re primo. et assignauit tempus messie in iiij. bi-
nario quod secundum hebreorum computationem patet
transisse numerum illius temporis quod usque ad
presentem annum secundum eos a creatione mundi flu-
xerunt quinque milia. cc. xx. ann. et sic secundum
istos aduentus christi transiuit in preteritum mul-
tis. cc. xx. annis. et isti tres supradicti fuerunt
principales de numero eorum qui dicuntur cla-
nayim. Post istos fuit quartus et unus de ma-
[illegible]
cabatur rab: qui determinauit in libro albe-
deun in delerb quod omnes termini assignati de
aduentu messie iam transiuerant in preteritum
et quod non pendebat redemptio nisi in ipsa penitencia
de ille. Hec quidem determinatio verissima
est si sane intelligatur. Nam terminus assigna-
[illegible]
positum libro primo in quo termino christus iam
venit et non pendet redemptio nisi in penitenti-
a et quamuis eorum penitentiam exigere stare
[illegible]
cionem licet iste rabi non intellexit hec recte ver-
ba per scripturam plana habemus tamen quod hoc quod
omnes termini assignati de aduentu messie iam
transierant in preteritum. Fuit quintus huius
contemporaneus qui considerans quod omnes ter-
mini de aduentu messie iam transiuerant pro-
ut dixerat socius suus voluit prohibere viam
inuestigandi huiusmodi terminos ne per hoc aliqui
confunderetur de venture. Et ideo dixit ut ait ab
computantibus terminos scilicet aduentus messie quod
hoc volens definire quod esset prohibitum inquirere vel
inuestigare de huiusmodi termino non reddens ad hoc
aliquam rationem nec auctoritatem. cuius malicia et

fatuitas manifesta est. quia nullus fuit sermo
suo scriptor vel glosator inter eos qui de hoc
solemniter non inquireret. Post hunc fuit sextus
in asia de his qui dicuntur geonim. qui vocabatur
Rabi sabadias qui in libro quem composuit
quem vocauit librum de credendis conatus
est probare ex dictis prophetarum quod messias non-
dum venerat et determinans diligenter inquirens
conclusit certum tempus quod iam transiuit
in preteritum per. ll. annos et ultra ut patet aspi-
cienti predictum librum. Septimus fuit rabi
moyses de egypto qui tante auctoritatis fu-
it inter eos ut a maiori parte iudeorum prouer-
bialiter dicatur quod a moyse legislatore usque
[illegible]
sen Iste licet in suo deutr. libro de iudicibus.
tam. de regibus determinat quod nullus debet com-
putare terminos aduentus messie sequens
[illegible]
qui adam epistola quam misit iudeis qui erant
in affrica scripsit quod habebat ex certissima tra-
ditione antiquorum quod prophecia futurus erat
in israhel et quod messias debebat venire et re-
[illegible]
quartimillenario octingentesimo septuagesimo
[illegible]
tationem iudeorum quod presens annus domini. M. ccc. lx.
est quinque millesimus. c. xx. et sic terminus per
eum assignatus iam transiuit in preteritum per
cc. lviij. annos. Predictam computationem fun-
dauit in quadam auctoritate Numeri. xxiij.
ubi secundum translationem nostram sic habetur tem-
[illegible]
[illegible]
computationem sic exponit quod quantum temporis
fluxerat a creatione mundi secundum computationem
hebreorum usque ad tempus in quo balaam ista
verba dixit tantum tempus poterat fluere habe-
bat a tempore illius dicti balaam usque ad tem-
pus in quo prophecia messias futurus erat in
israhel. Octauus post hunc fuit rabi moyses
gerundensis qui fuit magne auctoritatis inter
[illegible]
maiori parte determinauit cum magna solen-
nitate quod messias erat venturus et affirmat in
anno a creatione mundi. quartomillenario
centesimo. viij. cum quo concordauit magister
Salomon barchinonensis in li. megala et megil-
la de quo fuit dictum supra lib. i. Nonus fuit
[illegible]
leo de banolas de prouincia prouincie qui in quo

[illegible] sua sup [illegible] iudeos [illegible] q sibi [illegible] terminum supradictū in anno predicto scz quintomillenario centesi-mo decimonono scdm cōputationē iudeorum cōmuni [illegible] cū [illegible] moyse gerundēsi. quorum terminus [illegible] q iam transiuit in [illegible] per [illegible] annos [illegible] nonē eorum in anno pñti supradicto. Fue-runt etiam alij duo iudei [illegible] in [illegible] abulēsi. alius in villa que vocatur [illegible] de quibus dicetur infra cōsideratione .x.iiii. [illegible] .x. Isti assignauerunt terminū anno creationis mūdi quintomillenario quinqua-gesimoquinto scdm eorum cōputationem. Qui quidem annus [illegible] anno dñi M.cc.xcv. Ex quibus oībus manifeste col-ligitur fatuitas et falsitas iudeorum in de-terminatione anni aduentus sui messie. [illegible] omnes sui termini iam transierunt in [illegible] ut clare visum est. Signū autem fatuitatis et mentis incompositae est nun̄q̄ in vno con-sistere sed de alio in aliud mutari. Unde se-cūdū Senecā primū argumentū mētis cō-posite est posse consistere secūq; morari. Iu-dei ergo qui vsq; nunc consistere in uno nō potuerunt termino. Verisimile est q quoti-die fantasiando nouos fingent terminos [illegible] aduentus. Tercio pbatur eorum fatui-tas in aduentu messie quem sperant exēplo manifestatione. Unde narrat [illegible] q de-cem quidā fidel [illegible] iudei [illegible] in ciuitate lemouicēsi. [illegible] autē ille [illegible] parentū puelle accepit [illegible] nocte [illegible] [illegible] camere in qua [illegible] puelle [illegible] [illegible] et per foramen [illegible] [illegible] [illegible] et per aliā [illegible] sic est locutus. O [illegible] et [illegible] [illegible] eos nominib⁹ suis [illegible] gaudete q filia vestra concepit messiā virgo perma-nens. vir expergefactus querit ab vxore si vo-cem illam audisset quā negante [illegible] vt iterum audire possent. [illegible] loquē-tes audiens sicut prius iterum est locut⁹. Il-li ergo exultantes et post repetitionem [illegible] certiores [illegible] expectauerūt [illegible] puel-le aliquantulū iam intumescere [illegible] ab ea quesierunt vnde concepisset. Illa vero sic[illegible] [illegible] fuerat a [illegible] [illegible] conceptum [illegible] quia virū nun̄q̄ cognoui et virgo sum. At illi ergo nō se capientib⁹ pro gaudio p [illegible] et [illegible] [illegible] est q illa pa-ritura esset messias. Quid plura [illegible] [illegible] et [illegible] in [illegible] [illegible] gaudio magno expectantibus natiuitatē pepit mi-sera [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] do-loribus et gemitib⁹ et damorib⁹ quo cogni-to iudei cōfusi sunt supra modū ex quibus vn⁹ infantulā accipiēs per pedes allisit ad parietem. Ecce confirmatio per exemplū fa-tuitatis iudeorū in expectatione messie.

De iudeorū expulsionibus vbi quatuor principales expulsiones notantur.

Quarta consideratio est de iudeorū ex-pulsionibus et sua magna ignomi-nia. nō est mirandū si gens que tā grauiter cōfusa sit [illegible] quale nun̄q̄ fuit nec erit [illegible] ab angelis nec ab homine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] patrem [illegible] filij dei [illegible] dauid ppheta-[illegible] penā dicens. expelle eos qm̄ irrita-uerunt te dñe. In pñti ergo cōsideratiōe. [illegible] iudeorū expul [illegible] [illegible] post [illegible] tem saluatoris. quarū prima fuit a terra sanc-ta. secunda a francia. tercia ab anglia. quar-ta vero ab hyspania.

Prima expulsio fuit a terra sācta vbi qua-tuor puncta agitantur.

Prima iudeorum expulsio a terra sancta fuit. Pro cuius declaratiōe quatuor [illegible] puncta [illegible] [illegible] ponit Iohannes salsbericū. ut suo policratici li. ij. [illegible] optime hanc materiā explicauit. Pri-mus erit de signis que precesserūt excidium hierosolymitanum nouissimū. Secundus de calamitate obsessorū et quia fuere suis obstinatis malicie et que peccauit [illegible]. Terci⁹ punctus erit de muliere que vrgente fame comedit filium suum. Quart⁹ erit de numero [illegible] et occisorum et [illegible] fame. et quomodo [illegible] [illegible] suos sub ea tempestate.

Primus punctus est de signis que precessi-runt excidium hierosolymitanum.

Circa primum punctum vetus refert hystoria sic dicens q cū auctor eius [illegible] et [illegible] refert q iminente

de hierosolimorum excidio. ac ipsius hinc per xij. noctes continuas etiam in remotissimis locis praetracta est forte significans iudaice gentis superstitiosi erroris eversionem que ipso [illegible] verissime congruit: Scriptum est enim stultus mutatur ut luna sapiens vero ut sol permanet. Alia quoque quam plurima divino super inter[illegible] per singula prout ab auctoribus digesta sunt [illegible] sideravimus et ocium. pauca tamen auctor Josephus compendioso sermone perstringit ut ea que ad roborandam fidem nostram proficiunt et ad retundendam obstinatam perfidiam iudeorum. Plane namque post admissum piaculum continuis proximo triginta annis impiorum pena differtur. In quibus et apostoli omnes et precipue ut iacobus frater domini dictus hierosolimis episcopus constitutus indesinenter populum commonerent impietatis et [illegible] perficerent contriti penitudinem gerere, si post et [illegible] dogmatum liberate restringere. Offendebat eos namque deus per suam patientiam, ut ipsorum quereret penitentiam quia non vult deus tantum mortem peccatoris sed ut convertatur et vivat. Volens autem adhuc eorum duritiam invitabant divina maiestas signis et prodigiis celitus variis terroresque simul minaciter dexteram ostendendo potius quam inferendo de quibus supradicti hystoriographi fideo ut in ceteris etiam in hoc sufficiens erat. Relegamus ergo quid in sexto hystoriarum suarum libro de his ipse significaverit iosephus. Sed miseram inquit plebem. deceptores quidam homines et deceptores falsa suaviter tunc suadebant et evidentibus signis et iudiciis iracundie et indignationis divine non crederent. quibus aperte futurum et urbis et gentis presagabatur excidium. Sed velut attoniti et amentes et qui neque oculos neque animos in se haberent sic contemnebant. Omnia que celitus nunciabantur. Etenim stella prefulgens gladio per omnia similis imminere desuper civitati et cometes. Preterea quae aliis flamma visa est ardere per totum annum. Sed et ante excidij ipsius ac bellicum populis diem cum ad diem festum convenirent. viij. die mensis Xanthici qui est aprilis nocturno tempore hora nona tantus luminis fulgor aram templumque circumdedit ut putarent omnes diem clarissimum [illegible] hoc quod imperitis quidem et ignaris prosperum videbatur [illegible] doctores non latuit exitiale portentum. In eadem quoque festivitate vitula sacrificio admota et aris assistentes inter ipsas ministrorum manus enixa est agnum. sed et ianua interioris edis que respiciebat ad orientem cum esset ere solido induta ac pondere immensi pondere que vix xx. viris summo conatu impellentibus clauderetur ferreisque seris et vectibus munita. ac pessulis in altum demissis teneretur obstricta repente hora noctis sexta prima et xx. die mensis apparuit sponte patefacta. Sed et transacto die. vi. post aliquot dies prima. et xx. die mensis artemisij quem apud nos maium vocant prodigiosum apparuit visus fidem pene excedens quod vere falsum putaretur nisi oculorum fides confirmasset malorum consecuta pericula. Etenim prope solis occasum visi sunt currus et quadrige in omni regione per aerem et armatorum cohortes misceri nubibus et urbes circumdari agminibus improvisis in alio. Inde die festo qui penthecostes appellatur noctu sacerdotes ingressi templum ad ministeria ex more complenda. Primo quidem motus quosdam strepitus qui senserunt tum subinde voces deinde audiunt dicentes, migremus hinc ex sedibus istis. Addidit his etiam aliud terribilius. Iesus quidam Anani filius de rusticis nomine vir plebeius et rusticanus ante quatuor belli annum cum civitas in pace et abundantia perduraret in die festo tabernaculorum repente clamare cepit vox ab oriente. vox ab occidente. vox a. iiij. ventis. vox super hierosolymam et templum. vox super sponsos et super sponsas. vox super populum et indesinenter die noctuque per omnes plateas circuiens hec clamabat. usque quo quidem primores ex [illegible] ne comprehensum hominem multis verberibus affecerunt. At ille nequaquam pro se aliquid loquens sed nec eos quidem qui aderant deprecans easdem voces pari obstinatione et clamore repetebat. Tunc principes intelligentes ut res erat numinis esse in viro motus perducunt eum ad romanorum iudicem. Apud quem flagris ad ossa usque laniatus neque preces neque lachrymas fudit.

Sed eundem vocem miserabiliter et cum quodam eiulatu continens per singula pene verba proferebat addens etiam hoc ve. ve. hierosolimis prosequitur et aliud idem hystoriographus maiore gestum miraculo dicens. Asseruisse quosdam in sacris litteris repertum quod per idem tempus unus designaretur ex eorum regione profectum qui totius orbis potiretur imperio cuius exemplo plagas. [illegible] duxerunt. Sed vespasianus non alijs quam illius solus gentibus qui romano imperio videbantur subdite donatus est. Unde illius ad xpm hec responsa referuntur ad quem dicit pater Postula a me et dabo tibi gentes hereditatem tuam et possessionem tuam terminos terre. [illegible] suos. In omnem terram exivit sonus eorum et in fines orbis terre verba eorum.

De calamitate obsessorum et obstinate malicie iudeorum quas fuit fames et que pestilentia.

E secundo puncto. s. que tunc fuerit calamitas obsessorum et obstinate malicie quas fuerit fames et que pestis tyti prosequitur idem doctor dicens. At ne tot et tante mediocris plage aut sufficerent indignationis dei adversus impenitentiam iudeorum [illegible]

[illegible]

[illegible] satis patrat quidem quod malis nec universa mulctata sit ut que ipsa iudeorum terra bello fame igni cedibusque vastata sit quanta prelatorum multitudo preces sunt cum coniugibus ac paruulis liberis absque numero et absque discretione trucidata sit quam etiam ad [illegible] et famosissime civitatis hierusalem quanta vastitas et quanta fuerit diversorum mortuorum strages que [illegible]

[illegible] in xpo quodammodo dei famosissimus collata sit [illegible] flamma. Si quis plenius nosse vult legat hystoriam iosephi. nos vero ex his tantum ea quae ad explanationes suscepti operis sufficiant assumemus. In quibus refert quod ex omni iudea populi in die solemni pasche hierosolimam velut carcerali quodam munimento congesti convenerant. quos inventos decies centena milia et hominum fuisse. Justo. s. iudicio dei hoc ipso die ultionis electo ut qui in diebus pasche salutem [illegible] sacrilegis vocibus violaverunt in ipso die

bus velut in unum carcere conclusa multitudo pro debito scelere pena exitii quod merebatur acciperet. Preterimus sane quae in eos vel gladij cede vel alijs bellis machinis collata sunt explicare ea tantum quae [illegible] liceat quanta pro eo peccato fuit audere aliquid in xpm et quam gravibus mala supplicijs expietur. Age itaque .v. iosephi hystoriarum liber ponatur in medio. Et quoque eorum luctuosa tragedia prosequatur [illegible] erat. Si enim in urbe permanserint facultatem fugere cum omnie obiecto quod de transfugiendo cogitarent perimebant. Necessitas vero famis facinora seorum extollebat arrogantiam et virtus illi media cum temeritate crescebat. publice quidem frumentum nusquam omnino erat. Si invenissent vbi reponeretur [illegible] bus quod fefellerant penas sumebant. Si vero non invenissent nihilominus tanquam eos qui occultius et in tegentius absconderant cruciabant. Iudicium vero habent ab eis pabula capiebant hoc ipso quod adhuc viverent et subsistere corporibus videbantur. Sane tamen quam id inveniissent nisi absconditos esse putarent cibos. Si quos sane tabescentes macie vidissent hos cum vere perimebant superfluum [illegible] famis. Multi tamen in occultis omni censu suo mercati sunt unum mensum. Si ditiores frumentum ceteri [illegible] erant et pauperiores sub in sacris [illegible] bus quibusque penetralibus domus nonnulli nec tamen panes precerent fruges edebant. alij vero in quantum vel necessitas vel metus permitteret quicquid erat et mensam quidam nullus expectabat apponens sed ex ipso fame in suo igni rapientes propria velut sue sua devorabant et erat infelicis illius cibus spectaculum miserabile cum validiores .v. iniusta ui raperent. Imbecillioribus vero nihil preter luctum superesset ac lachrymas et omnibus acerbitates reperirent famem nihil tamen ita subvenit atque subvertit ut sic verecundia. Quid enim salvo rebus pudore et iugum est id in hac necessitate contemnit. Denique et uxores de virorum manibus et filij de parentum [illegible] nibus atque ore rapiebant et cum dulcissimum liberi in manibus atque una hora posita tabescerent exiguum [illegible]

[illegible] eos sumentes lacebant cibos. Si quoniam aderat predonum quo etiam statim ut domus eos anni quod comprehenderet fortes mandenti credebant hoc esse quod immiserit possin [illegible]

[illegible]
mētes Si qd forte ī supnis id fuerit reuoca-
bāt. scrutabant tecta si alicubi vēdicaret [illegible]
Spurcia enī animo⁹ mulieres inhiebant ac
auferre morētes si qd forte depbensū fuisset
in manib⁹ nulla senib⁹ reuerētia nulla erga
paruulos misericordia. Sz in exiguo pane sta-
[illegible]
uāt suspēsos elidebāt in terrā. In eū vero q
raptores cibos puenisset asspio crudeli⁹ se-
uiebāt. et excogitabāt noua supplicia obturā-
re o īferiorib⁹ naturales egestionū meatus.
Aliqui vo parua sodes p eadē serēda adu-
gentes bostes & egressa fu...[illegible]. Ad cō-
fectionē p⁹ hec vnū paruo aut calbi farine
mēsuras porrigebāt. Nā ipsi tormētis nō pane-
bant famē. Erat .n. tolerabili⁹ quodāmō si
hec ppulsi inedia facere viderent. Sz vt vel
[illegible]
erano guaidaret. In his enī si q̄ forte fue-
rint p stationes vl' hostiū p colligēdas herbas
erupissēt occurrētes eos q̄ se hostiū man⁹ ef-
fugisse gaudebāt diripiebāt quicqd attule-
rāt. Suppliciib⁹ aūt et terribile sibi quod-
[illegible]
secū morte pcio ḡsecuti idulgeretur nihil
[illegible] prebebāt. si h̄ dūtaxat hos accepit si āb-
parbētur vnū hemiss. euadere. Vos aūt post
aliquātū adiūgit dicēs. Judeis vo ōi egres-
su vrbis oēs puer spes excludebāt salutis et
[illegible] omes domos sil' et fa-
milias gentēq; vastabāt. ita vt in penetrali-
bus suis iacerēt mulierū paruulorūq; cada-
uera. p plateas vo iuuenū senū corpa fame
magis q̄ erant supra. Juuenes vo ay eti-
etas robustiores velut simulacra qdā in vrbe
oberrabāt et egressib⁹ corruētes quocūq; lo-
ci gressū subripuisset inedia. Sepelire aūt ca-
dauera ppinquorū nec [illegible] nec
vtrū debilitas pmittebat. sil' et p sui vite in-
certo vnusquisq; verebat. Denīq; aliquāti su-
pra eos quos sepeliebāt mortui ceciderūt. Mul-
ti enī [illegible] ad sepul-
chrū puenirēt exalabāt. s nec planct⁹ erat mor-
[illegible] ante ira⁹. et hoc sibi com-
[illegible] fames s nec ordinis medie bu-
morē an q̄ reliq̄rat lachrimaz. Obsederāt
ciuitatē pfunda silētia et nox plena morte
[illegible]. Quib⁹ malis oib⁹ grauiores
soli vigebāt pdones q̄ nec sepulchra qdē di-
ripere et expoliare cadauera inhumanū ducebāt s
[illegible] pdā pretētes q̄ sceleri⁹ iubere cumulātes et o
mēn gladioz suoz in cadauez obtūdēdo

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
crudelitate pdonū quos sup̄stites relinquebāt.
Et primo qdē sūptu publico sepelire mortu-
os iubebāt fetoris intolerātia. verū oēz sum-
ptū sepe vicerat multitudo moriētiū de mu-
ro cadauera pcipitabāt. ac cū tyt⁹ circuiēs p
midiis repletas mortuoz cadauerib⁹ valles
et humanam corpus tabo pīnguē terrā vigeri cū
ingēti gemitu eleuans ad celū manib⁹ deū
inuocat teste hoc suū oē nō pueniret s se illos su-
stinere iratū. Et post aliqua itē iterū quedā
iosepb⁹ talia pstequit nō cūctabor inqt pferre
qd sentio. Arbitror enī q̄ si enī aduersus
ipsos cuncto romanoz pauliss arma cessent
aut hyatu terre aut aq̄ diluuio. aut sodomi-
tanis ignib⁹ et fulminib⁹ celi⁹ donna supplicio
[illegible] q̄ multo īsaniore sil
q̄ hec ppessi sūt. et neq̄orē viroz patēz hanc
genuisset etatē p q̄b⁹ omnis gēs periret cuncti-
gia. Sz et in hoc. ve. li. eiusdē talia scribit. et
eoz inqt q̄ per totā ciuitatē fame ieiunia cor-
ruperant multitudo innumerabilis erat. quo
[illegible]
domos siubi aliqd sibi fuisset reperiri bella
oriebantur et eadeo inter caros ipsoz parētes ac
liberos nascebant. dū nō solū viuentib⁹ sed
ex ipsis enī fauib⁹ iniustē cibū rapere cona-
bāt. Fides nūt nec morienti erat s et ipsi cum
spm iā exalarēt pscrutabant a pdonib⁹. ne
vbi forte īter gremiū ibi aliqd residerēt. aliq
enī p mediū byates velut rabidi canes hac
atq; illac ferebant et quasi insania quadam
agitati in easdē domos sub momēto ipsi
iterū ac sepius irruebāt oia iā necessitas con-
ueniebat in cibū enī illa q̄ nec mutis qdam
aīalib⁹ edere visus fuit Ad vltimū nec lono
q̄dē nec cīgulo vl' enī ipsis calciamētis ab-
stinuerūt. porro q̄ induīmēta detrahētes p
fractā dentib⁹ ingerebāt. nōnulli et feni ve-
teris festucas edebāt. fiet de quisq̄ uiliza ad
lecta pauli⁹ pendūs dragmis in qua-
tuor vendebant.

[illegible]
[illegible]

[illegible] fabr de mare [illegible] ger [illegible] brena. Sed quid opus est per hoc pl'sus famis illius explicare cũ gestum sit facin' qd neq; apud grecos neq; apd barbaros vllus accepit audit' horrendũ qui dicere: auditu vero incredibile. Et quidẽ libẽter tam immane facinus silueri; ne dp me crederet mõ strutosa narrare nisi multos meamore [illegible] testes habuissem. Parum vero aliqd pñte mee prestare [illegible] gmlit fama. Mulier quedam ex his que vltra iordanis alueum cõmanebãt maria nomine eleazari filia de vico bethezob. qd interpretat domus ysopi genere et facultatib' nobilis [illegible] cetera multitudine que fluxerat hierosolymis septa cõmunẽ cũ omnib' obsidionis casum ferebat. hui' reliquias quidem facultates quas domo in vrbẽ puexerat tyrãni innasere. Si quid vero reliquiarũ ex magnis opibus fuerat quib' victum quotidianũ ptenuem duceret immictos p momenta pdonẽ satellites rapiebant. p quib' gemẽs mulier velut insania iam quadã ex indignacõe fatigabatur. ita vt interdũ p donibus maledictis et cõuiciis in necẽm instigaret. Verũ cũ nec q; irritatus quisq; nec miseratus eam opprimeret. et si quid alia hausset forte ab ea quesitum id ab aliis quereret. nec iam vlq; reperiendi [illegible] [illegible] fibras ac medullas et ad furores purgeret id [illegible] contra ipa iam armatur iura nature. Erat nã q; et ei sub vberibus puul' filius hunc ante oculos ferens. infelix inquit mater. o infelicior fili in bello fame et direptiõe pdonũ cui te reseruabo. Nam et si vita sperari posset et iugo romane seruitutis vrgemur. s nunc [illegible] fame pdones [illegible] in grauiores purgent. Veni ergo nec [illegible] sis fabula. que sola deerat cladib' iudeorũ et cum hec dixisset simul filiũ iugulabat. cũ deinde [illegible] pte edendo cõsumit. medii vero reseruat obtectum. Ecce confestim pdones irruũt cum [illegible] carnis odore cõcepto. minat mortem nisi sine mora cibos quos parans senserãt demonstraret. Tunc illa quidẽ partem inquit optimam reseruaui vobis et cõtinuo que sup [illegible] ut [illegible] Illa vero mea inquit et ipsis cũ predonib' [illegible] inquit fili' est. meus est pe et facinus meũ est [illegible]. Nã et ego prior comedi qd genui. nolite esse aut matre religiosiores. aut feminis molliores q; si vos pietas [illegible] talib' pasta sũ hic meũ pascar. Post hec illi trementes q; discedũt qui hũc solum ex oibus facultatib' suis mulieri matri reliquerant cibũ. Repleta est aũt vniuersa ciuitas [illegible] nephariis sceleris. vnusqsq; facin' añ oculos qd ppetratũ fuerit adducẽs iam q; si ipe hoc ppetrasset horrebat oẽs quos famis necessitas purgebat festinabant [illegible] cõtigerit mteruisse [illegible] talium malor; pollutionis [illegible]

De numero captiuor; et occisor; et perdi[illegible] tor; [illegible]

Vlari' pñct' est de numero captiuorũ et occisor; et pẽpiter; fame. Quã vero tãta calamitas inuenerit certã eodẽ auctore per paucos annecã. Colligẽs enĩ stipendiar' hysteriographus oẽm numerũ penuptor; vel fame vel ferro. vndecies cẽtena milia designauit. Ceteros vo latrones vel sicarios vel pdones post vrbis excidiũ [illegible] vulnerib'. Etenim aũt quosq; inuenerũ quos decor [illegible] ad [illegible] mot cẽxiseruauos. Reliquos aut qui supra [illegible] annos agebãt etate ad opa egypti [illegible] elle [illegible]. Alij quidem vt ad ludos gladiator;. Alij vt ad bestias traderent. Si qui vero infra decimũseptimũ etatis suit annum [illegible] sunt p diuersas puincias in seruitutẽ distrahi iussi sunt quor; numer' vsq; ad nonaginta milia pduct' est. hec vero omnia gesta sunt scdo anno vespasiani iperij iuxta [illegible] pdixerat dñs cũ ea q gerẽda erant prius [illegible] flens sup illã et velut in auib' eius [illegible] est hec verba. Si cognouisses inqt et tu in hac die que ad pacẽ tibi sunt. Nũc aũt abscondita sunt ab oculis tuis quia venient

uenient in te et circumdabunt te inimici tui vallo et circumdabunt te et purgent te vndiqz et ad solum redigent te et ad filios tuos in te. In diem [illegible] tonitrua publice indurans aurib⁹ resonabant, quousqz sanguine iustoꝝ sed et ipsius iusti singularis et vnici. qui ab impijs [illegible] Damni sunt ergo plage bellis [illegible] et a patrijs sedibus diuine indignationis excisi turbine vt in vrbe gloriosissima nec lapis super lapidē remaneret. fuitqz populi indurans et quoniam [illegible] qualis non fuit ex quo gentes esse ceperunt vsqz ad diem hanc. Ecclesia vero que fuerat hierosolimis congregata diuinitus transire iussa est transitoriamente ad opidum quoddam nomine pellam. quo abiens ab vrbe multo [illegible] hebreorum genteqz sacrilegam fuerat exercenda [illegible] hystoria plenius scribit. Et quidem hec oīa recensissime passi sunt qui in filium dei man⁹ sacrilegas extendere presumpserunt cum testimonijs scripturaꝝ et virtute mirabiliuꝫ operum ipm xpm deum esse cognoscerent sicut fuit dictum supra primo libro in apertione primi thesauri allegando dictum iosephi. Dic [illegible] quod fuit in anno quo esset mors xpi. sꝫ quero ab eis si venerunt ad hyspaniā suo velle vel coacti. si voluntarie non obseruauerunt legem nec ceremonias quas solum in partibus illis obseruare tenebantur et sic fuerunt vere apostate et non iudei. Si vero coacti fuerunt vt et [illegible] quare non reuersi sunt quādo eis data fuit licentia generalis per regem [illegible]. qui fecit voce preconia acclamare per omnē terrā quod iudei de omnibus partib⁹ redirent in hierusalem et quod edificarent templum. Si ergo ipsi remanserunt illa vice in hyspania remanserunt sicut iudei mali desperati [illegible] et nisi a bonis iudeis illius tēporis ne seruarent legem et precepta et ne coniungerent a prophetis et vt essent ydolatre. quia a tēpore neronis imperatoris vsqz ad constantinum in quo tempore fuerunt .xxviij. imperatores nō mansit in hyspania hō qui nō adoraret ydola quod non occiderentur diuersis et varijs tormentis. et tamē nō legitur de aliquo iudeo quod propter hoc occideretur. immo ipsi mouent [illegible] bant [illegible] quod illa adorarent [illegible] quia cum in eorum terra hoc eis esset prohibitum ipsi ibidē adorabāt ydola. et ideo non oportebat quod in terra aliena ad hoc com[pe]llerentur. Et dicunt quod sunt de tribu iuda. Alij quod sunt de tribu leui. Alij quod sunt de tribu manasse. Alij quod sunt de tribu [illegible] [illegible] quia si sunt de tribu iuda. quare ergo non fuerunt ad suos reges ante xpi aduentum. Si de tribu leui quare non fuerunt ad suum sacerdotium seruandum. Si de quacūqz alia tribu quare non redierunt ad suos iudices et prophetas. Sed si ante aduentum xpi permanserunt in hyspania ibidē remanserunt sicut [illegible]

Secūda expulsio facta fuit a regno frācorū et anglie vbi due cause diuisim assignātur.

Secunda expulsio iudeoꝝ facta fuit [illegible] Vnde imperāte henrico romanorum .xcvi. imperatore [illegible] petro [illegible] papa .v. qui fuit [illegible] papa. nonū regnante in eorum regno francorū philippo rege Anno dm̄. M. [illegible] de ordinatione predicti regis fuerūt in toto regno francie capti iudei impreceptibiliter vna die. et cōfiscata bona eoꝝ et expulsi et ad regnum minime reuersi sunt sicut refert frater iohannes de podio in suo hystoriarū collectorio. causam tamen non ponit huius expulsionis. Cumqz studiose inuestigarem causam vnde possem scire predictam causam. Casu quidem Iohannes von gallici ordinis sancti benedicti monasterij famosissimi [illegible] tunc reformatores multi monasteriorum eiusdem ordinis subiectorum predicto monasterio in castelle regno ad villā [illegible] de campos [illegible] quem [illegible] applicuerūt cum rege eorum [illegible] consensum et fauorem suum querentes pro dicta reformatiōe. quorum vnus doctor in iure canonico. secund⁹ [illegible] quod [illegible] vir peritus [illegible] quem ab eodem; quod mihi [illegible] causam panderet predicte expulsionis iudeorum a regno francie si illam sciret. Qui respondens eandem vere scire. Regem vt ex diuturnitate in scriptis ponerent: et ad

plenam experimento totum exstante. Feci(que) voluntatem sub forma et serie que sequitur. Reuerende pater quia vestra dominatio postulauit vt in scriptis redigerem causam et rationem pontificationis ecclesie inclitissime christianissimi nominis gentis videlicet iudeorum a regno francorum christianissimo facta: quam [illegible] modi et indigesto. Vero tamen et indubitato vt omnes gallie bene norunt apud quos nota et manifesta hec sunt. Nam in picturis et tabulis ecclesiarum multarum alicubi hec solent notari in cereo paschali anno eiectionis iudeorum annotatur quem pronunc mente non teneo plurimarum circumstantiarum memorandarum mentem propter incuriam a memoria exciderunt. Ea vero que legi et in tabulis vidi fideliter [illegible] hoc iudeorum populus in obprobrium sempiternum cunctis gentibus a deo datus sua commoratione christianissimum francie regnum fedebat. quidam ipsorum vt solent publice vsuram exercebant. Mulier quedam parisiensis necessitate compulsa vnam quam solam tenebat preciosam vestem illi iudeo feneratori in pignus dedit. Die vero sancte resurrectionis appropinquante mulier illa non habens vnde vestem suam redimere posset multis blandicijs circumuenire feneratorem temptauit vtrum ille ei promitteret vt si saltem illa in hoc sancto scilicet pasche vsum prestaret vestem in crastinum cum superadditio fenore [illegible] mulieris considerans [illegible] fore [illegible] sed [illegible] illam capiens in hec verba [illegible] et habundantem a tuo circumuicinis reputari scio te multas habere emulas que si in hoc festo te tua veste adornatam non viderint illudent te risui cachinnationumque omnibus patebis. Si acquiescere vis consilio meo vestem tuam reddam et pecunias duplicatas tibi dabo. Tum illa ore inflato. Quid vis inquit tibi vt faciam. Nam semper tunicam meam reportare cupio si facta tua mihi iurės. Tunc respondit portentum illud monstruosum vt illum quem adoras pro deo tuo quemque in tua pascha recepturą per manum sacerdotis ad mihi apportabis tuam tibi restituam vestem et pecunias duplicabo. Exhorruit hoc audito verbo christiana mulier auertat inquit id ipse deus a me. sed mihi crede per ipsum deum te iuro. si illam mihi indueris hac die accommodes in crastinum restituam. Abi inquit iudeus importuna mulier non quia id faciam sed acquiesce consilio meo et tibi providebo. Tunc quid ait mulier scio iudee mihi illud transglutiendum necessarium fore. Caue inquit ne transglutias sed in ore conserua et mihi apporta. varium semper est et mutabile femina acquieuit tamen perdendo animam et veste recepta remeauit ad propria: Die sacratissimo resurrectionis aduueniente vana et fatua mulier iudeo cupiens complacere precium animi amore vbi nephario ore sacrum dominum nostrum ihesum christum corpus suscepit festina ad iudei domum perrexit. Ecce ecce iudee quod tam importuno affectu instanter a me requisisti. Ecce deum meum quem hodie per manum sacerdotis accepi. Ecce eum quem adorant christiani mihi pollicitam pecuniam trade. heu heu ad inopia ducit paupertas quia auarissimum genus mulieris feneratoris itaque letus et gaudens bene inquit venisti mulier. eum depone super ibe lonarium et pecunias duplicatas recipe tuas. Tunc iudeus ille infesto animo et furibundo totus properans debacchatus et os ingentem flammam in camino domus sue accendit. venam magnam aqua et oleo plenam superponens corpus domini nostri ihesu christi manibus nephariis immisit dicens. Es ne tu ille christianorum deus. Es ne ille ihesus christus quem de virgine natum christiani non vesana credulitas opinatur et credit fore deum. si tu ille es quem colaphis cedentes patres mei ego te bullientibus vndis concutam. si te cruci affixerunt ego te assandum dabo. illi vinum te mori(entem) cedere ego iam te mortuum mori iterum dabo. Si vis loquere si deus es qualis est potentia tua ostende et ne igne consumaris defende. Ob et talia scelerata ore euomens. Corpus domini nostri ihesu christi in medium bullientis aque incontinenti fluxit perfecti speciosus forma pre filiis hominum puer per ambulans super aque bullientes. Quem videns iudeus non tam signi et miraculi monitus conuersus ad deum sed iudaico more vt populus ille testificatione sancte moyse induratus animus semper extitit duram eius ceruicem. pre(terea) vt sol [illegible] cum eo instrumento ferreo

qd in manib⁹ habebat iterato vidit in vna bullientē demergere sepenuit. sz nec illum quouis modo tangere valebat. diuina eni sapientia puer ihes⁹ sic ducebat vt dū iudeus ille in medio aque bullientis illā fore adoraret in dextra pte ipm cernebat existere. sicq̄ dū ad dextram partē volebat in sinistra bulliē tis aque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] puer alta voce audiētes ad publicā pcutiēs vicum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] videruit [illegible] [illegible] [illegible] demergere. [illegible] [illegible] iudei domū et in medio bullientis aque et olei vidit hostiā mūdissimā sanā et integrā. illā assūpsit suis ppriis manib⁹. [illegible] [illegible] ma parisius. vbi in eodē die obseruata fuit [illegible] [illegible] memoriale tante miraculi vsqz in hodiernū diē obseruatur et qualibet die in honore sacro sanctum sacramentū solenis missa celebratur. Fe ria vero quīta in qua dñs nr̄ ihes⁹ xp̄s illud sacramentū statuere dignat⁹ est puenit po pulus et missa solennissima ibi celebratur. La pso et incarcerat⁹ fuit iudeus ipse iudei [illegible] que p ipm fuerat suadēte et ducta pfessus ē. mu lier ad fidē conuersa ē puer baptizati ipsi aūt xp̄iani qui videre meruerūt signū magnum [illegible] probat⁹ et derelict⁹ in sua obstinatiōe [illegible] [illegible] euis est. Deniqz iter ageret [illegible] [illegible] quē possidebat chalmuth intitulatū hic vna [illegible] nō esset in sua potestate nec ve [illegible] [illegible] recepi tale virtutē a deo recepit vt hi q frequēter illū legūt et possidēt a deo merentur tales reddantur. vbi inquit ppositus parisieñ. liber ille tante virtutis est vt immortales homines

reddat. designa locum et ad illū declina pro bisequū. Quo facto vbi pedissequus librū chalmuth iudeo in quadriga ligato re vidit ignis qui ad macsū balistre ppurat⁹ ad combustionē iudei per lictorē erat ad iudicā [illegible] in fauilla et cinere in momento et in ictu ocu li redegit. Hec fuit vrgens causa motiua pro [illegible] aquid sit de hoc verū hec .s. fuerit potissima causa motiua iudeorum ab illo regno sine illud quod dictū est supra ꝯsideratione. vij. puncto. iij. ondeclarate. viij. cum scz oēs po ci se mutuo occiderūt. vel illud quod in ac ciuitate supradictā est saltez de homine quē sponte coronatum occiderunt credendū ē tñ qꝫ hec et plura alia crimina eorū cōmiserūt [illegible] causa fuit infamium mors. Quare vniuersa liter Iudei omnes ab illo fuerunt expulsi vt notat vincentius. vide supra cōsideratiōe [illegible] [illegible] tionem predicatorum est illud quod accidit in confinibus regno [illegible] [illegible] [illegible] in villa quadā que [illegible] [illegible] gno in regnum. In predicta villa contine rant iudei preciosa iura colligere. Accidit autem qꝫ milites quidam deregno frācie indi [illegible] facerent per locū prenominatū peregrinati in sanctū iacobum. et cum predicti iudei inter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qꝫ nō potuit videre [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est qꝫ a toto regno frācie propter supradictas [illegible] [illegible] iudeos in terra sua. Et ideo iratus deus [illegible] eū permisit eū sic turpiter offendi. Recessit ergo a predicto loco [illegible] et iurauit qꝫ si de⁹ reduceret eum ad terram suam nullum iude um vel quereret in eadē qd et opere adimpleuit.

[illegible] gladio perimat.

Tercia expulsio facta fuit a regno anglie.

Tercia iudeorum expulsio fuit a regno anglie cuius expulsionis causa duplex assignatur quarum primam lego in quibusdam miraculis sub ordine qui sequitur. In lincolnia ciuitate regno anglie accidit quoddam miraculum quod deus voluit ostendere per laudibus beate virginis. Una mulier quedam vidua et pauperaula filium quendam nomine alfonsum habebat quem tradidit ad discendum primas litteras et postquam sciuit legere tradidit instruendum in documentis grammaticalibus et in musica qua licet in grammaticalibus proficeret, in musica tamen gratissimus erat. Et quia predicta mulier pauperaula erat recommendauit illum cuidam religioso [illegible] audiret et ita factum est quia quotidie post lectiones suas recipiebat suam refectionem cum predicto religioso. Erat autem predictus puer etatis annorum .x. cuius erat consuetudo ordinate ut primo quotidie iret ad ecclesiam deinde ad scolas et demum refectionis ut dictum est ad domum religiosi. Nocte vero ad matris domicilium se conuertebat. Cum autem sepe in ecclesia illam predictam antiphonam Alma redemptoris audiret cantare tantam deuotionem concepit in [illegible] [illegible] placens inter pueros superadictam antiphonam alta voce dulcissime cantabat. [illegible] autem eius erat cum iret ad domum matris vel redirent ab eadem per viam quendam iudeorum qui audientes frequenter predictam virginis cantationem ab ore innocentis quidam illorum habuit querere a quodam docto christiano quis esset sensus [illegible] At ut cognouit quia illa erat antiphona quedam que ad laudem et honorem virginis beate matris nostri redemptoris ihesu christi et in musice decantabatur a fidelibus in ecclesia. [illegible] cepit dolorem et perpetuam iniquitatem. quod consilium habuit [illegible] quorum corda dyabolus [illegible] et auderent, bona [illegible] oppinans [illegible] antiphonam transiret per eorum viam subito sicut a rugientibus leonibus rapitur et recluditur in domo quadam de modo [illegible] occiderunt. Et difinitum est inter eos quod eius lingua cum qua beatam virginem laudabat extraheretur per oppositum capitis predicti. secundo quod extraheretur cor eius cum quo cogitabat predictam cantationem et vltimo quod corpus eius proijceretur in loco profundissimo et immundissimo sterquilinij predicto. qui locus erat coram omnium latrina. ut nullatenus signum eius inueniri posset et factum est sic. Sed virgo beata que mater est misericordie [illegible] inuicem quodammodo sibi factum statim sic ille deuotissimus suus cantor in predicto loco sceleris fuit proiectus. Affuit presens eadem et posuit in eius ore lapidem quendam preciosum qui locum lingue suppleret et statim cepit cantare sicut primo predictam antiphonam multo melius et altius quam primo nec aliquando cessabat de die nec de nocte a predicto cantu et tali modo stetit in predicto loco [illegible] Cum vero mater eius videret quod sicut consueuerat ad domum eius non veniret scolam gressus ad domum superadicti religiosi peruenit nec de inde ad scolas nec poterat inuenire. Discurrebat vndique per ciuitatem si qua mulier si posset alicubi inuenire filium suum et disponente deo in fine quarum dictum predictorum mulier illa transiuit per viam illam in quo filius suus fuerat occisus cum lacrimans proclamans. et ecce vox filij sui cantantis dulcissime cantationem illam virginis quam sepissime ab eo audierat in sonuit in auribus eius.

Quo audito clamoribus magnis predicta mulier clamare cepit et congregate sunt multe gentes et cum eis iudex ciuitatis. intrantesque domum illam in qua vox illa audiebatur et sonabat inuentus est iacens in loco predicto et extractus nec vnquam cessabat a cantu illo dulcissimo licet mortuus foret.

Indutusque alijs vestimentis per dominos qui ibidem venerant nunciatum est episcopo ciuitatis. qui illico veniens ad spectaculum precepit quod poneretur honorifice in quodam loco. et sic deductus est cum solemni processione et magno honore ad ecclesiam cathedralem predicte ciuitatis. semper tamen continuabat cantum suum. conuenientibus ergo in vnum ad predictam ecclesiam dictus episcopus celebrauit et fecit solemnem sermonem precepitque omnibus audientibus quod deuotas funderent orationes ut precibus beate virginis deus dignaretur reuelare huiusmodi. Finito vero sermone planxit altissime et fortiter

beatissime marie quod fuit [illegible] ipsi[us] [illegible] [illegible] [illegible] habere [illegible] [illegible] i quo iacebat et extraxit ab ore suo unu[m] p[re]ciosissimu[m] lapide[m]. dicens q[ue] o[mn]i p[o]p[u]lo lege et hylarem que sibi acciderat sic dictu[m] est. et quod virgo beata ad eu[m] venerat et posuerat dictu[m] lapide[m] i[n] ore ei[us] ut no[n] afficeret morte[m] ab a[n]i[m]a bone et ut ostenderet gl[ori]a[m] filij sui in salute[m] crede[n]tiu[m] et p[er]dic[ti]o[n]e[m] obdura[n]tiu[m] et incredulo[rum]. p[ost] hec [illegible] vocavit ad se ep[iscop]um et dedit sibi pace[m] similiter et [illegible] et facta expeditio[n]e ab o[mn]i p[o]p[u]lo co[n]fessus est eos q[uod] ascende[n]dit ad celos in societate virginis [illegible] [illegible] [illegible] lapidem [illegible] [illegible] ep[iscop]o ut poneret [illegible] [illegible] reliquias in al[tari]. Quo facto signando sancte crucis se in signum et co[m]positio se lecto [illegible] tradidit spiritum qui honorifice sepultus fuit in quodam sepulchro marmoreo quod multo tempore p[ro]fusos lapides ut fert[ur] emanavit quousq[ue] quedam pestifera heresis [illegible] [illegible] fuit. Rex vero p[re]dicti regni [illegible] cognoscit tamen p[ro]banda et h[ab]enda iudeoru[m] [illegible] et pro[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que p[re]dicti iudei [illegible] co[n]tu[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sue beatissime matris et deliberato et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tenentur omnes iudei quotquot possent inveniri in predicto regno suo. Et illi qui melius deliberaverunt facti sunt totaliter expoliati ab omnibus bonis et signati ac expulsi a toto regno anglie. Et ab illo tempore non q[ue] amplius ibi habitaverunt nec habitat nec an[illegible] est apparere aliquis iudeus quia statim [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] regno anglo[rum] [illegible] ut fertur assignat[illegible].

Cum e[n]i[m] regnum illud [illegible] bello fame et peste laboraret [illegible] rex [illegible] [illegible] [illegible] regni sui continua tribulatio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quatinus sibi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]re. Illa vero [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Deus au[tem] [illegible] [illegible] q[uod] il[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc audiret [illegible] habito deliberavit o[mn]es iudeos facere [christ]ianos cogitans ex hoc placere [illegible] dei et factum est sic. Sed nec p[ro]pter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] amplius arescebant. Consuluit ergo [illegible] [illegible]

nio dei. Responsum est sibi q[uod] p[ro]pter [illegible] sub nomine [christ]iano q[uod] p[ri]mo. paucis [illegible] p[ost] tempore elapso a sua ficta conversione [illegible] [illegible] [illegible] modo et assumpsit omnes fere ex ficta regni in calamo et virga [illegible] ut ve[illegible] a [christ]ianis quasi captiui videbantur eo[rum]. Quare predictus rex illuminatus a deo purgavit regnum suum a serpentibus illis in hunc modum. Hic e[n]i[m] assignavit ut omnis populus exiret in campum [pro]pe mare fuit duos papiliones. unum in ripa maris. reliquum vero in aliquali distantia co[n]venientem. In primo posuit torath iudeorum in secundo vero crucem [christ]i. Sedens q[ue] rex pro tribunali in medio papilionu[m] convocavit ad se omnes p[re]dictos conversos et voce clara et hylari vultu dixit eis. ego scio vos omnes fieri [christ]ianos et vos [illegible] voluntate. Sed post conversione[m] vestram mala multiplicantur in regno meo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] verbis. Est ergo voluntas mea libe[illegible] vos vos relinquere. Est in papilione illo [pro]pe mare e[st] thorath iudeo[rum] In alio vo[ro] e[st] crux [christ]i. eligite p[ro]pt[er] quod voluntas et ad illa[m] stat[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] thorath cucurreru[n]t Et iratus papilio[n]es un[illegible] p[ost] aliu[m] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] p[re]dictu[m] regnu[m] et ho[m]i[n]es [illegible] plaga non [illegible] iude[us] ibi habitat s[ed] nec habitat usq[ue] in hodiernu[m] die[m] videat[ur] hyspanu[m] si [illegible] plaga [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Quarta expulsio facta fuit ab hyspania.

Quarta expulsio iudeo[rum] facta fuit in regno hyspanie [illegible] legitur in [illegible] [illegible] hyspanie q[uod] [illegible] rex gothorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quinquagesimoquarto. q[ui] fuit a[n]no [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et mouit iudeos q[ui] erat i[n] regno suo compelle[n]do ad recipiendu[m] fide[m] [christ]i et multa eo[rum] [illegible] s[un]t ad fide[m] catholica[m] involu[n]tarie [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hinc [illegible] occasio[n]e sue [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et in [illegible] gaudio [illegible] et [illegible]: ceteros [illegible] iudeos [illegible] regnu[m] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] De [illegible] in affrica[m] transfretavit [illegible] regnare et [illegible] per Era septingentos quadraginta quatuor

annis. Iste regnauit hic bene inchoauit sed pessime consummauit hic pelagium filium suum tenere contendit qui postmodum contra saracenos in asturiis rebellauit ab vrbe expulsis regnauit. Iste introduxit iudeos in regnum suum. Sisebutus eiecerat quare huius temporibus seruitium lasciuiosissimus est effectus. Iste mandauit ecclesiasticos quod haberent uxores et tot quot possent sustentare. Iste precepit eis quod non obedirent romano pontifici. Iste fecit muros ciuitatum et locorum destrui ne propter eius peccata insurgerent contra eum. Iste regnauit annis decem et dedit regnum filio suo rodericus. Iste rodericus sicut romani scribunt quod cum vxorem uisam deceruit publice rebellare quia eo pater eius et quod fecerat patri suo fecit eum et regnum accepit vnde. Itaque plenus abhominationibus conclusit vitam suam. Hec ex cronicis hyspanie et ex archiuo fratris iohannis et ex diui Iacobi. Ex quibus patet hyspaniam persequutos regna expellentes iudeos ab hyspania et in fidelitate fidei reducentes eos ad eandem

De iudeorum innumerabilium et sua obstinata malicia vbi noue innumerabilia applicantur.

Septima consideratio est de iudeorum mirabilibus et sua obstinata malicia. Gloriosus deus qui vult omnes homines saluos fieri et in agnitionem veritatis venire peccatis et incredulitatibus iudeorum non obstantibus veritatem salutis fidei catholice per multa mirabilia eis ostendit atque ut inanes sint excusabiles in extremo iudicio et de multis mirabilibus et prodigiis per diuersas orbis partes eisdem ostensis. Post quod per mundum fuerunt dispersi noue mirabilia in presenti consideratione applicantur.

De aqua disparente iudeo ficte ad baptismum accedente.

Primum mirabile accidit circa annum domini. ccccxx. Imperantibus theodosio iuniore et honorio. et sedente in cathedra petri Innocentio papa primo. Tunc enim iudeus quidam ad baptismum quesitus causa venisset subito baptismi aqua disparuit. et iterum atque iterum alliata dispersit dei virtutem et iudei perfidiam demonstrauit. hec ex cronicis imperatorum et summorum pontificum.

De sanguine imaginis christi emanantis iudeorum ictu eam transfigentem.

Secundum mirabile accidit circa annum domini quingentesimumoctuagesimumseptimum imperante iustiniano qui fuit lxxiii romanorum imperator. et sedente in cathedra petri pelagio papa primo. Tunc enim iudeus quidam imaginem saluatoris furatus ad domum suam detulit eam ictu transfixit. et eius sanguinem eius emanantem videret et absconditam cum eo. Sed christiani querentes per vestigia sanguinis inuenerunt et iudeum lapidibus obruerunt.

De puero iudeo qui communicauit cum christianis propter quod a patre in fornacem ardentem missus illesus exiuit.

Tertium mirabile accidit circa annum domini quingentesimumoctuagesimumoctauum supradicto imperante imperatore et sedente in cathedra petri vergilio papa primo. Tunc in oriente puer quidam iudeus a coetaneis suis christianis ductus ad ecclesiam et communicaret: communicauit. Quod factum cum eius pater cognosceret propter hoc in ardentem fornacem eum proiecit de quo illesus extractus. Dixit enim herilla in ecclesia depicta que puerum tenet pallio suo flammas ignis ventilabat.

De sanguine et aqua que exierunt de latere imaginis christi quod lancea iudei apertum erat et quomodo suppositum vas fuit impletum.

Quartum mirabile accidit circa annum domini septingentesimumoctauum imperante Constantino quinto qui fuit lxv. romanorum imperator. et sedente in cathedra petri paulo papa primo. Tunc enim in syria ciuitate beritho quidam christianus sub annua pensione hospitium habens ymaginem domini crucifixi contra lectum factam parieti affixerat et ibi orationes suas continuo faciebat. Post annum vero aliam domum locauit et imaginem ibidem ex obliuione reliquit. Quidam autem iudeus

predictam domum conduxit et die quadam unum de suis contribulibus ad convivium invitavit. Inter epulas autem ille qui invitatus fuerat casu circumspiciens imaginem in ipso pariete intuetur, et in illum qui se invitaverat vehementer fremens cur imaginem christi nazareni tenere auderet comminatur. Ille autem cum predictam imaginem adhuc non vidisset sacramentis quibus poterat affirmabat quod illam ibi esse penitus ignorabat. Tunc ille placatum se simulans valefecit et ad principem sue gentis abiens iudeum illum de eo quod viderat accusavit. Iudei ergo congregati ad domum eius veniunt et visa imagine illum de domo eiecerunt, et extra synagogam sequestrantes, imaginem vero pedibus conculcantes cuncta in ea dominice passionis opprobria renovaverunt. Cum vero latus lancea perforassent, protinus sanguis et aqua uberrime exivit et suppositum vas implevit. Stupefacti iudei sanguinem illum ad synagogas detulerunt et omnes infirmi ex ipso inuncti protinus curabantur. Tunc iudei episcopo rem ex ordine narraverunt et baptismum et fidem christi unanimiter susceperunt. Episcopus autem sanguinem illum in ampullis cristallinis et vitreis conservavit. Christianum etiam illum accersivit et quis tam pulchram imaginem composuisset inquisivit. Et ille dixit: Nicodemus illam composuit quam moriens gamalieli, gamaliel zacheo, zacheus iacobo, iacobus simoni dereliquit. Sicque in ierusalem usque ad excidium urbis fuit et inde a fidelibus in regnum agrippe delata est et ad patriam meam delata, et a parentibus meis ad me hereditario iure devenit. Tunc omnes iudeorum synagogas in ecclesias consecraverunt. Et exinde hic mos inolevit ut ecclesie consecrentur quia antea tantum altaria consecrabant. Post illud miraculum ordinavit ecclesia quinto ydus novembris memoriam fieri dominice passionis. Unde et rome consecrata est ecclesia in honore salvatoris ubi ampulla cum illo sanguine reservatur et solemne festum inde agitur.

De iudeo qui signatus signaculo crucis a demonibus fuit liberatus.

Narrat autem gregorius in tercio libro dyalogorum ubi dicit quod Andreas fundane civitatis episcopus quandam sanctimonialem feminam secum habitare permitteret, antiquus hostis cepit speciem illius oculis mentis eius imprimere ut nephanda cogitaret. Quadam vero die iudeus quidam romam veniens cum iam diem declinare cerneret et ubi manere posset minime repperisset in quodam templo apollinis ad manendum se contulit qui ipsum loci illius sacrilegium pertimescens quamvis fidem crucis minime haberet signo tamen crucis munire curavit. Nocte autem media evigilans vidit malignorum spirituum turbam quasi in obsequium cuiusdam potestatis preire, eumque qui ceteris preerat in eorum medio consedere qui cepit singulorum spirituum sibi obsequentium causas actusque discutere ut quod unusquisque et quantum egisset nequicie inveniret. Modum autem huius visionis gregorius causa brevitatis preteriit. Sed ex simili in quodam exemplo quod legitur in vitispatrum invenire potest. Nam dum quidam in templo ydolorum intrasset vidit sathanam sedentem, et omnem eius miliciam ei assistentem. Et veniens unus de malignis spiritibus adoravit eum. Cui ille: unde venis. et ille: in illa provincia fui et ibi bella plurima suscitavi et perturbationes multas feci et sanguinem copiosum effudi et veni nunciare tibi. Et sathan ait: quanto tempore hoc fecisti. Et ille: in triginta diebus quasi. Et sathan: quare tanto tempore hoc fecisti. Et ait assistentibus sibi: Ite et flagellis cesum eum verberate. Et secundus veniens adoravit dicens. In mari eram et excitavi motiones magnas et naves demersi et homines multos occidi. Et ait: quanto tempore hoc fecisti. Et ille: in .xx. diebus. Iussit eum similiter flagellari dicens. Quia in tanto tempore laborasti. Et tercius veniens ait: In quadam civitate fui et rixas in quibusdam nuptiis excitavi et multam sanguinis effusionem feci et sponsum ipsum occidi et veni nunciare tibi. Cui dixit: quanto tempore hoc fecisti. et ille: in decem diebus. Et ille ait. Nonne plura in tanto tempore operatus es et iussit eum a circumstantibus verberari. Et alius veniens ait: In heremo mansi. Et per .xl. annos circa quendam monachum laboravi. Et vix tandem ipsum in lapsum carnis precipitavi. Quod sathan audiens de solio surrexit. Et deosculans eum coronam de capite suo abstulit et capiti eius imposuit. ac ipsum secum consedere fecit dicens, magnam rem for

niter egisti et plus omnibus laborasti. Die ergo tempus [illegible] quod gregorius precepit. Cum ergo singuli sperinius exponerent quid egissent vnus in medio psiluit et inquantum carnis temptationes de illa sanctimoniali femina andree episcopi animum commouisset aperuit addens quod heri hora vespertina vsque ad hoc eius animum traxerat vt inter terga eius blandiens alapam daret. Tunc magister [illegible] figuratam palmam teneret [illegible] precepit vt quererent quisnam esset ille qui iaceret in templo eodem [illegible]. Cum ille vehementius palpitaret et misissent ipsum cum crucis mysterio signatum viderunt [illegible] clamauerunt. ve. ve. vas vacuum sed signatum. Ad hanc vocem malignorum spirituum turba disparuit. Iudeus autem ad episcopum concitus venit et ei omnia per ordinem enarrauit. quod ille audiens vehementer ingemuit et omnes mulieres a domo sua [illegible] remouit et iudeum baptizauit.

De sanguine guttante imaginis christi quo aspersus fuit iudeus [illegible].

Sextum mirabile sicut legitur in floribus sanctorum accidit apud Constantinopolim [illegible] iudeus quidam [illegible] templum ingressus quandam imaginem [illegible] gladio [illegible] in gutture [illegible] quod inde sanguis exiuit et iudei caput et faciem aspersit. Qui territus imaginem accepit et ipsam in puteum proiecit [illegible] christianus et obuiauit [illegible] le falsum est. Cui rursum christianus dixit [illegible] vere hominem deum [illegible] et ideo sanguine aspersus es. Et iudeus vere deus christianorum magnus est et fides eius firma per omnia comprobatur [illegible] imaginem et commixtus sanguis de eius gutture [illegible] ad puteum et inde sanctam imaginem extraxerunt. plaga autem [illegible] vsque hodie. Et iudeus [illegible].

Septimum mirabile de libro in medio lapidis inuento in ciuitate toletana.

Septimum mirabile accidit in regno castelle ciuitate toleti circa annum domini .m.cc.l.ij. Imperante frederico secundo qui fuit nonagesimustercius imperator. et sedente in cathedra petri bonifacio papa [illegible]. Tunc iudeus quidam commouendo vineam [illegible] per vineam amplianda. In medio lapidis inuenit concauitatem [illegible] nullam penitus [illegible] habentem neque [illegible] et in concauitate illa repperit vnum librum quasi folia lignea habentem. qui liber tribus linguis scriptus est videlicet hebraice grece et latine. tantum de [illegible] habebat quantum vnum psalterium. et loquebatur de triplici mundo. Ab adam vsque ad antichristum proprietates hominum cuiuslibet mundi exprimendo. principium vero tercij mundi posuit in christo sic. In tercio mundo filius dei nascetur ex virgine maria et pro salute hominum patietur [illegible] cum tota domo sua baptizatus est [illegible] in libro [illegible] Fernandi regis castelle [illegible] martiniana.

De iudea [illegible] in ciuitate Segobiensi [illegible] liberata.

Octauum mirabile accidit in [illegible] regno ciuitate Segobia [illegible] quandam mulierem iudeam imponentes crimen adulterij falso. tradita fuit marito vt de ea faceret quod vellet. Qui cum eam duceret ad superalium cuiusdam excelse rupis ciuitati contigue. vt ex loco illo illam precipitaret concurrentibus ad spectaculum pluribus gentibus predicta iudea que innocens erat a crimine et deuota virgini gloriose licet occulte. In articulo illo grandi cum deuotione beate virgini se commendauit. vt sicut innocens erat liberaret proponens in corde suo si eam liberaret fidem christi recipere. Ac sibi [illegible] sue in fua [illegible]. Et cum mox vt precipitata fuit apparuit sibi virgo beata cum suis in manibus recipiens et illesam in profundo vallis ponens. Cumque plurime gentes ad locum currerent [illegible] gaudentes et laudantes deum et gratias referentes virgini gloriose [illegible] liberatam [illegible] ad [illegible] ecclesias [illegible]

que sancta maria maior intitulatur et ibi sacrum baptisma recepit et vocatur in vulgari nostro mansaloe mana propter virginem mariam que eum liberavit et saltus propter saltum periculosum quem fecit. vixit autem in ecclesia multo tempore in timore domini serviendo laudabiliter resplenduit spiritu prophetie et feliciter cursum suum consummavit predictum miraculi adhuc in predicta ecclesia extat memoria in pictura sicut ego vidi.

De signaculis crucis in vestimentis iudeorum impressis.

Quoddam mirabile accidit in supradicto regno castelle. anno a creatione mundi quinque Mlo.lv. secundum computationem hebreorum. quidem annus concurrit cum anno domini Millesimo.ccxcv. In quo anno mortuus fuit rex sancius filius regis Alfonsi et regnavit rex fernandus eius filius. Unde narrat magister alfonsus conversus in libro de bellis dei.c.xxvij. quod tempore supradicto surrexerunt duo iudei. qui prophete dicebantur. quorum unus erat in civitate Abulensi. et alius in villa que dicitur aylon: qui quidem duo tam magnalia loquebantur. et quandoque futura prenosticabant et occulta revelabant. et secundum morem eorum honeste vivebant quod ab omnibus iudeis illius regionis reputabantur sancti prophete. Et exivit eorum fama in regnis circumvicinis et dederunt scientiam omnibus iudeis et assignaverunt eis terminum sue redemptionis. Pro die assignato que fuit ultima dies quarti mensis supradicti anni qui apud eos dicitur thamuz. In qua predixerunt quod iudei debebant habere a deo signum sue redemptionis miraculose factum scilicet quod illa die audirent omnes vocem magnam cornu. quam vocem ipsi attendebant semper quod debebant audire quomodo veniret messias et haberent exire a captivitate et propter hanc magnam famam accidit magnus timor super iudeos. quia maior pars eorum credebat hoc sine dubitatione. Et ideo sanctificaverunt se et preparaverunt se. feceruntque penitentias in ieiuniis maximis cum lamentationibus et elemosynis. quasi ad deum reversi orantes ut sibi predictum signum sue sortis ostenderet. quando venit annus ille mensis et dies assignata valde mane surrexerunt venientes ad synagogas suas adorandum deum induti syndonibus albis lineis seu sericis prout est mos apud eos fieri in die expiationis scilicet in die decima mensis septimi. Et tunc altissimo deo cooperante qui nullum tempus sine homine sue testimonio reliquit in suis vestibus supradictis apparuerunt signa crucis in omnibus et ubique erant etiam in illis syndonibus quibus induebantur in eorum apostasia. Quo signo viso multi eorum fuerunt turbati quorum quidam dicebant quod hoc fuerat factum diabolica arte et maleficium cum predecessores eorum de christo maxima miracula facientes dicebant in beelzebub eiicit demonia: Mat.xii. Alii vero dubitabant non audentes loqui nec aliquid iudicare. Alii vero crediderunt hoc signum fuisse veri christi crucifixi. et disposuerunt se ad fidem cum baptismo recipiendam. Isti fuerunt pauci. Iuxta illud Ieremie.iij.c. Assumam vos unum de civitate et duos de congregatione. Salvator etiam de via que ducit ad paradisum dicit et pauci inveniunt eam Math.vij.ca. Que omnia longe traduntur a supradicto magistro Alfonso.libro et capitulo quibus supra. Qui expedienter se asserit multa vidisse. et ideo testimonium perhibet. Unde in fine illius capituli narrat quod cum ipse esset medicus. Aliqui predictorum petebant consilium medicine ut possent curari a predictis cogitationibus. quia credebant parentes eorum quod eis acciderat ex aliqua infirmitate et debilitate cerebri. Dicit etiam quod illo tempore ipse fuit in dubio quo ad istud signum sed demum deo [illegible] illud signum fuisse verum et manifestum miraculum et conversus est ad fidem christi. Et ideo super hoc in testimonium veritatis invocat super se testes celum et terram quod ipse vidit omnia predicta eodem anno quo acciderant. De eodem etiam signo facit mentionem magister Iohannes conversus in libro suo de concordia legum.ti.iiij.ca.iiij. dicit [illegible] quod predictum miraculum accidit in supradicto regno per.xl. annos ante tempus suum et querebatur a iudeis qui remanserant quomodo cum tanto signo poterant remanere in iudaismo. Et dicit quod responderunt sibi quia rabini iudeorum illius temporis publice predicabant illud illusione diaboli esse factum ad iudeorum deceptionem. et quod

omnino de prima in lege mosaica fortes per manerent. Et dicit ulterius q quidam non anus pape suo tempore venit ad pres sibi quo cum hoc cognouisset p eum fecit notarium pu blicum scribi veniretati facta diligenti inqsi tione. recepit enim multos testes iudeos de vi su hanc de dicens adiuratos qui pro certissi mo hoc asserebant et dicit q omnes alij iu dei illius temporis confitebantur rei huius veritatem. Sequitur et de hoc facio omnib9 fidem certam. et iuro per nomen dei hoc oia predicta miracula esse vera. De predicto etiaz miraculo dns paulus burgen. epus in suo dy alogo dicit supra ca. iiij. post multa que sup dicta sunt dicit. Ego aut licz nondu essem te pore illius signi natus. qui quidez tempus9 precessit natiuitatem meam per. lx. annos fe re. Testificor tamen coram deo hoc predictu signum modo predicto contigisse sepe et fe pissime audiui ab antiquioribs9 iudeis nul lo contradicente in ipso facto nisi solu in cau sa eius. quia quidam eorum attribuebant magice arti. quidam vero causam relinque bant sub dubio. Ego aut quoqz mirabar. quomodo [illegible] eorum [illegible] sic preclari de hoc non fecerunt mentiones in suis hystorijs de quo tamen rationabiliter debuisset festu perpetuu celebrari ad ho norem sancte crucis. Sed tamen hanc admi rationez tollit a me excessiuus iudeorum tunc in illis temporibus tenoru eni locum habe bant cum regibus et principibus terre tam ecclesiasticis q secularibus q hoc potuerunt consiliationibus suis impedire. hec ille. Ex ergo testimonio predictorum trium solemniu te stium predictorum miraculorum fore verum cu in ore duorum vel trium testiu stet omne ve rum teste scriptura. Non est dubiu quin plu ra alia miracula in alijs partibus orbis iu deis acciderunt. propter que merito in cogni tionez catholice fidei debuissent venire. Ip si tamen magis indurantur in obstinata ma licia. Sicut enim ferrum per frequente malle ationem induratur sic et populus iudeoru p frequentia miracula et ostensa. Unde de eis scriptu est Job. xli. Cor eius indurabit quasi lapis et stringet quasi malleatoris incus. Si ue ergo videat miracula siue sentiant castiga tiones et flagella no propterea conuertuntur s in sua malicia obstinantur. Iere. v. attriuisti eos et renuerunt accipere disciplinam. Nec mi

rum quia ut dicitur Exo. vij. Nemo potest corrigere quem ille despexerit et hec patet to ta decima consideratione que erat de iudeorum incredulitate et de sua obstinata malicia

De iudeorum obligatione et iure canoni co et ciuili ac ordinatione regia que tunc ce sentiunt explicantur.

Undecima consideratio est de iudeo rum obligatione. Non enim videt rationabile q gens viuens sine le ge dei qualis est iudaica [illegible] legibus [illegible] ut ostensum est in [illegible] puncto septimo. q in populo xpiano qui le ge [illegible] permittatur viuere sine aliqua le gis [illegible]. Ut ergo explicare possim concep tu meu in presenti consideratione. viij. occur runt articuli declarandi. Primus est quare iudei permittuntur viuere inter xpianos. Se cundus que sunt illa que permittunt iudeis de iure. Quartus in quibus xpiani non debet cum iudeis conuersari. Quint9 que sunt illa ad que iudei compelluntur de iure. Sextus de pena iudeorum blasphemantium nomen xpi vel attemptantiu subuertere baptizatos. Septimus ad que astringuntur iudei ex re gia ordinatione. Octauus qualis est status iudeorum in regno castelle.

Iudei permittuntur viuere inter xpianos.

Primus articulus est scire quare iu dei permittuntur viuere inter xpianos cum sint eorum inimici et blaspheme tur se habeant circa ipsos ut supra ostensum est consideratione septima. Primo. n. vide tur q deberent omnes occidi et expelli de mu do. Dico ergo q iudei permittuntur viuere in ter xpianos et non occiduntur propter quatuor. Primu est propter impletionez legis diuine tto etc. Math. v. Diligite inimicos vestros benefacite his qui oderunt vos que lex no videretur impleri si occiderentur. Secundu est propter fidei catholice confirmationem q capsarij et librarij nostri sunt et firmius est te stimonium ab aduersario datum. Si enim paganus non credit hoc esse verum quod vir go conciperet et pareret filium etc. mittitur ad iudeum ut ab eo querat an ita sit scriptum. Tertium est propter diuine iusticie manife

stationem ut apparet et ex communi pena q̄ recitant dominice passiōis. Sicut imprecati sūt cum dixerunt. sanguis eius super nos et super filios nostros. quia multis tēporibus iudi/ ceus carnalis culpa oblimone deleta et a nullo mortaliuȝ sciretur. Sicut et infamie ob probrium et maledicti [illegible] periculū sicut et de multis coniugii gentibus quorum ge/ sta temporum sunt vetustate deleta. huius etiam rei signum precessit in cayn: in quo p̄/ pter hoc q̄ fratrem occidit po[illegible] dominus in eo signum. scilicet memoriam capitis et nō occideretur sȝ ignosceretur ei. Unde Deuter. xxviij. Dabit tibi dominus cor pauidum et deficientes oculos et animam merore cōsū/ ptam. Sic ergo iudei de morte xp̄i ihesu illa ta perhibent mundo testimonium. per hoc q̄ in captiuitatem eos deuolui semper [illegible] sicut ipse in euangelio p̄clamatur Joh. iij. c. Qui credit in filium dei habet vitam eternā qui autem incredulus est filio non habebit vitam sȝ graue. sed ira dei manet super eū. sȝ captiuitatis perpetue. Quartum est pro/ pter memoriam dominice passiōis: sicut scri ptum est in ecclesiastico. xxix. gratia fideius/ soris tui ne obliuiscaris. Sic ergo cum vide mus iudeos faciliter reducimur in memoriā passionis xp̄i intuentes eos quorum patres xp̄m occiderunt. Ne ergo tantum beneficiū obliuioni tradamus p[illegible] iudei vi/ uere inter nos. Quintum est propter cōplen dam p̄missionem. quia ad predicationem helie et enoch conuertentur in fine mundi sicut predixit Ysaias in. ca. iiij. si fuerit populus israel quasi arena maris reliquie conuertent. Videbit enim deus quosdam de semine iude orū in se credituros sȝ saluādos. et ideo propter eos noluit disperdere omnino. cā/ [illegible] sicut dicit Ysaias. quomodo si in/ ueniatur granum in botro et dicatur ne dis/ sipes illud quoniam benedictio est sic faciā propter seruos meos ut non disperdā totū.

Sequitur de conseruatione.

Secundus articulus est videre que sunt illa in quibus iudei debent cō/ seruari ne dampnum patiantur a xp̄ia nis. Dico ergo q̄. vij. sūt illa que iudeis et iure canonico et ciuili permittuntur. Primū permittitur eis q̄ teneant inter suos ritus

contemptum xp̄iane legis amissam sint dum tuo permissa nisi ab illicitis cessauerint. sic patet. C. de iudeis. l. iudeos. Idem patet ex [illegible] co [illegible] iudei et [illegible] et in eis q̄ sincera. in hac. Secundum est q̄ in syna/ gogis eorum nemo hospitetur sicut patet eo. ti. l. synagoga. Tertium est q̄ iudei habent [illegible] synagogas ut patet eo. ti. l. fi. sic tamē permittuntur iudei antiquas synagogas reficere dum tū nō am pliores vel preciosiores solito faciant. sicut p[illegible] ti. [illegible] Quar tum est q̄ iudeus non debet inuitum pati a xp̄ianis nec eorum synagoge vel habitatio nes sine ratione ledi debent aut concremari. ut patet C. [illegible] de iudeis l. [illegible] obedientes non sunt a xp̄ianis molestandi xxiij. q. viij. dispar. Quintum q̄ diei sabba/ ti nullus iudeus debeat conueniri nec ipse in eadem a iudei debent conueniri sed nec in alijs festiuitatibus suis debent turbari nec sepulchra eorū obuentu some pecunie effodi. ut patet ex eo. l. die sabbati. et extra eo. ti. ca. sicut iudei. §. i. et ij. Sextum permittitur iu deis vendere sua sicut xp̄ianis. ut patet eo. ti. l. nemo. Septimum est q̄ non compellan tur venire ad fidem catholicam quia si sin/ cera intentione extraneos a xp̄iana religione ad fidem cupiunt rectam adducere blandi/ mentis debent non asperitatibus studere ne quorum mentem a plano redditae ratio pro uocare poterat pellat procul aduersitas po [illegible] c. de iudeis.

De. xij. que iudeis non permittuntur vel

Tertius articulus est que sunt illa q̄ iudeis nō permittūtur dico q̄. xij. Primum est q̄ non insolescant nec quenq̄ precipue in xp̄ianam [illegible] religionis adiuuent. sicut patet. C. de iudeis l. nullus. Secundum est q̄ non diffiniantur eorum iudicia per suos seniores. sed per iu/ dices publicos xp̄ianorum. possunt tamen arbitros eligere etiam iudeos quorum senten tiam exhibentes exequantur. sicut patet eodē ti. l. iudei. Tertium est q̄ non permittitur iu deis accusatio nec testificatio contra christia nos cum in accusatione equalitas fidei et conuersationis inter accusantem et accusatū semper sit consideranda. ut is qui accusat vel

per vel superior [illegible] q̄ [illegible] non se
et ea sequenti. Quartū q̄ [illegible] q̄
cumq̄ priuilegium quod eximat eos ab et
actionibus publicis. vt patet eo. ti. l. iudeo.
Quintum est q̄ non permittuntur nouas sy
nagogas fabricare. et qui synagogas nouā
construxerit punitur pena. l. libertatem. et syna
goga applicatur ecclesie catholice. vt patet eo.
ti. l. si. patet etiam extra eo. iudei. et. capitu.
[illegible] et pena [illegible] applica [illegible]
manet illius loci vbi edificata est. Sextum ē
q̄ in diebus lamentationis et dominice pas
sionis non debent exire in publico pdire.
extra eo. [illegible]. Septimum est q̄ in die
parasceues non habeant ostia vel fenestras ap
tas. extra eo. q̄ sup his. Octauū est ne xpia
num mancipiū possideant vel circūcidāt nec
pōt quocumq̄ titulo. s. emptionis seu dona
tionis vel hereditatis seruū xpianum cōsequi.
Et iudeus q̄ mancipium xpianū habuerit et
eum circūciderit capite punitur et seruus libe
ratur [illegible]. Hec patent. C. de iudeis. l. ne
xpianū. et di. liiij. mācipia. et dist. ibi cā. s. ne
xpiana religio iudeis subiecta polluatur. de
[illegible]
modo licitum est xpiano vt seruiat iudeis.
Rūdet Host. q̄ cū phibitū sit vt nullum mā
cipium seruiat iudeis multominus liberi xpi
ani eis seruire debent. non. n. debent esse as
sidue intra domum iudei nec tamq̄ famu
la. aut nutrix aut obstetrix. Alias ipsi xpiani si
ab eis discedere noluerint debent excōicari
extra eo. iudei. et c. ad hoc. et c. si iudeos. Si
autem iudei nolunt eos dimittere phibetur
fidelib᷒ cōmercium cū eis. vt in. d. c. et si iu
deos. in fi. sed extra domū pnt eis seruicia
facere. Vnde pñt hēre colonos xpianos. extra
eo. multorum. Nonū ē q̄ nō pmittuntur [illegible]
vel alio fiuorio genere acceptare nuquē [illegible]
[illegible]
ē cū eibus sine preceptib᷒. vt pz eo. ti. l. et c
tera. Decimū ē q̄ nō pmittūt circūcidere xpi
anos et cōuersacōes [illegible] honorum et p
[illegible]
Vndecimū ē q̄ nō pmittunt inter xpianos
hēre officia publica ne occasionē habeāt se
[illegible]
sacrilegū cōmittit q̄ eos talia officia publice
agere pmittit. Ibidē. q̄ si iudeus talia offi
cia recepit debet ea [illegible] xpianorum cōis
bonor quicq̄d recepit rōne officij sui [illegible]

[illegible] officiū [illegible] et indulgēt sui [illegible]
qui eos ad dignitates de nouo assumūt seculo
de [illegible] quecūq̄ tolerat [illegible]
propter scādalū vitādū sed ordinaria autori
tate tollere posset sicut tollit in seruis. Duo
decimū est q̄ nō habeāt nutrices xpianas.
Vnū [illegible] eo. c. et si iudeos. Accepimus eni
eos q̄ iudei faciunt xpianas filios suos nutri
re. et q̄ nō tm̄ dicere. sed etiā [illegible] est
cogitare cū in die resurrectionis dnice illas [illegible]
[illegible] corp᷒ et sanguinē xpi [illegible]
q̄ [illegible]
[illegible] in latrinas. Alia insup cōtra fidē catho
licam de testabilia et inaudita cōmittunt. p
pter que fidelibus est verendum ne diuinam
indignationem incurrunt cum eos [illegible]
patiuntur indigne que fidei nre cōfusionem
inducunt. et infra Inhibemus ergo districte
ne decetero nutrices hñt vel seruientes xpia
nas ne filij libere filijs famulentur ancille.
sed tamq̄ serui a dño reprobati in cuius mor
tem nequiter cōiurarunt se saltem p effectum ope
ris recognoscant seruos illorum quos christi
mors liberos et illos seruos effecit. et infra
Si vero nutrices et seruientes nō dimiserint
christianas sub excōicationis pena inhibea
mus districte omnibus xpianis ne cum eis ali
quid cōmercium audeant exercere. Tredeci
mum [illegible]
vxore fideli nisi efficiatur xpianus. et filij eo
rum debent sequi fidem et cōditionem matris
[illegible]
mulieribus et fidelib᷒ viris xpianis sequū
tur religionem nō iudaicam supstitionem. pz
[illegible] iudei.

De his in quibus xpiani cum iudeis nō
debent conuersari.

Tertio principaliter est videre que sunt
illa in quib᷒ xpiani cum iudeis nō
debent cōuersari. Dico q̄ de iudeis
tribus non debent secū conuersari. Primum
est. q̄ non debent cū eis comedere aut eos i
cōuiuia recipere neq̄ cum eis cohabitare cū
apud xpianos cōibus cibis nō vtantur. In
dignum enim et sacrilegū est eorum cibos a xpia
nis sumi cū ea que aplo pmittente nos sumi
mus ab illis videntur immunda. Ac si inferio
res eē incipiant xpiani q̄ iudei si nos q̄ ab

illis appponuntur vitantur. Isti vero a nobilibus oblata contemnant. xxviij. q. i. nullus. et c. omnes. [illegible] tamen glo. in dicto. c. nullus. [illegible] ab eis emere alimenta et postea spernere. Secundum est quod nullus xpianus non debet in suis infirmitatibus vocare iudeos nec ab eis recipere medicinas nec secum eis in eisdem balneis balneare. xxviij. q. i. nullus et c. omnes. [illegible] quod [illegible] congregationis iudeorum [illegible] iudeis vel paganis aliquid relinquere in testamento et si [illegible] post mortem [illegible] anathematizat. extra de here. si quis epus. xxviij. q. ij. [illegible] [illegible] legauerit ad sustentandum necessitatem.

Quartum quod xpianus vel xpiana iudeae [illegible] carnaliter non coniugatur alias a communione ecclesie segregentur. xxviij. q. i. [illegible] Quintum quod [illegible] sit pena participantes cum iudeis contra canones [illegible] sunt et admoniti satisfacere et emendare nolunt debent pariter ab officio et beneficio. Et talia sunt de penis principes qui nolunt exequi predicta. Sunt alij qui aliqua impedimenta afferunt et admoniti non satisfecerint debent excommunicari. xxviij. q. i. nullus. Si vero sunt iudei mixtim cum xpianis ab illorum communione et [illegible] separandi sub pena excommunicationis donec illi emendauerint et satisfecerint. ut patet [illegible] de iudeis [illegible] de iudeis et extra de vsuris. c. in. Quintum est quod iudei conuersi ad fidem nullam communionem habeant cum alijs iudeis. xxviij. q. i. sepe. Unde dicitur sepe ubi malorum consortia etiam bonos corrumpunt quanto magis eos qui ad vitia prone sunt. Nulla ergo vltra communio sit hebreis ad fidem xpianam translatis cum his qui adhuc in veteri ritu consistunt ne forte eorum participatione subuertantur. [illegible] fuerint in fidelium consortio non reuertunt et [illegible] xpianis [illegible] et illi publicis [illegible] deputentur. Sextum est quod iudeorum filij vel filie conuersi ad fidem separentur a consortio parentum ne eorum inuoluantur [illegible] xpianis mulieribus [illegible] ut sub eorum conuersatione animi fideles [illegible] [illegible].

Que sunt illa ad que compelluntur iudei de iure.

Ulterius attendus est scire in quibus iudei de iure compelluntur. Sciendum ergo quod in quinque debent compelli iudei. Primum est quod iudei a fide apostatantes cogantur ad eam redire etiam si vi vel necessitate fidem susceperint ne nomen dni blasphemetur et fidem quam susceperunt. di. xlv. de iudeis. et de conse. di. iiij. plerique. Sed contra hoc sunt due difficultates. Prima est si tales quos nunquam penitendo fuerint viuunt a rebus eorum [illegible] scriptum est filius non portabit iniquitatem patris et pater non portabit iniquitatem filij [illegible] difficultas est quomodo intelligitur est procedendum contra xpianos qui fuerunt iudei. Dico quod procedendum est contra eos sicut contra hereticos et eorum fautores. extra [illegible] siue sint transeuntes siue redeuntes ad iudaismum. vocat transeuntes illos qui nunquam fuerunt iudei. Redeuntes vero qui prius fuerunt iudei et postea facti sunt xpiani. Tercia difficultas est quia videtur eis fieri iniuria si coacti recipiunt baptismum quod redeant. Respondetur quod si tales coacti sunt conditionaliter puta per minas vel per terrorem suorum ablationem vel per verbera et bapti̅s receperunt baptismum compellendi sunt ut dictum est. ut patet in predicto capitulo. Si vero fuerunt absolute coacti ut si per violentiam in aquam mersi sunt tales non receperunt baptismum ut patet extra de bap. maiores. et concordat thomas. ij. sc̄de. que. x. et etiam Dothen. Secundum est quod sunt cogendi iudei ad decimas persoluendas. Intelligendum tamen quod decime sunt duplices. quedam personales et has non tenentur soluere iudei cum non recipiant ecclesiastica sacramenta nec audiant [illegible] de decimis. l. forma. §. si vero quos. Alie sunt prediales et has tenentur soluere. extra eo. de terris. vnde dicitur ibidem de terris quas iudei coluit aut prudenter [illegible] ut eos ad decimas soluendas vel possessiones penitus relinquant [illegible] omnem destinationem compellat ne forte occasione illa ecclesie valeant suo iure fraudari. [illegible] decimarum de personalibus quia non sunt de corpore

ut ec. sic s.d. de ... Quid si iudei ex
igant aliquid seu grocind census que ipsi
seu ... possidens numquid potest iudeus hac
occasione petere aliquid ab eis. Respondetur
quod petere potest et soluere tenentur decimas pre
diales. et omnes census siue prestationes siue
oblationes reales quas christiani de domibus
et possessionibus soluere tenebantur. extra de
usu. quamuis. Sed secus est de decimis et ob
lationibus personalibus ut manifestum est. Tercium
est quod cogantur iudei christianos testes recipere
contra se. extra de testi. iudei. sed iudeus non
potest ferre testimonium contra christianum. ut iba
dem et patuit supra articulo. iij. Quartum est
quod cogendi sunt talem habitum communiter de
ferre quod manifeste ab alijs distinguantur. extra
eo. in nonnullis. Unde dicitur ibidem. in non
nullis prouincijs a christianis iudeos seu sara
cenos habitus distinguit diuersitas. sed in
quibusdam sic conualuit quedam confusio ut
nulla differentia discernantur. Unde contingit
interdum quod per errorem christiani iudeorum seu sa
racenorum. et iudei seu saraceni christianorum
mulieribus commisceantur. Ne ergo tamdiu ...
ne commixtionis excessus per velamen erroris
huiusmodi ulterius excusationis possint habere dif
fugium. Statuimus ut tales utriusque sexus
in omni christianorum prouincia et omni tem
pore qualitate habitus ab alijs personis
distinguantur. Quintum est quod cogen
di sunt iudei ad usuras restituendas. ex
tra de usuris. post miserabilem. scriptum est
iudeos ad remittendas christianis usuras per
principes et potestates compelli. precipimus
seculares et donec eis remiserint ab uniuer
sis christi fidelibus tam in mercimonijs quam in alijs
per excommunicationis sententiam eis iube
mus communionem omnino denegari. vide supra
de hac materia. vij. consideratione articulo
et. xvij. Et si queras utrum liceat dominis terra
rum exactiones facere in iudeis. Respondetur
secundum Thomam in quadam littera ad quandam
ducissam missa quod quamuis iudei sint iure commu
ni culpe sue seruituti sunt addicti et sic eorum res
domini possunt accipere tamen quod sua tamen non debet subtra
hantur necessaria vite quia nos oportet nos ambu
lare honeste etiam ad eos qui foris sunt ne nomen
dei blasphemetur hoc suadendum videtur ut exactio
nibus quas facere consueuerunt nullatenus
grauentur sed ad consuetas eorum pensiones. Sed quid si
iudei nihil habent nisi usuras an restituantur ea

que accepta fuerunt ab eis. Respondetur secundum tho
mam in predicta littera quod cum ea que iudei per
usuram extorserunt non possint licite retinere
consequens est ut si vos illa ab eis recepistis
nec licite retinere possitis nisi forsitan essent ta
lia que a vobis vel antecessoribus vestris huius
modi extorsissent. Si que vero habent que
extorserunt ab alijs hec debent illis restituere quibus
iudei restituere tenebantur si inueniuntur. Alio
quin in pios usus secundum consilium dyocesani
et aliorum proborum vel in communem utilitatem
terre si necesse est expendantur. nec esset licitum
si vos de nouo exigeretis aliam a iudeis ser
uata tamen consuetudine predecessorum vestro
rum ea intentione ut in pios usus expende
rentur. Sed numquid licet recipere bonum vel
preciosum laboris et huiusmodi a iudeis usurarijs
Respondetur secundum willhelmum quod si iudeus
habet aliquid aliud quam usuras potest accipi ab
eo. Si vero nihil habet preter usuras. tunc qui
recipiens certat de damno suo vitando et sic
accipiendo non peccat. sicut qui a fure vel la
trone dampnificatus est. puta per incendium
et huiusmodi non peccaret si recuperaret ab eo. dum
tamen sciret licet ipse fur vel latro nihil habe
ret nisi quod esset acquisitum de furto vel
rapina: dum tamen non reciperet pro dam
no suo in specie ipsas res alienas. Addit
thomas in predicta epistola quod iudei si vestre
conferunt pecuniam vel exenium expedit reci
pere ut pecunia sic recepta addatur his quibus
de iure debetur seu alijs ut predictum est.

Ad. l. de pena iudeorum blasphemantium nomen christi vel ancipitantium subuertere baptizatos.

Sextus articulus est scire qua pena sunt ferendi iudei blasphemantes nomen christi vel ancipitantes subuer
tere baptizatos. Ad primum respondetur dupli
citer. quod omnino talis secundum leges decapitan
tur christianus. Unde principes seculares
iudeos qui nos blasphemant quod dicunt vel ...
cum pena pecuniaria siue etiam grauiori ex
tra eo. in nonnullis ... habetur ... il
lud nomen sanctissimum iubemus ne in contume
liam creatoris prosilire presumant. Et quia
illius dissimulare non debemus obprobrium
qui probra nostra deleuit: precipimus per
sumptores huiusmodi per principes seculares con
digne animaduersionis adiectione compelli.

ne crucifixissent pro nobis aliquantulũ idol / [illegible] presumant. Ad secundũ dicitur q̃ iudei qui minime subditi erant baptizatos deputari publicas flagellationibus deputari. xxviij. q. i. sepe. Ita tamen q̃ hec pena non trãseat in vindictam sanguinis quia ista pena relinquenda est brachio seculari.

Ad que astringãtur iudei q̃ regia siue regali ordinatione.

Septimus articulus est de his ad q̃ tenentur iudei ex regia ordinatione. Est notum legentibus hystorias hyspanie q̃ rex henricus secundus frater regis petri qui regnum suum habuit multas ordinationes [illegible] in iudeos fecit, tã in vrbe toletana q̃ in multis aliis villis et castris in confinibus regni castelle existentibus. Et cũ huiusmodi rex henricus secundus regnaret regno accepto a fratre suo petro. Ipse instituit in curiis generalibus q̃ iudei portarent signũ distinctionis in suis vestibus prout iura canonica volunt. q̃ tamen nunq̃ fuit auditum in hyspania. Sed indistincte cũ fidelibus conuersabantur. ex quo multa errores et contra legem difformia sequebantur. Consequenter rex iohannes primus felicis recordationis filius predicti regis henrici secundi instituit q̃ iudei nulla haberent officia publica nec iurisdictiones aliquas inter seipsos in criminalibus exercerent. quas quidẽ iurisdictiones [illegible] post quam scz regem iohannẽ regnauit rex henricus [illegible] anno .M. [illegible] sic in cuius regni principio [illegible] sanguinis xp̃i. excitante multitudine populorum magna et valida contra iudeos furore et q̃plurimi fuerunt interfecti per totam hyspaniam. Quequidem mortalitas incepit a ciuitate hyspalensi. In cuius ecclesia metropolitana quidam archidiaconus in litteratura simplex et laudabilis vite cepit predicare contra errores iudeorum et modos viuendi eorum enormes: et contra synagogas eorum nouiter contra sacrorum canonum tenorem edificatas: et quo supradictus tumultus incepit, et consequenter in breuissimo tempore per totam hyspaniam et vsq̃ vltra pyreneos et insulas maioricarum et sardinie velocissime euolauit. Deus autem qui a duo bonus est et ex malis eliciat bona. sic [illegible] post ipsius sedationem multitudo iudeorum ad cor suum reuersi. Dixerunt illud deutro. xxxi. capitulo. vere quia non est deus in medio mei inuenerunt me hec mala et sic [illegible] intellectum audiunt scripturas aperuit [illegible] cognouerunt sic q̃ ad deum conuersi nomẽ christi publice et deuote predicantes multorum corda filiorum ad patres eorum [illegible] conuerterunt que omnia in his regionibus manifesta sunt. Post predictum vero regem henricum tercium sancte recordationis precessit serenissimus rex iohannes filius eius. Ipse cepit regnare in cunabulis cum esset in secundo anno etatis sue. et sic fuit sub tutoribus vsq̃ ad tempus perfectum ad parte.

In cuius tempore tum durante tutela q̃ postq̃ cum iam regimen suorum regnorum accepit multa fuerunt instituta contra iudaicam prauitatem que in suis curiis et regno pro maiori parte seruabantur que quia digna sunt memoria pro iudeorum insolentiis comprimendis, digne duxi hic eas publicari in quo .xxiiij. ordinationes continentur per seriem opere fore inferendam cuius tenor talis est [illegible] castelle legionis Toleti, galecie, hyspalis [illegible] dominusq̃ vizcaye, et moline. Cũs omnis rex vel princeps qui regnant et dominantur predictum habet dominium singulare quia est electus a deo ad regendum et ministrandum suum fidelem populum. Precipue regibus et principibus catholicis in sancta fide catholica permanere et intẽdere debẽt ac querere meliorem viam possibilem inueniri vt christiani qui sunt credentes in sancta fide catholica non incidant in errorem propter participationem et conuersationem cum infidelibus q̃ nõ credũt nec obediunt dño nr̃o ihesu xp̃o nec sunt in sua sancta fide catholica debẽt amouere et expellere omnẽ occasionẽ que in eos euenire posset propter id quod dictum est.

Et ego cognoscẽs oĩa supradicta et q̃ in meis regnis et dñiis sunt multi iudei et iudee. et sarraceni et sarracene ĩfideles et q̃ hĩnde in xp̃ianos et in vnũ cõuersant et inde nascebãt aliq̃ errores cõ fidẽ catholicã. et q̃ possit ẽe ad hoc [illegible] diuina hic q̃ sit cõ ppl'o meo cum

tollerē et segregarem predictos christianos populi mei ab omni occasiōe et zyzania. et ut obseruentur ea que precepit sancta mater ecclesia est voluntas mea dominium ordinare super omnia predicta. et ordino et mādo ac pro bono teneo q͂ seruetur nunc et deinceps in modo qui ulterius sequitur.

De eo q͂ iudei viuant segregati a christi fidelibus.

Prima ordinatio est q͂ deinceps omnes iudei et iudee. saraceni et saracene meorum regnorum et dominiorum sint et viuant segregati a xp̄ianis. in hoc loco vno vel parte circuitus ville vel loci vbi fuerint conuersati et q͂ sint circūdati vno muro in circuitu et habeat vnum ostium [illegible] per quod q͂ quis in tali circulo ingrediātur et exeāt. Et q͂ [illegible] habitent tales iudei et iudee saraceni et saracene et non in alio loco vel domo extra eum. et q͂ incipiant statim segregari a die qua eis fuerint assignata predicta loca vsq͂ ad octo dies primos sequentes. Et quicumq͂ iude⁹ vel iudea saracenus vel saracena extra predictum circulum habitauerit ipso facto perdat omnia bona sua. Et vltra hoc q͂ corpus talis iudei vel iudee. saraceni vel saracene sit ad mercedem meam vt detur eis pena corporalis pro eodem secundū q͂ merces mea fuerit

De eo q͂ iudei vel iudee saraceni vel saracene non sint apothecarij vel speciarij seu medici et cetera.

Secūda ordinatio est q͂ nullus nec aliquis iudeus vel iudea saracenus vel saracena sint speciarij nec apothecarij nec cirurgici nec medici. nec vendāt panem nec vinum nec farinam nec oleum nec butyrum. nec aliquid aliud comestibile xp̄ianis. neq͂ a xp̄ianis habeant [illegible]. nec apothecam nec mensam in publico nec in occulto ad vendendum aliquem cibum comestibilem. Et quicumq͂ iude⁹ vel iudea saracenus vel saracena contra predicta fecerit pro qualibet vice cadat in penam duorum milium morabetinorum. et vltra hoc q͂ eorum corpora sint ad mercedem meam vt precipiam eis dari penam corporalem se-cūdū q͂ bñ visū fuit et mee mercedi placuerit.

Q͂ volentes baptizari non detineantur vel impediantur.

Tertia ordinatio est q͂ si aliquis iudeus vel iudea saracenus vel saracena inspiratione spiritus sancti voluerint baptizari et transire ad nostram sanctam fidem catholicam q͂ non detineāt nec impediātur vi vel alio modo. ita tamen q͂ non conuertantur per iudeos vel per saracenos. nec per christianos vtriusq͂ sexus. siue sit pater vel mater seu quecūq͂ alia persona sui generis vel alicuius. et quicūq͂ contra hoc venerit vel contrarium fecerit procedatur contra eos ad maiores penas. sic in ciuilibus sicut in criminalibus que scōm ius incurrerit

Q͂ iudei non comedant inter christianos nec saracenos.

Quarta ordinatio est q͂ nullus nec aliquis iudeus vel iudea saracen⁹ nec saracena in domibus suis nec extra eas comedant nec bibant nec inter christianos nec inter christianas. Item q͂ nec iudei nec iudee nec saraceni nec saracene teneant familiares. nec seruitores. nec pueros nec puellas xp̄ianos et christianas vt eis seruiāt et percipiant nec aliquod aliud opus in domibus suis nec adiuuent illos ad preparandum comestibilia. nec vt faciāt eis aliquod opus in sabbato sicut incendere ignes. nec pro vino vel similia seruitia nec habeant nutrices christianas que nutriant filios eorum nec habeant agricultores. nec ortholanos nec pastores nec veniant nec vadant ad honores nec ad nuptias. nec ad sepulturas christianorum nec sint compatres vel commatres christianorum: nec christiani nec christiane illorum. nec eant ad suas nuptias vel sepulturas nec habeant conuersationem insimul in his que dicta sunt sub pena duorum milium morabetinorum pro qualibet vice qua contra ea que dicta sunt vel aliq͂d illorum venerint et fecerint iudei et iudee saraceni et saracene penam istam soluant.

Q͂ nullus eorum recipiat [illegible] regia

Quinta ordinatio est quod nullus nec aliquis iudeus nec iudea, sarracenus nec sarracena sint arrendatores nec procuratores nec almoxarifes, nec maiores domus nec receptores meorum redditum nec alicuius domini nec domine christiani nec christiane, nec utantur predictis officiis nec aliquibus eorum pro christianis utriusque sexus nec inter eos nec sint cursores nec cursatores, nec theolonarii nec theolonatarii nec portent aliqua arma predicti iudei et sarraceni. nec aliquis eorum per civitates villas et loca. et quicunque iudeus et iudea sarracenus et sarracena qui contra hec venerit contrarium faciendo vel contra aliquid eorum quod solvat in penam pro qualibet vice duo milia morabetinorum. christianus vero vel christiana cuiuscunque status fuerit qui habuerit iudeum vel iudeam sarracenum vel sarracenam et utatur predictis officiis vel aliquo eorum quod solvat ipso facto pro qualibet vice predictam penam.

Quod non habeant foros ad vendendum res nec plateas.

Sexta ordinatio est quod nullus nec aliquis iudeus vel sarracenus habeat in suis locis viis et habitationibus plateas nec foros ad vendendum nec ad emendum aliqua comestibilia vel potabilia christianis utriusque sexus sub pena quingentorum morabetinorum pro qualibet vice cuilibet eorum. possunt tamen tenere vendere et retinere et vendant pro seipsis in arrabalis ubi habitaverint.

Quod non habeant iudices inter se.

Septima ordinatio est quod aliame iudeorum et sarracenorum meorum regnorum et dominiorum non possint habere nec habeant iudices iudeos nec sarracenos inter se ut deliberent iudicia eorum civilia et criminalia que accidunt inter iudeos et iudeas sarracenos et sarracenas et revoco omnem quamcunque potestatem quam a me vel antecessoribus meis habent per privilegium in dicta ratione vel alio modo et do illud pro nullo et mando quod liberentur decetero talia placita vel iudicia tam civilia quam criminalia inter iudeos et iudeas sarracenos et sarracenas per rectores civitatum villarum et locorum ubi habitaverint. Verumtamen est mea voluntas quod tales rectores observent in liberatione placitorum civilium mores et ordinationes que usque nunc observaverunt inter se iudei et sarraceni tantum. quod apparent probate et certe per eos ex longo tempore usque nunc.

Quod neque iudei neque sarraceni faciant tributa inter se nec novam impositionem.

Octava ordinatio est quod nulla aliama nec communitas iudeorum et iudearum sarracenorum et sarracenarum audeat ponere nec ponat talia nec tributum aliquod inter se nec ponant aliquam impositionem in quacunque re sine mea licentia et mandato et domine mee regine matris mee et infantis avunculi mei qui sunt tutores et rectores regnorum meorum. Et si aliqua data est regula predictis iudeis et sarracenis vel alique impositiones fuerunt vel fuerint posite in predicta ratione tam in communi quam in personis singularibus. vel in cibis vel in mercanciis seu alio quovis modo sic per iudices suos sicut per alium quemlibet dato quod teneant privilegium vel privilegia litteram vel litteras regum meorum predecessorum vel a me ut illud possint facere quod decetero non teneantur solvere nec solvant tales impositiones nec aliquas aliarum. quia ego ex mea regia potestate revoco quecunque privilegia que in predicta ratione eis fuerunt data in quantum attinet ad hoc quod dictum est. Et mando predictis iudeis et sarracenis utriusque sexus quod non utantur illis sub pena corporum et omnium que habent. Et similiter mando iudeis et sarracenis utriusque sexus et cuilibet eorum quod non contribuant nec solvant in talibus impositionibus que sic eis fuerunt imposite sicut dictum est sine licentia et mandato expresse pro eo dato.

Quod non indicant aliquod tributum vel impositionem novam sine speciali licentia.

Nona ordinatio est quod nulla aliama nec communitas iudeorum et sarracenorum audeat inter se indicere nec indicat tributum

aliquod. vel impositiones sine mea licentia et mandato et cum aliquod tributum habebunt mandare pro servitio meo q mandant inter se illud quod ego eis mādavero et nō ultra. Et si aliquod ultra imposuerit vel miserint q illi qui talia fecerint vel fuerint in collocatione vel eius consilio. q ipso facto perdant omnia bona et pro eo occidantur p iustitiam.

Q non audeāt visitare infirmos xpianos medicinam sive syrupos dando.

Decima ordinatio est q nullus iudeus nec iudea saracenus nec saracena audeant visitare xpianum vel christianam in suis infirmitatibus nec dent eis medicinas nec syrupos nec balneentur in uno balneo predicti iudei nec saraceni cum aliquo christiano nec p̄dicti iudei nec saraceni cuiuscumque servitio xpianis. nec mittant eis presentationes sovaldrarum nec speciarum nec panis cocti nec vini nec avium mortuarum nec aliarum carnium mortuarum que sunt comestibiles. Et quicumque hoc fecerit contrarium vel fuerit iudeus vel iudea saracenus vel saracena. solvat pro qualibet vice triginta morabetinos.

Q nulla mulier christiana ingrediatur circulum iudeorum.

Undecima ordinatio est q nulla nec aliqua christiana uxorata vel soluta vel amicata seu mulier publica audeat ingredi intra circulum ubi predicti iudei habitaverint de nocte nec de die. Et quecumque mulier xpiana intus intraverit si fuerit uxorata q solvat pro qualibet vice qua in predicto circulo intraverit centum morabetinos et si fuerit soluta vel amicata q perdat rupam qua fuerit induta. Et si fuerit mulier publica q detur ei centum flagella per iustitiam et sit expulsa a civitate villa seu loco unde venerit.

Q nullus eorum vocetur suo nomine don. iudeus vel saracenus.

Duodecima ordinatio est q nullus iudeus nec iudea saracenus nec saracena decetero vocetur suo nomine dō. sed pro nec verbo et si quis contrarium fecerit dent ei pro qualibet vice centum flagella.

Q non ducant capirotes.

Decimatertia ordinatio est q nullus nec aliquis iudeus meorum regnorum ab hodie in .x. diebus decetero ducat capirotes cum chias longas nisi q sint chie curte ad quantitatem palmi facte ad modum cornu vel ad modum embudij cōsute omnes circumquaque usque ad punctam. Item q ducāt semper rupas suas tabergia cum aletas et q non ducant mantones et q ducant sua signa rubea cōsueta que nūc ducant sub pena q perdant rupas quas habebunt indutas.

Q mulieres eorū ducāt lōgos mātellos.

Decimaquarta ordinatio est q oēs iudee et saracene meorum regnorū et dominiorum a predictis .x. diebus in antea ducant mātellos magnos usque ad pedes absque cendalibus et pelis. et velamina capitum sine auro et q ducant capita cooperta cum predictis mantellis duplicatis. Et quecumque contrarium fecerit ipso facto pro qualibet vice perdat oia vestimenta sua usque ad camisiam.

Q non habeant vestes preciosas.

Decimaquinta ordinatio est q omnes iudei et iudee saraceni et saracene meorum regnorum et dominiorum a predictis decem diebus inantea non portent pannos aliquos q sit maior quātitas precij uncie usque ad .xx. morabetinos. et inde infra. et qui contrarium fecerit q pro prima vice perdat omnia vestimenta usque ad camisiam. Et pro secunda vice q perdat omnia vestimenta sua et dentur ei centum flagella et ultra hoc q perdat omnia bona sua. Verumtamen est merces mea q de vestimētis que nunc habent faciat. q possint facere tabergia et mantellos si voluerint.

Q non recedant de vallicias nec de aliq̄ alia parte.

Eamsexta ordinatio est q nullus iudeus nec iudea sarracenus nec sarracena recedat de vallencia nec de aliqua alia parte loci vbi habitauerit ad habitandum in aliqua alia parte, sub pena q ipso facto perdat omnia bona sua et corpus sit ad mercedem meam.

q nullus dñs neq miles vl' sanifer eos de aliquo loco fugientes recipiat vt secum commorentur.

Eamseptima ordinatio ē q nullus dñs nec miles nec sanifer audeat recipere in villa sua iudeū nec iudeā saracenū nec saracenā illoꝝ qui fugerint ab vno loco in alterū vt ibi habitent et sint commorantes. Et si aliquis vel aliqui receperint aliquos iudeos vel iudeas saracenos vel saracenas huius ville vallisoletane vel alterius ciuitatis ville vl' loci q mittant eos ad loca vbi erant commorantes et habitantes cum omnibus que portauerīt. Et si aliqui eos collegerint et receperint in suo loco et nō miserit eos vt dictū est q p prima vice cadet in penā. Lmilia morabetinorum pro secūda vice q cadat in penā .c. milia morabetinorū. Pro tercia vice q perdat locum vbi talē iudeū vel iudeā seu iudeos vl' iudeas saracenū vl' saracenā seu saracenos vl' saracenas collegerit seu detinuerit sicut notū ē

q nō radāt barbā sed dimittāt crescere.

Eamoctaua ordinatio est q decetero oēs iudei et saraceni meorum regnorū et dominiorum nec aliquis eorum radat nec mandet sibi fieri barbam nouacula vel forficibus. sed q portent eas longas sicut eis creuerīt nec attondeant capillos. et q ambulēt secundum q antiquitus solebant ambulare. Et q quicunq contrarium fecerit q dentur ei centuz flagella. et vltra h q soluat .c. morabetinos p qlibz vice.

q non recipiant christianos ad soldatā vel mercedem.

Eamnona ordinatio est. q iudei et iudee saraceni et saracene meorū regnorum et dominiorum non recipiant ad soldatam vel ad mercedēz diurnā nec aliquo alio modo aliquos christianos nec christianas vt operentur in suis hereditatibus. nec vineis. nec domibus nec in aliquibus aliis edificiis. Et quicunq contrarium fecerit q prima vice dentur ei centū flagella. pro secūda vero q soluat mille morabetinos et dentur ei alia centuz flagella. Et tercia vice q perdat omnia bona sua et dentur ei alia centum flagella.

q non sint albeitares nec ferratores.

Decima ordinatio est nec null' nec aliquis iudeus nec iudea. saraceni' nec saracena sint albeitares nec ferratores nec carpentarij nec iubetarij nec sartores. nec tonsores calderarij nec macellarij nec pelliparij christianorum nec christianaꝝ nec vendant eis calciamenta. nec deployde nec caligas. nec consuant vestimēta sua nec suas deploydes nec aliquam aliaz rem. Et quicunq contrariuz fecerit cadat in penas in precedenti lege contentis.

q nō trapezēt nec portent mercīmas.

Decimaprima ordinatio est q nullus nec aliquis iudei nec iudee saraceni nec saracene meorum regnorum et dominiorum sint trapezete. nec portent mercantias aliquas ad vendendum spiciarias vnum siue siccas sicut oleum, arroziam et mel. nec aliquas alias mercantias que sunt ad comedendum et quicunq contrarium fecerit q habeat et dentur ei pene in hac alia lege superdicta contente.

q omnes christiani possint accusare delinquentes in his.

Decimasecunda ordinatio ē q omnium supradictarum penarum sit accusator quecunq persona ciuitatis vel ville vel loci vbi tale acciderit vel fuerit. seu alia quecunq persona extranea. et q talis accusator habeat in premiuz terciā partem morabetinorum penarum supradictaꝝ pro se et alie due partes sit pro camera mea sed est merces mea q nullus nec aliqui per se ipsos capiant in recipiente aliquez iudeum nec iudeam saracenum nec saracenam qui

[illegible] ad [illegible] et [illegible] et communi vendat.

¶ [illegible] possint capi et perdant om nia bona sua.

[illegible] ordinatio est q̃ iudei et mori [illegible] et [illegible] cum [illegible] et [illegible] que transferunt extra illa et [illegible] capi [illegible] vel per aliquos alios quosvis locos q̃ perdant ipso facto omnia bona sua que portaverit et sint pro illo vel pro illis qui eos ceperint. et ipsi hec [illegible] capiam [illegible].

¶ q̃ nulle pene nec aliquę illarum hic express sorum possint amovere.

Decimaquarta et vltima ordinatio est q̃ nulli nec aliqui predictorū pe narum civilium et criminalium pos sint amovere nec circa eas vel aliquam earū dispensare nec addere nec diminuere p̃to res nec maiorum nec iudices nec nostres nec aliqua alia persona predictorum civitatum villarum et locorum. dato etiam q̃ sint dñi et habeāt merum et mixtū imperiū in illis sub pena quod perdant dominium et officia que ha buerint. Et vt predicte ordinationes per me facte melius observētur et manu teneantur eo modo quo supradictum est. mando oib⁹ [illegible] et [illegible] et iusticiis et maioribus alguaziles et aliis of ficialibus et iusticiis quibuscumque meorum regnorum et dñiorum. q̃ publicent et man dent p̃conizari in qualibet vna civitatum et villarum et locorum meorum regnorum dñio rum vnusquisq̃ in fine iurisdictionibus vt ob servētur et adimpleātur eo modo quo dictū est. et q̃ supradicta consilia et iusticie et offi ciales. nec aliquis eorum nec aliqui alie per sone priuate vel laycē quicumque status et cō ditionis existant predictorum meorum regno rum et dominiorum q̃ non sint ausi facere nec ire contra illud nec contra partem eius in ali quo tempore vllo modo sub pena mercedis mee et predictarum penarum supraposita rū [illegible] et quattuor sigillatos sigillo meo. In cō plementum. supradictorum [illegible] valle [illegible] vicesima die mensis [illegible] anno [illegible]

[illegible] Villafranco [illegible] [illegible]

De statu iudeorum in regno castelle.

[illegible] et [illegible] quo [illegible] hic ē status iudeorum p̃ntis in regno isto castelle [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] predicās de omnibus supradictis observādis iudei. Quia ex nimia conversatione eorum et frequenti munerum acceptione iam ve nerunt in p̃fundum malorum vt insensibi les [illegible] prelatorum et [illegible] non solum pauperum, sed etiam plurium aliorum in opposim facti crā [illegible] quentes iudicia sua [illegible] ad libitum cō sequuntur ex quibus plurima mala [illegible] in populo p̃pue in fide et morib⁹. cū mul ti xp̃iani facti sunt iudei. vel meli⁹ dicā erāt occulte iudei et facti sunt publici. Alii sunt saraceni facti. Alii vero [illegible] Alii cerimonias al's iudaicas observāt in [illegible] Ex hoc et tyrannica rabies [illegible] [illegible] in regno: [illegible] et cōsiliis iudeorum qui ad hec et similia [illegible] inter cete ros homines p̃mpti sunt. Et q̃ vereor nimio scribere iuxta sententiam pauli ad Ro. i. [illegible] in reprobū sensum multi de populo. q̃ [illegible] doctrine facti tradiderunt in passiones ignominie [illegible] in masculos turpitudinem operantes in eum vsum qui contra naturam est. laudantes se per vicos et plateas crimen pessimum cōmisisse. vt [illegible] occasio iudicio [illegible] pax et [illegible] [illegible] venient [illegible] et iudicia terribilia deus fecit in vindictam pre dicti criminis per diluvium generale. Gen. vi. et per pluviam ignis sulphuris super hec civitates. gen. xix. et per occasionem tribus beniamyn et destructionem omniū fratrum civitatū et locorum iudicū. xix. et. xx. capitulo Et per destructionem hyspanie igne et gla dio tempore regis roderici vltimi gothorū regis. quia peccata [illegible] [illegible] regio [illegible] sui p̃ [illegible] qui iudeos. introducit in regno. Et peccatum regis roderici sui [illegible] [illegible] circa filiam vel vxorem comitis Iu liani fuerit [illegible] causa [illegible] hyspa

merum ut colligitur ex cronica generali hyspanie et ex collectorio hystoriarum fratris iohannis de podio. Auertat dominus secundum sententias ne pereant boni cum malis fidelia mala et plurima alia cogito omnia ex [illegible] in malis, contra sacrorum canonum sanctiones nō attendentes pericula que et predicta oriuntur, sicut notat Inno. iii. scribens epo senonensi. et epo parisiensi. sic dicens. Et si iudeos quos propria culpa submisit perpetue seruituti pietas christiana recipiat et sustineat cohabitationem illorum. Ingrati tamen nobis esse non debent ut reddant christianis pro gratia contumeliam et de familiaritate contemptum qui tamen misericorditer in nostram familiaritatem admissi nobis in illam retributionem impendunt quam iuxta vulgare prouerbium mus in pera serpens in sinu. et ignis in gremio suo consueuerunt hospitibus exhibere. patet hec extra de iudeis. ca. et si iudeos. Vere iudei illius regni super omnes iudeos ingratissimi sunt christianis. cum sustententur tamen domum in isto regno quod alibi minime fit presertim in francia et anglia ut supradictum est. viii. consideratione ut impleatur illud Exodi. xxiii. ca. Non habitent in terra tua ne forte peccare te faciant. In aliis tamen regnis si aliqui sunt vitam captiuitatis ducunt et non solum inter christianos quod iustum est, sed etiam in regno machometicorum ubi christi incarnationem [illegible] contra christum inter eos ducunt vitam magis miserabilem quam inter christianos. et captiue [illegible] tempore quam christiani. Cum enim principes christiani [illegible] temporalia sustineat et christiani [illegible] quam hos habere paruulos et immoderatis vsuris fauore christianos expoliari concedat. Ipsi tamen iudei apud saracenos abiectissima et vilia operantes mancipia et serui sunt paganorum. Et extremis conditionibus inter eos cōmorari permittuntur. Et si in aliquo contingat eos contra leges machometi vel in vituperium eius aliquid operari crudeli examinatione contra eos procedunt. Unde legi quod quidam iudeus grauissimus hyspanus dictus rabi abraham de la [illegible] sic cognominatus erat quod tamen pauper erat quod non habere poterat nisi illud caput vetere quam ducebat cōmuniter quam multo

audiens de sepultura et simulacro machometi pendenti [illegible] et quod [illegible] ornamentum erat innumerabilis valoris disposuit ire illuc sub habitu saracenico et sic factum est. Et cum esset circumcisus et lingua [illegible] fuit reputatus saracenus. Et cum venisset in mecham. et ibi se fingeret religiosum secundum legem machometi et ut talis acceptus et quasi facti confidentes de eo ingrediebatur locum illum ubi simulacrum erat quod omnibus non licebat et cum vidit tempus opportunum adhibitis aliquibus saccis [illegible] et aliquibus [illegible] sunt [illegible] et cecidit simulacrum fractum est [illegible] quos voluit fugit in iudeam et [illegible] Cum vero in quadam [illegible] festiuitate saracenorum vellent simulachrum videre et venerari. quia non erat eis licitum omni tempore intrare inuenerunt fractum et turpiter conculcatum requirentes diligenter [illegible] quod ille qui se fingebat religiosum fecerat et cognouerunt quod [illegible] iudeus erat. [illegible] ergo cum per omnes suas prouincias et non inuenientes quadringentas synagogas iudeorum destruxerunt, quarum una fuit synagoga toletana. Cum tunc illa ciuitas a saracenis possideretur [illegible] in regno isto. specialiter circa sacramentum corporis domini iesu christi. et [illegible] Non haberent [illegible] occasio plane et principibus aliisque quorum interest intendere punitioni eorum. quamuis nūcumque hec vel alia grauissima crimina committunt oblatis muneribus seu mammona hec impunita experti sunt de eis nullam fieri vindictam. immo cum accusantur ab aliquibus omnes supradicti [illegible] fauorem. In hoc ergo regno iudeorum non grauatur captiuitas cum ipsi terre pinguedine edant et bona non laborant terram nec eam defendunt. Sed malicijs et astuciis suis labores christianorum deuorant, et eorum sunt bonorum heredes sicut de eis scriptum est [illegible] v. ca. sicut decipula plena auibus sic domus eorum plena dolo. Ideo magnificati sunt, et ditati incrassati et impinguati. Sic ergo pa

dientes et mala iudeorum ut dictum est manse runt sine pena et peccatis exigentibus semper in magno illo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magnus et ea que ad reges pertinent pertraque et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] q̄ [illegible] [illegible] longo et dn̄o xpī anos. Et ideo in regno isto temporibus fere omnibus optinent principale quasi iusta velle semper etiam in domo regis est unus magnus miles vel plures qui eorum est advocatus et defensor a quocunque accusante. Et sic ecce iudei cecos est caūt xpianorum regni istius. Unde accidit proverbium [illegible] quantum vidisti hic cecos qui videntem excecaverit: cum tamen scriptum sit prover. xix. non decet stultum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] principibus. Sed ut patet hic iudei a si nos viventes hec in captivitate et melius a illa bona esse sine ut in [illegible]. Ex hoc sequit q̄ magis spe [illegible] ipse deus pre liberis nos respiciat. Et sic scripsit moyses in lege. Cum fuerint in terra inimicorum vestrorum nec odio vos habebo ut imponam finem federi quod pepigi vobiscum. Respondet q̄ iudeorum solatium in vita est propter peccata principum istius regni vel subiectorum suorum qui eos adiuvant in hac vita. Sed ad dictum moysi cum dicit q̄ imponeret finem eis cū in captivitate essent dico hoc fuisse duabus de causis. Una impetus captivitatis ipsi maneant propter ingratitudinis memoriam redemptionis meihe ihesu xpī. de quo dicit. xxiij. c. Et dabo vos in obprobrium sempiternū et ignominiam eternā que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Se/cunda causa est non possunt homines se excusare quin peccatis et aliis malis subijciantur et ipsi ad hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Nam videm⁹ naturaliter animalia precari et aeris corruptionibus ut putrefactio ibi incorporetur. et aer corruptus in talium substantiatione minuat ut aer pur⁹ remaneat aliis animalibus sine damno. Sexto et de hoc testimonium phibeo q̄ summi pontifices et reges et cetera principes xpiani deberent adhibere remediū in predictis cum effectu cum imperatores et alij dn̄i antiquitus nō permiserunt eos vivere inter nos nisi ut de morte xpō ihesu illata mūdo testimoniū phiberēt quod in captivitatē eos deduxit sempiternā [illegible] [illegible] [illegible]. Et ut verum testimoniū esset debuissent in legis auctoritate deutro. xxiij. quō moyses eis maledictiōes

donavit dicens. servies inimico tuo quem immittet dn̄s tibi in fame et siti. et nuditate et omni penuria et imponet iugū ferreū super cervicem tuā donec te cōterat. sequitur. et erit vita tua quasi pendens ante te. timebis nocte et die et non credes vite tue. mane dices quis mihi det vesperū: et vespere quis mihi det mane propter cordis tui formidinem qua terreberis et propter ea que tuis videbis oculis quare videt q̄ non est intentionis legis prophetice istius sic eos vivere absolute. Nā tanta libertas eis incentivū prebet rebellionis. et ē causa quare a regno nunq̄ plaga recedat sicut scriptum est deutro. xxxij. Incrassatus est dilectus et recalcitravit. Incrassatus impinguatus dilatatus dereliquit deum factorem suum et recessit a deo salutari suo.

De iudeorum cōversione in fine seculi.

Duodecima consideratio et ultima huius tercij libri est de iudeorū conversione in fine seculi a sua duritia. Nempe deus iusto iudicio omnia disponēs dedit iudeorum genti [illegible] [illegible] [illegible] longo tempore permaneret [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] ut supra in libro isto latissime declaratum est. in fine tamen seculi qui [illegible] fuerint non [illegible]. Et ut expleam cōceptum meū hec cōsidero no. viij. explicabitur punctis. Primus erit quare iudeorum cōitas nō cōvertitur ad fidē xpī. Secūd⁹ si aliqui eorum voluerint cōverti utrum sint recipiēdi. Tercius quis modus debet teneri in receptione iudeorum ad fidem. Quartus an [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] fidei xpī. Quintus quā pena sint [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sextus quō recipiūt [illegible] et decipient ab eo. Septimus quō cognoscēt se deceptos et cōvertentur ad viā veritatis ihesu xpī dn̄i nostri. Octau⁹ erit an tempus [illegible] quo iudei sint cōvertendi possit determinate cognosci et de signo temporis ei⁹ adventus.

Quare iudeorum communitas non convertitur ad fidem xpī.

Primus istius considerationis punctus est quare iudei in presenti tempore non cōvertuntur ad fidē ihesu

xpi. Respondetur q ad hoc possunt. iiij. as- signari cause satis efficaces. Prima causa est [illegible] intellectu notandum q in libro thalmuth considerantur tres species materiarum. quarum vna est placitorum siue causarum ciuilium et criminaliu et de alijs dependentib' inter gentes eorum. et hec assimulantur legib' im- peratorum inter nos. Secunda species e eorum que vetantur vel licentiantur in lege sicut sunt alba et alia et que sunt res munde et que im- munde et de [illegible] tantibus et hec sunt inter eos sicut decreta int- nos. Tercia species materie est hystoriarum legis sicut creacionis mudi et vite antiquorum patrum et miraculorum in lege et de aduentu messie et condicionibus eius et de resur- rectione mortuorum et de hec iudicij. et de in- ferno et paradiso. et hanc particulam tercia vocant iudei algadorb. i. annunciationes. et singulare vocat agada. i. annunciatio. Ita vocant ea idasot idest glose morales. et sin- gulare vocant midras. Expositiones annunciationes et glose morales non sunt omnes in vnum ab vna parte immo sunt disperse per diuersas partes librorum thalmuth intantum vt post septem vel octo lectiones veniet aliq auctoritas predictarum annunciationu. Contrarium scolaru thalmuth legunt suas lectiones vsque quantum pertinent ad primas duas species materiarum declarant illas optime cu omnibus illis glosis et expositionibus et in- nouationibus que possunt ad propositu suu [illegible] in aliquo tangit materiam tercia scz annun- ciationu [illegible] dentes q extres de qua non erat aliquis fru- ctus quod ipsi facerent quia no est intentio eorum labore nec considerant nisi materias que sunt de pane lucrando pro quibus po- pulus eorum vulgaris honorant eos et dat salarium. et hic modus obseruatur per offi- ciales in omnibus terris et in omnib' te- poribus et in omnibus scolis eorum. Et hec causa principalis obstinationis eorum est q scz non considerant nec vident ea que perti- nent a predictam terciam speciez et vulgaris eorum populus manet ignorantia excecatus. Secunda causa est i conferentia auctoritatu sacre scripture q dato quod aliquotiens cu occur- rit aliquid in lectionib' suis de tercia materia

consideraret no est miru si vna auctoritas vel due vel tres non explicant ad plenu veritate saluatoris cum aliqn videantur aliquae auctori- tates vel obscure vel contrarie sed deberent illas scripturas ad inuicem conferre cu om- nibus prophetijs tangentibus illam materia et deberent videre glosas et nisi modos doc- torum que facte fuerunt p suos doctores. qui inter eos pro magna auctoritate habent cum illi super easdem auctoritates loquunt et non est dubium quin statim illuminaren- tur a spu sancto si tales conferentias scriptu- rarum cum suis circumstantijs facerent vel vide- rent veritatem sole clariorez. Vn augustin' in libro octoginta triu questionu. questio- ne. no potest inquit quis errare quin palliet nomine xpiano nisi de scripturis non intel- lectis. et hoc ideo quia antecedentia et subse- quentia non consulerunt. vnde ibidez solet [illegible] nā. Vnde heretici sunt orti per se legendo que conferendo repulsi sunt quia conferen- tes diuersas sententias adduxerunt que ex se inuicem mutuo innueri potuerunt. qua- [illegible] nunc cognoscere veritatem et venire ad viaz salutis. Venerabilis petr' alfonsi et magister alfonsus et magister iohannes et hieronym' de sancta fide de quib' sepe facta est mentio in isto volumine qui solemnia opera fecerunt recognoscentes veritatem fidei catholice. et errorem in quo fuerunt inuoluti. Tercia cau- sa que impedit conuersione aliquoru iudeo- rum est inordinat' amor ad vxores et filios et parentes. Vnde expertus sum in hoc ca- su cum venerit ad me quidem de sapientio- ribus iudeis istius regni qui mecum contu- lerat de secretis legis. affirmans se veraciter credere fidem xpi. et q ad hoc inductus erat diligenti studio scripturarum non solum he- braice sed etiam thalmuth et phorum. Cumq ab eo quererem quare non efficiebatur xpianus. Respondit q summo fauore desiderabat id implere. Sed quia habebat parentem qui eum tenerrime diligebat cogitans q cum sciret p tristicia moreretur. Dixit quoniam vincere pote- rat seipsum nisi faceret cum consensu patris. Dicebat etiam q non erat alius modus vt predictum consensum posset habere nisi q ego tenerem modum cum rege vt ipse cape- retur. et poneretur in carcere et inde forsitan

patri suo q̄ esset necesse q̄ efficeret xp̄ianus quia aliter non posset euadere mortē. Mihi autem [illegible] hunc modum peruenire ad baptismum in lege xp̄i quia quicquid ipse habebat [illegible] veritatem fidei [illegible] ut ipsum non fuisse factum xp̄ianum volūtarie sed compulsus [illegible] et timore mortis quod non est honestum in lege xp̄ianorum qui pro veritate huius legis recipiendas relinquere debet quis p̄atrē et matrē vxorem et suos fratres et sorores et agros vt ēcemplū accipiat et vitam eternam possideat. Durauit collocutio predicta inter me et p̄dictū iudeum fere per quattuor annos nec adhuc est factus xp̄ianus durante in eo impedimēto p̄dicto amoris patrem inducens. Non minus etiam detinet eorum animos ne cōuertantur. cupiditas mordinata diuitiarum per vsuras cum hec sic pinguis quedam acquisitio diuitiarum [illegible]. Unde [illegible] q̄ quedam dn̄s [illegible] qui vidit q̄ [illegible] causa q̄ impedit conuersionem iudeorum est inclinatio magna ad opiniones et constitutiones et cerimonias et consuetudines quas habuerunt et habēt in thalmuth. In quibus toto tempore vite sue fuerunt nutriti. Unde per duo exempla hoc ostenditur de iudeis ad litterā dicere [illegible]. Primum exemplum est de nigredine ethiopis. Unde dicitur in ier. Si mutare potest ethiops pellē suā quasi dicat nō pōt mutare nigredinem suam. Scd̄m exemplum est de pardo qui nō potest mutare varietatē pellis sue. Unde dicit aut pard^9^ varietates suas quia vtrūq̄ p̄dictorū est a natura: sic ē de iudeis q̄ nō possūt reuerti ad bonū propter consuetudinem ad malum qz ꝯsuetudo ē quedā natura vt dicit philosophus in libro de memoria et reminiscentia. Sciēdū tñ q̄ hec similitudo nō tenet simplr sz tñ scd̄m quid. Illa eī natura que ē causa nigredinis ethiopis in nulla subiacet impio rōnis, et iō ethiops nō pōt illā immutare quātūcūq̄ conetur ad hoc. sed habit^9^ ex cōsuetudine peccādi generat^9^ et p̄ modū nature inclināns ad malum causatur ex inclinatiōe appetit^9^ sensitiui q̄ natura ē obediētie rationi. Et nō p̄ conatū liberi arbitrij ad opposituā pōt reuerti ad bonū in eo subsistente [illegible] ad op

positū. et hoc dicit ē impossibile sm̄ q̄d sunt dicat. v. metaphisice. vno mō dicit impossibile qd̄ [illegible] est necessarium. De exemplis aut positis de ethiope et pardo ē impossibile simpliciter scd̄m naturā. tñ deo nō est impossibile. verba sunt nicolai de lyra in p̄dicto passu et in veritate magna virt^9^ est diuina ē necessaria vt possit hō recedere ab his in quib^9^ a iuuentute sunt nutriti [illegible] quia a tenera etate ē imbibitum sic [illegible] [illegible] vt similia [illegible] nisi soluz illi quib^9^ deus facit tantā gratiam vt cōtemnant gaudia et bona tēporalia. cū nihil sint in cōparatiōe bonorū spūaliū et amplectātur verā spem saluationis aīarū suarū. et bona futura eterne beatitudinis eorū. sicut p̄mittit [illegible] ad [illegible] Et [illegible] tibi dn̄s deus tuus semp. Et implebit splēdoribus aīam tuā et ossa tua liberabit et eris quasi hortus irriguus. et sicut fons aquarū cuius nō deficient aque [illegible]. Regnū celorum vim patit et violēti rapiunt illud. Et [illegible] ad me. nisi pater meus qui misit me traxerit eū

Utrū iudei volentes cōuerti sint ad fidem recipiendi.

Ecundus pūct^9^ ē Utrū sint recipiē di iudei qui veniūt ad fidē [illegible] et hoc dico q̄ multi eorū fuerūt et sunt mali q̄ multa damna fecerūt in ecclesia dei. Uerū tñ facta diligenti examinatiōe de mō aduent^9^ eorū non sunt repellēdi ex quo volūt intrare sub iugo fidei xp̄iane et lz non faciāt bona intentiōe sz propter lucrū tēporale tales baptizati sunt et recepiūt sacramentum sz nō rem sacramenti que ē grā talis [illegible] saluationē sunt cū pietate dei plus q̄ illi q̄ nō intrauerūt. nec venit eis ad voluntatē vt sub illo intrarent. Et propter hoc fuerunt sapientes ad q̄ semp eis bū laborant in lege lz nō faciat bona intentiōe qz ex hoc poterit venire ad bonā intētionē. Et sic iudei taliter venientes poterūt venire ad rectā intentionē fidei cū dei adiutorio. vl̄ ex vsu quo exercebunt^r^ in ea. vel ex rec^9^ factis aliq̄ signa vt sic cū cognoscāt in suis operib^9^ vl̄ qz habuit eos aliquas tribulatiōes vt corrigātur et redeāt ad bonū vel qz addiscent ex hoc et simil. h^9^ libris q̄ ondūt rectitudo fidei ihesu

[illegible] veri messie diligenter in eis studendo vel ex eo quod informabuntur [illegible] a predicatoribus euangelicam fidem christi nunciantibus: et si tales infideles fuerint indurati in transeunte iudaica perfidia. habebunt forte eorum filij vel nepotes seu alij qui ex eis procedent cognitionem huius catholice veritatis et saluabuntur.

Quis sit seruandus modus iudeos ad fidem christi recipiendo.

Tercius punctus est scire quis modus debet teneri in receptione iudeorum venire volentium ad fidem christi. et quantum possibile fuerit debet [illegible] que sentimus a spiritu sancto modus [illegible] est a quo qui [illegible] [illegible] requirere non est mirandum si tales recepcos non experiantur veros esse christianos et ideo recipiendi sunt cum multa deliberatione et ad votum [illegible] et modus ponitur in decreto de [illegible] [illegible] iudei [illegible] [illegible]. Iudei quorum perfidia frequenter ad vomitum redit si ad leges catholicas venire voluerint per octo menses inter cathecuminos ecclesie limen introeant. et si pura fide venire noscuntur tunc demum baptismi gratiam mereantur quod si casu aliquo periculum infirmitatis intra prescriptum tempus incurrerint et desperati fuerint baptizentur. Et si queras an debeat talis iudeus aliquam abstinentiam facere vel etiam dare quedam signa ad sacrum conferendum. Respondetur quod utrumque debet fieri ut patet de conse. di. iiij. de quod absit. vbi sic dicitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] perfidia [illegible] iudeorum reuocare fratrem nostro episcopo loci illius suscipere ut penitentia ac abstinentia .xl. dierum indicta aut die dominica. Aut si celebrioris solennitas [illegible] [illegible] [illegible] potius dei misericordia protegente baptizetur ergo patet quod iudei in die dominica vel aliqua solenni die debent baptizari. Sed numquid iudeus qui est seruus [illegible] si baptizetur fiet liber. Respondetur quod non: secundum Ray. sed remanet seruus quod seruitus introducta est de iure diuino. di. xxv. [illegible]. vi. et per ius gentium et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] concordat goffridus et hostien. Addit Ray. quod vbi de bona consuetudine non solent esse [illegible] [illegible] [illegible] quod dominus [illegible]

[illegible] remissionem peccatorum [illegible] [illegible] [illegible] vel soluere quod peccatum mendicans vel seruire ad tempus prefixum standum arbitrio boni viri redimeret se. xij. q. ij. Cum redemptor.

Utrum liceat iudeos ad baptismum compellere

Uartus punctus est si iudei sint compellendi ad recipiendum baptismum. hic sunt duo videnda. Primo est de paruulis iudeorum et secundo de adultis iudeis. Ad primum videt sanctus Thomas in secunda secunde. q. x. quod non licet inuitis parentibus. Sed quando ad annos discretionis peruenerint possunt baptismum suscipere etiam parentibus inuitis. Concordat guilhel. dicens quod nec licet [illegible] [illegible] [illegible] et baptizare paruulos iudeorum. Si tamen in [illegible] [illegible] paruulorum hoc facerent non credo quod peccarent. Doctor vero subtilis [illegible] in iiij. di. v. dicit quod pueri iudeorum possunt auferri parentibus inuitis et baptizari et hoc per principes legislatores. quia legislatores possunt ordinare ad salutem [illegible] sub [illegible] velit nolit. Ita potest princeps ecclesie. v. g. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et iudei filios suos [illegible] differrent quod esset inceptio ad bellandum. tunc princeps posset eos auferre a parentibus et ipsis inuitis posset eos facere nutriri et instrui ad bellandum [illegible] videtur in proposito. Alij dicunt quod non debet fieri quod ecclesia tenet oppositum sed hoc nihil est quia quomodo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et communi. Alij dicunt quod non debet fieri propter [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] israel sal[illegible] [illegible] sed hoc non obstat quia bene potest intelligi de fidelibus vel quia etiam possunt aliqui in [illegible] [illegible] [illegible] saluari. Ad secundum scilicet de iudeis adultis verum sint compellendi ad fidem suscipiendam. hic dicit supradictus doctor [illegible] quod omnes debent compelli ad fidem quia melius est compelli ad denegandum quam male agere impune sicut ipsi agunt

Qua pena feriendi sint iudei conuersi et ad propria [illegible] redeuntes.

Uintus punctus est qua pena sunt feriendi iudei conuersi redeuntes ad vomitum iudaicum. et licet supradictum

sit de pena qua feriri debent a iure. nūc viden-
dum experimentaliter. Quarto qua pena sunt fe-
riendi ex lege regum. Quinto qua pena sunt ferien-
di ex lege regum per eos instituta. Circa pri-
mum notandū q in hoc regno castelle ī li-
bro quodā antiquorū regum gothorū: qui lin-
gua castella vocatur el fuero juzgo. in libro.
xii. ti. ii. c. xvii. ad litteram per sententiam pena
ponitur ut sequitur. Sunt xp̄iani debet cognosce-
re [illegible] fide xp̄i. Ita debent tenere [illegible] q nul-
lus homo possit habere veniam qui dimiserit
ut [illegible] propositum et redit ad pa'. Et q
multitudo [illegible] debent habere
et crudeliorem penā et maius tormentum.
Ideo statuimus hanc legē. q omnis xp̄ia-
nus et maxime illi qui non sunt de xp̄ianis
sint siue vir siue mulier. qui inuentus fuerit q
circumcidat vel q habeat mores iudeorum
vel qui sit inuentus [illegible] q [illegible]
[illegible] ad iudaismum [illegible]
anus vel a nobis et sic puniatur crudelissime
pena ut intelligant quantū est enorme et ex-
communicatū malum quod fecit. et oīa bona
sua habeat rex taliter q heredes nec propo-
[illegible]
et hoc ibi. Sexto videndū qua pena sunt ferien-
di ex lege p ipsosmet iudeos instituta. Unde
in supradicto libro. xii. ti. ii. c. xvii. scribit. cō
statuto quodam siue lex. quā iudei toletani
instruunt regi Sisyndo cuius tenor talis est
Nostro domino potentissimo ac honorabili
ac regi Sisyndo nos omnes iudei ciuitatis
toletane qui subscribere habem' vel facere
signa infra in hac lege salutes nos recorda-
mur q bene et iuridice alio tempore [illegible] cō-
pellebatis q faceremus scedus et scriptum ex
precepto regis [illegible] qui iam transiuit q nos
deberem' obseruare et tenere fidē xp̄ianorū
et sic nos omnes fecimus. Sed quia obsti-
natio nostre duricie et antiquus error pa-
trum nostrorum nos impedit ne credamus
in [illegible]
mus fidem xp̄ianorū firmiter. Ideo nūc spō-
te et volūtarie [illegible]
num sic pro nobis sicut pro nostris uxorib'
et pro filijs nostris per hūc nostrū scriptū q
decetero non faciemus aliquā cōsuetudinē
iudeorum: iudeis. qui noluerint baptizari
nec habeam' aliquā societatē cū eis ullo mō
non cōtrahemus matrimonia cum aliq nisi
generis usq ad sextū gradū. non faciem' in-
cestum cū aliqua muliere nostri generis nec
nos nec nostri filij nec nostra generatio. sz
tam vir q femine deinceps matrimonia cō-
trahemus cum xp̄ianis non faciemus circū-
cisionem nostre carnis. non obseruabimus
pascha nec sabbata sicut solebamus obseruare
cum iudei nec alias festiuitates. non sepa-
rabimus cibos secūdū eorū consuetudinē: nō
faciemus aliquā rem quā hīt alij iudei in
usu et consuetudine nec quomō ipsi vtunt' s;
omnes credimus cum munda fide et cū ma-
gna voluntate et cū magna deuotiōne ihesu
xp̄o filio dei viui [illegible] q euangelia et apostoli
h mandant. Et illum confitemur et honora-
mus omnes tenemus hanc sanctā legē xp̄ia-
norum veraciter cum in diebus festiuitatum
q in matrimonijs et cibis et in omnib' alijs
moribus nec volū aliquē nec aliquā cōuenientiā
tenem' contra eā q nostra parte ut non im-
plebimus et faciemus omnia que promisim'
De carnibus porci promittim' obseruare q si
[illegible] eas
in cōsuetudine semp tū oīa que cū eis cocta
fuerit comedem' sine tedio et sine ai nausia
Et si aliqs de nobis inuent' fuerit q̄ faciat
contra ea que supradicta sūt vel contra [illegible]
eorū vel q ausus sit aliqua facere contra fidem
xp̄ianā. vel si moram fecerim' in faciēdo ea
que promittimus verbo seu facto iuramus
per illummet. patrem et filium et spiritū san-
ctum. qui est verus deus et trinus q q quī-
cumq nostrum qui inuent' fuerit transisse p
ista vel aliquid eorū q nos eum comburere-
mus vel lapidabim'. Et si forte pietas vra
voluerit eum saluare vitā statim sit seru' sui-
ius et q detis ipsum et omnia bona sua cui
volueritis pro semper. vel q faciatis de eo
et de bonis suis q volueritis. non solū qd
habetis potestatem regni sed quia nobis cō-
cedimus per hunc nostrum scriptum. et istud
scedus et scriptum fuit factum mense. xij.
dieb' kalen. marcij. ī. vi. āno quo vos regna-
re cepistis. Ecce vidimus qua pena feriendi
sunt iudei redeuntes ad iudaicas cerimoni-
as vel ad instituta eorum non solum ex lege
regum [illegible] que
non minus debent obligare iudeos aliarū
ciuitatum et locorum totius regni q iude-
os ciuitatis toletane. cum illa imperialis
ciuitas ab antiquo nominetur nec minoris

conditionis sunt alij iudei etiam conuersi q
[illegible]. Credo q si vera fieret inquisitio [illegible]
ferrum isto tempore q innumerabiles igni-
bus traderentur de his qui iudaizant [illegible]
[illegible] qui si [illegible] [illegible]
q publica iudei essent ignib' [illegible].

Quod iudei recepturi sunt antixpm.

Ertius passus est videre quomodo
iudei recipient antixpm et decipien-
tur ab eo. [illegible] antixpus [illegible]
[illegible] inquisitum' q nascet in babylone sunt
generabitur de tribu dan. Vn sup illud gen.
xlix. fiat dan coluber in via. Beatus ysidor'
super pentateucu dicit q hoc intelligendu
de anti xpo et propterea illa tribus no enume-
ratur in numero signatorum Apo. vii. sup
quo dicit Beda. q dan. pretermissa q de illa
tribu nasciturus est antixps. [illegible]
[illegible] [illegible] operationes [illegible] q
[illegible] [illegible] dyabolo qui illu pos
sidebit [illegible], nec tn [illegible]
ex toto ut [illegible] humanitatem [illegible]
[illegible] in xpo. nec [illegible]
[illegible] alioquin non imputaretur ei
quicquid ageret sicut furibundo. Comuniter
quidem dicit q a principio conceptionis il
lius dyabolus in ventro matris eius descen
det [illegible] virtute dei [illegible] puer et nas
ceretur et adolescit. Sed tamen alij et forte me
lius et verius q [illegible] [illegible] a die
conceptionis sue habebit angelum suu custo
dem usq ad annum [illegible] quod
[illegible] super omne quod [illegible] esse de' et an
gelorum [illegible] dyabolo [illegible]
cum dyabolus qui [illegible] [illegible]
[illegible] potestatem [illegible] [illegible]
[illegible] per illum [illegible] et pro volu
tate sua inclinabit eum ad malum [illegible] pos
sessor ad [illegible] [illegible] [illegible] et in
[illegible] malis [illegible] instruet eum. Et ergo
veniet iste ipse' [illegible] [illegible] q ab [illegible]
[illegible] montes Caspios in plaga septe-
trionali super oceanum ubi [illegible] est [illegible]
[illegible] magni, [illegible] duo castra [illegible]
et magnis [illegible] refert magister
[illegible] et [illegible] iosephum [illegible] [illegible]
in [illegible] principio mox [illegible] sup [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et arborum [illegible] et in
maximo numero [illegible] ut [illegible]
[illegible] posset. [illegible]. regna implent. q [illegible]
[illegible] celestis virtute et [illegible] [illegible]
et [illegible] et [illegible] de [illegible]
[illegible] magni Carnis vel regine [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] pro [illegible] in agnus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
mirabili gratia in [illegible] suo [illegible] ponet.
Isti [illegible] antixpo [illegible] virtute quo
rum [illegible] et erit monarcha potentissim'
Et congregantur alij e iudeis qui sunt per or
bem dispersi venientes iherosolimam [illegible]
[illegible] iudeis [illegible] xpm ipsu in lege
promissum xpm vero nostrum fuisse decepto
rem et magum. omnes [illegible] iudei [illegible]
et ei [illegible] ad ipsum. [illegible]
[illegible] sidereis [illegible] de [illegible]
per quem expectant a captiuitate liberari ac
[illegible] et [illegible] promissis. et quos vide-
[illegible] [illegible]
[illegible]. Ideo illi [illegible]
[illegible] q [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et ut deum colent. et [illegible] rex et [illegible] ab
ipsis [illegible]. Et propterea apostolus. ij.
ad [illegible] q. [illegible] peccati. filius
perditionis qui [illegible] et [illegible] supra
omne quod dicitur deus. [illegible] q [illegible] ut in
templo dei ipse sedeat quod [illegible] in ibe
[illegible] quotidie vel ut [illegible] loquar
[illegible] ipse se dicet templum dei: [illegible]
se [illegible] ipse deus sit. hoc est q dicit beatus
[illegible] q [illegible] q nos ha
[illegible] de [illegible]
a habent in templum dei sedeat [illegible] q [illegible]
[illegible]. ipse sit templu dei. i. ecclesia. ex quo [illegible]
accipi argumentu q [illegible] xpianos
et [illegible] [illegible] [illegible] nos
[illegible] q in [illegible] [illegible] ecclie [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] xpianos et iudeos ad [illegible] attrahet.
[illegible] in fauore xpianorum. et [illegible] sabbatu
in fauore iudeorum [illegible] ut [illegible] in [illegible]
[illegible] de [illegible], [illegible]. Sic [illegible] q [illegible]
[illegible] decipientur ab antixpo et quo recipient eum
ut [illegible] [illegible]

Quomodo cognoscent se per antixpm
deceptos.

[illegible]
cognoscent se deceptos per antichri
[illegible]
diabolicam. Notandum ergo quod postquam iudei
receperunt antichristum tanquam messiam suum
decepti ex his que dicta sunt in precedenti premi-
aut mittet deus ad eorum et aliorum mul-
torum conversionem Helyam et enoch qui
erit inter occultum adventum antichristi qui
est per nativitatem et manifestum eius ad-
ventum qui est per predicationem et eius
persecutionem. Tunc ergo predicti helyas
et enoch qui vivunt adhuc in paradiso terrestri
reservantur venient et manifeste se ostendent in
ierusalem et incipient publice predicare contra
antichristum destruentes eius potentiam et de-
clarantes manifeste eius deceptiones et astu-
tias dyabolicas. Ipsumque coram omni populo
arguent mendacem et fallacem ostendent. et
aperient thezauros absconditos iudeis de
[illegible]
ait Malachias ultimo. Convertet corda pa-
[illegible]
tionem de fide salvatoris in quem et ipsi cre-
diderunt et corda filiorum ad patres eorum
[illegible]
[illegible]
tunc in christum consentient. Sic ergo iudei
cognoscentes se fuisse deceptos in christum
credent pro ipso mori parati erunt ut dicit
Methodius capitulo. xliij. multa virorum ex
omni tribu israel pro christo interfecti. De pre-
dicatione autem helye et enoch et sancta con-
versione eorum scribitur Apoca. xi. Dabo
duobus testibus meis scilicet helye et enoch et
[illegible]
le ducentos sexaginta. glosa idest tribus annis
sicut ipse christus predicavit. amicti saccis. i.
predicantes penitentiam et exemplum osten-
dentes. hi sunt due olive idest spiritus sancto
uncti et duo candelabra idest lumen demon-
strans. Tunc videns antichristus se confusum
et quod deceptus est eius malicia exhibet in publi-
cam persecutionem et occidet eos in hierusalem
et iacebunt corpora eorum in plateis tribus
diebus et tribus noctibus et dimidio quia
nullus audebit sepelire corpora eorum metu
antichristi. ut quicunque viderent timeant eos
confitentes. Occisores autem eorum leti erunt
propter mortem eorum. Sed post tres dies
et dimidium resurgent et occisores audient

[illegible]
attendite hunc et ipsis videntibus ascendent
in celum in nube et illud miraculum confirma-
bit iudeos conversos ad fidem christi quod cos
Sed et amplius confirmabuntur per mortem
[illegible]
stolum tribus annis et dimidio regnabit.
Unde danielis. xij. Iuravit angelus per vi-
ventem in eternum quod in tempus et tempora et dimi-
dium temporis. i. tribus annis et dimidio
medium temporis. i. dimidium anni scilicet regna-
bit antichristus. et idem dicit glo. quod hoc spa-
[illegible]
Quare autem ita modicum regnabit dicitur
[illegible]
nisi breviati fuissent dies illi non fieret sal-
va omnis caro. super quo dicit glosa quod hec
tribulatio quanto ceteris gravior tanto erit
brevitate mediocrior. Et gregorius quod magis
et superbius et infirmius aspicit eos dies quos
singulariter malus invalescit eo sencoaduer hec-
mebit. In fine vero predicti temporis col-
locabit papilionem et solium suum antichri-
stus in monte oliveti. Et tunc dominus in
ihesus christus ut ait Ambrosius ostendet se
[illegible]
ante precepit sui. Ipso namque ihesu clamante
in aere morietur antichristus per michaelem
ut dicitur fulminatus. magna quoque pars
suorum ut legitur a michaele interficietur et
hoc visio erit finalis et totalis conversio sive
confirmatio conversionis iudeorum ad fi-
dem christi. Et si queras utrum occiso anti-
christo statim christus veniet ad iudicandum
dico quod non sed secundum glo. danielis. xii.
concedentur. xl. dies ad refrigerium sanctorum
et penitentiam subversorum. Quantum
autem sit spacium inter istos quadraginta
dies et finem mundi nemo scit. Sed quid fiet
de ministris antichristi qui remanserint post
eius mortem dicitur quod gaudebunt ducentes
uxores et dicentes licet princeps noster mortuus sit ta-
men habemus pacem et prosperitatem. et cum
talia dixerint repentinus super eos veniet in-
teritus. et extunc ecclesia usque ad finem mun-
di conquiescet pacificata. quia extunc frau-
dulentia et fraudes dyaboli cessabunt. Vi-
sum est ergo quomodo iudei cognoscent se
deceptos et quomodo convertentur finali-
ter ad fidem ihesu christi. Sed dicet aliquis
nunquid hec finalis iudeorum conversio fiet a

prophetas pronunciatam dicit q̄ hec [illegible] primo sunt pronunciata ysaias. x. c. x. vbi sic habetur Si fuerit populus tu° israel sicut arena maris reliquie conuertentur ex eo. super quo dicit targū. Si fuerit pp̄l's tuus israel multus sicut arena maris residuū q̄ nec peccauit vel q̄ penituerit de peccato conuertet. glosa rabi. [illegible] pre multitudine ego ꝯflabo eos ut argentum et [illegible] vero illius modicum conuertet ad dominum. Causa vero conuersionis in fine mundi ponitur in epistola ad hebreos. x. c. Causa vero conuersionis scriptum est abacuck. ij. quia adhuc visio ad terminum et loquetur ad finem et nō mentietur si moram fecerit expecta eum quia veniens veniet et non tardabit. Et forte dices q̄ nos sumus expectantes et [illegible] propterea expectat dn̄s ut misereatur vestri. ex quo igitur ipse est spectans et nos sumus expectantes qui retardat re quia iudiciū est retardans nos cur expectemus ad recipiendū misericordiam sicut dictū est ysa. xxx. Beati oēs qui spectant eū. dicit rabi. Cōsummati sunt oēs termini vel fines et non pendet res nisi in penitentia et in bonis operibus. Rabi eleazar dicit si israel fecerint penitētiam redimentur. si autē nō, non redimentur. sed deus suscitabit et dabit eis regē cuius statuta erunt durissima sicut aman et reducet eos ad bonum hec vsq3 talmuth transsumptiue in questione in parte finali. c. viii. Secundo introducitur osee propheta qui in ca. iij. scd̄m expositionem magistri Nicolai de lyra declarat duo. scz statū iudeorū ab ascensione xp̄i vsq3 ad finem seculi et eorum conuersionē finalē De primo dicit dies multos expectabis me hec dicit in figuram q̄ plebs iudaica sperabit messiam et adhuc sperat nō fornicaberis hec dicit quoniam sumus [illegible] et nō eris cū viro. i. cū xp̄o a quo es nūc separata propter suā incredulitatē [illegible] femina circūdabit virum [illegible] [illegible] dicunt filij israel sine rege. i. sine principe sic videmus q̄ nō hn̄t de se regem nec principē s

aliennis regibus et principibus seruiūt et sine [illegible] sicut extra terrā scz a qua sunt expulsi et templū destructum et sine ephod [illegible] quia sublatio sacrificij [illegible] et sine teraphim idest imaginibus in quib° demones solent dare responsa apud iudeos non sunt talia cote iudeorum stante ab ascensione domini vsq3 ad finem. Sequitur scd̄m scz iudeorum finalis conuersio et post hec. i. post iudeorum abiectionem et excecationem reuertentur filij israhel scz ab errore suo. et querent dominum deum suum scz deuote et d. i. eius filiū ihesum xp̄m et q̄ sic debeat intelligi patet per translationem chaldaicā apud hebreos autenticam que sic habet. post hec reuertent filij israel et querent cultū dei sui et obedient messie filio dauid regi suo. Sequitur in textu et pauebunt ad dominū scz ipsum reuerendo et ad bonum eius scz timendo declinare ab eo quod bonum est in oculis ipsi° et subditur tempus in nouissimo dierum. i. circa finem mundi implebitur istud Patet ergo quod finalis conuersio iudeorum fuit a prophetis pronunciata ac etiam inter mediū tempus.

Vtrū certis indicijs et quib° antichristi [illegible]

Cirumo et vltimo principaliter huius consideracionis videtur terciū [illegible] an tempus aduentus xp̄i quo iudici sunt [illegible]. Respondetur q̄ presumptuosum est huiusmodi quacumq3 modo hec velle inuestigare cum ipsa sapientia veritas hec voluerit nos nescire qd̄ beatus aug°. xviij. de ci. dei. c. lii. declarans dicit de antichristi tempore quādo erit impossibile omnino querere si enim nobis hoc nosse prodesset. a quo melius quam ab ipso deo magistro interrogantibus discipulis diceretur non enim siluerūt inde apud eum sed a presente quesierunt dicentes. domine si in tempore hoc restitues regnum israel. At ille non est inquit vestrum nosse tempora vel momenta que pater posuit in sua potestate. non vtiq3 illi de hora aut vel anno sed de tempore interrogauerunt quando illud accepe nisi. frustra igitur annos q3 numerare

huic seculo computare vel diffinire conantur. cum hoc scire non esse nostrum ab ore veri-tatis audiemus. quos tamen alij quadrin-gentos. Alij etiam mille ab ascensione domini usque ad eius ultimum aduentum compleri posse dixerunt. quemadmodum autem quisque eorum astruat opinionem suam longum [illegible] quippe utuntur humanis non ab eo aliquid [illegible] tur. Omnium enim de hac re calculantium di-gitos resoluit et quiescere iubet ille qui dicit non est vestrum nosse tempora vel momenta hec ille. Huic sententie Augu. concordat fal-sitas eorum qui tempus certum determina-uerunt cum sint superadicta. quod etiam alij de quorum numero fuit arnaldus de villa no-ua qui tractatum quendam fecit de fine seculi de terminant quod antixps erit venturus in quarto decimo centenario a natiuitate xpi. et patet quod falsus sunt vltra per .lxxxv. annos. Qui dam etiam alius magnus predicator per or-bem discurrens circa annum domini M. cccc. in sermone. Ecce hic positus est in ruinam de clarauit tempore suo iam natum esse antixpm per [illegible] litum patet. Unus alius parisiensis conclusio-nem posuit affirmatiuam quod anno domini M. cccviij. et dimidio debebat apparere et pu-blicari mundo et anno domini Millesimo ccc. lxxviij. et dimidio erat nasciturus. patet manifeste in assignatione temporis aduentus [illegible] quamquam alij presumpserunt predicatum tem-pus [illegible] re hoc tempus determinatum presumptuo-sum sit assignare. non tamen erit illicitum si-gna inquirere ut his cautiores reddamur si-deles. Dico quod verum est non tamen inquiri de bent talia signa curiositate sciendi. sed animo seipsum et alios edificandi in timore dei.

Sed numquid aliqua talia inueniuntur cer-ta propinqui eius aduentus. Dico quod in sacra scriptura inueniuntur prenunciata nouem si-gna precipua propinquitatis aduentus an-tixpi. Primum signum est totius mundi gene-ralis perturbatio de quo Daniel propheta ait in capi. xij. veniet tempus quale non fuit ab illo tempore quo gentes esse ceperunt usque ad tempus [illegible] ginta. dicit quod erit tribulatio magna qualis non fuit ab initio mundi. et ibidem declarando que erunt ille tribulationes. dicit quod sur-get gens contra gentem et regnum aduersus regnum. pestilentie et fames et terremotus erunt per [illegible] dum signum est scisma ecclesie crudelissimum de quo dicit apostolus .ij. ad Thessalo. ij. Qui tenet nunc teneat donec de medio fiat: super quo beatus Augusti .xx. de ciui. dei. capitulo. xix. dicit quod dixerit fateor apostolus me prorsus fateor ignorare. et ibi recitat augustinus multorum suspitiones circa illud quidam enim dicunt ipsum paulum voluisse hoc dicere de romano imperio ad vitandum calumniam. alij autem credunt neronem an-tixpm futurum et resurrecturum. Alij autem nondum mortuum sed occultatum donec suo tempore reueletur et restituatur in regnum dicit tamen ibi Augustinus. quod mira est sic opinantium temeritas. Sed illud dictum dif-ficile ibidem petrus carnotensis dicit sic non absur-de intelligitur qui tenet scilicet imperium teneat donec de medio fiat idest tollatur de medio per antixpm ipsum imperium. vel aliter inquit. donec de medio ecclesie exeat ministerium ini quitatis. quod scilicet nunc est occultum. Ex prima de expositione accipit argumentum quod [illegible] et tunc oportet quod ille imperator sit fidelissi-mus qui resistit ei. Ex secunda sequitur quod ma-lum illius persecutionis oriatur ab ecclesia ut infra ipsam sit peius pugna intestina. Has duas illationes ponit franciscus maronus in suis sermonibus de aduentu. dei capitulo quo supra. Ex predictis nihil aliud vide-tur esse nisi scisma grauissimum in ecclesia dei siue discessio a fide. Illud est ergo signum precipuum quod debet precedere antichristi aduentum illud .ij. ad Thessa. ij. Nisi venerit dis-[illegible] cati filius perditionis etc. quod exponunt do ctores de discessione a fide. quod cum sit illud si-gnum manifestatiuum eius aduentus patet quia postquam dixit. qui tenet nunc teneat donec de medio fiat statim subiungit et tunc reue-labitur ille iniquus. [illegible] est multiplicatio vitiorum de quo christus ait Mathei vicesimoquarto et quia abunda-bit iniquitas refrigescet charitas multorum et apostolus dicit .ij. ad Thimo. tercio cap. [illegible] sui et erunt homines seipsos amantes. cupidi elati

blasphemi parentibus inobedientes ingra-
ti scelesti sine affectione sine pace criminato-
tores incontinentes. Immites sine benigni-
tate proditores protervi tumidi voluptu-
tum amatores magis quam dei habentes spe-
ciem quidem pietatis, virtutem eius abnegan-
tes. Quartum signum est negligentia sive con-
temptus sane doctrine de quo ii. ad Thi.
iiii. Erit enim tempus cum sanam doctrinam
non sustinebunt sed ad sua desideria coacer-
vabunt sibi magistros prurientes auribus
et a veritate quidem auditum avertent ad fa-
bulas autem convertentur. Quintum signum
est penuria omnis prelatorum spiritualium
et devotio impeditur de quo Danie. iii.
In tempore illo non erit princeps, neque pro-
pheta neque dux in populo meo qui scilicet
observet veritatem vite iusticie et doctrine.
Sextum signum est vindicatio divinalis per
flagellum et emendationes de quo Ezech. vii.
Venit tempus prope est dies occisionis qui
enim non intelligit et qui vendit non lugeat quia
ira super omnem populum. Septimum signum
est ortatio verbi divini quo multitudo obscu-
re et tenebrose ad verum lumen gratie redu-
cuntur, dementibus ostenditur salutis via
et errantibus manifestatur semita veritatis.
hec omnia appropinquante tempore antixpi
ob defectum divini verbi de mentibus ho-
minum disperibunt sicut notat beatus ber-
nardus in suo euangelio eterno non in solo
pane vivit homo. Dicitur illud apo. viii.
Et cum aperuit sigillum septimum factum
factum est silentium in celo quasi media ho-
ra. Septimum namque sigillum ut dicit sepe
num est iudicium in ecclesia domini, quoniam
per celum nisi ecclesia dei exprimitur cuius
expulsione eminendo per conversationem ce-
lestis esse debent quod hoc silentium nisi de-
fectio verbi dei. Nam et multi apparent qui
dicunt verbum autem dei adducere aure tem-
pus predicant non deum iesum xpm. Et no-
tatur hoc silentium merito media hora fieri, di-
citur quia inter confectionem institutionis xpi et
sue radiose doctrine et vite. et diffamatum
conversionis et diabolice creature que avertet
antixpo multitudinem xpianorum post su-
prema varias medias quasi medius status est
cum homine veritatis silentium imponitur
et vox ignorantie per facti condemna magis et
clamat sicut in gen. xviii. ca. de sodomitis
et gomorreanis scriptum est. Clamor sodo-
morum et gomorreorum multiplicatus est.
ergo mors enim erravit et sodoma pecca
silencio interpretatur. Ex hoc namque abysso igno-
rantie dei et malicie mundi successus sumet
et prosperabitur antixpus sicut apoc. xi. capi.
scriptum est bestia i. dolosus et crudelis an-
tixpus ascendet de abysso idest prosperabitur
et successum habebit ex ignorantia mundi
que abyssus poterit appellari quia mundus
nunc propter defectum divini verbi ignoran-
tia plenus erit in cunctis bonis propterea
Job. xx. ca. ut dicit abyssus, i. princeps igno-
rantie non est in me lumen salutis divine
necessarie veritatis doctrine. Octauum signum
est dubitatio in fide et pullulatio erroris et
deceptionum de quo dicit paulus ad thimo.
i. In novissimis temporibus discedent qui-
dam a fide attendentes spiritibus erroris et
doctrinis demoniorum in ypocrisi loquen-
tium mendacium. Nonum signum est defen-
sio ecclesie ad tempus de quo prophetat iohannes
apoc. xii. quod mulier i. ecclesia fugit in deser-
tum ubi alitur a deo per tempus et tempora
et dimidium temporis. Decimum signum pro-
pinqui adventus antixpi ex sacris scripturis
colligere potest videat et contemplatur dili-
gens lector si sicut mundus in presenti iaceat
aut aliquibus de predictis signis vulnera-
tum et tanto diligentius se ad sanctissimum
defensorem iesum xpm dominum nostrum
qui est turris fortitudinis a facie inimici cuius
singulari presidio tuto gaudium eternis
bus sine fine perfruemur.

Incipit liber quartus de sarracenorum bello

[P]Ositis vero decem [illegible] ad [illegible] opportet in hoc libro quarto sarracenorum videre quid fecerunt contra nostram fidem sollicitati possunt. Pro cuius claro intellectu. xij. consideranter occurrunt intelligenda. quarum prima erit de origine machometi. Secunda de vita et moribus machometi. Tertia de qualitate doctrine et legis machometi. Quarta de fundamento legis machometi. Quinta de [illegible] et defensione legis machometi [illegible] in [illegible] fidei et sarracenorum. Sexta de morte machometi. Septima de successoribus machometi. Octava de [illegible] sarracenorum per rationes contra nomen christianum et contra veritatem utriusque legis scilicet christi et moysi.

Nona erit de bello et triumphis sarracenorum et christianorum per arma corporalia usque in presens tempus. Decima est de possessione terre sancte per sarracenos. Undecima est de hijs ad que compelli debent sarraceni [illegible] inter christianos de iure et de hijs ad que compelli debent ex ordinatione regni. Duodecima erit de fine legis sarracenorum et de eorum perpetua servitute sub iugo christianorum.

De origine machometi.

Prima consideratio huius quarti libri est de origine machometi que in tres [illegible] articulos. Primus est de origine machometi quo ad genus et locum. Secundus de origine secte eius quo ad auctorem. Tertius de origine utriusque quo ad tempus.

De origine machometi quo ad genus et locum

Primus articulus est de origine machometi quo ad genus et locum. Circa quod [illegible] quod machometus originem [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] arabie ex agar ancilla. Iste bismael fuit ydolatra pessimus quem deus eiecit de domo patris [illegible] morari in deserto [illegible] gen. xxi. [illegible] [illegible] Hic fuit [illegible] sagittarius [illegible] [illegible] Habuitque vexillum altissimum in quo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab eo [illegible]. Hic genuit [illegible] de quo [illegible] [illegible] qui genuit [illegible] qui [illegible] qui [illegible] qui [illegible] qui [illegible] qui [illegible] ydolatram pessimum. qui sacrificavit filio suo [illegible] ut patet in libro generationis machometi. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ne post bismaelem habens vexillum altissimum in quo [illegible] erat [illegible] [illegible] sub quo ipse [illegible] militavit et innumerabiles ab eo decepti. Hic genuit [illegible] qui [illegible] qui [illegible] qui [illegible] qui [illegible] qui [illegible] qui [illegible] qui [illegible] qui [illegible] qui abdemenoph. ydolatram pessimum. qui habuit autem bismaelis et vexillum maiorem et [illegible] omnium ydolorum [illegible] ut patet in libro generationis machometi. Abdemenoph vero genuit abdemutalip. qui abdalam. qui machometum et [illegible] [illegible] que fuit [illegible] [illegible]. que concepit et peperit predictum machometum in villa quadam que dicitur [illegible] que est prope mecham in arabia. Iste fuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] generis humani. qui habuit vexillum altissimum in quo serpens erat [illegible] [illegible] sub quo [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]. Omnesque [illegible] sui [illegible] fuerunt [illegible] [illegible] si pessimus fuit quia secundum apostolum si radix sancta et rami et per oppositum. Si radix pessima qualis fuit bismael et rami [illegible] machometus pessimus fuit. Et [illegible] [illegible] [illegible] machometi quo ad genus et locum.

De origine secte machometi quo ad auctorem.

Secundus articulus est scire quo auctore secta machometi originem habuit. Circa quod advertendum quod predictus abdalla pater machometi habebat magnam familiaritatem et societatem cum quodam iudeo astronomo qui valde peritus erat in scientia astronomie. Erat etiam doctus non solum in lege iudeorum. sed etiam christianorum et accidit sic quod illo anno quo mater concepit machometum fuit magna siccitas per omnem terram arabie [illegible] quod terra non poterat [illegible] nec seminari sic quod [illegible] omnino [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

bus et iudiceis eorum. Cum vero venit tempus quo mater peperit hunc predictus iude⁹ aspexit et figuram constellationum [illegible] et planetarum super nativitatem pueri. et intellexit per illas quod puer ille debebat esse homo fortis et potens in regno et lege. Et cum hoc accideret abdolla non erat in terra illa. quia iverat in iherusalem ad faciendum orationem sicut tunc erat consuetudo. Sed cum redijt narravit sibi iudeus ille astronomus quicquid intellexerat de fato pueri. et post hec aliquib⁹ paucis elapsis mortuus fuit abdolla in civitate villa de iatrip. et eo tempore quo nat⁹ est machomet⁹ erant arabiam et affricam in magno regimine quia nesciebant certitudinaliter ad quid credentiarum se annecterent. ad credentiam christianorum vel iudeorum seu ad sectam arrianorum. Et cum esset machometus quatuor annorum, dixit iudeus astronomus matri eius quod venerant duo angeli et extraxerunt cor machometi et eo diviso per medium quod extraxerant ab eo unum coagulum sanguinis et deinde quod laverant eum multum bene cum aqua clarissima et pulcherrima et post hoc quod ponderaverunt illud cum cordibus decem hominum qui erant sue gentis. et deinde cum mille cordibus aliis et quod semper invenerunt quod cor machometi ponderabat plus quam omnia alia et quod unus angelus illorum dixit alteri si essent cor fuerit positum in pondere cum omnibus cordibus omnium hominum que sunt in arabia excederet in pondere omnia alia. Et ille iudeus dixit mentiendo quod hoc dixerit sibi archangelus gabriel in visione. Cum autem machometus esset octo annorum mortua mater. et avus eius. Abdemutaleph accepit eum in custodia. Abutaleb avunculus eius frater patris sui et hic Abutaleb tradidit eum docendum predicto iudeo astronomo qui instruxit eum in scientijs naturalibus et in legibus iudeorum et christianorum. Ex qua doctrina [illegible] que postea composuit [illegible] quam composuit ad perditionem animarum in eo credentium ordinatam. Addidit etiam hunc quod cum esset machometus .xxv. annorum tendens in egyptum pro quibusdam mercancijs exercendis morabatur ibidem cum iudeis et christianis [illegible] aliquo tempore cum. Specialiter cum quodam monacho de antiochia cuius nomen erat iohannes quem in specialem amicum habebat qui erat hereticus et ab illo malo monacho habuit multa eorum de nova lege quam de veteri ad defensionem suam contra iudeos et christianos quomodo disputaret cum illis quia quidquid cum docebat predictus monachus totum erat contra deum et legem eius ad modum heretici. Fuit etiam discipulus Sergij monachi. qui fuit hereticus arrianus. Hic Sergius in errorem nestorij incidens dum a monachis fuisset expulsus in arabiam venit et machometo adhesit. Cumque de veteri testamento et novo plura edoceret ut traduntur ex quibus [illegible] omnium fuit pestifera machometi quia a iudeo et monachis hereticis et dyabolo principaliter magistro.

De origine machometi et sue secte quo ad tempus.

Tertius articulus est de origine machometi et sue secte quo ad temp⁹. Et hoc [illegible] multa [illegible] communi⁹ tenetur quod incepit circa finem temporis eraclij qui imperavit post focam et habuit victoriam de filio cosdre circa flumen danubij et interfecit bestiam illam que habebat capita septem et septem diademata et decem cornua de qua dicitur Apocalipsis .xiij. Bestia illa fuit rex cosdre bestialiter vivens. habebat enim capita septem idest sex reges sibi subiectos et ipse erat septimus. Septem dyademata erant in figura regia illorum regum. Cornua decem erant decem duces in suo exercitu. Unde primo machabeorum duces ordinata ad bellandum vocantur cornua ubi dicitur [illegible] aut erat in dextro cornu. Hic cosdre fecerat turrim argenteam in qua intermicantibus gemmis posuit thronum suum ex auro. posuit etiam ibi quadrigam solis et lune et per occultos meat⁹ et fistulas aquas adducere ut quasi deus pluviam videretur infundere et cum subterraneo specu equis in circuitu trahentibus circumacta turris fabrica moveri videbatur et quasi quodammodo rugitum tonitrui [illegible] venerabatur. Occisa est autem illa bestia per eraclium [illegible] quia noluit [illegible] principes acquiescere. argentum vero turris illius dedit militibus suis. Aurum vero gemmas idest vasa et reliqua utensilia ad restaurationem

ecclesiarum quas sarraceni destruxerant reformauit et lignum crucis [illegible] in predicta urbi tenebat ierosolimam reportauit. Unde ipse rapuerat ut patet in historia exaltationis sancte crucis. Circa finem vero huius predictissimi principis venit machometus et [illegible] Anno dni. Ubi dicitur qui habet intellectum computet numerum bestie idest machometi qui bestialis in vita sua fuit ut dicetur. numerus enim hominis est et numerus eius est. dc. lxvi. scilicet anni. Sed ad quid referatur iste numerus patet quod non refertur ad numerum annorum vite ipsius quia non tantum vixit. sed sexaginta tribus annis ut patet in speculo historiali. propter quod alii dixerunt quod refertur ad durationem legis eius que tantum debet durare. Sed hoc non videtur verum quia lex illa fuit data circa finem temporis eraclii ut dictum est qui cepit imperare anno domini sexcentesimo decimo tertio et imperauit triginta annis. a fine autem huius temporis usque ad presentem annum qui est. M. cccc. lx°. fluxit maior numerus ut patet considerantibus. et tamen adhuc durat lex machometi. propter quod alii dicunt quod post mortem machometi lex eius fuit correcta per sapientes sarracenos et ab illa correctione debet incipere numerus annorum durationis legis illius. Sed hoc non videtur probabiliter dictum tum quia non diceretur lex machometi. sed sapientum tum quia illi sapientes dicuntur fuisse discipuli machometi et sic eius correctio non fuit post decessum a machometo per tempus notabiliter magnum et sic ab illa iam fluxerunt ultra numerum istum ut patet intuenti. et tamen lex machometi non videtur esse propinqua ad finem cum adhuc gens eius occupauerit fere totam greciam. propter quod saluo meliori iudicio videtur quod iste numerus annorum sit incipiendus ab incarnatione domini et terminandus in morte machometi. De quo prophetice loquitur iohannes euangelista quod sic declaratur pe. Nam ab anno incarnationis domini usque ad finem imperii eraclii fluxerunt anni sexcenti plus. ut dictum est. et isti numeri simul iuncti faciunt septingentos et sex annos quibus oportet subtrahere annos quibus machometus vixit cum eraclio. Aliter enim hoc computaretur ut patet intuenti. Isti vero estimantur probabiliter fuisse. xl. quia machometus primo fuit pauper postea inualuit per mercationes et postea per rapinas et fraudes antequam attemptaret se regem facere et legem dare ut dicetur quam legem dedit circa mortem eraclii. Et sic de vita machometi videntur [illegible] ante tempus mortis eraclii quibus demptis de septingentis sex remanent precise. dc. lxvi. ab incarnatione domini usque ad mortem machometi et secundum hoc potest congrue hec littera prophetica exponi. Numerus enim hominis scilicet christi qui fuit perfectus sanctus et virtutibus ab instanti incarnationis et numerus eius scilicet machometi est. dc. lxvi. quia tantus numerus annorum fuit ab anno quo dominus factus est homo usque ad terminum vite machometi ut predictum est. Sciendum quod liber Apoc. fuit scriptus in greco ubi habentur hec noia. Antemos. Arnoyme. Teitanij ubi nos habemus. dc. lxvi. cuius significatum proprium de antemos est contrarius quod proprie conuenit machometo qui fuit et est [illegible] noyme est nego. quia ipse negauit eius diuinitatem et ipsum esse filium dei ut infra dicetur. significatum proprium teitanij est sol gigas. Dixit enim christum non fuisse solem iusticie nec gigantem exultantem ad currendam viam a summo celo sed significatum numerale dictorum istorum vocabulorum est. dc. lxvi. Ad cuius intellectum sciendum quod sicut in latino alique littere accomodate sunt ad significandum numeros sicut littera. c. ponitur pro centum l. pro quinquaginta et sic de aliis. Ita similiter in greco littere alique ponuntur pro numero et ille quibus scribuntur hec nomina antemos etc. in greco significant hoc modo dc. lxvi. per quod in aliquibus biblie ponitur sic numerus enim hominis et numerus eius est dic lux que dictio significat apud latinos numerum predictum per litteras quibus describitur. quia littera. d. ponitur pro quingentis. i. pro uno. c. pro centum. l. pro quinquaginta. v. pro quinque. x. pro decem et hec simul iuncta faciunt sexcentos sexaginta sex qui numerus competit machometo modo predicto et quia ista ponuntur velate et obscure [illegible] sapientia ubi est aliquid occultum. Et sic patet origo machometi et eius secte que ad tempus exortus anno incarnationis domini [illegible]

dus Remigiatis legis.

De vita et moribus machomet.

Secunda consideratio est de vita et moribus machometi que debuit esse placatur pudentis. Primum est de vita machometi. quod bestialis et libidinosa. Secundum est quod eius vita fuit ambiciosa.

Tercium est quod eius vita fuit morbo epilemie monstruosa.

Quod vita machometi fuit bestialis et libidinosa.

Rimum principium est quod vita machometi fuit bestialis et libidinibus plena. Unde machometus est illa bestia de qua prophetavit iohannes apoca. xiij. dicens. Et vidi aliam bestiam idest machometum. vitam voluptuosam que bestialis dicatur primo ebriatum habentem. quia fuit luxuriosus et libidinis ardore succensus. super omnes homines orientalis regionis. iactans se solum supra quadraginta homines ex divino munere virtutem generandi et coherendi potestatem habere ut scribitur historie orientalis ecclesie libro primo. ca. [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] R[illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] Ponit enim machometus in suo alchorano azoara xliij. quod deus secum dispensavit de fornicatione et adulterio et sibi soli hoc concessisse Nam sicut certum est omnibus sarracenis machometus diligebat quandam que vocabatur maria iacobina quam presentaverat ei machoquerus rex machiumorum. hec autem vero machometi soliusque eius mortis filio debebat nobilissima inter eos et alia filia eius moveabantur delecupia. que cum quadam die intrarent ad eum invenerunt dictam iacobinam concubentem cum eo et dixerunt ei dicit ne sic facere propheta qui credebant et iuravit se de cetero non facturum et sic placate sunt ad iuramentum eius. Cum quod modicum tempus pertransisset non se potuit sustinere ab ea et fecit de hoc legem quasi ex ore dei revelatum sibi. Et tunc dixit in alchorano in capitulo delinctemon. quod interpretatur veritas vel anathema. O propheta quid peccas quod deus concessit tibi placari uxores tuas posthabere illi leges posuit vobis

deus de solutione iuramentorum vestrorum et iterum cognovit illam. et dixit quod deus dispensavit cum illo in iuramento et super hoc testes sunt michael. et gabriel. et dixit illis una de uxoribus. O machomete deus festinavit in tuo desiderio voluit per hec dicere scilicet idest in solatio tuo propinquavit incestum. Et addidit cum. quod deus precepit tibi huiusmodi facere cum etiam in ipso hoc verbo minas de eterno supplicio querit deus te placare per huiusmodi et appropinquare tibi. Ipse vero duabus uxoribus suis legit quod scribitur in capitulo veritatis. et ait quasi quod persona dei. penitentiam agere deo quia declinaverunt corda vestra quasi dicens de hoc quod adulterata sunt corda de incestu sequitur quod [illegible] si forte deus vos repudiabit et dedit ei pro vobis uxores meliores sarracenas fideles. complentes penitentiam. adorantes. laudantes. agiles. et virgines. que devotas dixerunt penitentiam. Simile fecit quando accepit uxorem zeijeb nunciij fuit dixit sententiam que est in capitulo belzabub. quod deus dixit et tu scias in anima tua quod deus propalat et formides homines sed iustum est quod deum formides cum ergo iam respondit zeijeb maritus eius causa tibi. O machomete et dixit zeijeb. Nunquid dudum [illegible] Respondit ut tibi. dedit me mihi. que postea iactavit se quod deus maritaverat eam. et non parentes eius sic ergo ut cooperirent luxuriosam vitam suam blasphemavit contra deum imponendo sibi quod dispensaverat secum in iuramento et fornicatione et adulterio. cum tamen ipse met dicat nolum esse maius peccatum quam imponere deo mendacium. Item infra in alchorano azoara. lxv. dicit quod paradisus suus habet virginas castas. et uxores et ancillas virgines pulchras. et ciphos aureos et argenteos et commestibiles optima. Unde in libro de doctrina sua qui est aurificus apud eos dicit quod premium seculorum paradisi erit accepere pinguia ubi cibus summe delectabiles. Consequenter fructus arborum concludens quod illis omnia essent fructus si voluptas huius est non sequitur. Item in suo alchorano capitulo de baccarovedic sodomiam cum cum masculo quam cum femina propter quod solus igne celesti deberet punire secta sua. Patet ergo quod omnibus supradictis quod vita machometi

meti fuit vita bestialis. quia fuit luxurios⁹ maxilliosus. adulter et in crimine pessimo [illegible]

Q̄ vita machometi fuit fugibilissima et umbrosa.

Secundus punct⁹ est q̄ vita machometi fuit vita dolosa. q̄ ex modica [illegible] dominādi ascēdit per gradus malitie velud alter lucifer vt fieret rex bestiis belluaq̄. cū cū in prouincia ciuitate sua esset mercator. et frequēter pgeret cum camelis suis apud egiptū et palestinā cū iudeis et xp̄ianis cōicās. nō solū nouū testamētū et vetus [illegible]. sz et magis [illegible] est effect⁹. et cū eius omā ingrederet puinciā cui⁹ prouincie dña [illegible] vocabat et diuersas species quas machometus secū [illegible] dña miraret cepit ei dicta mulier familiari⁹ adherere q̄ machomet⁹ in cōitatione suarū verb⁹ cepit paulatī inducere in errorē dicēs [illegible] se eē messiā quem iudei adhuc [illegible] futurū. suffragabant quoq̄ verbis ei⁹ [illegible] in [illegible] prestigia q̄ [illegible] in gemma copiosa. q̄ opinione nō solus [illegible]

[illegible]

ci⁹ pungere potuit ad eū cū sarracenis [illegible]

[illegible]

quib⁹ [illegible]

et adhibēs adidē legib⁹ testimonia noui ac veteris testamēti q̄dā quedā colore sui venerē. [illegible] illi⁹ pessimi. Sergij monachi [illegible]

seu sermonem suas appellant cūq̄ suū legislatorem esse fatent. Prefata q̄ mulier vidē[illegible]

[illegible]

mo approbarī pp̄ra. et sequella volens. ex estimabat in eo diuinā latere maiestatem et cū esset vidua accepit eū sibi in maritum. Sic q̄ machometus [illegible]

[illegible]

[illegible]

simulat⁹ in hispaniam anno vicimo regni [illegible] et venit in ciuitatem Cordubeñ et [illegible]

[illegible]

[illegible] q̄ nō erat vc⁹. Q̄d cū audiuit beat⁹ [illegible] archiepūs hispaleñ qui tunc venerat de curia romana: statim misit hoīes suos ad pdictā ciuitatē vt eū vinclatū sibi adducerēt. Sz diabol⁹ apparuit sibi et dixit q̄ recederet ab illo loco et statim exiuit et [illegible] nauigio trāsiuit in affricā in qua et in arabia [illegible]

[illegible] regnū infestare cepit. romanoq̄ imperiū orientis inuaserunt. vnde q̄ [illegible] maxime q̄ eracli⁹ imperator resistere nō potuit. Vn coact⁹ est omnia sacra q̄ erant in [illegible]

apud Constantinopolim apponere. Jā enī q̄ se cū arabib⁹ et alijs pdictis nationib⁹ cōiunxit duce machometo sirā damascum et maiorem parte palestine q̄d fuit imperij eius anno .xx. Quō aūt tā subito tantā gentiū multitudinē potuit ad se trahere inter ceteras vias fuit quadā astutia vulpina. Cū enī videret q̄ a pdictis natōib⁹ tanq̄ summa [illegible] pphetas et [illegible] colerent. cepit ardētissimo desiderio [illegible] cogitare in corde suo sollicite quō posset eē [illegible] romanoq̄ imperatori. et quō posset grecos a dñio suo subtrahere. Et deinde cū suis deceptoib⁹ prognauit verb⁹ suis pmouere oēs pplos pdictaq̄ gentiū in hoc facto. [illegible] eis quō erāt oppssi grā[illegible] et [illegible] seruitute in dādo vectigal⁹ et tributa sine mō romanis. Et q̄ ppterea venerāt iā ad magnā paupertatē et miseriā et q̄ ab hoc dāno et pericolo futuro poterāt exire per vim et timorem et per potestatem multorū gentium. et vetare tributa ac seruitutem tollere affirmauit tamen eos principatum tenere nō posse nisi xp̄ianoq̄ fidē omnino deuicerent. suaq̄ documenta seruarent. Simulauitq̄ vt predictum est aliquid diuini numinis in se habere. et prestigijs multis per ipsum ostensis homines decipiens propheta magnus⁹ ab omnibus in dictis populis habebatur iudeos etiam multos ut dicitur est ita decepit vt ipsum crederent esse suum messiam. Et sic accidit q̄ postq̄ pdictis suggestionibus commouit predictas gentes. misit eraclius imperator nuncios suos pro colligendis tributis in affrica. Quod cum sciuit machometus exiuit ad eos cum illis [illegible]

[illegible] imperatori romanoq̄ tributa. et deinde [illegible]

[illegible] est cū eius et venit in arabiam et in sirā et in mesopotomiā quas suo dñio subiugauit. Et deinde pquestauit ceteras pro[illegible] circūquaq̄ plus deceptionibus q̄ [illegible]

se a romanis vt ab eorum seruitute liberentur quod et fecerūt. Et tunc somniauit eraclius [illegible]
[illegible] qui rodebant fimbrias vestimenti sui. et post hec cū cognouit q machometus cum ci adherentib⁹ occiderāt nūcios suos in affri ca et q nolebāt dare cōsueta tributa ꝯgrega uit magnū exercitū. et misit cū eo theodorū fratrem suū qui tenebat imperiū orientis de mane eius vt pugnaret cū illis rebellātib⁹ in affrica et reduceret terrā sub suo dn̄io. Cū q̄ ꝓdict⁹ theodor⁹ venit in affricā pugna uit cum illis et fuit permittente deo vict⁹ ab illis et fugit qui sanis afflictus redijt ad p̄ [illegible]
qui occiderant petiuit iterū maiorem exer citum vt iret ꝯtra illos rebellatos. et tūc im perator narrauit sibi somniuz mirū quod viderat nec propter hoc dimisit exercitū suū mittere ymmo maiorem q̄ prius cū eodem theodoro destināuit Sed licet romani essent multi quando puenerūt in terrā illam et vi [illegible]
quam secum habebat subtraxerunt multū de eo et pauore magno cōcussi voluerūt se retrahere ad quoddā castrū quod dicebatur gabatam. qd̄ cum sciuisset machometus venit post eos plures eorū occidendo et vulnerando. Romani vero videntes q sic moriebā tur pusillanimitate resumptis virib⁹ cōuer si sunt ad eos et habuerūt ibi p̄liū magnū sed finaliter victi fuerunt romani et occisus theodorus frater imperatoris. Omnesq; ibi perierunt paucis exceptis qui in montibus se absconderūt et ex tunc sublatū fuit roma norū dn̄ium in affrica et iugum seruitutis af fricanorū cessauit. Cūq; ergo viderent Aga reni q deuincerant romanos viam modū suam leu reduxerunt ad terram suam et venerunt in ciuitatem damasci que ab antiquo fue rat caput regni ꝯ̄pianorū et ibi de benepla cito et voluntate omnium predictorū eleuat⁹ fuit in regem machometus quia multū eū diligebant et approbabantur. quia sic exime rat eos de seruitute romanorum et regna uit. p. annis hec ex generali historia hispa nie. Ex quibus manifeste patet quomodo vita machometi fuit ambitiosa. quia vt esti meretur rex et dominus et vt haberetur tam q̄ verus propheta dei fuit, totum studium [illegible]

Quod vita machometi fuit morbo epi lentico [illegible].

Ercius punctus est q vita macho [illegible]
[illegible] Sicut enim [illegible]
ribus et ambitionibus fuit plenus, sic eadē vt eius turpitudo amicte ostenderet etiam⁹ monstruosus fuit in corpore. laborans ca dūco morbo siue epilentico et cum die qua dam p̄leme. Cadiga regina vxore sua cade ret in terra spumās veluti porc⁹ illa contrē nō modicū tristabatur eo q hominem impu [illegible]
ille placare desiderans surgens cum talib⁹ sermonibus demulcebat. dicebat enim aug [illegible]
[illegible]
in eius aspectu mirifico veniente contra cū no desicere. et ꝓpter hoc ipsum cadere opor tebat. vt cū hec dixit laborant vt fuus in cā tationibus et magicis artibus ac diabolo concurrente quo dirigebantur facere aliqua mira que miracula videbantur erā illos. Et quia aliquo modo teste scriptura diabolus in angelum lucis se transfigurat diabolus intrabat in eo et faciebat ei aliqua occulta futura p̄dicere et per illum modū decipie bat gentes Credidit ergo p̄dicta mulier ei⁹ [illegible]
tunc et aliae superaddite nationes eo q gabri el archāgelus legeret a deo ad fanctos bonos destinaret q ex ore gabrielis archāgeli ma chometus leges illas susciperet quarum eis obseruantiam imperabat.

De qualitate doctrine et legis machometi.

Ercia cōsideratio est videre qualis est lex machometi. Et licet ex supe rioribus satis clareat q homo tā bestialis et immūdus nō poterat dare nisi legem sibi correspondentē. Verumtā vt fideles cognof cant falsitatē ei⁹ et quomodo nō est lex dei [illegible] Pri mus erit de modo fallaci q dedit legem suā [illegible]
sue legis. Tercius de fauno sue legis [illegible]
Quintus quomodo nulle miraculis fuit confirmata. Sextus quomodo est lex cō

[illegible] [illegible] q in pluribus [illegible]
[illegible]
[illegible]

De modo quo [illegible] legem machometi

[illegible] passus ostendit [illegible]
[illegible]
[illegible]
hec quidem in partibus [illegible] dei⁹
fallacijs in quo legitur q ipse volens [illegible]
[illegible] populorum [illegible] se esse pro
[illegible]
ut legem iudeorum et christianorum [illegible]
[illegible] et futura [illegible] percepto
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
in ultimo loco [illegible] ad hoc fallaciter [illegible]
[illegible] super humerum et⁹ sicut et in a⁹ [illegible]
[illegible] solum [illegible]
[illegible]
[illegible] similiter ad [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] et quasi nove legis mandata [illegible]
[illegible]
[illegible] Sed et [illegible] quedam [illegible]
que ipse in [illegible]
[illegible] quasi per divinam revela
tionem fecit [illegible] in signo
[illegible]
[illegible] ostendit. [illegible]
[illegible]
[illegible] ad legem suam [illegible]
divinam [illegible]

De [illegible] legis machometi.

[illegible] passus ostendit [illegible]
legis machometi. Unde omni [illegible]
[illegible] quas diabolus sparsim semina
uerat simul in machometo et eius lege [illegible]
[illegible] Ipse namque [illegible]
[illegible] personarum in divinis [illegible]
[illegible] christum esse purum creaturam cum [illegible]
et Sergius monachus qui fuit magister ma
chometi [illegible] est [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] passionem omnia sacramenta [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
alchoranum et q ipsi audito alchorano [illegible]
[illegible] et in hoc aliqualiter
[illegible]
non [illegible]. Sexto dicit q [illegible]
pro [illegible] q ipse [illegible] ad deum et [illegible]
[illegible] manus et [illegible]
[illegible] manus sua super humeros eius q [illegible]
[illegible] usque ad medullam spine dorsi et
in hoc conuenit cum [illegible] q ponunt deum
[illegible]
creaturam et in hoc conuenit cum [illegible].
Octavo dicit q aliqui angeli [illegible] sunt de
[illegible] quia noluerunt adorare adam et in
hoc omnino [illegible]. Nono ponit q [illegible]
[illegible] est in comedendo
et [illegible] et in vestibus [illegible] et in
[illegible] et in hoc conuenit cum [illegible]
hereticis et cum quibusdam paganis. Decimo
[illegible]
[illegible] nisi [illegible] legem [illegible]
[illegible]
et sic dicunt [illegible] et ideo [illegible]
[illegible] et in hoc conuenit
[illegible]
[illegible] et in hoc
[illegible]
Duodecimo dicit licitum esse habere plu
res uxores contra apostolum [illegible]
[illegible]
[illegible] et in hoc conuenit cum
[illegible] in [illegible]
[illegible] de pluralitate uxorum. [illegible]
dicit [illegible] pro [illegible] in
remissionem peccatorum contra apostolum ad ephe.
[illegible] baptisma et in hoc con
uenit cum [illegible] here
[illegible]
[illegible]
[illegible] in alchorano capitulo de [illegible]
[illegible]
[illegible] patent hoc quibusdam [illegible]
[illegible]

[illegible]

tendis machometi ut saluet refecaret quic-quid erat arduũ in credendo et quicqd erat difficile in operando. et cõcederet cõmunia ad que mundanos homines pni erant et maxime arabes scz gulam et luxuriã. et raro quidẽ de virtutibus aut parum de humilitate vl' de pace. vel abstinentia. vel de caritate dei et proximi vel de vitiis fere nihil notabile dicit. et quia de omnibus his poterat eius falsitas et malicia deprehendi tam per nouũ q̃ p vet' testamentũ q̃ etiã p bonos philosophos qui de virtutib' et vitiis sunt locuti. ideo mandauit oĩbus q̃ nihil crederent qd esset contrarium huic legi. sed qui aliud crederent occiderentur.

De fantasiis et fabulosis legis machometi.

Tercius passus est de fantasiis et fabulosis dictis legis et doctrine machometi. Ex quibus satis apparebit q̃ nõ est lex dei. Nõ em̃ lex dei fabulosis et ridiculosis collidat q̃ quo possunt cõuertunt homines in risum q̃ in deuotionẽ talis ẽ lex machometi vt certum est omnib' eã legentibus. et de multis quedam pauca hic magis notabilia referentur. dicit enim in capitulo de formicis q̃ interpretatur formica q̃ Salomon cõgregauit magnũ exercitũ angelorũ [illegible] et quã dicitur de venerunt flumina formicarũ et tunc formica dixit. O vos formice intrate in habitacula vestra ne interimat vos Salomon et milites eius et subito fugit formica. Et post paucis [illegible] sicut dicimus est q̃ deerat vpupa et dixit Salomon. quid ẽ q̃ hic nõ video vpupã puniam illam et decollabo eam vel afferat mihi rationẽ quare defuit et stetit vpupa nõ multum [illegible] vos de saba cum veris nunciis inueni quandã mulierem regnantẽ inter eos et cõ-pter populũ suũ adorare solem absq; deo. Itẽ in capitulo [illegible]
[illegible]
[illegible]
q̃ machometus stabat cũ sociis suis et cũ videret lunã appropinquãtẽ [illegible]
[illegible]

et tũc fracta ẽ in duas ptes et vna medietas accidit super montem [illegible] qui nominatur [illegible] ex vna parte alia medietas sup aliũ qui mons [illegible] appellat situs ex alia pte [illegible]. et cum sic fracta esset luna venit et intrauit manicã camisie machometi et ipse integrauit eã. Itẽ i capitulo [illegible] q̃ vermis indicauit mortẽ salomonis vbi dicit glosa q̃ salomon dũ staret innix' sup baculũ suũ subito tantus dolor eũ arripuit q̃ expirauit nec tamen cecidit [illegible]
[illegible]
eum stare credebãt eũ viuere et mor' est. quidã vermis de terra et corrosit baculũ cui innitebatur. et tunc fracto baculo cecidit salomõ et cõcurrerũt de demones et inuenerũt eum mortuũ et extũc ceperunt hominib' nocere [illegible]. Itẽ ipse machometus in [illegible] monũ reddit causam quare vinũ sit illicitum et dixit q̃ deus misit angelos duos in terrã vt bene regnarẽt et iuste iudicarẽt et fuerunt isti angeli Arotb et marotb. cumq; venisset mulier que [illegible] ad [illegible] et [illegible] eos vinũ bibere. quod cum [illegible] requisierunt eam de luxuria et pmisit hoc pacto q̃ vnus doceret eam ascendere in celum et alius descendere. Cumq; eã docuisset ascẽdere in celum et deus illã videret [illegible] et modo fecit eã lucifer q̃ esset ita pulcra in [illegible] sicut erat in terra inter mulieres.
Dicit aũt [illegible] quare [illegible] vbi vellent punire hic vel in futuro elegerunt magis punire in presenti q̃ in futuro et tunc deus suspendit eos per pedes in puteo babilonis cum cathenis ferreis vsq; ad diẽ iudicii. Hec et similia multa cõtinent in pdicta lege q̃ que qlibet sapiẽs poterit cognoscere futurum q̃ nullo modo sit lex dei. [illegible]
[illegible]
alia de quibus pphetauit paul' a veritate q̃dem auditum auertent ad fabulas aũt conuertentur. Item dicit in libro narrationũ q̃ celum et terra fuit de fumo et fum' de vapore maris et mare de monte quodam qui vocatur caph q̃ cingit totũ orbẽ et sustinet celũ. Dicit etiã q̃ sol et luna erãt equalis luminis et virtutis et nõ erat distinctio inter diẽ et noctẽ quãdã aũt vice volebat gabriel et [illegible] vt ala sua tãgeret lunã q̃ obtenebra-

tis est sicut nos cernimus. Preterea dicit quod naris est sus de stercore elephantis et mus de stercore porci et catus de fronte leonis. quod narrat in hunc modum. Nam cum esset noe in archa cum filijs et animalibus qui ibant ad secessum nature inclinabatur archa et maxime cum ibat elephas et cum vehementer timerent consulit noe dominum qui ait vade et inclina celum tuum ad foramen stercorarie et fecit sic qui et stercorisauit et natus est sus grandis sanis de stercore elephantis. Cum autem rostro fodiens proiiceret fetorem ut solet natus est mus et cepit rodere tabulas arche et tunc maxime timuerunt et consulto domino noe percussit leonem in fronte et egressus est catus per nares eius et hec est causa ut dicit quare caro porci sit illicita. Dicit iterum in eodem quod deus in fine mundi occidet omnem creaturam cum angelis et archangelis et nihil remanebit viuum nisi deus et mors que est quidam angelus qui dicitur adriel. et tunc precipiet deus adrieli quod occidat seipsum quo facto [illegible] et dicet ubi sunt superbi mundi et principes et post hoc [illegible] scripsit librum ubi posuit duodecim milia verba stupenda et cum admirarentur quererent utrum omnia illa essent vera. Respondit quod solum tria milia veritatem habebant omnia alia falsa [illegible] Salomonis de quibus nihil dicunt sarraceni quod dicit machometus quia non erant omnia vera [illegible] robore perseuerat. ita etiam faciunt sarraceni de alchorano quia cum multa falsa in eo et mendosa comprehenderunt tamen propter quedam vera que continet quasi verbum dei ab eis tenetur. Non est sic de euangelio christi quia si in eo unum solum verbum falsum inueniretur quod absit de euangelio ut dicit Augustinus cauta [illegible] ceretur in predicto libro. Cuius sunt duo signa. Primum quod renuunt disputare cum alijs sapientibus publice. Secundum quod nolunt adduci alchoranum in publicum et dolent vehementissime cum ab alijs legitur et nullo modo vellent quod in linguas alias et literas transferretur. Sanius enim quod verum aurum neque lumen timet neque ignem.

Et ideo quia christiani de veritate confidunt que fortissima est et manet in eternum libenter cum alijs nationibus de euangelio conferunt gaudentque cum ab alijs nationibus creditur et desiderant quod omnibus publicetur et in linguas alias transferatur et non solum scripturis sed etiam picturis et coloribus publice christi passionem ostendunt que ab alijs nationibus ludibrium et ignominia reputatur.

De malicia legis spurcissime machometi

Quartus passus est de malicia legis machometi. Cum deus sit summe bonus et optimus sit optima adducere secundum dionysium si mala continet lex aliqua constat illam non esse a deo talis est lex machometi ut patet per totum alchoranum. Dicitur enim in capitulo elbacaph et etiam in capitulo elcem quod interpretatur demones quod ipsum alchoranum placet demonibus et in eo delectantur. demones autem sunt peruersi et damnati in voluntate quibus non placet nisi quod malum est igitur alchoranum est malum. Preterea alchoranum est causa omnium malorum ut occisionis et rapine et periurij et huiusmodi que quidem mala sunt. Alchoranum non solum permittit sed mandat occisionem nec est excusatio quod mandat quod occidantur increduli. Dicit enim sine dubio quod fideles non debent occidere fidelem. ipsos autem infideles precipit occidi nisi soluant tributum ergo soluere tributum est magis causa quod occidentur vel non occidantur. Preterea sicut dicitur in Alchorano in pluribus locis legitur nullum est maius malum quam imponere deo mendacium. Alchoranum autem deo imponit mendacia multa preter illa que dicta sunt superius que omnia redundant in deum quomodo ergo alchoranum est sermo dei ut dicunt. Possumus autem ostendere plura alia. Nam in capitulo elanphal quod interpretatur lucra dicitur quod lucra sunt dei et nuncij. et quod debet deo quintam partem de hijs que lucrentur. Sed numquid deus [illegible] tur preter suam legem quintam partem. Nam et cum pauperes quod non habent unde alat pauperes suos sed viduas et pupillos et peregrinos de quibus ibi loquitur nisi per rapinam ut inde lucretur. Certe sic fecit machometus deum consortem sibi in malum quem non potest habere consortem in bono

Quod aūt precipiat rapinā patet [illegible]. Ubi sic loquitur sarracenis in hunc modū. Vos boni deum timentes facias per que vobis p̄ propinqui sui sitis studentes ipsiusq̄ nomine vlsq̄quo vos michores et clamores eritis omnium predatores et expugnatores eorum. Preterea licet alchoranum aliquomō prohibeat rapinam vel periurū vel quedaʒ alia mala tamen ipsa prohibitio est quedam permissio dicit enim ne faciatis talia mala quia deo non placet sed si feceritis ipse est misericors et miserator quia indulgebit vobis de facili. Dempnia autem nihil mandat vindicq̄ q̄ restituantur nec ipsi talem consuetudinem habent. Sed sciat sarracenus q̄ dicit non ē [illegible] cum deus et [illegible] est [illegible] eius. De periurio vero expresse dicit in capitulo elemende q̄ in terpretatur mēsa nō imputabit vobis deus fraudacōnem iuramenti sed moderacōnem eius quasi dicat periurium nō obligat ad culpaʒ sed ad penam et postea subdit pro trāsgressione vero eius decem miserorū cibus seu totuʒ vestitus aut vnius captiui redemcio q̄ aūt hec non valet [illegible] [illegible]. Et p̄ ista faciunt omnia mala non enim timēt rapere vel fraudare nec periurare nec seruēt fidem tamen christiani tenēt q̄ fides seruāda ē hosti et ēt in fideli. Ex supradictis satis patet q̄ lex machometi non est lex dei ex quo multas continet malicias et multa falsa et erronea.

Quod lex machometi nō ē ɔfirmata miraculis

Vltimo ostendendū ē q̄ lex machometi non est ɔfirmata miraculis. Ex quo quiuis sani intellectus potest aduertere q̄ nō ē lex dei. quādo enī moysē misit deus ad pharaonem ostendit ei magna miracula. helias et heliseus et alii p̄phetē fecerūt magna et mundana miracula et sic p̄ cipue omnes q̄ aliquid nouitatis attulerunt mūdo cristus aūt venit propterea cū p̄digiis et signis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicat: Et quāt dicāt sarraceni q̄ plura et magna miracula fecit machometus sicut est illud de in tegracōne lune fracte et de fonte aque q̄ cum digitis suis fecit emanare hec friuola sūt et cōtra alchoranū eorum probatur enim machometus q̄ nihil de eo credāt nisi q̄ scriptum est in alchorano de omnibus huius philosophus multa memini sunt q̄ ne de miraculis tenetur q̄ alchorani auctoritate falsitur qui cum miracula non faceret ostenderet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] diuinis deus dixit ad me ideo te miracula facere non permitto quia ne tibi falsum contingat sicut in aliis prophetis in miraculis tuncque suo ergo testimonio ɔuincitur nullū fuisse miraculum seu signū. Item ipse machometus in alchorano frequenter recitat q̄ cū homines ei dicerēt ostende signa que fecit moyses et ipse et alii p̄phete. Respondit [illegible] moyses venit cū signis et magis etiam et moysi [illegible] qui venit cum maximis p̄digiis et mundus nō credit eis sed dicebant q̄ erant malefici ideo nō permittit me deus facere miracula. non enim crederent sed venit in virtute armorū. Sed hec ɔuincitur ipsum esse mendaciū, quomō enim non crederent et si faceret miracula qui crediderūt et sine miraculo. Talia enim mādauit eis ad q̄ mundus pronus est et quae sine aliquo miraculo et mādato scilicet q̄ occiderent et rapere et mulieres plurimas impregnarent et q̄ dentem pro dente et oculum pro oculo exciderent. Ad hec aūt omnia ita proni sunt mundani homines vt vix et cū magnis laboribus et iudiciariis penis ab illis valeant coerceri. Quod aūt inducit pro signo q̄ sit missus a deo in virtute armorū expresse continet falsitatem non enim semper habuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quos angelus dominum semper precipit et victores fecit Machometus aūt vincebat aliquando et aliquo modo vincebatur sicut et alii [illegible]. nam dentes eius in bello ɔminuti sunt et facies collisa sicut habetur in bello quod vocatur [illegible] [illegible] vbi fuit vulneratus in ore et amisit vnū dentem de precipuis cecidit quoq̄ in foueam et fuit valde turpiter victus. quia in precedenti nocte ex parte dei sui ɔtrarium promisisset hec in pugna et alia similia per totū capitulo viii. Ex quo etiā patet q̄ nō est miraculum illud quod p̄ signo inducit vt q̄ habeo magna pars mundi et adhesit. Talē enim legē constituit et talia mandata dedit ad que omnes proni sūt etiā sine mādato vt supra patuit. Dixit enī misit michi deus tenere gētes gladio donec testificent q̄ nō est deus nisi deus et q̄ ego sum nuncius eius qd̄ si fecerint ɔcessi sanguinē

et peccatorum suorum salvaverit et inde sarracenum dicitur salvati. Nam quemcumque recipiebant mandatum machometi ipse et sui salvabant eum et non occidebant nec expoliabant eum et sarraceni non sarraceni vocantur sed mesalami quod interpretatur salvati ipsi autem vere credunt se esse salvatos et dicunt christianos qui nolunt esse mesalami id est salvati ut ipsi sed volunt esse christiani. Cum autem plures a machometo tamquam salvationem acciperent ex predicta causa postea fecit preconisari quamcumque diceret non est deus nisi deus intrabit paradisum etiam si latrocinatus fuerit et fornicatus. Venit autem quidam ad machometum dictus bebudorda et quesivit ab eo si hoc esset verum. Et respondit quod sic et addidit etiam si cum precedentibus bibere [illegible]
[illegible] etiam si posuerit nasum bebudorda ad [illegible]
[illegible] mauitum sed mandabat gladium. Idem habetur [illegible]
[illegible] aperuit de machometo lex afustatis sonimas sive blasphemias vel ante poetas si fides ad nos salvantem cum miraculo vere ostendere quemadmodum missi sunt et priores. Responde destruxit inquit deus civitates antiquorum quod non crediderunt et qui persecuti sunt vos non credidenunt nec etiam vos miraculis credentes missi per gladium ut habetur in capitulo prophetarum narratur. Ut ne queremus miracula fieri ab eo [illegible]
fecit super usque per gladium. Audiat ergo ma- [illegible]
[illegible]
longe autem plures sunt quos consumpsit gladius quam qui gratis eum secuti fuerunt. Declaratur ergo ex supradictis legem machometi nullo [illegible]
dei. Fides autem christiana que precipit ardua et [illegible]
[illegible] christus que non solum ipse fecit sed etiam apostoli post eum. etiam doctores qui evangelium et apostolorum dicta exposuerunt et usque ad illa tempora duraverunt miracula scilicet de effugatione demonum et curatione langorum et resurrectione mortuorum. Per mirabilia facinus christiani fecerunt qui dicunt christum crucifixum esse verum et solum deum. Et si dixerint sarraceni quod ipsi non credunt ipse facta sunt ostendamus eis miracula magna. Constat enim quod totus mundus colebat idola [illegible] mundus hic recepit fidem christianam et non solum acceptaverunt christum crucifixum esse verum deum sed etiam respuerunt omnes alios deos quos tanto tempore in idolis qui habebant eos despiciebant nec imponebant eis aliqua gravia cum fides christiana sit ardua et insolita mundo imponat ut contempnere mundum contempnere seipsum diligere inimicos orare pro persequentibus benefacere malefacientibus aliena non appetere propria largiri. Hec omnia mundus acceptavit et innumeros christianos nutrivit. Aut igitur propter sufficientia miracula aut sine miraculo maius omni miraculo. Sunt si sine miraculo et per homines impotentes simplices et pauperes potentiam posuit et hec fecerunt christiani non alios occidendo sed mortem ab aliis equanimiter tollerando. Constat autem modo omnibus fidem christianam super miracula esse fundatam legem etiam machometi nullo solam miraculo non enim indiguit. et ma- [illegible]
ros. Alii vero scilicet intelligentes litteras [illegible]

Quomodo lex machometi est lex contradictoria.

Ettius passus est quod lex machometi [illegible] in eo innumere contradictiones de quibus propter brevitatem octo subiunguntur. Primo se dicit esse generalem prophetam et omni gentes quod alchoranus datus est ex arabico et quod nescit aliam linguam nisi arabicam. Item ipse dicit in capitulo de helbacharo quod interpretatur vacca quod [illegible] capitulo ad mensam. Dicit postea quod nullus salvabitur nisi in lege sarracenorum. Item etiam mandavit [illegible] eternus secte verbis aspera sed verbis mansueti non enim pertinet ad hominem cogere sed ad deum solum et unus quisque hic de se solo reddet rationem et non de alio et postea mandat in pluribus locis quod [illegible] donec credant vel solvant tributum. Preterea ipse in [illegible] capitulo [illegible] alius te non prior et paratior eorum sed deus reservat sibi. Est igitur possibile predicto quod ex una parte auctoritate dei concedit mandat quod concedant sancti et ex alia parte deus mandat quod [illegible]

pro isto scelere multos & procurato ad punie ndū sed soli deo reseruant. Item quarto machometus in capitulo iale tercia in fine iactat se quod ipse non est de cōpellentibus. Quomodo non est de compellentibus qui mādat quod nō credentes occidant et expoliātur. Item hoc in capitulo de vaca concedit zodomiticum tum cū masculo quam cum femina dicit enim [illegible] quod [illegible] infidelib⁹ non credant et de mulieribus dicit mulieres vestras arate eas ut vultis. et tamen in eodem capitulo p⁹ dicit quod illi zodomitae tempore loth operati sunt abhominabile vicium et pluribus nationib⁹ infectum. Item vi. ipse dicit quod noe abrahā ysaac et iacob et filii eorum fuerunt sarraceni et tamen ipse dicit quod mandatum est ei quod ipse [illegible] quod non fuerunt sarraceni quia nō potuit quod fuit data lex sarracenorum. lex de sarracenorum est alchoranū quod quidē fuit datum post legem mosi et euangelium sicut habetur in alchorano ymmo nō sunt adhuc septingēti et xxxv. anni quod fuit machometus cū ipse venerat anno domini. sexcentesimo lxvi. sicut patet supra consideratione prima capitulo iii. Constat tamē quod noe abrahā ysaac et iacob fuerunt ante legem mosi et euangeliū. Item vii. ipse dicit quod deus prohibuit augmentum. et tū aut augmentum si aliter nō potestis in falsum dabit et qui hoc non fecerit anathema sit. Item viii. ipse dicit se missum arabibus quia nuncū non habuerunt dicit enim quod alcoranū datū est eis solū in lingua arabica. dicit eīm se nescire aliā linguā nisi arabicam. Unde cū adhesissent ei quidam hebrei iacobinus et salon persa et abda albade persa filius selēā iudeus et quidam dicerent quod ipsi instruebant eū. cecidit in faciem suam et cōtraxit suas manus eius et pedes et socii cooperuerunt eū vestib⁹ suis et ad se rediens dixit deus misit me corripe vos de sermone quem dixistis quod alios me docerent legem. et dixit lectionem aliam sermonē quae est in fine lectionis eniael quae interpretatur palma que sic dicit. Scim⁹ quod ipsi dicunt quod instruit eū homo lingua autē qua loquerēt ei persica. hoc de arabica patet [illegible] quorum vn⁹ persicus est et alter ebreus quod dixerunt ei pōt esse quod lingua sua non loquaf et exponit in lingua sua oīa. nonne hic in venit responsionē. sed qui non poterat instrui ab hebreo et persa quia fuit per eum quō poterat alius [illegible] se esse missum ad vniuersitatē gentium. Sed quō dixit ad oēs gentes in septuaginta lin guas [illegible] lingua arabica. Dicit tamen vnde habetur in libro prophetae quod dicit a deo nō missus te nisi ad vniuersitatem gentium et igitur [illegible] quod fit missus solis arabibus et oibus gentib⁹. Non igitur alchoranū est lex dei in qua tot contradictiones inueniunt. Unde sententias est machometi in capitulo dicto quod interpretatur mulieres quod si iste alchoranus nō esset a deo inuenirentur utique in eo cōtrarietates multe. Sed ipse sarraceni sit in destructionē sue legis quia ex quo ut visum est multe manifeste cōtrarietates sunt in eo nō est lex dei.

Quod lex machometi non est lex dei quod in multis est per hominē reuocata et quod vna homo fuit principalis actor alchorani.

Expositus passus est quod lex machometi nō est lex dei quod est in pluribus per homines [illegible] sarracenorum inter eos quale inter christianos saepe fit per synodos generalia vbi peritus fidei reperitur ignib⁹ luce clarius innotescit. Cum sarraceni qui eius notitiam habēt pro certo tenent actum secū per machometū abdalla qui erat alphará in quo que dicit malaga quod refert in suo libro versum [illegible] tos fuisse in nō quo alii versus alchorani reuocabanf et quod nulli⁹ in hoc fecerat finē quod reuerēdo a sobrina auunte, pregunte decimos reges regnale qui ei auxiliū dederunt cū armis [illegible] et quod supposuit beniamū certissimū de eo quod huc nomen reputat inter doctores magnū op⁹ legis machometi et nō minus p̃conditū quod cōdidit alegando sup eo alios passus alchorani. quod in proponet alchorano quod tenetur ab oibus sarracenis pro lege sua data a deo sunt mutati. ec. et. xxvii. vers⁹ de quib⁹ ratione genere sunt reuocati sc̃ilicet. xxxiii. vers⁹ ita quod sarraceni haēndo quemū pars nō sarracenorum ipsi cōtradicit legi sue in dictis xxxiii. passib⁹.

verbum est magni ponderis dicere sine re
uocari. Aliud est concordare uarios passus
unum altero exponendo et declarando quemad-
modum in suo casu intelligitur unus passus et in alio
alius sicut etiam in multis passibus videtur esse
contrarietas inter doctores christianos sed fu-
erunt et auctoritate per generalia concilia et sanctos
patres habita examinatione longo tempore
cum cardinalibus patriarchis archiepiscopis
episcopis et doctoribus ac multis litteratis
sue curie et extra. Sed quod aliquod conci-
lium vel papa dicat quod aliquis passus euan-
gelii sit reuocatus alienum est a suo proposi-
to et omnium christianorum quod in lege dei sint
[illegible]
cancellariis seu decretalibus specialiter in re-
gulis cancellarie per quas expediuntur bulle
exeuntes a romana curia quarum sequentes
papa a predecessoribus quas vult reuocat. vel sicut
leges regum castelle et ordinationibus quas
aliqui reges faciunt aliquas ordinatio-
nes ad quas magis attenditur quam ad anti-
[illegible]
spectat ad suum factorem vel ad equalem seu
[illegible]
[illegible] lex que putatur esse dei per
[illegible]
dico per hominem sapientem sed nec per dia-
bolum vel aliquem angelum nec per omnes diabo-
los homines et angelos simul in unum conuen-
[illegible]
non non sit mirum quod sunt facta congregatio uni-
uersalis et per omnium sarracenorum et quod ma-
iores eorum congregarentur reconsilia. Et habent
pro auctoritate dictum uni alfaqui. qui dicat
et non probat nec forte suo tempore fuit ma-
nifestum quod peteret consilium super eo a homi-
nibus regule. Ex quibus satis clare patet legem
machometi non esse legem dei quia nec auctori-
tate examinatur ymmo per unum sarracenum
in pluribus reuocata et si unus diabolus lex
sit hominibus contrarius quia eos respuat vel
[illegible] cum hoc sit eius proprium officium
non tamen est contrarius alteri diabolo quia si sic
non esset in se diuisus belzebub non posset
stare regnum eius cum omne regnum in seipsum
diuisum non sit stabile. Quomodo ergo potest dici quod
sint hic versus alchorani reuocati cum omnibus
sarracenis dicatur liber a deo reuelatus. cum ergo
unus diabolus non sit alteri contrarius et nul-
lus angelus alteri multominus deus. Et ibi
est omnes sarraceni habeant pro auctoritate quod
quedam dicta alchorani sunt alijs contraria.
et ideo multa illorum reuocata nec debeat eis
dare fidem videant sapientes sarracenorum quod
quando doctorum lex eorum debet dici composita et est
non a deo propter ea que dicta sunt. Reli-
quitur ergo quod a diabolo magistro machometi
cuius officium est falsa veris immiscere. et dul-
ce melle venenum quia si sic est quod est in se con-
traria contentis in ea in parte existentis vero et
in parte mendacio dici potest auctor eius non
verax sed mendax et quod debet attendi men-
dacium est multum periculosum quia et ta-
libus tam magnis et tam pecuniabilibus
et dampnosis mendacijs sicut sunt multa
contenta in alchorano condempnantia omnes
suorum ordinationi in speciali hoc quod non
obstante quod nomina contraria nomine in alcho-
rano hec dicta per machometum per gabrielem
per deum per suos angelos et nuncios preceperit
fieri guerras contra omnes qui non tenent par-
tem suam et non specificatur hoc quod conti-
neant alij versus reuocati in multis grauis-
simis et periculosissimis. Sed cum hoc sit cer-
tissimum quod deus per suam naturam non potest
esse mendax. angelus bonus similiter quia
confirmatus in gratiam dei. sed potest esse
et est mendax diabolus et homo. Et [illegible]
lex machometi secundum dictum illius alfa-
qui et doctorum regule est contraria sibiipsi et
ideo non data a deo nec ab angelo bono.
sequitur conclusio ex hac ratione quadruplici
ita sufficienti et bene ratione sicut dominus
ossomensis magister iohannes de Segouia
in tractatu contra sarracenos. Est igitur penitentia
[illegible]
ua, proprie et ex permissione diuina, propter pec-
cata suscitauit machometum solempnem et efficaciter
[illegible] quod vidensque diabolus fidem christi
crescere in partibus orientis et quod idolatria [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
edificauerat ex auro et argento et lapidibus
preciosis et quod crux christi iam non erat pro oraculo ex-
altata et apostolus exaltanda et cum non posset ipse
diabolus iam amplius destruere plures deos nec
[illegible]
iam diuulgatum erat per totum mundum, cogitauit per
hanc legem quod istam mediam inter nouam et veterem diceret
mundum et ad hoc exequendum assumpsit quendam hominem

diabolicum nomine machometus vir idolatrarum fortune pauperculum mente superbissimum et maleficiis famosum ut supra visum est. Et quidem libencius assumpsisset diabolus hominem bone fame. si fuisset permissus. sicut et libencius primum attemptasset hominem per aliud animal in quo ipsius malicia secrecius lateret quam per serpentem si fuisset permissus. Sed non permisit diuina sapiencia nisi ut talem assumeret et per talem hominem mundum inuaderet ut mundus de facili aduertere posset qualis esset lex data per talem legislatorem.

De fundamento legis machometi.

Clara consideracio est scire in quo fatuitatem fundauit sue legis fundamentum. Et patebit quod nihil reale habent sed totum est fictum et fabulosum et tam manifeste mendacium quod vnusquisque racione capax aduertere poterit hanc legem nullius firmitatis existere. Unde dicitur in alchorano in capitulo filiorum israhel sancte qui transire fecit seruum suum sub vna nocte ab oratorio elharam quod est domus mecha usque ad oratorium remotissimum quod est domus sancta in iherusalem quam benediximus. Et exposicio huius sentencie est in libro qui dicitur arabice halma herag quod latine interpretatur in altum ascendere et ideo vulgariter dicitur scala machometi [illegible] quo [illegible] capitulo in quibus narrat fictionem quandam sui ascensus et descensus. Ex quibus omnibus breuiter similia contemplacioni intencionis sue circa sue legis fundamentum. Dixit ergo narrans fictionem suam sic. Cum ego machometus essem in mecha in domo mea et iacerem in lecto proprio iuxta [illegible] post [illegible] quod dei cogitando aliquantum dormirem [illegible] ad me gabriel angelus [illegible] hac forma se mihi ostendit quia facies eius erat alba plusquam lac aut nix aliqua et capilli [illegible] habebat supercilia valde ampla et [illegible] et dentes [illegible] candidos albos et valde claros et indutus vestibus omni de albioribus ac dulcissime operatis cum perlis et lapidibus preciosis antiquis erat duabus zonis auri purissimi et cadunt quelibet amplior grandi palmo manus ipsius rubicunde quemadmodum ignis et ale [illegible] mihi. Machomete surge veni post me firmiter iam te zona et circumuoluero caput tuum atque corpus tuum mella una albe quia deus vult tibi multa sue potencie ac secretorum suorum mirabilia ostendere in hac nocte. Cum ergo surgerem ac venirem ad portam domus mee respiciens vidi quod gabriel tenebat per habenas quandam bestiam quam mihi adduxerat cuius nomen erat alborac que talis erat forme. Erat enim grandior asino et paruior mulo habebat faciem hominis et crines eius erant de perlis pectus autem de smaragdo cauda de rubino oculi clariores sole pedes et vngulas habebat ad modum camele. Hec bestia erat [illegible] quod nullus est qui dicere possit. Multa alia dicit de ornamento huius bestie. Sequitur et hec bestia tota circumdata erat angelis qui custodiebant eam. Tunc dixit mihi gabriel machomete ascende super bestiam istam et equita et cum appropinquarem bestie ut equitarem noluit sustinere. Et angelus dixit ei Alborac manere quieta et sustine quod hic equitet super te quia iuro per nomen dei quod numquam te homo talis equitauit adhuc nec etiam hoc durante seculo equitabit. Tunc bestia illa dixit quis est ergo iste. Et gabriel respondit ei dicens hic est machometus de tronaus et propheta magnus et cum bestia hoc audiret statim quieta mansit et equitaui. Gabriel vero mihi scandale tenuit sustinens et conduxit alborac ut cepit ire ita cito atque fortiter quod nullum os hominis hoc dicere valeret. Ego namque respiciens passus eius vidi quod ita magni erant quod inter vnum passum et alium erat tantum spacij quantum posset homo longius proprijs oculis respicere a remoto. Et [illegible] iherosolimitanum et gabriel veniebat a dextris meorum. Et audiui quandam vocem bis mihi dicentem ha. ha. machomete expecta me et ego nihil respondi. Deinde vidi quandam dominam pulchriorem quam umquam vidi que tribus vicibus dulciter dixit [illegible] non modicum dedignatus velut est. Dixitque mihi gabriel non cognosco magnam ille secus sole

et dicitur mihi quare scias quod vox illa que pri
[illegible]
tes et omnes tue gentes iudei facte fuissent
[illegible]
vestes oēs tue gētes fidei xpiane adhesissēt
sed domina illa ornatis induta coloribus
que postremo te vocauit est mundus iste q
delicijs omnibus plenus erat et qui expectasses
eius scias vero quia gentes tue plus solaciorum
[illegible]
nes que vnq̃ in p̄terito fuerint vel sint in fu
turo sed quia dedignatus reliquisti eam nec
sibi respōdere curasti tu magis sine peccato
eris quam fuerint oēs alij prophete hactenus vel
qui in posterū subsequuntur quo dicto inueni
[illegible]
quendā magnū lapidē vbi tota erant prophetie
[illegible]
briel angelus per habenas ligabat alborac
ad lapidem p̄notatū et accipiens me per ma
num duxit in templū in quo inueni oēs pro
phetas stātes in circuitu tēpli. deinde quos
deus illuc venire pro me honorādo et quos
de eorum fecerat sepulcris stabant quidem oēs
me expectādo erecti super pedes suos et cum
viderūt me orationē facere ceperūt. Tunc
gabriel mihi dixit: Veni machomete et fac
orōnem prius quam alij quia tu es rex prophetarum
omniū et omnium gentiū dñs quod audiēs
[illegible]
Deinde erexi me super pedes et statim omnes
prophete [illegible]
magnū honorē ostenderūt et amplexātes me
dixerūt mihi bona noua de maximo bono
quod deus mihi p̄parauerat et meo populo
vniuerso et pro me deinde omnes deū roga
uerūt. Alibi dicit in .ij. libro doctrine sue quod
inuenit ibi. Abrahā moysen et iesum filiū
marie et dicit quod moyses obtulit sibi vnum
vas plenū vino. et abraham aliud plenum
lacte. et iesus aliud plenum aqua. Et tunc
ego inquit machometus audiui vocē quandam
[illegible]
vas aque elegisses tu cū oibus tuis ad deū
[illegible]
p̄dicaret hoc fundamentū in infideliū animo
astantibus in confirmatione sue fictionis ad
didit moyses erat rufus et crispus. iesus
filius marie erat flauus capillis et medie sta
ture et videbantur ab eius capite aque proflu
ere cū aqua nō erat ibi. Abrahā erat per
omnia mihi similis. Sequitur in p̄dicto libro
scale machometi per actus ordinis in tēplo
vt supra. Ecce gabriel per manū me accipi
ens duxit extra templū et ostēdit mihi quā
[illegible]
pulcriorem eo quod vnq̃ visa fuerit et ipsius pe
[illegible]
descenderā ego primus et primus gradus erat
de rubino. Secundus de smaragdo. Tercius
de perla albissima et quilibet aliorum de lapi
de precioso iuxta naturam suam cum [illegible]
operatus ex auro purissimo tam dulcissime quod
nullum cor hominis cogitare hoc possit et
erat circundata angelis qui custodiebāt eā
Gabriel quoque me per manū accepit et ele
uans a terra posuit me super primū gradū
scale et dixit mihi. Ascende machomete et
ascendi et gabriel mecū similiter. angeli ve
ro omnes associabant me qui erant ad scale
custodiam deputati. et procedens per scalam
vidi quendam angelum valde magnum qui
super cathedram sedēs tenebat in manu sua
tabulam quandam que ab oriente durabat
vsque ad occidentem qui vna hora tabulam
respiciebat et alia mundū et precepit mihi
gabriel quod salutarem eū quia magnū tene
bat locū coram deo. salutaui et ipse reddidit
mihi salutationes capite suo et non [illegible].
Et dixit illi gabriel quō non salutas hoiem
meliorem de mūdo et ille quesiuit a gabri
ele dicens. quis ergo hic ē gabriel respōdit
[illegible]
[illegible] iam missus. Et gabriel dixit [illegible]
[illegible]
nunciauit valde bona noua de maximo bono
quod deus mihi preparauerat. Dixit etiam
adhuc angelus ille quod ego [illegible] et ho
norabilior nunciis omnibus et dextre cun
ctorum hominum populorum. Et addidit
Sanus machomete quod populus tuus erit ille
qui in hoc mundo manebit posterior et plus
durabit quam omnes alij populi. [illegible]
quia deus nullum diligit gentem populi
eo quod vitant malum et faciunt quidem bo
num et sic ab illo expedimus. Gabriel mihi
dixit quod ille erat angelus mortis. . Quo
audito magis valens ipsum sui et dixit.

Et tu angelus mortis qui respondit utique. Postea quesiui ab eo rogans quod diceret mihi quomodo ipse de corporibus hominum animas extrahebat. Qui respondit. Scias machomete quod ab illa hora qua Adam qui fuit primus hominum creatus est a deo et postmodum super terram dedit mihi deus hoc officium ut extraham animas de corporibus hominum usque ad venturam iudicij diem magnam ita quod nemo viuus remaneat excepto solum deo et me. Animam etiam eodem debet namque postea deus mihi animam meam extrahere ac ipse post modum sine fine solus in vita perdurabili remanere. Et quesiui ab eo quomodo cognosceret que anime essent in paradisum et que in infernum. Et respondit machomete nonne vides tu quod nomina cunctorum hominum qui quondam fuerunt et qui modo sunt et erunt usque in finem presentis seculi omnia in hac tabula scripta parent. [illegible] est quod quilibet necnon et bonum et malum quod deus iam illis preparauit iuxta meritum singulorum. et ideo bene scio qui eorum in paradiso [illegible] eundem modum quo mitto angelos bonos pro bonis et malos pro malis et quomodo extrahit animas bonorum cum dextera et animas malorum cum sinistra. Sequenter et procedens inde vidi alium angelum ita magnum quod tenebat caput suum supra celum et pedes eius in abissum qui factus erat ad modum galli cui deus commiserat omnes horas quibus fieri orationes debebant. Nam cum tempus erat orandi veniebat quedam vox de celo dicens tu creatura que deo es obediens precipio tibi quod laudes deum et mox ille angelus alta voce dicebat benedicatur deus rex sanctissimus angelorum et animarum et creaturarum omnium. Quo dicto galli qui sunt in terra hoc audientes concitum cantabant omnes et deum eundem laudabant dicentes in cantibus suis vos omnes qui obedientes estis deo surgite et laudate ipsum cuius idem preceptum est super omnes et ipse fecit eos etiam et creauit. Et procedens inde vidi quendam alium angelum cuius medietas erat ignis et medietas niuis nec tamen ignis destruebat niuem nec econtra. qui etiam laudabat deum dicens quod sicut in eo coniunxerat ignem et niuem sic coniungeret corda gentium que sibi obedientes essent. Et procedens inde vidi alium angelum ita magnum quod eius

magnitudinem dicere non auderem salutaui eum. sed ipse in orationibus existens non mihi respondit. dixitque sibi gabriel. Quare non salutas meliorem hominem vniuersi seculi. Et ille quis est ille de quo dicis. Et gabriel angelo hic est machometus quem vides. Et ille Est ne ipse missus adhuc. Et gabriel respondit utique vere. Et ecce statim angelus ille ac alij quos primo videram salutauerunt me et dixerunt mihi valde bona noua de magno bono quod preparauit mihi deus. Et procedens inde vidi alium angelum mirabili modo magnum qui sedebat super sedem et tenebat inter manus suas pilam quod maiorem quasi ipse solum videret totum [illegible] destrueret usque terram et cum gabriel pilam respiceret eandem statim plorare incepit. Et dixi ei. Cur ploras. Et ille machomete Dic angelus ibi est infernus. Quo audito me versus eum et ipsum salutaui. Veruntamen ipse mihi non respondit. Gabriel autem dixit. quomodo non respondes meliori hominum quod vnquam fuerit adhuc missus. Et respondit sicut supra dictum est de aliis. Et addidit quod illi qui de populo meo in inferno extiterint minus penarum habebunt quod alij vniuersi et rogaui eum ut mihi diceret quomodo infernus factus est. et statim hec mihi narrare incepit. Scias machomete quod quando infernus primo factus est. deus fecit accendi ignem super eum septuaginta milibus annorum quousque factus est totus rubeus igne illo. Postea vero super illum ignem fecit super accendi per tantidem temporis aliud donec totus factus est albus. et post hunc ignem fecit adhuc alium superaccendi similiter per alia septuaginta milia annorum ita quod totus niger factus est et plus quam aliqua res obscurus ignis autem iste semper in ipso ardet mirabili modo fortiter sed tamen flammas aliquas non emittit. Quesiui iterum ab eo similiter quomodo facti sunt angeli inferni et quam vitam ducunt. Et respondit sciens quod deus creauit eos omnes de igne et sunt in igne nutriti et si hora sola de igne exirent subito morerentur nec possent sine igne viuere sicut nec pisces unquam sine aqua. Et similiter creauit eos deus mutos et surdos et misit in corde eorum tam duriciem et crudelitatem quod hoc nemo recitare valeret nesciunt enim quicquid aliud facere preterquam torquere crudeliter et affligere peccatores et ideo fecit eos deus mutos et surdos ne audirent voces

seu lamenta peccatorum cum ipsos affligunt. Et similiter sunt eis ita crudeles q si forte videant peccatores aliqua signa humilitatis ostendere ipsi neqȝ de peccatoribus neqȝ de solo humilitatis curam habeāt aut vllā cum pietatem. Nam preter penam ignis inferni quā sustinent peccatores habent penā aliā valde crudelē quia angeli qui sunt ibi maximis malleis ferreis torquent et malleant taliter peccatores ppter magnā crudelitatem [illegible] tur deus dicens. misimus quidem in infernum [illegible] crudeles vt nostra mandata faciant et obseruent. ipi quoqȝ nobis obediunt in omnibus que mandamus. et cū thesaurum michi hec omnia retulisset ego et gabriel ab eo recessimus timore penitentie nō modico.

Et vlterius profecti sumus quousqȝ venimus ad quintum celum et hoc dicitur celum hunc quod totum erat ferreum et habebat intrinsecus [illegible] in quinqȝ annis et tātūdē spacij erat inter ipsum et aliud secundū celum. Gabriel aūt pulsauit ad portā et statim venit ad nos quidam angelus ita magnus q ipse in longitudine habebat spaciū itineris hominis per mille annos. et tantūdem in latitudine. vidimus etiam portas eius q̄ mirabiliter pulchre erant et multos etiam angelos custodientes eas qui erant valde bene ac mirifice ornati. Tunc gabriel venit ad ianuam portarum et intrare quod cū vellet facere quidā angelus dixit ei. gabriel quid vis et quis est tecum. Qui respondit: mecum est machometus ppheta sigillum oīm et antecessorum hominum nuncius et volumus ibi intrare. Hoc aūt audito mox porte aperte sunt et intrauimus et cum introissemus omnes angeli [illegible] runt michi valde bona noua de quibus nō modicum sum gauisus. Et respiciens vidi q ipsi habebant facies hominū et corpora ad modum vaccarum habebant etiam ad modum aquilarum alas et erant hi angeli numero septuaginta milia quorum quilibet habebat [illegible] bet caput septuaginta milia cornua. et quodlibet cornu septuaginta milia nodorum et inter vnum nodum et alium erat spaciū itineris hois per quadraginta annos. Vidi adhuc plus q in quolibet predictorum capitum erant septuaginta milia faciarum et quelibet facies habebat septuaginta milia oculorum et [illegible] linguarum. et quelibet ex linguis illis faciebat [illegible] habant deum septuaginta milibus vocum in die. Vidi etiam inter angelos illos duos homines sedentes super duos sedes diuinas qui nimis pulchri erant tam statura corporum q faciarum forma habebant enī capillos suos omnes albos ad modum niuis et barbas etiam magnas in eundem modū albas et vestimenta ipsorum erant ita albissima q vix poterat homo respicere ipsa. Nā circa ipsorum capita valde magnam claritatem habebant. Et quesiui a gabriele q̄ illi essent. qui respondēs ait. Scias machomete q ille qui sedit in inferiori sede vocatur iohannes ibin zacharia quod interpretatur iohannes filius zacharie Et enim hic et dei propheta diuus. Ille tamē alius qui altius sedet vocatur. ysa ibinmariem quod interpretatur ihesus filius marie. Hic enim ibi spus dei est et ipsius etiam genitus verbo Quos audies vni versus eos et ipsos cum salutauit. Ipsidem tandē quesierunt a gabriele quis ego essem gabriel autem nomen meum dixit eisdem ac ipsi cōfestim salutauerunt me et dixerunt etiā michi valde bona noua de magno bono quod deus mihi preparauerat Quibus visis processimus inde quousqȝ peruenimus ad sextum celū quod totum erat aureum et habebat in spisso tantū spacij quā tum posset homo ire in quingentis annis [illegible] Gabriel vero pulsauit ad portā et confestim venit ad nos quidā angelus qui aperuit nobis eā et hic angelus ita magnus erat q tenebat caput suum vsqȝ ad celū septimū et pedes suos etiam vsqȝ ad fundū terre Hic narra [illegible] hos habebant minora corpa q̄ habuerunt alij angeli quos viderat in alio precedente et quō salutauit eos et q̄liter ipi peccogn [illegible] filiū iacob etiam senē et sedentē in cathedra [illegible] ne cū et dixit ei bona noua etc. Profecti et

ge inde peruenerunt ad tercium celum quod totum dicit fore argenteum et q habebat in spacio spacium itineris hominis per quingentos annos et tantundem erat inter ipsum et quartum celum. Narrat hic quomodo venientes ad portam gabriele venit ad eos quidam angelus ita magnus et formosus q si aliquis poneret super palmam eius totum mundum cum omnibus que in eo sunt nihil inde sentiret. Dicit etiam q vidit ibi angelos valde magnos habentes facies vaccarum et manus clarissimas ordinatas per acies et ita sinceros et commixtos q homo non posset solum pedem mittere inter eos et quomodo eos salutauit vt supra. Dicit etiam q vidit inter eos enoch et helyam sedentes super sedes clarissimas et quomodo gabriel notificauit eis nomen machometi et ipse suo nomine audiuit qualiter eum salutauerunt vt supra. Peruenientes ad quartum celum dicit q erat totum de auro purissimo et q habebat tantum de spacio quantum homo posset ire in quingentis annis et tantum inter ipsum et aliud quintum celum. Dicit etiam q pulsante gabriele ad portam venit ad eos vnus angelus qui ita magnus erat q super pollicem dextre manus tenebat octo mundos [illegible] et super pollicem sinistre [illegible]. Dixit etiam q vidit ibi septuaginta milia angelorum qui omnes habebant facies aquilarum et [illegible] quilibet septuaginta milia alarum et quelibet ala septuaginta milia pennarum et quelibet penna in longitudine habebat septuaginta milia cubitorum inter quos dixit se vidisse aaron sedentem in [illegible] clarissimo [illegible] tum et quomodo salutauit eum vt supra. In quinto celo quod dicit totum esse de perla et habere tantum spacium in spacio sicut alia itineris hominis per quingentos annos et tantundem inter ipsum et celum septimum vocante gabriele asserit q venit ad eos quidam angelus qui totus erat de igne et habebat septem milia brachiorum et in quolibet brachio septem milia manuum et in qualibet manu septem milia digitorum et q quilibet illorum digitorum laudabat deum septem milibus horarum in die. Dicit etiam se ibi vidisse multitudinem angelorum quorum facies erant ad modum vulturum et quomodo salutauit eos vt supra. Et inter eos narrat se vidisse moysen pulcherrimum super sedem clarissimam sedentem et quomodo salutauit eum et quomodo cognito eius nomine a gabriele eius de [illegible]

machometus q deus q [illegible] magnus terminus et non possunt oculis eius onerare eum autem rogo ipsum vt alleuiet ea tibi q perlo cuius [illegible] sustinere non possis. In sexto celo quod dicit totum esse de smarado et habere in spacio iter quingentorum annorum et tantundem itineris in [illegible]. Narrat etiam q gabriele pulsante ad portam venit ad eos quidam angelus qui septuagesies milies erat maior q aliquis ex aliis quos prius viderat et [illegible] et [illegible] perseuerare. Dixit etiam se vidisse ibi alios angelos qui septuagesies milies maiores erant omnibus prius visis et q omnes erant de smaradio et perla et de rubinis auro et argento inter mixtis et caput gabrielis erat similiter inter eos. Dixit q salutauit eos et ipsi nomine suo a gabriele cognito etiam salutauerunt eum etc. vt supra et inter eos se dixit vidisse. Abraham in [illegible] [illegible] eius q [illegible] et ipse a gabriele cognito eius nomine dicit q salutauit eum et dixit ei inter cetera. [illegible] machomete q deus multum te diligit ac te inter alios nuncios suos predilegens vnde [illegible] te ita valde perfectum quia amat deus tu [illegible] q paradisus totus est plenus bonis verbis scilicet zegbay baila bille balle baila quod interpretatur honor et laus deo et sibi gratias [illegible] q non est deus alius preter eum nec est virtus aut potestas alia nisi ipsius dei altissimi [illegible] [illegible] et [illegible] q [illegible] q [illegible] ueret populum suum et diceret frequenter verba illa et q diceret etiam populo suo q omnia paradisi sunt de auro purissimo et mirra de auro puro et calce de musco et q hec paradisus erat preparatus sibi et omnibus credentibus et tenentibus legem eius. In septimo celo quod totum dicit esse de rubino clarissimo et radiantissimo et habere in spacio iter quingentorum annorum et tantundem inter ipsum et octauum celum. Narrat q pulsante gabriele ad portam venit ad eos quidam angelus quem nemo qualis erat narrare valeret nisi solus deus qui ipsum fecit et creauit. Dixit etiam q cum introisset vidit quosdam angelos quorum magnitudinem et formam narrare non audet q deus sibi inhibuit ne alicui verbum reuelaret dicit tamen q habebant omnes oculos conuersos ad deum et laudabant deum et q fuerit princeps inter eos vnus qui erat celi al/ moradem quod interpretatur arabico eloquio velud

ille qui vocat sarracenos cũ oṙões suas fa-
cere debẽt et tũ ẽtro cũ sunt ecte ad orationes
vocare ĩcepit vocẽs balla beba hibar quod
interpretaẽ magnus est de⁹. Post hoc autẽ
dixit le bille balla illala qḋ interpretaẽ nõ ẽ
de⁹ ali⁹ nisi de⁹. Dixit etiã adhuc hasrede
le balla balla la. qḋ interpretaẽ testificamini
similiter machometũ nunciũ dei esse. Dixit
etiã postea ha ya lasala habya lalphala qḋ
interpretatur venite ad orõnes vestras et ad
[illegible]
bus angelis duas oṙões pariter et gabriel
[illegible] sibi qḋ de⁹ p̄ceperat eũ super oẽs alios
nũcios et sup oẽs quos [illegible]
sugiue marrano. Dixit etiam q̄ inter illos
angelos vidit adã senem in sede clarantis
sedentẽ coronatũ corona clarantis purissi-
me et quõ eũ salutauit et adã eius cognito
nomine a gabriele qualiter etiã ipsum salu-
[illegible]
tu q̄ pater eẽ filiorũ meorũ q̄ paradis⁹ claus⁹ ẽ et
q̄ neq̃ pphera neq̃ hõ aliquis introibit quo-
usq̃ tu ibi sis et popul⁹ tuus statuit quoq̃
vñis ita esse. In octauo celo quod dicit totũ
esse de vno topasio pulcherrimo ad viden-
dum mirabilibus incognitus qḋ habebat in
spissio iter quingentorũ annorũ. Narrat q̄ pul-
sante gabriele ad portã venit ad eos quidã
angelus de claritate tot⁹ eni⁹ clarinas sep-
tuagies millies maior erat q̄ clarinas solis et
q̄ habebat angelus ille septuaginta milia
capitũ et quodlibet caput septuaginta milia
faciẽ et quelibet facies septuaginta milia
oculorũ et quilibet ocul⁹ septuaginta milia
pupillarũ et quelibet pupilla tremebat sep-
tuagiesma horarũ in die timore dei. Dixit
etiã q̄ vidit ibi alios angelos qui erãt sep-
tuagies milies maiores oĩbus aliis supra-
dictis et vidit ibi quasdã kartinas que se-
parabãt inter angelos et deũ numerũ an-
gelorũ angelorũ dicit q̄ nemo nouit nisi sol⁹
deus. Iterũ⁹ dicit q̄ intrauerũt primã se-
parationem kartinarũ que erãt septuaginta
et venerũt ad aliã separationem aliarũ sep-
tuaginta diuersorũ colorũ et sic de septuagin-
ta in septuaginta quousq̃ peruenerũt ad tri-
es septuaginta separationes que oẽs de p
ho. Et dixit q̄ inuenerũt alias septuaginta
[illegible]
grãdinis et totidẽ nebularũ et totidẽ tenebra-
rũ et totidẽ ignis et totidẽ claritatis et totidẽ
glorie dei et totidẽ celorũ oĩũ quas hõ cogita-
re valeret et inter oẽs separationes erãt tot an-
geli q̄ a nemine posset dici numer⁹ eorũdẽ
qui nihil q̄ laudare deũ assiduie circa eos
eũdo et veniendo et dixit q̄ ibi reliq̄t eũ ga-
[illegible]
sunt omnes illas separatiões quousq̃ perue-
[illegible]
[illegible]
sibi hagopecodẽ. ya. ab ibi ya muhagmed
qḋ interpretatur appropinquare mihi amice
[illegible]
pinquauit sibi magis. et q̄ audiuit vocem
[illegible]
ederis audiuit illud idem bec sug addens
[illegible]
benedictus q̄ oẽs alii nũcii et magis ex-
altatus etiam q̄ omnes obedirent quo-
scumque sunt siue angeli homines aut diabo-
li. Et dixit q̄ mox appropinquãs ubi p̄ses-
sus est q̄ inter deũ et ipm nõ erat nisi spa-
cium duarũ balistarũ et q̄ tũc salutauit deũ
et de⁹ eũ. Et quod de⁹ quesiuit ab eo quid
populus suus faciebat et qḋ ipse iniderat qḋ
erant multũ sibi obedientes et quod deus
sibi dixit Machomete p̄cipio tibi quod fa-
cias populũ tuũ ieiunare sexaginta dieb⁹ an-
no quolibet et orones quinquaginta facere
omni die quo dicto dicit qḋ recessit a deo et
rediens inuenit gabrielẽ et respondendo mi-
rabilem mãsionẽ dei dicit qḋ vidit cathedrã
dei intra q̄ erant. iiij. elementa et vtraq̃ se-
culã et paradisus et etiam infernus et celum
et terra que omnia creauerat deus intra ca-
thedrã illã. Dicit etiam quod habebat. iiij
[illegible]
tes plus longitudinis q̄ sit a celo vsq̃ ad
terram et quod illam cathedrã portãt in hu-
meris suis iiij. angeli quorũ quilibet habet
iiij. facies scz ante et retro et a dextris et a si-
nistris et vna facies erat hominis alia aqle
alia leonis et alia thauri et corpora eorum
plena oculis et quod in fine mundi angel⁹
existens in figura hominis rogabit deũ p
hominib⁹ vt misereaẽ eis et peccata remit-
tat. Ali⁹ existens in figura aquile rogabat
deum p auib⁹ alius existens in figura leõis
rogabat p bestiis siluestribus et existẽs in
figura thauri pro bestiis domesticis. Inmu-
merabilia fere alia narrat de separatiõ pera-
[illegible]

ille qui est in inferiori gradu superioris pos [illegible] habet ad equum suum per octoro [illegible] passus circa se tantu spacij quantu homo posset ire in quinquagenta annis et q donat et deus quingentas feminas in uxores et iiij. milia virginu et octo milia aliaru que no sunt virgines ad se serviendum in omnibus rebus suis et q quolibet die venit ad eos quidam angelus qui dicit eis amtuz alpholla que sunt velud panni aurei ad vestiendu et post multa dicit q relinquerit eu gabriel et an duberet thesaurarius paradisi et inde reduxit per eandem via ad deum et q tunc deus dedit ei libru alchoram quez accepit de manu dei et dicit q abstulit deus velu ab oculis eius et reddidit oculi et q sic vidit eu et q ipse deus posuit manu suam sup caput suu ita q ipsius manus frigiditate in corde per sensit et q mox ei oes scientiam donavit et q sciunt omnes res que fuerunt hactenus et que impostere sunt future et dicit vlterius q ro gavit deum ut alleviaret supradictas quinquaginta orationes populo suo nō nullus erat aliquid dicere de ieiunio ne sibi reputaretur gulositas et q deus amore sui alleviauit eas deducendo ad quinque orōnes [illegible] [illegible] tres de die et duas de nocte diceret et q vni almocadem vocaret ad dicendu eas et cum vocaret q mitteret digitos suos vbi deus sequitur q pecijt licentiam a deo et recessit et cu veniret ad celum vbi erat moyses enarravit superioribus de alleviatione orōnu p dicit q eius cōsilio iteru redijt ad deum pro alleviatione ieiunij sexaginta dierz et primo vehu obtinuit decez dies. Secundo alios decem. Et tercio alios decē quousque non re manserunt nisi xxx. dies et sic dicit q pre verecundia non fuit ausus amplius redire ad deum [illegible] [illegible] [illegible] lapidem p̄notatu. et q aquirunt alborac expeditus a gabriele. et venit ad domu sua et invenit vxorē sua in lecto que adhuc dor miebat cui enarravit omnia que ei accide runt. Et postmodum predicavit eadem in ciuqua grab' sua carorijs et alijs gentib'. Hec pauca sunt collecta ex maximo pelago mendacioz p̄dicti libri [illegible] mo chometi Alibi legit q cum p̄dicaret visionē narrasset machometus gentibus vanus sic in illis partibus. Sexaginta milia hominu cognoscentes fictionē a lege eius recesserunt et cu dicerent ei ascende in celum de die nobis cernentib' et videam' angelos [illegible] [illegible] dic eos meo nunquam [illegible] [illegible] machometi. Vere hec sola ficta visio deberet sufficere ad cōvincendu quicquid machometus fecit. Nā non permisit eos spūssanctus mēciri nisi ita manifeste vt homo dare adverteret fictionem nec unde reprobatione propter diversitate suae falsitatis nō solu apud theologos s etiā apud naturales phōs q vero nō vt homines s vt bestie viuūt in volūtatibus [illegible] hoīs carnis sequētes velocissime cursu in dampnationis p̄cipiciu miserabiliter ceciderunt. O infelix homo innumerabilium animarum dāpnationis causa. O rabies ambitionis et libidinis maledicta machometū decepisti vt alios deciperet. O dei permissio et iudiciu absconditu et tam spiritalium atque bestialium hominu et tā apte mendacijs homines firmissime adhererēt eis vsque ad mortē. Ipse enim seducit aliquo modo plus quā angelu aliquē celū intrasse aliquē q pro angelis in [illegible] nos sustinere in celo qui dicebat q cū ap parebat ei angelus gabriel semper cadebat in terrā et spumā agitabat et mouebantur man' et pedes eius. Nec enī in predicata visione dicit se raptū sicut fuit paul'. si dicit q ascēdit simul in corpore et anima quod signū est vt sup patuit quia dicit q de' tetigit eum manu sua et sensit frigiditatē eius vsque ad medullā spine dorsi eius et vsque ad cor. ergo deum et angelos ponit corporaliter humanificatos que est heresis dānata vt supra patuit libro iij.

De concordia et discordia legis machome [illegible]

Uarta cōsideratio ē sexte in qua cō cordāt et discordāt lex xp̄a et lex ma chometi quo ad articulos fidei et precepta [illegible] ratū libro primo nō intendimus ē in suis credulitatib' nec in suo processu sicut est lex ma

chomet. et quia sanis constituitur nō est a deo q̄ q̄ a deo sūt ordinata sūt ut dicit apl'us ad ro. xiij. Sunt i. opibꝰ nature et sacre scripture [illegible] hec ordinatissime incipit a creatiōe mundi Deinde ꝓsequit' cū ordine temporis et histōie [illegible] eā in suis scripturis ordinate ꝓcesserūt eād ordic tēpus oñdentes quo tempe vl' sub quo [illegible] histōie vel ad minus ordinē in materie euā ꝑ [illegible] ordinatissime ꝓcedit ordic temporis et histōie et materie deinde actus vi ta et doctrina et miracula xp̄i. In alchora no aūt null' ē ordo nec temp' q̄ n̄ dicit sub quibꝰ regibꝰ vl' quo tempe nec ibi servatur [illegible] apit dicit rubrica vl' apud libri in quo sunt verba cōminatūr capit ab oīōe et laude dei s; imediate post incidit oīōe ꝓsequitur op' et ī capitulū scōm de vacca rufa quā [illegible] [illegible] ponit de mulieribꝰ et sic de aliis in inoc [illegible] de ordine histōie et capitulox reddit ratio nem. nec ibi servatur ordo materie. nam nūq̄ quam unam materiam ꝓsequitur ordinate sed statim de una materia se transfert ad ali am omnino extraneam [illegible] nec etiam ibi servatur ordo argumentis vel [illegible] suppositione et ponit unā propositionem [illegible] aliam que nihil habet facere cū ea sicut fre quentissime dicit q̄ deus est excelsus et bo nus et alchoranū est lex salvationis et q̄ de [illegible] machomet' est ꝓpheta verus et servꝰ dei et q̄ nullus est deus nisi deus. S; quē sic illa [illegible] inordinatissimum q̄ causa dicatione omni no. Est igi' lex machometa discordās in ordi ne a lege xp̄i q̄ ut clar' videtur et ante sic a [illegible] ficiē articulox fidei xp̄iane descēdo ubi ma [illegible] ambulo ꝑnitionē ꝑmū est q̄ articulus in ꝓposito nihil aliud est q̄ veritas de na tura diuina aūt gr̄a scōꝫ disponēs de suo tamen

[illegible] ꝓpter supra ꝑoc tuitū ad ꝑcre simbolū ap [illegible] suo Articul' iuuat nos ad credendū de deo nō solū que diximꝰ de deo per naturā ut cre do in deū patrē oīpotentē hoc est ad nata ꝯ eā diuinā ptinēs s; etiā que ꝑ gr̄a; dicuntur [illegible] ad gr̄a; vel sens' est articul' est vere de deo [illegible] q̄ simbolū scōꝫ naturalē philosophiā [illegible] [illegible] [illegible] postolox sine parte in simbolo ꝯponēdo et [illegible] gregatiōē factū est nō immerito simbolū [illegible] [illegible] q̄ est sententia quasi sententia multox [illegible] Sed q̄ tria sunt simbola oportet causas institutionis assignare Una causa institutiōis simbo [illegible] [illegible] [illegible] boli athanasii fuit erroris exclusio propter multiplices errores pullulātes Ratio aūt sui de causa simboli patrū fuit fidei explanatio atq̄ dubitatiōes emergētes. Itē simbolum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] io athanasii in prima cātat' ut designet q̄ fides ē prima mētis illuiatio. S; simbolū patrū in missa cātat' ut in ꝯfessiōe fidei et de votione ꝑparet' ad receptiōnē dñici corporis [illegible] bolū ē q̄ si habeat' respect' ad ea q̄ credēda sunt radicaliter omnes fidei sunt tria. quox [illegible] tur. et hec signata sūt Apoc. primo in sepu [illegible] medio fili' hoīs similis. S; si habeat' respe ct' ad eos qui simbolū patrū ediderūt tunc [illegible] stolox qui scō spū edocti nō est dubiū ali quid potuisse latere de hiis q̄ spectāt ad fi [illegible] [illegible] oēs universal singulos approbauerūt. et hoc fuit ut una ecclesia q̄ sup appostolos funda ta debebat habere unā fidei credulitatem q̄ [illegible]

[illegible]

te pōt sine peccato. Credo in deū videtur

[illegible]

[illegible] lo et sic legim⁹ i cronicis beati patris nostri beati francisci de fratre egidio sancte vere vite que p̄fessione. Qui ex eo q̄ in quodam raptu viderat deū dicebat q̄ cum sana conscientia nō poterat dicere. Credo in deum q̄ si post raptum nō haberetur respect⁹ ad deū visum sed ad deum q̄ non videtur sed speratur videri. tunc certissime nō mentitur qui dicit credo in deum sed fide licet vere proterva. Secūdus articul⁹ in hac particula est patrem omnipotentem hic p̄bantur plura alia manifestationes. Si enim est omnip̄s potest creare celum et terram et potest dimittere peccata. et sic de alijs deo proprijs ve patent in probationes huius formalis fidei licet oīpotentia sit communis toti trinitati tñ per apropriationē attribuitur patri. Et scd̄m Richardum hec oīpotentia includit omnē scientiam et bonitatem summam et ex consequenti p̄uidentiā respectu oīm. Tertius articul⁹ est. Creatorē celi et terre hoc exponēs magnus simbolum [illegible] Celum enim sumitur dupliciter est enim celū quod videtur et est celum quod non videtur vt dicitur p illud psalmi. celum celi dnō q̄d nihil aliud est dicere nisi ad mīn⁹ essent duo celi vtrūque ergo creauit deus cū vtroq̄ sic celum [illegible] celum et terram. Similiter et connecta ab eis. Celum inuisibile continet inuisibilia ve angelos [illegible] corporalia. Ideo congrue scd̄m quosdam expo[illegible] inuisibilia oīa que nobis celant̄ et per terrā [illegible] sit vñde illius boīs et h̄ creans sit cōis toti trinitati cū opa trinitatis a extra sint in diuisa tñ per appropriationē attribuit̄ patri. Et si queras quare hic dicat̄ creatorē et in maiore simbolo dicat̄ factorē. Rñdet̄ q̄ creare ē de nihilo aliqd̄ facere. facere vero ve communiter dicitū est sic adoptari aliqd̄ de nihilo et adoptari aliqd̄ de materia. Et ergo ostendatur opatio nō tñ factorum de nihilo ve angelorum animarum et prime materie s̄ etiā oīm p̄-

[illegible] et grauis q̄ creauit celū et terrā terrā in principio in summo disposuit et yrbores ac arbores eorum que fructus producant et h̄ in hys [illegible] secta itaque tñ venenū infundans discordias a lege xp̄i negās deū creatorē celi et terre et patrē ex scd̄m sarracenos null⁹ sit pater sine coytu. Hūc errorē xp̄i inuenerūt a iudeis quos secā machometus habuit socios ve sup̄ patuit cū de eius origine ageret̄. exceptis q̄ quidam iudeis negāt esse patrē creatorem celi et terre. Q̄d aūt xp̄ianū tenēt fideliter in vnitate essentie eē tres p̄sonas realiter desinentes p̄ relationes originis sarracenorū cū iudeis nō [illegible] ostendetur.

De [illegible] sarracenorū in eodē et quō ex alchorano ostendatur q̄ ihesus xp̄s est filius dei.

Secundum articul⁹ est. Et in ihesum xp̄m filiū eius vnicū dnm nostrum. Hūc apposuit in simbolo andreas apostolus [illegible] patiens est q̄ corp⁹ humanus regeret et integra mēbra gubernat. sic credere ihesū xp̄m esse filiū dei vnū augmentat corp⁹ ecclesie misticū q̄d primo erat in vna gente modica iudeorū sed mō per hanc fidem p̄dicatā se extēdit ad multitudinē gentiliū cōuersor. Item per [illegible] theologica que e ipsis sanctorum qui p̄ actiones [illegible] sunt omnino insignia. que in sua cōuersatiōe et in sua passione resurrectiōe et ascēsiōe oīs dat in se omnē sententiā reprimūt et fulgorem elementis cōtinuit decere cū applo ad philippēn. iij. nostra cōuersatio in celis est. Et ad idē alios trahūt docētes ut y̆sa ij. Venite ascēdam⁹ ad mōtē dnī et ad domū dei iacob vñ aūt. xliij. tripliciter sol exurēs mōtes [illegible]

[illegible] sicut [illegible] oculos [illegible] celestes [illegible] predicatores triplicater quorum sol iusticie dum in eis facit ydoneos scilicet ad fidem et ad operacionem et ad predicacionem virtutisque et consilii [illegible] et [illegible] in [illegible] tenebris q̄ excecant oculos nocte idest malorum. Est ergo hic sensus articuli Credo in ihesum xp̄m filium eius idest patris vnicum dominum nostrum. Unde augustinus libro de simbolo cum audis dei filium cognosce deum si enim est verus filius est illud quod est pater. Et ergo pater est deus filius est deus vnicus idest vnigenitus. In quo ostenditur quod licet a patre [illegible] dicatur filius et spiritussanctus tamen est vnum vnus [illegible] a patre per modum generacionis ihesum xp̄m dominum scilicet iure creacionis gubernacionis et vlterius redempcionis. Est autem dominus mercatum et hoc non appropriatur filio [illegible] pater [illegible] filius, dominus spiritussanctus. Et est triplex creatura et hoc appropriatur vt eciam in quantum homo dicatur dominus creature. Math. vltimo. Data est michi omnis potestas in celo et in terra. psal. [illegible] mistis. Omnia subiecisti sub pedibus eius: Glosa potestatem ei omnia subiecisti vt omnes eum adorent. Nostrum dicitur propter participacionem nostre nature scilicet humane et propter operacionem misteriorum redempcionis in assumpta carne quod sibi venit in vnitate persone non pater nec spiritussanctus. Ad huius autem articuli expositionem maius simbolum addit plura dicens Et in vnum dominum ihesum xp̄m et cetera. Exprimuntur autem ibi de filio secundum diuinitatem quinque ad excludendum quinque errores aureos [illegible]. Primus est quod non est eiusdem substancie cum patre contra quod ibi dicitur et in vnum repete deum cum patre. Secundus error est quod filius est minor patre contra quod dicitur dominum nostrum ihesum xp̄m. idest equalem patri et spiritusancto in dominio et potencia. Tercius est quod non est filius naturalis sed adoptiuus contra quod dicitur filium dei vnigenitum. Quartus est quod est natus ex tempore non ab eterno contra quod dicitur et ex patre natum ante omnia secula. Quintus error est quod est pura creatura dicit enim quod si filius esset a patre et filius naturalis cum nullus pater sine sui diminucione et diuisione generet filium equalem sibi. et illud de deo dicere [illegible] quod deus pater [illegible] habuit filium naturalem. contra quod dicitur deum de deo lumen de lumine. sicut enim lumen sine

sui diminucione generat aliud lumen sic pater filium. [illegible] attribuunt creacioni. Ex hodierno autem errore [illegible] dicere xp̄m esse puram creaturam et non esse deum [illegible] quod dicitur deum verum de deo vero genitum [illegible] consubstancialem patri. i. eiusdem substancie cum patre per quem omnia facta sunt. Augustinus. Si per ipsum facta sunt omnia ipse non est factus ipse non est creatura. dicitur tamen filius factus secundum humanitatem ad romanos primo et in pluribus aliis locis. Et ex machometus fuit hereticus arrianus instructus vt supra patuit per [illegible] [illegible] dicit ihesum xp̄m puram creaturam et sic [illegible] [illegible] asserunt xp̄m non esse filium dei [illegible]. Unde azoara capitulo. xxi. Constat [illegible] vnum esse necessarium omnibus qui nec genuit nec generatus nec habet quem [illegible]. In [illegible] quod dicentes xp̄m ihesum marie filium deum [illegible] mendaces et increduli [illegible] sunt. [illegible] [illegible] vestrum credit [illegible] quisquis sociauit [illegible] [illegible] sibi reparatur in ignem ibit eternum et in pluribus aliis locis similia verba profert sed maxima et iniquitas sibi quod veraces ostendunt qui confessi sunt ihesum xp̄m esse verum [illegible] reperti sunt. Et ne hoc verius [illegible] plures [illegible] [illegible] bonis vero [illegible] est bona [illegible] et nihil in [illegible] [illegible] de diuina natura nec de eius eterna emanacione et [illegible] [illegible] israhel in deum meum [illegible] vestrum credite. non ex hoc sequitur xp̄m non esse deum et dei filium. [illegible] [illegible] deum a patre scilicet vnum et eundem deum [illegible] [illegible]. alium tamen in persona. et licet ex dictis in [illegible] [illegible] [illegible] quod ihesus xp̄s est verus filius dei. Ad confusionem tamen sarracenorum oppositum asserencium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] obmutescunt. Dicitur enim in alhorano in [illegible] [illegible] angelis [illegible]

[illegible] parturit et post partum [illegible] omnes mulieres et post dixerunt angeli marie: deus euangelizat vel annunciat tibi de verbo suo cuius nomen erit ihesus xpus filius marie. Et in capitulo elucya dicitur: nos dicimus de deo nisi veritatem quod ihesus xpus filius marie est nuncius dei et verbum dei quod ipse posuit in ea per spiritum sanctum. Asserit igitur omnino quod ihesus xpus sit verbum dei. Querendum ergo quid sit illud verbum dei. An verbum dei accidentale vel potius personale et reale. Si dicunt sarraceni quod est verbum dei vocale tantum et accidentale, hoc non potest dici, loquitur enim de deo alchoranum et etiam euangelium singulariter ut de uno verbo tantum. Verbum autem dei vocale et accidentale quod a deo est non est unum sed multa. Omnia verba bona et sancta et vera possunt dici verba dei. Item non esset specialis causa commendandi xpm quod alchoranum intendit singulariter commendare quod verbum dei dicatur quia verba dei dicta non solum xps sed etiam alij prophete dixerunt verba dei. Si autem accipiatur substantialiter et proprie et personaliter sic verbum dei est eternum et verus deus. Sicut verbum quod egreditur de ore corruptibilis hominis corruptibile esse necesse est. Sic verbum quod ab eterno procedit de ore dei per quod creauit celum et terram et inter media ut verbo utar alchorani necesse est esse incorruptibile et eternum quicquid autem ex deo procedit essentialiter est deus. Unde cum verbum aliquo modo differat a dicente et concipiente verbum et in dei essentia non potest esse diuisio vel distinctio oportet quod ibi sit differentia personalis et quod verbum a dicente proprie et sola relatione distinguatur. Hoc est autem verbum quo deus omnia fecit et dixit fiat et fit sicut in alchorano dicitur. Et in hoc conuenit alchoranum cum euangelio Iohannis quod dicit omnia per ipsum facta sunt. Quia igitur a dicente verbum procedit et intellectu [illegible] tur in similitudine nature et speciei dicitur filius. Unde est quod verbum dei dicimus filium dei. Sed si sol de se generaret talem splendorem qui esset sol illius solem et splendorem diceremus filium solis. Et in hoc tantum est differentia quod creaturis in quibus differt esse et essentia non potest multiplicari suppositum sine multiplicatione nature ut homo generat hominem. Deus autem in quo est idem esse et essentia cum ex se generat verbum quod deus est, ut dictum est, non generat alium deum quia diuina essentia nec diuisibilis est nec multiplicabilis [illegible] Diuina essentia non est multiplicabilis quia est de se hoc et quodlibet quod est de se hoc sicut sol est incommunicabile et implurificabile. Natura vero humana que non est de se hoc sed contrahitur per hoc ideo plurificatur. Dicamus ergo quod deus [illegible] et verbum [illegible] quod deus est sed non alius deus, sed est alia persona sed non alius deus. Machometus autem quando audiuit quod xpiani dicebant deum habere filium nesciens [illegible]

Et ideo nullum aliud argumentum inducit nisi quod deus non potest habere filium quia non habet uxorem et hoc pro efficaci argumento frequenter satis repetit. Hoc argumentum est simile ac si diceret quod deus non est substantia quia non habet accidens vel quod deus non viuit quia non comedit vel respirat et talis ymaginatio fantastica est et fatua et hoc intellectum et rationem contemnens. Non enim xpiani dicunt deum filium tamquam [illegible] a sole et verbum a dicente ut dicta. Quasi omnia nasci et generari dicuntur et non ex femina vel muliere filius enim splendor est et verbum etiam in patrino coeternus et consubstancialis et coequalis et machometus etiam non recolunt quod dauid quem tantum commendat dicat deum habere multos filios adoptiuos preter filium naturalem dicens. Ego dixi dij estis et filij excelsi omnes et tamen non ex muliere. Item machometus dicit quod virgo maria potuit habere filium sine viro numquid ergo potuit cogitare quod deus potuerit habere filium sine muliere. Preterea dicit machometus de deo in capitulo elnemini quod si deus haberet filium totus mundus esset in periculo esset cum [illegible] ponit nisi quod deus non haberet filium nisi malum et contumacem et inobedientem et non quidem dicimus quod filius dei est verbum dei et ars patris per quam omnia operatur. Verbum sic conceptum et ars operationis etiam in homine numquam discrepant ab intellectu procedente, nisi forte machometus blasphemando dicat quod deus a conceptu discordat a suo intellectu et sua conceptione contradicat ei. Item cum ihesus filius marie sit verbum dei ut dicit machometus et verbum dei ut declaratum est filius dei, quare ergo non dicit machometus quod deus non potest habere verbum quia non habet uxorem. Sicut dicit quod non potest habere filium quia

[illegible] nõ h3 ĩ[illegible] verũ. dicit machomet[illegible] q[illegible] dicit q ihesus xps est fili⁹ marie et q est verbũ dei sed nõ intellexit. Si intellexisset di[illegible]xisset ex quo est filius marie est ver⁹ homo et ex quo est verbũ dei est verus deus. Non eñ est deus cõposit⁹ vel imp[er]fect⁹ vt hõ. cui⁹ verbũ et cõceptus mentis et oris et operis est inherens sicut accidens. et ideo nõ hõ verbũ aũt dei est subsistens et quicquid est in deo est. Vñ verbũ dei est deus Intellectus dei est deus et operatio dei est deus. Pro[bat] ergo cõ[tra] sarracenos quomõ deus p[otes]t habere filiũ l3 nõ habeat vxorẽ et quõ etiam ihesus fili⁹ marie est verus filius dei naturalis.

De tercio articulo fidei et de p[ro]prietatibus caladonij

Tercius articulus fidei est. Qui cõceptus est est de spũsancto nat⁹ ex maria virgine. Hunc apposuit in simbolo Iohannes euãgelista. Iste articul⁹ est tercium fundamentũ cuitatis ihrl'm superne et est figurat⁹ per terciũ lapidẽ preciosum q̃ dicit[ur] calcedonius Hic eñ lapis valet cõtra illusiones demonũ et vertices cõfirmat vt dicitur in lapidario. Sic et fides huius articuli valet cõtra illusiones demonũ que sepe iudeos [illegible]dificauerũt vt crederẽt plures esse xpos in lege p[ro]missum sicut patuit latissime in primo et tercio libro. xp̃iani vero hanc fidem amplexãtes nunq̃ inueniũtur illusi. aliquã q ihesum xp̃m in messiã recipientes. et sicut nõ patitur illusionem sic etiã non patitur destructionẽ virtutũ sed eas firmissime cõfirmat in omnib⁹ fidelibus. Preterea lapis, scdm ysidorũ est lapidib⁹ et ardentibus similis pallens lucerne vt dicit hec glosa. Calefactus aũt a sole vel digitis [illegible] paleas et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] virtutẽ theologicã que est caritas [illegible] decerit ab ipsis eclata q̃si pallet in lucerna. [illegible] ad aliqs [illegible] [illegible] apparet que non [illegible] [illegible] nõ [illegible] [illegible] ad cor. [illegible] caritas omnia [illegible] vt [illegible] gloriã nec recipit nec retinet hec [illegible] de xp̃i incarnatiõis [illegible] et [illegible] a spũsancto igne inflãmata peccatores sibi cõiungit [illegible] non solũ amicos sed etiam inimicos p[ro]pter deum cara [illegible] cõiungit. Item p[re]dicaus [illegible] [illegible] [illegible] Habe [illegible] [illegible]

est in vero hõie de spũsancto. Et nota q cum dicimus natus de spũsancto q aliud q est ex aliquo aut est ex eius substãtia vt fili⁹ ex patre aut ex ei⁹ potestate vt ex deo omnia et sic sumitur hic. de. q[uia] potestate et operatiõe spũsancti cõcept⁹ est xp̃s. Ideo xp̃s nõ dicitur filius spũsancti. In simbolo vero niceno explicat iste articulus sic. Qui p[ro]pter nos homines et propter nostram salutem descendit de celis Et incarnatus est de spũsancto ex maria virgine et homo fact⁹ est. Vbi nota q descendere dicitur de filio dei non p[ro]prie sed transsumptiue ad significandum incarnationem. sicut eñ quis descendit de sursum ad deorsum tendit sic cũ deus factus est homo de⁹ qui est sup[er] omnia in fimã sibi naturã vniuit nihil ergo aliud est hic descendere q̃ in carne humili apparere in hoc articulo cõcordãt sarraceni cũ xp̃ianis. cõtra ad hoc q xp̃s ihesus fuit cõcept⁹ de spũsancto et natus de maria virgine et q ẽ messias in lege p[ro]missus q[uo]d vt clarius videat. Notandũ q fuit quidẽ iude⁹ toletan⁹ nõie samuel qui quãdã disputationẽ singularẽ habuit cõtra quẽdã sarracenũ nõie albucasem apud [illegible] [illegible] Isti eñ cõferentes de veritate vtriusq[ue] legis cõmunicauerũt inter se libros suos. sic q iudeus legẽ sarracenis habuit et tradidit sibi trãsũptũ scdm q veraciter habetur apud iudeos. et sarracen⁹ legẽ alchoranũ iudeo et tradidit sibi trãsũptum scdm q veraciter habẽt apud sarracenos Deinde ipsis abscentibus adinuicẽ lr̃is disputauerũt de veritate vtriusq[ue] legis et inter ceteras p[ro]bat⁹ iude⁹ cõtra sarracenũ nihil p[ro]bare q xp̃s ihes⁹ est ver⁹ messias sarracenorũ et q sarraceni false et cõtra veritatẽ viuũt sicut docemur per alchoranũ quẽ mihi legisti cui⁹ transumptũ in arabicas cõscriptum quẽ apperuimus et apud me recõdidi habeo tibi duo p[ro]bare intendo. Primo q xp̃s quẽ colunt xp̃iani ẽ vester verus messias et sibi credere debetis et ipsũ tanq̃ verũ deũ et hominem adorare et recipere et cũ hoc p[ro]bauero licet scdm intentũ l3 vos nunc liere et cõtra veritatẽ viuere nõ [illegible] p[ro]bationib⁹ [illegible] [illegible] [illegible] meis intẽdo adherere. Quãtũ ad primũ [illegible] q [illegible] [illegible] [illegible] in alchorano vero [illegible] [illegible] mihi q [illegible] [illegible] in alchorano cõtra vos ideo [illegible] de medio [illegible] [illegible] isto q̃ sequunt[ur] de ihesu quẽ colũt xp̃iani [illegible] fidelẽ [illegible] p[ro]pter habent in [illegible] de familiaritate eñ machomet⁹ [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] virginē. Hec .i. ihesus messias habuit pote-statem a deo faciendi mirabilia sanandi omnem langorem et infirmitatē eiciendi demones [illegible] mirabilia que euāgeliū xpianorū cōmemorat [illegible] diuit quod hec idest ihesus sciuit et scit causas et secreta cordiū. Unde verba machometi sunt ista in forma. hec idest ihesus sciuit omnes libros et omnē sapientiā moysi et p̄dicationem et sciebat quid homines comedebant in domibus suis et quid reponebant in thesauris suis et hoc nō cōtempsit diuitias et obiecit omnes concupiscentias nec habuit delectationes que sunt occasio peccandi et causa inobediendi. et introducitur in alchorano illud euangeliū vulpes foueas habēt etc. eodem zachara quod ihesus fuit cōcept9 de spūsancto absq; viri semine et nat9 de maria virgine et de maria dicit machomet9 quod angelus gabriel dixit O maria deus elegit te et decorauit te gratia. et ornauit et preelegit sup omnes mulieres omniū seculorum mundo. et posuit te quasi unicū modū inter homines et angelos dei in paradiso delectationis [illegible] eodē zachara. xxvij. quod hec idest ihesus verbū dei est quod intellect9 nō vocatur hoc noīe nisi quod vocabit arabice hec idest ihesus ego sum substantia tua et ego dicam hoc ad me et purificabo te ab infidelib9. Et in zachara [illegible] qui nō intigerunt fecerunt ipsos hec idest ihesum et mariam. Scio enī quod hec omnia supradicta cōtinentur in zachara p̄dicta vero alchorani et omnia fideliter et veraciter sine diminutione nec additione recitaui. Dico ergo illos collo-go sic ihesus est de spūsancto zceptus sine viri semine de sancta zphetis nat9 de vir-[illegible] et messias promiss9 in lege a prophetis ergo in-[illegible] tur adorād9 et colēd9 in xpīa sctūs et de sanctis nat9 et messias et credend9 et recipiēd9 antecedēcia oīa habetis in alchorano vero et zphetis et vere et recte ergo et eūdē cōse-

quētiam recipere debetis et nō solū recipere sz fideliter opem oppositū facietis sub pal-[illegible] [illegible] et vos dicitis quod verū est [illegible] ab ipso deo et de baptismo ihesu missus ad bed aranduū dominū dauid ab ipso ihesu quod per falsos scriptores xpianis falsi hūt et machomet9 fuit plenus spū dei viui et missus [illegible] tatē ut ipse ihesus dixit discipulis Ego mittam vobis de pr̄e spiritū veritatis et docebit vos omnē veritatē et suggeret vobis omnia quecūq; dixero vobis Uolo aūt ostendere per alchoranū et p zceptionē ipsius machometi et per natiuitatem et genealogiā et per ei9 nutritionē quod talis nō potuit nec debuit ad hoc eligi. Nā manifestum est quod vos cōcedimus quod machomet9 est de genere hismael filij Abrahe et agar ācille. et in hoc dicimus quod ihes9 est ysaac et zara que erat vxor legittima ipsi9 abrahe et ideo de legittimo Machometus vero de zcubina quia de agar eodem zachara dicimus quod machomet9 fuit conceptus de peccatoribus et nat9 eo quod parentes sui erant ydolatre et gentiles de genere sarracenorū qui erant pessimi peccatores ut assertis Concedimus etiam quod cū esset iiij. annorum nutriebant eum in villa que dicitur bra [illegible] quidā peruersus iudeus genealogias qui nutriuit eū et docuit eum testamentū vetus seu legem mosaicā et instruxit eū arte seu scientia genealogica Postea fuit tradit9 iherosolem a quodā patruo suo qui vocabat sicut inuenimus quodā falso xpiano qui erat monach9 [illegible] nosq; et docuit ipsūz pueriter oēs regis [illegible] simus fecerūt in egyptum quia fames valida oppresserat totam arabiam et iuuenis est audiens regine vidue nomine Cadiga [illegible] Ecce aspicite qualiter et a quib9 conceptus et quomodo natus et nutritus a quibus instruct9 et quam doctrinam secut9 et nunquā a deo purgat9 nec illustrat9 qui a de eius electione a deo nec de plenitudine spiritus dei in eo vos nō habetis aliquod scriptum sicut in alchorano in quadā clausa quod in vocatis

clericus mihi confitentis quod ipse de seipso dixit quod omnia que mandabat et predicabat et docebat archangelus gabriel predicabat et revelabat sibi de celo. quantus ergo fuit iste seductor machometus et qualis fuit rogo vestris aspicere et clare videbitis satis considerans quod talis ad tantum munus elegi valuit hec unde ubi. Sed adduntur ad hec rationes alie convincentes. Prima quia spiritussanctus non potuit esse voluptuose vite et viciosissime secte doctor qualis est machometus et eius lex ut supra visum fuit in secta et tertia consideratione. Secunda quia paraclitus spiritussanctus docuit apostolos iohannis xiiij. et xvi. docebit vos omnem veritatem. Machometus autem non vidit appostolos nec conversatus fuit post eos vitra sex centos annos ut patuit supra consideratione prima articulo iij. scilicet de origine machometi quod adveniens. Tercia ratio est quod paraclitus spiritussanctus nunquam fuit missus nullius diaboli. Sed machometus fuit missus nullius hominibus et diabolus ipso teste in alcorano azoara .xvi. non ergo fuit spiritus veritatis missus a ihesu. Et sic patet quod ihesus christus dominicus non solum est verus messias christianorum et iudeorum sicut in primo libro ostensum est sed etiam est verus messias sarracenorum ut nunc ex alchorano declaratum est precipue de spiritusancto, et de maria virgine matre. Sunt in discordes a christianis in hoc quod exponitur in maiori simbolo scilicet qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de celis et incarnatus est ex virgine et homo factus est. quia cum ipsi negent christum esse filium eternaliter generatum ut supra patuit negant consequenter incarnationem filij dei. Dicunt enim quod non fuit aliqua necessitas quod propter homines deus incarnaretur. sed quod ipse homo qui peccavit ageret penitentiam et satisfaceret pro peccato.

Oportet ergo istis desuper ostendere necessitatem incarnationis. et quod nec angelus nec omnes angeli boni et mali. nec primus homo nec omnes homines pariter simul unica penitentiam agentes potuerunt satisfacere pro peccato primi hominis sicut et dicat unus ex sanctis in suo tractatu contra sarracenos. Unde capitulus indicabis [illegible] [illegible] [illegible] hec est enim propria excellentia legis evangelice [illegible] sicut ostendas omnes que facta non fuit tempore legis moysi. sed fuit facta et impleta tempore euangelij. Et cum res post quam facte sunt omnibus representantur manifestius quam antequam impleantur propterea propinquum est [illegible] non implere in scripso. sicut propinquus filius iudeus christus. Sic enim declaravit ipse iohannis baptiste qui venit ad suum baptismum quia cum iohannes diceret sibi. Ego a te debeo baptizari et tu venis ad me. Respondit ei dicens. sine modo sic decet nos implere omnem iusticiam mea vij. Sed quo posset exprimere quanta est ista iustitia. Quis potest ponere linguam in tam altum misterium presertim cognoscam insufficientiam meam modicus ad explicandum. sed confidens de divina pietate que illuminat accedentes ad se et quod quando cum humilitate accedit homo ad eius altum manifestat ei deus plus qualitatis. dicemus et dicimus quod cum peccato [illegible] cas que per legem euangelicam declaratur non incipiendo in gradu altiori qui est redemptio sanctorum angelorum sed hominum qui erant in dura servitute propter peccatum primi hominis quod quia voluit plus obedire diabolo quam deo comedendo de arbore non concessa. et quia non servavit paradisum terrestrem in quo positus fuit operaretur et custodiret illud. sicut fit de illo qui dato sacerdotes castro pro quo fecit homagium inimicis suis committit proditionem suo principi quod ipse et sui filij tradunt exilio extra regnum posita extra graciam domini sui. sic fuit iusticia. quod primus homo et omnes ab eo descendentes essent filij per naturam volo dicere quod nascerentur in peccato per naturam sicut eorum pater vero humanitate deliberata voluit esse ipse, fuissent filij ire. sed si postquam creuissent et fuissent intelligentes quod in etate [illegible] vellet [illegible] fuerunt mancipare permanere filij ire vel esse filij gratie. taliter nouiter sicut volendo audire doctrinam dei et servando mandata eius et si obedissent diabolo sicut eorum pater fecit plus quam deo adimplendo sua carnis desideria et non spiritus quod semper permanerent filij ire sicut nati fuerant non digni habere regnum dei cum ipsi sunt filij perdicionis. et viua que deliberatione voluerunt plus societatem diaboli quam dei. Sed [illegible] [illegible] habeant societatem in alio damnatam cum eis ad penas infernales. In hoc tamen sunt filij ade maior miseracio quod filij ceteris perdicionis. qui licet non committant proditionem sicut pater fecit primo displicent eis quia [illegible] num expulse relegantur. talis pena extitit inde

[illegible] nolendo qꝫ haberent in suo regno filij sui, ꝑ [illegible] fuit exclusus a paradiso ita descendentes ab eo solummodo qꝫ sunt filij sui qꝫ eo essent in⸗digni regno dei. Et qꝫ hec pena est tam grandis cum sit tam ꝑpetualis exclusio hominis a paradiso, et similiter qꝫ est tam vniuersalis [illegible] in hoc mundo genitis sicut adam suos ꝓprios filios generauit ostendit magnitudinem pec⸗cati, ꝓpter quod tam grandis pena fuit im⸗posita. Ne omnes hoies perirent necessaria fuit reconsiliatio per quam homines fuissent in gratia dei qui per naturam nascebantur in ira sua. et cum reconsiliatio requirat condignam satisfactionem et satisfactio ꝯdigna est qꝫ re⸗[illegible] poris ante offensam nō debebat. sicut in le⸗ge ꝑcepit deus restituere quinqꝫ boues pro vno et iiij oues ꝓ vna ꝓut dicit ꝑ. ꝓpter quod in regno tenent pro illa lege septenarium qui⸗[illegible] tio satisfactionis vꝫ esse scdm ꝓditionem pec⸗cati, grande peccatum grandem requirit satisfactio⸗nem. Cum ergo peccatum primi hominis fuit tam magnum comprehendens oēs ab eo descen⸗dentes qꝫ ipse nō poterat satisfacere pro seipso qꝫ ad satisfaciendum nō habebat quid daret de suo quod prius nō deberet deo quam quia [illegible] erat. Unde si pro seipso nō poterat satisfac⸗re multominus pro toto genere humano facto seruo diaboli ratione sui peccati, ergo ut re⸗conciliatio fieret requirebatur satisfactio debi⸗ta restituendo quantum fuit quod accepit vel quantum fecit de dampno et vltra hoc aliquam rem [illegible] nō potuit facere adam nec aliquis suorum filio⸗rum: qꝫ quo debebant deo quicquid habebant. Et quilibet ut saluet vel nō sed cum maxime [illegible] manifestant sacra scriptura qꝫ si fuerint in ci⸗[illegible] sua iustitia liberabunt animas suas sed nō po⸗terunt liberare animas filiorum et filiarum suarum. [illegible] habet satisfacere sint duo scꝫ qꝫ sit ille qui vꝫ satisfacere et sit ille qui pōt satisfacere. quia [illegible]

qꝫ ille q̄ habebat satisfacere ꝓ peccato ade cum adam fuerit hō qꝫ fuisset non angelus q̄ nō debebat satisfactionem sed qꝫ fuisset hō ex quo homo fuerat qui peccauerat. Item req̄rebatur secundo qꝫ fuisset talis hō qui posset satisfacere et cum purus homo satisfacere nō posset ex quo deo debebat totum qꝫ in eo erat et satisfactio requirit ratione offense quam pec⸗cator facit qꝫ det vltra et amplius quam accepit vel fecit de dampno peccando. Unde hac eadem ratione quilibet angelorum non poterat satisfa⸗cere cum vnusquisqꝫ eorum deberet deo quicquid habebat ex quo ab ipso deo receperat quia esset ille qui nihil deberet deo vt sic posset sa⸗tisfacere. certum est qꝫ in omnibus creaturis nō pōt inueniri vna sola que deo nō debeat ali⸗quam rem cum oēs ipse debeant deo quicquid habent ex quo ab ipso receperunt propter quod deus solus est qui nihil dꝫ deo cum deus a se ipso habeat suum esse et nō ab aliquo alio qꝫ interrogans omnibus intellectum ꝑcipientibus sunt hoies sunt angeli boni et mali si ipsi dederunt esse deo vel aliquam rem ꝓpter quam antequam deus daret eis esse quod habent deus eis aliquid deberet. omnes respōderent ipse solus fecit nos et nō ipsi nos. Et ideo nos debemus et quicquid habemus ex quo ab eo recepimus et ipse nobis nihil debet qꝫ nihil ei dedimus. Hac ergo ratione clara existente. qꝫ solus deus est ille qui nihil dꝫ alicui. nec si⸗bi ipsi cum ille qui debebat satisfacere ꝓ pecca⸗to primi hominis et omnium aliorum requirebat quod nihil dꝫ deo et solus deus est iste ergo neces⸗sarium fuit. et sic omnibus modis expediebat qꝫ satisfactor ꝓ genere humano foret deus et homo. hō. quia homo fuerat qui peccaue⸗rat et sic homo satisfacere debebat. deus qꝫ ipse solus est qui nihil dꝫ deo. et sic pro satis⸗factione hominis peccati poterat dare de gra⸗cia dando de suo quod nulli debet. hoc in⸗tellectu debemus considerare. ex quo homines non poterant esse deo reconciliati nisi per ipsū met deum qꝫ nō erat q̄ satisfacere posset nisi ip⸗[illegible] ipse deberet satisfacere ꝓ peccato primi hominis [illegible] in diaboli opportꝫ ad cognitionem huius videre et attendere principium et ꝯditionem peccati quod fecit primus hō. Et est qꝫ in hoc facto ꝯparent duo scꝫ deus q̄ dedit preceptum primo hoi qꝫ starent pa⸗radisum et qꝫ nō comederet de arbore vetita.

Consenserit h[om]o qui peccauit et fecit seruitium suu[m] per deu[m] et d[omi]n[u]m. Co[n]cludit Tercio dia- bolus [illegible] uni mulieris temptauit homines et fecit q[uod] [illegible] hominem et diabolo sic est q[uod] in casu explica- to nulli eor[um] facta fuerat aliqua offensa im- pleta volu[n]tate cuiuslibet eor[um] faciendo qui- libet quod volebat q[uod] homo co[m]placuit sue vxori plus appetendo perma[n]ere in gr[ati]a sua et amore q[uam] deo obedire. Diabolus similit[er] impleuit volu[n]tate[m] sua[m] habita victoria p[er] eu[m] desiderata. Verumta[men] hoc est veru[m] q[uod] quilibet eor[um] fecerat grande[m] offensam deo [contra] cuius volu[n]tate[m] ambo fecerunt. Primus ho[mo] quia voluit plus obedire sue vxori q[uam] deo faciendo volu[n]tate[m] diaboli et diabolus quia cum deceptione [contra] volu[n]tatem dei tulit seruum ei[us] et fecit seruu[m] suu[m]. et sicut deo fuerat facta offensa per vtru[n]q[ue] si ambo voluissent re- co[n]ciliari oportebat pro ambob[us] fieri satis- factione[m]. Sed cum diabol[us] noluisset deo re- conciliari ymmo placebat sibi semper inimi- cus dei permanere quia nolebat recognoscere peccatu[m] suu[m]: quod no[n] erat in hoie cum desi- deraret liberari a dura seruitute qua[m] sustine- bat stando in potestate diaboli. Ergo cum solus ho[mo] peniteret de peccato per eum facto vt fieret reconciliat[us] deo [illegible] de duo- bus modis vel q[uod] primo fuisset facta debi- [illegible] bolus per iusticia[m] p[er]deret dominiu[m] quod [illegible] absoluta sine aliqua satisfactione remaneret ad[huc] offensam sibi facta[m] et per vim exquo est potentior diabolo liberaret primu[m] homine[m] a subiectione sua ex quo iam vict[us] fuerat iuste erat ei[us] seruus no[n] reputaret tamen q[uam] dubiu[m] aliq[ui]d q[uod] deus posset per talem modu[m] libera- re primu[m] homine[m] a subiectione diaboli et re- conciliare sibi si in[de] ex aliq[ua] principis mag- ne potestatis plus reputat ad laudem q[uod] sit iustus q[uam] q[uod] sit potes potestate sine iusticia tyrannide reputata cu[m] deus non solu[m] iust[us] sit ex necessario est iust[us] et talis sumus iust[us] q[uod] no[n] pot[est] dici de[us] nisi intelligat[ur] iust[us]. Oportet ergo intelligere q[uod] in reconciliatione hominis interueniret iusticia que primo poterat intel- ligi si deus fiat mag[is] o[mn]i[u]m potens et iust[us] diabolo et homini ex quo quilibet eor[um] offe[n]- derat cu[m] debit pena[m] et tormentu[m] s[e]c[un]d[u]m homi- nis peccatu[m] per eos co[m]missu[m]: diabolo in per- nam peccati quod co[m]miserat tolle[n]do hominem per vim et [contra] tota[m] sua[m] voluntatem a suo dominio. et homini fiat p[er]ditio nolendo eu[m] [illegible] suo s[ed] q[uod] remaneret exilio relegat[us] pro semp[er]. Sed cu[m] deus sit no[n] solum dux potens s[ed] in- super iust[us] et pater misericordie. Ex quo homo [illegible] sepius no[n] poterat satisfacere nisi dei pote[n]- [illegible] a diaboli potestate. Sic tamen q[uod] talis libe- ratio in sepe[rar]et[ur] iusticia q[uod] diabol[us] tene[n]s homines in sua seruitute no[n] posset reclama- re q[uod] ei esset facta iniusticia. nec facere aliq[ua]m querela[m] que fuisset iusta cu[m] hoc fuerat vera- tas q[uod] ipse[m]et deus attendens videns et p[er] uniuersa diabolus et homo sint illi qui in- trant in campu[m] conuenerunt vnus [contra] altera[m] et conditio certamen est si unus vincit altera[m] non occidit q[uod] victus sit seruus victoris. et cum arma primi hominis ut defenderet se essent fortiora ad defendendum se q[uam] arma diaboli in co[m]mittendo sive temptando. for- titudo eni[m] hominis et virtus inco[m]parabili- ter erat maior qua[m] diabol[us] cu[m] o[mn]ibus suis artibus et virtut[ibus] et si fuissent mille diabolus plus no[n] poterat homine[m] vincere nisi ipse vo- luntate [illegible] eius erat mi[n]us fortis q[uod] ipse et ipse voluit ab eo vinci Decebat iusticia q[uod] nullis e[st] seruus factus. ergo seruus diaboli et [con]sequenter o[mn]es ab eo descendentes ad habendu[m] liberatio- nem de tam mala seruitute ex quo per iusti- ciam homo erat seruus diaboli. oportebat q[uod] no[n] per vim sed per iustitiam fuisset libe- rat[us] de potestate. Et sic ut liberaret a diabo- lo requirebat[ur] ut interueniret iusticia no[n] mi- nus requirebat[ur] ut esset reco[n]ciliat[us] in gracia dei et q[uo]d esset deo p[at]ri pijssimo et iudici iusto. [illegible] homines peni[tentiam] requirebat[ur] q[uod] fieret p[ro] hoie[s] qui [illegible] ab eo diabol[o] deo q[ua]ntu[m] tant[a]m et maiore[m] lau- di [illegible] dei cu[m] [con]uersio. Talis ergo satisfactio[n]e requisita vt gen[us] humanu[m] reco[n]ciliaret[ur] deo ut dictu[m] e[st] q[uod] fuerat facta offensa deo p[er] vtru[n]q[ue] s[cilicet] diabolu[m] et hoie[m] no[n] oportet dicere q[uod] diabol[us] vellet facere hanc satisfactione[m] ex quo nolebat ho- mine[m] liberum ab ei[us] potestate et reconciliari deu[m]

qua [illegible] super omnes homines per cum [illegible] defendi et ideo displicens erat eorde si [illegible] fieret reconciliatio cum ipso homo perderet dominium suum quod super ipsos tenebat. Item hanc satisfactionem ipse non poterat facere cum ad satisfaciendum [illegible] quod vellet parcere offensam et facere id ad quod requirebat [illegible] quod si innocens vel is qui displicet roget pro inimicitie plus provocat ad iram eum quod rogat. et hoc est manifestum quod dyabolus voluntarie erat inimicus dei parcens semper quod ei fieret offense quantum plus potest. Sic ergo patet quod diabolum qui peccaverat ex quo ipse non requirebat ymmo sibi displicebat et abhorrebat hominis reconciliationem et non nimis suam non poterat fieri satisfactio hominis. Ex alia enim parte si omnes angeli non poterant facere talem satisfactionem quia nihil habebant de suo quod darent deo quod diabolus poterat qui ultra hoc abhorrebat quod aliquo tempore talis satisfactio fieret. Videamus ergo de homine qui fuit secundus in peccato commisso huic non debebat [illegible] quo quod servabat servitutem eius humillimam de sacrebat [illegible] et potestas fuit supra offensam est. Ipse ergo et omnes homines ab eo descendentes angeli etiam non potentes implere requisitam satisfactionem quod ergo restabat ex quo non erat alius qui posset satisfacere nisi solus deus nisi quod primus homo et omnes alii ex toto remanerent perditi si non deus vellet satisfacere pro eis ex quo ipse solus poterat et nullus alius. Item conveniens fuit deum in carnari ut tanta humilitas in redemptione quanta fuit superbia in prevaricatione. Sed superbia nostra fuit quod homo voluit esse deus ergo tanta debuit esse humilitas ut deus fieret homo. Item hoc debuit facere deus ut vitaret inconvenientia quod sequebatur quia si deus non esset incarnatus ut satisfaceret pro homine pro hoc est vel quia non potuit vel quia nesciuit vel quia noluit. Si non potuit impotens fuit. Si potuit et nesciuit ignorans fuit. Si potuit et sciuit et noluit ergo crudelis fuit que omnia sunt magna inconvenientia in deo scilicet impotentia ignorantia inuidia. Patet ergo ex probabilis necessariam et valde fore convenientem incarnationem dei ut doceret se potius vincere per iustitiam quam per potentiam et ut ostenderet tanta humilitas in redemptione quanta fuit in superbia in prevaricatione [illegible] et aliis [illegible] dei in eo nimium inconveniens sit maximum impossibile.

De quarto articulo fidei et de [illegible] in eodem

Quartus articulus est. Passus sub pontio pylato crucifixus mortuus et sepultus. Hunc apposuit in symbolo Jacobus minor. Et hic articulus est quartum fundamentum civitatis iherusalem superne figuratus per quartum lapidem preciosum qui dicitur smaragdus [illegible] Prima quod inclinat ad castitatem. Nam expertum est frangi in pectore cum quo in gestans fornicatur. Secunda est quod morbum caducum curat. Tercia est quod tempestatem auertit. Quarta est quod in manibus verba persuasoria dat. Sic et vera huius articuli fides carnales voluptates reprimit secundum augustinum in quodam sermone de passione sic dicentem. Congruit deuotioni nostre ut qui domini crucifixionem celebramus summe reprimendas carnalium voluptatum eruerem in amplexibus feramus. Morbum caducum tollit quia christus mortem nostram moriendo destruxit ut dicit gregorius in prefatione paschali. Tempestatem non solum carnis sed etiam mundi et diaboli auertit quia nihil a deo quod non equanimiter tollerent si christi passio ad memoriam reducatur. Gregorius in omelia [illegible] dic ihesu vitium refugium singulare remedium deficiente sapientia mihi non sufficiente succumbentibus meritis illa succurrit eius in deficiente virtus mea non conturbabor non diffido scio quid faciam. Calicem salutaris accipiam dat etiam in causa fidei contra tyrannos contra hereticos et contra quoscumque alios persecutores verba persuasoria veritatis [illegible]. Ego dabo vobis os et sapientiam cui non poterunt resistere omnes aduersarii vestri hoc est in passione christi videns Stephanus quod omnes eius aduersarii [illegible] et spiritu qui loquebatur scilicet in ore eius [illegible] omnia viciat [illegible] quod omnes [illegible] omnes herbas et frondes [illegible] superat aerem etiam vicinum ex repercussione viridem facit nulla gemma gratior oculis [illegible] qui speculum ymagines reddit.

Angelicos qui corpus pedes et caput habent leonum currentes super terram ut leones et alas habent aquile quibus volant in aere auferunt hominibus sed admirationis populus. scilicet unius habens oculum pugnans contra eos eas aufert hec mors ubi est. Quarta virtus que dicitur castitas vel virginitas que virorum carnis integre servat et in anima dum penitentie motus malos castigat hec est gratior angelis et oculis christi quia virgines et casti sequuntur agnum quocunque ierit. Apoc. xiiij. et in se portat imaginem angelicam et christi. [illegible] non vincuntur [illegible] sed mens et intentio [illegible] a deo resistit et contradicit et carnem custodit illesam. qui autem tales sunt indivisi sunt sicut dicitur .i. cor. vij. Non enim habent duos oculos unum in terrenis et alium ad deum sed unum tantum et illum figunt in deum iuxta illud ps. Sicut oculi ancille in manibus domine sue ita oculi nostri ad dominum deum nostrum etc. Huic articulo nihil addidit symbolum minus. Concordat cum predicto articulo machometus in hoc quod concedit ihesum christum sub poncio pylato fuisse condemnatum morti. Discordat autem a predicto articulo passionis et mortis christi in alchorano azoara. v. et in pluribus aliis locis ubi in scripturis dicit quod quidam iudei voluerunt christum occidere et ipse callide se subtrahens [illegible] quem loco sui crucifixerunt putantes esse christum. Creator autem levavit christum ad se et est secum usque ad diem iudicii tunc scilicet sicut alii homines morietur et resurget. Sed in nullum inconveniens est sarracenos concedere mortem christi cum ipsi teneant quod non est filius dei unius sicut nec nobis christianis qui ipsum confitemur verum filium dei quod sit mortuus secundum humanitatem quia divinitas mortalis non est nec unquam moritur.

De quinto articulo et de proprietatibus sardonicis.

Quintus articulus est Descendit ad inferos tertia die resurrexit a mortuis. Hunc apposuit in symbolo beatus thomas. Et hic articulus est quintum fundamentum civitatis iherusalem superne figuratus per quintum lapidem preciosum qui sardonix dicitur cuius compositus ex duobus lapidibus est scilicet ex sardio et onice et est rubeus ex sardio et albus et niger ad colorem unguinis ex onice. Inter ceteras huius virtutes mirabilis est una potissima quod accendit animum ad gaudium quod trahit ex sardio. Sic et fides huius articuli accendit animos sanctorum patrum in limbo cum illuc christus descendit liberans vinctos de lacu in quo non erat aqua et hoc in figura veteris testamenti ut ps. zacharie ix. Vere magnum gaudium illorum fuit cum beatificati fuerunt in visione divina et deum [illegible] ducti a miserabili captivitate. Item accendit et animos discipulorum et sanctarum mulierum christo resurgente quia gavisi sunt discipuli viso domino Joh. xx. Omnes etiam fideles in fide huius articuli [illegible] portas inferorum non potuisse resistere salvatori descendenti nec potestatem mortis eundem resurgentem gaudentque sperantes resurgere quia christus resurrexit. Item prefatus lapis tricolor est subtus niger medio candidus superius rubeus. Et hic solus lapis preciosus in signando nihil cere avellit, per quod moraliter quinta virtus que est sanctorum patientia figuratur per quam ab inferioribus [illegible] a mundanis hominibus in despectu sunt nigri scilicet in medio. scilicet in corde suo candore conscientie sunt lucidi et ardore martyrii quo tamen ad superiora pervenerunt sunt rubei. Hec etiam virtus nihil avellit quia suis persecutoribus plene et ex toto corde remittunt iniurias quod dicit dominus Luce vi. dimittite et dimittetur vobis et eccl. [illegible] proximo [illegible] et tunc deprecanti tibi peccata solventur. et hec virtus bene quinta dicitur quia molestie circa quas est virtus patientie corporis exprimunt quod quinque sensibus agitur. huic etiam articulo nihil addidit symbolum minus ad cuius explicationem veritatemque quod dicit descendit ad inferos intelligendum est secundum animam humanitatis coniunctam corpore in sepulchro manente [illegible] divinitati unito quia quod semel assumpsit nunquam dimisit sicut est de toto resultante ex corpore et ex anima quia propter corporis separationem christus in triduo non fuit homo secundum doctorum concordiam in tertio sententiarum et quia nullus error circa hoc fuerat exortus. Ideo in symbolo cum dicit descendit ad inferos non fuit explicatum secundum aliquos. Sed contra hec difficultas quia non videtur hic esse articulus fidei cum iohannes baptista

de hoc dubitauerit dubitare autem de articulis fidei infidelitas est. Cum ergo constat ipsum fuisse fidelem et sanctum et de hoc dubitauerit videtur quod non sit articulus fidei quod autem dubitauerit patet per glosam super illud. Mirabantur in eo que veniunt? [illegible] dicit ibi glosa cum ab herode fuit occidendus et ad inferna descensurus debebat et nunciare inferno sicut se nunciauit superis an conueniat filium mori an alium ad hoc sacramentum missurus esset. Ad hoc respondet Alexander de [illegible] quod est dubitatio infidelitatis qua non [illegible] et est dubitatio pietatis et sic dubitauit iohannes querens ex amore et pietate in eo que veniunt? et licet non dubitaret sicut mater videns filium mortuum dicit an ne mortuus? filius meus. et hoc est quod dicit glosa non fide sed pietate dubitauit Crisostomus quod non pro se sed pro discipulis quesiuit. Hunc articulum non concedat machometus quia cum non concedat christum mortuum fuisse sed alium sibi similem ut dictum est in articulo precedenti. Ideo negat eum descendisse ad inferos et resurrexisse tercia die.

De vi articulo et de proprietatibus sardij.

Sextus articulus est. Ascendit ad celum sedet ad dexteram dei patris omnipotentis. hunc apposuit in simbolo beatus iacobus minor. hic articulus fidei est sextum [illegible] superius [illegible] per sextum lapidem preciosum qui dicitur [illegible] est [illegible] accedit et pellit timorem ac reddit [illegible] talis est fides huius articuli quod christi discipuli ex hac fide amore accensi timore [illegible] et ingenio illuminato hanc veritatem libere predicauerunt. Et ideo per hunc sextum lapidem optime figuratur sexta virtus fundatorum que est constancia martirum. Hic enim lapis [illegible] est [illegible] sanguineum colorem et ideo bene martirum [illegible] per hunc [illegible] qui [illegible] a mundo reputantur. Ipsi [illegible] quod infirmi mundi elegit [illegible] fundanda sua rubeo fluxu sanguinis [illegible] dicuntur bene fulgidi. Et ne mirum quod lauerunt stolas suas in sanguine agni Apo. vij. Et bene sexta virtus hic ponitur quia primus homo sexta die formatus eadem die peccauit et eadem die de paradiso eiectus est.

et christus sexta etate venit et sexta die martyrium [illegible] simbolum [illegible] Sed occurrunt hic tres difficultates quarum prima est secundum quam naturam ascendit christus in celum. Respondet quod sicut [illegible] conditionem ascendentis sic ascendit secundum quod homo fuit secundum naturam humanam que loco continetur et mouetur [illegible] non autem ascendit secundum naturam diuinam que est [illegible] immobilis et illocabilis [illegible] non secundum quod homo sed secundum quod deus [illegible] quod ascendit. Ascendit autem christus ad summam partem celi superiorem quia cum sit nobilissimum locum debet esse in nobilissimo loco qui est superior locus celi summum et sic intelligi debet illud ps. Ascendit super celum celi [illegible] celos non tamen autem ascendit corpus christi super omnem creaturam corporalem sed etiam super [illegible] excellit ad ephe. i. Constituit illum super omnem principatum et potestatem et super omne nomen quod nominatur in hoc seculo sed et in futuro [illegible] christus [illegible] ad [illegible] qui descendit ipse est qui ascendit in gloriam ad equalitatem patris secundum [illegible] non in re sed in noticia. tunc enim innotuit [illegible] verum christus secundum quod homo in loco supradicto residens [illegible] ad modicum tempus se transferat. Dico quod non est ascendendum secundum Richardum cum post eius ascensum [illegible] aliquomodo apparuisse aliquibus in hac vita nec apparet aliqua ratio [illegible] quod [illegible] ad [illegible] potest quod christus in celo nullum habeat [illegible] omnes electi respiciunt in faciem eius. Secunda difficultas est quid per dexteram intelligitur. Dicendum quod per dexteram intelligitur gloria vel bona [illegible] secundum Damascenum in. iij. vel beatitudo patris secundum Augustinum in libro de simbolo [illegible] operationis eius in dextero [illegible] secundum Augustinum [illegible] simbolo. Sedisse vero secundum Augustinum [illegible]

vel ergo eum vel [illegible] potestatem. Et natur filii secundum designat conditionem nature; pri mo secundum quod homo sedet ad dexteram patris, i. in equalitate patris. Secundum est quod homo sedet ad dexteram patris i. in potio ribus bonis patris pre ceteris creaturis, i. in maiori beatitudine habens iudiciariam potestatem. Et vero designat virtutem sup positi sic etiam secundum quod homo sedet ad dex teram patris secundum equalitatem hono ris, s. in quantum in eodem honore venera tur filium dei cum natura assumpta. Et predictis patet quod quocumque predictorum modorum sumatur [illegible] ad dexteram significat habere beati tudinem quandam demonstratiuam potestatis quod nulli alii nec angelis nec hominum conuenit nisi soli christo Unde ad hebreos primo Ad quem aliquando dixit angelorum sede a dextris a dextris meis. i. secundum glosam in potio ribus bonis. potest tamen dici quod omnis san ctus qui est in beatitudine est constitutus ad dexteram dei secundum illud Math. xxv. sta tuit oves a dextris. Tercia difficultas est v trum possit dici patrem sedere ad dexteram filii. Respondetur quod non [illegible] ad dexteram [illegible] [illegible] et spiritus originantur a patre et non est econuerso. sed et spiritussanctus potest pro prie dici sedere ad dexteram patris vel filii licet secundum quandam appropriationem at tribuatur filio cui appropriatur equalitas. Unde augustinus dicit quod in patre est vni tas in filio equalitas in spiritusancto vnitatis equalitatisque connexio. [illegible] credat machometus quod credit quod ibetus christus ascendit ad celos in corpore et anima vt patet in alchorano [illegible] iiij. non est rei veritas quod mortuus fuit sed deus eum assumpsit sibi [illegible] discordat in hoc salhec in sessione filii ad dexteram patris cum asserat ipsum collo catum in primo celo et [illegible] qui ibi erat [illegible] quod iohannes baptista. Non enim [illegible] et vidisse in [illegible] celo [illegible] cum ipse ascendit et visitaret deum et quomodo secum locutus est vt patet in libro qui dicitur scala machometi distinctione. iij. de quo dic tum est supra consideratione. iiij. circa de fun damento legis machometi inquirebatur.

De vij. articulo et de natura christiani.

Septimus articulus est. Et inde ve nturus est iudicare viuos et mortu os. Hunc apposuit in simbolo beatus phi lippus. Et hic articulus fidei est septimum fundamentum ciuitatis hierusalem superne figuratus per septimum lapidem preciosum qui dicitur crisolitus. cuius virtutes inter ceteras mirabiles sunt quod confortat intellectum et per consequens naturam humanam distinctam ab aliis animalibus per intellectum: vt dicit primo metha. et pellit timores nocturnos quos fugit fantasmata sic. Et fides huius ar ticuli confortat intellectum in cognitione iusti cie diuine finaliter adimplende per christum quia pater omne iudicium dedit filio iohannes. v. Pellit etiam timores nocturnos quia facit homines paratos ad iudicium illius dies sub eundem ne propter eius consideratione peccent cum fantasmatibus infernalibus quod pro uidens christus dicit Math. xxiiij. Ideo et vos estote parati quia qua hora non putatis filius hominis venturus est. Et quia predictus la pis auro similis est. cum marium colores [illegible] [illegible] videtur similias emittere vt sub aqua ad oculum solis scilla aurea. videtur dictus [illegible] quod est aurum. Ideo optime per eius potest intelligi septima virtus sanctorum qua se cum peruenerunt ad iudicium. s. innocencia bap tismalis. mare enim significat baptismum. apo. iiij. In conspectu eius tamque mare vitreum vbi fuit fusum de cupro vel de plumbo auri probatum quia de filiis ire filii gratie ad ephe. ij. quod multi sanctorum illorum scintillas [illegible] emittunt. quibus eos ad amorem dei et pro ximi accendunt que virtus bene ponitur sep timo loco propter dona spiritussancti que colla ta sunt in baptismo. glo. enim dicit quod per auri fulgores eius scintillas significat predicatio sanctorum cum miraculis sapientie. iij. fulge bunt iusti. s. per candorem baptismalis inno centie. et tamquam scintille in arundineto discur rent. Et si queras qui sunt illi viui iudicandi cum dicitur inde venturus est iudicare viuos et mortuos. Dico quod illi qui in eius aduentu vivi reperientur qui in momento morien tur et [illegible] mortui. Hunc articulo addit simbolum ma ius Cuius regni non erit finis secundum illud lu ce primo et regni eius non erit finis Precedens

articulo non concordat machometus quo ad iudicium viuorum et mortuorum. negat enim christum iudicem venturum. Sed dicit in alchorano capitulo .v. quod iudei deberent christum ab in- credulis et suppositum eos qui fecerunt sunt enim. eos qui non crediderunt verbo eius usque ad diem publice resurrectionis atque tunc deus ad [illegible] reddidit christum sane controuersiam [illegible] [illegible]. Est ergo summa sue senten- tie ibidem quod ihesus christus circa tempus diui iudicii est moriturus et sunt alii homines re- surrecturus et quod tunc deus [illegible] [illegible] [illegible] machometus et quod tunc deus fa- ciet iudicium contra incredulos et dabit bene [illegible] tendo [illegible] [illegible] ante diem iudicii [illegible].

De octauo articulo et de [illegible] [illegible]

Octauus articulus fidei est. Credo in spiritum sanctum. Hunc apposuit in simbolo beatus bartholomeus. Et hic [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] mirabiles sunt quod [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] facit [illegible] benignum sic et [illegible] [illegible] [illegible] a leone [illegible] spiritus sanctus ut patet iu- dicum .xiiij. Irruit spiritus domini in samson. et [illegible] leonem quasi non esset [illegible] a dia- bolo mundo et carne [illegible] fidem [illegible] habuerunt. [illegible] .xxviij. Quis [illegible] a spiri- tu tuo et quo a facie tua fugiam [illegible] benignus ut patet sapientie primo: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et non solum [illegible] et beni-

[illegible] [illegible] ad ro- manos .viij. [illegible] spiritus dei agunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in india nomine habens a lingua gentis sue. Similis smaragdo et viridescit sed cum pal- lore. politur autem ab indicis in sex angulares formas ut [illegible] [illegible] [illegible] an- gulorum exterius. Aliter politus non [illegible] fulgo- rem. et significat octauum [illegible] quod est sanctorum vita actiua in qua [illegible] virtus gra- tie sed tamen cum pallore et hec tamen non [illegible] sine aliquo [illegible] [illegible] sed per sex opera misericordie quibus insudant ex charitate spiritus sancti [illegible] recipiant quos in futuro recompensat [illegible] [illegible] [illegible] bene ponitur octauo loco quia [illegible] [illegible] [illegible] non recipiunt sed expectant in octaua re- surrectione secundum consilium domini. Luce .xiiij. Cum facis conuiuium voca pauperes debiles claudos cecos et beatus eris quia non habent vnde retribuere tibi. retribuetur enim tibi in re- [illegible] [illegible] articulum scilicet Credo in spiritum sanctum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qui ex patre filioque procedit qui cum pa- [illegible] [illegible] [illegible] locutus est per prophetas [illegible] [illegible] hec de spiritu sancto primo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et viuificantem [illegible] [illegible] est qui viuificat corpus [illegible] qui caret spiritu sancto mortuus est. Et hoc tradit [illegible] Aug. sicut anima est vita corporis [illegible] est vita anime. [illegible] [illegible] qui ex patre filioque procedit. Quar- to est [illegible] [illegible] qui cum patre et filio simul adoratur et conglorificatur. Et per hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] qui [illegible] spiritum sanctum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

De nono articulo et [illegible] topazio.

O
Nonus articulus fidei est. Credo sanctam ecclesiam catholicam et est sensus. Credo in spiritum sanctum sanctorem sanctificantem ecclesiam catholicam id est universalem. Hunc apposuit in simbolo beatus mathe⁹. Et hic articulus est nonum fundamentum civitatis iherusalem supne figuratiuo per nonum lapidem preciosum qui vocatur topasius. Hic lapis valet contra iram et contra lunaticam passionem que frequenter per demones iratos excitantur vel augmentantur. Experimentum est enim de eo quod si mittatur in aquam bulientem ita eam deferuere facit quod statim manus in ea mitti potest. Sic fides panem ardentem sive demonum et daemonum [illegible] [illegible] extinguit. Ideo dixit christus petro Mathei. xvi. Et posuit in sententiis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que [illegible] [illegible] catholice fidei hunc articulum fecit oleum ardens defluere in illum quod iubebant euangelista mitti in dolium ardentis olei non adiustus sed illesus exivit. Item hic lapis secundum ysidorum est omnium colore resplendens. et secundum glosam super capitulo. xxiii. exo. Primo sit omnium co [illegible] topazium quod [illegible] topazium id est omnium colorum a pari quod est totum secundum glo. Hic dicens magister habet colores scilicet aureum etherium atque splendore solis tangitur omnium gemmarum claritates superat et in aspectum suum singulariter provocat aspicientes quem si polias obscuratur si vero relinquas nature sue clarior est et nihil clarius est regibus inter divitias aut quo clarior est eo preciosior est. Etenim omnium gemmarum amplissima est per hanc ergo significatur nona virtus sanctorum que est vita contemplativa sive ex caritate est aurea et ex veloci ne etherea ubi deus limpidius videtur quantum homo singularius habitat et que tales sunt secundum secularibus sculi poliunt obscurantur quod turbantur erga plurima sicut Martha. cui verum non tenebit quod necessarium est sicut maria. Luce. x. quod autem hic lapis omnium colore resplendet hoc est quod qui tales sunt omnium virtutum lucem gerunt ad exemplum tabernaculi quod eis monstratum est in monte Exo. xxv omnia fac secundum exemplum quod tibi monstratum est in monte Hec est gemma lapis sua quod maxime eos dilexit et bene nono loco ponitur quia qui tales sunt angelis qui sunt nonum ordinem pro modulo suo in dei contemplatione assimilantur de quibus dicitur. Mathei. xviii. Angeli eorum semper vident faciem patris loco predicti articuli sanctam ecclesiam simbolum maius. Et unam sanctam catholicam et apostolicam ecclesiam ubi ponuntur duo effectus generales spiritus sancti. Primus est unitas intellectum in fide. Secundus est affectuum unitas in caritate que due unitates notantur cum dicitur Et unam sanctam catholicam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est quod universalis. apostolicam autem super apostolorum fidem fundatam. Hunc articulum machometus non concordat quod eum neget fidem catholicam negabit et unitatem fidei in fide et caritate que est ecclesia catholica et apostolica eius signum est quia asseverant suos sequi nullus principatus tenere non esse nisi a christianorum fide omnino [illegible] verterunt et ponunt super consideratione secunda in secundo ponitur.

De decimo articulo et de [illegible] smaragdo.

D
Decimus articulus est. Credo sanctorum communionem peccatorum remissionem. et est sensus Credo in spiritum sanctum sanctorem sanctificantem ecclesiam in qua est communio sanctorum et remissio peccatorum. Hunc apposuit in simbolo beatus symon chananeus. Et hic articulus est decimum fundamentum civitatis iherusalem superne [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vocatur crisopassus cuius virtus est quod valet contra lepram quod non solum peccata animi significant animi designant sicut fides huius articuli [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que percipit in sacramentis baptismi et penitentie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] rum. xvi. ethymolo. est in colore quasi sit ex succo porri viridem aureis guttis intermicantibus propter quod tale nomen accepit quia crisos aurum sonat in greco et multa similitudinem habet cum crisolito. et significatur per eum decima virtus sanctorum que est desiderium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] et inflammantur eorum desyderantium quasi ut dicat [illegible] obseruantiam decalogi. vel quasi ista festinant [illegible] Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. [illegible]

[illegible] De .xi. articulo et appositionibus suis. [illegible] [illegible] fidei articulus .xi. Credo carnis resurrectionem. Hunc apposuit in simbolo [illegible] est vndecimum fundamentum [illegible] [illegible] sapientum [illegible]

[illegible] quasi suauissimos sapores [illegible] bolsam tonsam [illegible] album [illegible] bonum [illegible] colorem et [illegible] est qui nec [illegible] est nec densitate obuius [illegible] gemo. Hec autem non lucet equaliter sereno [illegible] est in [illegible] Nam adamas scribentur et signantur. et [illegible] omnibus factus sum ut omnes lucrifacerem. [illegible] est [illegible] ut maioribus maiora et paruiolos [illegible] potentiam minora. Hunc articulum explicans simbolum maius cum dicitur Et expecto resurrectionem mortuorum et secundum alexandrum in fine sui tertij est cognitus ordo. Nam resurrectionis [illegible] resurrectio prima. Ad illam vero sequitur [illegible] Scimus quod si spiritus eius qui suscitauit [illegible] corpora nostra [illegible] tunc [illegible] sicut dicit apostolus primo corinth. [illegible] Hoc est verum quod in fine [illegible] [illegible] sua in die iudicij [illegible]

deus noticie faciam vestra qui in die iudicij in-
dicatur⁹ est vos. Dicitur enim a zoara, pronuq. q in die iudicij dom. dicet mali dicentes qd bono prebere nomen habuerunt in via et id que numq fuisset nominat⁹ nec nat⁹ et etiam q demones aduc ponent eos et q dicet machometus deo iam domine popul⁹ tuus me⁹ recta fecit alchoranum recipere properauit.

De .xij. articulo et proprietatibus eiusdem.

Uo. decim⁹ et ultimus articulus est vitam eternam amen. Et est sextus. Credo q deus resuscitabit nos et dabit bonum vitam eternam. Hunc apposuit simbolo beatus Mathias. Et hic articulus est .xij. fundamentum et ultimus ciuitatis ierusalem superne figuratus per .xij. lapidem preciosum qui dicitur amethistus. Cuius virtutes mirabiles sunt q facit hominem vigilem et repellit malas cogitationes et ut dicit aaron q valet contra ebrietatem. Sic et fides huius articuli facit hominem vigilem et intendendo iudicio finali de factis suis et cogitationibus suis possit reddere rationem et sic vitam percipiat eternam. Predict⁹ lapis secundum ysidorum inter purpureas gemmas principatum tenet purpureus est permixto violato colore et quasi rose nitore et leniter quasdam flammulas fundens non est toto igneus sed vinicolore habens et est [illegible] per hunc significatur duodecima virtus sanctorum que est humilitas et contemptus mundi cum desiderio sui martyrij. sicut fuit in confessoribus quorum multi non defecerunt martyrio sed martyrium defuit eis sicut legitur de beato martino qui si martyr non fuit palmam tamen martyrij non amisit. et de beato francisco cantat ecclesia. O martyr desiderio. etc. Uni sancti infundunt flammulas consolationis et visitationis infirmorum viduarum et pupillorum et largitionis elemosinarum quibus inflammant alios ad amorem christi de primo Esaie .lxi. ut consolarer omnes lugentes et ponerem consolationem lugentibus syon. de sancto Jacobo primo religio munda et immaculata hec est visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum et immaculatum se custodire ab hoc seculo. Ec. xj. Luc. xj. Date elemosinam et omnia munda sunt vobis. Uel secundum glo. flammule significant virtutem illam que pro [illegible] que est virt⁹ virtutum [illegible] virtutem

misericordia. Matth. v. Quare pro [illegible] [illegible] loco ponitur qz humilitas est custodia omnium virtutum. Dicit enim gregorius q qui ceteras virtutes sine humilitate congregat quasi puluerem in ventum portat. Unde et [illegible] qui interpretatur modicus. s. humilis. [illegible] iij. meruit possidere. s. in vita eterna. loco huius articuli dicit simbolum minus. Et vitam venturi seculi. Ex quo datur intelligi q iust⁹ iudex remunerabit bonos vita eterna consequentia est q etiam reprobos puniet pena eterna. Et ideo non ponit specialiter articulum de pena malorum. Nec enim est natura oppositorum ut uno dato intelligatur reliquum. Hunc articulum [illegible] Machometus [illegible] profitetur bonos videlicet corporales delicias optinere. dicit enim in alchorano q qui in me crediderint in orto cum pulcherrimis mulieribus [illegible] beatitudine plaudere et vite absque labore [illegible] [illegible] Et rursum dicit q habebunt ibi riuos lacteos fontes [illegible] poris [illegible] et dicit mel. vinumque [illegible] optimum. Alibi enim dicit in alchorano q ibi poma ferentes in [illegible] omnia [illegible] [illegible] Dicit enim [illegible] q habebunt iudeos [illegible] et q [illegible] eos [illegible] borum umbra nec frigore affligentur nec calore [illegible] bus quicquid appetit⁹ quamquam suggesserint co[illegible] et angeli [illegible] inter eos cum vasis aureis et argenteis deambulabunt in manu lac in argenteis vinum afferentes et dicentes comedite et bibite in omni letitia et q vobis deus promisit esse completum est inuenitur virginibus quas nec humanus nec [illegible] violauit [illegible] li que splendore formam prebent [illegible]. Hec bona repromittit machometus suis credentibus pro vita eterna. Quomodo autem finalis beatitudo vite eterne non consistit in cibo tali nec etiam aliis corporalibus ostendetur infra consideratione octaua capitulo .v. Et notandum hic finaliter est causa q quare machometus concessit aliquos articulos fidei christiane et aliquos negauit cum iudeis causa fuit ut quomodo in aliquibus loqueretur contra christianos [illegible] innueret similiter cum loqueretur contra iudeos [illegible] argumenta fidei [illegible].

De discordia machometi in preceptis

Non solum in articulis fidei discrepat machometus a christianis sed etiam in preceptis et consiliis. Libet ergo in presenti breviter annotare precepta machometi et consiliorum ut habita eorum clara notitia evidenter pateat cuilibet intelligenti quam irrationabiliter se obligant sarraceni obedientie talis legis

De discordia in orationibus

Primum preceptum machometi est quod quinquies in die sarraceni orent. Unde autem habuit hunc numerum orandi quinarium patet supra consideratione quarta. In illa fatua visione sed tamen ut veritatem dicamus hoc unum machometus ideo precepit quia cum aliis doctoribus suis mediatricem inter iudeorum et christianorum legem esse volunt suam non probatione sine neque adiutorio dei. Iudei enim secundum legem ter in die orant, christiani vero septies. sed iste nec ter nec septies sed quinquies orando terminum inter utrumque posuit.

De precepto machometi in lotionibus suis antequam orent

Secundum preceptum machometi est quod antequam orent ut peccata mundicia habeant aqua veterum manus brachia os aures nares oculos capillos decentissime ad ultimum pedes lavant quod precepit fieri post coitum et egestionem nisi fuerint egroti vel in itinere. Et si forte sit eis impossibile aquam reperire tunc precepit eos mundare pulvere terre munde quasi aqua tergendo quam ablutionem precepit etiam fieri modo vero sed tamen talis ablutio membrorum non prodest ad orationem. Ad orationem quidem pertinet mundari interius et non exterius. Mundicia autem de ablutione membrorum pertinebat adoratoribus stelle veneris qui volentes eam orare ad modum femine se aptabant ora et oculos tingentes quia vero primus stelle veneris rex effectus est ideo precepit hoc. Discordat autem hec ablutio a baptismate christianorum multipliciter. Primo quia baptisma christianorum solum semel fit. Una enim est fides et unum baptisma secundum apostolum. Baptisma vero sarracenorum multiplicatur. Secundo quia baptisma christianorum non solum mundat corpus sed etiam animam cum sit signum sacramenti. Baptisma vero sarracenorum solum se extendit ad ablutionem membrorum propter immundiciam eorum quam coitum vel egestionem ut patet in alchorano.

De tertio precepto machometi in proclamatione alte vocis.

Tertium preceptum machometi est quod facta predicta ablutione publica voce proclametur unum confitentes deum qui nullum vel similem habeat vel equalem eiusque machometum esse prophetam talem. proclamationem precepit non ideo quia conveniens sit orationi sed quia inde nomen et quam imponere legem.

De precepto machometi in ieiunio.

Quartum preceptum machometi est quod sarraceni in quolibet anno mensem integrum et eundem ieiunent in quo alchoranum datum celitus asserit machometus ieiunantes autem tempore nocturno comedant diurno abstineant ita ut ab ea hora qua nigrum ab albo distinguere per visum poterunt filum usque ad solis occasum nemo comedere bibere aut uxoris commixtione se presumat fedare. Post solis autem occasum donec ad sequentis diei crepusculum sic eis cibo et potu proprijsque uxoribus prout cuilibet liceat uti. Si autem infirmi vel qui fuerint peregrinantes aut in via erunt quamdiu aut languerint aut itinerati duraverint tempus concedatur eis quibuscumque voluerint et velint simul et uti. Sic tamen ut quod vel egritudine vel via vel necessitate minus impleverint postea emendent quomodo leverint et dicunt sarraceni quod istud ieiunium est ad refringendum vitia carnis preceptum quod est minime pertinax. Eo quod prodest per diem ieiunare et nocte ter vel quater comedere et bonis carnibus optimis quam frui et quantitatibus ... non debilitant sed potius corroborant carnem et incendunt ad illicitos motus et actus.

De precepto machometi in observatione pasce

Quintum preceptum machometi est quod observent pascha. Notandum vero quod sicut hebrei ita et isti menses secundum lunam computant. Unde et pascha eorum quod ipsi post ieiunium faciunt non semper uno tempore contingit pascha autem suum quod dicunt nihil aliud

est quedam memoria vel celebratio noctis cuiusdam que est in ipso mense in qua alcoranum descendisse dicunt. In ea quippe nocte vigilantes per ecclesias suas quas vocant mesquitas garriunt saliunt bibunt et insaniunt. Discordant autem a christianis et iudeis quia in lege moysi preceptum est observari pascha in memoriam exitus de egypto. In lege autem christi preceptum est observare pascha in memoriam resurrectionis christi. Machometus autem pascha celebrari iussit in memoria arietis oblati abrahe in [illegible] [illegible] et cum eorum rex celebrat illud pascha ponitur [illegible] manu gladium per quem arietis et [illegible] aliquod [illegible] deducitur ad regi- nam, et si regina eum videt ante quam moriatur credunt se bonam fortunam consecuturos anno illo qui presentes sunt et propriis oculis vidi- mihi narraverunt. Sed et post expeditionem pasche eorum faciunt aliam superstitionem quia multi cum [illegible] equitantes veniunt in campum magnum et [illegible] [illegible] lanceas suas intra illam foveam et sic expediunt suum pascha.

De precepto machometi in peregrinatione ad mecham

Tertium preceptum machometi est quod omnes sarraceni per singulos annos semel vadunt ad domum dei que est in mecha videlicet propter solam recognitionem et ibi precipiunt adorare ea que in consimilibus tegumentis induebantur et lapides prout lex precipit per media scilicet fundibula iacere retro pro lapidatione diaboli. Hanc domum dicit adam cum de paradiso expulsus esset domum construxisse et omnibus filiis suis donec abraham advenit locum orationis fuisse. Abraham autem dei famulus eam reno- vavit et instauravit et in ea domo deo vovit et sacrificia obtulit filiosque suos immune dili- mabel post mortem reliquit eam et omnibus filiis suis per multos annos commendavit. Donec machometus natus est o candi domus per manifestum quo natus eandem deus sibi [illegible] generationibus suis hereditarium ut ipsi prehibet promisit. Sed hec sarraceni non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] legem predicasset domus hec ydolis ple- na erat. et volens facere quales erat domus il- lis et quod [illegible] [illegible] et [illegible] machome-

tus ire et que in lege inveniuntur iussit fa- cere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] go titulo quinto dederat decenio. Duo filii loth. s. amon et moab hanc domum honora- bant et duo ydola ab eisdem ibi colebantur alterum ex albo alterum ex nigro lapide porta- tum nomen quidem illius quod est in nigro lapi- de erat [illegible] [illegible] [illegible] vero al- terius chamos. Alterum quod ex nigro erat lapi- pide in honore saturni alterum ex albo in ho- nore martis erat edificatum. duo in [illegible] cubi- tos eorum ad ipsa ascendebant adoranda. ad martem quidem quia sol in primum gradum arie- tis intrat. et arietis honor est martis in cuius dissolutione prout mos erat lapides iacebant. Ad saturnum vero quando sol primum gradum li- bre intrat quia libra honor saturni est quod adorn- ficabant nudi tonsisque capitibus que usque in hodiernum diem in iudea celebrantur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] rabant. Machometus autem post longum tem- pus veniens pestilenciam consuetudinem nequivit afferre. Sed quasi quodammodo mortem [illegible] tam in consimilibus tegumentis cooperiens domum arcuare promisit. Sed ne videretur pecca- [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in pariete in angulo domus et ne facies appareret [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] al- terum martis. scilicet ydolum. quia sculptum videlicet erat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hominibus vero quod ad adorandum ibi conveniunt [illegible] ideo illos osculari precipit et humiliatis tonsisque capitibus inter eorum lapides retro iacere qui humiliationes dorsa dedicant quod est signum legis pristine. Ecce quam intentione precipit supradicta machometus. In libris quoque illorum scriptum est quod homines quidam. scilicet socii ma- chometi more solito lapides deosculando sic exposuit est vobis in [illegible] lapidibus, dico quod nec adiuvare nec nocere possunt [illegible]. [illegible] quia machometus scit illius [illegible] [illegible] quod autem dicunt lapidibus iaciendo demones ef- fugare non consequens [illegible] videtur esse quia quod non aliquo corporis sensu corporeo effugare leviter nequam quod potest nomine vero dei fugan- tur demones. Et si dicant sarraceni audivisse aliquos [illegible] demones se vidisse et audivisse et collocutos fuisse et sic patet sensu corporis corporalia demonum quod licet angeli corporeo sensu non possunt corporis illius tamen quia scilicet [illegible] [illegible] dei [illegible] visibiles fiunt similiter [illegible]

bellis armis [illegible] apparet.

De precepto machometi in [illegible] captiuationibus et occisionibus [illegible]

Tertium [illegible] in alchorano est quod aduersarios suos et eorum [illegible] persequentur captiuent interficiant et omnibus modis persequantur atque deleant nisi resipiscant et ad eorum fidem conuerti voluerint aut seruitutem tributi seruilem persoluerint. et per hoc manifeste quod hoc preceptum non est ex dei operibus neque prophetarum quibus nunquam visum fuit cogere aliquem credere. Sed machometus hoc expediens per [illegible] et talis coactio non potest fieri [illegible] quem conuertere velit non per violentiam sed [illegible] machometus in suo alchorano sub persona dei ita ad ipsum dicens. Si vellet dominus deus tuus et totius seculi gentes crederent. cur ergo vt credant cogis quia nullus nisi volente deo credit et in alio loco. vobis inquit gentibus veritas dei iam venit qui crediderint pro semetipso facient qui vero errauerint pro semet ipso et ego non sum super vos baiulus. Sequere vero deus inquit quod reuelabitur tibi et expecta donec iudicet deus qui super omnes iudex est. Item in eodem dominus inquit deus nemo sub vna lege si vellet cunctos fore [illegible] ponere fingit. Item in alio loco tamquam sibi deus loquitur non inquit violentia in lege [illegible] iusticia et veritas apparet quam voluerit sponte sua credat. Item in alchorano vos incredulos [illegible] quod ego oro oratis. nec quem oratis ego et quem adoratis non adoro mihi lex vobis [illegible]: et in alio loco ait. non altercatis cum alterius legis gentibus nisi mollibus verbis quare ergo precepit captiuari et gentes cogere ad credendum nisi hec omnia [illegible]. Cum ergo hec lex simpliciter [illegible] est [illegible] vel [illegible]. Sed ideo machometus precepit captiuare et gentes interficere iussit vt arabes qui deum ignorantes in deserto manebant in predationibus delectarentur et vt magis ei illi crederent

De precepto machometi in licitis comestibilium

Quartum preceptum machometi est quod sarracenus edat absolute de omnibus [illegible] preter carnem porci et sanguinem necnon morticinum. Unde dicit in alchorano vos ex [illegible] quod [illegible] bet precepto non in [illegible] vos ab [illegible] per [illegible] facient ingulare nominantes comedatis. quod fecit machometus vt in hoc a lege sua non solum iudeorum sed et nos christianos decerneremus quod iudeis carnes suille ac leporine aliorumque animalium non ruminantium sunt prohibite et [illegible] pisces absque squamis lex vero christiana christianis in cibum humanum omnia concedit absolute.

De precepto machometi circa pluralitatem uxorum

Quintum preceptum machometi est circa [illegible]. Unde [illegible] quod [illegible] licet habere vxores et quamlibet repudiatam aliam semper accipere ita tamen quod nunquam quatuor simul in matrimonio excedat. In repudio quoque precepit obseruari vt vsque tres et quamlibet repudiatam eidem rursus recipere liceat sed taliter tertio repudiate sponte nequaquam quousque maritus [illegible] dat. tunc autem ipse volentes [illegible]. De emptitijs vero atque captiuis [illegible] moque emendi liberam potestatem habeant sic tamen vt postquam grauidam semel fecerit nequaquam eam [illegible] Sed quod liceat accipere [illegible] vxores et quamlibet repudiatam aliam ducere hoc nullo quidem precepto [illegible] neque est nisi causa filios procreandi preceptum est vxorem accipere quod autem emptitias et captiuas quaslibet possint habere hoc [illegible] ad sarracenos adulterium [illegible] a filio et [illegible] filius vel frater a patre [illegible] et sic [illegible] inter precepta machometi quare autem machometus talia immunda fieri [illegible] luxuriosus erat et [illegible] est [illegible] xl. in eo manebat et maxime quod arabes valde luxuriosi erant voluitque in eorum sanctificare vt crederent. In hoc precepto voluit machometus ponere differentiam inter legem suam et legem moysi quod lex mosaica mandauit virum posse libellum repudij dare [illegible]

quo recepto si ipsa nupsisset alteri viro quam prius maritus iam non posset eam ducere in uxorem. Oppositum mandavit machometus ut patuit. Discordat etiam a lege christi que prohibet uxorem vivente marito alteri nubere et quicumque duxerit mechatur oppositum tradit machometus ut visum est.

De precepto machometi circa prohibitionem aliquarum mulierum de propria cognatione.

Decimum preceptum machometi est quod saraceni non recipiant in uxores consobrinas nec nutrices lacte nec germanas lactis. Unde tradit in alkorano: Ecce vobis mulieres interdicte sunt et illicite vestre scilicet matres et filie sorores et neptes atque materne amite atque germanas collectanee matres et filie mulierum vestrarum si a vobis tacte fuerint sunt autem licite sine hoc autem fecit machometus ut a lege sua differret lex moysi in qua inungitur non accedere ad certas feminas et posse nubi cum consobrinis feminis germani vel germane filius et ut etiam a lege sua differret lex christi in qua usque ad quartum gradum prohibitio facta est. Sed ex quo tamen voluntatem voluit ostendere in hoc precepto bonum fuisse non vult alterutrum sodomia nec iniungere per mandatum sicut ipse facit in alkorano in capitulo de vacca. A ... de propria cognatione habere uxores ut sanguis plus accrescat et fortius inter eos amicitie vinculum ... fratrum quod ideo erant omnibus tunc temporis.

De precepto machometi circa observationem diei veneris.

Undecimum preceptum machometi est quod saraceni observent unaquaque die veneris quod ipse fecit propter duo. Primum est quia ipse pronato stelle veneris rex eius fecit fuit ut supra patuit precepto secundo. Secundum vero est ut a lege sua differret lex moysi que precepit sabbatum observari et lex christi que precepit diem dominicam.

De precepto machometi in orando versus meridiem.

Duodecimum preceptum machometi est quod saraceni faciant orationes versus meridiem ubi est mecha. Unde tradit in alkorano in persona dei sibi alloquentis et suis orationibus ubique. Nunc huc illuc aspicientem tunc ad mecam propter nominandum que sue sunt mediatores quoniam testes sunt prophetam proprium testem habentes omnino locum veracem et ydoneum deo testificante vos versus mecam templum suum me... quod abraham primo fundavit firmabo quod si ubicumque fueritis faciem vestram orando versus talem locum orandi instituit machometus ut differret a iudeis qui orant versus occidentem et a nobis christianis qui oramus versus orientem. quia ad orientem crucifixus est christus et ad orientem ascendit in celum. Et insuper voluit esse discordes a christianis quod in nullo penitus vellet conformari. unde nos sedentes honorifice super mensas manducamus ipsi vero super terram iacentes nos ... in agro ipsi sine mappis. nos sardinas per caudam accipientes mittimus in ignem ipsi vero per caput eas accipiunt et caudas aducti ignem mittunt et sic de aliis innumeris que scelerum conversantes experimento cognoscunt.

De precepto machometi circa iudicialia.

Tredecimum preceptum machometi est quod in possessionibus repetendis petentes testibus comprobent et negantes iuramento semet expurgent. testes autem nullos nisi valde ydoneos probatas personas et quibus sine iuramento credere possint producant. In quibusdam etiam aliis mosaice legis morem custodiunt ut qui hominis sanguinem fuderit eadem pena plectatur et quicumque in adulterio deprehensus fuerit cum adultera pariter lapidetur. Qui autem cum qualibet alia fornicatus fuerit octingenta flagellis subiacebit. Fur vero indicta est pena ut prima et secunda vice octoginta flagella sufferat. Tercia manum. Quarta pedem amittat et qui cuilibet hominum membrum abstulerit digno precio redimat. Et sic patet quod in iudiciis saraceni quo ad aliqua moysi consentiunt legi. In quibusdam vero discrepant quod et machometus fecit ut in hoc etiam aliquantulum diversa esset lex sua a lege moysi.

De precepto machometi et abstinentia a vino

Quartumdecimum preceptum machometi est quod saraceni abstineant a vino quoniam vomes est et seminarium

Quintumdecimum preceptum machometi est

hominis peccatum et illud bibere ducit magis ad unum peccatum esse vinco in comedere et multum ponere eam in apparatum hoc. Et hoc sarracenis omnino vinum sit prohibitum: ipsi tamen in occulto immoderate bibunt et inebriantur. Causa autem preceptus quare a vino semper abstinere iubentur est ne forte socij inebriati perficerent nunquam populum. Et si ipsis peccatum est vinum tamen ergo in suo paradiso promittitur vinum sicut supra patuit consideratione. iiij. et. v. articulo. xij. Alia causa sunt superius assignata in consideratione tertia in tertio passu vide ibi

De precepto machometi circa modum hereditandi.

Vicesimumtercium preceptum machometi est quod in hereditate due filie unico filio coequentur quod fecit ut poneret differentiam legis sue a lege Moysi et Christi quia lex moysi iniungit quod filie cum filijs non sunt heredes. Christus autem in hereditate eos equales fecit.

De precepto machometi circa testimonia.

Vicesimumquartum preceptum machometi est circa testimonia. Unde precepit in alchorano quod duarum mulierum testimonium prevaleat testimonio unius viri in quo differt a lege moysi in qua iniunctum est quod nullo modo mulieris testimonium recipiatur et a lege christianorum in qua in certis casibus eorum testimonia capiuntur.

De precepto machometi circa prohibitiones disputationis cum quocunque extraneo a lege sua.

Vicesimumquintum preceptum machometi est quod nullus sarracenus presumat de lege sua cum aliquo disputare vel tractare et quod fecit machometus ne falsitas sue legis in publicum veniret similis nocue fugienti lucem. et omnis egro qui hoc odio sit lux. In quo ostendit nebulosam ecitatem sue legis in excelendam claritatem legis Christi manifestamur quam precepit Christus super tecta predicari et ipse palam loquutus est mundo et in occulto nihil sicut supra patuit libro primo, consideratione. iij. articulo primo

De precepto machometi circa circumcisionem.

Vicesimumsextum preceptum sarracenorum est quod circumcidunt pueros. Illud autem non habent ex precepto machometi quia nullibi reperitur in alchorano sicut infra declarabitur octaua consideratione articulo primo. Ad modum enim iudeorum et aliorum qui ipsi circumciduntur die octavo. Sarraceni vero omni tempore. Iudei vero eam faciunt reverenter in templis et faciunt capud vero sarraceni vero non. Quomodo autem cessauerit sacramentum circumcisionis dictum est supra li. i. consideratione tercia. arti. iij. puncto primo. Hec sunt precepta legis machometi mandata ab omni sarracenorum gente maxima celebratione habita. Alia vero plurima sunt que enumerare longum requireret sermonem et in tantum deuenit dyabolicus machometus ut ausus sunt affirmare quod quantiscunque peccatis quisque obligatus fuerit et in die mortis sue deo et sibi crediderit. dicit quod in die iudicij ipso intercedente saluus erit. Si ipsius ergo machometi sui credentes in inferno expectantes quia in inferno nulla est redemptio.

Tractat de vilissima morte machometi.

Septima consideratio huius libri est de morte machometi: dignum enim erat ut finis eius ostenderet qualis ipse fuerat in vita et doctrina. Ubi enim impleuerentur. x. annis regni sui ab illo. s. anno quo fuit eleuatus in regem in damasco computando. quidam discipulus eius cuius nomen albunos voluit experiri si resurgeret machometus die tercia a morte ad vitam sicut ipse predixerat. Dixerat enim quod post quam decem annis sui regni essent impleti quod deberet mori et resurgere tercia die corpore et sic in die descendere ad celum. Et ideo quod non crederet sepulture quare predictus discipulus eius proprio poculo quodam veneno machometus et ad interitum [illegible] Machometus sic statim ut bibit mortuus est omnis colores [illegible] et quod mors sua [illegible] et dicit illis sarracenis qui ibi erant cum eo quod per aquam saluarentur et venenum inuenerunt quo dicto subito decessit a diabolo magistro suo. Discipuli autem sui diligenter seruauerunt corpus expectando quod resurgeret die tercia ut dictum est. Sed postquam ipsi viderent quod non resurgebat ut predixerat et fetorem eius tolerare non possent reiecto corpore inhumato maxima paro decessit et post. xi. dies monitu eius venit predictus discipulus eius albunus

ut videret quomodo iacebat et legitur q[uod] narrat lucas [illegible] in cronica sua invenit corpus a canibus comestum, corrosis ossibus. Tunc albanenses colectis ossibus sepelierunt in [illegible] quadam que dicitur arabice medui [illegible]. Sic ergo qui inter eos prudentiores fuerunt nec solum sua seductionis falsitate omnia que dixerat falsa et mera estimantes ab [illegible] eius quod indignam vitam digna morte terminasset ab eius lege discesserunt.

De successoribus machometi.

Capitulum .xi. decimus est de successoribus machometi h[uius] cum nequissime eius [illegible] et falsitas sue prophetie clarissime [illegible] falsitates sue doctrine et immunditia sue doctrine verum tamen occulto dei iudicio et diabolo procurante [illegible] per. Quatuor ergo puncta in p[rese]nti considerandum occurrunt pertractanda. Primus punctus est de astutia diaboli post mortem machometi ne eius doctrina periret. Secundus vero erit de successoribus eius [illegible] orientali et meridiano necnon occidentali. Tertius de diversitate gentium que sectam machometi susceperunt. Quartus de diversitate paganorum qui in aliquibus imitantur sarracenos et in aliis different.

De astutia diaboli ne periret secta machometi.

Primus punctus huius consideracionis est de astutia dyaboli post mortem machometi ne periret eius doctrina [illegible] ad exemplum predictorum [illegible] prudentium discedentium a lege machometi cum ipsum [illegible] et immunditiam in vita cognovissent ut [illegible] est in precedenti consideratione omnes fere alii vellent discedere tunc cognati machometi et socii qui primo in honore et reverentia apud populum habebantur occasionem legis multa lucrabantur mellitis [illegible] cum multis blandiciis et promissionibus [illegible] omnibus modis simplices attrahere et a secta predicta eorum animos inclinare spe [illegible] diabolus astutia sua usus est [illegible] [illegible] sarracenos [illegible] simo qui dicebatur haly. Hic erat filius [illegible] [illegible] ex decem machometi sociis qui post mortem ipsius regnum adeptus est [illegible] predicante et [illegible] admonuit ad credendum gentes et incredulos [illegible] machometi sermonem machometus [illegible] non dixit q[uod] ante sepulturam vel videntibus hominibus sublevaretur in celum. Dixit quippe q[uod] post sepulturam eius corpus angeli eius [illegible] [illegible] [illegible] in celum. Illa quia statim eum non sepelierunt. Ideoque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in errore p[ri]stino [illegible] vero fratres semper machometi filii nomine hasan et hosain ieiuniis et vigiliis [illegible] corpora maceravere [illegible] ad mortem [illegible] pater vero eorum sepe filios ammonebat ne per tam longam macerationem sua se [illegible] corpora. Ipsi autem videntes alios [illegible] esse et ad mortem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de machometo [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et bibere vinum et sicut in sua lege [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et quidam [illegible] [illegible] alios in [illegible] [illegible] [illegible].

De successoribus machometi in oriente et occidente.

Secundus punctus est de successoribus machometi [illegible] q[uod] narrat [illegible] [illegible] in libro de rebus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] post mortem machometi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] successionem [illegible] [illegible] eo q[uod] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qui [illegible] et [illegible] in [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] ad se [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et indignationes [illegible] [illegible] [illegible] et ambitione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quibus potuit per se et suos eadem se opposuit et multiplicatis expugnationibus non cessavit donec ipsum a principatu removit. Post hunc ergo [illegible] [illegible] machometi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] commovetur [illegible] et indignatur q[uod] successores machometi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] machometo [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] machometus [illegible] [illegible] [illegible] se vellet ab omnibus estimari hec [illegible] et complures eius legis machometi [illegible]

detrahebant et in ipsum multa maledicta pro-
ferebant. Alios ritus et alias instituciones et
aliu(m) orandi modu(m) quam tradidisset macho-
metus predicaverunt. Illi autem qui legem ma-
chometi tenere voluerunt in partibus orientis
Calipham baldacensem statuerunt quem in
tanto honore et reverentia a suis habetur quod
nisi mandato auctoritate eius nullus quan-
tumcumque potens aut nobilis appellaretur
soldanus. et omnes eius subditi tam reges quam
alii pedes eius ad terram usque prostrati reveren-
ter osculantur. Successores autem haly de quo
supra fecimus mentionem contra singulares
dominos calipham. soldanum suum erexerunt in ter-
ra egypti innumeris divitiis et deliciis af-
fluente. [illegible]
populos magna sic extunc fuit dissensio et
[illegible]
machometi sarracenorum populus in duas partes
divisus. quadam parte haly et eius successoribus
adherente, maiori vero parte consentiente ma-
chometo et successoribus eius. postquam vero
soldanus specialem administrationem egypti
sub uno suo calipha egyptus adeptus est. ti-
mens sibi eo quod calipha non in merito mul-
tis actionibus erat suspectus ut ipse saladi-
nus ad ulteriorem superiorem haberet respectum
sed ipse sibi et soldanus esset. ac calipha ac-
cessit ad dominum suum calipham egyptiorum tamquam
ei debitam et solitam vellet exhibere reveren-
tiam, et clava ferrea quam gestabat in manu
sua ex improviso ipsum ad terram prostra-
tum cecidit, et per percussionem occidit. omnes
autem filios eius et cognatos et speciales amicos
eius vel interficere iussit, vel carcere in perpetuo
mancipavit. extunc soldanus baldacensis solus
monarchiam et dignitatem regis super egyptios
et super omnes alios orientales obtinuit
saladinus compellens egyptios ut ei devote pa-
rerent obedirent et nullum calipham aliam nisi
[illegible]
tales observaverunt. Princeps autem occidentalium
sarracenorum omnium qui legem machometi
observant potentissimus qui caput imperii sui ci-
[illegible] et regnum suum solum in civitatem
marrochitanam quondam carthago dicebatur collo-
cavit. et non solum ethyopie et affrice sed etiam
hyspanie in magna parte dominatur. Occidenta-
lis calipha cum universo populo suo subiectus
[illegible]
[illegible] videlicet legem [illegible]

[illegible] appellant [illegible]
[illegible]
[illegible]
tales et occidentales sarracenos magnum
est scisma. et dissensiones quamplurimum valde
[illegible], eo quod isti illos in [illegible] et expedire
[illegible]
[illegible] magna parte
[illegible].

De diversitate gentium que legem macho-
meti [illegible]

[illegible]
num que legem machometi suscipere
noluerunt. Narrat supradictus auctor libro quo
supra quod multitudo gentium et idolatrie co-
[illegible] et maxime hii qui septentrionalem inhabi-
tant regionem circa paludes meotidas et [illegible]
[illegible]
[illegible]
bus adiacentibus communicant machometi legem
recipere noluerunt et quia ab aliis sarracenis ori-
entalibus et occidentalibus valde remoti sunt per
metum vel violentiam non potuerunt [illegible]
hodie quidam eorum errorem vetustum retinentes
ydola colunt venerantur adorant. Alii de more
pecudum nec legem nec scripturam nec [illegible]
habentes arbores et arbusta et pecudes et ge-
neraliter quicquid in mane eis aliquo primum
eis occurrit illud pro deo reputantes per totum
diem colunt et adorant. Quidam autem ex eis se verum
et summum deum ignorare confitentes, putantes
deum [illegible] ignotum aliquo placare sacrificio et
[illegible]
huiusmodi oblationem in [illegible] in bono
[illegible] et habitat in excelsis [illegible]
[illegible]
[illegible]

De diversitate paganorum in parte sarracenorum
[illegible]

[illegible] predictus est de diversitate gen-
tium que in aliquo imitantur sarrace-
norum legem differunt et in aliis. et primo [illegible]
[illegible] qui in terra turcie inhabitant
[illegible] originem septentrionalibus
sarracenis [illegible]. Unde nomine pro-
prio a [illegible] et [illegible] appellantur turco-
mani. De turcis fidelem et antiquam orienta-
lium historiam habemus quod ex septentri-
onali regione exeuntes [illegible] ingressi non
solum regionem illam sed universas fere orientales
provincias armata manu occupaverunt [illegible]

tiuntur aūt gens illa primo rudis et incultis: nec habent certam mansionem sed pariter cum vxoribus et filijs et peccoribus vagātes et pascuarū cōmoditatē sectantes regem sibi prefecerunt ciuitates et oppida possidere incipientes vrbes et oppida nobilia ac diuersis iumentis et bestijs quam plurimis quorum reges hodie ciuitates fiunt pariter non tamen vincebat ac ciuitates sibi omnia consiliis. Isti autem qui sic recedunt permanent in pristino vitandi modum deserere noluerunt appellati sunt turcomani. Jn tenebris autem diuertuntur alios sarracenos qui bedoini dicuntur. Isti beduini ex arabum gente principaliter orti dicuntur. Hi contentum cum eis hodie descendisse machometum. Hi autem bona mala ignorantes quod nemo a deo sibi constitutum nec preuenire possunt nec preterire, unde quod ad pugnam armati procedunt sed solummodo armatis populis more feminarum capita in voluentes lanceas et enses hostes turcomanni recepti et ideo leuiter et de facili committantur in fugā aliis tamē sarracenis timidos et ignauos reputant qui spiculis et sagittis licet se vindicantur sunt aut non solum christianorum sed et etiam sarracenorum et paganorum mendaces et cōstantes et nulla fortune et duplicia gradientes hos quos certamen preualere hostes adherentes. Portant enim in capitibus pannos variarum cum pellibus in terminos de pellibus animaliū habitantes, omnes etiam pellibus et capitibus plerumque vestiuntur. Nullā aūt habent certam mansionem in campestribus et pascuis commorantur ... per regiones circuiūt late vincentes et omnium copiosam multitudinem sarracenorum trahentes. Ipsi aut pecunias eorum tam equos quam peccora cum vxoribus suis permanent relinquunt. Turci et aut gentes et nationes per legē machometi obediuntur quod pro quam mortem christianorum ad eorum solus adorantes quod paucos eorum qui christianum fuerunt hunc modum credentes relinquerunt ab aliis sarracenis beneficia et probant reputantur ex quibus nonnulli ipsorum solū deū summum reputant eo quod inter omnes creaturas visibiles precellentem habet ... tamen aut ... hi homines in montanis circa iuga liberis ... imponentes cōmodiūs qui hi ex ... habere quod nō licet alicui nec licet mihi ... eorum cum et adulte cum eorum vt scortis puellis non reuelent vel mortis minimentur cū parentes in extremis laborantes spē eundendi no habent. Vxores aūt eorum et filie in lege maritorū et parentum suorum ignorantes legē illā nesciunt se credere quod si forte filios lexerint illā legē quam vocant occultā matri sue reuelant, vxor a marito et filius a patre absque vlla retractione necarentur. Hi aūt preter morem aliorum paganorum vinum bibunt et carnes porcinas edūt. ab omnibus aliis tamē quod heretica legē reprobant. Ipsi enim pessima et abhominabilia et secreta sermone prorsus in occulto tempore operantur. Sunt illis nationibus qui ab illis recesserūt cognitū est tamen ne vxores eorum eos relinquerent vel contemptui haberent si exceterabiles vite eorum et immūdicias scire potuissent cognouissent. Est enim in prouincia fenicie circa sinus antaris Antharadensis que hodie vulgariter appellatur tortosa quidā populus scopulis et montibus vndique circūclusus sub abitantes habet castella .x. fortissima. et propter vias angustias et rupes inaccessibiles, inexpugnabilia cum suburbanis et vallibus cum fructiferis et frugū fertilitate secūdissima commentantur iocūdissime. horum aūt horum quos assassinos nūcupāt multitudo numerum .xl. M. excedere dicitur. Prefaciunt autem sibi capitaneum non successione hereditaria sed prerogatiua meritorum quem ipsi veterem seu senem appellant non tam propter etatis senium quam prudentia et dignitatis preeminentia. Primus enim et summus in huius religionis errorem ab illis et locus vnde principium habuerūt in partibus est orientalibus valde remotis versus ciuitatem baldacensem et partes persidis prouinciae. Hi autem vsque ad nō sunt diu sectam a prophetis discernentes omnem indifferenter obedientiam superiori suo exhibitam sibi credūt esse vite eterne meritoriam. Vnde tanta subiectionis et obedientie vinculo magistro suo quem senem nominant astringuntur quod nil ita periculosum est aut difficile quod ad mandatum domini sui bilari animo et ardēti voluntate implere et perficere verentur. Senex autē suis eorum pueros de populo suo in locis secretis et delectabilibus facit nutriri et diuersis ideomatibus generibus indignet ... mittebatur et instructos ad varias prouincias mittit cum illis vt potentes homines tam christianos quam ex sarracenis vel quia

et aliqua causa habet eos odio vel ad precepta [illegible] sed etiam propter [illegible], precepit pecuniam sibi datum mandat occidi, propter quod [illegible] propter huiusmodi mandata [illegible] longe maiores delicias habituros in paradiso [illegible] in quibus fuerit [illegible] si propter huiusmodi obedientiam eos mori contingeret martyres a suis iudicantur et inter sanctos ab illo populo deputati in summa habentur reverentia. Parentes vero eorum a magistro qui senex dicitur multis muneribus ditantur. et sic ferme [illegible] [illegible] Unde [illegible] adolescentes seducit de conventu predictorum fratrum ad varias partes mundi transmissi cum tanto gaudio et desiderio legationem mortiferam suscipiunt et cum tanta diligentia et sollicitudine [illegible] [illegible] ritus et aliarum nationum mores et habitum sibi assumentes. aliquando in specie mercatorum quandoque in specie devotorum seu monachorum et infinitis aliis modis sese [illegible] [illegible] [illegible] est quod sibi possit ab eorum insidiis precavere contra inferiores personas aliquid machinari dedignantur. Potentes autem quibus ipsi adversantur vel pro magno se redimunt tributum [illegible] eorum caventes [illegible] cum suspitione et metu mortis semper incedunt. Hi autem super omnes alios sarracenos legem machometi et eius instituta diligenter et arctissime servaverunt usque ad tempora cuiusdam magistri sui qui naturali preditus ingenio diversarum scripturarum [illegible] studio christianorum legem et christi evangelium cepit cum omni diligentia legere et perscrutari [illegible] [illegible] miraculorum virtutem et doctrine sanctitatem ex quorum comparatione et irrationabilem cepit abhominari machometi doctrinam. et tandem cognita veritate subditos suos erroris maledicte legis studuit paulatim revocare. Unde exoratus est eos et mandavit quod vinum cum modestia biberent et carnes porcinas manducarent. Tandem vero post multas [illegible] et varias [illegible] [illegible] in hoc eos concorditer consenserunt quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cuiusdam [illegible] essent et liberaliter ut alii christianorum lege subiecti [illegible] erant tunc tempore fratribus militie templi tributarii duo

[illegible] [illegible] eisdem [illegible] persolventes pro securitate cuiusdam terre sue que in confinio terre predictorum fratrum sita erat qui multas eis molestias occasione [illegible] inferre consueverant. Predictus autem magister unum de familiaribus suis virum eloquentem prudentem et strenuum de quo plenarium confidebat misit ad regem iherosolomitanum. Rex autem intellecta causa legationis prefatum populi visitationem et animarum a laqueis diaboli liberationem deo gratias agens. Nuncium [illegible] cum summo honore et gaudio magnifico recepit et ipsum ad propria revertentem domino suo bonam regis et christianorum voluntatem et magnum desiderium denunciaret et usque ad fines terre sue deduci precepit que [illegible] fines suos [illegible] fere ingressurus impelum per [illegible] [illegible] quidam ex nostris vir belial et iniquus dei timorem ante oculos suos non [illegible] [illegible] hominem de regno ducem et fidei christianorum [illegible] [illegible] improvisum [illegible] sibi [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] et magnum ecclesie orientalis occidit. Unde populus ille qui tam quam plantam novella [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] residunt et usque ad tempora presentis christianorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] predictus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ille predictus animas innumeras in [illegible]. Ipse igitur et aliis innumeris monstruosis hominibus miserabiles regio orientalis corrupta est et sine quod plures cum paucos [illegible] sunt [illegible] [illegible].

De bello sarracenorum per argumenta contra fidem [illegible].

Circa considerationem huius libri est de bello sarracenorum per rationes contra nostram fidem fortificant suas sectas indicantium efficaces non attendentes quod est [illegible] fortitudinis a fide veniunt et ut colligere potui ex diversis libris .x. sunt argumenta quibus [illegible] contra nos. Primum contra nomen christianum. Secundum contra christi [illegible] Tertium contra christi divinitatem. Quartum contra christi [illegible] Quintum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] eternam in visione dei. Septimum contra matrimonium virius [illegible] [illegible]. Octavum contra baptismum quo ad ablutionem [illegible]

[illegible] ad [illegible] veri mū cōtra veritatē utrius legis quas dicit esse corruptas p iudeos et xp̄ianos et nihil esse veritatis nisi quantū in alchorano con [illegible]

Contēdit ostēdere xp̄ianos nō eē xp̄ianos

Rursum argumentū sarracenorum [illegible] dicunt enī q illi qui vocant xp̄iani nō sunt christiani nec debēt vocari xp̄iani quia sunt contrarij dictis dicta et facta que ex [illegible] et docebat [illegible] in [illegible] suis mistis nisi ad omnes que pertinent dom⁹ [illegible] q nihil habent facere cum eo in parte vel in multo ymmo sunt sibi cōtrarij totaliter. Ad hanc venūsetā oppositionē dupliciter respō deo. Primo eius oppositū ex operibus ostē dendo. Secundo q sarraceni sic dicētes sūt contra legem suā. Primū sic ostenditur q experientia teste possunt videre sarraceni q habitant inter xp̄ianos q̄tum gloriā et honorem et q̄ta corde xp̄iani faciūt et offerūt ihesu xp̄o edificantes solēnissima et mag nificentissima ecclesie in suo nomine et sue beatissime matris et suorū sanctorum ditantes in crucibus et calicibus pretiosis cādelabris lampadibus et ymaginibus ex auro et ar gento decoratis possunt etiā videre q xp̄ia ni ieiunāt .xl. obseruationē .xl. dierū quos [illegible] lex sarracenorum de mense romadā quia ut co descendit q ipsum ieiunent sarraceni hac ratione q qui mensem cōtinet ipsum ieiunat [illegible] sunt xp̄iani ex quo .xl. ieiunant et sic cōtinen tes vitam ihesu xp̄i sequuntur suū exemplū ieiunant similiter .iiij. tempora anni et vi gilias [illegible] rum et multorum aliorum sanctorum quorum festa solemnisant non solum cantando in multa gloria laudes deo et illis sed et etiam dieb⁹ illis cessando a corporalibus laborib⁹ [illegible] [illegible] et honorem deferunt nomini suo cum multa ex xp̄ianis cum audiunt ipsum nominari in clinant sua capita et aliqui flectēdo genua et qualiter etiam eundē blasphemantes cū in iudicio accusantur publice puniunt̄ no

stri in memoriam de sacratis actibus eorum in contemplationib⁹ nec de lacrimis que de eorum oculis sepe emanant in magna habun dantia memorando suam doctrinā suas p̄ dicationes suos nobilissimos actus et vir tuosissimos suam vitā suā mortem suā ad inferos descensum suā resurrectionē a mor tuis multos ex eis secum resuscitans. Item memorando etiam post suā resurrectionem suam familiarem cū apl̄is conuersationē per dies .xl. antec̄ ascenderet ad celos. In quibus super omnes angelos sedet ad dex terā patris semper orando p̄ suis fidelib⁹ memorando etiā quō in mundi fine veniet in maiestate sua et sui patris et angelorum iu dicare viuos et mortuos et q dabit obedienti bus ad dexterā suam vitā eternam et contē nētibus ad sinistrā tormenta sine fine. Quo ergo sarracenus viuens, inter xp̄ianos pōt dicere nō esse xp̄ianos nec taliter debere vo care illos quos cum tanta fide atq tanta de uotione cum tanta reuerentia et cum tanta gloria conspicit adorare ihesum xp̄m. Secū do declaro q sarraceni hoc dicentes sunt cōtra suam legem non dico solum illi qui habitāt inter xp̄ianos et nouerūt supra predicta. Sz etiam existentes in quacunque loco secundo mahumeti alchoranū. cum ipsemet alchoranū in mul tis locis vocet eos xp̄ianos littere arabice nominant eos nazarenos. quod in idē red [illegible] xp̄i qui est magister omniū fidelium et q̄n apparuit paulo sic se vocauit nazarenū. Di cens ego sum ihesus nazarenus quē tu p̄se queris. Sic ergo sarraceni bene possunt [illegible] [illegible] quicquid eis placuerit q̄n lex eorum vo cat eos xp̄ianos ipsi dicant q nec sunt christia ni nec debent ita nominari. Vn̄ bñ p̄siderent [illegible] q̄n nolūt affirmare eē xp̄ianos q tamen publice dicit lex eorum. Et ideo q quo suam voluntatem superponūt legi sue [illegible] si similia faciunt de sancta scriptura christia norum negando [illegible] irrationabiliter ihesum [illegible] in pluribus locis veteris et noui testa menti pro tali nominat q sic filius dei sic⁹ filius primogenitus suus p̄prius filius ve rus suus filius unigenit⁹ sic q unus solus

est filius proprius dei genitus de sua substantia propria et natura et non [illegible]. de quo ne nemo dubitaret dicendo iste est vel ille. deus pater sonum esse de nube esse loquendo digito eum ostendendo hic est filius meus dilectus. et si sarraceni negant sacram scripturam quam habent christiani negant legem suam in multis passibus qui affirmant quod eam debent credere quia facit mentionem de scriptura moysi et psalmista david et multis etiam prophetis [illegible] alchorano [illegible] quod illi sunt credentes in deum qui credunt ea que deus iussit ante quam machometus esset in mundo. Ad ea autem que dicunt quod ideo non sumus christiani quia non observamus sabbatum nec circumcisionem que et christiani manifeste sunt rationes quare lex moysi non debuit observari post publicationem legis gratie. et excepto quod inter alia precepta [illegible] necessarie implenda per ihesum mysteria in ipsa contenta ad plenum in primo libro sunt declarata et reducendo hic ad memoriam salomonem dicentem quod multum debent attendere iudei et sarraceni [illegible] circumcisione quod quando rex implevit suum promissum si post aliquos dicat pro [illegible] misso aliud quod ipse credat [illegible] bene potest intelligere quod ei facit iniuriam dicendo tale promissum dat intelligere non esse impletum quod promisit in tempore [illegible] sic est de circumcisione quam deus dedit abrahe pro signo confederationis inter deum et eum quousque de suo semine nasceretur ille qui habebat esse omnium gentium benedictio messias promissus deus et homo quia ergo sarraceni utuntur circumcisione [illegible] sunt in ira dei sicut iudei facientes deum mendacem experimento non impletum quod promisit [illegible] Respondent ad hoc sarraceni ex uno falsissimo fundamento presupposito quod contemptus lege scripture et gratie debent servare solummodo legem nature quam abraham observavit et quia ipsi non legem moysi nec christi sed [illegible] abrahe solum tenent pro vero quod debent esse sicut et ipse circumcisi ita quod post quod habitum est lex [illegible] redeunt ad legem nature in qua vixerunt ab initio mundi quoniam homines non erant capaces maioris legis sicut si post quod homo venit in etate et est factus homo intelligens dicat quod ei convenit loqui sicut quando erat puer sine sensu sicut potest sicut

puer cogitare sicut puer ludere sic sicut puer. cum hoc sit certum omnibus hominibus cognoscunt ad etatem perfectam debere facere illud quod pertinet ad talem etatem et dimittere ea que [illegible] querendum est a sarracenis qui sic circumciduntur ut cum nesciverint respondere remaneant confusi in circumcisione sua non enim invenitur expresse tamen in alchorano per magistrum machometi quod circumciderent se et sui credentes. sed isti sui credentes addiderunt se dicendo quod ex quo fuit data lex abrahe et ipse fuit circumcisus quod necessarium est eos circumcidi cum dicantur professores et observatores legis abrahe. quod machometus fuit circumcisus non legitur in alchorano sed in libro sue generationis et vite narratur quod ipse natus circumcidit eum Gabriel quando habuerit cor eius et aperuit et post hec verba [illegible] sequuntur. Et dicunt quod natus est circumcisus. Ex quo ergo de sua circumcisione dicunt duas opiniones nullam certam affirmando apparet quod de eius circumcisione non sunt certi nec talis circumcisio sicut ipsi dicunt fuit circumcisio Abrahe que fuit non per angelum sed manu hominis facta quod Machometus natus sit circumcisus hoc dicere est ad decepcionem populi machometanos de facto si rex fuit arabum vel princeps vel [illegible] suis revelasset, quod tamen in libro suo non continetur sic accidisse. Et quod mysterium circumcisionis datum abrahe quoniam iam totaliter cessaverat et fuit annullatum [illegible] clarum est quod non christi iudei sicut dictum est qui ea utuntur sunt inconvenientia ira dei et odio. de quibus sic datur intelligi in eo quod narratur de vita machometi non fuit [illegible] inter eos patre eorum non expectante quod angelus circumcideret puerum quem dicit occasione fecit eum [illegible] circumcidi. ergo machometus sunt filius genitus vel christianum si genitus. videat quis [illegible] affirmat in qua reputatione teneret eum mater sua videndo eum dissimilem patri et suo generi toto. si primo non habuerit de eo revelationem de qua tamen nihil narratur. et quomodo potest dici per angelum circumcisus sicut natus fuit. si natus fuit circumcisus hoc nulla est dicere quoniam est contradictio in terminis. Si autem forte dicat quod circumcidit eum angelus in ventre matris sicut si a sua conceptione fuisset sanctificatus et in gratia dei

cui non concordant verba psalmi dauitica
Unde magister machometa quē dyabolus
intelligo inuendo per dauitatem noctis quā
dē collegit sua oracula. Et sic. an nō te inueni
dominus [illegible] et appropinquas
[illegible]
perium et dominit. ecce sanctitas tam per fama
omnes laudant religiosi machometa quē sua
q̄ ipsi [illegible] et de
[illegible] et ad quod [illegible] q̄ te
[illegible] et quod dicat in libro
suo [illegible]
[illegible] non est
[illegible] q̄ [illegible] est q̄ [illegible]
[illegible] paradisum [illegible]
[illegible] de [illegible] ma
chometa nō legitur in libro suo per eos repu
tatis pro autenticis illud est magis apparēs
q̄ ipse et sui primi credentes pro maiori vel
[illegible] parte fuerunt christiani nō cir
[illegible] cum in
[illegible] de magna instantia per eu
ad iudeos [illegible]
ion labore et principaliori [illegible]
[illegible] magnum p̄ eo
[illegible] pro concordia eorū que non
[illegible]
sio que leuiter potuit introduci. cum in illis
quibus esset multitudo iudeorum et est verū
inde q̄ multi eorū erāt neophiti et eā in mul
tis illorū magno tempore dixerunt affectio ad
legē moysi sicut vera per eos habita et suos
[illegible]
[illegible]
dixerunt [illegible] q̄ durarunt adhuc in illis
partibus heresis phariseorum q̄ ad saluatio
nem requirebatur cum euangelio obseruare
legem moysi et nō minus persuasū est. ex
quo labor machometi et suorum successorum
erat adiūgere principaliter sic christianos sicut
iudeos et gentiles per ipsum et suos [illegible]
[illegible] q̄ [illegible]
[illegible]
[illegible]
quam [illegible] per scripta intelligere quā
te efficacie est q̄ arguūt cōtra xp̄ianos q̄ cir
cumcidunt se sicut fuit xp̄s qā ipsi scripsos re
putāt et sanctos se pro magno zelatorib̄
[illegible]
[illegible] q̄ [illegible]
sicut dicunt de machometo. Forte respondē

bunt q̄ alia est ratio in machometo et alia
in xp̄o. sed ex quo in eis nō verificatur q̄ in
suo pphetia nō est mirū si imponēt xp̄ianis
debere circumcidi ex quo xp̄s fuit circumcisus
sicut homines cecī vel debiles visus lo[illegible]
tes in eo q̄ non vel paucā vident que sequā
tur ea que pedibus calcant vel manib̄ pal
pant. sed de eo q̄ dicunt non vident quod
est ante vel retro ad dexteram vel sinistram
supra vel infra volo dicere q̄ non cōsiderāt
causam quare fuit iheſus xp̄s circumcis̄ nō
habens locū in suis fidelibus post q̄ cessa
uit lex moysi et fuit euacuata a veritate q̄ pri
mo in eo erat quando fuit puer. nec [illegible]
in nocte ante mortem suam. quia fuit per eū
obseruata lex moysi faciendo pascha agni
Unde ex quo fuit mortua [illegible] et natu
re illarum rerum in quibus principaliter sta
bat veritas legis moysi licet inueniant̄ scrip
ta et q̄ iudei teneant eam cum multa dilig[illegible]
tia in suis synagogis ex quo defecit eius vir
tus non obligat vt seruet̄. immo pot̄ obli
gat vt nō obseruetur. Quoniam hoc est certū
et notorium omnibus hominibus mūdi q̄
[illegible] per signum
si ille q̄ signū habebat vult ea vti sicut primo
q̄ ipse factor reputaret̄ falsus et mendax vel
[illegible]
militibus a non militibus quomō aliquis
eorum suis demeritis priuat̄ a militia si vtatur
eandem diuisam quā primo ex quo subtrā
cta veritate habuit intentionem est reputa
tio mendax [illegible]
est de illis [illegible]
[illegible]
derunt vel si nunq̄ habuerunt. et vocantur
tales. eadem ratione contingit circa mulieres
existentibus aliquo signo virginū et vxorum
non corruptarum. quia vbi fecerunt [illegible]
sua [illegible] si ambularēt in habitu in quo
primo ambulabant sic facerent [illegible]
milites si facta post in se ducerent signū qd
primo erat [illegible] vel cōtra signo ipso facto
existente falso quoniam non est cōforme [illegible]
[illegible]
circa materiam de qua loquimur est de mu
liere que alio habitu vtitur quando ē virgo
desponsata et alio quando iam peperit. ex
si postq̄ peperit filium vult dicere se sicut
primo ante q̄ pareret omnes videntes dere
derent eam reputantes eam mulierē infa

[illegible] spectabat si [illegible] se fidi [illegible]
um filium et se vellet ostendere ac si num̄ q̄
peperit. Et quia iam non solum mulier inse-
cata sed etiam reputata sicut meretrix falsa
et sine aliqua consolatione plena omni mali-
cia. hec est persone cetus synagoge sanctorum
descendentium ex semine abrahe qua aliqui
omnibus dimissis generationibus decione
cepit in fide et sponsa sua quando abrahā
[illegible] ad [illegible]. Un-
de ex illo tempore semper viget in fide et spe
quod ex illa [illegible] messias et non
erat in aliqua alia generatione et insignum
predicte fidei abrahami sicut dictum fuit ac-
cepit circumcisionem nunc ergo messia et se-
[illegible]
[illegible] mysterijs sic est et ut maneret infa-
[illegible]
mum quo poterit iudicare misi et sic totaliter
sunt sorta et plena omni malicia postea po-
[illegible] quousque
et ipse nasceretur filius et promissus decreto
non minus ac ipse sarracenos confitētes na-
tiuitatem ihesu xpi ex maria virgine descen-
dente ex genere iudeorum. Unde impleto
mysterio circumcisionis filium cessauit que
[illegible] et signum speciale amo-
ris illius populi. Item circumcisio tenebat
locum et conditionem [illegible] supplicationis
continue ad deum ut recordaretur sue mise-
ricordie secundum q̄ locutus fuit abrahe et
[illegible]
[illegible]
[illegible] indulgentiam et donatio dare ap-
[illegible] et consolationem [illegible]
impleto ergo et de ea habuit [illegible] nunciā
circumcisio que iudeis erat sicut quedam sup-
plicatio primo redit in abhominationem et
odium quantocius [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] in ira dei et ut num q̄ habeant mise-
[illegible] sicut [illegible]
[illegible] [illegible] substātia et non
[illegible] veritate mysterij [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Sy-
[illegible]
amos plus q̄ iudeos quando ipsi post q̄

cessauit [illegible] mysterium ea ratione qua sub
[illegible]
et voluerunt [illegible] in scriptis secte scriptu-
re possint sane intelligere q̄ [illegible]
circumcisione sicut moyses continue accusat
iudeos coram deū. quia nō crediderūt [illegible]
eius sic abrahā accusat sarracenos falso sub
[illegible] deducētes post impletionem promis-
sionis sibi facte et alijs patribus [illegible]
[illegible]
[illegible] post mortem ihesu christi. accusat eos
[illegible] non minus abrahain quia cōfitētes
se venire de hysmael contradicunt eius diuina
verba et mendacem dicunt. quia non in hys-
mael sed in ysaac semine est benedictio oīm
gentium. et dicunt scriptos esse illos de bene-
dictione ysaac promissa. [illegible] tempus
[illegible] rationes et causas [illegible] ad
[illegible] [illegible] rationabiles
quam sarraceni cōmittunt in [illegible] circumcisio-
ne non habendo [illegible] et expectationem
[illegible] quod suo magistro. [illegible]
[illegible]
[illegible] non potest esse dei quia deus
non potest dare falsum testimonium sicut est
circumcisio mutata veritate et substātia ill⁹
qđ significabat totali veritate existente pen-
[illegible] in hoc q̄ sit [illegible]
cognoscentis [illegible] que cognoscatur potest ali-
quis dicere q̄ intelligat q̄ sol [illegible]
bis et illuminat de nocte sicut de die. Et [illegible]
[illegible]
est [illegible] et eius [illegible] et si illud q̄
dicit ponat in scripturis eadem ratione illa
scriptura est falsa ut notat dn̄s [illegible]
in tractatu suo [illegible] sarracenos.

Contra xpi conceptionē per spiritūsanctū

[illegible] argumentū sarracenorū est 𝔠
[illegible] conceptionē quam nos xpia-
ni affirmam⁹ de spiritusancto qui est [illegible]
[illegible] quod q̄ non [illegible]
[illegible] sicut asserent ipsi de virginitate [illegible] et [illegible]
[illegible] virginem permansisse non tamen intel-
ligunt [illegible]
[illegible] sed potius materialem sicut quandā
experimur in homine et alio animāte. Di-
cunt. n. [illegible] beatam virginem de
illo sicut virginem concepisse. q̄ volunt [illegible]
[illegible]

et quod de tali flatu concepit virgo. unde dicitur in psal. flauit spiritus eius et fluent aque. Ipsi illum intelligunt materialem dei flatum. Item Gen. ii. inspirauit in faciem eius spiraculum vite quod sic intelligunt deus suo flatu insufflauit in [illegible] Item [illegible] glo[illegible] gunt quod legitur in euangelio Insufflauit [illegible] Accipite spiritum sanctum et cetera. Sic etiam intelligunt quod [illegible] gabriel dixit ad mariam. Spiritus sanctus superueniet in te. et illud quod de christo dicitur conceptus de spiritu sancto ex maria virgine. Ratione etiam idem volunt astruere sic. Virgo maria christum genuit per se non alio medio. et sed nec de virili semine eum concepit nec de diuina substantia. ergo de quodam medio inter rationalem creaturam et deum. Sed quid est medium super hominem et infra deum nisi flatus diuinus quo insufflata peperit virgo maria. Et flatus materialis impregnat terram et germinare eam facit. quid mirum si flatus diuinus infecundauit mariam. Ad hoc respondet alanus in suo quadripertito libro. iiii. capitulo primo quod illi qui hoc sentiunt asserere indigent pena et sensu quia in deo materialis flatus non est cum sit substantia incorporea nec habet instrumenta flandi ut fauces et huiusmodi. Et si deus corporeus esset variabilis esset nec in omni loco [illegible] quod autem deus incorporeus sit ratione non indiget cum oratio tam humana quam diuina hoc irrefragabiliter affirmat. Flatus enim dei siue spiritus dei dicitur spiritus sanctus qui procedit a patre et filio [illegible] ferebatur super aquas Gen. i. et christus dicit spiritus vbi vult spirat. Si spiritus sanctus aliquando vocatus est rationalis est et ita materialis flatus non est. Item apostolus dicit quod spiritus sanctus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus [illegible] Item precipit [illegible] predicare euangelium omni creature baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti. Hic spiritus sanctus connumeratur patri et filio et ita vnus est in trinitate personis. de hoc spiritu dicitur flauit spiritus eius et fluent aque. [illegible] [illegible] aque fluunt i. peccatores conuertuntur fluunt propter [illegible] lachrymarum per penitentiam lamentum. quod autem dicitur dominus inspirasse spiraculum vite in corpore ade. [illegible] [illegible] corpori hominis infundit. per hoc autem quod christus insufflauit in apostolos [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] venit autem spiritus sanctus in virginem gloriosam quia ei infudit gratiam suam. Eandem [illegible] non de substancia ipsius: ipsa enim virgo sola dei auctoritate de carne sua christum concepit sine alterius vel permixtione. nec aliquis debet intelligi flatus materialis vt [illegible] [illegible] est a deo procedens rationalem creaturam excedens quia si aliquis materialis flatus procederet a deo aut esset eiusdem nature cum deo aut non. Si esset eiusdem nature cum deo ergo esset deus et ita de diuina natura concepit virgo quod dictum est et intellectum est hominibus absurdum. Si vero ille flatus non est diuine nature queritur ergo cuius nature sit. si incorporee nature et non diuine erit angelus vel anima cum spiritus sit. et ita beata virgo de angelo vel anima concepit. Si autem corporalis est nihil aliud quam aer esse videtur et ita absurdissimum est quod sequitur vt dicamus virginem ex aere concepisse hominem. Queritur etiam a sarracenis verum ex solo flatu fuerit illa conceptio. si ex solo flatu conceptus est christus quomodo ex solo flatu flatus est homo vel christus flatus factus est homo. fuit ille flatus anima christi vel vnitus anime christi. si fuit vnitus anime christi [illegible] sophisticus esse videtur. corpus autem quod christus habuit fuit de carne virginis aut non. si non fuit de carne virginis filius virginis non fuit. Vnde ergo carnem habuit si de virgine habuit fuit flatus ille vnitus carni vt ex illis duobus fieret conceptio et illo flatu animaretur caro ad hoc vt christus fieret homo. Sed obiicit sarracenus veritatis inimicus si christus non fuit de substantia diuina vel de flatu dei conceptus quomodo ergo fuit dei filius.

Ad quod respondemus quod christus secundum humanam naturam fuit filius virginis et secundum diuinam filius dei ab eterno a patre natus secundum diuinitatem. In tempore vero de virgine secundum humanitatem. quod autem christus fuerit deus et homo supra libro primo latissime probatum est.

Quod christus non sit deus.

[illegible] argumentum sarracenorum [illegible] contra nos si xps esset deus ipse de se hoc in euangelio declarasset sed hoc est falsum [illegible] dixit se esse [illegible] [illegible] xps assumit se esse deum [illegible] Vnde [illegible] Ego sum [illegible] xps filius dei benedicti. Respondit ihesus et dixit illi Ego sum, est manifesta confessio quod xps est deus [illegible] Ego sum panis viuus qui de celo descendi si quis manducauerit ex hoc pane viuet in eternum. [illegible] Ego sum lux mundi qui sequitur me non ambulat in tenebris sed habebit lumen vite. Item et pluribus aliis locis. Ego sum resurrectio et vita. Ego sum via veritas et vita. Ego sum ostium per me si quis introierit saluabitur. Ego principium qui et loquor vobis. Ego sum alpha et o, principium et finis que omnia non possunt competere nisi deo vero [illegible] In [illegible] causam [illegible] quare deberet mori xps [illegible] argumento

Contra xpi mortem.

[illegible] argumentum sarracenorum est contra xpi mortem. [illegible] immortalem et impassibilem fuisse qui conceptus de dei flatu [illegible] et ideo dicunt xpm non fuisse passum vel mortuum [illegible] de virgine. quia dicitur si carnem assumpsit aut passibilem habuit aut impassibilem. Si impassibilem vnde eam assumpsit. Si passibilem et pati et mori potuit et ex diuina [illegible] virtute a mortuis resurgere. Sed si de carne virginis passibilem carnem assumpsit et sic passibilis fuit. quod nunc xps filius dei fuerit, et secundum hoc [illegible] et filius virginis et secundum hoc mortalis [illegible] in [illegible] libro primo, probatum est. et etiam quod xps passus mortuus et [illegible] probatum est in [illegible] .xij. [illegible] Et si dicat sarracenus [illegible] xpm subisse mortem secundum [illegible] Respondetur quod hoc non reputamus [illegible] sed [illegible] quia ex [illegible] et [illegible] quod [illegible] carnem assumpsit et mortem subiit non quod meruisset hoc cum peccatum non fecerit [illegible] sed [illegible] Et verbis [illegible] alchoran [illegible]

Vnde dicit in capitulo .xxviij. in persona xpi [illegible] inter homines conuersare, [illegible] sed [illegible]

Contra trinitatem personarum.

[illegible] argumentum sarracenorum est contra trinitatem [illegible] Et [illegible] dicunt machometus quod [illegible] ponebant in deo tres personas [illegible] intelligere [illegible] [illegible] quod ponebant tres deos, et ideo negabant [illegible] in deo, et ideo dicit in alchorano [illegible] capitulo [illegible] non dicatis tres [illegible] [illegible] [illegible] consideratione .iiij. articulo .xxiij. quia [illegible] esse corruptum, Secundum vero quidam [illegible] credere nisi his que [illegible] sunt eis a suo magistro in alchorano.

Ideo ad eorum confusionem et [illegible] in alchorano volo ostendere pluralitatem personarum in diuinis ad quod [illegible] non potent

[illegible] comprehendere [illegible] veritatis. Queramus ergo a sarracenis quid sibi volunt alchoranum. quia tociens inducunt deum de pluralitate loquentem. Dicitur enim in capitulo elbakara in persona dei diximus angelis adorate adam etc. Et hoc continuant postea usque ad finem libri aliquo modo loquendo de deo in singulari aliquando in plurali et certissimum est omnibus xpianis iudeis et sarracenis quod deus est unus [illegible] et simplex et non habet [illegible] potest habere consortem. quare igitur de se loquitur pluraliter non possunt dicere quod deus loquitur de se et angelis. dicitur enim in illa [illegible] angelis. hec ergo locutio dei est non angelorum sed ad angelos. Item secundo in capitulo sed dicit quod omnes angeli adoraverunt adam nisi dyabolus ergo omnibus angelis [illegible] deus. Tercio capitulo in multis locis in alchorano inducit tales locutiones de deo in plurali in talibus actionibus in quibus angeli nullomodo communicant sicut in creatione mundi in iustificatione impii [illegible] in alchorano in pluribus locis in persona dei nos nunquam creavimus celum et terram et intermedia pro ludo. et nos iustificamus hominem etc. et nos misimus christum filium marie et dedimus ei spiritum et euangelium et miracula et talia in quibus angeli nullo modo communicare possunt cum deo. angeli enim creati sunt a deo et non creatores cum deo creante celum et terram et intermedia. nec possunt dicere sarraceni quod vox illa pluraliter sit excellentissimi creati per quod deus omnia fecit ut dicunt. Constat enim quod quicquid est preter deum est creatura a deo creata et nulla creatura potest esse concreatrix cum deo. Item iiii. capitulo. Non potest etiam dici quod deus pluraliter de se loquatur propter diversas quidditates que sunt in eo sicut potentia iusticia et huiusmodi quas arabes appellant sapbat. Ista enim sunt in deo non accidentia sed sunt ipsa divina essentia Unde in deo nullam compositionem nec pluralitatem faciunt ut per illa deus de se loquatur pluraliter cum tamen in angelis et hominibus illa accidentia aliquam compositionem faciant et etiam talis modus loquendi scilicet quod deus de se cum sit unus pluraliter loquatur invenitur semel a Moyse introductus in [illegible] Nam in formatione hominis deus locutus est dicens faciamus hominem etc. Et dicunt iudei quod est vox dei ad angelos quod est contra sacram scripturam que non quod dicit hominem creatum ad ymaginem angeli sed ad ymaginem dei et hoc est quod statim subiungit Moyses post ista verba. dicens. Et creavit deus hominem ad ymaginem et similitudinem suam ad ymaginem dei creavit illum. Est igitur vox dei patris ad filium vel totius trinitatis adinvicem. nam deus qui est unus et simplex in essentia est trinus in personis. et alchoranum illud simpliciter dixisset nisi quia timuit quod non posset esse trinitas personarum sine distinctione essentie Ideo dicit in capitulo elnesa. O familia libri nolite vacillare in lege vestra et non dicatis de deo nisi veritatem quia christus [illegible] marie filius est nuncius dei et verbum dei quod in ea posuit per spiritum sanctum suum Ecce hic nominat deum verbum dei et spiritum sanctum suum. Sed timens ne per hoc divina essentia divideretur vel multiplicaretur vel determinaretur statim subiungit et non [illegible] quia deus est unus [illegible] quantum appropinquant ad illud quod [illegible] est [illegible] dominus [illegible] verbum et spiritum [illegible] in deo unum sunt. Induxit igitur in alchorano machometus deum loquentem pluraliter et nescit causam. teneamus igitur cum eis communiter quod deus est unus et solus simplex et ipsi habent in alchorano quod deus est deus unus et quod habet verbum suum et spiritum sanctum. et sic tenemus quod ipse qui est vere deus unus et simplex propter de se loquitur singulariter. et quia est trinus in personis eloquendo loquitur de se pluraliter. Sed quia latere dictum est de patre et filio dicamus aliquid in speciali de spiritu sancto contra sarracenos et queramus ab eis quia alchoranum frequentissime facit mentionem de spiritu sancto quis est iste spiritus sanctus. Nam in capitulo elbakara in persona dei dicit dedimus et dedimus ihesu filio marie quod faceret prodigia et miracula manifesta et perfecimus eum per spiritum sanctum et idem repetit per omnia infra in eodem capitulo. Item dicit in capitulo elembra de maria insufflavimus in ea de [illegible] in pluribus aliis locis loquitur [illegible] de spiritu sancto Queritur ergo quis est iste spiritus sanctus et non possunt dicere sarraceni

q̄ sit aliquis creatura pure vel aliquis in [redacted] ipsum intelligere peccata [redacted] cū mediatus spūssanct⁹ sit [redacted] tur diffinitio. oportet q̄ deus dans et infus [redacted] quem nos christiani ponimus in diuinis [redacted] minus psonas in diuinis pmunitate essen [redacted]

[redacted] Septimum argumentū sarracenorū est [redacted] et melle. ergo in alia vite eterne. Item dñs promittens suis credentibus eternā re fectionē dicit vt bibatis et edatis sup men [redacted]

[redacted] oēs reficientur melle. Ad hoc dicē [redacted] q̄ tūc homines spūalia corpora ha [redacted] solus intelligi non [redacted] nantem lacte et melle paradysus celestis in telligitur qui manare melle et lacte dicitur ꝓ pter eterne et interne refectionis dulcedinem mensam autem christi que est in regno patris sui vocat spiritualium bonorum refectionem q̄ [redacted] sustinuerunt martires tot persecutiones vt [redacted] dixit eis pax vobis: Luce. vl timo quia xp̄s habebat talem modum salu tandi spiritus enim malignus nō consueuit annūciare pacem sed discordiam nec solum per visum. cum dicit discipulis videte ma nus meas et pedes meos quia ego ipse sum [redacted] pirans carnem et [redacted] et vltimo. Sed etiam probauit suam resur rectionem esse veram ex gustu. quia [redacted] fantasmam et sine anima comedere nō po test. Hac ergo ex causa dixit discipulis suis habetis hic aliquid ad manducandum illi

Dum

tulerunt partem piscis assi et fauum mellis. Unde cibus ille non fuit conuersus in carnem sed resolutus in preiacentem materiam. Et ne hec causa comedendi erit in resurrectione genera- li. Ea ergo que in sacra scriptura de vita eter- na reperiuntur ut cibus et mensa per similitu- dinem vel exemplum posita sunt. Non sic autem de secta machometi quia ipse de vera beatitu- dine et de visione dei nullam omnino men- [illegible] que eis [illegible] de- dit ea sola que desiderant promisit in quo apertissime fuit contrarius non solum doctoribus sed omnibus prophetis et omnibus philoso- phis et omnibus ratione vtentibus qui omnes com- muniter concordant quod vltima hominis feli- citas sit in cognitione solum dei iuxta illud quod dicit Iohannis. Hec est vita eterna ut cognoscant te solum deum verum et quem misi- sti ihesum xpm et Aristoteles in quarto ethi- corum et .xij. metaphisice dicit quod vita que est secundum intellectum est optima igitur gulosa et luxuriosa est pessima vita que impedit intel- lectum hominis. Sed obmissis auctorita- tibus sacrarum scripturarum quas non recepit sarra- cenus licet recipere deberent cum ipse valde laudat et commendet legem dei prophetarum sanctorum doctrinam ac euangelium xpi hac ratione contra eos qua ostendatur quod in illa felicitate eter- [illegible]
Ad hoc similiter cibos ut corruptio que per- fect accidit ex consumptione naturalis humi- di non sequatur ut etiam cibos sumimus et aug- mentum. Sed ista duo non erunt ibi. Nam omnes in debita quantitate resurgent nec amplius pos- tea sunt mori nec aliquo modo deficere. Nam sicut dicit machometus in sua doctrina ut pa- tuit supra consideratione .iiij. post quod omnia mor- tua fuerint deus occidet mortem et postea re- surgent immortales et integri. Ergo cibo sum- pto non est necessaria aliquomodo et eodem modo nec vsus venereorum quia nec tunc est neces- sarium quod [illegible] per con- seruari in indiuiduo. Item enim homines resurgent- tes imperpetuum viuent. Ergo si cibo semper vterentur in infinitum augerentur corpora eo- rum. aut tunc esset digestione aut alic [illegible] [illegible] ut tantum resoluatur quantum con- sumitur quorum vtrumque est inconueniens.
Ad hec respondet machometus in libro de doctrina sua dicens quod non erit ibi egestio sordium sed purgatio per sudorem. Et ponit exemplum de puero in ventre matris qui vi- uit nutritur et non egerit. Sed exemplum et ratio eius nihil soluunt sicut patet inspicienti. Nam [illegible] de [illegible] quia in re perfecta est multe imperfectionis magna. Item ista euasio machometi nihil valet quia cor- pora resurgentium erunt incorruptibilia quod nihil poterit resolui ex eis et sic non est similie de vno et de altero de perfecto et imperfecto. Item si in istis actibus esset vltima hominis perfectio ut videtur machometus expresse dicere. quare igitur nunc oportet abstinere ab istis et non magis die ac nocte luxuriare et comedere ut hec eius felices simus. Sed apud omnes homines etiam apud sarracenos reputatur virtuosius abstinere ab his et eorum ipsi sarra- ceni [illegible] et [illegible] tes quos maxime laudant. Item si in istis actibus est vltima hominis felicitas quid faciet anima separata ante resurrectionem que nec comedere nec luxuriare potest. nec angeli [illegible] qui non poterunt esse felices quia istis om- nino carent. Preterea si habendo multas vxo- res et infinitas concubinas et adolescentulas est vltima virorum felicitas ut patuit supra con- sideratione .iiij. Quomodo ergo mulieres pot- erunt vnquam esse felices nisi habeant multos viros. Erit igitur aut mulier felix aut vir fe- lix et mulieres adolescentule infelices et mi- sere. Rationabiliter ergo concluditur quod omnes tam viri quam mulieres eorum infelices erunt et miseri sequentes id quod debetur porcis et asinis .s. gulam et coitum.

Contra matrimonium vnius vxoris aliud

Primum argumentum sarracenorum est contra matrimonium vnius vxoris alias. Cum enim sit illicitum in lege xpi plures vxores simul vno tempore habere. Sarraceni in oppositum asserentes licitum esse plu- res vxores simul habere sicut supra patuit consideratione .v. precepto .ix. hoc nituntur pro- bare auctoritate patrum veteris testamenti qui duas vxores simul habuisse leguntur ut Iacob et dauid et alij multi. ergo quia ra- tione licitum fuit eis habere plures vxores eadem ratione et modernis. Sed hoc non af- firmant sarraceni nisi ut luxurie sue satisfaci- ant. tota enim eorum vita in sordore luxurie est ut supra patuit. Dicendum ergo quod viro debet

esse vnico. Unde et de[illegible] vnū uedit ade vxo [illegible] seruat qe per hoc significatur q vna est sponsa xpi. s. ecclesia. Unde et lamech mortaliter peccauit qui primus plures vxorēs habuit. In veteri aūt testamento licitum erat aliquā plures vxores habere ad multiplicandū genus humanū ad cultum diuinū tunc terrā replebat fecunditas. nunc aūt cellum replet castitas. a tempore enim iohannis baptiste [illegible] regnum celorū vim patitur et violenti rapiunt illud. In veteri aūt testamento a matrimonio non excipiebant mi[illegible] plone. in nouo excipiuntur infantes. et vt apostolus ait. i. [illegible] mulier alligata est viro vt nō possit alij nubere similiter vir mulieri vt non possit aliam ducere. Unde vir si plures vxores habeat adulter est. et sicut vna mulier nō potest simul habere plures viros sic nec vnus vir plures mulieres simul. Jterum dicit apostolus q vir nō habet potestatem corporis sui s3 mulier. sic et vir viuente sua muliere non potest accedere ad aliā. Lū3 ergo sarraceni dicant xpm magnum prophetam fuisse quomodo autem de eius verbis contradicere que dicit mulierem non esse relinquendam nisi causa fornicationis. Ipsi de multis de causis relinquunt vxores suas mandant eos qui dimittunt mulierem relictam a manus non debere ad eā egredi donec alter eam [illegible] quia. precepto. ic. Et sic prauaricatores legis et euangelij facti sunt. In lege enim scriptū est vt si quis vxorem suā qualibet ex causa dimiserit et voluerit. ad eam quoq3 regredi ipsius est. sine dubio si tamen eam alter nō fecundauerit. si alter eā3 tetigerit ab illo imperpetuum phibita est. in euangelio tamen non est licitū homini vxorem suam sine causa fornicationis dimittere. et qui dimissam alterius in vxorē receperit adulter et mecho[illegible] iudicetur. Item si christum credunt nimium fuisse prophetam et de virgine natum et de flatu diuino conceptum vt supradictum est cur non credunt eius conceptū vel ei[illegible] omnī

Contra baptismum quo ad ablutionem [illegible].

[illegible] contra baptismū quo ad ablutionē

interiorem. nos enim solam ablutiōem corporis dicimus et fideliter confitemur nō sufficere ad remissionem peccatorum sed exteriori et interiori per aquam spūssancti. Sarraceni vero assumunt solam corporis ablutionem quam facnā sufficere ad peccati remissionē quod volūt multiplici auctoritate probare. [illegible] enim Ezechi. xxxvi. Effundā super vos aquam mundam et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. et iohānes baptista fuit baptizans in aqua. vñ. Mathe. iij. Mar. i. Jo. i. Naaman etiam ablut[illegible] septies in iordane liberatus fuit a morbo lepre. iiij. [illegible] solam ablutionem liberantur a peccatis ade. Dis ergo auctoritatibus dicunt sarraceni esse mitti quodlibet peccatum mortale homini remissum per solam aque ablutionem sine cōfessione et contritione. Dicendum ergo q nō sufficit ablutio discretis et adultis sine cōtritiōe et cōfessione nec puero sine trinitatis inuocatiōe. Ezechiel vero aquā illā vocat mundā que sanctificatur per verbum. iuxta illud Augustini. Accedit verbū ad elementū et fit sacramentum. Johannes aūt nō baptizauit in peccati remissionem et sanctificationem sed in assuefactionem vel significationem nec peccata baptismo eius remittebantur. Ablutio aūt aque qua naaman purgatus erat a lepra significabat baptismum xpi quo quis liberatur a culpa. Ablutio autem aq quia fit peccati remissio in baptismo iterari non potest vel debet quia significat passionem xpi et mortem que iteranda non est nec sacramento baptismi debet fieri iniuria. Semel ergo valet aque ablutio. i. baptism[illegible] puero vel adulto iterata nō prodest. Errant ergo pagani qui singulis ablutionibus corporis suorū credunt sibi remitti mortale peccatum qe si tale esset viderent esse peccatum inestimū. Ipsi etiā multa de lege veteri obseruant et sic quodāmō iudaizāt qe vt supra patuit porcū nō comedūt plures vxores simul ducūt etc. Et iā in primo libro ostēsū fuit lex[illegible] [illegible] ut vmbra et figura. christ[illegible] enī eam ostēdit cōsummatam et in se implerā cum pendēs in cruce dixit consummatum est vt patuit [illegible] supra.

Contra venerationem imaginum.

[illegible] argumentum [illegible] est [illegible] ymagines que habentur in ecclesiis christianorum [illegible] insultantes contra nos di-cunt hec nobis non licere quod facimus contra diuinum preceptum. Exo. xx. Deut. xxvij. et Le-uit. xxvi. scilicet nō facies tibi sculptile neque omnem [illegible] Deinde [illegible] quod effigiant deum sublimem sedentem solio et cir-ca eum magno dignitatis fastigio aquilam ho-minem vitulum et leonem. Ad hoc dicendum est quod li-cet mosaica prohibuit nullo modo sculptilia fieri precepit moyses quod fierent ymagines che-rubin. Exo. xxv. et xxxvij. et posuit in templo. quorumcumque enim dignificabilia ante archam et adeo ab his similiter faciebant ante cherubin Salomon fecit enim vt dicitur. iij. Regum. vi. duo alia cherubin maiora et omnia communia que erant in tabernaculo erant inferius [illegible]-bant cherubin. Et si dicas illud preceptum dedit et erant ymagines angelorum non hominum dico quod verum est quod tunc nō erant homines tales vt mererentur adorari et imagines eorum quia erant [illegible] et rebelles nec erat honestum quod sine [illegible] essent in inferno et quod eorum imagines adorarentur in terra. sed postquam deus assumpsit carnem humanam factus figurabilis et omnes sanctique sunt in paradiso nō est inconueniens quod eorum imagines sint in ecclesiis et venere [illegible] ab hominibus. quod autem dicit nō facies sculpti-le etc. Legislator declarat dicens non ado-rabis ea neque coles nō enim prohibet in illo precepto facere quecumque sculpturam vel simili-tudinem sed facere ad adorandum. Ideo sub-dunt non adorabis ea neque coles eo scilicet mo-[illegible] suorum. i. demonum qui erāt dij alieni quos [illegible] habebis deos alienos coram me. quales autem ipsi adoratiōis deum adorant et qualis christi crux et imago virginis ac sanctorum et de multitu-dine imaginum omnium circa ecclesias [illegible] dictum est supra libro. iij. consideratiōe iiij. argumento. xxiij. vide ibi. quod autem deus pingatur a christianis in throno etc. iiij. an-imalibus non est irrationabile quia enim eze-chiel propheta viderit illam similitudinem et [illegible] possunt christianum ad memoriam pingere.

[illegible] et lex euangelica sunt [illegible] corrupta per iudeos et christianos.

[illegible] argumentum sarracenorum non est contra veritatem vtriusque le-gis scilicet christi et moysi quando dicunt [illegible]. Ad quod declarandum. Notandum est quod inter cetera ex quibus potest manifeste vide-ri quod alchoranum non est lex dei eo quod ei non [illegible] lex vetus nec euangelium que [illegible] alchoranum testatur quod sint vere lex dei. Ex ipse machometus seipsum commendat et de se testimonium perhibet. nos autem in-uenimus legem dei esse quandam [illegible] continuam ad eodem artifice fabricatam vt vnus aut nullus alteri coherat et correspon-deat. Et vnus propheta de altero propheta et mentionem faciat et omnes alij prophete dixerunt de christo sicut patuit in libro. i. Si [illegible] tio ad legem illam non esset peruersio sed con-uersio vt ipsi dicunt quomodo omnes alios prophetas lausisset quod nullus de eo dixisset aliquid. nos autem nō inuenimus quod moy-ses vel aliquis prophetarum vel ipse christus aliquid dixerit de machometo vel de sua le-ge nisi quando dixit de pseudo prophetis cauendis. dixit etiam christus quod lex et pro-[illegible] vsque ad [illegible] prophetauerunt et in-[illegible] et quod generalis propheta nō esset venturus vlterius. machometus autem se dixit generalem prophetam. quod autem ipse non sit propheta vltra [illegible]. Ad hoc autem respondent sarraceni dicentes quod Moyses et alij prophete prophetauerunt de machome-to et quod etiam christus prophetauit expressius omnibus quia dixit eius nomen eius. Vnde dixit filijs israel euangelizo vobis de le-gato dei et nomen eius machometus. Sed cum talis sit pura non inueniatur in euan-gelio christi dicunt sarraceni quod iudei cor-ruperunt legem moysi et prophetarum et ch-[illegible] et [illegible] dictum est in alchorano de veritate legis euangelij. Sed quod hoc non possit stare Primo probo per alchoranum eorum. Nam dicitur in capitulo de iona. si fueritis in dubio de hoc quod reuelauimus vobis petatis ab illis qui legerūt librum prius quam vos Illi autem qui prius legerunt librum quam sarra-ceni sunt iudei et christiani qui receperunt pen-thateucum et euangelium sicut exponunt in a-chorano ergo machometus dicit sarrace-

nis ut petant a iudeis et christianis de dubijs [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] alia machometus quomodo eos ad mandaret testimonium. mitteret non igitur erant [illegible] libri iudeorum et christianorum tempore machometi nec possunt dicere quod postea fuerint [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] interpretantur recordatio. Nos utique in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et nos eandem custodiemus. lex moysi et euangelium apud eos dicitur recordatio. igitur deus semper apud suos fideles testimonium sue creatione servauit ante machometum et conservabit etiam. Post primo in capitulo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] si venerint ad te iudei inter eos iudice quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab ipso petierit iudicium cum sic apud eos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Preterea talis corruptio scripturarum non potuit esse generalis sed manifesta quia sic [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quia sic eisdem codicibus integris et [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] et in omni prouincia inuenitur lex et euangelium [illegible] [illegible]. Preterea [illegible] [illegible] non sunt scripta nec eodem tempore nec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cum scriptore. Matheus in hebreo in iudea. Iohannes in greco in asya. Lucas in greco in achya. Marcus in latino in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est in latino per hieronymum et per alios ante tempora machometi et remanserunt exemplaria in omnibus linguis [illegible] non potuerunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] manifeste fecerunt. Preterea nihil est in fide christiana ita magnum arduum sicut incarnatio dei quod homo ille sit deus. Et istud fuit magnum obstaculum fundare mundo. Unde et romani [illegible] homines et mulieres plures deos et deas [illegible] [illegible] sunt deos dea [illegible] [illegible] romanorum [illegible] ipsi prohibuerunt quod nullus diceretur deus sine auctoritate senatus et [illegible] quod iste deus [illegible] [illegible] [illegible]. Nam si istum deum tempore

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod etiam erat contra pacta [illegible] et leges et consuetudines romanorum. Sicut supra patuit libro .i. considerationem .iij. capitulo .x. in textu [illegible] [illegible]. Quod igitur [illegible] no et euangelium addidissent [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hanc legem esse sanctissimam et rationabilissimam hoc solo excepto quod rationem humanam excedit scilicet quod ille homo sit verus deus et verus homo. magis igitur christiani si aliquid de euangelio mutassent quod erat arduum et [illegible] [illegible] a principio subtraxissent ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] christiani [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quibus odio tam antico discernerent nec cum iudei dicant christum esse deum nec bonum hominem. Unde christum ad hoc magis conuenirent christiani [illegible] [illegible] [illegible] christum fuisse sanctissimum hominem. Preterea [illegible] [illegible] ante adventum machometi fuerunt diuisi in diuersas sectas et precipue iacobite in sarracenos et nestorinos nestorini autem maxime conuenirent cum sarracenis et machometus mandauit eos singulariter honorari. et quomodo conuenissent nestorini cum iacobinis qui [illegible] odio [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] apud utrosque euangelium omnino idem sicut et apud nos. Preterea nomen machometi si christiani subtraxissent de euangelio cum ipse [illegible] commendauerit christum et matrem suam et euangelium ut dicit in alchorano quod in euangelio christi est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et nomen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potuissent in euangelio quod ipse sit vere mortuus et crucifixus qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod videlicet christiani quod hoc tam diuersa posuissent de christo scilicet quod sit vere deus et vere mortuus. Preterea deus quod permisisset in omnibus libris ponere [illegible] quia potuit omnibus fundare et in cordibus [illegible] scribere quod hunc occiderunt et [illegible] et cum [illegible] [illegible] baldach [illegible] christianus

et sunt inuenta circa ad cosdum eius ut testa-
retur factis q ipse dominus sarracenorum mo-
rinus est vere christianus. Et adeo iudicaue-
runt eum sarraceni q sequestrauis superioris
ab aliis christianis qui vadit sepulchrum testi-
monium perhibuit et scimus quia verum est
testimonium eius. Omnibus igitur modis
[illegible]
validis et apertis q euangelium est mutatu-
[illegible]
machometus super omnes alios libros co-
[illegible]
stamentum. cognoscunt sarraceni tempore eius
non fuisse corruptum et veteris testamenti. Pre-
terea in alchorano in capi. de principio quod
incipiet verba dicentes q familia libri
[illegible]
euangelium. Familia vero libri sunt sarra-
[illegible]
sunt complexi legem et euangelium et quod
reuelatum est eis. Illud autem quod reue-
latum est complexi alchoranum quod reue-
latum est solis sarracenis ut ipsi dicunt. hoc
idem ostenditur in multis locis in alchora-
no saluet q familia libri sunt sarraceni se-
cundum intentionem machometi dicentis cum
sarracenis in capitulo eius quod incipi-
tur mulieres circa finem q non vacillent
in lege sua. Unde ibi scribitur. O familia
libri nolite vacillare in lege vestra et non
dicatis de deo nisi veritatem et aperte hoc idem
saluet q familia libri sunt sarraceni osten-
dit apperte in capitulo loth in fine libri. Si
aut omnino voluerint dicere q est lex vetus
[illegible]
et corruptum et magnum si vniuersi ostenderent
et in diuersis linguis sunt et non esset
tantus eius et corruptionis. quod tamen est
[illegible]
sarracenorum insipiens et falsum esse scilicet
q testamentum vetus et nouum sunt cor-
rupta. Queramus itaque a sarracenis quare
non legunt nec habent libros illos per mag-
num cum machometus in alchorano frequen-
tissime commendet legem Moysi et iob et
dauid et dicit psalterium librum luminosum
et super omnes alios libros commendat euan-
gelium in quo dicit q est salus et directio
[illegible] ipse commendant moysi
et alios prophetas et precipiant eos non habebitis
[illegible]

de diuersis linguis et habent eos antiquos
et legunt in suis scolis. Non habent aliud
quod respondeant sarraceni nisi sicut dictum
est dicere q illa sunt corrupta. Sed quomodo
tamen probent qualiter reputant machome-
[illegible]
pta et dixisset q in eis esset salus et directio
vel quomodo non praedixisset impostorum cor-
rumpenda. sed potius dicit contrarium q si
sarraceni erant in dubio de alchorano q pe-
terent ab illis qui ante receperant libros sc.
a christianis et iudeis sicut supra dictum est
in capitulo de Iona potius nisi dixisset non
credatis eis quia habent libros corruptos.
Non est alia causa quare non legunt sarrace-
ni predictos libros nisi quia sciunt sapien-
tes q de facili deprehenderentur falsitas al-
chorani. Si libros sanctos et veraces lege-
rent. Unde et alchoranus sibi malitiose pro-
uidit et posuit quomodo remedia ne desereretur a
[illegible]
mum est q mandant eos occidi qui contra
alchoranum aliquid dixerint. Secundum
q cum aliquibus scilicet hominibus non dispu-
[illegible]
dicit etiam in capitulo vestro non credatis nisi
illi qui sequuntur legem vestram cum tamen
dicat q in euangelio est salus et directio.
Quartum est q ab eis velociter separentur
et dicit mihi lex mea et vobis vestra et c.
Et post. vos ab eo libera q operor. et ego
[illegible]
lo Ione. Si igitur sarraceni bene inspiceret
continuum alchorani procul dubio diligere-
tur habere cum euangelium et legem moy-
si et alias scripturas sanctas magnifice quem
[illegible]
dauid salomonem et alios prophetas sic
quamuisllime dicat q non preferre verum aliorum

De bellis et triumphis sarracenorum et chri-
stianorum per arma corporalia a tempore ma-
chometi usque ad presens.

Quinta consideratio huius libri est de
bellis et triumphis sarracenorum et
christianorum per arma corpora-
lia a tempore machometi [illegible]
usque ad presens tempus. Fuit enim inter
incarnationem pro filios christi et peruersos ven

erat prius iudeorum et propter eos prouidit deus filijs de flagello correctionis scilicet populum gentilium a quo sepe captiuabantur et occidebantur cum diuina precepta transgrediebantur sicut dicitur Amos iij. tantum modo vos elegi ex omnibus cognationibus terre. Idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras et cetera. iij. Ego quos diligo arguo et castigo. Sic et post christi incarnationem populus electus et peculiaris dei est populus christianorum. Reprobato ergo populo iudeorum propter christi mortem et in captiuitatem perpetuo ducto prouidit deus electo suo populo christianorum de flagello correctionis scilicet populum sarracenorum per quem sepe captiuantur et occiduntur cum dei precepta transgrediuntur et vere cum sic legem relinquunt propter [illegible] tamen parce eum sic a paganis permittit flagellari filios suos quod eos non sinit omnino deleri de in respectu populo respectu innumerabilis multitudinis sarracenorum qui sunt velud arena maris sicut et infructuosi. relinquet eandem ex potentia et clementia infinita. et sicut gentiles non semper vincebant iudeos sed sepe ab eis vincebantur mirabiliter cum precepta dei fideliter custodiebant sic et sarraceni non semper facti sunt victores sed sepe mirabiliter victi sunt a populo electo christianorum cum scilicet diuinam voluntatem deuotissime conabantur implere zelo sue sacratissime fidei succensi. et vt ex diuersis scripturis et cronicis colligitur ponam. demum bella famosa: precedens consideratione explicabo: vt habeant in quo contemplentur principes christiani. quia videntes gloriosissima facta aliorum principum. rationabiliter debent animari propter bonorum [illegible] ad similia operanda. presertim hijs temporibus in quibus experimentaliter videmus quod plurima [illegible] infidelibus ut deleant de terra nomen christianum.

Vincit sarracenus fugato theodoro et in [illegible] tributum romanorum.

Primum bellum inter sarracenos et christianos factum fuit in affrica circa annum domini sexcentesimum. lix. tempore [illegible] imperatoris et bonifacij pape iiij.

Causa autem predicti belli fuit quia cum machometus astutijs suis potenter sibi gentes illius terre et plurimorum aliarum dominium non modicum in superbiam suam erigens cogitauit quomodo posset contrariari romanorum imperatori et gentes eius abere ab eius dominio in terminis et quod predictus imperator eraclius misit quosdam viros ad prouincias affricanas partes pro colligendo tributo ut moris erat quod cum machometus scient venit ad eos in manu forti et negato tributo eos occidit propter quod eraclius imperator congregauit magnum exercitum et prefecit ei fratrem suum theodorum qui imperium eraclio de manu eius tenebat. Veniens ergo in affricam pugnauit cum machometo et deo permittente victus est theodorus et fuge regressus est ad imperatorem eraclium sine honore.

Vincunt sarraceni et auferunt obedientiam imperatoris romanorum in affrica.

Secundum bellum sarracenorum contra christianos factum fuit circa idem tempus in affrica cum enim predictus theodorus fugiens in primo bello ad imperatorem fratrem suum rediret et omnes ut acciderant narrasset. Imperator cogitans predictum machometum rebellantem subiugare maiorem exercitum cum predicto fratre suo destinauit. Sed hec romani multi essent cum venirent in terram et viderent potentiam machometi perdere cumulum voluerunt se retrahere ad quoddam castrum quod vocabatur gabaon. quod cum machometus intellexit venit post eos plures eorum occidendo et vulnerando verbis christianorum contra eos faciens ostenderent finaliter tamen occisus est theodorus frater imperatoris et omnes vero sunt omnesque ibi perierunt paucis exceptis qui in montibus se absconderunt nam centum quinquaginta milia de exercitu imperatoris dominus sic permittente perierunt et extunc sublatum fuit romanorum dominium in affrica et iugum seruitutis affricanorum cessauit. De hijs duobus bellis latius tractatum est supra consideratione. ij. in scdo parte cum de ambitione machometi agebatur. Et si queras cur deus permisit christianum populum electum suum per sarracenos flagellari. Respondetur quod sepe deus sic flagellat populum suum.

propter peccata principis sunt patet. ij. Reg. In capitulo quarto quia deus in populum suum propter peccatum regis dauid fecit pestilentiam ut aliquo deffone tradunt predictus imperator quarum predictum conflictum circa ad eius iacet sue miseriarum et cum filia sororis sue martina nomine matrimonio coniunctus. Alij autem dicunt quod erat infectus a fide catholica et corruptus ab anathesio patriarcha iacobitarum et ita est opinandum. Nam quando diu tenuit veram fidem omnia sibi prospere successerunt. Sicut patet de victoria quam habuit contra cosdroe reges persarum et de portatione ligni sancte crucis in hierusalem sicut plene habetur in hystoria exaltatione sancte crucis. Nihil enim est quod ita nequeat occasum subiacere quam vera religio nihil quoque humane clamore profulget quam recta fides in principe.

Vincunt christiani et rex sarracenorum capitur.

Tertium bellum sarracenorum et christianorum tempore eiusdem eraclij imperatoris accidit. Causa autem quare illud bellum accidit ut ferunt quedam hystorie sarracenorum fuit hec quia dum quidam miles eraclij imperatoris distribueret togas sive quantitates militibus et inter alios etiam sarracenus sub imperatore militantes venisset ad accipiendum togas predictus miles sive ebdua illos sarracenus indignanter dixit vix sufficit imperator dare togas militibus christianis quam tantum istis canibus. Illi vero ire et pudore moti recesserunt sine vale. Et cum venerunt ultra mare narrauerunt omnia sarracenis et sic eos inmouerunt quod omnes venerunt vno corde ut pugnarent contra christianos. Postquam ergo mare transierunt commissum est terribile prelium et multi occiderunt ex vtraque parte. Veruntamen victoria concessa est christianis et rex sarracenorum captus est in prelio et mille alij sarracenorum milites cum eo. Circa idem tempus fuit terremotus magnus in terra et apparuit in celo signum ad modum ensis triginta diebus quod ostendebat dominium quod sarraceni debebant habere.

Vincunt sarraceni et transfertur lignum sancte crucis a hierusalem in constantinopolim.

Quartum bellum sarracenorum et christianorum accidit post predictum bellum paucis elapsis diebus tempore predicti eraclij imperatoris et sedente in cathedra petri bonifacio primo. In quo bello mortui sunt multi ex vtraque parte et tandem sarraceni uictoriam habuerunt et ... Eo tempore eraclius imperator cum esset astronomus videt regnum vastandum a gente circumcisa quare mandauit dagaberto regi francorum ut omnes iudeos in regno suo preciperet baptizari quod et factum est. Sed in hoc deceptus fuit quia gens circumcisa fuit gens sarracenorum non iudaica. Vtraque enim circumcisionem obseruat. Siquidem sarraceni ut dictum est romanos imperio rebellantibus vastaverunt syriam damasco cum egypto compulsi sunt christiani crucem domini a hierusalem Constantinopolim deportare ut ibi maior pars post multa tempora ad instantiam Ludouici regis francorum christianissimi anno domini millesimo ducentesimo sexagesimo septimo parisius est translata. Predictus ergo eraclius imperator propter infidelitatem vel infortunium a deo. xxx. imperij sui anno diem clausit extremum.

Vincunt sarraceni et capiuntur syracuse

Quintum bellum sarracenorum et christianorum accidit circa annum domini sexcentesimum sexagesimum Imperante constante eraclij nepote et sedente in cathedra petri theodoro primo. Predicto enim tempore audientes sarraceni christianorum discordiam capta alexandria subito cum multis nauibus siciliam inuaserunt et syracusas ciuitatem celebrem siciliae violenter ceperunt stragem magnam per totam siciliam fecerunt populumque vix paucis euadentibus qui per iuga montium et munitissima castra fugerunt. Sarraceni quoque facta magna cede hominum recesserunt praedam magnam secum apportantes vna cum ornamentis que constans de vrbe secum tulerat. Si autem queratur cur deus permisit populum suum tam affligere flagellari. Rationabiliter respondere potest propter peccata principis sicut dictum est de eraclio imperatore.

[illegible] in [illegible] imperio et crudelitas [illegible] habuit [illegible] accepto [illegible] sapiens [illegible] qui [illegible] et [illegible] domino [illegible] fue nolebant acquiescere beneficiis verbo [illegible] crudeliter [illegible] et per [illegible] locis conveniebant [illegible] qui [illegible] esset sponsus vipere [illegible] erat reprobatus a domino cogitavit [illegible] de manibus et po [illegible] imperatoribus [illegible] dominum [illegible] sue [illegible] imperium confirmaret in eadem. Et licet quod con [illegible] crudeliter [illegible] per .vij. dies in urbe [illegible] mundanis et volens romam [illegible] contra [illegible] iniquitatis sue ve [illegible] destruxerat maiorem partem eorum que ad ornamentum et decorem urbis constructa fu [illegible] ab antiquis [illegible] marmorea [illegible] et multa alia bona impie deportavit [illegible] processit [illegible] per [illegible] imperatus [illegible] ecclesiam beate [illegible] vocabatur antiquitus discooperuit [illegible] singula [illegible] ornamenta [illegible] in [illegible] iniquitas ergo huius imperatoris causa [illegible] flagelli populi christiani. [illegible] iniquita [illegible] meruit penam luit. Nam cum imperator imperator secreto in balneo lavaret [illegible] suis [illegible] occide [illegible] runt eum. Diligenter est ergo [illegible] quantas [illegible] imperatorum [illegible] fuit [illegible] prospere successerunt. [illegible] infidelissimo [illegible]

[illegible] sarracenorum et fuge imperatoris ro [illegible]

[illegible] bellum inter arabes et [illegible] eos [illegible] tempore [illegible] imperator [illegible] duo [illegible] imperatore [illegible] navis et [illegible] de-

[illegible] cum [illegible] Ille vero cognito eius adventu misit contra [illegible] [illegible] et commisso duro certamine victus est impe [illegible] et videns tempore fuge ad naves et regres [illegible] est [illegible] in [illegible] multa de suo exercitu perderent et captivaren [illegible] In hoc imperatore non minus admiran [illegible] est [illegible] in [illegible] sub [illegible] suo peccato punitus hic vero non quia mal [illegible] victus est ab infidelibus sed ut in deo timore confirmaretur et malos [illegible] exemplum ne desperent in tribulationibus quia bonos permittit tribulari ut de iob et thobia sacra scriptura exemplariter ostendit vel forte quia [illegible] se commisit [illegible] non [illegible] de [illegible] de sua potentia [illegible] bono. Unde predictus imperator bonus ca [illegible] tholicus fuit et modestus. Primum quoque quod fecit iuste et debite vindicavit patrem suum quomodo omnes quod in mortem patris conspirasse comperit crudeliter interfecit. et ecclesias que a tempore [illegible] imperio ab hereticis destructe fuerant reparavit contra omnes clericos et laicos principes et prelatos [illegible] et monachos [illegible] de [illegible] [illegible] veros catholicos et ze [illegible] latores fidei catholice sue sine repositione processit et per istum sextum sinodum omnes hy [illegible] reparata est fides in grecia que tem [illegible] pore patris sui tota corrupta fuerat et inte [illegible] gra est [illegible] pax et fides inter latinos et gre [illegible] cos episcopus [illegible] per [illegible] memoratum. In quo est notare ac prouide attendendum quantum facit bonus principio ad soliditatem fidei et bonum et quietem statum ecclesie et econtra malos et infideles principio [illegible] quod [illegible] illi duo principes pater et filius pater enim quia malus et infidelis fuit et [illegible] hereticus fidem in oriente corrupit [illegible] ecclesie [illegible] filius vero quia bonus iustus verusque catholicus atque [illegible] fidem et fidem catholicam reparavit.

[illegible] sarracenorum et [illegible] nomini christianorum in affrica.

[illegible] bellum inter arabes et christianos circa idem tempus [illegible] in affrica in qua hec sarracenorum [illegible]

multaq; bona christianorum q nondum erant totaliter deleta. Unde supradictus abdalla de quo in precedenti bello fecimus mentionem venies in affricam ut eam subiugaret ungeio moabe rege suo. exiuit in occursum eius comes Gregorius qui tunc ibidem morabatur et bella uerunt simul ambo sed finaliter victus fuit comes predictus ibi multos de suis derelicto campo fugit et extunc perdiderunt christiani bonorem suum quem in affrica habuerant et tota illa terra fuit posita sub infidelium potestate

Vincunt christiani et sarraceni efficiuntur tributarij

Centum prelium inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini sexcentesimum septuagesimum septimum tempore predicti imperatoris Tunc enim sarraceni et romani ut in generali hystoria hyspanie continetur magnum prelium habuerunt et occisa sunt de sarracenis tria milia pugnantium quo anno mortuus est papa deo datus. Sarraceni autem eo tempore posuerunt treugas cum romanis p. xxx. annos sub hac tamen conditione quod sarraceni darent romanis tria milia libras auri. et quinquaginta equos bonos.

Vincunt christiani et cremantur naues sarracenorum sub rege bambia.

Unum prelium inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini sexcentesimum octuagesimum quartum Imperante iustiniano predicto imperatore filio et regnante in hyspania virtuosissimo rege bambia tunc enim applicuerunt ad litora hyspanie ad cc. naues sarracenorum et per terram illam maritimam fecerunt magna damna et plurimos christianos occiderunt. Sed statim ut cognouit predictus rex bamba misit velocissime suos exercitus et cepit naues et ignibus concremauerunt et maiorem partem arabum occiderunt ense. Aliosq; captiuos duxerunt et sic regressi sunt cum honore ad predictum regem bambam.

Vincunt christiani multis militibus sarracenorum occisis in syria.

Centum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini octingentesimum tricesimum. Imperante supradicto iustiniano et sedente in cathedra petri sergio. tunc enim romani syriam pugnantes bello terribili multa milia sarracenorum occiderunt ut in cronicis imperatorum continetur.

Vincunt sarraceni in hyspania et occidunt consobrinus regis roderici.

Undecimum bellum inter sarracenos et christianos accidit in hyspania imperante leone. iij. et sedente in cathedra petri Constantino primo et regnante in regno castelle rege Roderico tunc muca rex affrice precepit Campb cuidam capitaneo suo quod [illegible] lum et [illegible] proditor comes iulianus daret contra christianos quod xij. milia electorum ad pugnandum traderet. et ipse fecerit in nauibus mercatorum hyspanie transfretare. postquam ergo omnes fuerunt in hyspania congregati sunt in quodam monte qui ab illo sarraceno arabice vocatur gibla campb et lingua nostra nominatur gybraltar quod cum rex rodericus sciuit misit illuc quendam consobrinum suum qui vocabatur mingo cum magno exercitu qui sepe bellauit cum supradictis sarracenis sed semper fuit victus et finaliter interfectus est a sarracenis qui discurrentes per beticam prouinciam que est terra hyspalen. multa damna fecerunt et non potentibus gothis bella sustinere terga sunt coacti ostendere inimicis suis nec ex fuga liberati sunt sed fere ibi omnes perierunt

Vincunt sarraceni et perditur hyspania sub rege roderico ultimo rege gothorum.

Duodecimum bellum inter sarracenos et christianos fuit in hyspania circa predictum tempus scilicet post supradictum bellum Cum enim supradictus muca videret se crescere multum in victoria precedentis belli confisus de eius fidelitate nouum cum maiori exercitu ipsum comitem [illegible] campb misit in hyspaniam qui cum applicuisset inceperunt statim destruere prouinciam beticam que est guadalquiuir et prouinciam lusitanie. Cum ergo rex rodericus predicta cognouit omnem exercitum gothorum quem cum ipso erant congregauit quorum numerus ultra centum milia armatorum se extendebat et [illegible]

[illegible] karol [illegible] guadalete quod est prope [illegible] [illegible] Sarraceni vero vltra flumen [illegible] quo tamen [illegible] illud bellum fuit [illegible] Rex vero Rodericus [illegible] in curru [illegible] et corona aurea [illegible] regum gothorum [illegible] ergo bellum et durauit [illegible] a die dominica vsque ad [illegible] sine intermissione [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] superstites [illegible]. Et ne romano obedirent pontifici sub [illegible] prohibuit. Hec quidem causa perdende hyspanie fuit. [illegible] gothorum nobilium [illegible] et [illegible] ad tractandum [illegible] [illegible] vt muros [illegible] regni subuerterent ne possent [illegible] [illegible] destruere [illegible] ad colendum terras quod ipse [illegible] faciebat [illegible] contra ipsum possent insurgere. [illegible] Rodericus [illegible] in cronica sua [illegible] rex rodericus fuerat ille qui [illegible] [illegible] Rodericus [illegible] bellum gerere et [illegible] ad omne negocium [illegible] non [illegible] Juliani [illegible] in affrica faceret legationem. [illegible] principes cum populo suo et [illegible] se subdiderunt. [illegible] in reprobum sensum et [illegible] se iungerent sarracenis et totam hyspaniam vt predictum est deleuerunt. Hystoria [illegible] destructionis latius habetur in generali hystoria hyspanie.

Venerunt [illegible] in aquitaniam et [illegible] [illegible] sarracenorum [illegible]

Cruentum bellum inter sarracenos et christianos accidit in aquitania gallicanum prouincia. Cum enim sarraceni hyspaniam subiugassent accidit circa idem tempus regnante in francorum regno theodorico rege quo [illegible] principe karolus martellus [illegible] ipse karolus [illegible] transiens [illegible] aquitanie bellando [illegible] fugaret. [illegible] se videns karolo [illegible] sarracenos ab hyspania [illegible] karolum [illegible] Sarraceni autem de tali [illegible] non [illegible] gaudentes cum omnibus [illegible] familijs [illegible] flumen [illegible] transierunt [illegible] in ore gladij [illegible] ecclesias [illegible] [illegible]

hostes sanguine impleant quibus karolus pre/cipue strenuus dei fretus auxilio qui sperantes in se non deserit animose ac potenter occurrit et ex ipsis sarracenis cedere, multa milia cum ipsorum rege abdiramo victoriose peremit de suis vero non nisi mille quingentos amisit. Tunc eudo dux ad eum rediens karolo se coniungens castra sarracenorum diripit totum quod reliquum toto posse destruxit.

Vincit christianus exercitus auxilio divino [illegible] de potestate sarracenorum.

Nonumdecimum bellum inter sarrace/nos et christianos accidit post predictum bellum. Ammone iuvenum [illegible] sarraceni prevaluerunt in occidentali plaga captis hyspania quam avinionem ceperunt; Ammonem contra quos predictus princeps karolus marcellus veniens bellum maximum cum eis habuit et civitatem Ammonem aggreditur animose. Unde sicut de ihericho legitur cum strepitu et sonitu tubarum urbem munitissimam cepit et hostes fidei nostre usque ad interfectionem contrivit ut latius continetur in hystoria regum francie.

Vincit christianus [illegible] duobus regibus sarracenorum et capit narbonam et plures alias civitates et loca a karolo marcello.

Vicesimum bellum inter sarra/cenos et christianos accidit post predictum bellum in urbe nerbona in qua preside/bat athinumas rex sarracenorum contra quem ve/niens predictus princeps karolus marcellus predictum regem obsidet. In cuius obsessi re/gis subsidium amoreus rex ex hyspania cum sar/racenorum grandi multitudine venit cum quibus karolus strenuissimus animoso bello con/greditur et ambobus regibus bello peremptis captoque urbibus civitate reliquias sarrace/norum ultimo contrivit exterminio. De enim qui evaserant karolo insequente fugientes in profundum maris demersi sunt. Deinde karolus victoriosus princeps Nemausum agothense. Aliasque gothie regionis urbes a sarracenis invasas triumphando cepit et in to/tum destruxit. [illegible] urbe que a sarracenis capta erat et omnibus aliis in ar/cuitu captis sarracenos exterminavit in totum et sic sarracenis qui pene totam asyam totam libiam maioremque partem europe invaserant karolus strenuissimus princeps dei fretus auxilio et romana ecclesia sibi favente omnem spem sibi abstulit gallias invadendi predictus etiam karolus maritimam provinciam occupatam qui sarracenos invitaverant ad galliam inva/dendum bellando devicit totamque provinciam sue subdidit dicioni.

Vincunt christiani et incipitur recuperatio hyspanie cum mirabilibus dei ocasio plus quam lxx milibus sarracenorum prope oucatum.

Vicesimumprimum bellum inter sarra/cenos et christianos accidit in hyspa/nia prope civitatem ovetum. Licet enim deus permiserit temporaliter hyspaniam flagellari qui tamen divina pietas quos pro suis meritis fla/gellat [illegible] mollis et armatus no/mine pelagius filius ducis famille quem rex egit a karolo pervasit in capite occiderat in civitate que dicitur Tup predictum pela/gium deus sibi reservaverat pro elevatione populi sui qui elevatus in asturijs cum illis paucis christianis qui ibidem remanserant factus est eorum rex et in secundo anno regni sui qui fuit anno ab incarnatione domini septingentesimo trigintasexto imperante leone iij. et sedente in cathedra Petri constantino. viij. [illegible] quasi innumerabiles sarracenorum venit contra eum quod cum rex pelagius sciret in quan/dam speluncam circa predictam civitatem ove/tum. que dicitur lingua nostra cavea donga cum mille viris se reduxit cum plures capere non posset. Est autem predicta spelunca undique et rupe saxa naturaliter constructa taliter quod nullo ingenio hominum potest debellari. Est enim locus ita securus sicut si deus fecerit ipsum factum pro illo casu. Predictus ergo rex cum omnibus [illegible] de salvatione sua et sue [illegible] agere [illegible] multos concludi in manu paucorum. cum ergo circumdaretur undique a sarracenis in predi/cta spelunca et vellent ipsi sarraceni violen/ter speluncam intrare christianosque perimere omnes lapides omnes sagitte et quecumque alia iaci/ebantur valde flamine venti [illegible] [illegible] sarracenos aliosque eorum [illegible] vulnerabant sic quod brevi spacio viginti milia sarracenorum interfecta sunt ob quod [illegible] anno pro magna parte perierunt.

Alij vero fuerunt ita territi ut nescirent quid facere deberent. Videns autem predictus rex pelagius miraculum diuinum cepit confidenter a predicta spelunca cum suis exire et interfecit adeamam capitaneum sarracenorum et plures alios multos cum eo. Sed nec sarraceni illi qui remanserant fugientes a bello vindictam diuinam euaserunt. Nam cum transirent flumen quod ibi prope est grande terre quoddam supercilium montis a fundamento corruens totam illam multitudinem sub aquarum vndis et sub rupibus oppressit. Post hec predictus rex pelagius fecit parua multa et cepit ciuitatem legionem. que a fluuio nimium est propinqua predictus rex pelagius regnauit .xix. annis et mortuus est in loco qui dicitur cangas et successit ei in regno fauila filius eius qui solum regnauit duobus annis interfectus a quodam vrso cum quo voluit solus pugnare. et successit ei in regno alfonsus primus gener regis pelagij qui fuit dictus catholicus ut infra dicetur loco suo

Vincunt christiani in aquitania et perimunt .ccclxxv. milia sarracenorum.

Centesimumseptimum bellum inter sarracenos et christianos accidit sub predicto leone imperatore et sedente in cathedra petri Gregorio .iij. Tunc innumerabilis multitudo sarracenorum cum vxoribus et filijs aquitaniam intrauerunt vt ibidem habitarent quibus occurrit karolus martellus et ex eis .ccclxxv. milia interfecit nec fuerunt nisi mille sarraceni quos alias in aquitania occiderat ut quo dictum est supra bello .xij.

Vincunt christiani propter innumerabilem multitudinem sarracenorum et destructis ipsorum nauibus quinque solum exceptis liberatur constantinopolitana ciuitas.

Centesimumoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus supra ciuitatem Constantinopolitanam. tunc enim sarraceni ex egypto venientes cum magno exercitu videlicet cum tribus milibus nauium predictam ciuitatem obsederunt et triennio obsessam tenuerunt constantinopolim quousque ad auxilium e sius a vulgaribus contra sarracenos congregarentur et a ciuibus vero sanctis viris in regia ciuitate .xxx. milia ex sarracenis sunt suorum lesione prostrati. sarraceni quoque residui quorum erat innumerabilis multitudo per orationem sanctorum virorum fame in genere bello et pestilentia perierunt. Unde .iij. anno completo ab obsidione recesserunt nauibus partim igne consumptis partim diuersis locis et tanta nimium multitudine ut quinque naues ad propria redirent infra ciuitatem .xx. milia hominum pestilentia perierunt quod deus fecit vt suam potentiam et demonium hominibus ostenderet.

Vincunt christiani in aquitania et perimuntur rex sarracenorum abderaman cum suis.

Centesimumnonum bellum inter sarracenos et christianos accidit tempore supradicti imperatoris leonis circa ciuitatem tholosanam. Tunc enim zama rex sarracenorum cum magno exercitu aquitaniam intrans terram destruebat et obsidebat ciuitatem tholosanam quod ex francigenis cognoscentes venerunt in succursum ciuitatis cum eudone duce eorum. Rex vero zama contra eos exiuit et bello letali commisso occidit zama sarracenorum rex mortuusque fuit ibi plurimi sarraceni alij vero fugientes euaserunt.

Vincunt christiani et perimitur abderamen dux sarracenorum in aquitania a karolo martello.

Decimum bellum inter sarracenos et christianos accidit duobus annis post predictum bellum. Tunc abderamen dux sarracenorum mutatus ab eudone duce contra regem karolum martellum cum multitudine grandi transierunt flumen garonam quod transit iuxta tholosam et ignibus combusserunt et destruxerunt magnam terram karoli regis francorum. Cum autem predictus rex karolus sauit de misericordia altissimi confisus venit super eos et bello asperrimo commisso victi sunt sarraceni et rex karolus interfecit predictum abderamen ducem sarracenorum plurimique sarraceni ibi occiderunt. Alij autem dantes sunt terga eorum. Fuerunt autem numerus sarracenorum qui ibi venerant .ccclxxv. milium capitum tunc mul

se quinquaginta quos dimiserat inter milites suos sustentarent. Sigebertus quod cum vidit predictus eudo dux posuit se in potestate predicti regis petendo veniam humiliter de errore quem fecerat. Rex vero karolus qui erat piissimus demittens pepercit ei quo facto predictus dux infestatus est sarracenos fugientes qui eius stabant in pectio et multos ex illis quasi sine numero interfecit.

Vincunt sarraceni fugato eudone duce francorum et perimpes multitudinem christianorum in francia.

Factum est igitur primum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimum trigesimum. Tunc enim abdarramen rex sarracenorum collecto magno exercitu proposuit debellare terram regni karoli francorum et fecit fieri pontes in fluminibus in quibus non erant et applanare vias que erant in aliquibus passibus [illegible] et [illegible] [illegible] rodanum per [illegible] ut posset [illegible] ipsum pertransire et veniens super civitatem aelienensem eam obsedit contra quem venit eudo dux de quo supra dictum est cum magna potestate francorum bellatorum cum eo et acciderunt multi ex utraque parte sed finaliter victi fuerunt christiani et fugerunt. Sarraceni vero insequentes eos usque ad rodanum pervenerunt ibi francii timore mortis cogitantes liberari flumen predictum intraverunt et mortui sunt ibidem fere omnes excepto duce et paucis cum eo ubi usque in hodiernum diem apparent sepulchra mortuorum.

Vincunt christiani et fugatur secundo eudo dux in francia.

Factum est secundum bellum inter sarracenos et christianos post predictum subsequenter accidit. Unde predictus abdarramen cum esset nimium letus propter victoriam supradictam cogitavit ulterius procedere et destruere terram francie et pertransivit flumen gorgodonia. quod cum sciret eudo comes predictus venit contra eum exercitum magnum et pugnavit cum eo secundo. Sed iterum deo permittente victus fuit et fugit et mortui ibi fuerunt multi francii fideles.

Vincunt christiani et punitur predictus abdarramen in francia cum multitudine sarracenorum per karolum marcellum.

Factum est tertium bellum inter sarracenos et christianos post predictum bellum subsequenter accidit. Cum enim predictus abdarramen elatus in corde suo propter victorias habitas. quas sue attribuebat industrie et potestati voluit ulterius procedere per terram francorum insequendo predictum eudonem ducem ut eum interficeret. et pertransivit pictaviensem [illegible] et [illegible] [illegible] ad destruendum eam et [illegible] sancti martini [illegible] que dicitur turres et ecclesiam sancte Marie ac regis palacia. Sed quia deo nimium displicuit superbia et ipse posuit terminos vite humane voluit quod ibi moriretur ille maledictus abdarramen. Unde cum supradictus dux eudo fugiens a predictis venisset ad regem karolum et omnia que acciderant enarrasset. karolus qui erat vir belliger et sapiens in armis congregavit magnum exercitum germanorum et gepidorum et francorum venit per [illegible] contra abdarramen et pugnavit cum eo septies vicibus in quibus neuter alterum vincere potuit sed bellum et clamorem durante per totam diem usque ad noctem et finaliter mortuus est ibidem abdarramen et multi sarraceni. Alii vero noctis fugientes in galeam gothicam se receperunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sarracenorum homines vero non videbant. Eos ergo quasi ad pugnam dispositi et nomineti invenientes expoliaverunt campum [illegible] [illegible] [illegible].

Vincunt christiani et fugatur rex abdelmalech [illegible] per francos [illegible] multitudine sarracenorum.

Factum est quartum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimum quadragesimum. Tunc enim abdelmalech rex cordubensis collecto magno exercitu proposuit debellare francorum regnum et veniens non transivit montes pyreneos. franci vero cum audivissent quod abdelmalech veniebat contra eos circa montes pyreneos preparaverunt se ad pugnandum [illegible] [illegible] pugnaverunt [illegible] eo et interfecti sunt multi sarraceni et rex abdelmalech

pmaleeb fugit et recollegit se in collibanas que e in litore yberi fluminis.

Uincit christiani in regno castelle et occiditur ibeban rex corduben. et omnes sarracenorum qui cum eo venerant

Decimumquintum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimum [illegible] Tunc enim ibeban rex corduben. habuit bellum cum christianis regni castelle et finaliter victus fuit et mortuus ibidem et omnes sarraceni qui cum eo venerant ibi perierunt.

Uincunt christiani et deinde rex alfonsus catholicus

Decimumsextum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimum quinquagesimumtercium Imperante supradicto leone et regnante in regno legionis rege alfonso catholico supra [illegible] qui ideo dictus fuit catholicus quia optime custodiunt precepta dei et ecclesie catholice fuit enim serenissimus zelator fidei et reformator christianorum sanctis exemplis et iste fuit primus rex qui vocatus fuit alfonsus et fuit filius ducis petri de cantabria et genere regis pelagii. Eo ergo ipse predictus rex congregato magno exercitu intravit per terram camporum que clauditur quattuor fluminibus scilicet [illegible] pisorica et dorio et bellano cum sarracenis conquisivit illam devictis sarracenis ingressus est regnum portugalie. et obtinuit viriliter a sarracenis portum et [illegible] regem [illegible] et flaminum habuit [illegible] post hec plurima bella cum sarracenis semper victoriosus existens. lucratusque est viram [illegible] a sarracenis [illegible] salmantinam [illegible] que nunc dicitur samora et omnes [illegible] terram galechie reduxit in castellum bellavit cum sarracenis et devicit eos obtinuitque septem [illegible] dominus saldaniamque [illegible] mirandam segobiam abulam oxomam sepulvedam arganciam viam ocam et [illegible] carboneram alnegam asimeram alezanos [illegible] subitneram tenicam barduliam que nunc dicitur castella [illegible] alava ordunam vicarianam [illegible] pampilonam beloram que nunc dicitur viconia. [illegible] recuperam et terracinam [illegible]

venit ad montes pyreneos. Multa alia loca obtinuit et [illegible] [illegible] et reduxit ad terram propriam [illegible] christianorum populos qui timore sarracenorum fugerant per montes et deserta vagantes [illegible] plurimos christianos captivos de potestate sarracenorum cum quibus terram populavit ecclesias auro et argento ac lapidibus preciosis decoravit. In cuius obitu audite sunt voces in aere dicentes [illegible] quomodo iustus moritur et nemo considerat. sublatus est iustus a facie iniquitatis et anima sua et memoria est in pace. regnavit. [illegible] annis et sepultus est in loco qui dicitur cangas et successit ei in regno fruela filius eius.

Uincunt christiani fugato [illegible] rege corduben. et [illegible] sarracenorum sub rege fruela.

Decimumseptimum bellum inter sarracenos et christianos. accidit circa annum domini septingentesimum quinquagesimum [illegible] regnante in regno castelle fruela filio regis alfonsi catholici. Tunc enim [illegible] rex corduben. cum magno exercitu venit ut [illegible] regnum galechie et cum ipse totam illam terram vastaret [illegible] predictus rex fruela et congregato exercitu suo venit contra eum et commisso duro certamine victus fuit rex [illegible] et fugit a campo cum paucis de suis et perierunt in illo bello. liiij. milia sarracenorum. et [illegible] rex fruela habuit regnum galechie quod ante [illegible] rebelle fuerat. Predictus rex fruela regnavit. [illegible] annis et mortuus est et successit ei in regno aurelius frater eius qui regnavit sex annis et nihil famosum fecit contra sarracenos successitque ei in regno [illegible] [illegible] et nihil singulare fecit contra sarracenos regnavit septem annis et mortuus est successitque ei in regno alfonsus secundus qui fuit filius regis fruela de quo supra patet in hoc bello de quo facta infra dicitur

Uincunt christiani et capitur galiena ac efficitur christiana per karolum magnum.

Decimumoctavum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimum [illegible] Imperante constantino [illegible] Tunc enim karolus qui et magnus

contradicebat patri suo fratrumque regi pipino venit in hyspaniam et declinavit ad regem galafrum qui tunc erat rex toleti. Quare sic ad ipsum declinaverat hystoria narrat quia propter eius filiam galianam que tunc pulcherrima erat. Recepto ergo honorifice predicto karolo a rege paucis elapsis diebus quidam potentissimus sarracenus cuius nomen erat bramante cum multitudine gravi venit super dictam civitatem toleti et fixis tentoriis in valle sonmena obsedit eam. Aggredientibus ergo sarracenis predictam civitatem cum frangigenis illis qui venerant cum infante pugnaverunt cum bramante et tantum fuere vigores francorum attendentes quod vicerunt sarracenos bramanticos. Illi vero iterum redeuntes contra francos vicerunt eos quod videntes franci timuerunt valde. Sed comes quidam qui vocabatur dominus ibi meyante animavit eos dicens. Scriptum est quod cum deus vult pauci vincunt multos quod verbum audientes animati sunt et iterum redeuntes contra sarracenos bellaverunt ita fortiter quod vicerunt eos. Sed resumptis viribus sarraceni pugnaverunt contra francos et duravit pugna magna parte diei sic quod aliquando vincebatur franca aliquando sarracena nec altera pars sine sua victoria recedebat. Inter hec omnia predictus infans karolus in palatio suo dormiebat et cum evigilasset a somno et neminem in palatio videret miratus est valde et cogitavit quod sui tradidissent eum. Incepitque per viam ambulans per palatium ire loqui nominabat quod nomen suo patris et matris et terram genitivam unde ipse veniebat, que omnia audiens galiana de loco alto et secreto. Unde cum contemplabatur ornavit se festinanter et sola ingressa est ad infantem revelans et audiens quod hic erat karolus dominus francorum et hic infans karolus videt eam [illegible] sinistre quia non habebat in consuetudine aliquam mulierem inclinare nisi solum imaginem virginis gloriose et suo nomine. Dixitque galiana karole Si ego scirem ubi meretis [illegible] pro dominatione licet sim mulier ego irem illuc et si vultis scire quare hoc dico videtur mihi quod non est vobis cura succurrendi gentis vestre que est in magna pressura in pacifico sub valle sonmene bellans contra sarracenum bramantem et si rex pater meus sciret quod vos non estis ibi non haberetis bonum premium. Tunc dixit ei karolus Galiana si ego possem habere unum equum et arma cum quibus possem ire illuc cito succurrerem eis. Et ait galiana karole si dederitis mihi fidem quod me ducetis in franciam vobiscum et me facietis ipsam [illegible] et quod me in uxorem recipietis dabo vobis quecumque petitis. Promisitque karolus omnia predicta quod audiens galiana sciens quod non frangeret sibi fidem nimio gaudens est promisso deduxit arma et ipsa manu propria armavit infantem tradiditque sibi equum qui vocabatur [illegible] et ensem qui vocabatur [illegible] sarracenus bramante et celeri cursu venit in locum pugne et ingressus est bellum [illegible] et primo impetu prostravit manu propria xij. de melioribus militibus bramantis et multos alios. Venit autem verbum ad bramantem ubi residebat in castro suo de novo milite ingresso pugnam qui tanta damna fecerat et irato animo equitat in pugnam querens invenire illum cumque eum invenisset et cognovisset quod ille erat equus quem miserat galiane amplius est iratus et irruens in eum et non minori animo karolus in bramantem lancee eorum confracte sunt per pugnos [illegible] cum ensibus mirabiles ictus multiplicabant et miratus sarracenus de fortitudine militis diu tam quesivit ab eo quis esset et de quo genere que omnia karolus fideliter sibi aperuit et tunc cepit ipsum timere sarracenus sed resumptis viribus dixit sibi ego faciam quod nunquam redeas ad terram tuam et karolus respondit sibi quod [illegible] in manibus dei est. et dixit bramante ego te occidam et elevato gladio qui dicitur durandante percussit karolum grandi ictu. Et precidit galeam cum magna parte capillorum et cum magna etiam parte armorum [illegible] sed tamen non tetigit carnem eius. De quo iratus karolus elevato suo ense percussit predictum sarracenum bramantem et amputavit eius brachium dextrum quod in terram cecidit simul cum gladio durandante. Videns autem se letaliter esse passum fugere cepit karoli sed et karolus subito descendit de equo et cepit gladium predictum et ascendens equum cum utroque gladio insequens predictum bramantem [illegible] plurimos sarracenos ante se repertos peremit. Cumque cum fuisset predictus sarracenus bramantem fugientem elevato ense [illegible] percussit ipsum quoddam [illegible]

terribili sic q ipsum vsque diuisit in pectore et cecidit mortuus in terram quo facto bel/lator de equo suo descendit caput eius et ense per vaginam gladij detruncauit et omnia or/namenta eius que omnia deaurata gerebat. Videntes autem sarraceni dominū suum mortuū terga sunt dare coacti christiani vero ex/pugnauerunt campum vbi multum aurum et ar/gentum inuenerunt et alia multa et plurimas alias diuitias. Post hanc victoriam audi/uit karolus mortem patris sui et secrete re/cessit. Deduxitque et galianam eam furtim in franciam faciens q est christiana et accepit eam in vxorem vt plenius continetur in hi/storia hyspanie

Vincunt christiani pugnas pluribus re/gibus sarracenorum et pluribus ciuib' cap/tis per karolum francorum regem.

Decimumnonū bellum inter sarra/cenos et christianos accidit circa an/num domini septingentesimumseptuagesi/mum septimum. Tunc enim predict' rex karo/lus rex francorum p felicitatis magnitudi/ne dictus magnus cōgregato exercitu venit super ciuitates pāpilonam et cesar augustā quas tunc sarraceni possidebant pugnauit contra reges eorum et occidit eos prostrauit q muros ciuitatū et cepit plures alias ciui/tates sarracenorū ac sub dominio suo 9stituit quas penitus [illegible] sarraceni reno/uerunt. Iste karolus simul cum regno francie tenuit romanū imperium et fuit feruentissimus fidei zelator.

Vincunt christiani et perimuntur .lx. milia sarracenorum per regem alfōsum castelle

Vicesimumbellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimumoctuagesimum septi/mum regnante in regno castelle alfōso secun/do filio regis fruela qui dictus fuit castus eo q semper castitatem seruauerit licet habuit vxorem que sororē aliquos sue soror karoli magni super dicti. Tunc quidā potens sar/racenus cui' nomē medan cū multitudine grandi intrauit asturias et incepit destruere totam terram contra quē predictus rex alfō/sus castus collecto exercitu christianorū fer/uenter iniit bellum atque cum eo in quodam lo/co qui dicitur ledos et deuicit eum ac occi/dit et perierunt in bello .lx. milia sarracenorū multa alia bella gessit et loca plurima obti/nuit hoc infra dicetur et absolute amorem a cordibus christianorū contra sarracenos et regnauit .lii. annis dilectus a deo et homi/nibus sepultus est apud ouetum in ecclesia sancte marie.

Vincunt sarraceni et perdunt sarraceni terram narbone vsque ad ciuitatem cordubē scz. principatum sarracenorū construcda.

Vicesimumprimum bellum inter sar/racenos et christianos accidit circa annum domini septingentesimumnonagesi/mum primum. Tunc rex sarracenorum misit virum potentem sarracenum cuius no/men erat abdemalich cum exercitu magno vt destrueret terram christianorum. Ille ergo direxit iter suum contra ciuitates gerundā et narbonam quas cum obsedisset post multa certamina obtinuit eas et multa alia loca circūquaque posuitque eas sub dominio suo domi/ni regis et tot fuerūt spolia que habuit q quin/ta pars deputata regi sarracenorum fuit xlv. milia duplarum auri et cum his [illegible] predictum regem [illegible] cordubam. quem suus pater [illegible] que nunc est ecclesia marie ibidem. et uicarium predictus abdemalech oppressit christianos illius partis q fecit memorari illius facta et dominij q deduxerūt in curribus in [illegible] ciuitate narbone vsque ad ciuitatem cordubē sem tantam multitudinem terre q ex ea pre/dictus rex fecit fieri vnam mezquitam in/tra sorabicum predicte ciuitatis cordube plures alias mezquitas renouauit et de nouo fecit.

Vincunt christiani et capitur narbona a karolo magno.

Vicesimumsecundum bellum inter sarracenos et christianos accidit cir/ca annum domini septingentesimumnonagesi/mumquartum. Tunc karolus magnus rex francorum de quo supra dictum est in bello xxviij. et .xxix. congregauit magnum exerci/tum et venit contra ciuitatem narbonensem:

quia sarraceni eam violenter ceperant cum
esset sub eius dominio bellauitque cum eis et
obtinuit ciuitatem sed paucis elapsis die-
bus perdidit eam.

Uincunt christiani et perimuntur duo
duces exercitus sarracenorum sub rege alfon
so casto.

R[illegible] Ricesimumtercium bellum inter
sarracenos et christianos accidit cir
ca annum domini octingentesimumdecimum tempore
supradicti regis alfonsi casti. Tunc duo ex-
ercitus sarracenorum intrauerunt galiciam
duce unius exercitus dicebatur abobalee unius
vero alterius melchi. Sed sicut ipsi intraue-
runt animose sic fuerunt expulsi viriliter quia
potestas predicti regis alfonsi casti pugna-
uit cum eis victique sunt sarraceni et multi eorum
mortui. Alij vero fugierunt sed christiani
insequentes eos occiderunt unum ducem
eorum in loco qui dicitur naron. Alterum ve
ro ducem perimerunt in flumine qui dicitur
aqua.

Uincunt christiani et perimuntur oces rex
emeride per regem alfonsum.

Ricesimumquartum bellum inter
sarracenos et christianos accidit an
no domini octingentesimoundecimo. Tunc
enim rex oces meride congregauit magnum
exercitum et venit ut perambularet terras regis
alfonsi ... sua tentoria super benauentum
quod cum sciuit predictus rex alfonsus castus
venit scelerius contra eum bellauitque cum eo
et occidit eum plurimosque de exercitu sarrace
norum ibi perierunt. In quo bello ostensa
est fortitudo bernardi filij comitis sancij
didaci quia multos ex sarracenis perimit

Uincunt christiani et occiditur rex ba-
dayos per regem alfonsum castum.

Ricesimumquintum bellum inter
sarracenos et christianos accidit an
no domini octingentesimoduodecimo.
Tunc alcaman rex paleinsis que vulgariter
dicitur badayos congregato magno exerci-
tu venit super zamoram et obsedit eam. Rex

autem alfonsus castus predictus preparaui-
uit se potentissime et venit contra eum bel-
lauitque cum eo et occidit eum ac plurimos
sarracenos cum eo et qui potuerunt euadere fu
gerunt sed rex alfonsus insecutus est fugien-
tes viriliter et multos eorum interfecit sic quod
paucissimi fuerunt qui euadere per fugam
potuerunt

Uincunt christiani et perimuntur vigin
ti milia sarracenorum per regem alfonsum
castum.

Ricesimumsextum bellum inter sarra
racenos et christianos accidit an-
no sequenti scilicet octingentesimotredecimo
Tunc intrauit unus magnus exercitus sar
racenorum in terram supradicti regis alfon
si casti. Et cum sarraceni gloriarentur in mul
titudine sua diuisi fuerunt in duas partes
quarum una iuit contra locum illum ubi erat
predictus rex alfonsus. Cum ergo sciuit rex
alfonsus castus audacter iuit contra polue
zeram. Altera vero contra eos cum exercitu
suo et fecit similiter duas partes sui exercitus
et cum una misit bernardum de quo supra-
diximus contra illos sarracenos qui ibant
versus poluezeram. et ipse iuit cum altera par
te contra alios venientes ad se. Bernardus
vero inuenit se cum parte sua et habuit prelium
magnum cum illis sarracenis in loco qui
dicitur valde moro qui est in fontana porru
galie et deuicit eos et plurimos ex illis in-
terfecit. Sed et rex alfonsus inuenit se cum al-
tera parte que ibat contra eum et pugnauit
cum illis prope flumen de omelo et interfe-
cit ibi .xx. milia sarracenorum et deinde inse
quens eos tot fuerunt occisi quod paucissimi
euaserunt. et tunc rex alfonsus rediit de illo
bello ditissimus ex spolijs sarracenorum

Uincunt christiani et perimitur productor
machometus et castrum sancte cristine capi
tur per regem alfonsum castum.

Ricesimumseptimum bellum inter
sarracenos et christianos accidit an
no domini octingentesimodecimooctauo.
Tunc sarracenus quidam nomine macho-
metus qui cum multitudine magna sarrace
norum venerat de merida ad regem alfonsum

ut viderent eum eo predictus rex benigne eum recepit in vasallum et iuravit ille sarracenus quod pro semper esset fidelis regi alfonso propter quod [illegible] in galena. Sed quia predictus sarracenus erat proditor fecit bellavit contra abderamen filium [illegible] regis cordubensis. et videns quod non poterat eum evadere ex timore coactus venit ad predictum regem alfonsum [illegible] duobus annis postquam fuit in galena assumpsit eum diabolus et elevatus in superbiam voluit similiter facere proditionem contra regem alfonsum. Quapropter congregavit magnum exercitum sarracenorum et incepit percurrere et destruere totam terram. Quod cum rex alfonsus castus cognovit congregato exercitu suo venit super illum sarracenum et licet ipse inimicum consideret in multitudine militie sue quando sensit quod rex alfonsus veniebat super eum predictus et concepto grandi timore elevavit se cum suis in quodam castro quod dicitur sancta cristiana et rex alfonsus obsedit eum ibidem et fecit fieri multas foveas circumquaque et perforaverunt castrum in multis locis. Cum ergo ille sarracenus vidit quod tantum angustiabatur et quod nihil aliud restabat sibi nisi mors cum multitudine sarracenorum [illegible] et sumpto corde exivit extra castrum et pugnavit cum rege [illegible] sarracenus ille cum omnibus suis et ipse fuit captus et caput eius abscisum est. Et rex [illegible] castrum illum cepit et mortua sunt in bello illo [illegible] multa sarracenorum et plus pro eorum [illegible] captivos. [illegible] est rex alfonsus cum magno triumpho et honore. Predictus rex alfonsus castus regnavit [illegible] annis et mortuus est [illegible] et in regno Ramirus primus filius regis Veremundi.

Vincunt christiani et capitur iterum civitas barchinone

Vicesimumoctavum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo decimonono. Tunc multitudo christianorum venit super civitatem barchinone quam ceperant sarraceni. Post quam karolus magnus ipsam conquisierat. Cum ergo predicta multitudo christianorum venit obsedit civitatem et post multa certamina capta est civitas a christianis et [illegible] sarracenis. Abderamen vero [illegible] cum exivit congregavit exercitum suum ut veniret ad recuperandum terram perditam et cum se prepararet ad viam percussus est quadam infirmitate [illegible] mortuus est et sic cessavit tempestas illa.

Vincunt christiani occiso. lxx. milibus sarracenorum

Vicesimumnonum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo vicesimo secundo imperante Ludovico karoli magni filio et sedente in cathedra petri Eugenio papa. Et regnante in regno legionis ramiro rege filio regis Veremundi. Hic autem rex ramirus successit in regno regi alfonso casto et eius [illegible] recepto in morte. Cum ergo audierunt sarraceni quod iste regnabat [illegible] quod si volebat habere pacem et amorem cum eis quod [illegible] centum domicellas christianas quibus matrimonio copularentur sicut fecerat olim rex mauregatus et quod quinquaginta illarum essent filie nobilium. Alie vero quinquaginta filie civium et burgensium quam ambasiatam cum rex ramirus audivit non modicum displicuit sibi quia rem turpem et inhonestam et contrariam fidei nuntiabant et propterea congregavit statim magnum exercitum et fuit ad percurrendum subito terram sarracenorum per omnia usque ad maiorem destruendo et comburendo villas et castra et quicquid inveniebat quod cum pervenit ad noticiam sarracenorum congregati sunt omnes simul in unum contra eum quasi innumerabiles et habuerunt prelium cum eo in quodam loco qui dicitur albelda et christiani fuerunt in bello illo quasi victi et retro cesserunt paulatim retrahendo se a sarracenis quousque pervenerunt ad collem unum qui dicitur clavijo et nox tenebrosa cepit eos ibi propter quod divisi fuerunt exercitus ab invicem. Cum ergo christiani essent congregati in colle illo multis lachrimis orationes fundebant ad deum ne eos relinqueret sed succurreret et iuvaret contra illos inimicos suos permanentibus ergo illis in orationibus assiduis ut dictum est. Rex ramirus somno gravatus obdormivit et in somno illo apparuit ei apostolus iacobus [illegible]

Scias rex ramire quod cum dominus noster ihesus christus diuisit omnibus fratribus meis apostolis omnes terre prouincias mihi soli dedit in custodiam totam hyspaniam ut eam custodirem a manibus inimicorum fidei et postquam hec dixit sibi appropinquanti [illegible] accepit eum per manum dexteram et sic fortis animo et bene firmus quia ego sum apostolus christi iacobus et scias quod venio ad te iuuandum contra inimicos tuos et in veritate certitudinaliter scias quod deuinces eos cum adiutorio dei. Dico etiam tibi quod multi de tuis quibus preparata est eterna quies recipient ibi mortem et ut in nullo illorum que tibi dico dubites videbis me cras in bello ambulantem in equo albo magnum vexillum gestantem. tu ergo statim cum omnibus tuis valde mane confitebimini de omnibus peccatis vestris et recipiatis corpus et sanguinem domini nostri ihesu christi quem postquam feceritis in nullo dubitetis inuadere phalangem barbarorum vulnerando illos et inuocando nomen dei et meum quia certitudinaliter scias quod ipsos deuinces quibus dictis apostolus dei disparuit ante eum. Rex autem ramirus excitatus a somno surrexit precepit quod vocarentur episcopi et abbates et omnes alij nobiles sui palacij qui cum ipso erant et narrauit eis omnia que viderat et audiuerat que et dixerat apostolus iacobus. peractis ergo diuinis sacramentis ingressi sunt prelium in dei nomine et apostoli iacobi ante se et statim cum ingrederentur prelium apparuit eis apostolus iacobus sicut promiserat confortans eos ad bellum sed et ipse terribiliter percutiebat sarracenos. christiani autem cum viderunt apostolum iacobum eos confortantem et magnam cedem in sarracenos facientem [illegible] viribus vincere in bellico confidentes in adiutorio dei et apostoli iacobi magnis vocibus acclamantes et dicentes deus adiuua et sancte iacobe et statim sarraceni fuerunt victi et mortui sunt ex eis septem milia et qui euadere potuerunt per fugam liberati sunt. Tunc cepit rex ramirus calagurrim et plura alia castra et deinde rediit legionem diues et honoratus et ex illo die habuerunt christiani in consuetudine cum ingrederentur bella cum sarracenis inuocare dicendo deus adiuua et sancte iacobe. et tempore istius regis incepit census sancti Iacobi. Unde sarracenis infestata est [illegible] et illo etiam tempore [illegible] a christianis [illegible] [illegible] apparuerunt eos [illegible] [illegible] rex ramirus [illegible] et apo[illegible]. Predictus rex ramirus fuit mitis et pius homo. sed terribilis et fortis [illegible] quia latronibus [illegible] oculos [illegible] et incantatores ignibus comburebat.

Vincunt christiani solum septuaginta nauibus igne.

Quadragesimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo quinquagesimo quarto, imperante predicto Ludouico et sedente in cathedra petri valentino papa. Tunc applicuerunt ad portum galecie normanni qui erant gentes crudelissime et pagane [illegible] fuerunt [illegible] se in terra illa. Et venerunt ibi in multitudine magna non solum hominum sed etiam nauium. quod cum predictus rex ramirus audiuit statim congregato suo exercitu iuit illuc contra eos et pugnauit cum eis in loco qui dicitur [illegible]. Sed licet normanni essent gentes aspere et fortes victi tamen fuerunt et multi ibi perierunt et qui euadere potuerunt per mare fugerunt et perdiderunt ibi. lx. naues quas ignibus [illegible] rex ramirus. [illegible] facte sunt ibi christianis magne diuitie et reuersus est predictus rex in ciuitatem legionensem cum magnis diuitijs et honore. Regnauit autem sex annis et mortuus est sepultus est in ciuitate ouetensi. et successit ei in regno ordonius eius primus filius.

Vincunt christiani [illegible] plurima sarracenorum multitudine.

Quadragesimum primum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo [illegible] imperante supradicto Ludouico et sedente in cathedra petri gregorio. [illegible] regnante in regno legionis ordonio supradicti regis ramiri filio. Cum predictus rex [illegible] de vasconia [illegible] et rebellauerat in principio regni sui et per occasionem plurima alia [illegible] subiugasset [illegible] quo magis exercitus

sarracenorum veniebat contra eum quos audito animose venit contra eos pugnavitque cum eis et devicit eos plurimos eorum trucidavit reliqui vero fugerunt et reversus est cum victoria et honore ac cum plurimis divitiis et multitudine captivorum. Iste rex fuit multum strenuus et pius edificator urbium et populavit multas civitates ex quibus rex alfonsus eiecerat sarracenos et quas acquisierat ordonius.

Vincunt christiani captis duobus ducibus sarracenorum.

Quadragesimumsecundum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno sequenti scilicet octingentesimo nonagesimo septimo. Tunc enim dux quidam sarracenus nomine muza ab oriente cum multitudine magna venit in castellam ubi fecit plurima damna deinde transivit in provinciam et francam pertransiens et destruens quicquid invenire poterat ubi plurimos christianos in bello occidit et cepit duos christianorum duces quorum unus dicebatur fortunius alius vero petrus et eos trusos fecit carceribus mancipari.

Vincunt christiani peremptis innumerabilibus sarracenis.

Quadragesimumtertium bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo nonagesimo nono. Tunc predictus muza sarracenus elevatus in superbiam cum exercitu magno venit ut percurreret terram regis ordonii predicti et accepit unum locum qui dicebatur albaida et circumdedit eum muro forti et turribus plurimis quod cum scivit predictus rex ordonius congregato exercitu suo venit velociter et obsedit predictum castrum. Nunc predictus muza non erat ibi sed statim cum audivit quod venerat rex ordonius et obsederat castrum albaide venit cum eo quo poterat ut succurreret castro et cum pervenit ad montem qui dicitur garduses fixit ibi tentoria sua. Rex autem ordonius cum cognovit hoc divisit exercitum suum in duas partes quarum unam dimisit in obsidione castri, et cum altera occurrit predicto muza sarraceno. bellavitque cum eo et perempta sunt ibi gladio christianorum ultra duodecim milia de militibus sarracenorum exceptis peditibus quorum cedes fuit quasi innumerabilis. mortuus est etiam ibi quidam gener muze qui dicebatur ben. Sed et ipse muza tribus vulneribus lancearum percussus cum paucis qui remanserunt fugit a bello dimissis in bello quecumque habebat. Collegerunt ergo christiani spolia campi et invenerunt divitias ultra modum et regressi sunt cum rege ordonio in castrum. Et post septem dies cepit ipsum et interfecit omnes sarracenos quos intus invenit et captivabat mulieres cum parvulis eorum. Destruxitque castrum usque ad fundamentum et reversus est in terram suam cum triumpho et honore. Cum predicta que acciderant muza cognovit quidam eius filius cuius nomen erat lupus qui presidebat toleto timore magno perculsus accepit quecumque habebat et venit ad regem ordonium factusque est eius vasallus qui postea pro rege ordonio servivit multa bella contra sarracenos superans semper victor existens.

Vincunt christiani occiso rege Corie sarraceno.

Quadragesimumquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno sequenti scilicet octingentesimo nonagesimo. Tunc enim predictus rex ordonius produxit exercitum suum magnum et ivit ad pervastandum terras sarracenorum que dicuntur acesie et corea. Rex autem sarracenus predicte ville que dicebatur sexib exivit contra eum et commissum est durum bellum nimis sed finaliter victus fuit rex sarracenus et mortuus eodem cum multitudine sarracenorum et rex ordonius cepit tunc villam et invenit in ea multitudinem sarracenorum cum mulieribus et filiis quos omnes undique captivos et muniunt villam illam ac dimisit in fideli custodia.

Vincunt christiani et capitur civitas salamantina a rege ordonio

Quadragesimumquintum bellum inter sarracenos et christianos accidit eodem supradicto anno quia cum supradictus rex ordonius rediret de predicto bello victoria

habita venit cum exercitu suo super unum sarracenum qui dicebatur moisacos et dicebat se regem salamanticum habuitque bellum cum eo et victus est rex sarracenus cum omnibus suis et cum cede plurima sarracenorum et tunc rex ordonius ingressus est civitatem et captivabat sarracenos plurimos cum mulieribus et parvulis quos secum duxit et reversus est ad legionem cum magnis divitijs et honore.

Vincunt sarraceni et occiduntur propetum octo milia christianorum.

Quadragesimum sextum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo tricesimo quinto. Tunc sarraceni civitatis tolete audientes quod abderramen amiramamolim hyspanie erat mortuus qui reliquerat xx. filios et xx. filias et quod machometus eius filius regnabat pro eo rebellati sunt et miserunt velociter nuncios predicto regi ordonio quod daret eis adiutorium contra eum rex autem ordonius noluit ire illuc in persona sed misit eis unum filium suum cum magno exercitu asturianorum et navarrorum. Cum autem predictus machometus hoc sciret congregavit se cum multitudine gravi et venit super toletum. posuit quod insidias in quodam torrente qui dicitur tolete et ipse cum paucis venit contra civitatem. Speculatores autem qui erant extra civitatem cum viderent eum venientem cum paucis gentibus cogitaverunt quod non erant plures et notificaverunt existentibus in civitate christiani ergo et sarraceni toletani venerunt contra eum et commisso prelio exierunt illi qui erant in insidijs et mortui sunt de christianis octo milia de toletanis vero xx. milia. Sed et pro memoria illius victorie causa ille machometus fecit amputari plurima capita illorum et transmisit illa cordubam et in maritimas partes et in africam. Predictus autem rex ordonius regnavit .x. annis et mortuus est ex quadam infirmitate que dicitur podagra in oveto et ibi sepultus est. Successit ei in regno filius alfonsus tercius.

Vincunt sarraceni et capitur Roma et magna pars christianitatis a soldano babilonie devastatur.

Quadragesimum septimum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa tempora predicti Gregorij pape .iiij. qui fuit secundum quosdam hystoriographos anno domini octingentesimo quadragesimo octavo. His temporibus portentum singulare apparuit primo in signo virginis et ab illo signo in signum leonis cancri geminorum tauri migravit ibique se figens globus igneus emisit radios placitatem deposuit. Imperator quoque ista diligenter examinans cum egirardo philosopho consuluit sed eiusdem portenti effectum exprimere noluit. Tunc imperator sublimat quod regni mutationem principisque mortem portendebat. Tunc egirardus ad confortationem principis prophete testimonium introduxit dicentis. a signis celi ne timueritis que gentes pavent, et nos imperator non aliud timere debemus nisi illum qui nostri et huius creator est syderis sed eius clementiam laudare tenemur qui nostram inertiam talibus admonere dignatur indicijs. Qui ergo talia portenta cum apparent omnibus communiter tangunt. Ideo omnes pro posse ad meliora festinare debemus ut mundi in illo dominante consequi valeamus. Et licet tunc impressio illa imperatorem non videretur tangere tamen totum statum ecclesie ex adventu sarracenorum ad partes romanas. quia tunc quidam scelerati christiani miserunt ad soldanum babylonie ut veniret romam asserentes quod leviter possit totam ytaliam possidere. Tanta igitur sarracenorum multitudo supervenientes intraverunt ytaliam ut totam superficiem terre quasi locuste viderentur implere ac per portam cervellensem intrantes vi armorum romam cepit civitasque leonina expoliatur omnino et ecclesia sancti petri spoliatum exspoliatur et non solum per sarracenos roma tunc capta fuit sed et magna pars christianitatis devastatur.

Vincunt christiani et expelluntur a Roma et christianitate sarraceni.

Quadragesimum octavum bellum inter sarracenos et christianos accidit statim post predicta. Nam ad petitionem pape Gregorij quarti supradicti Hugo marchio lombardie cum lombardis et

ludovicus rex francorum cum gallicis veniens post plurima bella sarracenos cum multa effusione sanguinis a roma et tota illa terra fugaverunt quia venerabilis gregorius papa et ludovicus imperator quasi eodem tempore decesserunt. Ideo sunt notanda que circa finem utriusque contigerunt. Unde appropinquantibus ad mortem fuit magna solis eclipsis circiter quod sub obscuratus aer et tenebrosus sicut de nocte ita quod sydera apparerent. Item luna sic recessit a sole quod lumen neque videbatur sicut in novilunio. Post hec egritudo imperatorem graviter invasit qua statim providit de imperio et regno et omnia fecit solita disponi et eukaristiam sacramentum suscepit multaque cum devotione migravit ad christum. et Gregorius papa quasi in eodem tempore tunc diem clausit extremum. hec ex hystoria collecta fratris iohannis de padua.

Vincunt christiani occisa sarracenorum magna multitudine. Et ecclesia sancti Jacobi edificatur per regem alfonsum magnum ex lapidibus muro forti.

Quadragesimumnonum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo nonagesimo imperante lotario filio supradicti imperatoris ludovici et sedente in cathedra petri Sergio papa .ij. Ac regnante in regno legionis rege alfonso .iij. qui fuit dictus magnus. Iste fuit filius supradicti regis ordonij de quo supra gloriosa bella narrata sunt. Et fuit rex pijssimus elemosinas dans ipse fecit ecclesiam sancti Jacobi ex lapidibus muro et forti opere fabricatam. quam primo erat de terra. eo ergo tempore predictus rex alfonsus magnus congregavit exercitum suum ex primis castellanis et gasconibus et navarrijs venit contra terram sarracenorum confregit et destruxit quecumque invenit et cepit per vim villam quandam que vocabatur tunc leijosa quam ignibus concremavit et occidit omnes sarracenos quos ibi invenit. et reversus est cum magna cum divitijs et honore.

Vincunt christiani per emptio plurimos sarracenos per regem alfonsum.

Quinquagesimum bellum inter sarracenos et christianos accidit secundo anno sancti octingentesimo nonagesimo. Tunc magnus exercitus sarracenorum regis toleti venit ad perambulandum et destruendum terram regis alfonsi magni. Cum ergo predictus rex hanc venisset exercitu suo contra eos et bellasset cum eis in litore fluminis doleri utrimque fuerunt sarraceni et perdiderunt ibi omnia que portaverant ac mortui sunt ex sarracenis quingenta .xl. Alij vero terga sunt dare coacti. Sed et rex alfonsus secutus est eos vincit et occidit multos ex eis ac captivavit reversus quod est cum magna divitijs et honore In predicto bello fuit strenuissimus miles Bernardus delcarpio de quo supra mentio facta est consobrinus regis alfonsi cum multos contra ac deos in sarracenos fecit non solum zelo fidei sed desiderio liberandi patrem suum comitem dinascum sancia de quo supradictum est quem rex alfonsus castus in carceribus posuerat: quia sine scitu sui acceperat in uxorem sororem suam de qua predictum est bernardum habuit sed iste propter hoc rebellaverat regi predicto et ut debellaret reges fecisset castrum aliud quod dicitur delcarpio prope salamanticam et alium de leones tamen nunquam potuit ipsum videre nisi mortuum dato castro rege cogitans ipsum recipere vivum ut plene continetur in generali hystoria hyspanie.

Hoc bello vincunt christiani sub Bernardo delcarpio. Et capitur bello castrum cum alijs locis.

Quinquagesimumprimum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus. Nam cum supradictus bernardus delcarpio tradidit supradictum castrum regi et vidit patrem suum mortuum: fuit a rege alfonso magno expulsus a regno suo, et venit in regnum francie sed cum in curia regis francie non fuisset receptus sicut ipse optaverat reversus est versus hyspaniam. et tunc habuit cum sarracenis multa magna prelia et semper fuit victoriosus occidit enim plurimos eorum et habuit ex spolijs innumeras divitias cum quibus postea

conquisiuit et illo loco vbi predicta prelia habuit vsq; barbegal et locutus est barbastrum et segobe et montem album.

Vincunt christiani sub rege alfonso et liberatur coymbra ab obsidione sarracenorū.

Quinquagesimū secūdū bellū inter sarracenos et christianos accidit anno dñi octingētesimo quinquagesimo quarto. Tunc pdictus rex alfonsus magnus congregato exercitu suo iuit ad succurrendum coymbrā quam tenebant sarraceni obsessā et pugnauit cū eis et deuicit eos et cepit eā et posuit sub dominio suo et pcessu tēporis sarracenos peramone plures alias ciuitates.

Vincunt xpiani sub rege alfonso magno et p annos parte cōstruxit castrū magnū.

Quinquagesimūtertium bellū inter sarracenos et xpianos accidit anno dñi octingentesimo sexagesimo, imperante ludouico fratre supradicti lotarij imperatoris. et sedente in cathedra petri Nicolao papa primo. Tunc supradictus rex alfonsus magnus cōgregato exercitu magno xpianorū iuit ad percurrendā terram toleti et circuiuit ac destruxit quecunq; inuenire potuit. prostrauitq; multa castra et fortalicia que sarraceni possidebant et ceperunt plurimos sarracenos quod videntes sarraceni timore magno pculsi miserūt et nūcios suos mādātes eidē q sibi darēt tributū si cōcederet eis pacem. Rex aūt alfonsus concessit eis treuguas per tres annos et reuersus est in terram suā cū magnis diuitijs et honore. Et cū reuerteret cepit vnū castrū qd tenebāt sarraceni qd vocabat quinqualubel. Illud castrū nō intrauerat in treuga et occidit ibi multos sarracenos et post hoc fecit vnum castrum magnum in montanis asturiarum pro defensione illius terre ne nauigantes inimici illam destruerent et nomē illius castri vocatur gozdon. Et intra castrum fecit vnam ecclesiam sub nomine sancti saluatoris quam fecit cōsecrari a duobus archiepiscopis et vno epo quam multis donis decorauit specialiter dedit illi ecclesie quandam crucem de auro ornatam plurimis lapidibus quam ipse mandauerat fieri. Fecit etiā in ecclesia sancti iacobi quandam capellam mire pulchritudinis et dotauit predictam ecclesiam plurimis hereditatibus ac ornauit illam auro et argento necnon ornamentis et lapidibus preciosis. Fecit etiam iste gloriosus rex alfōsus super corpora sanctorū facundi et primitiui ecclesiā mire magnitudinis et pulchritudinis circa latus eius quā etiā dotauit et honorauit multis necessarijs.

Vincunt christiani per regem alfonsum magnum in senectute sua.

Quinquagesimumquartum bellū inter sarracenos et xpianos accidit circa annum domini octingentesimum octuagesimum secūdū. Cum enim predictus rex alfonsus magnus plus. annis regnasset reliquit regnum et dedit illud filio suo garsie et peregrinatus est in sanctum iacobū et cū reuerteretur rogauit filium suum regem garsiam q traderet sibi gentes cū quibus adhuc semel vel bis posset ire contra sarracenos in senectute sua qd rex garsias concessit eidem. Iuit ergo cū exercitu magno et cremauit et depredatus est et destruxit magnam terram sarracenorum et reuersus est in nauarram cum grandi multitudine captiuorum et multis diuitijs et honore. Post hoc venit samoram vbi de infirmitate sua gloriose finiuit et sepultus est in ecclesia sancte Marie ciuitatis oueti cū vxore sua regina domina xymena.

Christiani per regem garsiam vincunt capto ayolas rege sarracenorum.

Quinquagesimumquintum bellū inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini octingentesimum octuagesimumtercium. Cum enim predictus rex garsias post mortem patris regnaret in primo anno regni sui cōgregauit magnū exercitum suum et iuit ad percurrendam terram sarracenorum confregitq; multas villas et cremauit eas prostrauitq; multa castra et pugnauit cum quodam sarracenorum rege qui vocabatur ayolas et deuicit bello cepit illum regem et reuersus est in terram suam cum multitudine captiuorum ac

cum magnis diuitijs et honore sed cum rex uerteretur ex culpa illorum qui reges sarracenorum obscurabant solutus a uinculis fugit. Rex predictus garsias anno tercio regni sui mortuus est feliciter in ciuitate zamore et deductum est corpus eius ad ciuitatem [illegible] ubi honorifice sepultus est.

Lvi. bello vincunt christiani sub rege ordonio secundo. Et capitur ciuitas [illegible].

Quinquagesimumsextum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus. Mortuo enim predicto rege garsia regnauit pro eo frater eius ordonius secundus filius supradicti regis alfonsi magni. Iste ordonius tempore patris sui congregauit magnum exercitum et intrauit terram [illegible] et peruenit [illegible]. peruenit etiam ad [illegible] que est terra de [illegible] et confregit multas ciuitates et castra [illegible] et destruxit et plurimos sarracenorum captiuauit. cepit etiam in illo primo ingressu [illegible] de nobilioribus et fortioribus ciuitatibus sarracenorum qui cum diuitijs spolijs et [illegible] suis est in terram suam [illegible] et cum honore.

Isto bello vincunt christiani sub rege ordonio secundo et capitur [illegible] ignibus crematur.

Quinquagesimumseptimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo octuagesimoseptimo. Tunc predictus rex ordonius secundus congregato exercitu suo iuit et obsedit talaueram. Sarraceni vero cordubenses et aliqui [illegible] cum hec audiuerunt venerunt ad succurrendum ad predictam villam. Sed cum [illegible] rex ordonius pugnauit cum eis et deuicit eos. [illegible] sunt enim ibi multi sarraceni. Alij vero perfugerunt ad [illegible] et tunc rex ordonius cepit illam villam et depredatus est quicquid ibi inuenit prostrauitque muros ville ac illam ignibus cremauit et sic reuersus est in terram suam cum [illegible] et cum honore [illegible] exercitus cordubensis. Alij tamen dicunt quod predictam conquisitam [illegible] ordonius tempore regis garsie fratris sui.

per regem ordonium secundum capitur [illegible] et [illegible].

Quinquagesimumoctauum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo nonagesimo. Tunc enim predictus rex ordonius timens quod perderet tempus suum si [illegible] ad oppugnationem inimicorum fidei christiane [illegible] exercitum suum magnum et intrare [illegible] terram meridie et confregit ac destruxit igne et ferro quicquid inuenit. Cepitque etiam castrum quod uocabatur calaborra et nunc uocatur alhama. Rex ergo post plurima certamina et uictorias reuersus est in terram suam cum multitudine captiuorum [illegible]. et antequam egrederetur de terra sarracenorum venerunt ad eum [illegible] meridie de terre [illegible]. ac etiam rex [illegible] qui uocatur [illegible] petentes ab eo treugas propter quas concedendas multitudinem [illegible] obtulerunt eidem et reuersus est legionem cum magno triumpho et honore. Et tunc fecit [illegible] illud templum ecclesie [illegible] in eadem ciuitate ubi prius erat domus regale palatium. Iacet sepultus rex in ecclesia predicta retro altare [illegible] in pariete [illegible] et [illegible] et in regno filius eius alfonsus quartus qui regnauit quinque annis sed [illegible] contra sarracenos [illegible] uolens credi se intrare et de facto [illegible] renuncians regnum suum fratri suo ramiro et cum paruo tempore permaneret in religione in monasterio sancti facundi prope ceyam exiuit ab ordine et venit legionem et rebellauit cum eadem ciuitate fratri suo volens iterum regnare. quod cum frater eius rex ramirus cognouit venit super eum cum magno exercitu quem contra sarracenos parauerat et obsedit eum in eadem ciuitate duobus annis [illegible] dedit se rex alfonsus fratri suo regi ramiro qui eum cepit et posuit in carceribus et alios duos filios regis fruele qui rebellauerant et [illegible] oculos eorum et post duos annos rex alfonsus [illegible] mortuus est et sepultus ubi legione in monasterio sancti pauli.

Vincunt christiani per regem Ramirum se[illegible]

occisi sunt .lx. milia sarracenorum et captiuato rege Cesar augustano predicto.

Quinquagesimumnonum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus. Tunc abdarramen rex corduben. et albenybaya rex cesar augustanus qui se fecerat vasallum regis ramiri cum tota sua cum magnitudine gentis venerunt [illegible] perturbantes terram regis predicti ramiri et accesserunt usque ad locum qui dicitur simancas. quod cum rex ramirus sciuit, exiuit contra eos cum exercitu suo et commissum est durum bellum. tercium adiutorio altissimi victi sunt sarraceni et albenybaya predictus fuit captus. Mortui sunt de sarracenis .lxxx. milia. Hec victoria fuit habita in die [illegible] sarraceni fugierunt et recollegerunt se in quodam castro cum abdarramen. Sed rex ramirus insequens eos obsedit eos et cepit plurimos eorum. abdarramen fugiens euasit et reuersus est predictus rex cum spoliis atque innumerabilibus et cum rege predicto [illegible] et cum multitudine captiuorum in honore in ciuitatem legionensem.

Bello .lx. vincunt christiani sub rege Ramiro secundo.

Sexagesimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini octingentesimo nonagesimo sexto. Imperante [illegible] primo et [illegible] in cathedra petri [illegible]. Tunc predictus rex ramirus congregauit exercitum suum et obsedit quoddam castrum quod antiquitus dicebatur [illegible] nunc vero dicitur calatrava. Sarraceni autem [illegible] castrorum circumuicinorum cum [illegible] venerunt ut succurrerent predicto castro de calatraua et commissum est durum bellum inter eos et regem ramirum. sed finaliter victi fuerunt sarraceni cum magna multitudine [illegible] mortuorum et reuersus est in terram suam cum magnis diuitiis et honore. Iste rex ramirus [illegible] cognouit quod [illegible] ad ciuitatem legionensem [illegible] se a regno quod receperat a fratre suo aldefonso dicens hec verba. Nudus egressus sum ex utero matris mee et nudus reuertar illuc. dominus mihi adiutor non timebo quid faciat mihi homo. Quibus dictis animam reddidit in manibus creatoris et sepultus est in monasterio sancti saluatoris eiusdem ciuitatis quod ipse fecerat pro filia sua domina eluira et regnauit pro eo filius eius ordonius tercius.

Vincunt christiani hoc bello .lxi. et capitur castrum de [illegible] per comitem fernandum gundisalui.

Sexagesimumprimum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini nongentesimum. Tunc regnante in regno legionis supradicto ordonio tercio. Exiuit [illegible] quendam [illegible] fernandum gundisalui comitem cuius filia scilicet domina vrraca uxor supradicti regis erat. comes castelle [illegible] magna bella [illegible] contra sarracenos. Et primo aggressus [illegible] sarracenos obtinuit castrum quod dicitur de [illegible] quod est situatum in [illegible]. Unde sarracenis euenit tribulatio magna.

Vincunt christiani et almanzor cum .xij. legionibus bellatorum fugatur per comitem fernandum gundisalui cum .cc. equitibus ex reuelatione quadam sibi facta.

Sexagesimumsecundum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini nongentesimo primo. Tunc almanzor qui erat potentior sarracenis [illegible] ultra mare sub abdarramen [illegible] hyspanie [illegible] fernandus gundisalui [illegible] castrum de [illegible] congregauit magnam potentiam [illegible] sarracenorum et multarum aliarum gentium quorum numerus .xij. legionum [illegible]. Cum vero predictus comes fernandus gundisalui cognouit quod almanzor veniebat contra eum [illegible] et [illegible] quereret eum misit literas nuncios suos per omnem castellam vasallis suis dicens quod venirent ad eum quia [illegible] qui visis literis parato animo [illegible] venerunt ad eum cum quibus habuit consilium suum quod esset melius [illegible] ab

[illegible] vel [illegible] et [illegible] quidam [illegible] est. O [illegible] bellando [illegible] bellum impediretur haberet ego pro bono consilio si vobis placeret nec propter hoc [illegible] aliquid quicquid [illegible] possemus [illegible] et corpus et nihil [illegible] et argentum et quicquid [illegible] propter peccata nostra vincimur [illegible] bellum non habere haberem pro bono consilio [illegible] non placuit predicta comiti fernando gundesalui et quasi irato dixit. Bene volo respondere bono grandi falso iudeo et monstrando quasi dixit ostendam quod non solum non sunt bona sed [illegible]. Ipse dicit primo quod excusemus bellum. sed cum homo non possit excusare nec fugere mortem debet mori honorifice quo potest et sic [illegible] lum bonum efficeremur servi et unde deberemus [illegible] in qua est amplius et duplicatur. Cum ergo omnes unde nos descendimus servauerunt honorem et in eius observatione [illegible]. Ideo non curauerunt de morte sua et isto modo impleuerunt quicquid voluerunt et pugnauerunt viriliter nec aliquid [illegible] fecerunt propter quod reputari possunt nec voluerunt habere hereditatem unde ipsi minus valerent quam omnes alii viuentes in toto mundo et propter eorum magnam fidelitatem vicerunt semper inimicos suos. qui propter mortis timorem nunquam [illegible] aliquem [illegible] voluerunt nec aliquid quod

cis inhonestum esset et isto modo ipsi vicerunt inimicos suos. Quod ergo illi fecerunt debet in memoriam nostram venire et concordando nos cum eis ac eorum facta obseruando [illegible] ge non curauit parentum magnalia et redeamus ad factum nostrum preparemus nos ut eamus ad bellum et propter mortis timorem nullatenus dimittamus quia cum [illegible] inimicos nostros et [illegible] conflictum [illegible] pace et confractione in qua est nec eorum multitudinem pauere debemus quia plus potest unus leo quam decem oues et occidit [illegible] mille agnos. Bene [illegible] a anima quod nos vincemus almansor hac vice et erit magnus honor meus. vester autem [illegible] melior bonum totius hyspanie. Cum ergo predictus comes finiret orationem suam mouit se [illegible] cum suis de loco qui dicitur muncon ubi [illegible] erat et venit in locum qui dicitur lara et inde ascendens equum suum intrauit montem ut venationi vacaret. Inueniensque aprum quendam et secutus est eum solus aper vero fugiens cum recollegit se in quadam spelunca in qua solebat manere. sed non secutus illic intrauit quandam ecclesiam paruam ibi prope quam et posuit se retro altare. Ecclesia autem illa tota erat exterius cooperta quadam herba que dicitur edera sic quod nihil eius videbatur [illegible] et vocabatur ecclesia illa sanctus petrus. Comes autem predictus [illegible] aprum non potuit [illegible] repositum aprum descendit ergo de equo et [illegible] vestigia apri pedes et ingressus est ecclesiam [illegible] ecclesia timuit et noluit accedere ad altare nec occidere aprum. licet ipse multum bene posset illum occidere et ait. Domine deus quem timent omnes res mundi si ego in hoc errorem in debes mihi veniam dare quia ego nihil facerem bonus [illegible] quod si ego [illegible] peregrinationem et orationes [illegible]. Sed parce nobis [illegible] pater potentissime fili virginis marie et [illegible]

paganorum que venit ad destruendam castellam quia si tu non servas eam ego pro persona illam habeo tu ergo domine illam observa et custodi eam. Cum autem fuisset predictus comes orationem suam venit ad cōventus trium aliorum monachorum qui dicebatur pelagius et interrogavit eum quis esset et quid peteret. Comes vero [illegible] dixitque ei quod segregaverant se a gente sua et [illegible] Tunc monachus dixit ei. Rogo te propter deum et propter tuam bonitatem quod sis ista nocte meus hospes et habebo tibi panem ordei ut comedas quia de tritico nō habeo: et dabo tibi de aliis que potero habere. Quod cum comes audivit non refutavit sed continuo acceptavit et mansit ibidem illa nocte. Altera vero die de mane dixit monachus ille pelagius comiti. Certissime credas quod diriget deus negotia tua et devinces omnes post [illegible] magnum habebis cum eis, sed certissime vinces eos et tot ex eis occides quod non erit numerus. Item scias certissime quod [illegible] partem terre et effundes sanguinem regum et magnatum, et scientia tua erit tam magna quod per totum mundum exibit fama inditetur. Veruntamē scias pro certo quod eris captibis. Et omnia que tibi dico certitudinaliter scias sic esse ventura. Sed et ante tertium diē sequentē eris positus in magno cogitatu quia videbis totam gentem tuam ultra modum pavore percussam propter unum terribile signum quod videbunt nec erit ibi ali[illegible] tū in statim conforta eos melioribus verbis quibus poteris exponendo signum et ipsi statim perdent timorem. et exponunt valde feliciter inimicisque omnes tuos tribus planctus et luctus propter te facientes et cognoscent quod sis captus vel mortuus a sarracenis et quod maneāt sine domino et sine aliquo tutore. Sed rogo te et peto istud donū quod postquā devinceris campū reedifices huius pauperculi sanctam et huius tam pauperculam [illegible] pium quia nos tres monachi sumus soli facientes pauperem vitam et si deus nobis non mitteret suam mercedem devorarēt nos bestie fere huius mōtis. Comes vero respōdens ei dixit. Frater pelagi amice non timeas

ne perdere [illegible] quod mihi fecisti quia si deus [illegible] ego promitto tibi [illegible] quintā partem omnium que lucratus fuero et [illegible] pus meus ut hic locus [illegible] propter me sit melioratus et magis honoratus: faciamque alteram ecclesiam maiorem hanc quam modo: ubi possint manere plures monachi et maior conventus et dabo eis in quo vivant et omnia que eis necessaria fuerit. Hic ergo facto vale venit predictus comes in predictum locum celera et invenerat suos sicut dixerat pelagius monachus sed eorum tristicia versa est in gaudium et leticiam. Narravitque eis omnia que sibi acciderant cum monacho pelagio. Altera autem die precepit movere gētes suas que ita pauce erant quod mille sarraceni erant pro uno christiano. Sed licet essent pauci erant tamen optimi milites et habebant bonum cor adiuvandi dominum suū. Venerunt ergo ad locum ubi mutuo se videbant [illegible] multitudo sarracenorum quod montes et valles videbantur [illegible] bus tubis et añafilis et facientes magnum tumultū. ac cum grandi leticia cogitātes quod vincerent et caperent omnes illos christianos et tanta erat multitudo et magnitudo eorum illorum quod videbatur quod totus mūdus veniebat ibidem. Comes autem fernandus gundisalui existens in loco suo omnia circumspiciens expectabat se iam videre cum illis. Et ecce illa hora accidit signū quod sibi pdixerat monachus pelagius quia unus de militibus eius fortissimus ascēdit unū equū [illegible] bus ut exiret ante eos aperta fuit terra et deglutivit eum cum equo suo. Cum [illegible] magno [illegible] propter [illegible] ret quod deus derelinqueret nos et fuerat nobis melius consilium si reversi fuerimus quia ocularius videmus quod deus vult iuvare sarracenos quomodo ergo nos poterimus ire contra eos. Sed tunc virtuosus ille comes dixit eis. Amici non faciamus sic nec velimus lucrari malum nomen prosemper nec perdamus corda nostra [illegible] nec ostendatis in vobis talem pusillanimitatem quia ego volo vobis ostendere quod vobis ostendat illud

sagittam. Unde et quos nos facimus terram submergibilem sit tandiura et rasione quod aliud erit quod nos possit sustinere. Et vos omnes christiani hic nobiles [illegible] et ve[illegible] nunc corda vestra langueant timore ab [illegible] gentes que non sunt nisi umbra et ideo vos nolite timere quia ego hac die desiderabam me videre cum almansor in campo et experiri quomodo scirem castellam custodire dominum vestrum. Post q ergo predictus comes finivit sermonem suum resumpsio viribus suorum militum sicut vir sapiens in bello precepit devolui vexillum suum et invadi animo et sine timore percutere sarracenos ibi atque castellam clamantes. Castella castella. Commissum est ergo durum bellum et milites christiani intrantes fuerunt omnes desiderosi pugnandi et adiuvandi dominum suum q nihil cogitabant de morte sua ter[illegible] [illegible] ergo fuerunt q vicerunt potestatem sarracenorum et fugit almanzor cum paucis. Hac die deus manifeste ostendit suam potestatem in hoc q tres centum milites christiani tantam multitudinem sarracenorum et tam potentem virum sicut erat almanzor vicerunt. Victi ergo sarraceni fugerunt a campo. Sed et comes fernandus gundisalui secutus est eos cum aliquibus de suis et occidit plures eorum et expoliaverunt campum victoria habita et invenerunt in tentoriis multum donum auri et argenti et vasa et arma et alia plura sic q facti fuerunt ditissimi perpetuo. Et exinde venit predictus comes cum omnibus suis ad supradictum monasterium sancti petri et dedit ibi multa donaria que invenerat in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dominarum monacho pelagio amico suo. Et reversus est in civitatem suam cum Burgensi cum omnibus suis vir aliquib[us] [illegible] [illegible] [illegible] vulnera sanandi [illegible] qui in bello vulnerati fuerant.

De bello .lxiiij. Uincunt christiani per comitem fernandum gundisalui primo sarracenos captos et [illegible].

Expugnatum tercium bellum inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus. Tunc sarraceni dolentes de victoria quam habuerat predictus comes fernandus gundisalui et scientes q ipse cum rege ordonio .iii. supradicto erat vinculo amoris colligatus congregaverunt exercitum magnum et venerunt super sanctum stephanum de gormano qui est in littore dorij et obsederunt castrum illud et perambulaverunt totam terram usque ad burgos quod cum sciret predictus comes fernandus gundisalui venit animose contra eos cum militia regis et sua secumque est conversus ad eorum bellum et occidens plures eorum devicitque sarracenos reversus est in terram suam cum multitudine captivorum divitiis et honore. Eodem anno mortuus est predictus rex ordonius .iij. zamore et sepultus est in ecclesia sancti salvatoris civitatis legionensis quam construxit pater eius et regnavit post eum sancius primus qui dictus fuit grossus eo q pre pinguedine equitare non poterat nisi cum difficultate. Iste fecit pacem cum sarracenis q curaverunt eum a pinguedine sua. regnavit octo annis et occidit eum quidam veneno potato: comes gundisaluus qui dominabatur ultra dorium et sic iste qui nihil gloriosum fecit contra sarracenos male finivit. Iacet sepultus apud legionem in ecclesia sancti salvatoris iuxta patrem suum. Et regnavit pro eo ramirus tercius filius eius.

Uincunt christiani per comitem fernandum gundisalui et fugatur secundo almansor per campis innumerabili multitudine sarracenorum.

Eexagesimumquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Tunc supradictus almansor [illegible] [illegible] quia eum defecerat comes fernandus gundisalui sicut dictum est supra .lxi. transivit ultra mare in affricam et precepit predicari per omnem terram sarracenorum q venirent ad adiuvandum contra christianos hispanie et ad defendendum terram quam iam predecessores sui occati fuerunt. Sarraceni autem audientes hanc predicationem per totam terram [illegible] [illegible]tum venerunt ad eum sine numero sicut qui veniunt ad indulgentiam cruciate quam nos christiani fideliter accipimus cum literas apostolicas debitas [illegible] compensationem aliam concedit et ultra predictas gentes innumeros congregavit etiam ille almanzor totam potestatem [illegible] et sic venit cum exercitu quasi innumerabili contra castellam ut

destrueret totam terram et vt caperet predictum comitem et occideret si posset. Que omnia cum [illegible] predictus comes fernandus gundisalui congregauit similiter omnes Ca[illegible] [illegible] ...[illegible]. Sarraceni vero erant in [illegible]. Comes autem reliquit gentem suam in eodem loco de pedraunta et ipse solus cum duobus militibus iuit velociter et secrete, vt videret monachum pelagium amicum suum [illegible] certitudinaliter almanzor et signa que accidere habebant. et cum accessit ad locum [illegible] [illegible] vita. quod cum comes audiuit contristatus est valde et ingressus est ecclesiam illam vt rogaret deum vt secum faceret misericordiam. Flexis ergo genibus ante altare fecit hanc orationem in habundantia lachrymarum dicens. Domine cum magno amore tibi seruiendi ego sustinui multa aduersa et diuersi [illegible] solacia [illegible] in maxima [illegible] cum sarracenis vel christianis [illegible] [illegible] qui es dominus eorum et facti sunt vasalli. et cum ego [illegible] errabant male contra me. Ego numquam volui [illegible] nec amorem eorum et sic remansi ego solus ab omnibus derelictus inter omnes qui [illegible] [illegible] me respexerunt. Et cum sarraceni co[illegible] congregauerunt exercitus [illegible] mare et venerunt super me. et ego cum tuo adiutorio [illegible] almanzor et omnem eius potestatem [illegible] [illegible] per ysaiam prophetam [illegible] [illegible] aliquid vt tibi seruirem. Peto ergo domine pro mercede [illegible] et vt defendas castellam quam [illegible] et venit super me cum [illegible] [illegible] almanzor et omnem eius potestatem et cum faceret [illegible] [illegible] sompnus et dormiuit ibi ante altare [illegible] [illegible] indutus vestibus candidis sicut nix et dixit et domine fernande gundisalui surge et vade ad gentem tuam quia deus concessit tibi quicquid postulasti ab eo et scias etiam

[illegible] et omnem eius potestatem et perdet ibi multos de [illegible] nostri [illegible] quia tu et tui vasalli et [illegible] seruimus toto corde [illegible] apostolum iacobum et me cum multitudine angelorum ad adiutorium tui et apparebimus omnes in bello cum armis albis et quilibet nostrum ducet crucem in suo vexillo et cum sarraceni viderint nos vincebuntur et [illegible] [illegible] predicto comite vigilante ergo ipse et cogitans in illa visione orando deum humiliter audiuit quandam vocem dicentem sibi surge et vade in viam tuam quoniam [illegible] contra me agis cum tantum [illegible] et non [illegible] almanzor nec facias cum eo pacem aliquam. Facias autem de gente tua tres acies et intrabis tu cum paucioribus ex parte orientis et in illa acie ego ero tecum. precipies etiam quod secunda acies ingrediatur ex parte occidentis et in illa acie erit beatus iacobus. Tercia vero acies intrabit ex parte aquilonis et si sic omnia feceris non dubites quin deuincas almanzor et ego sum emilianus qui tibi venio hec nunciare et scias quod durabit bellum tribus diebus. Post quod sanctus emilianus predicta nunciauit exiuit comes a sancto petro et venit velociter in predictum locum de predraunta vbi dimiserat gentem suam quam inuenerat [illegible] contra se dicentes et domine sine [illegible] magnum malum et si [illegible] accideret vobis quia sicut [illegible] qui [illegible] ad furandum segregamur et [illegible] nos que [illegible] inuenire non possumus et [illegible] hoc valde malum quia [illegible] vos sustinemus. Unde petimus pro mercede [illegible] nos proditores quia numquam fuerunt patres nostri nec parentes nostri nec vnquam fuerint in mundo [illegible] [illegible] nos veniunt. Comes autem fernandus gundisalui respondit [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] quia ego iui ad heremitorium sancti petri vt viderem amicum meum fratrem pelagium. et cum accessi [illegible] [illegible] [illegible] ecclesiam et feci orationem et venit ad me

predictus monachus vbi iacebam dormien
tis dixitque michi exurge amice quia bona est
[illegible]
sicut audiui vocem magnam michi dicentem
[illegible] Comes
fernande gundisalui surge vade viam tuam
quia hec terra vincet almazor et omnem eius
potestatem reprehendit autem me quia tantum
[illegible]
adiuuaret me et quia i [illegible] illo [illegible]
[illegible] fuit bonus consiliarius sic quod [illegible] al
mazor. Ideo nunc veni [illegible] vt haberem
consilium cum illo amico meo pelagio. Et vt
scirem vos omnes ne propter defensionem meam
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
pro nostra parte. Et ideo sumus omnes boni
milites qui non possumus fugam arripere ex
aliqua parte. Et licet velimus ire in aragoniam
vel nauarram vel ad omnes alios vicinos
nostros omnibus sumus odiosi. et si peccatis
nostris exigentibus victi fuerimus omnes vin
dicabuntur de nobis et eciam captum [illegible]
sem filiique nostri capientur a sarracenis Qui
autem iacet captiuus peior erit omni bono
et velet plus mortem quam vitam cum videt sua [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] nostra recuperabimus. Dico
autem vobis ex parte mea que cogito facere
[illegible]
[illegible]
[illegible] Et ideo oportet quod firmemus inter vos
quod quicumque fugerit a campo [illegible]
[illegible] mortis quod sit proditor et
[illegible] sit cum iuda in inferno in
perpetuum. Cum autem [illegible] audiuerit
que dixit predictus comes placuit eis omnio
[illegible]
[illegible] Illa
ergo die [illegible] precepit predictus comes quod
omnes armarentur vt haberent bellum sarra
cenis et ordinauit acies suas sicut ei preceptum
fuerat in ecclesia sancti Petri [illegible]
[illegible] gundisaluum de salas et [illegible]
[illegible] comes quod [illegible]
in prima acie in qua fuerant [illegible] milites
[illegible] sex milia peditum de [illegible]
qui amici erant domino [illegible] et valen

[illegible] In secunda acie posuit [illegible]
[illegible] de velasco cum illis de [illegible]
et de [illegible] et de castella [illegible] de castro et
de asturijs fuerunt. fueruntque in secunda du
centi milites et sex milia peditum. Comes
vero fernandus gundisalui fuit in tercia acie
et cum eo Rodericus de [illegible] et [illegible] de
[illegible] et [illegible] qui quos ipse dux comes fece
rat milites viginti eciam [illegible] quos
eciam eadem die fecerat milites [illegible]
[illegible] acie sunt quinquaginta milites
et [illegible] milium peditum precepitque omnibus
predictus comes quod si prima die non possent
[illegible] sarracenos cum audierint [illegible]
suam quod retraherent se a prelio et omnes [illegible]
gregarentur sub vexillo suo. Postquam ergo
omnes sic ordinauit [illegible] omnes [illegible]
[illegible] et veniente nocte viderunt per ae
ra [illegible] quendam serpentem venire san
guine [illegible] et quasi volitantem [illegible]
tentem [illegible] quod nullus fuit [illegible]
[illegible] qui timeret et [illegible] igni
[illegible] per os quod omnes de [illegible]
debant [illegible] Cum autem hec viderent
[illegible] comitem qui iam dormiebat [illegible]
[illegible]
fuerat. Attendens autem predictus comes po
pulum suum pauore perterritum quia ex illa
[illegible]
sarracenis. Precepit quod omnes congregarent
ad eum. dixitque eis. Amici isti sarraceni sunt
incantationes et nigromantia et sunt inuoca
tionibus vocant dyabolum qui pro eis fa
cit multa pauorosa. Aliquis autem sarrace
nus qui ista scit facere fecit illam visionem
per aera apparere vt eos terreret tali arte ma
la. cum ergo vos sitis homines intelligen
tes bene debetis scire quod diabolus nihil vo
bis facere potest quia bene nostis quod do
minus noster Ihesus christus potestatem
eius abstulit. commendemus nos ergo deo
qui omnia facit quia ipse potentissimus est
[illegible] et tollendi quicquid voluerit. et nihil po
test [illegible] Eat ergo quisque in
hospicium suum et de bono mane sint om
nes armati in campo. Adiuuabit enim
nos deus pater sua pietate et de hoc sitis cer
tissimi quod vincemus eos. Illi vero omnes ver
bis comitis confortati omnia sic fecerunt et
in galli cantu surrexerunt omnes et audiue
runt missam suam et [illegible] de peccatis

pe[illegible] contra et confessi fuerunt rogantes deum quod adiuvaret eos contra sarracenos. Post hec equitaverunt omnes [illegible] omnibus armis suis et cum venit aurora paraverunt acies suas sicut eis mandaverat comes. Sarraceni similiter paraverunt acies suas et commissum est prelium magnum mortuique sunt multi ex utraque parte. Occiditque predictus comes quendam regem africanum sarracenum et impletus est campus corporibus mortuorum tam ex christianis quam ex sarracenis nec alicui partium concessa est victoria eodem die. Veruntamen expulerunt christiani sarracenos a tentoriis suis et manserunt ipsi illa nocte in eisdem in quibus invenerunt omnia necessaria steteruntque per totam noctem armati. Altera autem die ordinate sunt acies in campo ex utraque parte et venerunt sarraceni contra christianos magnis vocibus acclamantes [illegible] quod videbatur quod totus mundus descenderet in profundum. Christiani [illegible] ceperunt preliari et duravit per totam diem nec tamen una pars alteram poterat vincere. Fuerunt et in hoc secundo bello etiam multi mortui ex utraque parte et plurimi vulnerati et reversi sunt christiani superveniente nocte in tentoria sua [illegible] et vulnerati. Et prima vigilia noctis precepit comes predictus vocari omnes suos ad se [illegible] et non [illegible] propter angustias presentes. Dico enim vobis in veritate quod [illegible] habeo magnum succursum talem quod vincemus bellum istud sarracenorum almanzor. Si ergo vultis quod vincamus nos simus cras bono mane in campo omnes [illegible] et virili animo in eos irruentes non demus eis spacium quia scio quod per vix dimittent nobis campum et ideo volo quod evadere non poterunt quin sint mortui vel victi. Ibimusque post eos et vindicabimur de malis que nobis intulerunt. Sciatis autem bene [illegible] de nobis quod non erimus victi. [illegible] Post [illegible] quisque in mansionem suam dormierunt et quieverunt. Surgentes autem bono mane sicut eis preceptum fuerat armaverunt se et sarraceni similiter ac exierunt in campum ut bellarent. Commissum est ergo durissimum bellum inter utrosque et christiani ducebant ante se signum crucis domini nostri ihesu christi orantes toto corde ut deus iuvaret eos contra inimicos suos et tam grandis erat sonus [illegible] et clamor [illegible] armorum quod longissime audiebantur et [illegible] a christianorum interfecti de sarracenis [illegible] non erat numerus [illegible] viventes. Et predictus comes vidit quod aliquos homines sue acies erant mortui et quod alii erant [illegible] et tristes et quod eos perdere debebat si non succurreretur. irruit in sarracenos viriliter animans suos ad victoriam. [illegible] de christianis quod non [illegible] amplius rediret in castellam. Cum ergo esset in [illegible] manibus pugnans et dicens. Domine et quia non possum hanc terram eradicare volo liberare vitam meam [illegible] locum [illegible] postmodum [illegible] sub potestate sarracenorum. Et licet nos sumus magni peccatores contra nos [illegible] hanc terram destruere. esset etiam magnum malum si perderetur terra tam [illegible] et [illegible]. O domine ihesu christe et quia [illegible] et quia sic est quod [illegible]. Reddat ergo hunc comitatum meum [illegible].

Cum ergo comes predictus talia inter se et deum loqueretur querulose hoc semper [illegible] viriliter audivit vocem quandam de celo dicentem sibi fernande [illegible] quod [illegible] magnum adiutorium magnus enim sum [illegible] ad te. Cum autem predictus comes elevaret oculos suos in altum et videret quis esset qui secum loquebatur. Et ecce vidit apostolum iacobum stantem super se cum multitudine militum et militibus splendentibus armis crucis signo insignitis secundum quod sibi videbatur qui omnes ibant potentissime percutere sarracenos [illegible] tunc ille gentes armate et insignite omnes

uno signo. Dixitq̄ alimargos. Quid potuit hoc esse vel vnde potuit euenire tam magna potestas comiti fernando. Et cū christiani qui ibi erant quasi vera viderūt apostolum iacobum iam fortificati sūt et resumptis viribus irruerūt in sarracenos et occiderūt multitudinem magnam eorum. Alii vero terga sunt dare coacti. Fugientibus ergo sarracenis e campo secutus est eos comes per duos dies integros et duabus noctibus et occidit plures eorum aliosque autē captiuauit. Comes autem hec reuersus est cum gente sua ad locum primi belli de barcenas et quesierunt christianos mortuos inter sarracenos mortuos volebat enim vnusquisq̄ ducere mortuum suum in locum suum. Sed nobilis comes dixit eis. nō habeo pro bono vt ponatis dolorē in locis vestris quia pro planctibus et lachrymis non poteritis aliquem eorum ad vitam reducere. Recipite ergo consilium meum. Ego habeo hic vnum heremitorium qui est locus valde honorabilis et habere ego pro bono q̄ sepeliantur ibi. Ego etiā promitto q̄ corpus meum ibi sepeliatur cum mortuus fuero et pugnabo vt locum illum diuitiis et honore compleam. Fecerūtq̄ oēs iuxta consilium comitis et sepelierunt ibi mortuos suos. Dicitur nunc locus ille sanctus Petrus de arlancha vbi fuerat ille sanctus monachus pelagius et reuersi sunt vnusquisq̄ i locum suum cum magno tamq̄ gaudio honore.

Quomodo christiani et angelus domini pugnat pro milite missas audiente cum deuotione.

Exagesimum quintum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa annum domini nongentesimum octauum. Tunc mortuo supradicto rege sancio et nobili comite fernando gundisalui et regnāte ramiro tercio filio predicti regis cum comes garsias fernandi filius predicti comitis fernādi gundisalui esset in castro sancti stephani de gormatio. quē ipse in libertatem fuerat a sarracenis ibi existēs habuit multa bella cū sarracenis sed vnum signāter hic ānotabo propter vnū singulare miraculum quod ibi accidit. Dolentes enim sarraceni de perdito castro quodam die venerunt in multitudine magna de gormatio ad vadum qui dicitur de castanal. Quod cum predictus comes sciuit exiuit ad eos cum suis audax viriliter missa et cōmissum est durum bellū inter vtrosq̄. miles autem quidam predicti comitis qui dicebatur fernandus antolinus remansit armatus genibus flexis in ecclesia predicti castri audiens alias missas que dicebantur a monachis quos ibi deduxerat comes a monasterio sancti petri de arlancha. habebat enim miles ille in consuetudine non exire ecclesiā quousq̄ omnes misse essent finite. Angelus autem domini eius figura in persona armis et equo assumpta apparuit in bello qui tam fortiter bellabat videri q̄ nullus ei similis fuit. Nā iste occidit militē illū sarracenorū qui ducebat vexillum sarracenorum propter quod factum erat dicitur et victi fuerunt sarraceni. Reuertentibus ergo de bello cum victoria querebat comes pro illo milite fernādo antolino qui cōueniunt se habuerat et non poterat ipsum reperire in campo mirantes venit in castrum et inuenit quomodo miles ille erat clausus in ecclesia pre verecūdia non ausus apparere quia non fuerat in bello et sic vocato eo et ab eo cognito miraculo inuenit in lorica eius et armis sui equi omnia signa ictuum que sibi in bello dederant sarraceni bene ipsi viderant et intellexerunt omnes q̄ propter deuotionem quā ille miles habebat in audiendo missarum deus miserat angelū suū in eius effigie vt suppleret vicem eius in campo tempore illo et dederunt omnes propter tam manifestum miraculum gratias deo et virgini gloriose.

Meritis apostoli sancti Jacobi vincunt christiani perdentes grauissime infirmitate sarracenos.

Exagesimum sextum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini nongentesimo nonagesimo octauo. Tunc quidam rex sarracenorū cuius nomen almāsor cū multitudine paganorum intrauit regnum portugalie et per totum destruendo quicquid inuenire poterat

vsq ad sepulcrum sanctum. Sed propter ho norem apostoli iacobi cum christiani resiste re non possent bellando deus contra sarrace nos percussit enim deus omnes sarracenos quadam infirmitate grauissima sic quod omnes perierunt intantum quod nō remanerent qui no ua eorum nunciaret in terra sua. Eodem anno infirmatus fuit rex ranimirus iuuenis et mortuus est in ciuitate legionen. regnauit ann. xv. annis et successit ei in regno donnus be rmundo filius regis sancii ordonnius regis predicti ramiri.

Vincunt christiani per regem bermundo et iterum a sarracenis vincuntur eodem bel lo per almanzor.

Sexagesimum septimum bellum in ter sarracenos et christianos accidit anno domini nongentesimo nonage simo quinto. Tunc almanzor videns discor diam magnam inter christianos congrega uit exercitum suum magnum sarracenorum et christianorum qui cum eo se desideraue rant et intrauit terram christianorum. Incre pauit desiderium prouintias legionis et castel le et nauarre. christiani autem erant sic discor des quod nullus erat qui alterum vellet adiu uare et intantum processit illa vice quod a fluui o dorii quod erat tunc signum diuisionis inter sarracenos et christianos perierunt destruen do vsque ad flumen quod vocatur esolam et ibi fixit tentoria sua. Quod cum sciuit rex bermundo exiuit contra eum cum exercitu suo bellauitque cum eo viriliter et mortui sunt plu rimi sarraceni. Persequitur rex bermundo bel lans et occidens vsque ad tentorium alman zor. Quod cum vidit almanzor manus vehe menter proiecit in terram pileum aureum quod ferebat in capite secundum morem sarracenorum in signum doloris. Erat enim consuetudinis sarracenorum regum mittere in terram predictum pileum in si gnum magni doloris et ire respectu suorum quia non vincebant inimicos. Quod vi dentes sarraceni resumptis viribus irruerunt viriliter in christianos in tantum quod fuga runt eos vsque ad portas ciuitatis legionen. et post paucos dies ceperunt ciuitatem nisi fuisset multitudo pluuiarum hyemis tempo re quam necesse erat habere recedere almanzor et sic reuersus est in ciuitatem cordubeñ. cum gaudio et honore.

Vincunt sarraceni et capitur ciuitas legio nen. per almanzor.

Sexagesimum octauum bellum inter sarracenos et christianos accidit an no domini nongentesimo nonagesi mo sexto. Tunc supradictus almanzor ve nit cum multitudine graui et obsedit predi ctam ciuitatem legionen. et tanta fuit violē tia expugnatio vrbis quod confregit murum in duabus partibus scilicet ex parte occidentis et ex parte meridiei. Comes autem galetie guilielmus gundisalui qui ibi venerat ex regis precepto ad defendendam ciuitatem iace bat tunc in lecto multum infirmus et cum sciuit quod murus erat ruptus in duplici par te fecit se armari omnibus armis et deferri in lecto ad locum vbi murus erat magis cō fractus quia ibi erat maior periculum et peri culosior locus hoc autem ipse faciebat ve ibi occideretur ante quam videret contractionem ciuitatis. Ipse ergo iacens in lecto tribus diebus defendit locum illum ruptum et mor tui sunt plures ex vtraque parte sed finaliter occisus est ibi et illorum capta fuit ciuitas. et precepit almanzor quod frangerentur omnes porte ciuitatis et quod destruerentur turres que erant ibi ex marmoreis mirabiliter fabri cate. Et cum predictus almanzor destructa ciuitate voluit intrare monasterium mona chorum sancti claudii extra muros vrbis cum calcaribus equorum suorum non potuit ip sum ingredi ad eodem loco sed equus eius cecidit mortuus propter quod predictus al manzor destitit a destructione predicti mo nasterij et dedit ibi multa dona. secundū quod in eodem conuentu presentes illustrissimo rege enrrico qui nunc regnat a priore eiusdē audiui. Descenditque se videlicet de donario illo que dederat almanzor propter predi ctum miraculum et reuersus est almanzor cor dubam cum magno gaudio et honore.

Vincunt sarraceni et occiduntur predicti

nis septem infantes de lara.

Ergo sustinuerunt bellum inter sarracenos et christianos annis et in predictum tempus. Tunc quidam miles qui vocabatur rodericus belasquez finxit se facere bellum sarracenis velle et occulte tractauit cum almanzor quomodo interficeret septem fratres qui vocabantur septem infantes de lara cum eorum patre gundisalvo gustios qui erant fortissimi bellatores qui eo tempore reperiri poterant in mundo. Et causa autem [illegible] vindicaret de aliquibus iniuriis quas vxor sua et ipse se reputabant recepisse ab eis. Decepit ergo eos suis verbis blandis prodi- tor cum exercitu magno videlicet in campum de almenara et dimisit illos infantes ut de- [illegible] campum. [illegible] secum ducentos milites suos qui ex improviso subito apparuerunt pululando innumerabiles sarracenorum venientes super eos et factum est prelium magnum sic quod interfecerunt multos ex sarracenis. Sed de christianis mortui sunt in illo certamine illi ducenti milites sic quod non remanserunt nisi septem infantes predicti. Et cum viderunt quod ibi nihil restabat nisi vincere vel mori commendaverunt se deo et invocaverunt apostolum Jacobum et irrue- runt viriliter animo in sarracenos interfecerunt plures ex eis sic quod nullus erat qui ante eos fuis esset expectare eos. Sed tanta erat multitudo sarracenorum quod prae lassitudine retraxe- runt ad quendam collem ut abstergerent fa- cies suas a pulueribus. Et cum ibi peruenis- sent invenerunt quod unus eorum deficiebat scilicet fernandus gundisalui qui in bello mor- tuus fuit propter cuius mortem multum do- luerunt. Existentes ergo ibi habuerunt ver- bum suum cum sarracenis petentes treugas quousque nunciarent predicto roderico belas- quez si vellet eos iuvare et succurrere eis. Miserunt ergo ad eum gundisalvum et eo sed nihil potuit obtinere. Reuersus ergo ad fratres suos narrauit eis crudelitatem illius proditoris et factum est quod multi equites qui erant cum predicto roderico belasquez mo- uerunt se ut venirent et succurrerent infanti- bus. Sed cum cognouit proditor ille qui erat cum capitaneis verbis suis fallacibus im- pediuit adventum eorum non tamen sic po- tuit impedire quin multi aliorum transirent ad eos animo moriendi vel vincendi cum eis [illegible]. Tunc ergo illi irruerunt secundo in sarracenos et factum est prelium asperrimum valde quia- le nunquam quis audiuit in temporibus nostris et tanta fuit cedes sarracenorum quod antequam aliquis eorum occideretur perimerunt plus quam duo milia sarracenorum. Sed finaliter bel- lando contra multitudinem innumerabilem mor- tui fuerunt illi trecenti milites et remanserunt soli predicti sex infantes et tam fessi erant quod [illegible] sua. Cum autem viderunt eos ita fessos ca- pitanei sarracenorum habita vitia et galeae propter eorum strenuitates traxerunt eos a pressura belli et duxerunt eos ad tentoria sua et fecerunt quod [illegible] ad comedendum panem et bi- bendum vinum. Sed cum proditor ille ro- dericus belasquez hoc cognouit misit nun- cios suos capitaneis illis dicens quod ipsi ma- lefaciebant concedentes vitam talibus ho- minibus [illegible] eum et quod si sic facerent quod ipse non re- [illegible] ad almanzor et faceret quod caperentur ab eo. Timentes ergo illi ne aliquid malum eis eveniret ab almanzor excusantes se ab infantibus pro- pter hoc reduxerunt eos cum armis suis. Et cum primo erant in campum ubi primo fue- rant quos cum viderunt sarraceni pulsantes atambores suos irruerunt in eos in tanta multitudine sicut cadit pluvia de celo et fa- ctum est prelium crudelius quam primo fuerat sic quod breui tempore occiderunt duo milia et ultra sarracenos sicut narrat hystoria. Et inter ceteros frater minor qui vocabatur gundisalvus gundisalui terribiliora et mi- rabiliora super alios faciebat. Sed tanta erat multitudo sarracenorum quod non poterant eos tolerare. Et intantum fessi erant quod nul- lo modo poterant iam moueri nec equi eorum. Et licet amplius bellare voluissent arma carebant quia iam confracta erant eorum. Cum ergo sarraceni viderunt quod non habe- bant arma occiderunt equos eorum et cepe- runt eos et spoliantes eos armis suis de- capitauerunt eos unum post alium sic ut fecit i omnibus proditor rodericus belasquez

Et cum pervenerunt ad gundisalvum qui erat minor omnium videns omnes fratres suos ante se decapitatos concepto grandi dolore resumpsit vires et quodam pugione quod habebat in manibus irruit in illum qui decapitaverat fratres suos percutiensque ipsum in gutture et mortuus est cepitque gladium eius et levavit et occidit cum eo viros .xx. sarracenos ut narrat hystoria. Captus est finaliter et decapitatus est ibi. Ecce quod fecit proditor ille sed postmodum hec proditio nequissima fuit vindicata quia quidam filius patris eorum quem habuit in quadam sarracena qui vocatus fuit mudarra gundisalvi postmodum occidit illum et .xxx. milites eius cum eo et uxorem eius ignibus cremavit sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie.

Vincunt sarraceni et comburitur civitas sancti Jacobi ab almanzor et deducuntur campane ad mesquitam cordubensem pro lampadibus in signum victorie.

Expuagesimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini nongentesimo quadragesimo quinto. Tunc almansor congregavit exercitum magnum et intravit provinciam que dicitur portugalia destruxitque villas et castra loca et cum pervenit ad mare percurrit et destruxit terram galecie et pervenit usque ad civitatem sancti iacobi quam combussit interimque fuit timor ubi iacebat corpus beati iacobi ut confringeret eius monumentum. Sed facte sunt quedam sonus terribilis circa tumulum quo territus fuit. Veruntamen accepit campanas maiores quas secum deduxit in signum victorie quas posuit pro lampadibus in mesquita cordubensi. ubi magno tempore steterunt. Sed antequam almanzor recederet de terra illa percussus fuit ille cum exercitu suo a deo propter peccatum presumptionis et sceleratum quod fecerat in ecclesia sancti Jacobi quadam terribili et fetida infirmitate quam nullus medici curare sic quod quasi omnes sui exercitus fuerunt ibi mortui et consumpti et qui evaserunt postea in mala morte fecerunt finem fecerunt. Et cum hoc fecit rex bermudo misit plures gentes ad montana ubi se elevaverant sarraceni remanentes et omnes ibi occisi sunt sic quod unus ex eis non remansit et almanzor reversus fuit in terram suam cum paucis.

Vincunt christiani per mortem multitudine sarracenorum per comitem castelle Garsiam fernandi.

Expuagesimum septimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini nongentesimo quadragesimo septimo. Tunc quidam sarraceni qui dicebantur abdemelich filius almanzor congregavit exercitum suum ut percurreret et destrueret terram christianorum. Qui pervenientes usque ad civitatem legionensem destruxitque quecumque reliquerat almanzor pater eius tam in muris quam in turribus usque ad pavimentum ut non possent amplius illud edificare christiani. Sed supradictus comes castelle garsias fernandi venit viriliter contra eum cum multitudine militum et peditum qui fecit predictum sarracenum declinare a predicta civitate. secutusque est eum fugientem et interfecit plures sarracenos sic quod ille sarracenus cum magna pena et penuria solo reversus est in civitatem cordubensem. nec amplius ausus fuit ullo tempore percurrere terram christianorum.

Hoc bello vincunt christiani mortuo almanzor ac perempta innumerabilibus sarracenis per regem bermudo.

Expuagesimum secundum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini nongentesimo quadragesimo octavo. Tunc supradictus rex legionis dominus bermudo videns mala que sarraceni continuo inferebant christianis simplicibus regis garsie navarre et predicto comiti castelle garsie gundisalvi. et propter fidei et salutem patrie confederati sunt contra sarracenos et produxit exercitum suum magnum. Rex predictus bermudo et licet infirmus esset fecit se deduci in lecto cum comitivo eius est predictus comes cum militibus suis. Rex predictus garsias non venit in persona sed tamen misit exercitum suum. Omnes ergo predicti convenerunt in quodam loco prope sorianum qui dicitur arabice camacaxlor quod nostra lingua dicitur arcamboum.

Almanzor etiam de quo supra dictum est congregavit exercitum suum magnum et intravit per castellas destruxit quicquid invenire poterat. Cum ergo pervenit ad eos habuit cum illis prelium suum magnum quod duravit per totam unam diem usque ad noctem sic quod unus paro alterū devincere nō poterat. mortui tamen sunt ex parte sarracenorum quasi sine numero et dimissum est bellum propter noctem superveniente; alias sibi fuisset captus vel mortuus almansor. Cum ergo vidit predictus almanzor destructionem gentis sue [illegible] expectare bellum sed quesivit viam et fugit de nocte. cumque pervenisset ad locum qui dicitur bolgazor et pre dolore et tristitia infirmatus est nec vivere [illegible] comedit et bibit et sic mortuus est sepultusque est in medina celi. Rex autem predictus cum comitibus aliis christianis sequenti die paraverunt animos suos ad bellandum cogitantes sarracenos stare in tentorio suo et cum bene diu spectarent et nullum sarracenum invenerunt accesserunt ad eorum tentoria et expoliaverunt campum. Comes vero garsias fernandi secutus est sarracenos qui [illegible] que eos [illegible] quod [illegible] remanserunt [illegible] est cum multitudine captivorum. Hic ergo perversus dux almanzor qui [illegible] in bello [illegible] christianos [illegible] miserabiliter illa die a christianis fuit victus et mortuus. Illa autem die qua almanzor fuit victus et mortuus fuit visus quidam homo sub figura pastoris in litore guadalquivir. Clamans et magnum planctum faciens. Dicebat enim primo in arabico et deinde in lingua castellana [illegible] perdidit almanzor potentiam et fortitudinem suam ac tenorem. Cordubenses autem quando volebant ire ad illum hominem et ab eo querere quis erat et cur plorabat elevabatur ante oculos eorum et non videbant eum. Iterū apparuit in alio loco dicens in lingua nostra [illegible] perdio almanzor el atabor. Creditur quod ille dyabolus in figura hominis qui dolebat de destructione sarracenorum propter mala que inferebāt christianis sub duce pessimo almanzor. Sequenti anno mortuus est scilicet predictus rex bermudo et sepultus est in civitate legionēsi in ecclesia sancti iohānis baptiste regnavit. xxvij. annis. Et successit in regno rex alfonsus quintus filius eius et incepit regnare cum esset annorum quinque annorum.

Hoc bello vincunt sarraceni et capitur dominus Abulcā moriturque in carceribus comes Garsias fernandi.

Eptuagesimūtertiū bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini [illegible] sarracenorum [illegible]. Et regnante in regno legionis alfōso quinto predicto. Tunc propter discordiam magnam inter predictum comitē garsiam fernandi et filium eius sancium sarraceni congregaverunt exercitum magnum et venerunt et [illegible] terram christianorum [illegible] civitatem que nunc populata fuerat. Deinde venerunt bosomam et sanctum Stephanum destruxerūt. Destruxeruntque villam et per totam illam terrā occidere audebant christianos. Cum autem predictus comes sciuit tantam destructionem non poterat sustinere. et licet gentes sue essent divise inter se et filium eius proposuit mori pro defensione patrie. Venit ergo viriliter contra sarracenos bellavitque cū eis animose. sed deo permittēte victus fuit in bello et captus a sarracenis. sed paucis diebus inde mortuus est in carcerib' de vulneribus que receperat in bello et successit in comitatu castelle predictus filius ei' sancius qui postmodum optime defendit terrā suam et lucratus est peñafiel et sepulvedam madenclum montejon et recuperavit gormazum et sanctū stephanū et osmā que perdita fuerant cum eius pater esset in carcere. Iste fuit primus qui dedit libertatem militibus castellanis quod non contribuerent nec irent in exercitū nisi donaret eis solidum suum quia ante contribuebant et ibant in exercitum sine soldata.

Bello. lxxiiij. vincunt christiani per regem alfonsum [illegible] et [illegible] comes sancius fernandi.

Eptuagesimūquartū bellū int' sarracenos et xp̄ianos accidit ãno dñi

noningentesimo septuagesimo tercio. Tunc predictus rex Alfonsus quintus et comes castelle sancius non potentes sufferre iniuriam quam fecerant sarraceni in occisione comitis garsie fernandi congregauerunt exercitum magnum vna cum adiutorio nauarrorum propter fedus quod inierat pater regis alfonsi cum eis et peruenit ad regnum toletanum comburens et destruens quicquid inuenire poterat. Et pertransiens inde peruenit vsque ad ciuitatem corduben. depredando et destruendo gladio et igne quicquid inuenire poterat. Quod videntes sarraceni vt eos dimitteret in pace dederunt ei magnum thesaurum et plurima dona. Similiter rex tolete et corduben. et reuersi sunt in terram suam vindicata morte predicti comitis et cum magno triumpho et honore. Predictus rex alfonsus quintus reedificauit muros et turres ciuitatis Legionen. que destruxerat almanzor et filius eius. regnauitque .xxvii. annis. et mortuus est in portugalia. Congregauerat enim exercitum suum magnum ex desiderio seruiendi christo. et iuerat in predictam terram vt caperet villam illam que dicitur viseo que tunc erat sarracenorum. et cum die quadam in armis respiceret hinc inde murum vt videret portam debiliorem ad comprehendendum percussus fuit sagitta in spatulis et sentiens se vulneratum ad mortem facto testamento et perceptis sacramentis feliciter migrauit ad dominum et sepultus est in ciuitate legionen. apud patrem suum supradictum. Regnauitque pro eo filius eius donus beriundo tercius.

Vincunt christiani et liberatur Pampilona a manibus sarracenorum

Eptuagesimumquintum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa idem tempus. Tunc enim temporis venerunt sarraceni in multitudine graui vt caperent et frangerent ciuitatem pampilone. Rex autem sancius nauarre stabat tunc vltra portus qui dicuntur deronces valle et cum sciuit doluit vehementer et collecto exercitu suo disposuit se magno periculo propter niues magnas que erant in partibus illis. Et cum vidit quod aliter transire non poterat fecit abarcas de corijs crudis loco sotularium pro se et pro omni gente sua et sic transiuit portus de nocte sine aliquo damno. licet cum magna pena et propterea dictus fuit postmodum rex sancius abarca. Cum ergo fuit mane apparuit subito irruens super sarracenos qui obsessam tenebant ciuitatem et tot interfecit ex eis quod vix remansit qui posset renunciare in partibus suis que acciderant ibidem. Iste rex sancius abarca cum suis abarcis fecit multa bella cum sarracenis et conquisiuit multa loca in celtiberia et in carpentania que vsque in hodiernum diem dicuntur domini sancij abarca. Regnauit .xxv. annis et successit ei in regno nauarre filius eius donus garsias tremulus sic dictus quia cum ingrediebatur bella tremebat a principio licet post ingressum esset fortissimus miles qui dictus fuit abarca sicut pater. Quo mortuo successit ei in regno filius eius dictus sancius maior. Duxit in vxorem dominam eluiram filiam comitis sancij castelle ex qua habuit duos filios quorum vnus fuit dictus donus garsias et alius donus fernandus. Quorum pater non remanserat [illegible] filij comitis sancij castelle cepit comitatum castelle ex parte vxoris sue. Et ipso mortuo donus fernandus filius eius qui duxerat in vxorem dominam sanciam sororem regis legionis domni beremundi de quo supra dictum est de cuius consensu in eius nuptijs dictus est rex castelle. Rex autem predictus donus beremundo regnauit in regno legionis decem annis et mortuus est in quodam bello quod accidit sibi cum predicto rege fernando et fratre eius rege garsia nauarre quod bellum fuit celebratum prope Carrionem in quodam loco qui dicitur tamada in valle tamaron sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie. et sepultus est in ciuitate legionen. cum vxore sua domina Theresia. Quo mortuo predictus rex fernandus collecto exercitu suo iuit legionem et obsedit eam et finaliter receptus est in regem legionis quia ei pertinebat et sic coniuncta sunt ista duo regna et ipse dictus rex castelle et legionis et vocatus fuit rex fernandus magnus.

Vincunt christiani et capiuntur quinque reges sarracenorum per rodericum

Eptuagesimumsextum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo. lxv.

Regnante in regno castelle et legionis supradicto rege fernando magno. Tunc excitauit deus quendam virum sibi valentem et armis strenuum dictum rodericum de viuar. Iste fuit filius cuiusdam nobilis militis qui dicebatur Didacus laynes quem genuit ex vxore sua legitima teresia Nunnonis filia comitis Nunni aluarez de maya. In aliquibus aliis asserunt tamen hec est rei veritas sicut patet in cronica predicti regis fernandi magni. Cum ergo ingrederentur eo tempore quinque reges sarracenorum et percurrerent castellam vastauerunt super ciuitatem burgensem ad montes docas et percurrerunt villas forarum et sanctum dominicum de la calçada et bicorodum et nageram totamque illam terram et extrahebant magnam partem captiuorum bestiarum gregum et armentorum. Cum ergo ipsi venirent cum tam grandi preda predictus rodericus conuocauit totam illam terram et dedit illis saltum in montibus docas. bellauitque cum eis et deuicit eos cepitque predictos quinque reges viuos et cepit totam predam suam ac cum illis captiuis regibus et cum tota preda venit ad montes suos et diuisit spolia nobilibus et omnibus aliis qui fuerunt cum eo in bello et facta est leticia magna ac laudauit deum propter victoriam et mercedem quam sibi fecerat. Dixitque non habeo pro bono tenere reges captiuos. sed habeo pro bono liberare eos vt vadant libere in terras suas. Soluit ergo illos quinque reges sarracenos. et precepit quod abirent. licet ipsi regratiati sunt propter tantum beneficium venientesque in terram suam benedicebant ei et miserunt ei parias eo [illegible]

Post hec rodericus peregrinans in sanctum iacobum recepit beatum Lazarum sub specie leprosi in societate sua in mensa et lecto quem inuenit iacentem in luto in via. Dormientibus ergo omnibus qui cum eo erant nocte illa qua secum fuit in lecto cum dormiret rodericus insufflauit ille leprosus flatu magno per spatulas roderici sic quod flatus ille peruenit vsque ad pectus et cum illum non inuenit leprosum illum apud se. incomplexus cum videre potuit. licet a lecto surgeret et eum diligenter quereret. Reuersus ergo ad lectum et luminaribus incensis cum diligenter cogitaret in his que sibi illo leproso acciderant post paululum Ecce apparuit vir quidam albis indutus vestibus qui dixit ei. Roderice dormis. Tunc respondit et dixit. non dormio. sed quis es tu qui cum tanta claritate et odore venis. Tunc ille respondit. ego sum sanctus Lazarus quem in ... et cui multa bona fecisti sub specie quasi ex dei amore et propter honorem et bonum quod mihi fecisti concedit tibi deus virtutem magnum donum quod cum flatus ille quem sensisti tibi euenerit. scias pro certo quod omnia que inceperis in bellis vel aliis omnia feliciter consummabis. Tuus honor crescet de die in diem et erit timor tuus super sarracenos et christianos sed et inimici tui tibi non quod nocere poterunt morieris morte honorabili tamen quod eris victus sed semper victor existens quia deus concedit tibi suam benedictionem. fac ergo semper bonum. et sic disparuit. Ille autem surgens a lecto genibus flexis in terra dedit orationem suam ad deum gratias immensas agens propter tanta beneficia sibi largita. Hic post peregrinationem suam intrauit in campum cum Martino gundisaluo deuicit et occidit eum propter quod lucratus est ciuitatem calagurritanam pro rege fernando quia erat questio super eadem inter predictum fernandum regem et regem ramirum arragonum cuius esset et facta est concordia inter eos quod illi duo milites pugnarent et parti victoris ciuitas concederetur

Hoc bello vincunt christiani et occiditur alymaymon rex sarracenorum.

Septuagesimum septimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini millesimo decimo nono. Tunc rex garsias nauarre et rex sarracenorum Alymaymon congregauerunt exercitus magnos et in loco qui dicitur recumasela factum est prelium magnum et mortuis plurimis sarracenis victus est rex alymaymon et mortuus in bello a predicto rege garsia.

Christiani vincunt per rodericum de viuar peremptis plurimis sarracenis.

Eptuagesimumoctauū bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno domini Millesimo .xxvij. Tunc cum supradictus rex fernādus magnus esset in galecia venerunt sarraceni cum exercitu magno ut conquererent extremaduram. gentes vero illius terre miserunt veloces nuncios predicto roderico vivar ut eis succurreret quod cum audivit non detinuit se sed misit statim pro parentibus et amicis suis et venit contra predictos sarracenos qui duxerant predā magnam captivorum gregum et armentorum et invenit eos inter adventum et sanctum stephanum de gormatio. Irruit ergo in eos audacter et continuo factum est bellum campale asperrimū ubi plurimi ceciderunt sarraceni. Denique sarracenos et secutus est fugientes per septem leucas occidēdo et vulnerando eos et reversus est honorifice cum tota preda quam ducebant sarraceni et tot fuerunt spolia [illegible] in eo q̄ valuit. quinta pars fuit ducentorum equorum. et valor centum miliū marcarū argenti que omnia divisit inter cum predictis bellatoribus suis et reversus est in terram suam cum divitijs et honoribus.

Hoc bello vincunt christiani per regē fernandū magnū et capitur visēu

Eptuagesimumnonū bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno domini Millesimo .xxxiij. Tunc predictus rex fernandus magnus congregavit exercitum suum magnum et ivit contra sarracenos portugalie et merulie et badajoz quia omnia [illegible] sarraceni et [illegible] et [illegible] que sunt in portugalia et plura alia castra que erant circumcirca. et [illegible] remanerent sarraceni p̄ vasallis suis [illegible] semper permanserunt in regno potestate et obsedit viseum ubi mortuus fuerat rex alfonsus socer eius ex sagitta de quo supradictum est et in tanta pressura tenuit civitatem obsessam q̄ cepit eam et cepit illum sarracenum qui interfecerat sagitta regem alfonsū. Extraxitque oculos eius et precidit eidem manus et pedes. In hoc rodericus supradictus fuit fortissimus miles.

Vincunt christiani et capitur lamegum et plura alia loca per fernandum magnum

Octuagesimū bellū inter sarracenos et xp̄ianos accidit āno domini millesimo .xxxviij. Tunc supradictus rex fernandus magnus cōgregato exercitu suo ivit super lamegum et licet civitas esset fortissima statim tamen obsedit eam et tot ingenia ac castra lignea posuit circumquaque et tantis fortissime conquassavit eam q̄ vi armorum cepit eam in qua invenit multitudinem divitiarum et cepit captivos omnes sarracenos quos ibi invenit quorum maiorem partem retinuit pro edificatione ecclesiarum que prostrate fuerant et post hec ivit super castrum sancti martini quod iacet super rivum de malva et cepit eum ac deinde obsedit terrasam et cepit eam. Reversusque est in terram suam cum divitijs et honore.

Isto bello vincunt christiani et post septem annos capitur conimbria per regem fernādum magnum operante sancto Jacobo pro eis auxilio.

Octuagesimumprimū bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno domini Millesimo .xxxv. Tūc predictus rex fernandus magnus congregato exercitu suo voluit habere conimbriam et consilio predicti roderici de vivar perrexit peregrinatus ad sanctum Jacobum dicens eum sibi q̄ deus iuvaret eum ad capiendum illam et insuper quod in reditu volebat q̄ eum faceret militem et q̄ credebat se recepturum militiam [illegible] conimbriam. Acquievit ergo illustris rex consilio eius multas elemosynas per viam distribuens et mansit ibidem in oratione tribus diebus petens a deo adiutorium in eo q̄ desiderabat meritis apostoli iacobi. Venit ergo post hec cum exercitu suo magno et obsedit conimbriam posuitque ingenia et castra lignea circumquaque. sed villa erat munitissima et tam magna q̄ septem annis stetit in eius obsidione et propter tantam dilationem temporis et inopiam victualium iam volebat christianum dimittere obsidionem. sed monachi cuiusdam monasterij qui usque in hodiernum diem [illegible] lorvano vivere ex labore manuū suarum ex longo [illegible] magnam

prouisionem victualium, sciret habebant enim multitudinem mirā ciborum milij et de [illegible] sarraceni ergo quod rex volebat recedere venerunt velociter ad regem et dixerunt ei quod non permoueret obsidionem, quia ipsi dederunt aliena ex his que longo tempore [illegible] est [illegible]. Nam dederunt sufficientiam [illegible] quousque sarracenis deficeret fames. Fames ergo et pugna sine intermissione deduxerunt sarracenos ad hoc quod venirent et procedentes ante regē fernandum petierunt pro misericordia [illegible] tum et quod daret eis villam et omnia bona que habebant. Quibus ergo rex concessit eas vitas et ipsi dederunt ei villam quandam [illegible] bonis terrae. Sed interim quod predictus rex erat in predicta obsidione, accidit quod quidā episcopus grecus nomine Astianus peregrinatus est in sanctum iacobum et cum esset ibidem audiuit ab hominibus ciuitatis quod sanctus iacobus apparebat sicut miles in bellis xpianorū succurrens eis quod verbū displicuit sibi et dixit non vocetis eum militem sed piscatorem. Et cum in hoc perseuerans permaneret placuit deo quod eadē nocte ei apparuit sanctus iacobus portans in manibus quasdam claues et dixit ei hylari vultu [illegible] xpianum et assero quod nō sum miles. Ideo nūc veni ad te ut hoc tibi ostēdā nec āplius dubites de militia mea quod sū miles ihesu xpi et adiutor christianorum contra sarracenos et cum hoc diceret traditus est sibi equus albissimus in quem apostolus ascendit armatus omnibus armis mirabiliter splendentibus ad modū militis et dixit ei quod volebat ire in adiutorium regis fernandi qui iacebat super conimbriam iam septem annis cum obsidione [illegible] tibi quod cum his clauibus quas in manibus teneo cras hora tercia aperiam et portas ciuitatis conimbrie et dabo eam regi fernando quibus dictis disparuit. Euigilans ergo a somno predictus epus astianus summo mane conuocauit clericos et omnes habitantes in ciuitate. Dixitque eis que viderat et audierat dicens et dedit signum quod conimbria [illegible] et sicut dixit [illegible] sic repertū est. Et tunc predictus rex cepit predictam ciuitatem et fecit militem predictū rodericum de viuar in maiori meschita conimbrie angē do sibi ensem et dando ei pacem in ore et fuit vocatus mio cid et reuersus est rex per sanctum iacobum in terram suam cum honore.

Vincunt christiani et capiuntur a christianis multa loca per regem fernandum magnum et efficitur tributarius rex toleti.

Circa predictum tempus [illegible] bellū inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo .lxiiij. Tunc predictus rex fernandus magnus congregato exercitu suo magno ad perambulandam terram sarracenorum conquisiuit quedam castra. Unde plurima mala eueniebāt xpianis sub germano [illegible] regis [illegible] iuxta ribam fluminis [illegible] et multas alias turres. Unde [illegible] per quos custodiam erant [illegible] cum intrabant terram illam quos omnes destruxit. Destruxit etiam plura alia fortalitia que erant in terra de [illegible] et in terminis [illegible] razone usque medinam celi et exinde venit in [illegible] et expulit inde sarracenos posuitque eas sub dominio suo et omnia montana [illegible] destruxit igne et ferro. Et exinde venit toletum et peremit plurimos sarracenos et captiuauit destruxitque talamancam, alcalā de [illegible] et lucratus est plurima alia loca regni toleti et multitudinem [illegible] que omnia dimisit cum militibus suis. Et exinde venit super guadalferam et obsedit [illegible] habitantibus in ea pre multitudine ingeniorum et machinarum quare illi sarraceni habuerunt mittere nuncios suos ad regem toleti ut liberaret eos bello vel donis. Rex ergo ille Almaymon cum multitudinem auri et argenti multosque pannos preciosos misit regi fernando petens treugas ut veniret ad eum sciens quod ei non esset [illegible]. Venit ergo rex ille sarracenus et factus est vasallus regis fernandi sic quod quolibet anno daret ei [illegible] reuersus est rex fernandus in terram suam cū magnis diuitiis et honore.

Vincunt xpiani per regem fernandū magnum et efficitur tributarius rex hispalensis et defertur corpus beati ysidori in ciuitatem legionensem.

[illegible] bellum inter
sarracenos et christianos [illegible]
anno dñi Millesimo.l. Tunc pre/
dictus rex fernandus magnus congregato
exercitu suo [illegible] et [illegible]
[illegible] maiorem vel plurima [illegible]
pedibus conculcans et vastans expugnavit. [illegible]
[illegible] suo quodam tempore habuit [illegible]
[illegible] apparuit [illegible]
[illegible] qui [illegible] collegit
[illegible]
Movit ergo rex [illegible] grande exercitum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] perve/
nit ad civitatem hyspalen. Et tunc [illegible]
[illegible] rex hyspalen. [illegible]
[illegible] et magna [illegible] que per suum regnū
rex fernandus faciebat misit et nuncios [illegible]
[illegible]
[illegible] Rex
autem fernandus habito consilio suorum re/
[illegible] et dona petivit ab
illo rege [illegible] corpus [illegible]
[illegible]. Et volebat eius amorem habere.
Respondit rex sarracenus quod nesciebat ubi
[illegible] quod si ipse sa/
ret [illegible] quod [illegible]
[illegible]
[illegible] Et cum [illegible]
rex fernandus sanctam [illegible] magno [illegible]
tio et honore et populavit eandem civitatē
que a tempore [illegible] fuerat. Et
ex illo loco misit duos epos scilicet legionen.
et [illegible] et comitem [illegible] ac duos [illegible]
tes viros ad regem hyspalen. pro honorabi/
[illegible]
[illegible]. Cum autem pervenerunt ad [illegible]
[illegible]
[illegible]
habito suo consilio respondit quod de corpore
[illegible] quod [illegible]
[illegible]
[illegible] quod corpus [illegible]
[illegible]
ab hac civitate quia hec civitas debet [illegible]
[illegible] a xpianis et vult quod hic maneant pro conso/
latione eorum. Sed deus habet pro bono sem/
per vestram [illegible] et propter honorem et
[illegible] quod [illegible]
[illegible] corpus meū in civitatem legionē.
et cum audierunt timuerūt timore magno
et steterunt per aliquam moram attoniti et
[illegible] propter magnam claritatem et [illegible]
mirabilem et non aliquem odorem et tunc
[illegible] ille confessor ysidorus fecit signum
[illegible] super eos et [illegible] redierunt in se ipsis
[illegible] Cum [illegible]
[illegible] ego sum ille ysidorus qui fuit archiepō
hyspalen. [illegible] pe/
[illegible] ab eo quod eis ostenderet locum sepultu/
re et ostendit eis dando certa signa eis quē
[illegible] et disparuit ab ocul/
is eorum. Illi vero venerunt ad regem dicentes
quod volebant ei ostendere quod petebant pro/
[illegible] et venit cum militibus suis ad locū
signatum et [illegible] rege invenit
sepulchrum sancti confessoris et aperiente
sepulchrum exivit odor mirabilis in modū
[illegible] et balsami qui profuit in salutem
non solum christianorum sed etiam sarraceno/
rum et [illegible] corpore [illegible]/
sunt eius illa nobilibus pannis et rex propter
miraculum quod viderat doluit de [illegible]
et voluit [illegible] si potuisset. Sed cum
hec cogitaret amplius corpus illud videre
non [illegible]
[illegible] quod [illegible] que cogitavit
rex et post hec moverūt se episcopi ac cum [illegible]/
[illegible] cum precioso illo corpore per viā
[illegible] miraculis [illegible]. et cū
pervenirent legionem rex fernand9 [illegible]
[illegible] ad eos cum solemni processione. et cū ma/
gno honore posuit illud sanctum corpus in
quodā monasterio quod ipse fecerat in mo/
numento aureo super altare maius et [illegible]
[illegible]
[illegible] lapidibus preciosis auro et argen/
to [illegible]
nasterij illud quod ego vidi canonicorum et
[illegible] ubi sunt sepulture multorum regū
[illegible]
[illegible] magnatos.

[illegible] hyspaniam per regem fernandū ma/
gnum et subiugavit [illegible] et [illegible]
ac liberatur hyspania a subiectione imperato/
rum romanorum.

Circa gestum quartum bellum inter sarracenos et christianos accidit circa predicta tempora. Tunc enim predictus rex fernandus magnus ad requisitionem regine domine sancie uxoris sue congregauit exercitum suum magnum contra sarracenos cesaraugustane et celtiberie que sibi rebellauerant dudum, et predicte regine de suo thesauro magnas diuitias pro stipendijs militum. Cum ergo predictus rex peruenit ad terras illas intrauit, confregit illos et rex sarracenos occidit et captiuauit, quod per vim et contra eorum voluntatem reduxit terras illas ad pristinam seruitutem. et reuersus est in terram suam cum magno triumpho et honore dedit regine in recompensationem omnes que sibi pro exercitu suo dederat omnes penas illorum sarracenorum. Celtiberia est illa terra que vadit a sancto sebastiano et per oceanum mare inclusa usque mare terraconense quod est mare mediterraneum et ex fluvio [illegible] usque ad [illegible] [illegible] [illegible] tanea. Iste rex fernandus laborauit regnum ne esset subiectum imperatori nec recognosceret superiorem in temporalibus et de hoc fuit causa quare fuit vocatus magnus sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie.

Deinde illustri regi deuoto ysidorus reuelauit diem mortis sue ut se disponeret pro ingressu beatitudinis eterne qui venit ad corpus [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] in [illegible] et [illegible] corona sic orauit. Domine ihesu christe tua est omnis potestas et omne regnum quia tu es rex omnium regnorum, et rex omnium gentium. domine reddo tibi nunc regnum quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mea sic posita in hac anima non est sine qua [illegible] [illegible] expoliauit se vestimentis suis regijs auro decoratis et abstulit coronam quam tenebat in capite et posuit eam super altare et indutus est [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] et absolutionem [illegible] [illegible] episcopis de peccatis suis et [illegible] ibi recepit vltimam unctionem spargitque cineres super se et precepit se deduci in peregrinationem ad sanctam mariam de almazam que est prope [illegible] [illegible] ubi nouem diebus stetit et appropinquante morte fecit se deduci in [illegible] et [illegible] [illegible] testamento suo diuisitque regna sua filijs suis Sancio alfonso et garsie post penitentiam [illegible] [illegible] [illegible] die que

ra que fuit dies sancti iohannis baptiste hora sexta data benedictione filijs suis migrauit ad dominum sepultus est in ecclesia sancti ysidori ciuitatis legionensis, iuxta parentem suum quem ipse decenter fecerat deduci. Regnauit [illegible] duobus annis et sex mensibus et successit ei in regno castelle Sancius filius eius primus. Alfonsus in regno legionis et garsias in galecia et portugalia.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aragonensium per regem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] rex iste sancius secundus rex castelle

Circa gestum quintum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini [illegible] [illegible] [illegible] mo septuagesimo Tunc predictus rex Sancius videns quod rex fernandus pater suus pro honore fidei christiane conquesiuerat prouincias portugalie et lusitanie hyspalensem. [illegible] [illegible] celtiberie et carpentanie [illegible] reges eorum facti tributarij et. Ideo congregato exercitu venit super ciuitatem cesaraugustanam et obsedit eam ac eam ingenijs et machinis pluribus die ac nocte eam fortissime expugnabat propter quod post multa damna que recepit sarracenus rex ciuitatis misit regi Sancio multitudinem magnam auri et argenti ac lapidum preciosorum et factus est eius vasallus cum tota terra sua et tributarius eius omnibus annis sic quod quolibet anno haberet certum quod et firmata hac pace. Reuersus est rex sancius in terram suam cum triumpho et honore. Iste rex sancius non fuit contentus de diuisione regnorum quam fecerat pater eius fratribus suis. Et ideo desiderans habere omnia regna, que prius predictus possedisset pater eius [illegible] [illegible] [illegible] dispositionem eius Congregauit exercitum magnum. et iuit primo contra regem garsiam fratrem suum qui erat rex portugalie et galecie Et post plurima bella deuicit eum et captum carceribus mancipauit. Deinde bellauit contra regem alfonsum fratrem suum qui erat rex legionis et deuicto eo in [illegible] [illegible] [illegible] fuit cum eciam in carceribus. Sed precibus aliquorum fuerat solutus cum conditione quod efficeretur monachus et sic factum est. quia in monasterio sancti facundi accepit habitum monachalem sed non permansit quod [illegible]

habitu recessit et venit ad regem alymaymō tolet. cum quo moratus est bono tempore vsq; ad mortem fratris sui regis sancij. Sicut ergo mansit rex sancius rex castelle legionis et portugalie. sed adhuc nō dominus volens capere Samorā quam volebat pater suus soror sue vrrace. Venit ergo super eandem ciuitatem et post plurima bella erant predictor quidam de ciuitate qui vocabatur velludo vulpho qui fecit promissum regi quod panderet sibi modum quomodo ciuitas caperetur. Rogauitq; regem vt quadam die ambo venirent soli ad rationes vt viderent circumquaq; ciuitatem et q̄ ei ostēderet locum ingressus. Cum ergo misisset et cum rex locum vidisset descendit ab equo circa flumē vt solaciaretur. tradiditq; venabulum quoddam deauratū quod manu gestabat predicto velludo vulpho ipse vero secessit ad secreta nature que cum proditor ille ex aduerso cerneret inclinatum perfossit regem per spatulas sic q̄ venabulum per pectus eius exiuit subito fugiens recepit se in ciuitatem. Sic ergo maledicto proditore compte bendit eum vt sic proditione moreretur. Jacet sepultus in monasterio oñonam. et successit in regnis predictis Rex alfonsus quia rex garsias mortu⁹ erat. fuit in vinculis vt plenius ista continentur in generali hystoria hyspanie.

Vincunt christiani per regem alfonsum sextum et efficiuntur sarraceni tributarii

Cxxxvi. bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo octuagesimo tercio. Tunc predictus rex alfonsus sextus qui magnus fuit habito p⁹ mortē regis sancij fratris sui qui occisus erat vt supra dictum est omnia regna eius pacifice et in tanta pace et vnitate tenuit regna sua qualis non fuerat post excidium hyspanie. Hic ergo rex propter quedam federa et iuramenta que fecerat regi tolleti alymaymon cum fuit in eius potestate scilicet nunq̄ eundi contra eum nec contra filium eius et adiuuandi eum cōtra quemcunq; contrarium cum audiret q̄ erat obsessus a rege cordubeñ. congregauit exercitum suum magnum et venit in eius succursum. Cum ergo cognouit rex cordubeñ. q̄ rex alfonsus in multitudine graui veniret et esset in duas turmas magno gressu fugit et tūc iterum rex alfonsus firmauit federa predicta tenens in potestate sua regem tolet. in circuitu suo munitum et circundatum quingentis militibus armatorum sicut rex ipse tenuerat eum in quo rex toleti ne videretur iuramēta seruare que fecerat. Existens in aliena potestate sed libere et post hec ambo reges cum exercitibus suis mouerunt se contra terram regis cordubeñ. cremantes et destruentes villas loca et castra ac quecunq; inuenire poterant et reuersus est rex alfonsus in terrā suā cum triumpho et honore.

Vincunt christiani et efficiuntur tributarij omnes sarraceni hyspanie per regem alfonsum sextum.

Cxxxvii. bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo octuagesimo quarto. Tunc predictus rex alfonsus sextus dictus rex castelle congregauit exercitum suum magnum et intrauit terram sarracenorum comburens et destruens quicquid inuenire potuit et tantum timorem incussit sarracenis q̄ omnes sarraceni totius hyspanie sui facti fuerant tributarij.

Vincunt christiani et imponitur nomen roderico de viuar Cid adrundas campeator.

Cxxxviii. bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini millesimo octuagesimo quinto. Tunc predictus rex alfonsus sextus rex castelle misit rodericum didaci q̄ a quinq; regibus quos deuicerat vt supra dictum est fuit cognominatus lingua arabica Cid quod idem est q̄ dominus ad reges hyspaleñ. cordubeñ. et granate. Inter quos tunc magna versabatur discordia et inimicicia et multi milites nobiles regni castelle iuuabant almundafer regem granate cum potestate sua. Qui omnes iuerunt contra regem hyspaleñ. et licet predictus adrundas scripsisset regi granate q̄ non bellaret contra regem hyspaleñ. quia erat vasallus regis alfonsi

noluit acquiescere precibus eius sed intrauit et destruxit usque ad locum qui dicitur cabra quicquid inuenit. Quod cum cognouit predictus adrudias congregauit omnes sarracenos et christianos quos tunc habere potuit et iuit uiriliter animo contra eos. Sed uidentes eum milites qui erant cum rege granate timuerunt et quod non equi erant contra illos propter eos nec propter alios sibi similes. Quo audito cogitauit quod non esset ei honor si non committeret eos. venit ergo contra eos et bellauit cum eis in campo et durauit bellum ab hora tercia usque ad sextam horam et ceciderunt multi ex parte regis granate et deuicit eos superauitque per uim a campo sarracenos et cepit in bello comitem garsiam ordonem et alios milites qui iuuabant sarracenos tenuitque eos in vinculis tribus diebus et tribus noctibus et dimisit eos. postquam ergo uictoriam habuit spoliauit campum et reddidit predam quam portabat regi hyspalensi. sic ut unusquisque cognosceret que sua erant et reuersus est ad regem alfonsum cum magnis diuitijs et honore et cum partem prede in regno hyspalensi. Et extunc sarraceni et christiani uocauerunt eum adrudias campeatorem quae omnia multum placuerunt regi alfonso.

Vincunt christiani et capiuntur septem milia sarracenorum per cid campeatorem et quomodo per inuidiam expellitur a regno.

Centesimumnonum bellum inter sarracenos et christianos accidit post predictum bellum paucis elapsis diebus. Nam cum rex alfonsus sextus predictus congregauit exercitum suum magnum et intrauit terram sarracenorum in andalusia ubi plurima damna eis intulit. Sed cum ipse esset in partibus illis bellans congregati fuerunt ex aduerso plurimi sarraceni et intrauerunt per regnum castelle obsederuntque gormacium et fecerunt in terra illa multa mala et damna. Cid autem adrudias campeator qui remanserat infirmus in recessu regis et iam conualescebat audiens damna quae sarraceni faciebant congregauit omnes gentes quas potuit et iuit contra terram toleti et percussit illam destruens quicquid inuenire potuit et reduxit secum preter alias diuitias septem milia sarracenorum inter uiros et feminas. et sic reuersus est in castellam cum honore. Istud factum sentientes inuidi fuit inter nobiles castelle. Et ideo inuenerunt modum cum rege alfonso quod cum campeator esset expulsus a regno et sic factum est et cum recederet nocte quadam cum dormiret dictum est ei in visione vade audacter et noli timere semper tibi bene erit dum uixeris cuius dicto et honoratus est in suo recessu cepit unum castrum sarracenorum quod iacet super henares et dicitur castrejon gentes vero sue percurrerunt terram illam usque guadalfaxaram. Et congregatis omnibus spolijs quinta pars deputata ipsi cum fuit vendita sarracenis pro tribus milibus marcharum argenti.

Vincunt christiani et capitur alcoçar per Cid campeatorem

Centesimumdecimum bellum inter sarracenos et christianos accidit sequenti die. Cum enim predictus Cid adrudias campeator iret in confinibus regni bellando cum sarracenis de alcoçar et occidens plurimos eorum cepit locum illum quadam arte mirabili ubi inuenit plures diuitias et istud fecit enim magnum intulit timorem sarracenis eius tribus terolij et calataiubij propter quod scripserunt regi valencie dicentes que acciderant dicentes quod si non succurreret eis quod etiam capere terram eorum.

Vincunt christiani fugatis et vulneratis duobus regibus per Cid Campeatorem

Centesimumundecimum bellum inter sarracenos et christianos accidit paucis elapsis diebus post predictum bellum. Quia tunc rex valencie videns supradictas litteras et misit duos reges cum tribus milibus armatorum et cum omnibus aliis gentibus illius frontarie veneruntque supra locum de alcoçar et obsederunt ibi ipsum Cid adrudias campeatorem cum militibus suis tenueruntque ibi eum obsessum tribus ebdomadibus et abstulerunt ei aquam. gentes autem quas cum habebat in numero erant pauce quia solum erant quadringenti equites et mille pedites. Videns autem quod aquam perdiderant nec quidam permiserunt arma sua et armauerunt se secretissime et su

[illegible] apertis [illegible] exercitus irruerunt viriliter in saracenos et [illegible]. Sed et illi videntes eos venire paraverunt se ut melius potuerunt et statim factum est prelium magnum, occideruntque plurimi saraceni. Sed et inter cetera strenuissima que ibi fecit Ipse ad quendam militem saracenum feriens ense [illegible] do [illegible] in duas partes et equum suum [illegible] ad [illegible] militis suo qui pedes pugnabat equo suo mortuo et unum regem illorum duorum qui dicebatur [illegible] per quod dedit terga. Alius vero rex qui dicebatur [illegible] fuit etiam percussus in capite a martino [illegible] milite strenuo propter quod etiam dedit terga. Videntes ergo saraceni quod reges eorum fugerent et omnes ipsi timore perculsi relicto campo fugerunt et secuti sunt eos christiani occidentes et vulnerantes eos sine numero quousque pervenerunt ad portas [illegible] et calambii [illegible] rex [illegible] fugit [illegible] et [illegible] de [illegible] est cum bellatoribus suis ad locum ubi fuerat bellum et expoliaverunt campum ubi multas [illegible] invenerunt et inter cetera de equis saracenorum postquam congregaverunt eos quia erat ipsorum numerus quingentos et decem dederunt de equis christianorum quindecim et [illegible] cum triumpho de alcozar cum magno divitiis [illegible] et honore de equis vero quos habuit pro parte sua virtuosus Cid [illegible] [illegible] et [illegible] et singulis cum sibi [illegible] et [illegible] in donum regi alfonso castelle predicto ut haberet [illegible] quia [illegible] [illegible] ut [illegible] est.

Vincunt christiani et fugatur rex denie et comes romanus capitur per Cid campeatorem.

Onagesimumsecundum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimooctuagesimo octavo. Tunc predictus Cid campeator cum esset eius amor super omnes saracenos cesarauguste valentinos et super omnes aliarum partium accepta electa militibus suis ivit ad percurrendam terram saracenorum et pervenit usque ad locum qui dicitur [illegible] et usque ad montem alcamii spacio quindecim dierum et [illegible] omnes [illegible] inter omnes saracenos et christianos. propter quod [illegible] [illegible] berengari barchinonensis qui in sua recommendatione habebat illos saracenos [illegible] fuit benalphe regi denie. Qui magnis exercitibus congregatis secum sunt persecuturi Cid campeatorem cogitantes quod ab eorum manibus evadere non posset ipse autem ad [illegible] magnam [illegible] pervenerunt ergo ad [illegible] de [illegible] predictus comes [illegible] noluit accepta verba benefica ipsius Cid sibi mandantis quod nihil [illegible] et quod [illegible] cum in pace. Videns ergo virtuosus Cid eorum superbiam qui tollere volebant ea que ipse lucratus fuerat ab inimicis dei et legis nostre irruit in eos viriliter et occiderunt multi ex parte adversa. Alii vero quasi innumero fuerunt vulnerati et [illegible] eos cepitque predictum comitem [illegible] et lucratus est illa vice [illegible] que [illegible] colada. Sed post [illegible] [illegible] virtuosus Cid liberavit comitem predictum et remisit eum ad partes suas cum duobus militibus.

Vincunt christiani et fugatur iterum rex denie per Cid campeatorem.

Onagesimumtertium bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimooctuagesimonono. Tunc predictus benalfate una cum predicto comite [illegible] venerunt cum multitudine gentium et obsiderunt castrum de alimenar regni cesarauguste qui erat valde confederatus ipsi Cid campeatori [illegible] ergo rex cesaraugustanus pro Cid campeatore sibi confederato ut succurreret castro ipsius. Qui venit super eos et commissum est durum bellum [illegible] est multitudo sanguinis sed finaliter vicit eos Cid qui [illegible] victus fuerat et fugierunt a campo rex abenalfate et predictus comes [illegible] est eos per tres leucas occidens et vulnerans plurimos eorum et reversus est cum multitudine captivorum et cum magno [illegible] et honore in civitatem cesarauguste ubi honorifice et cum magno [illegible] fuit receptus.

Vincunt christiani et capitur castrum de [illegible] per Cid campeatorem qui obtinuit

[illegible] magna [illegible] nobilibus et [illegible] castelle.

Onagesimumquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini millesimononagesimo [illegible]. Tunc [illegible] rex alfonsus sextus [illegible] rex castelle venit in [illegible] [illegible] vasalli sui sarraceni contra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod est [illegible] [illegible] Sarraceni [illegible] [illegible] [illegible] cum castro [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cum rege [illegible] ad prandium in [illegible] castrum sed rex non acceptauit consilium [illegible] a deo quia erat [illegible] proditionem. Intrauerunt ergo cum eo ad conuiuium [illegible] [illegible] [illegible] cum fuerunt intra castrum occisi sunt lapidibus quod factum [illegible] displicuit regi et cogitando vituperium quod sibi fecerat ille sarracenus misit pro Cid ruidas campeatore qui libenter venit ad mandatum eius et recepit eum rex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] que receperat ab illo sarraceno. Tunc precepit ei et mandauit eum quod veniret secum in castellam sed noluit acquiescere quousque [illegible] esset sibi sequentia lex quod cum aliquis nobilis haberet [illegible] de regno quod daretur ei spatium .xxx. dierum. Secundo quod nihil [illegible] [illegible] contra aliquem nobilem nec [illegible] [illegible] [illegible] esset [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quando [illegible] faceret [illegible] [illegible] [illegible] si contra hec faceret quod propter hec [illegible] [illegible] posset rebellare et [illegible] quousque fieret emenda per regem que omnia rex concessit sibi et iterum mandauit eum quod secum veniret sed ipse noluit quousque vindicaret ipsum de illo sarraceno proditore. Regressus est ergo rex alfonsus [illegible] et reuersus est in castellam. [illegible] vero Cid obsedit castrum predictum et in tanta pressura posuit eum quod [illegible] moriebantur fame nec poterant iam bellare pre fame et volebant sibi dare castrum [illegible] saluaret vitam eorum. sed ipse noluit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et ceperunt sarracenum illum [illegible] [illegible] omnes qui erant cum eo [illegible] occidit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] presentem sunt [illegible] ipsius Cid [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Cid [illegible] [illegible] [illegible].

Vincunt christiani et fugatur rex denie et capitur rex aragonum per Cid campeatorem

Onagesimumquintum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimononagesimo [illegible]. Tunc predictus Cid campeator congregatis militibus suis iuit ad [illegible] terram benalfoxe regis denie quod cum rex ille [illegible] voluit valde et misit veloces nuncios ad petrum regem aragonie cum quo erat federatus quod veniret ad adiuuandum eum contra Cid campeatorem qui etiam [illegible] quem intrauerat terram suam similiter congregauit exercitum suum et ambo reges venerunt super eum qui erat edificando quoddam castrum super modella quod dicebatur alcola. [illegible] ergo ibi acies suas et commissum est durum bellum et ceciderunt multi sed finaliter habuit victoriam Cid campeator de illis duobus regibus et fuit captus rex aragonie cum [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] suis. Alii vero [illegible] [illegible] et cum hac honorabili preda reuersus est ad [illegible] [illegible] [illegible] cum magno [illegible] et honore [illegible] [illegible] fuit a rege et filijs eius. Sed virtuosus Cid campeator regi petro et suis militibus quos christiani erant soluit eos et permisit eos ire libere in terras suas. Et post hec venit Cid campeator in regnum cum diuitijs et honore et qui receptus fuit a rege alfonso honorifice et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et castra et [illegible] [illegible] quod quecunque locum caperet a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esset suum [illegible] [illegible] [illegible] et successorum suorum.

Vincunt christiani et capitur toletum et plurima loca per regem alfonsum sextum

Onagesimumsextum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimononagesimo quinto. [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]

sedente papa gregorio septimo. Tunc predictus rex [illegible] Rex castelle congregauit exercitum suum magnum et venit super toletum. Erat enim iam solutus a iuramento quod fecerat alimaymon regi tolleti propter eius mortem et filij sui yscen. Venit ergo predictus rex et cogitauit quomodo capere posset ciuitatem illam tam magnam et munitam et recordatus est verbi quod audierat cum esset sub arbore in orto regis predicte ciuitatis quando erat cum predicto rege alymaymon. Querebant enim inter se consiliarij predicti regis ipso presente rege quomodo posset capi ciuitas illa tam fortis et respondit vnus illorum quod non poterat capi nisi septem annis esset obsessa sic quod nulla prouisio posset intrare et tunc in octauo anno posset capi pre fame. Illud verbum audiuit rex alfonsus. et ipsi cogitarent quod dormiebat. Sic ergo eius venit ex hoc verbo abstulit eis panem et vinum et fructus per quatuor annos. et hoc vndique per totam terram et tenuit eam obsessam alijs quatuor annis et quadruplicata fame cum ciuitas et cum intra ciuitatem esset populus [illegible] quibusdam pactis data est eis ciuitas in die sancti vrbani mensis may. et capta ciuitate illa que quondam fuerat honor et gloria gotorum cepit inde et pertransit omnes terras circumquaque et cepit tunc sanctam Eulaliam maquedam albanam argancam scalonam [illegible] buitragum [illegible] beriamgam et medinam cely. et plurima alia loca et reuersus est toletum vbi collocauit thronum suum et fecit ibi habitationem suam et facta est mesquita maior ecclesia cathedralis diua sancta maria et fecit quod eligeretur ardiepiscopus qui esset primas hyspaniarum et dotauit ecclesiam illam pluribus villis castris locis et possessionibus honorifice sicut et nunc est et in die consecrationis ecclesie obtulerunt rex et regina de thezauro suo et posuerunt in illa ecclesia reliquiarum multitudinem quas habebant propter quas venerandas et indulgentias obtinendas concurrit ibi multitudo populi ex toto archiepiscopatu certis temporibus anni.

Vincentius [illegible] terram sanctam et capiuntur antiochia et laudicia.

Quingentesimumquinquagesimumseptimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimononagesimoseptimo sedente in cathedra petri vrbano secundo predictus papa anno domini Millesimononagesimoseptimo apud clarummontem aluernie in mense nouembris concilium celebrauit vbi exposita est miseria christianorum hierusalem degentium christi et obprobrium [illegible] consilium et auxilium postulauit. Vnde occidentis populi innumerabilis multitudo duces comites et nobiles ignobiles diuites et pauperes episcopi clerici et religiosi senes pueri et puelle dolentes loca sancta prophanari a gentibus et iturias ab appulia prouincia lingua [illegible] hyspania. Aquitania [illegible] [illegible] flandria francia germania lotharingia borgundia lombardia. aliqueque regnis et terris nullo vnquam [illegible] sed omnes pari fide et voto et deuotione [illegible] christi [illegible] signo crucis signati. pace firmissima vbique terrarum composita de terris suis egredientes nullum in tanta multitudine regem habentes nisi christum sepulchrum ipsius tanto tempore [illegible] [illegible] et quamuis quilibet promere erat [illegible] ad [illegible] tanto erat promptior [illegible] Iudeos vero in vrbibus quas transibant credere christo [illegible] [illegible] credere se simulantes post ad iudaismum redibant. Et si queratur quis incitauit predictum vrbanum papam vt ceteris predicaret et quis tantam multitudinem commouit. Respondetur quod hoc venit ex inspiratione diuina que facta fuit cuidam pauperi religioso viro gallico qui dicebatur petrus heremita. qui cum peregrinaretur in sanctum sepulchrum videns loca sancta ab impijs irreuerenter tractari. videns etiam venerabilem symeonem ciuitatis patriarcham cum subditis suis vilius et cum omni abiectione et pluribus oppressionibus affligi commota sunt viscera eius vehementer et cepit anxius [illegible] cogitare si commode posset afflictis subuenire. Cum autem quadam nocte de

[illegible] et resurrectionis in ecclesia lachrymis et orationibus domino supplicans pernoctaret longo vigiliarum labore fatigatus super pavimentum ecclesie somno [illegible] et cepit paululum dormitare. Dormienti autem eidem christus apparuit et in somnis iniungens ei legationem ad dominum papam et ad principes occidentales pro liberatione terre sancte quam legationem ipse fideliter adimplevit veniens ad predictum papam et omnes alios principes christianos cum literis predicti patriarche et aliorum fidelium hierosolymis commorantium. Sic ergo congregati sunt omnes supradicti cum petro heremita. Erat autem huius sancti exercitus [illegible] Ademarus podiensis episcopus. Godefridus dux lotharingie eustachius et baldwinus fratres eius. Robertus comes flandrensis. Radolfus comes [illegible]. Hugo magnus frater regis francorum. Stephanus comes blesensis. Raymundus comes tolose et sancti egidii. Boemundus dux apulie. Robertus comes normannie. Balduinus de [illegible] et Raymundus [illegible]. Fertur autem quod [illegible] rudericus campeator fuerat invitatus ab illis principibus pro isto passagio faciendo propter eius magnam famam. Sed ipse occupatus cum rege alfonso contra saracenos in expugnatione toleti et aliorum locorum [illegible] [illegible]. Sed ab illo communiter facto exercitu [illegible] expositis etiam [illegible] occupatione et [illegible] dicitur tunc transfretasse plus quam [illegible] milia christianorum inter quos Gotfridus de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] leonis a serpente [illegible] [illegible] [illegible] tibus accedens audacter serpentem truncavit leonem liberando cuius rei leo immemor eum postea sequitur ut lepores et quamdiu in illa terra fuit multa fecit ei commoda in venationibus et bellis et quandoque vidit dominum adversum [illegible] [illegible] nec domino redeunte in navi positus derelinquere voluit sed nautis nolentibus eum recipere ut posteaunt [illegible] fluctibus est dominum suum natando per maria quousque defecit. Anno ergo predicto scilicet Millesimononagesimoseptimo exercitus domini fines paganorum attigit et sanctum est primum bellum magnum cum saracenis ad pontem fluminis pharphar nono kalendas marcij ubi multo saracenorum san-

guine effuso victi sunt a christianis. Et capte sunt civitates Tharsis et Laodicea et hoc efficientia in exercitu tanta fuit rerum omnium habundantia ut ariete uno denario, bos vero vix [illegible] duodecim venderetur.

Vincunt christiani et capitur antiochia.

Onagesimumoctavum bellum inter saracenos et christianos accidit anno predicto scilicet Millesimononagesimoseptimo. Cum enim exercitus domini predicta obtinuisset loca et in manu imperatoris Constantinopolitani reliquisset per eius inde varijs transfertis regionibus et plurimis ingenio [illegible] labore planitiis, [illegible] mense septembri sunt antiochie. Quam que tunc erat saracenorum subiecta undique castra locaverunt. Cum autem per menses vero novem in obsidione civitatis continue laborarent et [illegible] [illegible] sicut experti [illegible] fame frigore [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] generibus a [illegible] in civitate commorantibus [illegible] parum profecissent nec ullis bellicis instrumentis contra munitissimam civitatem prevalerent. Respexit deus afflictionem populi sui per quendam fidelem christianum in civitate sub infidelium dominio commorantem qui de nocte per scalam dominum boamundum principem tarentinum clam cum militibus in civitatem recepit. Illa vero parata ut [illegible] [illegible] eius duce nomine [illegible] cum [illegible] [illegible] militibus quibusdam [illegible] [illegible] [illegible] civitatem nobilem multorum [illegible] [illegible] antiquam metropolim et mediatricem [illegible] [illegible] possederunt.

Vincunt christiani et [illegible] [illegible] cum exercitu suo antiochia ab eius obsidione liberantur et invenitur lancea qua perforatum fuit latus christi in cruce.

Onagesimumnonum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimononagesimo

octavo. Capta eius Antiochia ut predictum est. Mox superveniunt Corbobanus magnus cum exercitu paganorum et christianos obsederunt itaque fame afflicti sunt ut vix se aliqui ab humanis carnibus abstinerent media ergo perurgente et fame intolerabili compellente de necessitate facientes virtutem pauci contra multos ad prelium coacti sunt exire lancea domini sancta qua latus eius in cruce fuerat perforatum que paulo ante sub terra per revelationem reperta fuerat eos precedente [illegible] exercitum christianorum in numerum infidelium immanissimum audacter ingrediens et [illegible] virilitér pugnans divino protectus adiutorio gloriose de hostibus obsidentibus triumphavit aliis gladio trucidatis aliis terga vertentibus equorum velocium presidio fuga elapsis expoliaverunt ergo tentoria exercitus [illegible] aurum et argentum et ingentem equorum et animalium copiam invenerunt ut omnes [illegible] divitijs et victualibus supra modum habundantes cum hymnis et laudibus civitatem ingressi domino pro tanta victoria gratias retulerunt. Lancea vero christi hoc modo reperta. Apparuit enim sanctus andreas cuidam rustico provincialis dicens: veni ostendam tibi lanceam christi. Et rusticus [illegible] capta antiochia fodiens in ecclesia sancti petri in loco sibi ostenso presente raymundo comite tolosano et capellano suo lanceam invenit. Dubitantibus autem plerisque quidam bartholomeus nomine christo sibi apparente certificatus ignem [illegible] quem fieri iussit illesus transivit cum lancea et sic exercitus domini [illegible] in christo et lancea a tempore apostolorum [illegible] intrepidus processit.

Vincunt christiani [illegible] et capitur [illegible] terra hierusalem.

Centesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo nonagesimo nono. Tunc exercitus domini [illegible] antiochie boamundo [illegible] concedentes [illegible]

pendijs unde sustentari possint. Similiter [illegible] et [illegible] multasque castella regionis illius expugnant tandem fame afflicti [illegible] tempore saracenorum [illegible] compelluntur et inde proficiscentes exercitus domini ad interiora sine larga dei manu [illegible] montana [illegible] ascendentes [illegible] per [illegible] et cum [illegible] discipulorum collocant et omnem per ipsam urbem obsidione vallant. Est autem [illegible] filius [illegible] columba de super exercitum [illegible] volans ab accipitre graviter plagata est. Circa quam reperte sunt litere quas deferebat [illegible]. Rex acharon duci [illegible] salutem. Generatio canina venit gens contentiosa ad [illegible] quam per te et per alios defendas [illegible] legem indica [illegible] vobis alijs. Erectis ergo [illegible] et [illegible] muro applicatis multum laborantes parum in principio profecerunt. Quibusdam enim ex nostris sagittarum ictibus [illegible] inter saracenos. Alijs vero [illegible] perempti machine etiam lignee ex magna parte igne succense ab his qui in civitate erant maxime ledebantur. Dum etiam in eadem obsidione [illegible] et [illegible] penuria laborarent ex conducto communi omnes quondam nudis pedibus [illegible] septem diebus [illegible] civitatem.

Tandem die octavo qui fuit ydus iunij feria que specialiter est [illegible] crucifixi ardore animi succensi et crucis signo [illegible] pro eo [illegible] qui pro ipso eodem die mortuus est. Exercitus domini [illegible] per sagittas et [illegible] per lapides de super venientes et ingentia saxa per gladios et lanceas et ignes supra muros ascendendo [illegible] sancta hierusalem a christianis capitur et in porticu salomonis paganorum [illegible] tres [illegible] sanguinem [illegible] usque ad equorum genua [illegible] sic divino munere civitas sancta hierusalem a christianis capitur et liberum cultum est reducta que per annos quater.ccc. sexaginta postquam secunda vice ab imperatore eraclio fuit capta

ab immundicia saracenis fuerat possessa gratias referentes saluatori nostro domino ihesu christo patriarcham latinum et totum clerum que ecclesias ordinauerunt ducem godefridum de bullon militem strenuum et virum deo et hominibus acceptum dominum ciuitatis vnanimiter elegerunt qui licet continuo adminiftrationem ad multarum partium instantiam suscepisset pro reuerentia tamen christi et eiusdem humilitate noluit rex appellari nec coronam ea cum deposuit [illegible] dominus noster spinis coronatus fuit pro nostra redemptione.

Vicerunt christiani crucis signati celsis centum milibus saracenorum.

Erat siquidem primum bellum inter saracenos et christianos accidit per gratias cladem turbus a capitone [illegible] ciuitatis hierusalem. Tunc enim cum princepe de repatriando tractaret. Ecce rex saracenorum cum centum milibus equitum et cccc. milibus peditum ad bellandum christianos ascalonam venit quibus occurrit dominum in quo non erant nisi quinque milia equitum et quindecim milia peditum occurrerunt deo pro eis pugnante et nube ab eius lateribus protegente saracenos solo impetu terrore proiectis armis eos in fugam conuerterunt. In hoc bello facto. vi. kal. augusti occisi sunt centum milia paganorum. In portu vero ascalone vsque ad duo milia suffocantur ceterum vero qui in mari et inter spineta consumpti sunt numerus ignoratur. Dux gestis rerum est exercitus dominum in sanctam ciuitatem cum magno triumpho et honore et mansuetudine supradictus godefridus electus in regem. Alij vero principes ad propria cum honore sunt reuersi.

Vicerunt saraceni in hyspania et occiditur infans sanctius alfonsi. perditur corduba et plurima alia loca expeditionem omnia balnea regni.

Erat siquidem secundum bellum inter saracenos et christianos accidit supradictum anno domini. Millesimo nonagesimo nono. Tunc rex alfonsus sextus tercius rex castelle de quo dictum est supra cum filio [illegible] rege [illegible] filiam caydam nomine acceperat in vxorem factam christianam que vocata fuit maria vt nihil esset in hyspania quod eis non subiugaretur misit in africam pro saracenis qui [illegible] Erant enim [illegible] bellatores et placuit regi marrochiorum complacere regi alfonso et misit ei multitudinem magnam illorum quibus prefecit capitaneum vnum Algnesclum suum maiorem qui dicebatur babyabenaxa. Tunc predicti almorauides tunc obliti domini sui elegerunt myramamolum et reuersi sunt in opitatem [illegible] [illegible] saracenos et expugnauerunt regem hyspalem qui dederat [illegible] in vxorem [illegible] christiano et quia erat amicus regis christiani.

Venerunt ergo contra predictum regem et ipse occurrit eis non tam preparatus ad bellum sicut poterat et debuerat. et occisus est in bello. quo facto elatus in superbiam ille saracenus qui se fecerat vocari myramamolinum venit cum sua multitudine grandi contra terram regis alfonsi et obsedit [illegible]. Tunc autem rex alfonsus predictus erat infirmus et doluit vehementer quia non poterat ire in persona contra eos sed misit illuc filium suum vnigenitum quem habuerat ex illa predicta cayda vxore sua christiana qui dicebatur infans dominus sanctius alfonsi et erat adhuc puer et cum eo misit comitem dominum garsiam de cabra qui nutriuerat eum et multos alios comites et nobiles cum exercitu magno et venerunt prope vellesiam. Cum ergo saraceni obsidentes viderunt christianos [illegible] obsidionem et venerunt contra eos et ordinatis aciebus commissum est durum bellum et permittente deo ac peccatis forte exigentibus victi fuerunt christiani et ibi vbi maior erat potestas christianorum cum predicto infante filio regis ibi occurrit maior multitudo saracenorum. Infans autem sentiens equum suum vulneratum dixit nutrito suo comiti pater vulneratus est equus meus et dixit comes. fili ime [illegible] alias vos etiam vulneratis et cecidit statim equus mortuus cum eo.

quod cum vidit predictus comes timens mortem infantis descendit subito de equo suo et cooperuit infantem cum scuto et ibi defendendo infantem plurimos sarracenos cum ense suo occidit sed tanta fuit eorum multitudo quod non potuit sustinere quia absciderunt ei unum pedem quodam ense et quando vidit quod non poterat se continere dimisit se cadere super puerum ut moreretur prius quam ipse et ibi occiderunt comitem illum. Ceteri vero comites habuerunt infantem et fugiebant cum eo quantum poterant cogitantes evadere mortem. Saraceni autem videntes eos insecuti sunt eos et quia non poterant tam cito fugere cum puero sicut voluissent attigerunt eos et transeuntes vitam eos occiderunt ibi infantem et comites et in memoriam illius victorie posuerunt saraceni nomen loco illius septem porta sed postmodum mutatus est locus ille et vocatus est septem comites. Alij autem qui evaserunt venerunt toletum ad regem et factus est planctus magnus a rege pro filio suo sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie. Tunc fuit perdita concha quam habuit cum uxore sua cayda habuerunt eam saraceni nunc ... et budelescum quesivit rex Alfonsus a sapientibus quare milites sui non poterant tolerare bella sicut solebant. Et responsum est ei quod erat quia sepe intrabant balnea et quia nimis vacabant delicijs et extunc rex alfonsus fecit quod destruerentur omnia balnea regni sui et fecit milites laborare multis exercitantibus.

Vincunt christiani sub principe godefrido de bulion et capiunt plurimas civitates.

Centesimum tertium bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini M.xcviii. Tunc victoriosus princeps Godefridus de bulion expeditis alijs principibus collecto exercitu suo attendens quod civitatem sanctam non posset retinere nisi fines suos vellet amplicare et hostes vicinos a se longius propulsare licet essent paucissimi respectu circumstantium nationum quas habebant ab oriente arabes moabitas et amonitas, a meridie vero ydumeos egyptios et phylisteos, ab occidente autem civitates maritimas ptolomaydam sive accon et tyrum et tripolim et omnes alias usque ad antiochiam, a septentrione vero tyberiadem et cesaream philippi et regionem decapoleos et damascum, maluerunt tamen pro christo omnes suas mortes exponere quam missa manu ad aratrum retrospicere et negocium imperfectum relinquere non ergo confidentes in sua fortitudine nec in multitudine sed in sola dei protectione spem habentes et salubriter crucis vexillum semper in pectore deferentes inimicos partim fugarunt partim trucidarunt partim ceperunt munitas urbes munitissimas et castra inexpugnabilia christo subiecerunt. Unde in illo suo primo egressu cepit civitatem ioppen in littore maris sitam. Et civitatem ramatha nobilem populosam muro valido circumdatam et turribus excelsis in campestribus sitam. cepit etiam civitatem porphiriam in littore maris quasi milliaribus quatuor ab accon distantem et civitatem tiberiadem in galylea que est supra stagnum genesareth. Omnibus tamen circumcirca subiugatis reversus est gloriosus princeps in sanctam civitatem cum leticia et honore. In hoc supradicto anno mortuus est princeps godefridus et electus est concorditer in regem ... Baldowinus frater eius miles strenuissimus qui postmodum domino favente amplificavit regnum suum ... Nam ipse expugnavit assur et cesaream philippi et accon que alio nomine dicitur tolomayda et civitatem beruth et civitatem Sydonis et montem regalem et plurima alia loca cepit ac multa alia loca fortunata ac deinde ab alijs successoribus multis bellis et multa effusione sanguinis dilatatum fuit regnum hierosolimitanum in civitatibus villis et castris sicut latissime narrat acconen. episcopus in libro de rebus et historia terre orientalium que propter brevitatem relinquo.

Vincunt christiani et obsidetur civitas cordubensis, ac membratim dividuntur proditores sarraceni qui regem hyspalen. interfecerant per regem alfonsum septimum.

Centesimum quartum bellum inter sarracenos et christianos accidit pau

ais elapsis diebus post predictum bellum. Tunc enim predictus rex alfonsus .iii. rex castelle et ira magna quam habebat contra saracenos: tum quia interfecerant filium suum [illegible] propter alia damna que fecerant in terra sua congregato exercitu magno [illegible] venit in terras saracenorum [illegible] contra illum saracenum qui se fecerat vocare myramamolin qui tunc erat in civitate corduben. et obsedit eum ibi qui cum cognovit potestates excedentem regis alfonsi non fuit ausus exire contra eum.

Cum ergo sic esset obsessus quidam saracenus nobilis cuius nomen erat abdallar venit de nocte cum multitudine magna saracenorum et [illegible] in exercitum regis alfonsi. christiani autem sentientes eos capientes [illegible] arma sua bellaverunt cum eis et occiderunt maiorem partem eorum et captivaverunt saracenum predictum abdallar qui et interfecerat regem hyspalen. predictum patrem regine domine marie supradicte. Ceperunt etiam plures alios cum eo.

Precepit ergo rex alfonsus quod duceretur saracenus ille ante eum et mandavit quod duceretur ad locum ubi possent eum videre saraceni de civitate. et quod consideretur corpus membratim in frustra quia interfecerat socerum suum ut dictum est. Precepit etiam quod ducerentur alij nobiles saraceni qui fuerant cum eo et quod comburerentur vivi in eodem loco quod cum viderent saraceni de civitate timore magno perculsi firmaverunt pacem cum eo quod darent ei tributum omnium terrarum quas possidebant citra mare et miserunt multum aurum et argentum ac multitudinem lapidum preciosorum ac alia plurima dona. Et tunc rex alfonsus contentus de hiis que fecerat in cursu illo et quomodo est [illegible]

[illegible] versus est in terram suam cum magnis divitijs et honore et exinde predictus rex alfonsus tenuit regnum suum in pace et dederunt ei saraceni citra mare quolibet anno tributum sine pacto suo.

Manserunt saraceni sub magno rege [illegible] cordubensium et valentia tunc rex alfonsus sep[illegible]

Centesimum quintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimocentesimo primo. Tunc miraph rex marrochiorum qui erat myramamolin congregato magno exercitu [illegible] transivit mare cum congregati sunt et unum omnes saraceni vandalie. venit ergo super regem hyspalen. et obsedit [illegible] invenit ibi illum proditorem qui se fecerat vocari myramamolin et precidit caput eius et deinde venerunt super cordubam et aperuerunt eam et factum unum dominium saracenorum citra et ultra mare quod primo non erat quo [illegible] cum magno per terram regis alfonsi et per [illegible] dictus autem erat semper cesaraugustam et tenebat eam obsessam. Cum ergo scivit ingressum predicti myramamolin in terram suam levavit se ab obsidione et venit cum exercitu suo. et cum multitudine francorum que venerant in adiutorium eius et commissum est bellum asperrimum prope badayos.

In quodam loco qui dicitur arabiar ecclesia que et lingua castellana [illegible] dicitur et permittente deo victi sunt christiani et multi dederunt terga nemine persequente. Rex de Alfonsus sustinuit bellum cum illis qui secum remanserant usque ad noctem et [illegible] bellabat rex quod nullus saracenus erat qui ausus esset ponere ante eum et movere eos de loco illo retraxitque eos usque ad terminum [illegible] quod bene erat fortificata fossatis. et cum [illegible] quaret fortissime pugnando eos inde extrahere. Supervenit quidam nuncius qui dixit ei quod multi de quibus posuerat saraceni venerunt ad depredandum terram suam quod cum audivit noluit bellare illos et reversus est ad suos. et cum reverteretur invenit se cum illis qui depredabantur terram bellavitque cum eis [illegible] fuit victus et perdidit multos ibi de suis et ipse vulneratus fuit lancea superveniente ergo nocte transivit [illegible] bellantes et alij pauci christiani qui remanserunt [illegible] regi alfonso et reversus est cum eis ad civitatem que dicitur corya. Saraceni similiter reversi sunt ad terras suas et rex [illegible] transivit in affricam. Illud bellum fuit feria sexta prima die novembris anno quo supra.

Vincunt christiani per regem alfonsum septem destructa saracenorum terra.

Centesimumsextum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimo secundo. Tunc imperator rex alfonsus sextus congregavit exercitum suum et intravit terram saracenorum et pervenit usque ad civitatem hyspalen. destruendo quicquid invenire poterat et reversus est in terram suam cum magno lucro et honore.

Vincunt christiani et capitur civitas nobilis valencie per Cid campeatorem.

Centesimumseptimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimotercio. Tunc enim rodericus didaci Cid campeator cum multitudine christianorum obsedit civitatem valencie et tenuit eam obsessam novem mensibus. In quibus fuerunt multa prelia et effusus sanguis sine mensura tam christianorum quam saracenorum et tam angustiati sunt cives pre fame quod compulsi sunt saraceni comedere canes murilegos et mures plures etiam pauperes comedebant carnes saracenorum mortuorum et tot moriebantur fame quod platee erant plene sepulchris et non erat sepulchrum in quo non essent ad minus decem saraceni. Alij autem exeuntes a civitate tradebant se libere manibus christianorum sed cum comedebant statim moriebantur. et compellebat eos ipse Cid redire ad civitatem ut in maiori numero magis opprimerentur fame et si aliquem ipse de exeuntibus poterat accipere mandabat eum occidere ut timerent exire. Videntes autem maximam pressuram famis fecerunt convencionem suam firmatam cum predicto roderico didaci ut mitterent nuncios suos ad regem morfie et ad regem cesarauguste quod si infra .xv. dies non succurrerent eis darent sibi sine mora civitatem placuit pactum illud roderico didaci et transivit cum hac condicione quod nullus illorum nunciorum portaret pro expensis ultra quinquaginta morobetinos. Recesserunt ergo nuncij. Sed rodericus didaci fecit quod nauta cum quo transire debebant teneret eos quousque ipse iret ad eum. Ivit ergo statim et mandavit quod inquireretur si plus ducebant quam .l. morobetinos et inventum est quod portabant multitudinem auri et argenti et lapidum preciosorum et omnia cepit et duxit ultra .l. morobetinos sicut pactum fuerat. Cum ergo transirent tempus et non habuerunt succursum predictorum regum tradita est ei nobilissima civitas valencie que solacium et delicie saracenorum erat. Et ipse Cid intravit eam cum exercitu suo ante eum cum magna leticia et honore et precepit quod poneret vexillum suum in alta turri fortalicij civitatis. Et ex illa die omnia fortalicia que erant dominij civitatis fuerunt posita sub eius potestate et pro honore fidei catholice. omnes mesquite saracenorum facte sunt ecclesie et posuit ibi sedem episcopalem et redditus necessarios et facte sunt novem parrochie. maior autem ecclesia dedicata est sancto petro.

Vincunt christiani fugato et vulnerato rege hyspalen. ac peremptis quasi .xxx. milibus saracenorum per Cid campeatorem

Centesimumoctavum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimoquarto. Tunc cum fama perdicionis valencie per omnes terras saracenorum pervolaret iratus rex hyspalen. dolens vehementer congregavit exercitum suum magnum fere .xxx. milium bellatorum armatorum et peditum quos potuit venit super civitatem valencie et obsedit eam. Virtuosus vero Cid campeator exivit ad eum cum militibus suis et habuit bellum cum eo circa campum qui dicitur de villa nova et devicit eum plurimis saracenis interfectis. Ipse vero rex hyspalen. cum tribus vulneribus fugiens evasit et persecutus est saracenos usque ad alveum suffocatique sunt in flumine quasi tria milia saracenorum et tanta fuit cedes eorum quod de .xxx. milibus qui venerant non evaserunt ultra mille quingentos et reversus est virtuosus Cid in locum ubi fuit bellum et expoliavit tentoria et tanta fuit multitudo divitiarum quod pars que accidit in sortem peditum

[illegible] magnum [illegible] sunt [illegible] nobilem valentiae cum magno triumpho et honore. Numerus autem christianorum erat mille quingentorum et quorum [illegible] mille erant nobiles genere et .iiij. milium peditum et tunc misit illustri regi alfonso sexto supradictus in partem presentem et donum de sua quinta parte que ei evenerat in sortem centum equos cum sellis et frenis mirabiliter adornatos et rogavit quod mitteret sibi uxorem suam dominam [illegible] cum duabus filiis suis que manebant in sancto petro de cardenam. Rex autem illustris gaudenter recepit donum et [illegible] in uxores comitibus [illegible]. Sed quia illi commiserunt quoddam [illegible] contra eas ideo propter hoc [illegible] predictum [illegible] in campo ante [illegible] tradite fuerunt postea per eundem regem in uxores [illegible] ambo navarre et aragonie filijs regum sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie.

[illegible] christianum fugato et victo rege myramamolin ac peremptis .l. et octo milibus et quingentis saracenis per Cid Campeatorem.

Centesimum [illegible] bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo [illegible]. Tunc cum predictus virtuosus Cid cum uxore sua et filiabus suis dña [illegible] et dña sole in pace et solacijs essent in predicta civitate valentie [illegible] ter quod [illegible] myramamolin rex marrochorum volens [illegible] valentiae cum quinquaginta milibus armatorum veniebat ad obsidendam predictam civitatem. Quod cum cognovit predictus Cid precepit quod omnia castra sui dominij [illegible] et ponerent in eis victualia ad [illegible] in civitate. Congregavitque omnes gentes quas potuit habere tam de saracenis quam de christianis et omnia hec facta sunt brevissimo tempore. Venit ergo [illegible] predicta saracenorum et fixis tentorijs suis steterunt supra civitatem et tunc [illegible] cum [illegible] suis [illegible] et vocibus quod dña [illegible] cum filiabus suis [illegible] valde [illegible] virtuosus Cid dixit eis dña [illegible] et mee filie nō timeatis: Ego enim [illegible] et hos saracenos et cum eorum [illegible] vos meas filias honorifice [illegible] et illos [illegible] vero pro honore [illegible] reservari. Congregatis ergo bellatoribus suis ad [illegible] campus cum [illegible] et ordine virtuosissimum Cid campeatoris quos videntes saraceni ordinatos et suis [illegible] commissum est durissimum bellum sic quod [illegible] videbantur [illegible] domino suo. Et cum saraceni essent multi [illegible] in magna pressura. Et tunc virtuosus Cid [illegible] et cum [illegible] et posuerunt saracenos ex adverso [illegible] ex parte mari. Cognoscentes autem saraceni quod erant multe gentes [illegible] valde et ceperunt dare terga et [illegible] fugientes occidendo et vulnerando usque ad quoddam castrum quod vocatur [illegible] myramamolin ab ipso Cid et tanta fuit cedes saracenorum quod de quinquaginta milibus predictis nō evaserunt ultra quam mille quingenti. et reversus est virtuosus Cid cum militia ad locum belli ubi invenerunt spolia multa nimis et inter cetera inventum est tentorium [illegible] illius myramamolin nobilius [illegible] et reversus est in civitatem valentiae [illegible] usque ad cubitos plenus sanguine ex vulneribus occisorum et cum magno triumpho et honore. Et tunc virtuosus Cid misit domino suo regi alfonso castelle predicto de quinta sua parte ducentos equos cum sellis et frenis pendentibus singulis ensibus ex singulis sellis [illegible]. Misit etiam sibi in donum tentorium predictum mirabile quod omnino gaudenter recepit predictus rex castelle in valle oleti.

Vincunt christiani et fugatur bucar rex marrochiorum vulneratus cum aliis .xxx. regibus per Cid campeatorem.

Centesimumdecimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo [illegible] rex bucar rex marrochiorum cum .xxx. regibus

sarracenorum subito apparuit spacio unius leuce prope valentiam et factus est tumultus magnus in ciuitate et [illegible]. et ascendit virtuosus Cid super turrim altiorem fortalicij cum consiliaribus suis vt videret totum exercitum quem videns incepit ridere ostendens magnum gaudium [illegible] dens ergo de turri facto signo campane congregati sunt omnes sui bellatores. quibus dixit virtuosus Cid quod volebat dare bellum regi bucar et illis xxix. regibus et belum omnibus placuit sperantes victoriam reportare. Exierunt ergo ordinati secundum modum suum. Eo tempore quo tempore sarraceni non cogitabant cum ergo venerunt ad locum vbi viderunt tentoria sarracenorum precepit ut irent lentis passibus et ipse ibat cum suo equo qui dicebatur bauieca quos cum viderunt sarraceni ordinauerunt subito acies suas et venerunt contra eos satis inordinati cum non cogitarent de aduentu ipsius Cid super eos. Cum ergo vidit eos inordinatos predictus Cid precepit vexillum suum celeriter ire contra eos et factum est prelium magnum [illegible] et durauit bellum de mane vsque ad horam nonam nec poterant sarracenos eradicare ab illo loco propter multitudinem et tanta erat multitudo mortuorum predictorum etiam christianorum quod non poterant cum equis ambulare inter [illegible] perunt sarraceni dare terga et secuti sunt eos christiani occidendo et vulnerando et in illa sequela vidit ipse Cid regem bucar et cupiuit ense feriens est eum vt eum occideret sed quia ille ducebat velocem equum cum [illegible] cius et non potuit eum attingere sicut voluisset sicut cum peruenerunt ad mare prope ipsum erat et tunc emisit a manu ensem suum super bucar percussitque eum sed ille percussus intrauit subito nauem. et Cid, descendit et accepit ensem suum et spatam regis bucar que ei ceciderat quam vocauit tysonam et reuersus est ad locum belli ubi sarraceni vbi tot spolia habuerunt quod solum de equis quintus pars que accidit in sortem ipsius fuit mi/ cemque equorum. Deuictoque bucar rege marrochorum cum alijs .xxx. regibus reuersus in ciuitatem valencie cum magno diuitijs letitia et honore. Et tunc misit regi alfonso castelle de bonis ex predictis spolijs Centum equos cum sellis suis et frenis mirabiliter adornatos et. lxxx. sarracenos captiuos que omnia rex predictus existens in valle oleti gaudenter recepit. Tunc etiam soldanus persie videns quod sanctam ciuitatem hierusalem ceperant christiani et multas alias ciuitates et loca. timens quod tota eius terra perderetur si transiret predictus virtuosus Cid in partes illas pro iuuamine christianorum. Ideo audita eius celebri fama vt eum in amicum posset considerare. misit eius ambasiatorem suum per mare et cum peruenit valenciam receptus est honorifice ab ipso Cid et presentauit sibi dona que sibi mittebat soldanus scilicet multa iocalia auri et argenti et preciosos ac nobiles pannos de serico et auro mirabilis precture et multa alia que non sunt in ista terra presentauit sibi etiam vnam libram mirre et balsamum preciosum cum quo post modum fuit corpus ipsius Cid balsamatum in eius morte. Dedit etiam sibi vnum arcbe [illegible] de nobilioribus qui fuerunt in mundo quod vsque in hodiernum diem manet in monasterio sancti petri de cardenam et hijs omnibus receptis remisit eum cum honore ad predictum soldanum cum suo etiam donarijs vnius federe inter eos.

Vincit christianum fugato rege bucar cum alijs .xxvi. regibus viginti eorum interfectis per Cid expectorem non viuum sed mortuum.

Centesimumnonagesimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini millesimocentesimoseptimo. Tunc predictus rex bucar dolens quomodo sic turpiter victus a Cid campeatore et quomodo interfecerant et captiuauerant eius gentes et quomodo expoliauerunt eum a tam magnis diuitijs. Ipse in propria persona [illegible] populos sicut non fuerunt tempore [illegible] et congregatus est ad eum populus innumerabilis cum quo transiuit mare vt veniret super valenciam et se vindicaret. Cum ergo predicti rumores peruenerunt ad aures ipsius Cid inter cetera precepit quod [illegible] decem [illegible] sicut [illegible] et quod [illegible] facto cum nocte illa iaceret in lecto suo predictus

Cid bona medicamina cogitabo quomodo se haberet in adventu tante multitudinis sarracenorum. Et subito impletum est palacium illud claritate magna et quodam mirabili odore. et cum ipse miraretur illius insolite claritatis eventus apparuit ei vir quidam indutus vestibus albis sicut nix qui in vino et crispus videbatur in manibus suis [illegible] vel quid agas. et ille respondit. quis es tu vero [illegible] Et ait ille ego sum sanctus petrus princeps apostolorum qui venio ad te cum [illegible] quod tu cogitas de rege bucar. scio quod habebit [illegible] et plangitur tibi terminus. xxx. dierum a p [illegible] quod tu morieris cum gentibus tuis habebis victoriam de rege bucar propter honorem mi corporis quod erit cum adiutorio apostoli Jacobi quem deus mittet ad bellum illud. Sed ante hec omnia tu facies penitentiam de peccatis tuis et salvus eris. hec omnia concessit tibi dominus ihesus christus propter amorem meum et propter reverentiam quam semper habuisti ad ecclesiam meam monasterii sancti petri de cardenia. Que cum audivit virtuosus Cid pre gaudio dimisit se cadere de lecto in terram et cecidit ad pedes apostoli volens osculari pedes eius et dixit ei apostolus. Non labores in hoc quia non poteris attendere ad me. sed sis certus quod omnia que dixi tibi sunt tibi concessa et sic disparuit ab oculis eius et remansit in palatio illo quidam magnus et suavissimus odor cuius qualitas esse non poterit. et predictus Cid remansit sanificatus et tu certus de predictis sicut si iam transissent omnia illa. Et die facto convocavit ad fortalitium suum omnes milites suos et narravit eis visionem illam cum lachrimis nihil eis occultans. facietis ergo secundum consilium meum et devincetis regem bucar et viginti et [illegible] reges qui veniunt cum eo. Percepto ergo sacramento et summa penitentia peccatorum suorum non remanserunt nisi septem dies de spatio. Primo precepit vocari ad se uxorem suam dominam ximenam et mandavit quod adducerentur ei vasa illa ar [illegible] si miserat soldanus magnus persie. Et cum vidit ea cum se precepit addi quandam cupam au. est in qua ipse bibebat et accepit de illo balsamo et mirra multo cum aqua rosea ad quantitatem unius cocliaris et bibit et sic per illos septem dies fecit nihil aliud comedens nec bibens. Et factum est corpus eius pulcherrimum et virentius quam ante tempus quo commune deficiebat sic quod non poterat se movere in lecto. penultima ergo die ante quam moreretur [illegible] uxorem suam et venerabilem episcopum dominum hieronimum et alios milites parentes et amicos quos bonos iudicabat. Ex nunc scio sanctus quod rex bucar cum hoc virtute illa [illegible] et circumdabit civitatem cum sua potestate magna [illegible] ergo que vos habetis facere ut vincatis sunt hec. Primo post quam fuero mortuus [illegible] meum quod sanctus inveniscatis [illegible] laudetur deus et confitetur dic que est [illegible] et lavato corpore abstergatur bene et ungens ipsum totum caput et os pedes et omnia alia membra cum balsamo et mirra quod super sunt in his vasculis argenteis et nullus sit ausus propter mortem meam clamare nec ostendere dolorem ne forte sarraceni sentiant mortem meam et cum venerit dies ut appropinquat cum ti rex bucar precepitis quod omnes gentes ascendant super muros et quod sonent tubas et tympana et faciant maiores letitias que poterint fieri per homines et cum fuerit dies quo volueritis ire cum corpore meo in castellas facietis quod egrediantur omnes gentes secretissime sic quod non intelligant sarraceni qui sunt in suburbiis et propterea omnes generaliter [illegible] bestias cum omnibus aliis [illegible] que sunt valentes sic quod non remaneat ibi aliquid quod sit alicuius valoris et cum factum fuerit precipietis insellare equum meum babieca et armabitur bene corpus vero meum cum [illegible] optime et ponetis me super equum taliter quod non possim cadere. ponetis etiam in manu mea ensem meam tyson et erit semper apud me episcopus dominus hieronimus et gil [illegible] ad dexteram et alius ad sinistram qui dirigunt equum meum. et vos petre bermudez portabis vexillum meum sicut consuevistis vos vero alvarez [illegible] dinabitis acies et ite ad bellandum cum rege bucar [illegible] habebitis victoriam me existente mortuo sic est mihi deus concessit. Sequenti vero die facto testamento suo bona terrarum

recepit corpus dominicū de manu episcopi [illegible] pcioso redemisti secundum verbum tuum. dñe ihesu xpe cuius est omnis potestas et cuius sunt omnia regna in eo super omnes gentes et omnia sunt ad preceptum tuum. Ideo dñe peto hanc misericordiā ut anima sit ubi est finis sine fine. Quibus dictis verbis Cid tradidit animā in manib⁹ creatoris. Post tres aūt dies mortis eius applicuit rex bucar cum potestate sua super valentiam et secū fuerunt .xxxvi. reges. xv. milia sicut narrat analfacar hystoriographus sarracenorum et bellabāt continue pro civitatem quamuis poterant. et illi de civitate defendebāt civitatē cum magna lenitate sicut eis preceperat Cid quo viuente per nouē dies quia xpiani pparabant omnia sua ad recedendum in castellā sicut pceperat eis gloriosus Cid. Bucar vero rex videns q Cid tanto tempore non egrediebatur ad eos cogitauit q nō erat ausus exire. Et ideo volebat facere machinas ad capiendum viribus civitatē. Sed die duodecima omnibus pparatis et posito ipsi⁹ corpore Cid in equo suo sicut mandauerat tali disposiciōe q videbatur viuus hora media noctis aperta est vnica porta civitatis que tendit versus castellam et ordinatis acieb⁹ cū omnibus oneribus exierunt secretissime et in magno silentio sic q videbatur q nō essent ibi .xx. milites inuenerunt subito in sarracenos qui invenientes eos inermes nec poterant pre cōfusione magna ordinare seipsos. Et videbatur regi bucar et illis .xxxvi. regib⁹ q veniebant ex parte xpianorū super eos ultra sexaginta milia militum qui erant albiores niue et ante eos viderunt virum militem super equum album sedentem in manu sua sinistra gestantem vexillū albū et in manu dextera ensem qui videbatur sicut ignis. Videntes ergo bucar et reges predicti ardorem magnum [illegible] illi timuerunt valde et dederunt terga fugientes usque ad mare. xpiani aūt insequentes eos occidendo et vulnerando peruenerūt usque ad mare et tanta [illegible] tur in navibus q scdm hystoriam viginti milia [illegible] fuerunt ibi mortui et decē mi[illegible] sarracenorum suffocata. Rex vero bucar cum [illegible] velis naui q amplius fuit [illegible].

ciuitatē vacuam a habitatoribus venerūt sunt ad tentoria et expoliauerunt campos ubi innumeras diuitias inuenerūt receperunt eas quas portare potuerant relictis ibi pluribus aliis sine numero. et sic venerunt cū corpore ipsius Cid [illegible] et sepelierunt sicut ipse preceperat in sancto petro de cardeña. Sarraceni vero qui erant in [illegible] videntes q omnes christiani recesserant a ciuitate et nihil dimiserant in eadē ingredientes iterum populaverunt eam. Fuit autem predictus [illegible] Cid dñs [illegible] quinque annis. Rex aūt alfonsus sext⁹ [illegible] Cid [illegible] habuerat mortuus et quō [illegible] batur in equo suo [illegible] ac si esset viuus venit personaliter ad sanctū petrum de cardeña recedens de toleto et honorauit eū in sepultura sua in qua etiā fuerunt infantes arragonie et nauarre cum suis uxorib⁹ que filie fuerunt ipsius Cid. Predict⁹ vero rex alfonsus sextus bene regnauit .xliij. annos et septem mensibus et percepto sacramento feliciter migrauit ad dñm anno dñi Millesimo [illegible]. Jacet sepultus in monasterio sancti facundi in cu⁹ medio ex medio lapidū que erant ante altare sancti ysidori in civitate legionensi: triduo [illegible] emanauit aqua. quod fuit signū lachrymarū regni ppter damna secuta post eius mortem. Ipse non reliquit filium heredem. Veruntamen quia ipse dederat filiam suam dominā [illegible] ierusalem in passagio supradicto quē baptizauit in iordane et ideo vocauit eū alfonsum iordan. Ideo iste post multa dāna que [illegible] gem et post factus est imperator.

Vicit sarracenos et occidit rex alfonsus arragonie qui spoliauit ecclesias.

Cum [illegible] bella inter sarracenos et xpianos accidit post mortem regis predicti alfonsi paruo elapso tempore. Tunc enim rege arragonie alfonso cum esset cum exercitu suo in regno castelle facta concordia et pax inter eum et regem alfonsum paruulum [illegible]

quod in regno suo tenebat. [illegible] est quod [illegible] sarracenos [illegible] aragonie qui [illegible] ut [illegible] illos et [illegible] in [illegible] regem [illegible] et bellauit cum illis [illegible]. Sed quia [illegible] erat victus, ibi victus fuit a sarracenis et mortuus. [illegible] quod non fuit [illegible] sed [illegible] per [illegible] peregrinum [illegible]. Et [illegible] quod [illegible] et plures [illegible] in bello [illegible] regem [illegible]

Vincunt christiani [illegible] et capiunt [illegible]

Centesimum [illegible] bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo centesimo quadragesimo sexto. Tunc cum ludouicus rex francorum audiuisset ciuitatem edisse captam fuisse a [illegible] zelo fidei [illegible] mesopotamie [illegible] ab Eugenio papa .iij. apud [illegible] cruce signatus est cum principibus peregrinantibus [illegible] Millesimo centesimo quadragesimo septimo. Sanctus Bernardus [illegible] regem apud [illegible] constituto [illegible] principibus [illegible] crucis [illegible] et socij peregrinationis [illegible] de anglia flandria et de lothoringia [illegible] .ij. [illegible] cum [illegible] .iiij. [illegible] obsidionem ceperunt [illegible] et [illegible] christiani [illegible] rex cum [illegible] multitudine peregrinantium [illegible] Rex vero francorum ludouicus [illegible] peregrinationes et [illegible] ab imperatore [illegible] Anno millesimo centesimo [illegible] [illegible] et [illegible] ceteris [illegible] multos

[illegible] et [illegible] christiani et capiunt [illegible] per imperatorem hyspanie [illegible]

Centesimum decimumquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo centesimo [illegible] Tunc supradictus rex alfonsus [illegible] rex [illegible] castelle et [illegible] regis alfonsi qui [illegible] est [illegible] in tota hyspania [illegible] factus fuit imperator et coronatus in ciuitate legionensi [illegible] imperator hyspanie. Postquam ergo regnum aragonie castelle et legionis [illegible] et omnes reges sarracenorum hyspanie sibi obedirent tamquam vasalli remanserunt [illegible] congregauerunt [illegible] aliquid non seruantes [illegible] quod cum cognouerunt sarraceni [illegible] congregati sunt et venerunt [illegible] ut facerent [illegible] alfonsum [illegible] Sed cum hec a sarracenis agerentur apparuit sanctus ysidorus in visione predicto imperatori confortans eum et dicens. [illegible] bellum [illegible] venient et ego veniam in adiutorium tuum. Hoc ergo [illegible] sol [illegible] super terram [illegible] imperator alfonsus cum suo exercitu ad bellandum. Venerunt ergo [illegible] ad locum belli [illegible] et [illegible] bellum ac [illegible] parte plurimi ceciderunt. Rex [illegible] filius imperatoris [illegible] in illo bello et vidit [illegible] ysidorum [illegible] in bello ex parte [illegible] confortantes milites [illegible] victoriam obtinere. Cum

ergo cognouerunt christiani beatum ysidorum bellare cum eis et per eos confortati sunt nimis. Sed et saraceni pusillanimes effecti non potentes sustinere bellum terga sunt dare coacti. christiani autem videntes eos fugientes secuti sunt eos et mortui sunt omnes qui venerant in adiutorium baeze. Videntes autem saraceni qui erant intra villam quod non poterant resistere imperatori alfonso apertis ianuis ciuitatis receperunt eum omnia fortalicia sibi submittentes et propter miraculum quod in illo bello fecit beatus ysidorus statim imperator virtuosus fecit edificari ecclesiam [illegible] sub [illegible] uenta canonicorum regularium dans bonis hec omnibus necessariis tam in ornamentis quam in calicibus vestimentis et libris quam etiam in possessionibus et hereditatibus sicut necessarium eis erat.

Quomodo christiani et capitur ciuitas almerie per imperatorem alfonsum septimum.

Centesimumdecimumquintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimo [illegible] anno. Iam predictus imperator capta bacia conuocatis et associatis militibus suis cum eodem exercitu venit super almeriam. Est autem ciuitas in litore maris mediterranei et in terminis granate. Fixis ergo tentoriis super eandem ciuitatem cum aliquibus diebus in obsidione permansisset venerunt in eius auxilium. Comes raymundus barchinonensis. et ianuensis cum classe sua per mare. Qui fideliter adiuuantes imperatorem habita victoria cepit almeriam. omnem autem predam ciuitatis et terminorum eius dedit imperator alfonsus ianuensibus et inter spolia inuentum est vas lapideum preciosi valoris [illegible]. Ianuenses [illegible] imperatorem quod daret eis illud vas et quod omnia alia distribueret aliis quibus vellet. quia ipsi cum illo vase essent contenti. placuit autem imperatori et concessit eis vas quod et ipsi vsque in hodiernum diem pro magno iocali obseruant sicut audiui vocantes illud vas sanctum graale. Alia autem spolia dedit raymundo comiti barchinone. Capta ergo ciuitate et relicta in securitate vt decebat reuersus est in castellam et cum inter

per viam informatus est quod laborabat infirmitate [illegible] et cum veniret ad locum qui dicitur [illegible] quandam arborem que dicitur [illegible] magna [illegible] de equo descendens sub eadem arbore [illegible] percepto sacramento et facto testamento feliciter migrauit ad dominum. [illegible] imperator [illegible]. Unde legitur in sua cronica quod cum quidam agricola de regno galicie conquereretur eidem quod infans quidam in suo loco acceperat iniuste bona sua statim misit literas suas illi infanti quod restitueret ei bona sua [illegible]. Iterum redijt predictus agricola ad imperatorem [illegible] imperator secretissime cum duobus aut tribus comitibus recessit a ciuitate toleti et velocissime itinerauit quousque peruenit ad locum. facta ergo diligenti inquisitione secrete cum habitatoribus loci illius venit ad domum infantis et precepit quod vocaretur [illegible] et quod erat ad portam imperator qui eum vocabat. Ille autem non modicum territus de [illegible] captus est et interrogatus ab imperatore de illa iniuria et quare literas suas non impleuerat obmutuit. Quare continuo mandauit ipsum suspendi in porta domus sue et reuersus est imperator in ciuitatem toleti.

Iste autem imperator reliquit duos filios quorum primogenitus vocabatur sancius alius vero fernandus. Primo dedit regnum castelle. Secundo autem regnum legionis. Sepultus est autem in ecclesia maiori ciuitatis toletane regnauit et imperauit .l. annis et successit ei in regno filius sancius quintus rex castelle qui [illegible] me gubernabat quod vocatus fuit a populo rex sancius desideratus. regnauit solum anno uno [illegible] apud imperatorem patrem suum et successit ei in regno filius eius alfonsus octauus, vel nonus rex castelle. Qui incepit regnare cum esset paruulus. scilicet annorum .iiij. et orta est dissensio magna inter milites castelle propter eorum interesse quia scilicet eum haberet in potestate sua [illegible] quousque esset annorum .xv. annorum propter quod plurima damna in regno euenerunt vsque ad predictum tempus receptio premijs tyrannorum iussu dei iudi

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] disposuit venire super autiores, vodera que tunc edificabatur a rege fernando legionis fratre regis alfonsi predicti. Erat n. loc⁹ ad huc sine muro et ideo leuiter expectabat eum expoliare. Apparuit ergo in visione beatus ysidorus sacrosc ecclesie sue vigilanti in fa[...] eruns et ostendit ei aduentum [...] [illegible] et [illegible] velociter et nūciaret regi legionis fer[n]ando. [illegible] hec omnia. Rex autē gratias agens deo cō[n]gregauit exercitum suum et venit velocius quo potuit ad succurrendum christianis ci[...] [...] vodera que iam obsessa erat a sarra[c]enis et cū non haberent muros cooperū[n]tur vim q̄ fecerūt cum⁹ et quadrigas et va[s]a magna vinaria et de lectis ligne ac ci[b]alia que habere potuerūt et posuerunt circū quaq[ue] loco muri quousq[ue] veniret rex ferna[n]dus. Venit ergo ad locum predictus rex fernandus qui iam q̄ fuerat victor et cōfidens in dño ex diuina reuelatione beati ysidori [illegible] et [illegible] multitudo morti omnium sarracenorū q̄ non erat qui eos dinu[...]merare posset, aliqui autē euaserunt p[er] fugā. Alij vero vero capti viui sunt tradi[ti]. Et tunc munita fuit autiores vodera et reuersus est rex fernādus cū letitia et honore. Post mortem huius regis fernādi legionis succ[ess]it ei in regno eodē filius eius alfōsus q[ui] in senectute sua habuit bellū magnū cū al[...]

[illegible] Sed ipse cum paucis quos ad manum potuit habere de longo [illegible] [...]stra dicantur fide dulgue. Et ideo illi p[ro]p[ter] hoc vituperium non venerūt ad bellum. Cū ergo predictus rex alfons⁹ cōmunis esset in loco de alarchos [illegible] preparando, ecce superuenit miramomolim cum potestate magna sarracenorū quorum non erat numerus et cum rex alfonsus esset magni cor[...]dis irruit in sarracenos et commissum est durum bellū. Et voluit deus q[uod] xp̄iani exirent ex illo bello cum honore cū non essent vici[...] cum, nec tradiderant dño suo auxilium. [illegible] [...]lo vulneratus et extractus a suis violenter quia ipse voluit ibi mori et cognouit rex al[...]fonsus q[uod] hec ei acciderant propter crudelitatem quam ipse fecerat contra deum sicut et reges [illegible] de suo honorem seruire deo intelligerent [illegible]

[illegible]

multum profuit quia sermone deo tamen [illegible] liquid postmodum egit [illegible] non gloriose [illegible] [illegible]

Tenuerunt sarraceni et perdidit civitas sancta hierusalem et plures alie civitates et loca

Centesimum decimum octavum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimocentesimo. lxxxvij. tempore federici imperatoris et urbani pape. iij. Post enim ierosolimitanam per christianos valde fuerat dilatatum post multa bella et gloriosas victorias de sarracenis in quibus semper pauci de pluribus triumphabant sicut habetur cathalogo regum terre sancte postquam habita fuit a christianis [illegible] Godefridus de bullion. Primus qui ibi principatum tenuit anno uno cum paucis principibus [illegible] innumera multitudine in prelio superavit. Rex baldouinus qui ei successit primus [illegible] in hierusalem hic cum [illegible] septingentis militibus et [illegible] peditibus principem militie caliphe egypti qui secum .xx. milia equitum et .xxx. milia peditum adduxerat superavit ubi predictum principem cum quinque milibus sarracenis interfecit alii autem per fugam evaserunt. Et iterum cum quingentis equitibus et duobus milibus peditum prelio [illegible] ascalonitarum venientem cum innumera multitudine devicit et ex eis .iiij. milibus aliis in fugam conversis regnavit annos .xviij. Et successit ei alius baldouinus de burgo qui in primo regni sui anno cum septingentis equitibus cum gazio principe turcorum [illegible] qui secum innumeram multitudinem turchorum habebat bellavit et devicit eum .iiij. milibus [illegible] cum reliquis vero sarracenis ille evasit. Aliud autem bellum habuit cum rege damascenorum cuius exercitus erat .xv. milium equitum ipse vero baldouinus habebat mille .c. equitum et duo milia peditum hunc etiam devicit duobus milibus sarracenis occisis pluribus captivatis. Alii autem cum principe suo terga dederunt. de christianis autem ceciderunt .xxiiij. Reges etiam ascalonitarum qui cum multitudine egyptiorum venerat in bello cum suis paucis prostravit. Item doloquinum damascenorum regem qui venerat cum exercitu suo magno in bello. Quartus contrivit duobus milibus ex hostibus interemptis. de christianis vero ceciderunt [illegible] lxxx. Hic baldouinus regnavit .xiij. annos et successit ei in regno gener eius fulco comes. hic cum paucis militibus suis contra innumeram turchorum multitudinem que de persida exiverat triumphavit duobus milibus interemptis et multis aliis in captivitatem [illegible] regnavit .xi. annis. Successit ei in regno baldouinus primogenitus eius filius qui nono regni sui anno quosdam nobiles turchorum satrapas cum universo exercitu suo [illegible] cum paucis [illegible] in prelio superavit interfectis ex eis quinque milibus reliquis cum ignominia et confusione fugientibus. In .xv. etiam regni sui anno cum principe damasci noradino congrediens fugavit noradinum cum parte exercitus sui reliquis interemptis rex victor campum obtinuit regnavit .xxiiij. annos sine libero: et successit ei in regno frater eius Almaricus. Hic primo regni sui anno [illegible] egypti cum [illegible] principe militie egyptiorum congreditur et facta magna strage hostium cum paucis [illegible] victoriam obtinuit. In secundo autem prelio habens secum .ccc.lx. milites pugnavit cum principe soldani damasci qui secum ducebat .xij. milia turchorum. Arabum autem [illegible] interficit ex hostibus mille quingentos de christianis vero centum ceciderunt regnavit annos .xii. et successit ei in regno baldouinus filius eius. Hic primo iudicio lepra percussus regnum [illegible] rexit qui anno .ij. sui regni cum .ccc.lxxv. equitibus [illegible] ascalone occurrens saladino qui cum .xxvi. milibus equitum veniebat superavit ipso saladino cum parte exercitus fugiente aliis [illegible] aliis [illegible]. De christianis [illegible] .iiij. [illegible] In alio autem prelio circa tyberiadem cum septingentis equitibus occurrens saladino qui .xx. milia equitum secum habere [illegible] ipsum superavit mille hostibus interemptis. de christianis vero paucissimi ceciderunt. Non autem predictus rex propter eius egritudinem uxorem ducere voluisset duas sorores quas habebat sibillam primo genitam [illegible] nobilibus genere uxorem dedit sibillam [illegible] bernardo de longa spana marchio

[illegible] ciuitate [illegible] vero [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] bernardo et [illegible] quondam [illegible] [illegible] baldeuinus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tripolitani comitatum guidō fidelissimo [illegible] eo quod infirmitate manū grauabatur totius regni [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] procurationē et admi[illegible] [illegible]. Et cum rex [illegible] regnis [illegible] nepotem suū paruulum baldeuinū regem [illegible] fecit et tam ipsius quam regni [illegible] [illegible] [illegible] comiti sic. nō multo aūt tempore. p[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ingressio minore etiam baldeuino de[illegible] functo pretact[illegible] guido [illegible] uxore sua si[illegible] bilia ad quā regnū iure hereditario pertine[illegible] bat sublimatus est in regem nō requisito as[illegible] sensu comitis tripolitani qui tot[illegible] regni tūc procurator erat. Unde valde indignatus p[illegible] [illegible] cum ipse ad regnum aspiraret absque regis consensu cū quo [illegible] et [illegible] [illegible] cum saladino [illegible] fecit et ut maiorem in regno et cōtra ipsum regem defensionem haberet et nocendi [illegible] [illegible] dūa tyberiadis et tot[illegible] galee matrimonium contraxit. Unde factum est in regno periculosa et perniciosa discordia quibusdam co[illegible] miti fauentibus aliis regibus adherentib[illegible] quā diuisionē cum saladinus cognouit co[illegible] gitans quod immēso foramine discordie fac[illegible] li pateret insidiantib[illegible] ingressio ex omnib[illegible] sibi subiectis regionib[illegible] multitudinem pugnatorum congregauit ex egypto arabia et meso[illegible] potamia tam equites quam pedites contra chri[illegible] stianos [illegible] [illegible] [illegible] equitum exceptis peditib[illegible] in comitatu suo secum traiecit et per[illegible] [illegible] [illegible] suos de[illegible] cem milia electorum militum qui per terram comitis tripolitani [illegible] [illegible] cū fere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] usque ad suburbia accon transierūt ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] possent aut [illegible] vel captiuos tenere nec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod magister militie tēpli cū fratrib[illegible] suis plus quam .lx. in[illegible] [illegible] [illegible] cū magistro hospitalis. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fratrib[illegible] interfecti sunt ab eis iuxta casale [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] habebat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] paucis fuga elapsis. magistro vero hospitalis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] reportarūt victoriam. Ex quo facto animosiores facti [illegible] mense Julio se[illegible] quenti omnibus viris suis in vno cōgregatis regni christianorū ex parte [illegible] [illegible] [illegible] tyberiadem obsederūt. Jam cui co[illegible] mes tripolitanus [illegible] erat [illegible] a sarrac[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] eo quod imponere[illegible] tur sibi quod cōtra regem et regnum mala plurima machinās sarracenis cōfederatus fuisset. [illegible] igitur predictā ciuitatem cōtra sarra[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] guido rex ierosolimitanus et raymun[illegible] dus comes tripolitanus cum omnibus se[illegible] re totius regni nobilibus cū equitib[illegible] et pe[illegible] ditibus quotquot habere potuerūt [illegible] auxilio dei destituti saladino et suos occur[illegible] rentes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de multitudine [illegible] quidem [illegible] plus quam de diuino auxilio cōfidentes. [illegible] mo etiam [illegible] [illegible] et terram sanctam christianam tot milites in vno prelio cōgrega[illegible] re nequiuerūt. Erant enim mille ducenti mi[illegible] lites loricati pedites autem cum armis et ar[illegible] cub[illegible] et balistis circiter .xx. milia in [illegible] ex[illegible] peditiōe inter [illegible] [illegible]. Die aūt sequenti [illegible] [illegible] [illegible] exercitus versus obsessam ciuitatem leniter progrederetur copiosa equitum multitudo exercitus saladini a dextris et a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sagittis et spiculis [illegible] equos quam equites [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aquosis exercitumque christianorum castra locare et tentoria figere coegit quod prodeunt [illegible] Saladinus sequenti die plus quam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cibum ordinatis [illegible] militarē [illegible] planum [illegible] christianorum tam equitib[illegible] quam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hostiliter occurrit. Erant aūt dies feruentes valde. Mense aūt iulio .iiij. nonas eiusdem in festo translatiōnis sancti martini anno in[illegible] carnatiōnis domini supradicto. s. Millesimo centesimo octuagesimo septimo tradidit do[illegible] minus populum christianorum infinitis pec[illegible]

anis eorum congerendo in montibus imperium a deo quod xpiani subito terga vertentes ab omnibus fere omnes a maximo usque ad minimum trucidati sunt vel in captiuitate ducti in tantam enim formidinem et pusillanimitatem humiliauit eos dominus quod unus ex hostibus victos mille persequebatur et xpianus et quidam arma sua proiicientes in montibus immanique se gratia tradebant facta autem magna strage eorum. Guido enim rex hierusalem et magister milicie templi cum multis aliis tam maioribus quam minoribus ordinis in captiuitate detentus obierunt absque formidine ante faciem subsequentis ut sic crucis vexillo et audientibus signum dei videbatur ostensum agnoscerent et diuine protectionis clypeum ab ipsis recessisse non habuerunt. Lignum salutifere crucis quod me illo tenebroso secum in prelio detulerunt lamentabili in fortunio amiserunt et post paucos dies Saladinus ille tirannus crudelis non solum ciuitates plures ac alia loca regni sed et ciuitatem sanctam [illegible] tota causa fuit. quia ut dicitur tota terra erat facinoribus plena et raro erat in monasterio et raro in seculo que non moribus vel luxurie vel auaricie infecta [illegible] dei etiam operum predictas [illegible] tuos. Cum supradictus urbanus papa tercius audiuit captam esse hierusalem ob nimium cordis pre dolore post modicum obijt

Vicesimum octauum [illegible] ad terram sanctam sine consilio aonte sima capel [illegible] accon,

Centesimum decimum nonum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo c. octuagesimonono. Tempore clementis pape tercij [illegible] rumore lamentabili de terra sancta plenius [illegible] signo hierosolymitano [illegible] fuerunt videlicet philippus rex francorum et henricus rex anglorum et fridericus octuagesimusoctauus Imperator et guillermus rex sicilie qui iter marinis liberum fecit et a piratis et tiranis per marginatus classis sue [illegible]. sic ergo ingentis commotis partium diuersarum gentium per mare et per terras periculis transmarinas [illegible] et pisani [illegible] cum magno de ytalia ag-

mine tyrum appulsi sunt. fridericus imperator [illegible] cum exercitu [illegible] infinita. de frisia vero et dacia naues. l. de flandrijs quoque viginti sepcem. de francia etiam campania quamplures illustres milites nobiles gloriosi [illegible] multa meminit nec refert hystoria tantam motionem populorum. Philippus et Richardus francie et anglie reges apud messanam vix appulsi non valentes progredi ibidem hyemarunt ad quos Abbas Joachim veniens vocatus ab eis de calabria siscitatus de futuro respondit quod mare quidem transirent sed parum proficerent nec dum aduenisse tempora [illegible] hierusalem quod et ita contigit Nam solum accon ciuitatem [illegible] fere biennio quam [illegible] obsiderent fuit capta per reges predictos ubi philippus rex francie fuit infirmus et ideo apparatu suo duci burgundie cum multis relictis partibus transmarinis. Imperator vero ad quosdam locorum angustias adueniens repente multitudinem [illegible] cum quibus bellando [illegible] post quam flumen quoddam transiens mergitur et vix extractus paulo post moritur fuit quidem vir magnanimus qui post karolum magnum in gestorum magnificencia parem non habuit cuius exercitus [illegible] ubi [illegible] [illegible] de tanto exercitu pauci [illegible].
Richardus anglie rex post multa naufragia redeunte per [illegible] transire [illegible] a duce captus tradita imperatori a quo [illegible] exactione maxima redditur suo regno.

Vicesimum nonum [illegible] pompino. lxx. militibus saracenorum.

Centesimum vicesimum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo [illegible] tempore honorij pape tercij [illegible] exercitus accon cum regibus hierusalem in regem hungarie et ducibus [illegible] quamplurimis et germanis [illegible] [illegible] egyptum applicantes damyatam ceperunt [illegible] quod sanc [illegible] cardinali [illegible]

[illegible] per annū a christianis [illegible] [illegible] et [illegible] in pace [illegible] tempore ut [illegible] papa [illegible] pater multis tributum regum [illegible]

Vincunt christiani perempcio .c. milibus saracenorū per regem alfonsum octavum in navibus tholose.

[illegible] .c. primū bellū inter saracenos et christianos accidit anno dñi millesimoducentesimoduodecimo. Cum predictus rex alfonsus .viii. nepos imperatoris cum regnasset quinquaginta annos videns dampna que saraceni. patriis inferebant christianos nec tradens oblivioni quando fuerat victus ab illo miramamolino africano supradicto consilio habito cum magnatibus regni sui. diffinitum fuit quod melius erat quod poneret se in fortuna belli quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] quod [illegible] [illegible] regis predicti filium misit ad papā pro auxilio vel succursum haberet pater suus contra saracenos qui loca eius ceperant et insuper multos [illegible] [illegible] ad destruendum regnū. papa autem videns quod erat iusta peticio concessit et mandavit quod predicaretur per omnia regna christianorum per annū [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod per christianos et [illegible] quod eius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] rex alfonsus exercitum suum et [illegible] [illegible] terram saracenorum et cepit tunc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad terrā suam propter asperitatem hyemis. Et tunc in mense februarij cum esset in [illegible] [illegible] mortuus est filius eius infans ferrandus de quo valde doluit quia [illegible] [illegible] filios haberet et sepultus est in monasterio monialium [illegible] burgen. quod dicitur las huelgas. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] rex alfonsus .viii. et [illegible] [illegible] omnibus [illegible] Cum ergo tempus [illegible] veniret quo solent reges ad bella procedere [illegible] gregatis exercitibus suis venit ad civitatem tolleti ubi invenit multas gentes erant signatas diversarum nationum et linguarum et [illegible] accessit ibidem rex petrus arragonie cū toto exercitu potentissimo fuerunt autem multe gentes regni francorum venerunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] regnorum suorum gentes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et precipit rex alfonsus quod computarent omnes gentes que venerūt extra regnum suū et inventa sunt .x. milia equitum .c. milia peditum et [illegible] est [illegible] rex alfonsus cum omnibus capitaneis et principibus [illegible] [illegible] et dedit eis omnia necessaria [illegible] [illegible] [illegible] de eo [illegible] sibi quod vel vincerent bellum vel morerentur cum eo. Dato ergo solido illis quibus dandum erat [illegible] [illegible] plurimis arma non habentibus. et bestijs plurimis ad portandum necessaria [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est ergo alfonsus rex cum exercitibus suis a tholeto die lune .xx. mensis Junij et appropinquantes ad terrā saracenorum ceperunt [illegible] [illegible] et calatravam veterē. Et [illegible] appropinquant ibidem rex [illegible] [illegible] [illegible] toto exercitu [illegible] fuit et inde [illegible] venerunt ad locum qui dicitur guadalbura qui est sub monte [illegible] et inde [illegible] ad locū qui dicitur laloza ex quo loco viderunt tentorium ipsius miramamolini quod erat totū coloris rubei saraceni autem ceperunt totum illum transitū. et ideo christiani non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] propter asperitatem et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in consilio quid super hoc agere deberent et apparuit eis angelus dñi sub forma pastoris qui dixit regi alfōso quod ipse ostēderet eis viam per quā secure possent transire et insuper pascua virentia et fontes delectabilissimos ad bibendū et sic factum est. Venerūt ergo per viā quā eis ostendit et invenerūt in altitudine illa quā ascenderūt planiciā magnā [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] autē amplius videri nō potuerūt et quo [illegible] cognoverunt illū fuisse angelum dñi. et cum [illegible] cognovissent saraceni quod christiani transiret ad predictā locū doluerunt valde. Fixis ergo christiani tentorijs suis in loco unde poterāt videre saracenos et castra manserūt ibi [illegible]

Surgite ergo dei armandi et me ad bellum qua voce ab omnibus audita confessione facta minime percipite ergo salutaribus sacramentum. Cum venit lux diei, armat exercitus dñi armatus et ordinatus [illegible] aciem suam. Erat autem exercitus eorum in magnitudine multa equitum peditum vero nõ erat numerus quia nõ remansit aliquod regnum [illegible] de quo non haberent auxiliatores inter quos erant multi reges et principes et ubi erat tentorium praedicti miramamolini. Ille miramamolim fecit fieri circulum magnum quem catenis constrinxit undique ex hominibus armatis ... ad eum ne aliquo modo fugere possent quorum numerus erat ultra centum milia saracenorum nigrorum qui omnes habebant a tergo enses et lanceas et infra circulum illum erant multi reges et alii magni dñi quasi viginti milia ad servandum miramamolim. Infra erant etiam sagittarii innumeri et multitudo arcuum quae plenae erant sagittis. Circa circulum vero praedictum erant tot acies terribiles ordinate quod pavor erat ad videndum et tanta videbatur multitudo quod nullus poterat numerum extimare. In medio vero totius multitudinis erat praedictus miramamolim armatus et indutus [illegible] alias inconsutilis tenens ensem ad collum et librum alcoram ante se. Cum ergo reges christiani incepissent movere se contra inimicos christianis subito apparuit in celo crux pulcherrima in celo multorum et mirabilium colorum quam omnes christiani viderunt ut narrat in cronica sua rodericus archiepiscopus propter quod magnum omnes christiani fuerunt animati confortati et irruerunt viriliter et audacissime in saracenos et factum est praelium magnum. Die tandem dñica quae fuit .xvi. dies Junij et post plurimas caedes saracenorum constrictus est circulus ex multiplici parte et victi sunt saraceni. Miramamolim vero cum paucis evasit. Sequuti sunt christiani tota die et tota nocte saracenos fugientes occidentes et vulnerantes eos et reversi sunt in locum belli qui dicitur vulgariter las navas de tholosa. Inventa sunt mortui saracenorum [illegible] milia. De christianis vero solum [illegible] in campo cum toto exercitu suo octo diebus expoliantes campum et tantam multitudinem auri et argenti ibi invenerunt quod vix poterant sufficere ad

colligendum. ut videret rex alfonsus. In illis autem quattuor diebus nihil aliud combustum est pro aliquo praeparandis in toto exercitu nisi [illegible] sed nec tertiam partem comburere potuerunt et dedit rex alfonsus regi aragonum tentorium illius miramamolini et praecepit dono dño viscaye quod divideret campum qui in hunc modum divisit dicens. Domine ecce divitias quas nos et vos milites vestri habere debemus huius belli miramamolini eo modo quo sunt intra circulum omnes sunt reges aragonum et reges navarre. Vobis autem dñe honorem belli de qua vos habere debetis. Alii vero gentes gaudeant de his quae habuerunt quod verbum placuit omnibus regibus et processerunt inde atque levias magnas et ceperunt castrum de bilches et ferrabanos et castrum quod dicitur las navas de tholosa. Et inde venerunt baccios et [illegible]. Progredientes vero ultra venerunt in civitatem ubetensem quae plena erat saracenis. Se gentibus ultra .lx. milia et obsederunt civitatem et brevi spacio capta est civitas sic quod nullus saracenus evasit qui fuerat mortuus vel captivus ubi etiam plurimas divitias invenerunt et destruxerunt civitatem usque ad fundamentum. Quo facto reges aragonum et navarre propter infirmitates varias exercitus [illegible] felici expeditione in regna sua sunt reversi. Rex vero alfonsus cum magna laetitia et honore reversus est toletum ubi magnifice receperunt eum et milites suos et [illegible]. Iste magnificus et virtuosus rex alfonsus .viij. post plurima bella et gloriosas victorias cum iret ut se videret cum rege alfonso legionensi infirmatus est in quodam loco prope arevalum qui dicitur garsimuñoz ubi perceptis sacramentis et facto testamento feliciter migravit ad dominum anno .liij. regni sui et successit ei in regno filius eius henricus primus .viij. rex castellae. Iacet autem sepultus in supradicto monasterio monialium burgensium quod ipse construxerat. Regnavit autem rex henricus praedictus .iij. annis qui ambulans ludendo cum pueris suis in civitate palentina casu [illegible] quaedam tegula cecidit et percussit regem in capite de quo mortuus est et sepultus est in praedicto monasterio [illegible] et successit ei in regno rex fernandus filius regis alfonsi legionis et dñe berengarie filie

supradicti regis alfonsi nepotis imperatoris qui predictus rex barbaros nō relinquit. postea et in hoc rege fernando mortuo patri suo regi legionis cōiuncta sunt regna castelle et legionis pro semper.

Vincunt xpiani et capitur regnū maioricarum per regem Jacobū arragonie.

Centesimumnonagesimūsecūdum bellum inter saracenos et xpianos accidit anno dñi Millesimoducentesimo tricesimo tpe gregorij pape .ix. Tunc Jacobus rex arragonum congregato classe suo exercitu venit super maioricā et victis saracenis cepit maioricam et totū illud regnū.

Vincunt xpiani et capitur ciuitas valencie per regem Jacobum arragonie.

Centesimumnonagesimūtertium bellū inter saracenos et christianos accidit anno dñi Millesimoducentesimotricesimooctauo. Tunc Jacobus rex arragonum congregato exercitu suo venit super valenciam et obsedit et cepit eā pluribus bellis saracenorum deuictis.

Vincunt saraceni vastatis pluribus prouincijs.

Centesimūnonagesimūquartum bellū inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimū ducentesimum quadragesimūprimo tempore celestini quarti tunc tartari cum magno exercitu hungariā et polonā vtrāq3 armeniā russiam et alaniā vastant et vsq3 ad fines germanie peruenerunt. Cū aūt nemo eis resistere possit debellauerunt et victum est eis. Hic secundum quod ipsi petierunt et interpretibus suis fidelibus in ... nostri ... locutum est. Nam contra eos nec rex principes clerus et populus vires habebant et ideo in manibus eorum perierunt se ... et cum tartari se defenderent per regem hungarie timore perculsi fugerunt et multa milia hungarorum sunt occisa.

Vincunt xpiani cruce signati et capitur ciuitas damiata per regem francorum ludouicum.

Centesimumnonagesimūquintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimoducentesimoquadragesimonono tempore Innocentij quarti. Tunc rex francorum ludouicus qui postmodū fuit sanctus et canonizatus zelo fidei succēsus tribus fratribus suis cruce signatis et cōgregata magna classe nauigans per mare applicant portus apud vbi hyemant. In sequenti aūt vere venientes damiatā sicca pede saracenis in eorum defendentibus sibi terram sed bellantes eos viriliter cū baliste fugauerunt et terruit eos ita quod ciuitatem munitissimā liberā dimiserunt fugientes quam rex et sui intrantes in tranquillitate estatem et sequentem hyemem tenuerunt.

Vincunt saraceni et capiuntur rex francorum ludouicus cū fratribus suis.

Centesimumnonagesimūsextum bellū inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimoducentesimo quinquagesimo. Tunc predictus rex ludouicus cum exercitu suo contra soldanum babylonie egrediatur sequens predictum viā eis et caput fuit videlicet saracenis paratum eis co sed ... transitum perdidisset sed robertus frater regis suspicans quod eodem cursu victoria responderent primus in quadam aggressione villam occupat almosseram vbi multo certamine saracenis plurimos perimit christianos. Inter quos frater regis fuit perditus nec inuentus. Consequenter regis exercitus tamen fuit subiectus infirmitatibus quod eos et alij armis non vsi assumebantur ad exercitum et dominos custodias loco egrotantium hominum quod saraceni presentientes regem insequuntur et in quodam loco in perdicionem cum fratribus suis karolo et alfonso capiunt et alios plures interficiunt et plures retinent captiuos sed tractu habito cum soldano rex cum captiuis magna interuenientie pecunia liberatur et damyata redditur saracenis propter quam pecuniam soldanus fuit postea a suis interemptus vasallis et damiata tempore nec ad manus iterato peruenerunt christianorum. Rex vero ad acon rediens ibi vero quinquennio ille mansit in partibus multaque loca muniuit et captiuos plurimos redemit.

Quo tempore facta est subito crucis signatio puerorum illorum et pastorum in francia vsque ad numerum circiter .xx. milium dicentium se angelos vidisse et ad vindicandum regem missos esse. Inter quos aliqui magistri vocabantur ignorantes mortem eorum aliquem benedicentes maximorum conuenientes religiosos vero et clericos spoliantes interdum verberantes et interdum occidentes et nullus resistere fuit compescens malignantes. Sic ergo per legiones ad diuersos portus maris .s. marsiliam et brundusium peruenientes mortui et vacui redierunt sic quod in breui tempore vt fumus euanuerunt. Ferebatur autem quod vetulus de monte qui assassinorum dicitur a pueritia duos clericos fassamannos in carcere detinuerat nec vnquam eos dimittere voluit donec ab eis vt regni francie pueros sibi adducerent firmam promissionem accepit. Ab his ergo estimabantur benedicti pueri quibusdam falsis visionum rumoribus atque promissionibus ad se cruces signandos electi.

Vincunt christiani cruce signati et fugantur saraceni et tyranni de patrimonio ecclesie

Centesimumuicesimumseptimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimoducentesimo sexagesimooctauo tempore vrbani pape .iiij. Tunc manfredus tyrannus terram patrimonii ecclesie .s. regnum cecilie exercitum magnum saracenorum in eandem patrimonium introduxit. Sed predicatione pape vrbani quarti per crucem signatos victoriam reportauit et de patrimonio ecclesie ipsos fugauit. et tunc comitem karolum fratrem ludouici regis francie prefecit regnum cecilie. hic fuit pater sancti ludouici fratris nostri.

Vincunt christiani et capitur ciuitas murcie per regem Iacobum aragonie.

Centesimumuicesimumoctauum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimoducentesimosexagesimoquarto. Tunc iacobus rex aragonum congregato exercitu suo ciuitatem murcie saracenorum que regi castelle tributaria erat obsedit et expugnauit et cepit

Vincunt christiani occisa multitudine saracenorum per infantem alfonsum filium regis fernandi secundi.

Centesimumuicesimumnonum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimoducentesimosexagesimoseptimo. Tunc predictus rex fernandus secundus octauus rex castelle anno regni sui .xv. precepit filio suo infanti alfonso vt intraret et percurreret terram saracenorum qui cum exercitu suo destruxit terram ciuitatis cordubensis et cepit plonam et venit contra terram hyspalensem et gerensem et destruxit quicquid inuenit fixitque tentoria sua super ripam guadalete. Rex vero saracenorum abdebin cum hec sciuit conuocauit dammonibus totam terram et venit ad locum dictum posuitque regale suum inter villas et christianos statque septem acies in quarum qualibet admixtus erant mille equites. peditum vero non erat numerus. christiani vero etiam ordinauerunt acies suas et inuenti sunt mille equites et duo milia peditum. habebant autem secum quingentos saracenos quos captiuauerant hos statim decapitauerunt. commissum est ergo bellum asperrimum inter vtrosque et cum adiutorio altissimi et sancti apostoli iacobi qui apparuit christianis in bello victi fuerunt saraceni et tot fuerunt mortui ex eis quod non fuit numerus eorum estimatus.

Vincunt saraceni et capitur anthiochia per soldanum babylonie.

Centesimumtricesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini supradicto Millesimo.cc.sexagesimoseptimo. Tunc enim soldanus babylonie vastata armenia anthiochiam obsedit quam post aliquos dies captam occisis et captiuis viris et mulieribus in solitudinem redegit.

Vincunt christiani et capitur vbeda per regem fernandum secundum.

Centesimumtricesimumprimum bellum inter saracenos et christianos

accidit anno domini Millesimo.cc.lxix. Tunc predictus rex fernandus [illegible] rex castelle congregato exercitu suo obsedit [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] est cum honore in ciuitatem toleti.

Vincunt christiani et capitur carthago et efficitur tributarius rex Tunicii regno francorum

Centesimumnonagesimumsecundum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.cc.lxx. Tunc supradictus rex francorum ludouicus non territus laboribus preteritis et expensis de quibus supradictum est Iohanneque comite nivernensis philippus et petrus liberi eius parisiensis frater eius [illegible] et [illegible] comite theobaldus rex nauarre multisque [illegible] aliis cum pactione et [illegible] [illegible] venit ad mare.vi.kal. Iulii ab aquis mortuis [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] consilium ut regnum tunicii quod transfretantibus dabat [illegible] impedimentum primo [illegible] [illegible] post [illegible]. Eodemque mense circa festum beate marie magdalene ad portum carthaginis [illegible] [illegible] saracenis [illegible] [illegible] applicuerunt et ciuitatem ceperunt in instanti. ac castra [illegible] [illegible] posuerunt quam cum per menses obsidissent occasio [illegible] [illegible] infirmitas in exercitu [illegible] [illegible] [illegible] regis [illegible] [illegible]. Iohannes et post eum legatus cardinalis [illegible] [illegible] obierunt. Deinde benedictus rex ludouicus in vigilia sancti bartholomei obiit [illegible] [illegible] exercitus christianorum qui tunc non valebat hyemare in partibus transmarinis principes rege tunicii facto tributario regi [illegible] et christianis captiuis libere [illegible] et quod fidem christianam per predicatores et minores libere [illegible] predicaretur [illegible].

Vincunt christiani et capitur ciuitas cordubensis et plures alie ciuitates per regem fernandum secundum et [illegible] capiunt ad sanctum Iacobum.

Centesimumnonagesimumtertium bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.cc.xxxvi. Tunc rex predictus fernandus [illegible] [illegible] congregauit exercitum suum et venit super ciuitatem cordubensem obsedit eam et post multa bella data est sibi ciuitas et tunc

[illegible] rex fernandus [illegible] [illegible] ad ecclesiam sancti iacobi quas [illegible] [illegible] sicut supradictum fuit. Post hec cepit [illegible] et [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod rex granate [illegible] est eius [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] rex fernando [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible].

Vincunt saraceni et perditur [illegible] ciuitas

Centesimumnonagesimumquartum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.cc.lxxx. tempore Nicolai pape.iiii. qui primo fuerat generalis ordinis minorum. Tunc soldanus babilonie congregato magno saracenorum exercitu [illegible] ciuitatem obsedit et tandem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] christianis [illegible] [illegible] christianorum nomen [illegible] fuit in eadem.

Vincunt christiani et capitur ciuitas hyspalensis per regem fernandum secundum.

Centesimumnonagesimumquintum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.cc.xlviii. Tunc predictus rex fernandus secundus [illegible] rex castelle considerans quod ciuitas hyspalensis erat de principalibus [illegible] [illegible] [illegible] terre et maris [illegible] [illegible] magno [illegible] [illegible] habere illam. Vocato ergo raymundo bonifacio tunc almirante precepit sibi quod classem congregaret [illegible] [illegible] per mare quam posset [illegible] super ciuitatem hyspalensem, et factum est ita. Rex vero per terram cum exercitu magno venit et sic per mare et per terram obsessa est predicta ciuitas hyspalensis.xvi. mensibus in quibus fuerunt bella multa in aqua et in terra et effusus pluribus sanguis specialiter saracenorum sicut plenius continetur in generali hystoria hyspanie. Cum non valerent sustinere bella saraceni cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] rege fernando [illegible] [illegible] ciuitatem hyspalensem. [illegible] quod extraherent omnia bona sua. Intrauit autem predictam ciuitatem

victoriosus rex fernandus sedes in die sancti clementis anno domini Millesimo.cclxxx. Et post hec lucratus est villam que dicitur xerez delafrontera et medinam delalbohera et alcalam delos gonsales et bejer et colio et sant lucar de barrameda et archos et lebrijam et omnia alia usque ad mare octo annis stetit hic victoriosus rex fernandus in frontaria sarracenorum quod non venit in castellam et postquam lucratus fuit civitatem predictam yspalensem. ordinabat iam transire in affricam et multi reges affricani concordaverant se subdere sibi si transisset. sed infirmatus est in predicta civitate yspalensi. et sic videns se infirmum et declinantem ad mortem vocavit ad se filium suum infantem alfonsum primogenitum quem habuerat in uxore sua regina beatrice dixit ei. Ego dimitto tibi terram citra mare de lucratam vel tributariam et si tu sustinueris regnum sicut ego tibi dimitto eris tal' sicut ego et si plus acquisieris eris melior me. et si de hoc aliquid perdideris non eris talis sicut ego. Et data benedictione predicto filio suo alfonso facta confessione et ordinato testamento petivit corpus dominicum. Et factum est cum quidam religiosus intraret ad eum cum xpi sacratissimo corpore in manibus suis videns victoriosus rex precepit se expoliari vestibus regiis et induit se vestimentis parvi valoris descenditque de lecto in terram cum magna humilitate et gemitibus sic iacens super terram vertit quendam ligamen ad guttur suum et accepta cruce in manibus suis adoravit eam lacrimosis gemitibus et in dicendo verba magne fidei et devotionis. Quo facto petiit veniam ab omnibus circumstantibus et cum ore et pectore recepit corpus dominicum cum magna reverentia et dei timore. et cum redeuntis iterum esset in lecto mandavit sacerdotibus quod cantarent letaniam et te deum laudamus et sic tenens candelam accensam in manibus feliciter migravit ad dominum anno domini Millesimo.cc.lij. Regnavit.xxxv. annis et sepultus est honorifice in ecclesia maiori yspalensi. Et successit ei in regno ut dictum est filius eius alfonsus.x. qui fuit.x. rex castelle.

Vincunt xpiani et capiunt plura loca per regem [illegible].

Centesimumnonagesimumsextum bellum inter sarracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo.cc.lvii. Tunc predictus rex alfonsus.x. congregato exercitu suo venit in terram sarracenorum et obsedit predictam villam que dicitur tejada et cepit. post hec cepit villam almenatez. deinde cepit etiam in coliam et algaravias et gibraltar et buelnam et sepam et moram et alcalam et castrum mari et tarifam et sarium et lauble et edificavit de novo villam regalem. Regnum etiam murcie quod ob eius subiectione fuerat elevatum iterum sibi subiecit. Ipse etiam obsedit algeziram per terram et per mare multis diebus et [illegible] infante petro [illegible] tum et ii sunt decem' fuerunt quod soluta fuit classis maris per sarracenos ultramarinos. quidam quando advenerunt galeas et naves xpianorum esse vacuas propter infirmitates invalescentes erant fere omnes xpiani in terra cum infante petro. filius eius ergo invadentes sarraceni occiderunt paucos infirmos quos invenerunt in galeis et sic hoc in spacio soluta fuit classis xpianorum propter quod infans petrus cum exercitu suo habuit dimittere obsidionem cum per mare libere sarraceni intrarent iam provisiones in algeziram. Hic predictus rex alfonsus.x. fuit tante magnificentie quod venienti ad eum quadam imperatrix constantinopolitana ut eam adiuvaret ad redimendum maritum suum imperatorem quem captivum tenebat soldanus babylonie et erat precium.L. quintalia argenti eius precij duas partes tenebat imperatrix quarum unam sibi dederat papa. Aliam vero rex francorum. Ipse solus solvit totam redemptionem eo pacto quod retinueret pape et regi francorum partes quas receperat propter quod regnum tunc remansit in magna paupertate. Fuit etiam tante fame quod mortuo imperatore almanie fuit electus in imperatorem in discordia tamen de qua electione fuit certificatus per litteras pape et per ambasiatores almanie. quia tamen multis fuit positus in dispositione in viam de pacificare regnum suum licet arripere viam non obmisit. Unde consurgentis in via de discordia almanorum et de ingressu sarracenorum in regnum suum reversus est cum esset prope avinionem ut succurreret regno suo quia hic fuit rex magne sapientie et fecit librum qui dicitur lassepertidas. Unde regitur regnum castelle et eius originale in camera regio sicut ego vidi. Et utinam bene attenderent reges hec [illegible] ordinem regimenus illius libri quod si hoc fieret crederem nullum regnum xpianorum i regimine regno

[illegible] castelle equiparari. habundantia [illegible] et delitie [illegible] huius regni et inordinata cupiditas [illegible] ponunt velamen ante oculos [illegible] [illegible] nec [illegible] [illegible] et [illegible] in abysso cupiditatis et discordie nullum regnum fere xpianorum est sic in bono regimine obfuscatum sicut est regnum castelle.

Vincunt saraceni et occiditur don nunius per abenyucaf regem ultra marinum.

Centesimum tricesimum [illegible] bellum inter saracenos et xpianos accidit circa idem tempus. Cum enim predictus rex alfonsus nonus recessisset a regno ad imperium suscipiendum et dimisisset regnum sub dominio filii sui infantis fernandi tunc abenyucaf rex ultra marinus transiuit mare cum multitudine gentis vocatus et inuitatus per regem granate. Don nunius [illegible] presidebat in frontaria et notificauit predicta [illegible] infanti fernando et interim ipse occurrit cum gentibus frontarie saracenis ex parte [illegible] autem pauca xpianorum in comparatione potestatis saracenorum. sed quia videbant se iam [illegible] ne forte diceretur quod fugerant Inuaserunt viriliter in saracenos et mortui sunt plures ex utraque parte. Cecidit etiam don predictus [illegible] et eius caput abscisum [illegible] abenyucaf [illegible] regi granate et sic ea die concessa est victoria saracenis.

Vincunt saraceni et occiditur infans [illegible] archiepiscopus toletanus.

Centesimum tricesimum [illegible] bellum inter saracenos et xpianos accidit paucis elapsis diebus post predictum bellum. Cum enim per totum regnum castelle diuulgaretur ingressus predictus saracenorum omnes preparauerunt se ut irent ad frontariam. Inter quos primus qui accessit fuit infans [illegible] archiepiscopus toletanus cum aliquali multitudine militum xpianorum et quia fuit sibi nunciatum quod multitudo saracenorum prope [illegible] cum preda magna transibant noluit expectare alios milites qui veniebant sed ipse cum suis occurrit saracenis et bellauit cum eis. Sed quia saraceni [illegible] erant multi [illegible] [illegible] et captus est [illegible] [illegible] et [illegible] lancea occisus est et abscisum caput eius et manus dextera in qua [illegible] [illegible] de monte predictus [illegible] [illegible] et archiepiscopi toletani valde doluit predictus rex alfonsus audiens enim eorum mortem cum esset in via [illegible] [illegible] quam magnam fecit saracenis. Regnauit .xxxiiij. annis et abstulit sibi regnum in vita filius eius [illegible] propter quod maledixit eum verumtamen in morte reuocauit maledictionem [illegible] [illegible] sigillis aureis sigillatis pro [illegible] villis et castris ne posset [illegible] post eius mortem quia [illegible] se contra eum. Legitur enim in [illegible] quod hic rex alfonsus .ix. dixit quandam blasphemiam contra deum. s. quod si ipse fuerat cum deo quando mundum creauit quod multa de factis qui ibi fuerunt facta non mansissent. propter quod verbum cum [illegible] [illegible] in oratione sua [illegible] [illegible] apparuit sibi angelus ex parte dei et [illegible] sibi sententiam mortis [illegible] sibi [illegible] ab illa die usque ad .xxx. dies inclusiue et factum est sic quod in [illegible] termino ab angelo discessit ab hac vita et sepultus fuit apud patrem suum regem fernandum in ecclesia maiori hyspalensi. et successit ei in regno sanctius filius eius dictus rex castelle qui regnauit .ix. annis nihil fecit contra saracenos. Et successit ei in regno fernandus [illegible] filius eius [illegible] rex castelle qui regnauit .xv. annis et mortuus est. Causa autem mortis eius fuit quia [illegible] occidi duos [illegible] de [illegible] [illegible] fuerunt [illegible]. Et ideo illi videntes [illegible] citauerunt regem ut compareret coram deo infra .xxx. dies ad [illegible] rationem huius [illegible] et sic factum fuit quod in prefixo termino mortuus est. et eo die quo mortuus est venerunt noua quomodo in [illegible] [illegible] frater eius ceperat [illegible] [illegible] [illegible] tenuerat pluribus diebus et successit ei in regno filius eius alfonsus .x. rex castelle .[illegible]. Iacet autem sepultus predictus rex fernandus [illegible] in ecclesia maiori [illegible].

Vincunt saraceni et perditur [illegible] [illegible]

Centesimum [illegible] bellum inter saracenos et xpianos accidit anno domini Millesimo .cxx. Tunc [illegible] nobilissima ciuitas obsessa a saracenis capitur

viij. kal. Junij. occisis plusquam .xxx. milibus sarracenorum utriusque sexus. Et cum esset [illegible] sionis predicte [illegible] dicitur [illegible] et [illegible] morum [illegible] secuti [illegible] voluntatem.

Vincunt christiani et capitur insula rodi. ac destruitur ordo templariorum

Centesimumquadragesimum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo .ccc. tempore clementis pape quinti. Tunc hospitalarii cum exercitu christiano in festo assumptionis beate marie virginis Insulam rodi ceperunt que erat [illegible] insularum et ex tunc redacte sunt sub dominio christianorum. Inde eodem anno [illegible] in terram sanctam transitus christianorum [illegible] eodem anno annullatus et cassatus fuit ordo templariorum quia in suis professionibus abnegabant christum et expuebant super crucem in opprobrium crucifixi et adorabant ydolum sub specie cati sicut plures de maioribus eorum confessi fuerunt

Vincunt christiani et occisis plurimis sarracenis capiuntur cambil et albana per infantem petrum

Centesimumquadragesimumsecundum bellum inter sarracenos et christianos fuit circa annum domini Millesimo .ccc. viiij. regnante in regno castelle rege alfonso nono filio regis ferrandi tercii predicti sub tutoribus positis [illegible] parentibus. Tunc infans petrus avunculus unus de tutoribus supradicti regis alfonsi. Congregato exercitu venit ad civitatem [illegible]. et cum esset ibi die martis nona die mai [illegible] appropinquavit ibi exercitus regis granate. Infans vero petrus confisus de adiutorio [illegible] venit ad eos et factum est prelium magnum et victi fuerunt sarraceni et mortui sunt ex eis mille quingenti sarraceni et [illegible] inter eos [illegible] signum et magnum dominum et [illegible] est fugatos omnes sarracenos per quinque leucas occidendo et vulnerando plures ex eis et post paucos dies obsedit cambil et albanar cepitque eos et [illegible] est [illegible].

Vincunt christiani fugato rege granate et pluribus occisis sarracenis per dominum iohannem manuel.

Centesimumquadragesimumtercium bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo .ccc.xiiij. Tunc dominus iohannes manuel super predicto rege alfonso [illegible] regis castelle cum esset in frontaria granate Audivit quomodo rex granate mittebat quendam sarracenum qui dicebatur [illegible] cum tota sua potestate contra [illegible] et quod destrueret totam terram usque ad portam [illegible]. Cepit ergo hoc audito predictus dominus iohannes manuel cum exercitu suo et cum magistro [illegible] et philippo [illegible] et venit [illegible] usque ad flumen quod dicitur guadalquevir et ibi fuit factum grave bellum. Et inter [illegible] victus est [illegible] et plurimi sarraceni occisi [illegible] quod cum rex alfonsus [illegible] est [illegible] de victoria habita [illegible] se voluisse in predicto bello [illegible]

Vincunt christiani et [illegible] classis sarracenorum per alfonsum [illegible] admirandum [illegible]

Centesimumquadragesimumquartum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini millesimo .ccc.xvij. Tunc dominus alfonsus [illegible] admirandus [illegible] predicto regi alfonso [illegible] galeis [illegible] et cum octo navibus bellavit cum .xxij. galeis sarracenorum [illegible] eos et cepit .iij. galeas et submerse sunt in aqua [illegible] et capti sunt ac mortui quasi mille [illegible] sarraceni.

Vincunt christiani et occiditur infans petrus cum multitudine sarracenorum.

Centesimumquadragesimumquintum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo .ccc.xix. Tunc infans petrus filius regis [illegible] transivit mare cum septem milibus equitum et triginta milibus peditum ut destrueret terram christianorum. Sed cum [illegible] de [illegible] de [illegible] hoc [illegible] fuerunt cum gentibus [illegible] hyspalensi et [illegible]

occurrentes predictos sarracenos cū quatuor milibus equitum et .xx. peditibus vicerūt [illegible] sarracenos et [illegible] est pariter magna in loco qui dicitur vega de pagana vbi [illegible] et quasi omnib⁹ alijs sarracenis qui erant ibi [illegible].

Vincunt sarraceni et occiditur alfons⁹ in fir admirandus maris.

[illegible] bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno dñi. Millesimo. ccc.xl. Tunc dñs alfonsus miles admirandus maris bellauit cum classe sarracenorum quoniam [illegible] et permittente deo victi fuerunt xp̄iani et perierunt et capti fuerunt a sarracenis octo galee et sex naues mortuusq; est ibi admirādus et maior pars xp̄ianorū.

Vincunt xp̄iani ecclā innumeram multitudinē sarracenorū et fugantur reges belmarinorum et [illegible] p regē alfonsū nonū.

[illegible] bellum inter sarracenos et christianos accidit anno dñi supradicto. Tunc enim in mēse may incepit rex belmarinorum cum exercitibus suis transfretare mediterraneū cū quo veniebant rex tunisij et rex [illegible] transitus eorum vsq; in finē octobris. Numerus autem equitum qui trāsierunt fuit vltra octuaginta milium, peditū autem ppter eorum nimiam multitudinem non erat numerus et tunc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] predictum [illegible] predictam villā ab ingressu mēsis augusti augusti vsq; ad [illegible] fine intermissione. Venit etiam in eorū adiutoriū rex granate cum septem milibus equitū et peditum maxima multitudine obsidentibus ergo predictis regibus sarracenis [illegible] venit vox hec ad regem alfonsum nonū .xij. regem castelle p̄dictum et ad regem alfonsū portugalie qui diuina clementia in vnum congregati cum .iiij. milibus equitum et .xx. milibus peditum [illegible] villē obsesse et cum puenerūt ad vadū quod [illegible] miserūt in nocte ad p̄dictā villā obsessantes bellatores [illegible] quingentos milites qui [illegible] nocte cum [illegible] transeuntes intrauerūt nocte castrum ignorantibus sarracenis. Altera vero die de mane venerunt sarraceni [illegible] ad maximū p̄dicti vadi et inceperunt bellū cū xp̄ianis quibus bellantibus exierūt xp̄iani qui erant in p̄dicta villa cum innocētibus et irruerunt intentoria sarracenorum occidentes et expoliantes totā regalē eorū quod non erant qui resisterent eis. Quod audiens rex almoasim cū alijs regib⁹ et sarracenis ne succurrerent vxoribus suis et filijs subito redierunt ad tentoria. Reges vero xp̄iani cum exercitu suo viriliter fugiunt [illegible] post eos terga et sic placuit altissimo q̄ sarraceni victi fuerunt et fugientes tot fuerūt mortui ex eis q̄ non est aliquis qui posset eorū numerum estimare et mortua est ibi borra vxor regis belmarinorum et ipse rex fugit in algezirā in quadā equa que non habebat nisi lac equinum et [illegible] et pallas mundatas que sicut aquila currebat tanta erat eius velocitas. Et expoliauerūt xp̄iani tentoria sarracenorū et campū inuenerūt plenum de auro et argento q̄ non est aliquis qui excogitare posset. Fuit etiam captiuatus infans abomar filius regis belmarinorum et eductus est ad regem alfonsum habita ergo gloriosa victoria tante multitudinis sarracenorū in signum victorie p̄dictus rex castelle vexillum suum dño pape benedicto .xij. misit quod vsq; in hodiernū diem in capella pape communiter cōspicitur. Fuit autem predictū in die oīm sanctorum anno quo supra. Et reuersi sunt p̄dicti reges xp̄iani in regnis suis cum magnis diuitijs et honore [illegible] [illegible] [illegible] que nunc dicit alcana real cepitq; eā et locos mō et [illegible] et priego et [illegible] et benamejī maticya que a magnis tēporib⁹ fuerant sarracenorum.

Vincunt christiani et soluitur classis magna sarracenorū sub rege alfonso quarto.

[illegible] bellū inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno dñi [illegible]. [illegible] cum classe christianorum scilicet castelle que erant quinquaginta nauium galearū et .xxx.

prelium cum classe saracenorum que erat galearum et navigiorum que dicuntur lenos .lxxx. Perdiderunt etiam saraceni multi [illegible] captivi sed domino cooperante vicit classis castelle et soluta est classis saracenorum. Submersi autem fuerunt in mari .xxxv. galee saracenorum et ceperunt .xxii. Alii vero fugerunt. Perierunt quoque in bello navali vir [illegible] .xx. milia saracenorum. Eodem etiam anno bellaverunt galee christianorum cum .xii. galeis saracenorum que ferebant victualia alcezire vicerunt saracenos et soluta classis eorum.

Vincunt christiani et capitur alcezira per regem alfonsum quartum.

Centesimum quadragesimum octavum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimo .ccc.xliii. Tunc supradictus rex alfonsus .x. et rex .xii. castelle volens augmentum in corona regni sui, attendens quoniam gibraltar fuerat sua et steterat super eam cum magnis laboribus et expensis nec potuit eam recuperare propter mala et damna que sui vasalli et naturales in regno suo faciebant volens quasi vindictam accipere pro gibraltar. Congregato igitur exercitu suo magno intravit terras saracenorum et obsedit alcezirã et ut leviter eam acciperet fecit iuxta eam aliam villam et circuivit eam muro et populavit eam et vocavit eam alcezirã novam quo facto cinxit .xx. mensibus sine obsidionem vigilia olivarum .xxvi. die martii cepit alceziram eo pacto quod dimitteret saracenos exire salva eorum vita. Et sequenti anno domini Millesimo .ccc.xlviii. fuit prima pestilentia in regno castelle et quia bellum alcezire vidit ad oculum predictus rex gibraltar que sua erat et concupivit reducere eam ad regimen suum si posset. Ideo collecto exercitu suo magno obsedit eam per mare et terram anno domini Millesimo .ccc.xlix. Et sequenti anno qui fuit annus iubileus cum predictus rex teneret predictam villam obsessam in die veneris sancti .xxvi. die martii cum esset in plano prope mare fuit ibi propinquam venenũ et mortuus est eidem et ubi predictus ille mortuus fuit non amplius nata fuit herba neque nascitur ut narrat hystoria hyspanie. Et sepultus est in ecclesia maiori cordubensi. Regnavit .xl. annis et successit ei in regno petrus filius eius .xiii.

rex castelle. Iste fuit vir sanguinum et inimicus saracenorum quem occidit rex henricus frater eius in montiel et successit ei in regno.

Vincunt saraceni et perditur alcezira.

Centesimum quadragesimum nonum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimo .ccc.lxix. Tunc rex machomat granate congregato exercitu suo venit super alcezirã et obsedit eam et undique angustiavit sine intermissione cepit eam die lune que fuit .vi. augusti occisis pluribus christianis. Et deinde anno domini Millesimo .ccc.lxx. destruxit eandem villam usque ad fundamenta predictus rex machomat granate.

Vincunt christiani et solvitur classis saracenorum.

Centesimum quinquagesimum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini quo supra. Tunc enim in mense septembris sequenti quidam capitaneus qui vocabatur miser leo bellanus [illegible] luit cum classe saracenorum que exibat de alcezira et vicerunt ibi [illegible] et cepit plures saracenos victores [illegible] in [illegible] classe saracenorum.

Vincunt saraceni et perditur utrera et marchena.

Centesimum quinquagesimum primum bellum inter saracenos et christianos accidit anno quo supra. Tunc rex granate collecto exercitu suo cepit utrerã et marchenam et deduxit secum plurimos captivos. Subsequenter anno domini Millesimo .ccc.lxxix. die lune .x. maii fuit eclipsis solis et sequenti die martis mortuus fuit predictus rex henricus secundus .xv. rex castelle in [illegible] de calzada et licet fuerit sepultus primo in civitate burgensi, similiter tamen translatus est toletum et ibi est sepultus in ecclesia maiori in sua capella. Predictus rex nihil famosum fecit contra saracenos. Regnavit .viii. annis et successit ei in regno iohannes filius eius primus qui fuit .xv. rex castelle. Hic etiam nihil famosum fecit contra saracenos. Fuit victus a portugalie exercitu in bello quod vocatur de aliubarota anno domini Millesimo .ccc.lxxxvii.

[illegible] regnum castelle dux de [illegible] cum duxisset uxorem suo filio regis petri [illegible] Iohannes vero [illegible] cum eo rex portugalie et subscripta est pax anno dñi Millesimo.ccclxxxviij. quia tradita fuit in uxorem dña katherina filia predicti ducis infanti henrico filio regis iohannis. Predictus rex iohannes currens quendam equum in alcala de henares cecidit equus super eum et occidit eum anno dñi Millesimo.ccc.xc. regnavit .xij. annis et successit ei in regno predictus rex henricus scd's filius eius cum esset annorum .xj. [illegible]

Vicerunt xp̄iani paganos duob' milib' sarracenorum sub rege henrico tercio.

Anno christi millesimo quadringentesimo [illegible] bellum inter sarracenos et xp̄ianos accidit anno domini millesimo.ccccvi. Tunc cum esset firmata treuga inter predictum regem henricum tercium cum [illegible] rege granate facta sunt per sarracenos qui venientes ad villam que dicitur quesada ignibus eam cremaverunt. Eo tempore erant in vbeda petrus manrique et [illegible] sancij de benavides et alfonsus de [illegible] et [illegible] et alij multi milites xp̄ianorum qui simul [illegible] egressi sunt contra sarracenos et acceperunt [illegible] omnes qui recedebant cum preda [illegible] in campo quod dicitur [illegible] et licet numerus sarracenorum esset .vi. milia equitum et .x. milia peditum xp̄ianorum vero vix ad numerum mille ducentorum equitum et peditum concessit deus victoriam xp̄ianis trucidantes ex sarracenis quasi duobus milib' de xp̄ianis vero mortui sunt quasi .c. inter quos mortuus fuit [illegible] et dñs alfonsus de [illegible] capitaneus [illegible] castelle et dñs martinus lupi de [illegible]. Regnavit predictus rex henricus tercius .xvi. annis et mortuus est ac sepultus in civitate tolet. Hic fuit devotissimus beati patris nostri francisci [illegible] et [illegible] in regno filius eius iohannes .ij. qui tunc [illegible] castelle.

Vicerunt xp̄iani et ceperunt ceptam per regem Iohannem portugalie.

Anno christi millesimo quadringentesimo [illegible] bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.ccccxv. Tunc rex iohannes portugalie cum haberet quinque filios scilicet duarte qui post eum regnavit petrum henricum iohannem et fernandum quos desiderabat facere milites infantem petrum et henricum quia erant iam in etate ad militiam disposita. Et cum magnas festivitates ordinaret in vlixbona civitate [illegible] suum desiderium implendum consilio [illegible] numeratione predicta regno in aliud est mutatum quia dixerunt quod cum illa pecunia que in illis festivitatib' exponeretur [illegible] possent infantes effici milites cum magno dei servicio et honore grandi regis [illegible] et filiorum suorum quod exponit de expugnatione cepte vel alicuius alteri' ville [illegible] in affrica. Placuit regi consilium et approbatum est ac celeri expeditione negocium [illegible] visus est predictus rex duplici cautela quia primo misit ambasiatores suos per duas galeas in sicilia sub colore tract' matrimonij qui euntes et redeuntes [illegible] diligenter civitatem cepte [illegible] in eam intrantes ac si vellent solaciari et [illegible] laboribus maris recreari. Qui redeuntes ad predictum regem nunciaverunt omnia que erant disposita in predicta civitate. Scd'a cautela fuit quia habens predicta cognitione [illegible] que fieri debebant cognoscerent quod esset contra eos misit [illegible] ambasiatores suos [illegible] per aliquas causas ad [illegible] ducem [illegible] et erat secretum quod predictus dux [illegible] acciperet [illegible] illam certificatus quod non erat regis intentio ire contra eum sed in aliam partem ubi esset magnum servicium dei. Acceperunt ergo predictus dux et [illegible] ambasiatoribus exposita [illegible] quomodo rex volebat ire contra duces [illegible] et parata est magna classis in qua fuerunt cum rege et filiis fere .lx. milia pugnatorum in quorum recessu ab vlixbona civitate facta est magna pestilentia et mortua est regina philippa et parato honore sepulture factus est eclipsis solis magnus propter que signa multi timuerunt sed [illegible] acclamantibus [illegible] omnes classes [illegible] moverent [illegible] per regem et venerunt ad finem [illegible] et miserunt anchoras suas in [illegible] qui loc' est regni algarbij

portugalie et ibi expectante rege cum filijs suis [illegible] petro et henrico quia [illegible] [illegible] que nunc est ducissa burgundie et audiunt missam in ecclesia sancte marie predicte loci qua audita expositum est de publico quomodo via sua erat contra saracenos in ceptam omnes tamen primo admirantes cum viam oppositam ducerent [illegible] britanie. Ingressi ergo [illegible] [illegible] venerunt ante ceptam primo [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] transierunt montem [illegible] qui undique circundatur mari sic quod non patet aliquis ingressus nisi per mare vel per ipsam ciuitatem et miserunt anchoras in portu qui dicitur barbasote qui est ex una parte ciuitatis ad partem occidentis ubi inceperunt habere consilium quomodo possent terram accipere et qualiter possent situare regale ad expugnandum ciuitatem. Quod videntes saraceni exierunt a predicta ciuitate in multitudine grandi quantum erat ad videndum et tunc factus est ventus magnus sic quod sine periculo christianis non poterat ibi permanere quare iussi sunt eos eleuare anchoras et [illegible] in regno castelle et capientes terram inuenerunt ibidem plurimos delectabiles fructus et refecti sunt et ibidem habuto consilio multi inclinabant quod rediret in portugaliam vel ad aliquem locum quem leuius possent capere quia non erat possibile ceptam capere secundum multitudinem saracenorum quam viderant ante ciuitatem et quia omnes saraceni marini recurrerent ad ciuitatem et quia etiam fortalicium ciuitatis erat magnum. Rex vero cum esset animosus noluit retrocedere ab incepto sperans in domino ciuitatem obtinere. Cum [illegible] hec agerentur [illegible] [illegible] et mare [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in aurora die memorabili sabbati vigilia assumptionis virginis gloriose que mense augusti cadit venerunt iterum mittere anchoras ante ceptam ex parte gibraltaris que est ex parte orientis et ordinauerunt quod missis anchoris statim expectarent batellos quos in nauibus deducebant et quod in eis primo in quolibet eorum irent arm[illegible] homines armanorum et quod galee cum eis ostenderent quod volebant ire ad capiendum terram ex parte castri quod est ad partem [illegible] ut omnes

saraceni irent in illam partem. et quod postquam saraceni essent numero multiplicati ad illam partem [illegible] quod est factum et ceperunt terram inuictis saracenis saltantes a batellis et galeis sicut melius poterant sic quod aliqui erant in mari usque ad pectora et alij plus vel minus taliter quod bellantes cum saracenis et saraceni defendendo terram sic bellum est in ceptam cum his saracenis qui ibi erant in [illegible] et illa et [illegible] qui continue succurrebant de ciuitate et sic bellando cum eis retraxerunt eos quousque fecerunt eos intrare per portas [illegible] et [illegible] angustiauerunt eos sine intermissione quod non habuerunt saraceni potestatem claudendi portas ciuitatis et sic [illegible] christiani multum cum eis in ciuitate ad bellandum in vicis et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] ad [illegible] vesperorum quousque fecerunt [illegible] saracenos ad [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] ad villam que est ex altera parte ciuitatis que dicitur fex. Sed [illegible] christiani angustiauerunt castrum et predictam villam quod eadem die ceperunt castrum et villa illa taliter quod eadem die tota ciuitas cum castris suis fuit posita in potestate christianorum [illegible] a saracenis. Mortui autem sunt ibi plurimi saraceni et alij facti sunt captiui alij vero per rupes fugierunt. Perquirentes autem christiani domos ciuitatis inuenerunt multum [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et preparantes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mortuus inuentus est qui dicebatur basato fernandi de [illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] sepe missi de castro cum rege ad [illegible] dum infantem henricum qui cum saracenis ante omnes bellabat in porta [illegible] domus. Eadem die qua predicta ciuitas capta fuit rex predictus cum filijs suis in pane et aqua ieiunabant nec aliquid manducauerunt quousque tota ciuitas fuit capta.

Vincunt christiani et capiunt antequaram per [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quam bellum inter saracenos et christianos accidit circa annum domini Millesimum.cccc. Regnante in predicto re

gno castelle regi iohanne secundo qui incepit regnare anno domini Millesimo.cccc.v. et fuit positus sub tutoribus scilicet matri sue illustre regina domina katherina et infante fernando. Suscepta ergo gubernatione regni per infantem fernandum congregato magno exercitu venit in terram sarracenorum et obsedit anteq[ue]ram quam mirabili machina murum excedente viriliter cepit omnium sarracenorum multitudine. Predictus autem fernandus post hec cepit regnum Aragonie et factus est rex aragonum.

Vincunt christiani et fugantur sarraceni per regem Johannem secundum occisis pluribus sarracenis.

Centesimumquinquagesimumquintum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo.cccc.xxx. Tunc predictus rex iohannes secundus congregato magno exercitu intravit terram sarracenorum et posuit regale suum prope civitatem granate vo[illegible].xix. [illegible] Sarracenis [illegible] quadam predicta civitate multitudine magna [illegible] conspirato communiter [illegible] et factum est prelium magnum plurimis sarracenis [illegible] Quidam autem sarraceni specialiter sagittarii multum [illegible] non parva aliqua fugientibus sub quibusdam [illegible] remanserunt [illegible] posse defendi et non parva damna posse inferre christianis quasi ex latibulo pugnantes. Ad quos [illegible] christiani eques [illegible] pedes intraverunt quorum [illegible] penetrant Illa die ut fertur capta fuisset granata si debitus ordo pugne observatus fuisset. Tempore predicti regis iohannis secundi plurima castra sarracenorum per christianos capta fuerunt cum multa effusione sanguinis sarracenorum. Regnavit autem. [illegible] annis et mortuus est in villa valisoletana anno domini Millesimo.ccccliiij. ac sepultus in monasterium cartusiensium de miraflores circa civitatem burgensem. Hic tenuit quendam [illegible] a pueritia sua qui dicebatur aluarus de luna quem intantum honorauit quod ipsum fecit magistrum sancti iacobi cum quo multas tribulationes passus est et multo tempore

[illegible] regni et finaliter propter nonnulla que sibi [illegible] cum indecentia [illegible] decollatus fuit publice per iusticiam in supradicta villa decapitatum. Cuius caput nouem diebus fuit affixum clauo in palo alto corpus vero in medio platee tribus diebus inhumanatum remansit. Et cum esset vir tam potens ab omnibus tamen suis in fine relictus fuit qui tamen in tanta pressura ad dominum [illegible] corde contrito et humiliato et pedibus nudis licet indignus se pergens [illegible] vir sat [illegible] uit. Credo ipsum secundum signa que vidi misericordiam dei consecutum fuisse. quia scriptum est in quacumque hora ingemuerit peccator omnium iniquitatum eius non recordabor. Et successit predicto regi iohanni in regno filius eius henricus quartus qui nunc regnat. xxiij. rex castelle et utinam feliciter ad dei gloriam regnet et utilitatem reipublice. Hic primo regni sui anno. cum exercitu suo magno intravit terram sarracenorum et obtinuit viriliter villam que dicitur [illegible] et destruxit [illegible] habuit enim [illegible] contra sarracenos et continuauit guerram iiij. annis. In quibus non modicum sarraceni sunt fame afflicti in signum etiam voluntatis expugnationis regni granate cepit deuisam malogranatorum per omnia arma regalium. Quod etiam [illegible] est causam et finem bellorum regni [illegible]. quia enim impedimenta occurrunt specialiter [illegible] in regno contra ipsum propter que iam hoc anno. ix. plus timet guerra in regno quam contra infideles quod [illegible] pariter [illegible].

Vincunt sarraceni et perduntur christianis pera et constantinopolis. et de aliis miserabilibus que preacciderunt.

Centesimumquinquagesimumsextum bellum inter sarracenos et christianos accidit anno domini Millesimo cccc.liij. tempore Nicolai pape quinti. Tunc enim imperator turchorum congregato magno exercitu pedestrium et magna classe proposuit nomen delere christianorum viribus suis. In primo ergo ipse obsedit ciuitatem que pera dicitur quam post plurima certamina cepit. xxviij. die may et intrans eandem ciuitatem crudelissime occi

devorstos xpianos a sex dnis et sup et sequen ti die. l.xxix. intravit ponti constantinopoli tane vobis vigore belli et pluribus artibus guerre. Obsedit ergo civitatem constantino politanam per mare et per terram [illegible] et tam angustiam sine intermissione fatiga [illegible] solidabilem ordinem fecit in xpianos. Alij vero pedib⁹ et manibus ligatos captivos [illegible] monachos [illegible] ceteros. vituperose et monasterijs [illegible] trahebat contra eos pagenis alta et talia qua lia de [illegible] que sine rubore vix dicere audeo. Adolescentulos vero a decemo et infra cogebat [illegible] spurcissime [illegible] res quisset. Et ultra hoc intraverunt [illegible] in illo [illegible] et claro templo sancte sophie et sacratissimas imagines sanctorum atque sacra rum pedibus conculcaverunt et omne gen⁹ vituperij super eas fecerunt et in sacra altaria ascendentes [illegible] vociferando [illegible] laudes et machometi hymnos et laudibus [illegible]. Ascenderunt enim illi nepharij [illegible] ad [illegible] et famose ecclesie sancte Sophie et [illegible] infixam deiecerunt et vituperaverunt.

Sacra vero corpora sanctorum [illegible] et de vastabant. plurima etiam vituperia fecerunt in sacris [illegible] et calicibus et [illegible] rum vesana rabies exarsit quod a primo hora diei usque ad meridiem totam urbem nudatam et desertam reliquerunt sic ut non latinum nec grecum non armenum non iudeum nec aliud quemque hominem de habitatoribus civitatis tunc [illegible]. Hec ex epistola ysidori cardinalis rutheni. qui presens fuit in [illegible] et francisci [illegible] veneciorum transmissis ad Nicolaum papam quintum. ut de remedio in futurum provideret contra hunc thurcorum imperatorem qui se vo cat inimicum crucis xpi et [illegible] odio ha bent christianos quod cum aliquem videre [illegible] [illegible] se in visu deturpatus et [illegible] proprios oculos abluit et abstergit ut dicit predictus cardinalis. Et est diligenter aducendum ad tria singularia que desolationem pre dicte civitatis precesserunt quorum duo pre [illegible] qui leo dicebatur. Unde in ecclesia sancte de metrij predicte civitatis ut mihi quedam gre

[illegible] Erat quedam columna marmorea tota [illegible] ad modum scacorum sic ordinata quod in [illegible] nomen imperatoris et in sequenti nomen pa triarche qui presidebant et predixit philoso phus [illegible] omnium scacorum illius columne tunc per deretur civitas constantinopolitana et sic de facto accidit. quia presidentibus Constan tino [illegible] temporibus capta fuit civitas predicta [illegible] secundum quod predixit predictus phi losophus [illegible] Constan [illegible] debebat perdi civitas cuius verba in predi cta columna erant hec. Constantinus me fe cit et Constantinus me dissolvet. et sic imple tum est. Istud enim fuit mirabile preuideri tale excidium a philosopho quod esse non potuit nisi a spiritu dei. Primus enim qui im peravit et nobilitavit predictam civitatem fuit vocatus Constantinus. qui dedit patrimoni um ecclesie [illegible] et primus patriarcha fuit vocatus gregorius [illegible] civitatem [illegible] in bello [illegible] constantinus et mater sua helena et patriar cha [illegible] gregorius [illegible] rabile quod precessit captionem civitatis fuit visum per turcos xpianis nihil viden [illegible] in obsidionem respicerent versus ci vitatem viderunt subito multitudinem lu minum ad modum candelarum ardentium super turres et muros civitatis quod respicientes et admirantes timuerunt valde. Arguentes ex hoc miraculo civitatem esse sub divina protectione et cum retulissent que viderant im peratori turcorum ipse simulavit pro nihil Al tera vero nocte apparuerunt predicte cande le super turres et muros visi sunt elevari in celum. Et tunc tercius ille magnus interp... tans visionem illam: dixisse fertur. Candele que apparuerunt descendentes significave runt quod deus in temporibus preteritis protege bat hanc civitatem. sed candele elevate in celum designavit quod deus recessit ab eius custodia. Nunc ergo nobis est tempus debellandi eam et sic ardenti rabie irruerunt in civitatem nobi [illegible]

ex illam civitatem nobilissimam quia sicut ysidorus in libro ethimologiarum xv. Constantinopolis est urbs quam edificavit ex nomine suo constantinus solam rome merito et potentia adequatam. Hanc condidit primo pausanias rex spartanorum et vocatum bisancium vel quod tantum patet inter terrarum mare et ypomadem vel quia sit receptaculum terre et maris. Unde et eam constantinus opulentissimam condere iudicavit ut receptaculum sibi mare terraque fieret. Unde et nunc romani imperii sedes et totius caput est orientis sicut roma occidentis. [illegible] anno quo totum grecie imperium occidentis iudicio traditum est in manus impiorum sicut etiam methodius martyr prophetizavit inter cetera multa. Greci in captivitate et confusione erunt sicut plenius patet infra consideratione .xij. in primo passu.

Vicerunt christiani cruce signati [illegible] Unde et de capistrano nomine ihesu devotissime invocato.

Centesimumquinquagesimum septimum bellum inter saracenos et christianos accidit sub anno domini Millesimo quadringentesimo lvj. sedente in cathedra petri Calixto papa [illegible] festum duplex transfigurationis domini nostri ihesu christi cum gratiis et indulgentiis solemnibus [illegible] defensor et protector et vite nostre defensor potens deus. postquam in die celebri beatorum apostolorum petri et pauli idem sanctissimus missarum solemnia in eorum basilica ageret litteras nostras super generali oratione pro universis [illegible] observatas fecerat publicari pro orationibus et operibus suis afflicti populi aliquandiu languens sensit ipsius imperij et immanissimi tunc tyranni exercitibus machometi proximus effuse devastare cum suo parte [illegible] rabili in quo plurimum confidebat exercitum infidelium et turchorum contra castrum belgradi in regno ungarie ad ripas danubij situm quod [illegible] tempore [illegible] gebat obsidione soluta per cruce signatos et ungaros ad modum populares quamvis pauciores numero et inermes ex nostra ordinatione [illegible] dilecto filio legato nostro: de latere [illegible] et interno spiritu repletis ex sincera fide quamquam [illegible] de dispersos et desperatos congregare ac fugitivos [illegible] fidei omnium potentiam convertere et eos debellare sub strenuo vayvoda iohanne celebris memorie ac fidei nostre catholice acerrimo defensore et pro ea atque fidelibus propugnatore christianorum cohortis duce dignissimo cum neque fides neque spes penitus victorie deficere viderentur presente patre iohanne quodam de capistrano ordinis fratrum minorum professione viro quidem optimo et memorie apud deum et homines eximio et nomine ihesu christi in quo salus nostra consistit fideliter et assidue cum omni populo [illegible] invocante vexillo quoque sanctissime crucis cum magnis clamoribus et vocibus elevato ad celum. Unde ineffabile [illegible] advenit auxilium. Mira res de memorabili beate marie magdalene [illegible] impetum in hostes viriliter facto eundem ferum turchum cum suo sacrilego complexibus in turpem et dampnosam fugam convertit. Deditque ipse miserator dominus et fideles in manu paucorum innumera [illegible] bello exercitum cum maxima strage victoriam. Ultra quam mens estimare posset humana dominus enim potens et super omnia et potentes qui madian et amalechitas populos ad numerum locustarum in manu tradidit gedeonis: Qui et sacerdos contra chaldeorum cuntatem sanctam iherusalem expugnare molientes presidium prebuit et immanem pro nobis contra insolentissimos hostes [illegible] pugnavit. O bone deus [illegible] et salvator noster fortitudo vera et invictissima armaque presidium ad te confugientium christianorum et pietate qui ipsos proprio sanguine redemisti gladium tuum super immanissimum caput fugientium intorsisti [illegible] non pauca [illegible] sese mutua cede necarunt quam a nostris in prelio interempti fuissent. Nam ve

o fidedignis acceptimus in ea pugna .ii. mi [illegible] a [illegible] tyrannus [illegible] in [illegible] gam verti sese mutuo [illegible] defecerunt Castra [illegible] machine et instrumenta bellica omnia direpta sunt et confusus admodum ipse tyrannus et pre timore tam maius [illegible] [illegible] apparentie [illegible] [illegible] ipsa opida se recepisse dicatur et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Constantinopolitanorum [illegible] ciuitates se reduxit. Illosque muros et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] deus quia nisi dominus custodierit ciuitatem frustra vigilat qui custodit eam. hec expeditio bella

Vincunt christiani in affrica per regem alfonsum portugalie.

Centesimum quinquagesimumoctauum bellum inter saracenos et christianos accidit anno domini millesimo .cccclxviii. Tanc rex [illegible] portugalie [illegible] gna classe transiuit in affricam et obsessa quadam villa fortissima que [illegible] dicitur [illegible] [illegible] ac fortissimo bello angelicam cepit eam et christianis populauit ac muniuit armis et victualibus necessariis. Dolentes autem saraceni affricam [illegible] [illegible] [illegible] annorum interuallo cum innumerabili multitudine bella contra venerunt vt eam obtinerent sed plurimis eorum peremptis vacui semper redierunt. Et quia inter predictam villam et mare erat aliqualis spacium vbi venientes saraceni se ponebant ne per mare posset se [illegible] [illegible] eidem. Rex predictus in regno portugalie fecit quadrari lapides in tanta multitudine quanta necessaria erat pro duplici muro ad [illegible] a predicta villa vsque ad mare. lapidibus ergo predictis [illegible] [illegible] per nauigia in predictum locum deductis tanta fuit multitudo lapidantium quod paucis diebus facti sunt muri cum turribus necessariis sic quod cum saraceni cognouerint opus quasi finitum erat et factus est locus quasi inexpugnabilis a saracenis in magnum subsidium et vtilitatem [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] mare mediterraneum. Distat autem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] leucis et a portugalia vt fertur fere centum leucis et a tarifa que est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

eiusdem ex altera parte maris [illegible] tribus leucis et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Decima consideratio est de possessione terre sancte per saracenos que duobus explicatur punctis.

Decima consideratio huius libri que est de possessione terre sancte per saracenos vbi duo puncta occurrunt declaranda. Primus est scire causam qua ut saraceni teneant terram sanctam. Secundus vero punctus erit. Si christiani vellent facere guerram saracenis ad terram sanctam capiendam quis locus esset eis conuenientior in orbe ad incipiendum talem guerram. Expoliant enim se saraceni dicentes se tenere veritatem legis quia possident terram sanctam. [illegible] [illegible] [illegible] christianos dicentes quod lex christianorum nulla est nec christus [illegible] est messias in lege promissus quia non possident terram sanctam hierusalem. Iudei ad hec declarandum tres rationes assignantur per fratrem vincentium in sermone: Ecce ascendimus iherosolimam. Prima est ad [illegible] [illegible] christianorum. Secunda propter confusionem saracenorum. Tercia est propter conuersionem iudeorum.

Circa primum notandum est quod nullus christianus est ita sanctus quin peccet excepto christo et virgine maria. Unde ecclesiastes septimo non est homo iustus in terra qui faciat bonum et non peccet. et deus non vult quod christiani peccent in illa terra in qua filius dei passus est pro peccatis hominum quia hoc reputaret ad maximam iniuriam. de [illegible] [illegible] vero non ita [illegible] quia [illegible] [illegible] multum enim displiceret regi et indignaretur si filius suus vel milites [illegible] in [illegible] [illegible] suo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Item in proposito de terra sancta, multum [illegible] christo si [illegible] [illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de canibus non curat. et [illegible] [illegible] christi [illegible] iherusalem calcabitur a gentibus donec impleantur tempora nationum Luce .xxi. nunc est cum omnis plenitudo gentium intrauerit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]. Et sic patet primus punctus scilicet quod

per christianorum [illegible] et peccatis [illegible] non possidemus terram sanctam. Unde sic patet supra [illegible]. [illegible] fuit per crucis signatos christianos et [illegible] christi possederunt terram sanctam. Sed cum [illegible] ipsi continuo expulsi fuerunt a terra illa et re- [illegible] ad [illegible] illam sicut patet supra consideratione no- na huius libri bello. cxviij. Secunda ra- tio est propter [illegible] enim sunt filij christianorum quia vix sunt oc- tingenti anni quod sunt. Unde beatus augu- stinus fuit episcopus yponensis. Sed macho- metus a sergio deceptus [illegible] et alios agarenos fuit christianorum [illegible] et propterea tenent adhuc aliquid de fide christiana et [illegible] quod unus est deus creator omnium sed non credunt quod ille deus sit tres persone in confu- sionem [illegible] ostendunt locum in quo christus fuit [illegible] trinitas [illegible]. [illegible] credunt quod fuit homo purus et verus et sanctus de spiritusancto in matre vir- gine conceptus sed non credunt quod sit deus. et in confusionem sue credentie ostendunt lo- cum ubi suscitavit lazarum proprio imperio quod non potuisset non fuisset deus. Tertio credunt quod est in celo sed non credunt quod est in sacramento altaris. et in confusionem eorum ostendunt christiani locum cenaculi in quo christus illud sacramentum instituit. Item non credunt christi passionem. tamen in eorum confusionem ostendunt ubi christus fuit cruci- fixus et sepultus [illegible]. Item agareni baptizantur sed non confor- mia verbis et ipsi ostendunt locum ubi christus [illegible] illa. In nomine patris et filij et spiritussancti in eorum confusionem. Ideo deus [illegible] signum in [illegible] ut videant qui [illegible]. Unde sunt custo- des [illegible] in domibus regum christiano- rum [illegible] ut [illegible] sic quod nullus intrare potest nec [illegible] nisi per manus illorum sic christus in palatio suo terre sancte ponit quod custodes [illegible] patris sunt homi- [illegible]

ne fallant filij sui nullus christianus ad introi- tu sarracenorum terre sancte admittatur nisi per manus illorum nec ex hoc sequitur honora- biliores esse ianitores [illegible] filijs et [illegible] hoc cedit in confusionem ianitorum et honorem filiorum et [illegible]. Numquid enim in domibus magnorum in [illegible] in [illegible] in do- mibus rusticorum custodes et vigiles sunt canes ne quis ingrediatur nisi homo probus et ad honorem talis loci. et patet quod sic etiam custodes et vigiles terre sancte sunt canes sarraceni ne si quis ingrediatur ad memoria [illegible] ubi christus in humana natura con- [illegible] rum illius loci quales sunt peregrini christia- ni [illegible] terram sanctam et patet quod istud cedit in confusionem sarracenorum quod assi- [illegible] custodientes domos.

Item [illegible] aliquid falsum propter [illegible]. Cum ergo sarraceni se reputent virtuosos et credant falsum esse quod ihesus nazarenus fuit [illegible] perdidit locum de [illegible] est [illegible] regrini christianos. ergo possessio terre san- cte per sarracenos est in eorum confusionem [illegible] christiani pro toto auro mundi si inter eos esset sepul- chrum machometi quod visitaretur et honora- retur a sarracenis sicut sepulchrum christi in terra sancta cum hoc non solum cederet in confu- sionem christianorum sed etiam in [illegible] falsum esse quod honor debe- at exhiberi [illegible] machome- to. quia honor secundum philosophum est premium virtutis. que in machometo [illegible] non habuit propter abyssum criminum in eo [illegible] sicut patet supra consideratione prima huius quarti libri et quasi per totum est ergo in confusionem sarracenorum posses- sio terre sancte et honorem christianorum.

Tertia ratio est propter conversionem iude- orum. Iudei namque secundum quod ex lege moy- si sunt assueti et nutriti terram sanctam et sperant quod messias ducet illos ad illam terram et [illegible] [illegible] iherosolymam propter hoc ihesus christus verus messias volunt quod [illegible]

quia non venit de parte illam terram sed de scilicet de qua david. Credo videre bona domini in terra viventium sed ista est terra morientium. Ideo apostolus ad hebreos ultimo non habemus hic civitatem manentem sed futuram inquirimus. Cessent ergo saraceni ab excellentia sua silentio videri et conterantur a miseria sua. Consolentur christiani in filiatione et nobilitate sua quia christus dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Jo. primo. Secundo quero si aliquis gentium habet vel tenet veram legem licet supra libro primo sit largissime declaratum potest tamen hoc exemplariter declarari per parabolas illius divitis qui habet unum lapidem preciosum magni valoris et tres filios etc. Dives iste divus est christus deus et homo et tres filii tres sunt populi iudeorum agarenorum et christianorum. Dicit primogenitus scilicet populus iudeorum. Ego habeo lapidem i. legem veram quia eam dedit miraculis confirmatam. Dicit populus christianus non immo ego habeo legem veram quia mea lex confirmata est miraculis que non possunt nisi per deum fieri. Demones poterant facere miracula moysi. Populus agarenus dicit immo ego habeo legem veram. Tunc ponderetur lapidem primo ponderetur in statera lex moysi et eam ponderat salomon qui dicit de terrenis que promittuntur in lege moysi vidi cuncta que fiunt sub sole. Et ecce universa vanitas. ecclesiastes primo. modicum ponderat ideo nihil valet. Videamus secundo machometi quantum ponderat quod promittit rivos lactis mellis olei vini mulieres etc.

Hec est via porcorum nihil ponderat. Vere magnus dolor esse debet prelatis ecclesie et doctoribus fidei christiane si attente considerent sectam maledictam saracenorum videre tantam multitudinem animarum rationabilium sicut sunt saracenorum que redempte sunt sanguine ihesu christi esse involutas in errore damnationis quia non intelligunt scripturam divinam et quod peius est nec volunt intelligere neque audire sed quod inclinentur ad ea que sequuntur que debentur porcis et asinis. Lex [illegible] que promittit gloriam celestem que est infiniti ponderis et valoris quia plus ponderat una dies glorie quam omnia bona huius mundi. Ecce promissio quamque fecerunt voluntatem patris mei qui in celis est intrabit in regnum celorum. Math. vii. Ponamus ergo in celum cor nostrum et spernamus omnia terrena despiciendo quia secundum apostolum ii. Cor. iiii. quod in presenti est momentaneum est et leve tribulationis nostre supra modum in sublimitate eternum glorie pondus operatur in nobis non contemplantibus nobis que videntur sed que non videntur que enim videntur temporalia sunt que autem non videntur eterna sunt.

Que sit terra aptior pugnandi contra terram sanctam.

Secundo puncto huius considerationis videlicet quis locus esset convenientior in orbe ad capiendum terram sanctam. Respondetur quod si christiani vellent incipere guerram ad terram sanctam capiendam et alia loca que amiserunt nullus locus melius terra convenientior est quam hispania quod sic declaratur. Certum est quod in universo quinque loca possunt considerari sicut notat magister Raymundus lulli in quodam tractatu suo per que posset incipi talis guerra sicut sepe attemptatum fuit. Primus locus est in terra imperatoris constantinopolitani et in terra turchorum eundo per terram armenie quousque perveniretur in [illegible] et hec via non est multum laudabilis quia est valde gravis et difficilis et nimis longa et sic requirit magnum exercitum et nimias expensas. Secundus locus est insula quedam que [illegible] appellatur [illegible] prope alexandriam. Posset enim illa insula cum galeis et [illegible] quod non est laudabilis quia ad presens [illegible] quia via est nimis longa nimis et requirit expensas et bellatores contra illam. Tertius locus est regnum cypri et terra armenie sed illa via etiam non est laudabilis. tum quia ille terre non sunt [illegible] sicut experti sunt qui transierunt, tum etiam quia illa via est nimis longa. et continuantur requirit nimis de navigantibus et pugnantibus et expensis. tum tertio quia propter aerem et pestilentiam non possent sufficere victualia neque equi. Quartus locus est tunicium. sed nec iste locus laudabilis est eo quod multe gentes in eo commorantur et consequenter nimis requirit de operariis et de equis et de hoc satis est probabile experimentum datum fuit quando sanctus ludovicus rex francorum transfretavit sicut supra patuit consideratione .x. huius. viii.

sibi bello .xxxij. Quintus locus est hyspania
in parte illa que dicitur andalusia. ubi est
almaria malica granata algesira. mersia et
hec est locus aptissimus et congruentissimus
[illegible]
cendum propter quatuor rationes. Prima ra-
tio est quia [illegible]
per mare mediterraneum ex una parte et ex
alia parte per regnum aragonie et castelle et
[illegible] impediret quod non possent intrare eos
[illegible]
tinet ad guerram faciendam fertilitas terre
et multitudo equorum de propinquo in qui-
bus habundat inter ceteras mundi partes
hyspania [illegible]
et ideo timore indigentiarum non solueretur
exercitus [illegible]
patet etiam quod est propinquissima respectu
[illegible] rex bel-
lator cum parvo exercitu posset guerram in-
[illegible]
bet terga secura et sic acquirendo modo unum
castrum et deinde unam villam et sic succes-
sive reducendo saracenos semper ante se et
multiplicando continue exercitum et habi-
to regno granate rex bellator cum suo exerci-
tu ampliato ad maiorem barbariam scilicet in
affricam poterit leviter transire scilicet in re-
[illegible]
barra et in aliquo loco nisi per unam leucam fo-
rum presertim isto tempore satis locus esset
convenientissimus cum septa et villa alia que
dicitur alcacer saguer sint in possessione regis
portugalie [illegible]
bellare saracenos tergo secura reducendo
eos ante se modo lucrando unam villam mo-
[illegible]
per multiplicando exercitum quod optime et fa-
cillime fieri potest ut dictum est propter pro-
pinquitatem hyspanie et eius fertilitatem et
quia retro se nihil timerent et sic paulatim
bellator rex posset facere guerram contra sa-
racenos et acquirere terram sanctam liberaturus
deinde totum regnum egypti patet ergo clarissi-
me quod nulla terra in mundo est convenientior
christianis ad incipiendum guerram pro ter-
ra sancta capienda quam hyspania. Beatus ergo
rex bellator qui propter zelum fidei catholice
et hec cogitaverit et in opere posuerit sperans
omnia predicta acquirere per ihesum christum
in cuius manu sunt omnium potestates et

iura regnorum.

Quomodo christiani habere se debeant de
iure et ordinatione regum erga saracenos vi-
ventes inter nos.

Tredecima consideratio huius .xiij. li-
bri est de his ad que compelli debent
saraceni viventes inter nos de iure
et ex ordinatione regum. Circa primum no-
tandum quod de traditur in libro de iudeis et
saracenis in clementinis principes christiani
sub obtestatione divini iudicij a quibus [illegible]
compescere saracenos sibi subiectos scilicet
ab invocatione publica nominis machome-
ti et a peregrinatione quam facere solent ad
sepulchrum eiusdem saraceni. Unde sacri
concilium ibidem sic ait accedit quedam in [illegible]
[illegible]
christiane quod in quibusdam mundi partibus
[illegible] christianis subiectis. In quibus
quandoque seorsum interdum vero permixtim
cum christianis habitant saraceni. sacerdo-
tes eorum zabazala nuncupati vulgariter in
templis seu meschitis suis ad que ipsi sa-
raceni conveniunt ut adorent ibidem per fi-
dum machometum diebus singulis certis ho-
ris in loco aliquo eminenti eiusdem macho-
meti nomen christianis et saracenis audien-
tibus alta voce invocant et extollunt ac in ver-
ba quedam in illius honore publice profiten-
tur. Ad locum insuper ubi olim quidam sa-
racenus extitit sepultus quem ut sanctum ali-
quem saraceni venerantur et colunt magna saraceno-
rum eorundem partium et aliarum confluit pu-
blice multitudo ex quibus nostre fidei non
modicum detrahitur et grave in cordibus fi-
delium scandalum generatur. Cum autem in
hec divine maiestati displicentia non sine o-
bliquitate tolleranda sacro approbante con-
cilio ipsa in terris christianorum fieri de ce-
tero districtius inhibemus universis et sin-
gulis principibus catholicis sub quorum domi-
nio saraceni morantur et fuerunt predicta sub obte-
[illegible] divini iudicij obnoxius iniungentes quod e-
[illegible]
[illegible]
[illegible]
tes ipsi ut providentes eterne beatitudinis premium asse-
quantur de terris suis omnino auferant a suis sub-
[illegible]

nepe fata inuocatio seu prolatio nominis ipsius sacrilegi machometi publice aut per camiarnos publicata ab aliquo in eorum existente domo audiant atemperare deberent vel quodlibet sustinere. Ut vero qui leges promulgauerint taliter ob diuinam reuerentiam castigentur ab ipso et aliis sine exemplo perdita a principe haec firmiter arcerentur haec ibi sanctissime ordinantur sed negligenter custodiuntur specialiter ponitur cum aliis vocibus de die et de nocte tales perdamnationes faciant saraceni. et non solum non castigantur a principibus verum etiam et defenduntur et rarus est qui propter fidei honorem rodeat contra eos quinimo tanta est ignorantia hodie inhibitionis in principibus et clero ac populo quod non cognoscant publicas inuocationes has perdamnationes esse in offensam diuine maiestatis quod non sine culpa est nisi deus cum talis ignorantia non excuset quia ignorantia facti non iuris excusat. De aliis autem atque ad que compellendi sunt saraceni tam de iure quam ex ordinatione regni sufficiant que dicta sunt libro iii. consideratione .x.

Ista duodecima consideratio tractat de fine legis saracenorum et de eorum perpetua seruitute sub iugo christianorum sub quatuor passibus

Duodecima et vltima consideratio huius libri iiii. est de fine legis saracenorum et de eorum perpetua seruitute sub iugo christianorum cum finem oportet dare huic iiii. libro de bello saracenorum in hac vltima consideratione ad quam explicandam. iiii. passus conuenit pertransire. Primus est de castigatione finali fienda per saracenos. Secundus est de cessatione sue legis. Tertius est de tempore quo debet cessare. Quartus vero erit de perpetua seruitute saracenorum sub iugo christianorum.

De castigatione finali fienda per saracenos in populo christianorum.

Primus passus est quod per saracenos fiet diuina castigatio terribilis in omnibus regnis mundi propter peccata populi secundum quod praedixerunt. et primo methodius martyr quem beatus hieronymus in opere suo laudat loquens de fine seculi cuius prophetia sequitur. In nouissimo autem septimo millenario seculi exient filii ysmaelis de heremo et erit aduentus eorum castigatio sine mensura et sine misericordia et tradet deus in manibus eorum omnia regna gentium propter peccata que operata sunt preter precepta dei. Ideo tradet nos deus in manus barbarorum quia obliti sunt precepta domini facientes cum christiani multa illicita que in aliis non sunt scriptoris adeo quod turpissimum est ad recitandum propterea tradet illos deus in manibus saracenorum perfida erit in captiuitate et occisione capadocia erit captiuitate et occasione alia. In tribulatione erit terra syrie erit in solitudine et eius habitatores captiui ducentur. Sicilia similiter et habitatores eius in gladio peribunt. Grecia in captiuitate erit et ocasione affrica erit similiter egyptus orientalis et Asia sub graui tributo in auro et argento erit. Hispania gladio peribit et captiui ducentur habitatores eius. Gallia germania agaroena variis preliis erunt denotatur multa et eis ducentur captiui romani in occasione erunt et conuersi in fugam. In finibus maris erunt in desolatione et obuiabunt filii ysmaelis in eorum ab aquilone et oriente et meridie et occidente et replebitur iherosolima cunctis gentibus quibus captiui ducentur et replebitur terra promissionis omnibus gentibus et erit iugum eorum graue super omnes gentes et erunt omnia sub iugo eorum et tributo et omnia ornamenta diuinarum eorum erunt et que fuerunt in ecclesiis sanctorum siue aurum aut argentum siue lapides preciosi et omnia ornamenta eorum erunt et distribuent mulieres eorum et erunt sacerdotes sicut populus quod ecclesie incendio cremabuntur et erit tribulatio magna et multa corpora proiicientur in plateas eorum quod non sit qui sepeliat ea et erit saracenorum inter a mare vsque ad mare et erunt regiones in viam et vocabitur via eorum vie angustie et grauabuntur simul iuuenes et senes diuites et pauperes et cum gemitu et afflictione dicent beati sunt illi qui non de hac luce precessione hoc benius potius quod dicat nisi venerit .... postea et ...... et ..... Quid enim aliud est defectio nisi disciplina qua comprehenduntur vniuersi habitatores terre a filiis ysmaelis propterea onagrum appellauit deus ysmaelem patrem eorum propter hoc in desolationem tradet omnem terram et erunt multe vrbes deserte non cum sint homines nisi sicut alii gentes sustinuit ysmaelis de heremo venient et sunt hominibus odibiles. Audi igitur imitatores eorum qui de heremo exeunt sint mulieres vestro

partus habentes. porcusq; cum mulieribus si-
mul interficient in ecclesijs sanctorum cum iume-
ntis cohabitent et sacratis vestimentis eccle-
sie induent seipsos et vxores eorum. Iumenta
sua ligantur sunt ad sepulchra sanctorum ut
et ad presepia et erit maxima tribulatio su-
per christianos qui habitant super terram. et tunc
apparebunt fideles qui fuerint in christo multi
non enim propterea mittet deus has tri-
bulationes supra christianos ut iusti declarent
qui in christo sunt credentes. sed ut manifestent
qui in ipso erunt fidelissime credentes. sicut ip-
se veritas dicit beati eritis cum persecuti vos
fuerint et dixerint omne malum aduersus vos
mentientes propter me gaudete et exultate etc.
sicut enim persecuti prophetas qui fuerunt ante vos
sed qui perseuerauerit vsque in finem. hic saluus
erit hec ille. Eandem sententiam tradit magi-
ster in historijs scolasticis super idem gen. xvi.
Dicens homo ferus vbi nos habemus ferus he-
breus habet phara quod sonat onager de ysmae-
le dictum allegans predictum methodium dicentem
[illegible]
[illegible]
[illegible]
natum est dicit ut exeant adhuc semel et obtineant
hunc orbem terre per octo ebdomadas annorum
et vocabitur iter eorum via angustie quia patrem eorum
ysmael vocauit dominus onagrum. In sanctis locis
interficient sacerdotes et ibidem cum mulieri-
bus [illegible]
menta et hoc pro nequitia christianorum qui nunc
erunt de quibus [illegible]
Erunt homines sicut amantes etc. Et tunc im-
plebitur quod dictum est per ezechielem. filij hominis
voca bestias agri et exhortare illas dicens.
Congregamini et venite eo quod sacrificium ma-
gnum immolo vobis manducare carnes for-
tium et bibere sanguinem excelsorum hec ille.
Secundo predictam castigationem christianorum
per saracenos predixit abbas ioachim in spe-
culo visionum libro. iiij. capi. xl. dicens quod
cum magne habentes nomen duabus litte-
ris confectum videatur alphabeti latinorum
prima atque octaua sicut sunt in informatione
et quasi designatione cuius signatorum quod ex-
ponens doctor peregrinus dicit quod prima lit-
tera est a octaua vero littera est. h. Mauri vel
turci nigre sunt mauri sic dicti propter habitum
nigrum cappe nigre quem habebat a nicolao
apostata eorum doctore. nomen autem ipso-
rum ex duabus litteris conficitur scilicet. a et h.
[illegible]
te a filio ipsius nuncupati sunt. Tercio pre-
dictam castigationem christianorum predixit sanctissima
femina hylde gardis quam prophetauit anno domini
Millesimo. lxxx. in libro reuelationum dei per
te teras ca. xxiij. dicens ventura sunt mala guer-
re et bellorum victorie super populum christianorum
propter tyrannidem principum et cupiditatem prela-
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Quarto predictam castigationem christianorum predi-
xit cirillus in epistola de occurrentibus malis
in orbe symbolo. xxix. dicens in fera die ma-
gna filij venturus est huius violator castitatis a
plaga meridionali et intrabit limites occi-
dentales et viuam ouem comedet et dentibus
suis carnes agnorum crudas dilacerabit ane-
cis pedibus conculcabit et agnum ouis filium cor-
nibus ventilabit. quod exponit venerabilis ab-
bas ioachim super dictorum visis sic dicens. Du-
cis machometus est agnus cuius filius christus filius
virginis cornibus. i. predicantibus suis christianum populum
ventilabit. i. multiplici flagello guerrarum per-
cutiet ouem viuam comedit. i. sanctam matrem ec-
clesiam [illegible] et eius
modestos simplices pennis cassabit et denti-
bus suis carnes crudas agnorum dilacerabit
quia paruulos etiam adultos veritusque legis predicatores in
dei christi sectam machometi assumet et vbi non
[illegible]
mentur et nomen machometi in magna vene-
ratione habeatur a plaga meridionali venire
dicuntur quia in eadem parte mauri florent et impe-
rant. Limites autem occidentales pars ec-
clesie [illegible] christiane credunt. hec autem ex-
ponens. Quid autem sit de veritate predictorum
prophetarum deus nouit annus indicat. abysus
multa.

De assertione legis saracenorum

Eandem passus est quod lex saraceno-
rum non est perpetuo duratura sed
[illegible]
[illegible] quod nullum violentum est perpetuum
[illegible]
tinet violenta imperia secundum senecam trage-
dia. vi. Cum ergo imperium et dominium saracenorum
sit in orbe violentum patet quod per armis et violentia

durauit ut latissime declaratum est supra in consideratione secunda huius .iiij. libri in secundo puncto. ergo imperium et dominium saracenorum non est perpetuum nec diu duraturum et consequenter nec lex eorum quod est intentum. Item et hoc quod obtinetur trepide [illegible] non est diu duraturum sed tale est imperium saracenorum patet quia est raptum per arma violentorum ut dictum est. et dicit Seneca tragedia prima. rapta [illegible] [illegible] [illegible] manu. ergo imperium saracenorum non est diu duraturum et consequenter nec eorum lex. Item tercio sic illud imperium cuius ius solum est in armis non est diu duraturum sed imperij saracenorum ius solum est in armis patet quia machometus non ostendit aliud miraculum quo ius sui imperij et veritas ostenderetur legis sed mandabat eis [illegible] [illegible] ius vestri imperij et dominij et legis habetis [illegible] [illegible] [illegible] saracenorum imperium herculis et timens cum [illegible] dere tragedia prima. [illegible] ius est in armis. ergo concluditur quod imperium saracenorum non est diu duraturum et sic lex eorum cessare debet. Unde et doctor subtilis scotus in primo sententiarum questione secunda prologi [illegible] septima obijciens de permanentia secte machometi [illegible] quod [illegible] est [illegible] [illegible] quod secta eorum est finienda. Unde et ante eius [illegible] [illegible] [illegible] liber quidem in [illegible] sunt arabice scriptus, [illegible] [illegible] [illegible] quendam regem christianum in [illegible] [illegible] [illegible] debere destruere et [illegible] machometi dispergere quod erit signum destructionis sue legis.

Quo tempore lex machometi et eius dominium debeat cessare.

Tercius passus est de tempore quo lex machometi et eius dominium debeat cessare. Circa quod dicit post [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] quam [illegible] populus christianus fuerit debite castigatus. Unde secundum augustinum fuit iam dictum in principio huius consideracionis huius libri .iiij. ante incarnacionem domini populus dei electus erat populus iudeorum post incarnacionem vero est populus christianorum. et sic ille erat populus dei electus et nunc est [illegible] flagellum infidelium gentilium.

Ita nunc religionem christiane fidei [illegible] de dit flagellum infidelium saracenorum. Tunc dicit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] philosophus flagellum seu virga non comburetur quamdiu per [illegible] et [illegible] [illegible] non corrigitur. Hec refert ipse quod socrates [illegible] quare [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] post magnam et longam verberationem [illegible] discipuli sui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod nec combureret quousque correctum et emendatum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magnus philosophus de doctrina [illegible] libro .ij. capitulo .xliij. quod [illegible] [illegible] [illegible] montem paganum ascenderet subito tremuit et magnos bombilos emisit arbores [illegible] quare tremuit et mugitus dederit mons respondit quod pastorem vigilantem et custodientem gregem suum ego video et arbores [illegible] et in [illegible] sic mons [illegible] valde et magnus [illegible] [illegible] pastorem. Qui respondit [illegible] et [illegible] quia ignem ponat in petra qui medio flatu ignis [illegible] me destruet vel omnes ad radices comburet. quod [illegible] [illegible] considerans malum in orbe [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de lamentacione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in secundo [illegible] [illegible] in seculo descripsit per quem dicunt greci [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuisse et deum pastorem ignem in petra fuisse Alexandrum in grecia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mons magnus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] reges [illegible] [illegible] in [illegible] hec [illegible]. Deus ergo semper flagellum ponit sicut pius pater suis filijs [illegible] quibus [illegible] castigatis flagellum igne comburit secundum quod notat beatus augustinus in libro de verbis domini in [illegible] .xx. Ubi sic ait. non leves [illegible] vel tyrannos quam virga vel flagellum [illegible] [illegible] [illegible] prudens [illegible] [illegible] [illegible] pater post castigationem [illegible] discipulum et post debitam emendationem [illegible] [illegible] [illegible] filium flagellum quoque sive virgam incendio flammarum [illegible] [illegible] augustinus. [illegible] ergo [illegible] [illegible] quod [illegible] castigatione populi christiani destrueret imperium saracenorum et sic cessabit eorum superstitiosa secta sive lex.

Quartus ultimus passus est de perpetua saracenorum seruitute sub iugo christianorum.

[V]arius passus et ultimus est de propterea captivitate seu servitute saracenorum sub iugo christianorum. Hanc autem servitutem predixit methodius martyr loquens de fine seculi. Unde post quam finita erit castigatio christianorum per saracenos. Subsequenter dicit et post tribulationem dierum que facta erit a filiis ysmaelis desolata erit omnis terra ab eis et erunt omnes amicti ornamentis ex auro et purpura et splendidis vestimentis tanquam sponsi ornati. Ecce vicimus terram in fortitudine nostra et omnes qui habitant in ea. Tunc recordabitur dominus deus fidelium suorum quam grandia tribulationibus sunt et et qui in christo sunt ordinem et liberabit eos de manu saracenorum. Surget autem christianorum gens et preliabitur cum eis et occidet eos gladio et captivas ducet mulieres eorum et interficient infantes eorum et descendent filii ysmaelis in gladium et tribulationem et afflictionem et reddet illis deus mala que ipsi aliis fecerunt et retribuet super eos malicias septies tantum quantum in aliis gesserunt et occidet illos deus in manu christianorum et erit regnum christianorum exaltatum super omnia regna et imponent christiani iugum super eos graviter et erunt servi qui remanebunt et tunc pacificabitur terra que ab eis fuerat destructa et qui captivi fuerant ab eis revertentur in terram suam et multiplicabuntur homines super terram et erit indignatio magna regis romanorum super eos qui christum negaverunt et erit pax et tranquillitas magna super terram qualis non fuit ante ea nec erit similis post illam pro eo quod in fine seculorum erit leticia et pax super omnem terram et requiescent a laboribus. Hec erit pax de qua dicit apostolus .i. ad thessalo. v. Cum fuerit tranquillitas magna et securitas tunc veniet repentinus interitus. a quo liberari mereamur feliciter per iesum christum dominum nostrum qui est turris fortitudinis a facie inimici. cui sit honor et gloria sine fine Amen.

Incipit liber quintus et ultimus: tractans de bello demonum contra fidei fortalicium.

[E]xpositis bellis hereticorum iudeorum et saracenorum restat ergo in hoc libro quinto et ultimo huius voluminis de demonum viribus quid scilicet possunt contra nostrum fidei fortalicium. et ut melius possit explicari concepitur duodecim considerationes circa bellum demonum occurrunt pertractande. Prima erit an sint demones et de quidditate demonum et eorum nobilitate ac natura. Secunda de eorum lapsu. Tercia de bello demonum in celo. Quarta de eorum habitatione. Quinta de eorum potestate et preeminentia. Sexta de bello demonum contra humanum genus postquam ceciderunt de celo usque ad christi adventum. Septima de persecutione hominum per eorum persuasiones in christi adventum. Octava de proprietatibus et maliciis demonum. Nona de bello demonum post adventum christi. Decima de diversitate demonum et si possunt haberi spiritus familiares. Undecima de qualitate et figuris corporum in quibus apparent et si possunt humana corpora vel animas subintrare.

Duodecima quo fine debent terminari bella demonum.

Prima consideratio est de quatuor punctis

[P]rima consideratio est an sint demones et de quidditate demonum et de eorum nobilitate ac natura. quatuor ergo puncta in hac consideratione sunt videnda. Primo an sint demones. Secundo quid est dyabolus. Tercio qualis est eius nobilitas. Quarto qualis est eius natura.

An sint demones in mundo et si sunt que sunt eorum nomina.

[P]rimus punctus est an sint demones et que nomina eorum. Quo ad primum notandum quod iudei et saraceni et christiani quod apud iudeos scriptum est esse diabolos et specialiter eorum belial et azazel est appellatio.

nisi iudei in euangelio insultantes xpo. xpo demonium h3 et insanit Joh. x. Et iterum in belzebub principe demoniorum eijcit demonia Math. xij. quod nō affirmarent nisi zabulos credidissent esse. Nā [illegible] prīt negare quin sicut pth sic in primo Regum. xvi. q ipsos malos angelos [illegible] [illegible] demones esse et illos principes demonium quos vocant iudei bale et azael. Ipsi vocant in lingua arabica aroth et maroth. nos vo xpiani de hoc certā fidē habem⁹ cum euāgeli⸗ca doctrina hoc ex ēe in plurib⁹ locis exprimat. Et ideo de hoc nulli dubiū esse d3 sed cū certitudine affirmare demones ēe in mūdo. Demones vero nō nominam⁹ nos xpiani nisi eo mō quo in sacra scriptura nos repperim⁹ scōm modū suarum temptationū. Unde cū temptat de superbia vocat zyabolus. i. deorsum fluens Apoc. xx. qn de mundicia dicit [illegible] [illegible] [illegible] qn de ira [illegible] [illegible] I. cor. x. quia ira ponit animā extra terminos suos. qn de accidia dicitur demonium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] hominē [illegible] de auaricia dicit leuiathā. i. additamentū Job xl. qn de luxuria dicit [illegible] [illegible] [illegible] Thobie. iij. qz ppē luxuriam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] qn de gula dicit Behemoth. i. aial Job. xl. qz regula reddit hominē bestialē Item vocat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] q demonia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] Luce. xi. quod non patit vir mulierē p im⸗mundicias et sordiciis violarent et sanguinis [illegible] [illegible] ad quē [illegible] [illegible] [illegible] venebat. p3 ergo demones et eorum nomina [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

De qualitate demonū.

Ecūd⁹ pūctus est scire quāle dyabolus. Pro cui⁹ euidēntia notandū q fuit opinio platonicorum [illegible] et [illegible] puleis scōm q recitat beat⁹ augustin⁹ [illegible] de ciuitate dei ca. xvi. allegādo varrones qui fuit platonic⁹ q demones sūt genere aīalia aīo passiua. mente rōnalia. corpore aerea. tēpore eterna. Si aūt obijciat q demōes nō pūt esse aīalia cū sint substantie incorporee. Dicendū est q nō loquit hic augustin⁹ scōm

mentē p̄priam vt dictū est. sed fuit opinio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cur sic diffinitionem demones cū hoc attribuunt augustino. Unde idē augustin⁹ scōm mētem p̄priā et rectā fidē diffiniens demones [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] demones [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] superbia tumidi. inuidia liuidi. fallacia callidi. Unde ali⁹ dicit q demones sunt substantie rationales incorporee ingrate deo dampnationis hominū cupidissimi.

De nobilitate demonum

Ercius pūctus est qualis est nobilitas demonū. Pro cui⁹ noticia sciendū q loqui possum⁹ de demonibus dupliciter vel quo ad bonitatē moralē vel quo ad bonitatē nature. Si loquimur de bonitate morali boni hoīes meliores et nobiliores sunt demonib⁹ Unde augustinus de ciui. dei ca. xv. loquēs de demonib⁹ scōm opinionem platonicorum q demonū corporibus aeris [illegible] et phisicos sic aīe nostre et q illa corpora demonū sunt incorruptibilia dicit nō ideo demones meliores sūt hoīb⁹ quia hūt corpora meliora s. icorruptibilia Alioqn multas bestias hoībus pferem⁹ Quas cū in qz boīm videādo equantur aquilis et vulturi b⁹ Aut qz odorādo canibus. qz velocitate leporib⁹ acuto et oīb⁹ auib⁹. qz multū valēdo leonib⁹ et elephātib⁹. qz diu viuēdo serpētib⁹ qui etiā deposita tunica. senectutē deponere. et in iuuentutē redire pbibent Sed sicut hiis oīb⁹ meliores nō [illegible] sum⁹ Ita [illegible] demonib⁹ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] debem⁹. Hec augustin⁹. p3 ergo q in moralibus nobiliores sūt boni hoīes demonibus Si vero loquamur de nobilitate nature. nobiliores sunt demones hoīb⁹ quācūmq3 scōm sunt nobiliōr [illegible] augustinum. ix. de ciui. dei ca. ix. vbi dē q aial qz aīa et corpore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] melior corpore. quātumcūmq3 bn̄ dispositū sit [illegible] q [illegible] hec sordidum. magis tn̄ q̄uis putrissimo carnis [illegible] Ex quo [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] i [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Primū ē q demōes sunt meliores hoīb⁹ quantū [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] substantia spūal oēs3 substātiā corpalē

Secunda conclusio [illegible] sunt angelis [illegible] [illegible] demonum [illegible] est [illegible] [illegible] quā angeli superant ipsos non ratione sue excellentie de genere substantie. qꝫ excellētia gratie. que est quedā forma accidentalis. Et isto modo [illegible] eius [illegible] [illegible] [illegible].

De natura demonum.

Quartus punctus est qualis ē natura demonum. Ad quod breuiter respō[illegible] [illegible] primo qꝫ eius natura nō est mala sed bona. Vidit .n. deus cūcta q̄ fecerat et erāt valde bona geñ. primo. qꝫ aūt dyabolus sit malus nō hꝫ ex natura sꝫ ex [illegible] [illegible] [illegible] qꝫ [illegible] natura est mortalis et dissolubilis sed ex dei gratia [illegible] natura est [illegible] et [illegible] sicut et bonorum angelorum. Unde plato in libro thimei loquens in persona dei ad angelos dicit dij deorum quorum opifex et magister ego sum vos vestra natura corruptibiles estis mea aūt voluntate incorruptibiles permanetis. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omnes deos et angelos esse mortales secundum suam naturā et dissolubiles qꝫ sūt facti a deo tamen diuina voluntate indissolubiles. Et quia diuinum consilium et voluntas sunt validiora q̄ sit eorum natura. Ideo dicit plato qꝫ non dissoluentur. Et hec videtur sensisse maximus prophetarum qui fuit platonicus in capitulo de differentia vbi dicit. Sumus enim rationales nos et ipsi .i. angeli. sed mortale addidimus nobis seperat nos ab illis. quasi dicat mortales erant angeli sicut et nos ex natura sed diuina voluntate immortales facti sunt et sic differunt a nobis

De scientia demonum.

[illegible] [illegible] [illegible] videre qualis ē scia demonū. Hic sūt tria pūcta declarāda. Primus est de scia demonū. Scdꝫ est an⁹ facientes artes magice exercent et si p̄ńc sunt pcō exercenti. Tercius ē de arte notoria si est a deo vel a demonibus.

De scia demonū ante casum et post casum

Primus punctus est de scia demonū. Circa qd̄ notandū est qꝫ tripliciter possumus loq̄ de scientia demonum. Uno mō de illa scia quā habuerūt aū casū suū de celo et sic dicit magister sententiarum in scdo distinctiōe .iij. qꝫ triplicem cognitiōem naturalē habebāt scꝫ cognitōem eius a quo facti erāt et eius quo facti erāt .s. cum celo empireo materia prima et ipē notitiā etiā habuerūt boni et mali et qd̄ appetēdū et respuendū illis esset: dicit etiā beatus augustinus in quarto de notitia āgelorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dei ca. vij. et. viij. qꝫ cum sit alia noticia angelorum matutina et alia vespertina quarum prima est rerum in verbo et scda rerum in genere proprio qn̄ sunt dictū factum est vespe et mane dies vnus Geñ. primo Ibi accipit mane pro noticia matutina et vespe pro vespertina. Et secundū hoc ponentes dies sex sunt qꝫ angeli illa sex genera creaturarum que ibi numerantur cognouerūt noticia matutina et vespertina in primo istāti quo oīa fuerūt simul creata scdꝫ illud ecclesia. xviij. q̄ viuit in eternū creauit oīa simul. Si vo loq̄mur de noticia demonum post casū dicit magr̄ in scdo sententiarum distin. vij. qꝫ demones licꝫ sint obstinati in malo [illegible] nō [illegible] noticia vigent scꝫ subtilitate nature temporum experientia et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] intelligūt naturalia p̄sentia Scdo mō naturalia futura sicut tēpora pluuiosa vel sicca et eclypses solis et lune et huiusmodi. Tercio mō intelligūt volūtaria s̄ de cognitōe futurorum contingentiū dicit dño hermachira in scdo sententiarum qꝫ licꝫ demones nō possunt p se scire futura contingētia determinate tñ frequēter vera predicant quia coniectant futurorum [illegible] quo modo predicūt .iiij. modus scdm augustinū super geñ. ad literā quia aut presentiunt talia ingenij aut sensus acrimonia vel quando videt aut cōsiderant diligēter ad quod inclinet affectō mea vel que sunt inducentia vel retrahentia aut p̄sciunt talia temporū ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Aut tercio talia presciūt demones cautela dolosa vt quando proponūt aliquid facere et primo p̄dicāt quasi sit aliqd̄ futurum. Aut q̄rto talia p̄dicāt demōes aliēa doctrina vt qn̄ scꝫ diuino iudicio permittit aliq̄d a bonis angelis addiscere. Unde patet qꝫ demones futura contingentia et si possint pre

[illegible] futura [illegible] scire. De cognitione vero temporalium et mutabilium dicit beatus augustinus .viij. de ciui. dei capitulo .xxi. q angeli boni omnia ista temporalia et mutabilia nouerunt quia eorum principales causas in verbo dei sapientia conspiciunt p quorundam signorum nobis occultiorum maiori experientia multo plura q homines futura prospiciunt. Demonis autem illi sepe nunq illi omnino falluntur q [illegible] declarans dicit. Aliud enim est temporalibus temporalia mutabilibus mutabilia scire eisq temporalem et mutabilem motum sue voluntatis et facultatis inserere q demonibus certa mensura permissum est. Aliud autem in eternis atq incommutabilibus dei legibus que in eius sapientia viuunt mutationes rerum preuidere dei quoque voluntatem que tam certissima q potentissima est spiritus eius participatione cognoscere q sanctis angelis recta discretione donatum est. Ex quibus sequuntur duo documenta. Primum est q sancti in dei legibus eternis contemplantur futura quia dicit hoc dicit expresse. Secundum documentum est q sancti in diuina voluntate cognoscunt ista futura contingentia quia dicit q dei voluntatem que [illegible] [illegible] remanent due difficultates. Prima est si demones habuerunt notitiam prophetiarum de aduentu christi dicendum q sic cognouerunt enim q christus in lege et prophetis promissus deberet esse verus deus et verus homo et q debebat [illegible] in genere, nunq tamen in specie cognouerunt q in hoc homine christo ista complerentur. Dubitabat enim dyabolus per scripturas et prophetas q christus venturus erat verus deus et verus homo. Etiam sciebat tempus aduentus christi esse impletum per ebdomadas danielis tamen nesciebat certitudinaliter q ihesus nazarenus [illegible] sanctitatis habebat quandam coniecturam q ipse esset verus christus et hoc voluit experiri per temptationem et per illam illum inducere ad peccatum si inueniretur purus homo sed neutrum obtinuit licet temptauit eum de concupiscentia superbia et auaricia. Unde lz ille demon qui christum in deserto temptauit fuerit [illegible] tamen scire potuit per certitudinem verum ibesus esset qui erat promissus in lege ad salutem mundi et destructionem dyaboli nisi per quandam coniecturam et ideo procurauit christi expositionem per iudeos intelligens per aliqua signa q ipse esset verus christus et per consequens q per eius mortem expoliaretur infernus hoc perpendit per eius patientiam et per scripturarum impletionem et forte per sanctorum patrum in limbo existentium exultationem. Ideo mortem eius impedire voluit per uxorem pylati cuius preces efficaces credebat in conspectu viri sui ut notat Nicolaus de lyra super math. [illegible] cognoscant cogitationes nostras. Respondetur q soli deo cognite sunt secundum communem opinionem doctorum et hoc videtur per illud quod dicitur primo Regum. deus autem intuetur cor. et patet per alypomenon .vi. tu solus nosti corda filiorum hominum. dicit tamen bene Nicolaus de lira sup illud ad hebreos .iiij. viuus est sermo dei etc. Et distinguit cogitationem et intentionem cordis q licet aliqui doctores dicunt ipsam cogitationem nostram esse cognoscibilem puri substantie spiritualis tamen de intentione cogitationis ipsi concedunt q est cognoscibilis soli deo. verbi gratia si cogitem de muliere dicunt q hoc potest cognoscere an q ideo bonus sive malus. Etiam ex natura eius sed si cogitem de muliere intentione decipiendi ipsam vel ad bonum informandum eam cognoscit solus deus. Et propter hoc subdit apostolus et intentionum cordis quia cognitio christi non solum se extendit ad ipsas cogitationes sed etiam ad cogitationum intentiones quod de per se demonibus non conuenit. Ad illud etiam propositum loquitur augustinus de diffinitionibus sic dicens. Interiores animi cogitationes dyabolum non videre. Certi sumus sed motu eas concipi ab illo et ab exterioribus indicijs colligi experimento didicimus. Secreta autem cordis solus ille nouit ad quem dicimus tu solus nosti corda filiorum hominum.

Q artes magice demonum scientia exercentur

Secundus punctus est utrum scientia artes magice exerceantur et si possint sine peccato exerceri. Ad primum respondetur q artes magice exercentur scientia demonum sicut traditur in secundo sententiarum distinctione septima. Unde dicit

q̃ omnem scientia[m] excedunt artes magice ex/
[illegible]
[illegible]
[illegible] vel ad movendum [illegible]
[illegible] vel ad experiendam et probandas in
[illegible] patientiam. Ad secundum dicitur q̃
artes magice vel divinationes non possunt ex
erceri vel a demonibus consilium vel auxi/
lium requiri absq[ue] peccato nisi forte in hoc
casu ubi deus dyabolum subiiceret homini
sicut fuit de aliquibus viris sanctis narra[tur]
[illegible] autem commercio non potest si/
ne peccato. Nam aut est ibi peccatum infide
litatis ut puta si homo demoni credendo at
tribuat ei aliquid divinum aut est ibi pecca/
tu[m] ydolatrie ut puta in oblationibus et [illegible]
[illegible] ad
[illegible] quia facit contra prohibitionem dei et ec/
clesie. [illegible] prohibitionem est quia talis
peccat in deum cum recurrit ad dyabolum
quasi non sit omnipotens deus [illegible]
et omnino sufficiens et boni [illegible]. Item pec/
cat in seipsum cum se committit [illegible]
[illegible] et anime. Item peccat in ecclesiam
cum habet commercium cum illo qui est ma/
[illegible] et ecclesie adversarius et ideo
in [illegible] magnum peccatum est quia
est ad [illegible] demonum [illegible]
quia huiusmodi ex se non habent [illegible]
sed solum ex [illegible] diaboli. Dicunt p[ro]
[illegible] dyabolus illos qui [illegible] q̃
talia signa recognoscant et ad ea se [illegible]
offerant. Ostendunt enim demones se per
illa [illegible] ut [illegible] quid [illegible] ostendant se ha
bere in huiusmodi artib[us] in quib[us] sunt mul
ta nephanda per que abducitur homo a fide
et cultura dei. Et ideo hec facit dyabolus nõ
quia in illis delectetur sed potius in infide
litate [illegible]. Sunt aute[m] hec magice ar
tes [illegible] piromantia aeromantia y
[illegible] geomantia et [illegible] que sunt
divinationes in mortuis quo ad primum
in igne quo ad secundam, in aere quo ad ter
tium, in aqua quo ad quartum in terra quo
ad quintum et in manibus quo ad sextum
[illegible] magica malefica vulgo [illegible] ob
[illegible] magnitudinem [illegible]. In
[illegible]
resuscitatum mortui et ad interrogata respõ
dere. Alij dicuntur [illegible] qui [illegible] ver
bis [illegible]. Alij dicuntur [illegible] qui circa

aras ydolorum nepharias preces emittunt
et funesta sacrificia offerunt hisq[ue] [illegible]
bus demonum responsa accipiunt. Alij di/
cuntur aruspices quasi horarum inspectores
dies enim et horas in agendis negocijs oper
busq[ue] custodiunt et quid per singula tempo/
ra observari debeat homo intendunt qui eti
am pecudum inspiciunt et ex eis futura pre
dicunt. Alij dicuntur augures qui volatus
avium et voces intendunt. Aliaq[ue] singula re
rum vel observationes [illegible] homini
bus. Alij dicuntur astrologi eo q̃ in astris
[illegible]. Alij dicuntur genetliaci propter
natalium considerationes quia per cursus
syderum nascentium mores actus eventusq[ue]
predicare conantur qui vulgo mathematici
[illegible]. ydromantia ab aqua dicta fuit.
Est enim ydromantia in aquarum inspecti/
one umbras demonum evocare ibi que [illegible]
[illegible] audire [illegible]. Cum demo
nes [illegible] per aliquas figuras vel signa q̃
in rebus [illegible] apparent que si fiunt in ae
re vocatur aeromantia. si in igne piromantia
si in visceribus animalium immolatorum
in aris demonum vocatur aruspicia. si p[er] co[n]
[illegible] hominum vel membrorum [illegible]
[illegible] vel motus quorumcumq[ue] animalium [illegible]
[illegible]. Si vero fiat ex aliquibus si
[illegible] in [illegible] aliarum animalium appare[n]
tes vocatur [illegible] que sub nomine [illegible]
religionis per quasdam quas vocant [illegible]/
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]. Si vero tales figure
vel signa fiunt in terra dicitur geomantia a
geos q̃ est terra. Si vero in planis manuu[m]
dicitur ciromantia a ciros q̃ est manus tali
bus [illegible] per demonum [illegible] [illegible]
[illegible] humana quomodo id [illegible]
[illegible] appetit quod nulla ratione [illegible]
[illegible]. Unde vitanda sunt a [illegible]
[illegible] et omnis [illegible] operatione repudianda
quia in istis omnibus vel expresse demonis
imploratur [illegible] propter petitionem hominis
se occulte demon ingerit hanc maleficam ar
tem [illegible] qui sol[illegible] [illegible]
[illegible]
interficit. Et si queras quid tales magi face
re possunt. Respondetur q̃ ipsi permissione
dei elementa [illegible] mentes turbant ho/
minum [illegible] in deo confidentium [illegible]

[illegible]cludunt ac sine visu veneno hausto violen-
ter eos carminis ledunt et interdum perimunt. Magi ergo secundum pactum contractum quod habent cum demonibus agere creduntur. Cumque ars magica non est supra ordinem naturalium causarum immo sit virtute demonum naturalium, non est supra comprehensionem hominum et facultatem propter ista. Primo quia demones magis cognoscunt activas naturalium virtutum quam homines. Secundo quia scelerius possunt ea congregare. Tercio quia activa naturalia que assumunt ut instrumenta sic possunt extendere ad maiores effectus ex virtute sua demonum arte quam ex virtute seu arte hominum. Inde hominibus videntur miracula et stupenda que per aliquos artifices fiunt et sic patet quod magi veritatem spernentes et mendacia credentes seducti a demonibus eis comparantur cum quibus sunt sine federe. Hec et plura alia de magicis artibus ex libro de civitate dei transsumpsimus in decimo .xxvi. questione .v. capitulo nec mirum

Ars notoria est illicita et a demonibus inventa.

Tercius punctus est de arte notoria si est a deo vel a demonibus et si possunt demones infundere scientiam aliquam. Ad primum respondetur secundum fratrem Johannem alemanum in summa sua quod ars notoria est illicita et inefficax. Unde originaliter a demonibus inventa. Illicita enim est quia valet quibusdam ad scientiam habendam que non habent secundum se virtutem causandi sed tamen fiunt inspectione quarundam figurarum et prolatione quorundam verborum ignotorum et aliqua huiusmodi. Et ideo huiusmodi ars non utitur his ut causis sed ut signis. Non autem ut signis divinitus institutis sicut sunt sacramentalia signa. Unde relinquitur quod sint signa vana et superstitiosa et per consequens continentia quedam pacta significationis inita cum demonibus stabilita et federata. Ars igitur notoria quasi a dyabolo inventa est a christiano penitus repudianda et fugienda sicut et alie artes nugatorie et noxie superstitionis ut augustinus dicit libro de doctrina christiana. Est enim huiusmodi ars inefficax ad scientiam acquirendam cum enim per huiusmodi artem non intendatur acquisitio scientie secundum modum homini connaturalem scilicet inveniendo vel addiscendo consequens est quod iste effectus expectetur a deo vel a demonibus. Certum est autem aliquos a deo sapientiam et scientiam per infusionem habuisse sicut de Salomone legitur iii regum iii et ii paralipom. i. Ipse enim dicit discipulis suis luce xxi. Ego dabo vobis os et sapientiam cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri. Sed hoc donum datur quibuscunque cum certa observatione sed secundum arbitrium spiritussancti secundum illud prima corinth. xii. Alii datur per spiritum sermo sapientie etc. et postea subdit hec omnia operatur unus atque idem spiritus dividens singulis prout vult. Ad demones autem non pertinet illuminare intellectum. Acquisitio autem sapientie et scientie fit per quandam illuminationem et nullo modo scientiam per demones acquirunt et sic patet solutio ad secundum. Possunt tamen demones hominibus colloquendo aliquarum scientiarum exprimere documenta sed hoc non queritur per artem notoriam. Et si dicas quod danielis primo pueris abstinentibus dedit deus scientiam in omni libro et sapientiam. Sed observantia artis notorie est secundum quedam ieiunia et secundum quasdam abstinentias ergo per artem illam potest haberi sapientia et scientia. Respondetur quod illi non abstinebant secundum vanam observantiam artis notorie sed secundum auctoritatem legis divine nolentes cibis gentilium inquinari. Ideo merito obedientie a deo scientiam consecuti sunt secundum illud psalmi super senes intellexi quia mandata tua exquisivi.

De bello demonum in celo.

Tercio considerandum est de bello demonum in celo. Cum enim angeli fuerunt creati in celo empyreo [illegible] ut allegat magister in libro sententiarum [illegible]. Ideo omnes angeli fuerunt boni creati et sine vicio. Unde innocentes fuerunt creati non tamen virtutibus perfecti que statim apposite fuerunt ut patet [illegible] non tamen fuerunt apposite cadentibus. Boni enim fuerunt ad deum conversi quod est deo adherere. Mali autem fuerunt aversi a deo quod est odio habere vel invidere. Invidie enim mater est superbia qua voluerunt se parificare deo, ut patet eodem libro distinctione v. Et cum esset inter eos angelos lucifer excellentior nec inter illos ali[illegible]

quia fuit ex dignitate eminentiori sue nature et pfunditatem sue scie pprendens in sua̅ cre atorem superbiuit tantum q deo voluit se equare vt patet hoc eodem distinctiōe. vi. dixit enim in corde suo illud Esaie. xiiii. [illegible] dam in celum vbi. dicit magister. distinctiōe secunda. li. ii. q celū vocat equalitatē diuini [illegible] tas molula fuit vt dicit magister sicut. [illegible] ergo vt creati fuerunt angeli quidam deo ad heserunt per charitatem. quidam vero cum lucifero deo restiterunt per superbie presump tionem et sic inter vtrosq factum est prelium ma gnum in celo Michael et angeli eius et ce [illegible] et non preualuerunt draco et angeli eius neq locus inuentus est amplius eorū in celo a pocalipsis. xii. Hoc autem prelium in celo nō est intelligendum materiale sed spūale quod factum fuit qn̄ boni et mali diuersos affect et cōsensus habuerunt qn̄ dixit lucifer. Ascē [illegible] gelis dicit non p motiones sed p equalitat [illegible] superbie. Et econuerso boni angeli humilem habuerunt affectum. Unde michael dicitur preliasse cum dracone quia michael interp tatur quis vt deus. Et dicit humilitas et reuerentia. vnde psalmo. lxxxii. Dne quis similis e rit tibi. qsi dicat non lucifer superbus nec quis quam alius sit ergo michael cū angelis suis facto prelio magno habuerunt victoriam de superbo lucifero et ei adherentibus qui [illegible] pulsi sunt de celo. Et vt dicit franciscus de marones in tractatu angelorum duplex fuit ibi pugna. Quia prima sumpsit initiū a luci fero sicut enim nunc impedit homines adpe tendum sic et tunc impulit sanctos angelos ad [illegible] [illegible] vt cum superbia angelica [illegible] vit et q morte dignus erat et q in celo cum sanctis angelis habitare nō debebat expul sus eum vendicat et in illum autem [illegible] ficandum petrum apostolum dicitur. ii. petri. ii. [illegible] lucifer restitit quantum potuit sed nō pre ualuit vt dictum est Et si queratur quanta fu it mora inter creationē angelorum et casum eorum de celo. Doctores communiter dicunt q [illegible] vsq ad creationem lucis vbi dicitur deus diuisit lucem a tenebris Sed contra [illegible]

doctoris in suo scdo sniarum distinctione quar ta questione quarta dicit q fuit mora septem dierū ad minus inter instans creatiōis et inter statum bonorum et inter instans conuersiōis et a uersiōis malorum q sunt prius dicta. [illegible] nō probat duplici rōe prima cum probatione sup ponatur ad primo q angeli fuerūt creati prima [illegible] angeli post lapsū non fuerūt valde boni. sed est opinio quod post lapsū non q fuerūt bo ni. s3 septima die a primo instanti creatiōnis sue fuerūt valde boni ergo ad min9 inter pri mum instans creatiōis et lapsum malorum fue [illegible] factum est vespere et mane septimus dies. Septi [illegible] sic potest scdo argui. Angeli mali post lap sum nū q receperunt benedictiōēz dei. sed die septimo receperūt benedictiōem dei ergo ante diem septimū non fuerūt lapsi. probatur in cō trarium per textū gen. ii. c. Et benedixit deus diei septimo glo. idest omnibus creaturis ergo omnes creature receperūt benedictiōēz dei die septimo. Et si dicatur q natura spūalis ope ratur in instanti sicut sol qui radium in in stanti pducit. Cum ergo prima operatio an ge li fuerit cōuersio vel auersio ergo in instanti fuerunt cōuersi vel auersi. Respōdet predict9 doctor q prima operatio nō fuit cōuersio vel auersio s3 fuit admiratiō quia in illis septem diebus steterūt in admiratiōnibus stupendis operum sex dierū et illud videtur probabi le nisi aliquis sanct9 expresse diceret oppositū. Sed die vii. cū deus benediceret illi diei de uolutū angelus qui creati et benedictiōe accep ta qsi homines et mandato accepto q omnes facerent debitum suum angeli diuisi sunt in tres partes. omnes enim firmauerunt se in amore di uini vt amore hominis quidam in amore di uine iustitie quidam in amore propie persōne et excellentie. et hoc tempus pro vnius diei de [illegible] [illegible] [illegible] lucem prius vero nihil faciebat nisi q sta bat in admiratiōe stupenda. Videbat enim subito celum extendi et de nichilo pduci et sic de aliis operib9 de quibus omnes homines pos sunt mirari omnib9 diebus vite sue. Et si vlteri us queratur quod fuit illud peccatū tante graui tatis quod illud nō potuit sustinere celum. Re

Z:4

[illegible]
cōmisit angelus in celo primū fuit peccatū z
hominē nō carnale s3 spūale scd̄m scōm in
scd̄o sententiarū distinctiōe. vi. questio. ij. hec
aūt spūalis superbia nihil aliud est q̄ amor
[illegible]
nemini bonū ex peccato inordinate. Diuerit
[illegible] q̄ pertulit vsq3 ad cōtemptū dei. Unde
beatus aug. xij. de ciui. dei ca. i. ponit dif
ferentiā inter bonos āgelos et malos dicēs
q̄ in mūdi principio boni āgeli a malis se
erunt diuisi. q3 illi in cōi bono quod est deus
[illegible]
velut summū bonū sibi psiciens a cōi bo
no ad ppria deflexerunt. Ex quo [illegible]
[illegible]
aliq3 principiū oīs boni moralis est amor
boni cōmunis q3 boni āgeli in hoc primo
meruerunt. Secūdū est q̄ principium omnis
[illegible]
[illegible]
eis. Scd̄m fuit peccatum supbie et presump
[illegible]
donis naturalibus nō dedit honorē deo
sed inaniter gloriatus est in seipso. Unde apo
stolis gloriantib9 de pōte eis data sup de
mones xp̄s dixit luce. x. videbam sathanam
pp̄ter eius inanem gloriā quasi fulgur de
celo cadentem de qua supbia dicit ecclesi. x.
Initiū omnis peccati supbia est. Tertio pec
[illegible]
[illegible] se pulcherrimum sup omnē creaturā
quam deus condiderat omnibus psupsit
pfecisse seipm reputans ad hoc dignū ad q̄
anhelabat si fieri fuit scd̄m Anshelmū sic eius
in presumendo. xij. excellentias habuisse q3
fuisset optima creatura fuisset deo acceptiss.
[illegible]
fuisset pulcherrim9 fuiss3 deo familiarissim9
fuisset dulcissim9 fuisset potentissim9 fuisset
omniū pōtifex fuisset oīm princeps fuiss3 [illegible]
[illegible] et fuisset omniū pater. Ex q3 sunt [illegible]
[illegible] ppria auctoritate presumpsit pficere [illegible]
voles deo fuisse Isaie. xiiij. sup astra celi ex
altabo soliū meū. Quarto peccauit per in
uidiā et emulatiōem. Unde inuidia e tristicia de
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Inuidia dyaboli mors introiuit in orbē ter
re. Quinto peccauit per iram et indigna

tionem q3 videns se deiectū a paradiso delicia
rum. Abscondit ei9 malicia vsq3 ad odiū dei
et mēc cadēs de celo bellum gerit hominē [illegible]
[illegible]
micida Unde Joh. i. viij. Ille erat homicida
ab inicio et in veritate nō stetit. Nō est ergo
mirādum si sic miserabiliter lucifer cum sibi
adherentib9 ruit9 cecidit de celo cū tam gra
uissime peccauerit cōtra creatorē suū. Et si
queris quot demones ceciderūt. Respōde
tur q̄ scd̄m q̄ notatur in sūma veritatis theo
logice libro. ij. In quolibet ordine āgelorū
sunt tot legiōes quot sūt vnitates in legiōe
et sic in quolibet ordine sūt sex mille sexcēte
sexaginta sex legiones angelorū. Et cū tertia
pars angelorū cecidere sicut notat magister
[illegible] libro scd̄o capitulo primo quia
cauda draco et traxit secum tertiam partem
stellarū celi. apoca. xij. sequit q̄ erit summa
legionū omniū angelorū. lx. milia et nouē
cente. iiij. legiones et [illegible] plus sum
ma omniū erit tercia nonaginta nouē cō
[illegible]
Sequitur etiam q̄ demones q̄ ceciderunt
de celo scd̄m cōparatiōes nouē ordinū an
gelorū sunt [illegible] et nouem milia. nouē cente
nonaginta [illegible] legiones demonū quorū su
ma scd̄m verā cōputationē est centa. triginta
tria cōputa et tricenta sex milia et sex centa
sexaginta sex demones sicut patet distinctiōe
prius. scd̄i capitulo notādū. Opinio tñ cōis
[illegible]
vnū angelorū ordinē cōstituere et summa
numerus angelorū cadentiū est sexmille sexcē
te sexaginta sex legiones q̄ totidē sunt legi
ones in quolibet ordine quot sunt vnitates
in legione vt dictū est. Erit ergo vera sūma
demonū cadentium scd̄m hanc cōputatiō
[illegible] cōputa et. iiij. centa triginta quinq3 mi
lia et quingenta quinquaginta sexaginta [illegible]
[illegible]
numerus bonorū angelorum [illegible]
appellantium per lapsus demones de celo et
[illegible] deum in scala scalorum
patet etiam ex predicto numerus saluādo
rum. Ad hoc enim venit fili9 dei quia vt ait
paulus ad ephesios primo. pposuit in eo
in dispensationem plenitudinis temporis
instaurare omnia in que xp̄o in terris et in ce
lis sunt saluat supplendum numerū ange
lorum cadentium in celo et [illegible]

peccatores in terra. Nunc aūt de saluandorum numero fuit duplex opinio doctorum. Augustinus vult q tot saluabuntur quot ceciderunt et sic decem fiant sicut supra dictum est. Gregorius vero dicit q tot saluabuntur quot remanserunt et allegat illud [illegible] q due partes angelorum remanserunt scilicet [illegible] cum in qualibet legione sint sex milia sexcenti sexaginta sex legiones patet [illegible] q totā summa est ducenta sexaginta [illegible] angeli totidem ergo [illegible] erunt saluande. Quibusdā vero placz q in paradiso erant duo parietes sic q numerus supplebatur per virgines et in altero pariete tot erunt omnes saluandorum quot angeli sunt in altero pariete quicquid sit de numero saluandorum deus determinate nouit qui solus numerat multitudinem stellarum et eis omnibus nomina vocat. et hoc videtur mihi securius dicendum cum ecclesia hoc videatur tenere vt patet in collecta Deus cui soli cognitus est numerus electorum in superna felicitate locandus.

De habitatione demonum post casum.

Quarta cōsideratio est de habitatione demonum. Circa q notandū q locus demonum post suum lapsum a celo vsq ad diem extremi iudicij nō est locus sub terraneus quem vocamus infernum sz aer caliginosus in quo multitudo demonū inhabitat et hunc locū sequestratum prouidet diuina clemētia ne nimis acriter nos tēptarent. Non tamen nimis longinquum seu remotum vt possent nos exercitare. Unde q habitent in aere caliginoso hoc diuine fuit est q vero ad nos veniunt hoc diuine permissionis est. et cum duplex interficiunt sic probabile videtur q ipsi sunt in medio vbi est turbulentia et varietas impressionum et hic est q frequenter commouent ventos pluuias et tempestates. Utrum vero aliqui demonum sint in inferno ego nescio nec a sanctis inuenio determinatum hoc autem bene credo q aliqui tendunt illuc ad torquendas animas secundum q habent deputata inter se maleficiorum officia verba sunt domini bonauenture in secundo sententiarum. Magister cum loquēs de loco habitationis demonum libro secundo distinctiōne. vi. dicit q lucifer et illi qui peccauerunt de celo empireo ceciderunt in istum aerem caliginosum qui est eis vt carcer vsq ad diem iudicij et hoc propter nostrum probationem. et subsequenter dicit q demones alternatis vicibus tendunt in infernum quia illuc animas detrudunt ac cruciant. Huic etiā sententie concordat beatus augustinus. viij. de ciui. dei capitulo. xxii. vbi dicit q demones in hoc aere habitāt qui de celi sublimitate deiecti merito irregressibilibus transgressionibus in hoc sibi congruo velut carcere damnati sunt. Ex quo dicto accipitur documentum q demones vsq ad diē iudicij sicut dicit magister in inferno nō sunt inclusi sed in hoc aere caliginoso cōmuniter degunt. Sed est dubitatio vtrū vbicūq sint demones puniantur igne materiali. quidā voluerunt dicere q sic licet dicant q minus sentiunt q post vltimam damnationē et hoc probant per quādam glosam super illud iacobi. iij. inflammata a gehenna que dicit sic. Gehenna est dyabolus propter quē facta ē. sicut enim gehenna semper ardet sic dyabolus vbicunq sit siue in aere siue sub terra secum fert semper tormenta flammarum. sz hoc nō videtur intelligibile q ignem elementarē vbicunq sunt secum circumferant. Et ideo dicūt alij q demonibus differtur pena ignis vsq ad diē iudicij. [illegible] vt eorum exercitium non obmittatur, tum etiā vt diuina clementia ostē dant [illegible] in multa patientia qua retribuet omnibus secundum fructum adinuentionum suarum. Et hec positio videtur probabilior et illa glosa si interpretantur sequentia non intelligitur de flamma ignis materialis sz de flamma vitiorum scilicet superbie ire et inuidie quibus continue torquentur. Hec de mente domini bonauenture in scdo sententiarum.

De potestate demonum et super quas [illegible] potestatem.

Quinta consideratio est de potestate demonum cum enim habitum sit q demones habitant vt communiter in aere caliginoso videndum est de eorum potestate quanta sz est. Ad quod respondet beatus Job in capitulo. xli. dicēs de dya-

bolo quod non est potestas super terram que comparetur ei. et dicitur super terram ad differentiam potestatis que in celo est que est dei et sanctorum angelorum. si tamen loquamur quantum ad conditionem nature non est potestas nec in terra nec in celo equalis sue potentie. Unde de leviathan scribitur exechie. xxxi. omne lignum paradisi non est assimilatum ei et pulchritudini eius quoniam speciosum eum feci. Sed oritur difficultas quia si non est potestas super terram ei que comparetur ut expositum est. sequitur ergo quod sua potestas est infinita quia finitum finito est comparabile infinito vero non. Respondetur quod hic accipitur comparatio pro equatione. comparetur id est equetur nec loquitur de comparatione sed de equalitate. Unde gregorius. xxxiiij. moralium. potestas eius super terram cunctis eminentior perhibetur quia etsi ad dampnationem suo merito inter homines cecidit naturam tamen sue magnitudinis non amisit. cuius adhuc viribus humana omnia superat. [illegible] hominibus [illegible] esse subiacet. Unde et eisdem sanctis contra hunc decertantibus et retributionis sue meritum crescit quo ille ab eis vincitur qui per naturam potentiam quasi iure se hominibus superesse gloriatur. hec gregorius. Sic ergo licet loquendo de fortitudine naturali non sit potestas sub deo super terram que comparetur dyabolo. si tamen loquamur de potestate que datur a gratia. multi homines potentiores sunt demone. Et sic intelligitur dictum augustini quod nihil est fortius animo habente charitatem. et illud canticorum. viij. fortis est ut mors dilectio. Notandum est secundum magistrum in secundo distinctione. vij. quod demones multa possunt per nature subtilitatem que tamen non possunt per dei vel bonorum angelorum prohibitionem. quedam etiam non possunt facere licet a superioribus angelis permittantur quia a deo id facere non permittuntur permissio tamen sine eis prius descenderit sanctos patres in limbo ante adventum christi quia licet detinerentur in eis culpe originalis peccati et actualis quantum ad maculam et quantum ad divinam offensam et quantum ad maculam et quantum ad reatum gehenne. non tamen quantum ad reatum visionis divine ut notat alexander in tertio sententiarum. Et si queras utrum demones aliquid timeant videtur quod non quia de dyabolo dicitur iob. xli. quod factus est ut nullum timeat glosa nec deum neque quoque passurus est. Respondetur quod glosa illa intelligitur de timore filiali vel initiali qui non est in demonibus. non de timore naturali quo naturaliter timent tormenta quia isto modo dicitur iacobi secundo. demones credunt et contremiscunt. et matthei. viij. et luce. viij. timebant penam ab eo. licet ergo magna sit demonum potestas non tamen sic quin sit alia superior quam timent. Unde augustinus super psalmos. dyabolus vult plurimum nocere et non potest quia potestas sua est sub potestate. Nam si tantum posset nocere dyabolus quantum vult aliquis iustorum non remaneret. Queritur etiam exodi. viij. quare magi pharaonis non potuerunt facere cynifes et respondetur quod causa est quia demones non habent potestatem super aliquod corpus minus granis ordei quod apparet manifeste [illegible] quia qui habet potestatem super maius habet potestatem super minus licet non econverso. Sed causa potissima quare non potuerunt facere illud signum est quia nihil possunt nisi quantum voluntas divina permittit et eius bonitas instituit. Ad illud etiam propositum loquens ambrosius super lucam dicit. sine permissione dei dyabolum non posse nocere cognoscimus. nec potentiam dyaboli magis timeamus quam dei offensam. Et crisostomus super matheum dicit. In primis gravis et insuperabilis est imperium dyaboli quem si quis fortis animo sustinuerit in secundo invenietur infirmiorem. quanto enim plus peccatis suis fuerit magis refrigescit et deficit et sicut se ingerunt demones peccatoribus ut faciant eos ruere in peccatum sic refugiunt quando vident peccatorem a deo exauditum et liberatum. et dicit magister in secundo distinctione vi. quod dyabolus qui de aliquo vitio aliquem temptavit hominem cum superatus ab eo fuerit deinceps illum hominem de illo vitio de quo superatus est temptare non habet. Sic ergo patet quantitas et defectus potentie demonum. Dicet forte desiderans scire quando gens est in mundo supra quam dyabolus minorem potestatem habet. Respondetur quod hec est gens iudeorum. Unde sciendum sicut notat nycolaus de lyra super matheum quod potestas dyaboli fuit arcta quodammodo a populo iudaico per legis sanctionem que excludebat cultum demonum et inducebat ad colendum unum deum verum et sic exterius transiit ad persuadendum gentiles sine lege et prophetas

quando vincentes. Et ideo eos tenebat i sub-
iectione subiectos. sed adueniente christi predi-
catione et apostolorum iudei pro maiori par-
te fuerunt increduli. gentiles autem deuote acce-
dentes ad predicationes xpi et apostolorum
conuerterunt et sic dyabolus eiectus ab eis per fi-
dem christi reuersus est ad possidendum popu-
lum iudeorum omnes incredulos, et sic facta sunt
nouissima huius populi peiora prioribus
Math. xij. qr status populi iudaici peior est
modo q̄ fuit a principio ante legem datam et sic
maiorem potestatem super eum demones habent q̄
super alterum quia regressus dyabolus ad
populum iudaicum assumit septem spiritus
nequiores se et ingressi habitant ibi. Mat.
xij. per quos septem spiritus vniuersitas vicio-
rum intelligitur. Sed remanent due difficul-
tates. Prima est si demones possunt facere
miracula. Respondetur quod solus deus potest
facere miracula. Unde cum aliqua virtus finita
proprium effectum operatur ad quem determi-
natur non est miraculum licet possit esse mi-
rum alicui qui illam virtutem non comprehendit
sicut mirum videtur ignaris quod magnes trahat
ferrum vel quod [illegible]
natum. Cum ergo dyabolus sit creatura et
notum est quod omnis creature potentia est li-
mitata ad aliquem determinatum effectum vel
ad aliquos. quicquid ergo virtute dyaboli
vel cuiuscumque creature fit non potest dici mira-
culum proprie. Et si sit mirum creature virtu-
tem illius non comprehendenti. Quod autem
fit virtute diuina cum sit infinita vere mira-
culum est cum de se incomprehensibilis est.
Unde et aug. libro de ciui. dei capitulo .xvij.
loquens de grauitate persecutionis antixpi-
sti per quam illam quod obiciat dicit. tunc solue-
tur satanas quia per illum antichristus in omni
in sua virtute mirabiliter quidem sed men-
daciter operabitur. Sequitur enim. dicitur dya-
bolum illa permittet facere iusto suo iudicio
quamuis faciat ille iniquo malignoque consilio
demones ergo non faciunt miracula sed que
sunt mira. Et si dicantur miracula sunt falsa
quoniam mortales sensus per fantasmata de-
cipit vt quod non facit facere videatur et ta-
libus signis et falsis miraculis seducentur qui
seduci merebantur pro eo quod dilectiones verita-
tis non receperunt vt salui fierent. Et ideo di-
cit apostolus .ij. thessa. ij. mittet eis deus op-
erationem erroris vt credant mendacio. De-

mones tamen proprie virtuti dimissi possunt
facere ea que consequi possunt ex motu locali
et consequenter possent ignem de celo aereo
inferiori emittere et ventum turbinis commoue-
re sicut patet Iob primo. Et isto modo an-
tichristus faciet ignem de celo descendere per-
mittente deo demonis potestate vt patet Apo.
xiij. Sciendum etiam quod secundum quod dicit Ibero-
nymus quod licet virtute magica possint aliqua
miracula fieri vt illa que pertinent ad curiosi-
tatem vel vanitatem sicut simon magus fe-
cebat statuas ambulare loqui et ridere et si-
milia vt habetur in itinerario clementis. Sed
illa que sunt salubria vt curatio languido-
rum illuminatio cecorum et huiusmodi non possunt magicis
artibus siue a demonibus fieri. Et ideo ta-
lia cum fiunt debent attribui virtuti diuine
qualia xps faciebat. Et si dicas quod in vita
sancti bartholomei legimus quod quidam de-
mon curabat infirmitates. Respondetur quod
hoc faciebat non sanando sed a lesione quam
faciebat cessando. Secunda difficultas est si
demones sint eiusdem potestatis. volo dicere si inter
demones sunt principatus quibus alij aliquo
potentiores dicantur. Respondetur quod sic quia
de dyabolo dicitur iob. xli. quod ipse est rex su-
per filios superbie. et magister sententiarum
libro secundo distinctione. vi. capitulo. iiij. Dicit quod du-
rante mundo angeli angelis homines hominibus
demones demonibus presunt. et secundum gradus
facultatis habent gradus presidentie. Item super
illo matthei. xxv. Ite maledicti in ignem eter-
num qui paratus est dyabolo et angelis eius.
dicit eius ratione subiectionis secundum glo. Sed
obijceret aliquis. si principatus et prelatio
est inter demones aut erit in eis per naturam
aut per violentiam aut de iure. Non per na-
turam quia tunc in iudicio die inter eos pre-
latio non cessaret quod est contra sanctam scripturam
quia tunc euacuabit xps omnem principatum
et potestatem. Nec per violentiam quia tunc sem-
per essent in discordia cum tamen semper concor-
dent contra hominem impugnandum. Nec
etiam de iure quia semper precepterunt contra
deum in quo non est obediendum. Item seruitus
est introducta propter peccatum vt dicunt theologi
ergo si est seruitus inter demones tunc lucifer cum
sit summus peccator deberet omnibus subijci. ante
preterea dicit iob quod ipse est rex super filios su-
perbie. Respondetur quod sicut inter latrones princi-
pes [illegible]

conveniant scilicet in rapina sic omnes demones sua sponte se voluntarie subijciunt ut in unum conveniant contra hominem impugnando. Unde et eadem prelatio est inter demones assumpta voluntarie sicut inter angelos de iure in uno ratione preeminentie naturalis et divine institutionis. Et sicut cuilibet regno et provincie preficitur unus angelus bonus tamquam princeps ut colligitur ex illo Danielis x. princeps regni persarum restitit mihi xxi. diebus et nunc revertar ut prelier adversus persarum principem. et paulo post. Cum ego egrederer apparuit princeps grecorum etc. Sic etiam cuilibet regno et provincie preficitur a demonibus unus demon tamquam princeps. Ex quo etiam sequitur quod sicut cuilibet civitati et cuilibet castro preficitur a deo unus angelus bonus de negocijs omnibus curam habens quantum sibi possibile est sic etiam cuilibet civitati et castro preficitur a demonibus unus demon ad negocia eorum [illegible] perturbanda quantum sibi possibile est. Sequitur etiam tertio quod sicut cuilibet archiepiscopo et episcopo et sacerdoti parrochiali preficitur a deo unus angelus bonus curam habens de negocijs ad salutem animarum pertinentibus Sic cuilibet predicatori preficitur a demonibus unus demon curam habens de perturbatione salutis animarum et quanto sermo est persona [illegible] potentior est diabolus ei assignatus Et nisi deus gloriosus cuilibet officio preficeret aliquem angelum omnia commissa officia demones impedirent. Infertur etiam ex predictis quod non solum unus demon est princeps aliorum demonum sed etiam malorum hominum. Unde in evangelio dyabolus semper vocatur princeps huius mundi quia dominatur hominibus mundanis, ut [illegible] se ei subijciunt per peccatum.

De bello demonum post casum de celo.

Tertia consideratio est de bello demonum postquam ceciderunt de celo usque ad adventum christi. Videns enim dyabolus se expulsum de celo in magna tamen potestate relictum cogitavit quomodo posset displicere deo et in omnibus sibi contrariari. et quia vidit primum hominem in terrestri paradiso collocatum innocentia decoratum ac omnium bestiarum prelatum et volatilium [illegible] possessorum in celo se deo quos ipse cum sibi adherentibus per superbiam amiserat, doluit vehementer et invidens eius felicitati proposuit ipsum debellare et totaliter inficere cognoscens quod ex putrida radice non possunt nisi putridi fructus germinare [illegible] Bellavit ergo cum homine primo per medium mulieris et miser homo licet esset fortior demone per innocentiam preceptum tamen armis innocentie fuit denudatus [illegible] deo et [illegible] paradisi castro suo [illegible] inimico dei [illegible] dyabolo negata obedientia regi superno scilicet deo [illegible] et sic habuit victoriam de homine primo indignatione divina propter prodicionem et quia sic armis innocentie proiectis captivum dyaboli se fecerat cum posteritate sua [illegible] ipsum in exilium locum bestiarum et lachrymarum vallis. Expulso ergo homine primo de paradiso gaudens non modicum dyabolus cogitavit quomodo amplius posset displicere deo et videns duos filios ade scilicet abel et cayn quorum primus erat a deo dilectus bellavit contra eos per invidiam et homicidium et devicit cayn qui fratrem suum abel occidit gen. iiij. Bellavit etiam contra filios seth per carnis concupiscentiam et devicit eos cum scilicet acceperunt filias hominum scilicet descendentium de cayn ex quibus procreati sunt gigantes a seculo viri famosi gen. vi. et cum videret multiplicatum genus humanum Bellavit contra eum per luxuriam et universaliter pugnavit quod devicit eum sic quod in toto genere humano solum octo persone mundi ab illo vicio reperte sunt immunes. De quo autem scriptum est quod omnis quippe caro corruperat viam suam. propter quod indignatus deus mundum castigavit diluvio generali ita quod sola evasit octo persone in archa noe [illegible] ut patet gen. vij. et viij. Per quas iterum propagatum est genus humanum Bellavit contra filios noe et devicit cham cum contra patrem [illegible] verenda patris discooperuit gen. ix. propter quod meruit maledici. Bellavit contra caldeos per ydolatriam et devicit eos cum ignem adorarent gen. xi. Bellavit contra genus [illegible] et devicit eos per superbiam volentes turrim edificare que usque ad celum pertingeret propter quod indignatus deus unum labium quod omnes habebant confudit ut patet gen. xi. Bellavit contra sodomitas et gomorreos et devicit eos per peccatum contra naturam propter quod

indignatus deus igne celesti deuorauit illos qui
cum ciuitatibus cum habitatoribus earum et cetera gen.
[illegible]
[illegible] Bellauit [illegible]
de scilicet ysaac et ysmael. et deuicit ysmael. quia
fuerat vir superbus onager palustris sagitta-
rius [illegible] gen. xvi.
Bellauit contra filios ysaac scilicet iacob et esau
et deuicit esau per gulam vendidit enim primo-
genita propter lenticulam gen. xxvi. De his in
persona dei dicit propheta. Jacob dilexi: Esau
autem odio habui. Bellauit etiam contra filios
iacob. qui cum essent duodecim deuicit .x.
eorum per inuidiam pessimam et auariciam et fa-
cti sunt venditores fratris sui innocentis Jo-
seph gen. xxxvij. propter quod indignatus est
deus tradidit eos in captiuitatem quadrin-
gentis annis et vltra in egyptum. Bellauit
etiam contra egyptios per crudelitatem inhu-
manam vt affligerent filios ysrael in luto et late-
re propter quod permisit deus indurari cor pha-
raonis vt ad nihil peccans moneretur. et in-
dignatus deus contra egyptios occidit pri-
mogenita eorum et submersit eos in mari ru-
[illegible] Bella-
uit iterum contra filios israel per ydolatriam
et deuicit eos cum scilicet fecerunt vitulum et ado-
rauerunt propter quod et aliis criminibus qui-
bus vulnerauit eos indignatus deus perimit
eos in deserto gen. xxxiij. Sic quod de sex centum
millibus qui exierunt de egypto solum duo
[illegible]
sionis. Bellauit etiam contra filios israel in
deserto et deuicit aliquos eorum per mur-
murationem scilicet dathan et abiron et chore prop-
ter quod indignatus deus aperuit terram
et descenderunt viuentes in infernum sicut pa-
numeri. xvi. Bellauit iterum contra filios is-
rael per homicidium et deuicit eos cum falsi
occiderunt prophetas amicos dei et impleue-
runt ierusalem sanguine eorum vsque ad os
propter quod et indignatus deus tradidit
eos in captiuitatem babylonis. lxx. annis:
Bellauit contra saul primum regem israel
et deuicit eum per inobedientiam. propter quod
indignatus deus tradidit eos in captiuita-
tem et scindit regnum israel ab eo. primo Re-
gum. xv. et ipse seipsum occidebat necauit.
primo Regum vltimo. Bellauit contra regem
dauid per superbiam luxuriam et homicidium
et deuicit eum cum scilicet numerauit popu-
lum secundi regum vltimo. Decepit bethsabee
vxorem vrie et interfecit virum secundi regum
xi. propter quod indignatus deus licet pe-
nituerit percusso populo non edificauit sibi
templum sicut domum quam cogitauerat.
Bellauit contra salomonem per luxuriam
et ydolatriam et deuicit eum quia adamauit
mulieres alienigenas et fecit multa templa
ydolorum vt patet tercij regum. xi. Bellauit
contra roboam per superbiam et deuicit eum
propter quod indignatus dominus recessit is-
rael a domo eius vsque in presentem diem vt
patet tercij regum. xij. Bellauit contra iero-
boam per ydolatriam et deuicit eum quia
[illegible] fecit israhel vitulos aureos adoran-
dos vide tercij Regum. xij. Bellauit contra
sennacherib per superbiam et deuicit eum cum
blasphemauit contra deum israhel. propter
quod indignatus deus percussit per ange-
lum suum in castris assiriorum centum et oc-
toginta quinque milia et ipsum occiderunt. pro-
pter eum ydola in templo suo adorantes ysaie
xxxvij. Bellauit contra nabuchodonosor per
superbiam et deuicit eum cum fuit gloriatus
eius in edificiis babylonis. propter quod indi-
gnatus est deus et proiecit eum a regno et septem
annis cum feris habitabat sicut bestia. da-
nielis. iiij. Bellauit contra olofernem prin-
cipem milicie nabuchodonosor per [illegible]
gulam et luxuriam et deuicit eum propter quod
indignatus est deus tradidit eum in manus
sancte mulieris Judith que precidit caput
eius Judith. xiii. Bellauit contra Aman per
superbiam et deuicit eum cum persequeretur po-
pulum israel propter quod indignatus est deus
permisit quod suspenderetur patibulo et [illegible]
[illegible] genus eius hester. v. Bellauit con-
tra regem anthiochum per superbiam et de-
uicit eum cum dixit se facturum ierusalem
congeriem sepulchri iudeorum propter quod
indignatus est deus percussit eum plaga in-
sanabili viscerum suorum primo machabe-
orum [illegible] Bellauit contra romanum po-
pulum gentilium per ydolatriam et deuicit
eum sicut patet sapientie. xiiij. cum per vni-
uersum orbem romanum imperantes ydola
adorarent. Unde et nunc rome templum
pantheon erat constructum sic dictum. quia
similitudinem erat omnium deorum. Contra alios
innumerabiles bellauit et varijs vulneribus
peremptos infixos de eis vincit triumphauit

et eorum animas captiuas post hanc vitam ad inferos deducebat quam captiuitatem et miseriam deplorantes patres antiqui gemitibus inenarrabilibus clamauerunt ad deum vt mitteret liberatorem. Dicentes venit ad liberandum nos domine deus virtutum. et ps. lxxix. ostende faciem tuam idest filium tuum humanatum et saluj [illegible] celos et descenderes a facie tua montes defluerent et cum gemitus humani generis audiret altissimus misertus est super eum et misit in tempore plenitudinis filium suum redemptorem et liberatorem et tunc dyabolus similiter bellum contra filios israel per maliciam et iniquitatem et deuicit eos cum scilicet accede [illegible] quos deus tradidit eos in perpetuam captiuitatem sicut supra declaratum fuit libro primo et tertio

De perditione dominij demonum in aduentu christi.

Tertium considerandum est quod demones in aduentu christi per iusticiam perdiderunt dominium suum quod super genus humanum habebant. Fecerunt enim grandem offensam dyabolus deo id decipiendo et seducendo hominem contra dei voluntatem eius seruum nolit et fecit seruum suum. quo non obstante si voluisset reconciliari deo pro eo sicut pro homine satisfecisset noluit tamen. immo et placuit semper permanere inimicus dei peccatum suum non recognoscens quod non erat in homine. immo volebat de peccato vt deo reconciliaretur. Et ideo ne dyabolus posset conqueri de iniusticia si forte deus de sua potestate abiolute et violenter sine aliqua satisfactione liberasset hominem per iusticiam. Debuit perdere dominium quod supra homines tenebat quia homo ex eo quod ab eo victus in paradiso terrestri fuerat iuste seruus suus erat. quod autem deus in tali hominis liberatione debuit vti iusticia et non absoluta potentia patet. primo quia deus est necessario iustus et taliter iustus quod [illegible] [illegible] quia laudabilior est principis qui vti [illegible] Quomodo autem primus homo nec omnes homines nec omnes angeli boni nec etiam omnes demones simul non potuerunt satisfacere pro homine sed solum deus et homo. vt declaratum est supra libro. iiij. considerationes [illegible] non [illegible]

[illegible] soluere valebat debitum primi hominis vt apo. v. Nemo poterat in celo nec in terra neque subtus terram aperire librum neque videre illum idest implere redemptionem humani generis que ab eterno scripta fuit in libro diuine dispositionis vt per christum solum impleretur libru ergo ipse solus aperuit quia solus pretium crucis nobis mortis debitoribus tulit. Unde dicit ps. lxviij. que non rapui tunc christus tunc exsoluebat. Mirabantur autem hoc e [illegible] super homines et dicebant illud ysaie. xlix. Numquid tolletur a forti preda idest humanum genus a dyaboli potestate aut quod captum fuerit a robusto saluum esse poterit. Et Respondet deus ibidem hec dicit dominus equidem et captiuitas a forti tolletur et quod ablatum fuerit a robusto saluabitur scilicet per christum. Unde sequitur ibidem quasi musto sanguine suo inebriabuntur et sciet omnis caro quia ego dominus saluans te redemptor tuus fortis Jacob. Et confirmatur per dictum saluatoris Johannis. xij. Nunc iudicium soluit mundi. nunc princeps huius mundi eijcietur foras scilicet a dominio et potestate tyrannica super homines. Unde ipse dyabolus dicebatur princeps mundi quia dominabatur in hominibus mundo dediti. et sicut dicit paulus ad colocen. secundo expolians scilicet christus principatus et potestates traduxit confidenter idest dyabolum expulit longe a potestate quam habebat. Et si queras de modo quem christus tenuit vt vinceret dyabolum et eius dominium auferret. Respondetur quod fuit modus quo piscis capitur hamo sub esca abscondito quia volens capere escam non videns hamum capitur ab hamo. sic diabolus volens preliari cum dyabolo in sua passione abscondit suam fortitudinem suam pulchritudinem suam sanctitatem suam dignitatem in [illegible] deberet cum dyabolo preliari [illegible] in corporibus eius. Unde abacuc in tercio capitulo loquens de eius christi deitate ait: cornua scilicet eius in manibus eius ibi absconsa est fortitudo eius. et patet fortitudo sua ibi in absconditum: quia per eam vicit fortissimum gigantem et fortissimum dyabolum. Nam sequitur in illo eodem ante faciem eius ibit mors egredietur dyabolus ante pedes eius scilicet

victus et mudus a suo dominio et potentia quam prius tenebat. Absconderant enim demones laqueos mortis pedibus nostris in ligno scientie boni et mali. Et ideo xpus abscondit eis laqueum Unde capti sunt in ligno crucis Et ideo dicit psalmista veniat illi scz dyabolo laqueus quem ignorat et cetera. Abscondit etiam in cruce suam pulchritudinem [illegible] turpitudinem cum esset speciosus forma pre filijs hominum ps. xliiij. ubi non erat ei species nec decor absconditus vultus eius et despectus. Unde nec reputavimus eum ysaie. liij. Abscondit etiam suam fortitudinem in infirmitate quia ut dicitur ysaie capitulo eodem nos reputavimus eum quasi leprosum percussum a deo et humiliatum virum dolorum et scientem infirmitatem. Abscondit. iiij. suam dignitatem in contemptum et vilitatem quia cum latronibus et homicidis cum iniquis et sceleratis deputatus est. ysa. capitulo eodem cum tamen esset summe dignitatis et excellentie quia verus deus et verus homo sicut sunt declarata supra. i. libro Sic ergo in xpi passione egressus est dyabolus victus ante pedes eius perdita potestate et mundo liberato hoie ab eius captivitate. Et ideo in figura huius legitur. i. Regum. xvij. quod david occidit leonem et predam eius tulit de ore huius leonis. Perdebat propheta liberatum dicens salva me ex ore leonis ps. xxi. Et in figuram victorie habuit legavit xpus humani generis inimicum scz dyabolum et sic ante [illegible] sicut in triumphis victi solent ire ante victorum legam. Unde apo. xx. Apprehendit draconem serpentem antiquum qui est dyabolus. et sathanas et ligavit eum per annos mille. i. usque ad tempus antechristi et ponitur ibi tempus determinatum pro indeterminato. Et quod tunc resolvetur violentam potestatem exercet per affluentem malignitatem ut mittat populos in errorem. Ideo tunc dicitur solum [illegible] no ydolatrie in universo mundo ad predicationem xpi et apostolorum per quam ydolatria fuit universum orbem captivum tenebat cum ydolo ut deus colebatur.

De proprietatibus et malicia demonum

Circa consideratio est de proprietatibus et malicia demonum Circa primum vt

notatur Job. iiij. Crisostomus assignavit tres proprietates proprias dyaboli. Prima quod est [illegible] ut ponitur per crimina Ideo ille magis proprie est homicida qui animam interficit per peccatum mortale quam ille qui interficit corpus quod homo convenit cum bruto hoc autem fecit dyabolus o princeps mundi quia per suggestionem eius primum peccatum hominis contingit et in hoc officio continue perseverant. Secunda proprietas dyaboli videlicet est quod in veritate non stetit. i. in debita obedientia ad deum. scs enim dicuntur vere in [illegible] natie dicuntur dyabolus per peccatum suggeste. Tercia est quod mendacium ex proprijs loquitur. i. ex habitu malo in quo est obstinatus idest subdatur causa quia mendax est et pater [illegible] alijs intentio solum refert mendacia dicat scz qui ea facit mendax dicitur et propter hoc dyabolus dicitur pater mendacij quia primum mendacium adinvenit dicens mulieri Gen. iij. nequaquam moriemini. Sed est difficultas cum sint mendaces si possunt demones compelli ad dicendum veritatem. Dicitur quod sic. Compelluntur enim fallaces spiritus ad dicendum veritatem [illegible] augustinus. viij. de ci. dei in. xxiij. de de hoc demonum qui loquebantur per homines cum xpus adventum de suo futuro pena apo me demones fatebantur martyrum quas timentes crimebant. In multis enim de magis. talibus locis loquuntur et confitentur et de possessis hominum corporibus expelluntur. Sunt et alie viginti due demonum proprietates quarum viginti numerantur in secundo libro. summe veritatis theologice scilicet quod sunt spiritus impuri hominum generis inimici mente vanorum nequicia subtiles nocendi cupidi superbi mundi semper in fraude novi immutantes sensus inquinantes affectus vigilantes turbant dormientes per somnia inquietantes morbos inferunt tempestates concitant in angelos lucis se transformant semper infernum secum portant. In ydolis divinum cultum sibi usurpant semper bona [illegible] apparent magice artes per eos fiunt bona ad operationes dantur semper sunt homines [illegible] proprias est quod semper ambulant in circulo.

Unde ps. de demonib' ait. In circuitu im-
pij ambulant. Item cum dominus quereret
a sathan Job. i. Unde venis. Respondit cir
cuivi terram et perambulavi eam quod quadru
pliciter intelligi potest. primo sic. Circuivi
terram. i. data est michi universalis temptan-
di diligentia quia pauca sunt in quibus nō
habeant locum vestigia mea. Secundo sic ex
ponitur dyabolus si posset inclinare ad sup
[illegible] cognoscendum. Circuivi' terram
idest in hoc me ostendo demonium a virtute
et obstinatum in malo quia semper sum in
circumferentia et nunquam possum venire in li-
neam per quam veniam ad medium quod
est virtus. Tercio sic circuivi terram propter
continuitatem laboris. Unde glo. sathan la-
borans terrā circuit quia quietus in dei cul
tu stare contempsit. Quarto sic circuivi ter
ram propter hoc quod dyabolus serpens ē tor
[illegible]
leviathan serpentem tortuosum et sicut mo-
tus circularis continuus est de se nunquam cessat sic
et dyabolus nunquam quiescat et quia semper in
circulo est ideo nunquam rectus sed magis tor
tuosus est. Recte ergo dicitur de demonib'
quod in circuitu impij ambulant. Et si queras
[illegible]
super illo verbo. i. Petri. v. Circuit querens
quem devoret dicens. Circuit nunquam hostis
[illegible]
aliqua minorū animus stabilis cui' aditū
ad interiora penetret. Offert oculis formas
illicitas et faciles voluptates et visū destruat
castitatem, aures per canora temptat et mol-
lem xpianū [illegible] lascivientibus ad ardē
instigat, demones terrenos premit ut adimat
celestes et cū latenter nō potest fallere aptos
addit terrores. in pace subdol' in persecutione
violent', sed quam tamen anim' his esse paratus
ad resistendū quantū ille paratus est ad expu
gnandū. hec ibi. Undecima scd'a demonum
proprietas est quod sunt crudeles animo sevi-
tia et ē crudelitas demonis in trib' Primo
in persuadendo vn ysa. xix. Tradā egyptū in ma
[illegible]
delis in puniendo. proverbiorum. xvij. Semp iur
gia querit mal' angel' autē crudelis mittet cō
tra eū Tercio ē crudelis in nō miserendo. hie
reme. vi. Crudelis ē et nō miserebit. et. i. pe
tri. v. Adversari' vester tanquam leo rugiens cir
cuit querens quē devoret Est aūt figuraliter de

illa illa de qua dicitur genesis. xxxvij. Fera
pessima devoravit [illegible]
te alie sunt proprietates demonū quas non
sufficeret calamus explicare ideo hec sufficiāt
[illegible]
bus demonū que quadrupliciter explicatur [illegible]
Primo demones aliquo mō suadēt bona
[illegible]
instabilib' hoib' in bonū suadēt ingressū
[illegible]
stabiliū. Non aūt talia suadēt stabilib' ho
minibus in bonū. Scd'o demonum malicia
ostenditur cum decipiūt hominē suadendo
malū sub spē boni. ut iurare et iuramento
falsum facere pro rebus alienis cōservandis
Tercio demonum malicia ondit' cum decipi
unt hominē dissuadendo bonū tamquam non-
nū [illegible]
sum religionis ne de hoc peniteat et egredi [illegible]
confundatur In cuius psona bernardus sic
[illegible]
[illegible]
quod pro mo et opus egene magna dei [illegible]
[illegible]
[illegible]
cōsilium bernardus subiungit hec est sapiē-
tia mūdi animalis et dyabolica inimica sa-
luti suffocatrix vite mater tepiditatis cuius
quod solet deo vomitum parare. Cum eni ver-
bum dei esse nō dubites quid opus est deli
beratione vocat te magni consilij [illegible]
quod ergo adhuc cōsiliū pstolaris. quis est
sapientior et fidelior illo ab eo. parci gebē-
[illegible]
[illegible]
[illegible]
liquis dissuadeat aliquib' orōes vel elemosy-
nā ne per hoc incurrant vanā gloriā Quar-
to demonū malicia ostēdit cū decipiūt ho-
minē dissuadēdo malū ut ducāt ad penas
[illegible]
aūt ī discreciā abstinentiā que ē peri': et sic eius ma
[illegible]
[illegible]
tus nihil aliud ē quam eius voluntas et ard[illegible]
cupiditas nocēdi. Un glo. sup h' verbo tā-
leo rugiēs inquit. Sicut rugit' leōis impedit
[illegible]
liū mentes terrendo vel illiciat in gerendo a
via veritatis ne vocem xpi audiant avertit.
Et si queras unde sit precipue malicia diabolo

Ad quod respondit doctor scriptus bona ventura in .ij. sententiarum quod in dyabolo erat malicia voluntatis quantum ad non adueniendum [illegible] quantum ad [illegible] quantum ad contemplationem que est simplex et [illegible] a deo [illegible] quantum ad hanc non est in [illegible] dominum aliquis via [illegible] Quod [illegible] peccatum possunt a deo. Secundo per assistentiam bonorum spirituum hoc est angelos [illegible] [illegible] consensum quia dyabolus neminem vincit nisi volentem ab eo vinci. Unde ambrosius de vita bona et penit. xvi. q. i. c. non est vo[illegible] militie elegit sibi xpo voluntarium sibi servum dyabolus actionatur. neminem iugo servitutis astrictum possidet nisi se ei prius [illegible] vendiderit. Quarto propter pec[illegible] abhominationem quod demones nobiliores [illegible] de processionibus et malicia demonum.

De bello demonum post aduentum christi usque ad finem mundi.

Quia [illegible] est de bello demonum post [illegible] usque ad [illegible] [illegible] quod [illegible] habebant certos principes [illegible] usque ad [illegible] tempus sic in inferno vt su[illegible] declaratum est consideratione .iiij. [illegible] tamen demones habere consilia sua cum suo principe lucifero et temptare bonos [illegible] imaginemur ecclesiam fidelium [illegible] [illegible] vitas iustificationis siue bone conscientie quam duodecim perfectionibus decorat. Primo est in situ congruum quia in medio ubi virtus habitat longe ab extremis scilicet viciis et peccatis. Secundo est pulchra et excellens quod maior pulchritudo hominis est in bona conscientia. Tercio est in securitate quia non timet aduersa. Quarto est sana quod in bona conscientia non [illegible] Quinto est situata in loco delectabili quia nunquam est vera delectatio ubi non est quies conscientie. Sexto est in bona dispositione quoniam in [illegible] edificata est per operum perfectiones. Septimo habet concordiam ciuium quia [illegible] per homo in statu iustificationis diligit [illegible] proximum suum sicut seipsum. Octauo habet priuilegium habundantem quia non est sub[illegible] [illegible] habundantiam quia nihil sibi deficit ubi gratia habundat. Decimo habet bonum regimen cum voluntas rationi sibi subijciatur. Undecimo est libera a captiuitate per christum et etiam quia bona conscientia non est sub servitute dyaboli. Duodecimo habet amorem et charitatem quod pulchrificat totam ciuitatem. [illegible] bona de celo ornata a christo sicut sponsa pulchra et speciosa ubi ipse habitat per gratiam de qua apocal. xxi. Hanc ciuitatem pulcher[illegible] [illegible] antemurale et fossatum. murus est christianus que omnia sustinet hunc custodire debent prelati ecclesie episcopi et clerici qui stare debent ad portam ciuitatis vt si venerit aliquis de pugna dyaboli vulneratus per peccatum dent sibi medicinam penitentie et si venerint pauperes indigentes subueniant eis de bonis ecclesie quia bona clericorum pauperum sunt. Secundo posuit antemurale quod est iusticia et equitas que sunt in defensio[illegible] [illegible] custodire debent principes christiani qui posi[illegible] [illegible] de sapientie. [illegible] diligite iusticiam qui iudicatis terram. Hi etiam debent ad portas antemurale vt si forte inimici venerint et voluerint impugnare murum cum fuerint inter murum et antemurale eos capiant et faciant iusticiam expedientem. Tercio posuit christianus pro[illegible] ciuitatis fossatum profundum quod est humilitas. Illud custodire debent religiosi qui debent esse fundati in vera humilitate et etiam omnibus venientibus predicare. Quid dicam de hac ciuitate si tales sunt custodes? vere ipsa est gloriosa et habundans in confidentia [illegible] [illegible] gloriosa quantum ad pulchritudinem et habundans in confidentia quantum ad sua magna [illegible] merito ergo gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. ps. [illegible] Talis fuit hec ciuitas in primitiua ecclesia quando ipsis fidelibus erat cor unum et anima una vt legitur in actibus. Uidens ergo dyabolus felicitatem et gloriam predicte ciuitatis voluit

vehementer cognoscebat quod in ea multe anime liberate a manibus eius ad sedes celestes venire, ipse acciderant angelorum manibus cum gaudio ferebantur. non auderet debellare iudeos sarracenos nec hereticos et alios obstinatos iuxta dictum gregorij quia illos temptare negligit quos quieto iure se possidere sentit. Cogitauit quod predictam ciuitatem debellare posset et primo inter cetera excitauit contra eam persecutionem generalem que durauit toto tempore apostolorum et ducentis annis vltra. In [illegible] sanguinem veraciter sermo pro veritate fidei et zelo ciuitatis edificationis sine [illegible] sunt declaratum sunt. In quo bello non [illegible] cratus est dyabolus sed potius miserabiliter victus ab illo bello cessauit quia per talem persecutionem plus multiplicarentur fideles et fortior efficeretur ciuitas edificationis vere fidei et bone conscientie. Suscitauit etiam bella hereticorum quorum hereses per diuersa concilia examinate dampnate sunt et plurimi eorum igne cremati sic quod eorum in publico non est vox neque sermo licet in occulto nimium seminat ista pestis sicut supra libro .ii. declaratum est quare cum sit maliciosissimus vt in precedenti consideratione dictum fuit non valens quod facere. Cogitauit contra predictam ciuitatem aliam [illegible] que dicitur ciuitas babylonie .i. confusionis et dyabolica cuius fundamentum posuit contemptum dei super quod edificauit .xij. abusiones que sunt princeps iniquus [illegible] miles sine fide christianus sine veritate [illegible] sine pietate prelatus sine charitate aduocatus [illegible] ignorans religiosus superbus mercator falsus iuuenis sine verecundia populus sine [illegible]. Murus huius ciuitatis dyabolice dicitur [illegible] et [illegible]. Antemurale dicitur iniustitia et oppressio. Fossatum vero dicitur superbia et ambitio et sic in omnibus ista ciuitas contrariatur predicte ciuitati. De his duabus ciuitatibus dicit aug. de ciui. dei. duo amores fecerunt sibi duas ciuitates quarum vna incipit a contemptu sui vsque ad amorem dei. et hec est ciuitas edificationis. Alia vero incipit a contemptu dei vsque ad amorem sui. et hec est ciuitas [illegible]

dum magnis per predictam ciuitatem ordinauit exercitum suum in triplici acie. In prima posuit capitaneum sathan. In secunda belzebub. In tertia vero mammonam. Primus capitaneus bellauit et continue bellat contra religiosos qui custodiunt fossatum. et predictus dyabolus potuit per annos suos superbiam [illegible] et ambitionem committit ergo inter [illegible] [illegible] hac plurimi religiosi si qui fecerunt habitum humanitatis in corpore et leones superbie in corde. exterius apparent hominibus humiles capite in terram inclinato sed corde sunt altiores celo. Unde nostris temporibus [illegible] religiosos [illegible] in formatores qui a mundo segregati sancti viri mundum contemnentes exterius videbantur sic [illegible] quod sua claustra relinquentes [illegible] fauoribus adherentes [illegible] non vacant sed vt [illegible] ordinem suorum quod sunt in magnam confusionem perducunt [illegible] omnium. Ipsi vero facti inuerecundi ac si nihil eorum [illegible] iudicarent [illegible] in omnibus [illegible]. Bellat etiam dyabolus contra alios religiosos per ambitionem et multos vulnerat eos ambitione miserabiliter quod cum non essent [illegible] in ordine inter dei seruos viuere non [illegible] ad alios se transferunt vt possint suas ambitiones implere non attendentes quod cum populi [illegible] voluerunt facere regem fugit in montem. iohannis .vi. Charitas enim non est ambitiosa .i. Cor. xiij. super quod dicit aug. Otium sanctum querit charitas veritatis negotium iustum suscipit necessitas charitatis quam sarcinam si nullus imponit vacandum est [illegible] propter charitatis necessitatem. Alios autem religiosos inuenit dyabolus desiderantes visiones et reuelationes et quia raro [illegible] desiderium [illegible] radices superbie et presumptionis seu vane curiositatis [illegible] per quem modum seminat dyabolus in maiori parte temptationes spirituales huius temporis et inducit in corde illorum qui sunt in [illegible] et [illegible] cadunt plurimi religiosi [illegible] superbia a demonibus. Ex [illegible] non concedantur visiones et reuelationes [illegible] solum [illegible] ex pro

in bonitate dei et in aīa existente in magno
dulcore timoris et reuerentie et feruoris amo
re dei. Alios aūt religiosos vulnerat et pre
cipitat dyabolus cum in eis bonus quos fa
[illegible]
bant in p̄sumptiōe siue existimatione sing
la sin ipi⁹ aut inducunt ipsos in ambitio
nem sui ꝓpriꝫ honoris et glorie. Aut in visi
ōe aut in paradiso cum talis cōsolatio pri
cipaliter includat saturitatem et refectionem
sue ꝓprie affectiōis. Ex quo sequit̄ multitu
do maxima pessimorū viciorum et errorum
et ideo talis cōsolatio fugienda est oīno et
solū illa est sustinenda que sequit̄ preparatio
[illegible] et p̄fectum sensibilitatē
[illegible] cum magno
subiectiōe diuinitudinem et altitudinē dei
per aliā reuerentiam et cum magno desiderio
rio honoris dei qz in talibus vel similibus
os fundari talis consolatio. Caueat enī sū
me oēs deuoti religiosi ab omni sentimento et
visiōe q̄uīscūq alia et q̄uīscūq appareat eius
[illegible]
aliquam enim aliq fidei aut ꝯtra bonos mo
res et bonas honestates cum sine dubio ex
parte dyaboli sunt. Hec ē doctrina illius illu
minati et sancti viri fratris Petri scō̄ye in
quibus: suis notabilib⁹ de remedijs cōtra
temptationes spūales qui fuit vir⁹ de princi
cipalib⁹ reformatorib⁹ ordinis nostri in hoc
regno castelle. O q̄ debilitatum est fossatū
[illegible] dei et q̄ pauci veri religiosi huius
inueniuntur in orbe p̄senti atq multi andūt
ex simulata sanctitate que secundum hiero
nimū duplex est iniquitas. talis est sepul
chri dealbata plena spurcitia mortuorum non
capere debent. Sed licet innumeri cadant et
pereant de fossato victi a diabolo aliqui tñ s̄t
per mundū qui viriliter resistunt quos bene
cognoscit et reseruat p defensione sue anime
ne videat. Sed accedit scōa acies bellatorū
[illegible]
muralis quorum arma sunt oppressio videlicet
iniusticia indignatio et cōmiscet hoc bellū
[illegible]
[illegible]
armis dyaboli nunc capiunt oppressio pelicū
[illegible]
ne de talibus principibus et militib⁹ dicit
ezech. xxij. ca. principes eius in medio eius
quasi lupi rapientes p̄dam ad effundēdum

sanguinem et ad perdendas aīas et sic mu
muralis iusticie et equitatis rapiunt qz vigi
[illegible]
vigilant p bono mūdano s; p bono ꝓprio
[illegible]
nes adulando eis et laudando eorum malum
regimen. De talib⁹ principib⁹ dicit deus per
ꝓphetam osee. viij. Ipsi regnauerūt et non
ex me principes extiterūt et nō cognoui eos
vere isto tempore magnam victoriā et gran
dem p̄dam de principibus et militibus re
portat dyabolus. Cū vix inueniatur qui ab
[illegible]
suo regimine faciet. Nec querūt nunc princi
pes cōsiliarios virtuosos et honestos s; ho
mines vulpinos astutissimos et fraudulen
tos quibus possint suas malicias et tyrānides
colorare p adinuētiōes dyabolicas exq
sitas cū quibus capiuntur a diabolo p̄sentes
sine fine. Iam vicarius xp̄i nihil facere potest
in ecclesia prouidere nisi quod principib⁹ pla
ceat et sic sepe prouidentur de dignitatib⁹ et bn̄
[illegible]
malis loquentes et qui nō dum a matricis ve
ro exierunt. Sic ergo antemurale munitio
iustificationis quasi totū videtur destructum
et expugnatum per demones licet aliquos
deus suo oculo vidente semper reseruet in
quibus seruetur veritas iustificationis quā
uis paucissimi sint qz in tanta multitudine
malorum nō apparent semper tñ ad numerum
vij. reseruant. Iuxta illud. iij. Reg. xix. reser
uaui mihi in israel septem milia virorum q
[illegible]
aut viri fideles septem dona spiritussancti
pulcherrime illustrant qui nō curant ge
nus dyaboli bellatori per cōsensum. Acce
dat ergo tercia acies demonum bellatorum
volentes murū capere violenter sed nō pos
[illegible]
[illegible]
xiij. quod videtis capitane⁹ hui⁹ aciei qui
mammona dicitur mancipibus de custodi
bus murorum armauit milites suos fortissimos
auaricia munere et symoniae et non minus
mammonā [illegible] venerūt prelati nō pau
ci ad prelationem cum mammona et refec
tis sunt. Hec mihi quos est in ecclesia q
non sit refectus per mammonam vix in aliq
[illegible]
nis cōm habeat p se aduocatū mammonā

quia a maiori usque ad minorem omnes auaritie student et a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. Hiere. vi. Ideo nihil valent dormiones canonice in ecclesiis cathedralibus sed timor et peccunia: nihil fama et sancta vita [illegible] et sic ruptus est murus ciuitatis iustificationis pro magna parte et multi vigillantes occisi sunt quia non vigilant illi tales propter curam animarum sed bursarum. Ideo dicit bernardus quem dabis de numero prelatorum qui non magis studeat bursas euacuandis quam vicia extirpandis. plus studet in salmone quam in salomone. Vere ergo de his conqueritur dominus Ezech. xxij. Sacerdotes eius contempserunt legem meam polluerunt sanctuaria mea inter sanctum et prophanum non habuerunt distantiam et inter pollutum et mundum non intellexerunt et a sabbatis meis auerterunt oculos suos et coinquinabar in medio illorum. Rupto ergo muro et perempto vallo [illegible] et symonie ingrediuntur demones ciuitatem sanctificationis et occidunt filios scilicet cogitationes eorum capiunt mulieres affectiones et viros scilicet actiones suas quos captiuos in damnationem perpetuam abyssi infernalis deducunt pro magna parte et ciuitatem ignibus exponunt ut non remaneat lapis super lapidem quia quasi nihil iusticie nihil humilitatis nihil charitatis remanet in illa ciuitate. Sic ergo intrauerunt [illegible] ciuitatem sanctitatis et deserta fecerunt vias ipsius ecclesiastice [illegible]. Hanc desolationem preuidens saluator noster dolens de talium animarum damnatione cum suo sanguine redemptarum fleuit super illam scilicet ciuitatem iustificationis quasi et diceret o ciuitas mea dulcis o spiritualis habitatio mea quomodo te sic destruxit quomodo te in abyssum merito [illegible] ubi fuisset nunc [illegible] ubi sunt nunc charitatis ubi est [illegible] iusticie ubi est fossatum humilitatis ubi sunt iam prelati charitatiui ubi principes iusti ubi sunt humiles religiosi omnia subuersa sunt. et quis potest continere lachrymas si cum deuotione voluerit contemplari quot anime pereunt religiosorum quot anime principum quot anime prelatorum quot anime subditorum sub utroque brachio ex eorum malo exemplo et regimine ut dixi. Sed licet quasi vij. [illegible] in hoc demonum bello eadem religiosi principes et milites [illegible] ac ecclesiastici subditi etiam sub utroque brachio semper tamen manent aliqui in quibus saluatur veritas fidei et iustificatio bone conscientie. et si non nisi duo vel fideles remanerent in mundo in eis saluaretur ecclesia que est unitas fidelium charitatis vinculo adunata. non est autem dubitandum quin aliqui tales sint in mundo. quia secundum [illegible] multi sunt in mundo sicut medulla in arbore que si deficeret deficeret seu periret arbor et [illegible] mundus. Vacillat ergo nauicula petri sed non mergitur procellosis turbinibus quibuscumque quia porte inferi i. demonum sunt non preualebunt aduersus eam cum sit innixa fortitudini [illegible]. Et attente intuendum est quod illud bellum dyaboli nunquam cessat immo continuo [illegible] bus. i. de summo bono quod quanto propinquius finem mundi dyabolus videt tanto crudelius persecutiones exercet ut quos se [illegible] dampnandum conspiciat socios sibi multiplicet. [illegible] Recumbens ergo verbis et capitis omnis christiani [illegible] ratione. i. quare sunt vigilandum est et viriliter pugnandum cum demonibus quia ut dicit apostolus ephe. vi. non est nobis colluctatio aduersus carnem et sanguinem. i. aduersus homines qui sunt caro et sanguis et per consequens visibiles sed aduersus principes et potestates. i. demones qui sunt hostes inuisibiles. et dicit principes et potestates quia angelorum ordines non solum sunt per gratiam sed etiam per naturam. et sic de his [illegible] in quibus naturalia permanserunt integra ut dicit dyonisius et inferiores obediunt superioribus ut possint nocere hominibus et per principes et potestates intelliguntur aliqui ordines demonum. Sequitur aduersus mundi rectores. hic nomine mundi non intelligitur vniuersitas creaturarum que non reguntur a demonibus sed a deo et angelis sibi ministrantibus sed intelligitur vniuersitas malorum hominum sicut dicitur Joh. i. mundus eum non cognouit qui per demones reguntur inquantum per eos ad peccata mouentur propter quod subditur ad declarationem huiusmodi [illegible] tenebrarum harum dicitur [illegible]

[illegible] quia sunt [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in hoc [illegible] [illegible] [illegible] in celestibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] demones habebunt usq ad iudiciu vt supra. dictu fuit propter quod etiam aues celi nominantur. Ma. xiij. vbi dicit q aues celi comederut se men quod cecidit secus viam. Sic exponit predictum verbum Nicolaus de lira super epistolas ad Ephe. propterea accipite arma turam dei scilicet virtutum vt predictum est vt possitis resistere insultibus demonum in die mala. i. in presenti vita vbi [illegible] tem ptationum pugna vsq ad diem iudicij que etiam [illegible] dies mala malas et amara valde. Unde et iohannes papa scribens ysaac Sy [illegible] episcopo. xvi. q. ij. capitu. visis de [illegible] dyaboli et bello contra ecclesiam ca tholicam ac de munitione nostra dicit sic. nec ignoramus astuciam eius [illegible] [illegible] q a principio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] scandere charitatem vulnerare sanctorum cor porum dulcedinem [illegible] felle inficere et om nibus modis humanum genus perturbare ac perturbare. Dolet enim [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] quam in celo nequiuit habere: ho [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]. Unde [illegible] [illegible] [illegible] nostre [illegible] vt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vestiat [illegible] ac mors ingredia tur per portas nostras. Dac ibi.

De diuersitate demonum et si possint ha bere spiritus familiares.

Ecima consideratio est de diuersita te demonum et si possint habere spi ritus familiares Pro declaratione primo notandum est q sicut boni angeli sunt distincti in nouem ordinibus et [illegible] eis ass [illegible] sic etiam demones qui a nouem or dinibus ceciderunt sunt distincti in nouem or dinibus et cum eis [illegible] [illegible]. Et illi demones qui erat [illegible] hierarchie fact sunt priores et inferiores in meridionali par te quorum presidentem vocant [illegible] de monum meridianum. Est autem vox com

[illegible] [illegible] q [illegible] [illegible] [illegible] demo num quidem [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible]. [illegible] [illegible] in [illegible] et [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] vel et radices plantarum. Alij sunt masculi et femine. Aliqui sunt mundi et aliqui immun di. [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] quasi certa sed quid veritatis contineat con sequenter declarabitur.

De fato.

Rima differentia demonum est de fatis voluerunt quidam simplices dicere q fata sunt quedam femine quas dicunt spiritus super creaturam nascentem [illegible] Unde et seneca tragedia prima in cho ro primo loquitur de eis quasi de quibus dam sororibus siue deis que sic disponunt vi tam humanam q nullus possit pertransire ordinem ab eis dispositum sic dicens. dura peragunt pensa sorores nec sua retro fila reuol uunt ad genus hominum ferunt rapidum ob [illegible] fatis [illegible] [illegible]. Sequitur [illegible] [illegible] ordine parce. i. sorores ille que disponunt vi tam humanam nulli vsso [illegible] licet nulli scriptum proferre dicet. q autem fata sint ta les femine vel dee disponentes vitam huma nam error est. Unde dicit augustinus super Joha. sermone tercio qui edificantur ad cre denda fata scilicet talia sunt corda eorum [illegible] tua. Et secundum veritatem si aliqui nomen fati tribuerit nulli nisi voluntati dei tribue dum est secundum aug. v. de ciuitate dei. ca pitulo. viij. quia ille summus deus optime et verissime creditur omnia scire ante q fiant et nihil inordinatum relinquere. Quia ergo diuina voluntate omnia disponuntur q est prima regula in contingentibus ideo fatum non mulieres non dee non vis positionis sy derum sed diuina voluntas fatum appella batur. Unde fatum isto modo dicitur a for fando et sic fatum dicitur quicquid deus fat. Si plura vis videre de fato et fortuna ac di uina prouidentia vide in dyalogo fortune libro. i. capitulo. ix. vbi latissime de hac ma

veris loquutus sum. Sed quid dicendum est ad illos qui dicunt se talia sepe vidisse. Respondetur quod si talia acciderunt non fuerunt sed demones sunt qui volunt imitari et deridere illud quod deus dixit per angelum abrahe de nativitate ysaac. et illud quod dixit angelus matri sampson et illud quod dixit angelus zacharie patri iohannis baptiste et quod dixit angelus marie virgini de christo filio ante quam [illegible] conciperet

Secunda differentia demonum.

Secunda differentia demonum est illorum qui dicuntur dusii de casa. Experiuntur sepe homines de nocte in domibus suis vigilantes in lectis suis quod ambulat aliquis per domum mutando scamna [illegible] seu aliquos [illegible] magnos [illegible] [illegible] in vasis vinarijs [illegible] etiam capitibus hominum birreta sua et tollendo omnes [illegible] quas in lectis super se habent ut quorum aliquibus ego expertus sum. Cum enim iuvenis essem et iacerem in quadam domo quadrata [illegible] sola unica erat porta [illegible] bene clausa cum alijs tribus socijs in eodem lecto. ecce subito in tempestate noctis silentio audivimus extra portam quasi sonum quem apothecarij faciunt in mortariolis eius in fracturam specierum [illegible] bantes ergo et mirantes quid hoc esse posset tali hora cessavit modicum sonus ille et post pauxillum sensibiliter audivimus intra domum sub mensa quadam que ibi erat sub qua manserat [illegible] quidam quasi plenus novis nucibus et [illegible] ibidem sonabatur a nobis sonitus nucum confrangentium ac si ibidem plurimi porci [illegible] nucibus confrangentes ambularent de quo non modicum stupefacti eramus cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ingressus. Post pauxillum vero cessante sonitu illo in angulo predicte quadre nobis opposito. subito apparuit quedam persona [illegible] [illegible] et non [illegible] amplius videmus nec aliquid sentimus. Quidam autem ex socijs qui iunior [illegible] erat et [illegible] pectus dixit nobis quod non timeremus quia erat quidam spiritus [illegible] [illegible] qui alia mala non operabatur nisi ludos illos sed hoc facto [illegible] sicut [illegible] [illegible] so

ciunt etiam [illegible] hominibus et plura alia aliquibus [illegible] et secundum veritatem tales non sunt homines nec mulieres sed sunt quedam demones qui volunt deridere homines volentes imitari angelum qui [illegible] est cum iacob et [illegible] qui locutus est cum moyse et angelos quos vidit iosue in campo ihericho et [illegible] multa. Demones de nocte in domibus videntur egisse nihil tamen damni de die reperitur nec res aliqua mutata de loco suo sed quelibet in suo ordine sicut primo erat. Est ergo illusio quedam talium demonum [illegible] que ad nichil aliud extendi potest nisi ad talem hominum derisionem.

Tertia demonum differentia est.

Tertia differentia est quorundam demonum qui incubi et succubi nominantur qui homines generare dicuntur tales enim demones in specie hominum veretum aliquo modo. Aliquando incubant feminis et aliquando in specie feminarum succumbunt viris. Quomodo autem tales generare dicantur videtur docere sanctus doctor bonaventura super secundum sententiarum in scripto suo. dicens quod in actu generationis sunt duo scilicet semen decisum conservans secundum [illegible] et virtutes caloris tales species competentes et sic est solum illius cui dedit deus vim generativam vel propagativam et hoc nullo modo competit demonibus assumentibus corpus. Item est ibi seminis perfecta transfusio et transfusi susceptio et hoc potest competere demonibus. Primo enim demones succumbunt viris in specie mulieris et quod eis semen pollutionis suscipiunt et quadam sagacitate naturae ipsum semen in sua virtute custodiunt et postmodum deo permittente fiunt incubi et in vasa mulieris transfundunt ex qua transfusione homines generari possunt non tamen sic generati sunt filij demonum sed hominis. De illis Isto modo fertur generatus fuisse merlinus. Unde legitur in hystorijs britannorum quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] infideliter se [illegible] [illegible]. Inito consilio cum [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] turrim sibi iussit convenire artifices qui et eam firmam fortissimam fabricarent. Sed cum ope

terra absorberet suasum est ei a magis ut [illegible] iuvenem de hominibus sine patre natum quereret et eius sanguine lapides et cementa aspergi preciperet ut sic turris edificata stare posset. Queritur ergo merlinus qui tunc temporis [illegible] erat [illegible] modo [illegible]. Quidam enim dicunt eum fuisse filium cuiusdam monialis filie cuiusdam regis que demencia vocabatur. Richardus vero dicit eam non fuisse monialem sed dicit quod inter moniales morata fuit in ecclesia beati petri [illegible]. Tunc autem demon apparebat in specie pulcherrimi iuvenis quam sepius [illegible] tandem eam cognoscens gravidam dereliquit. Cumque huius [illegible] ad presenciam regem [illegible] rex a magis [illegible] responderunt quod [illegible] philosophorum hystorie hoc affirmant. Referri enim apuleius inter lunam et terram esse demones incubos [illegible] quod nec beatus augustinus [illegible] libro de civitate dei. Tunc merlinus a ministris regis requisitus cum inventus fuisset coram rege cum matre adducitur. Qui [illegible] ipse cum matre sua vocati fuissent. Cum rex causam vocationis aperuisset [illegible] quod [illegible] castrum suum [illegible] fundamenta in loco firmari non poterant quia quicquid in die edificabatur in nocte totum absorbebatur. Tunc magi et consiliatores de causa requisiti [illegible] responderunt nullo modo posse in loco fundamenta firmari nisi inveniretur homo sine patre cuius sanguine lapides et cementa aspergerentur [illegible] et propter hoc se [illegible]. Ad que verba merlinus respondit dicens magos et consiliatores fuisse mendaces [illegible] propter quam non poterant firmari fundamenta afferunt quoque stagnum sub fundamento esse quod totum quod [illegible] absorbebat. Queritur ergo fodiendo et sic invenitur. Tunc mandat merlinus [illegible] stagnum per rivos et incipit tunc aperire mysterium futurorum sicut plenius continetur in collectione hystoriarum fratris iohannis de po[illegible]. Non ergo [illegible] fuit mirandum est si sic homines generentur per demones incubos et succubos licet illud raro inveniatur, frequenter tamen experitur

tur aliqui femine etiam deo dedite et [illegible] tales demones ad se venientes qui eas vigilantes a lecto extrahunt vel [illegible] et quandam dulcedinem [illegible] potest [illegible] ac si cum viro misceretur nec remedium se habere posse [illegible] cum ligno vere crucis [illegible] non possunt tales demones sicut istis temporibus experte sunt que hoc bello tribulantur. De viro etiam quodam devoto audivi quod semel cum esset in oratione sentiebat in aere quandam dulcedinem odoris venire ad se que appropinquante [illegible]. Plura etiam ex istis [illegible] audivi que longum esset enarrare. Tales enim demones volunt decipere homines et volunt imitari angelos qui loquebantur cum david et cum zacharia et cum [illegible] qui quasi semper erant cum eis in ministerio [illegible].

Qualiter demones videantur facere [illegible]

Varia differentia est aliquorum demonum qui [illegible] per [illegible] apparere quasi operatione magica cum magicis [illegible] incedere videntur et vulgo dicuntur [illegible] antiqua. Aliquando enim videntur facere prelia magna [illegible] prelia regis [illegible] et alia [illegible] de quibus supra libro [illegible] consideratione [illegible] dictum est. In quibus [illegible] non parvam multitudinem [illegible].

Quomodo demones in forma humana videntur comedere.

Varia differentia est aliquorum demonum qui inter homines se apparent comedentes et bibentes quasi associantes se eis. Tales volunt decipere homines et volunt imitari angelos qui cum abraham comederunt et per viam fuerunt [illegible] dictum angelum qui locutus fuit thobie iuveni qui cum eo comedere et bibere videbatur. et ipsum qui locutus est per viam lucam et cleopham et ad mensam cum eis fuit. Unde legitur in vita beati germani qui [illegible]

sanctus quadam nocte hospitatus fuisset in una domo et post cenam mensa iterum pararetur admiratus quesiuit ab hospitibus cui denuo mensa pararetur qui cum dixerent quod bonis illis viris et mulieribus que nocte incedunt prepararent. nocte illa statuit sanctus germanus vigilare. et ecce vidit multitudinem demonum ad mensam in formis virorum et mulierum venientem. qui eis precipiens ne abirent cunctos de familia excitauit et quesiuit si personas illas cognoscerent. qui cum omnes vicinos et vicinas dixerent esse misit ad domos singulorum et ecce in suis lectulis sunt inuenti. adiurati ergo per sanctum germanum demones se esse demones dixerunt qui sic homines illudebant.

Quomodo in sompnis terrent homines.

[illegible] erta differentia demonum est eorum qui in sompnis hominibus apparent eos inquietantes diuersis modis sompniorum terrent etiam dormientes intrantes ut cum gelans homo sentiat se totum horripilatum et alteratum ex presentia spiritus maligni. Unde iob [illegible] in horrore visionis nocturne quomodo solet sopor occupare homines pauor tenuit me et tremor et omnia ossa mea perterrita sunt. et cum spiritus me presente transiret inhorruerunt pili carnis mee. nec mirum quia magnum pauorem et tremorem sequitur pilorum erectio et si hoc sequatur ad presentiam spiritus boni quanto magis erat iste qui iob apparuit et terruit malus fortassis spiritus malus terrorem et pauorem inducens. Quomodo autem sit spiritus malus signum est quod cum homines sic euigilant et nomen ihesu cum deuotione semel nominat faciendo signum crucis securantur statim animus a tali alteratione demone fugato. tales enim demones volunt decipere homines et apparuerunt tamen qui apparuerunt in sompnis prophetis. et ioseph sponso virginis ac alijs pluribus sanctis

Demonum eorum qui generantur ex commixtione viri et mulieris.

Eptima differentia demonum est secundum aliquos insipientes qui dicere voluerunt quod sunt aliqui demones siue spiritus qui fiunt ad coitum cum homo accedit ad mulierem et quod aliqui etiam fiunt ex [illegible] cum manu [illegible] emittitur. Et dicunt quod illi qui meliores sunt veniunt in sompnijs hominibus et faciunt quod sompnient. quod dormiunt cum mulieribus et recipiunt illud semen ex quo noviter efficitur unus spiritus. que omnia sunt falsa et erronea. cum a principio facti sint omnes angeli siue boni siue mali nec facta sint ex semine hominis. [illegible] spiritus postquam ceciderunt e celo sicut nec postea creatus est aliquis bonus angelus.

Quod apparent in specie masculi vel femine

Ctaua differentia demonum est eorum qui in specie virorum et feminarum apparent qui secundum veritatem nec sunt [illegible] nec femine. Uerumtamen aliquibus eorum placet plus societas virorum et alijs mulierum. Et causa huius diuersitatis est secundum dispositiones diuersas quas inueniunt in viris vel feminis ad suas deceptiones credendum sicut legimus de eua et pheronissa et pluribus alijs mulieribus cum quibus dyabolus lucratus est multum. Et ideo tales demones adheserunt mulieribus. et non adheserunt helye. nec samueli. nec nathan. nec heliseo nec alijs pluribus sanctis propter quos ipsi perdiderunt multitudinem animarum. nec tales demones adheserunt virgini marie nec susanne. nec sancte lucie. margarete katherine. nec alijs pluribus virginibus et feminis sanctis. propter quas multum demones perdiderunt. Unde isto modo plus dyabolus quiescebat cum eua quam cum uxore sua mortimalla et plus cum bathsaba quam cum uxore [illegible] et plus cum [illegible] quam cum uxore sua et sic de pluribus alijs

Quod dicantur munda et immunda.

Ona differentia demonum est eorum qui munda et immunda dicuntur. Unde et [illegible] in [illegible]. Et immundus spiritus exierit ab homine etc. Dicitur autem spiritus immundus propter tria. Primo propter immunditiam propter iniquitatem. ezechielis. xxviij. repleta sunt interiora tua iniquitate et peccasti. scilicet peccato superbie et eiectus es de monte sancto dei. id est de celo empireo ubi quod

leprosum. Secundo propter immundiciam suggestionis quia feda et immunda [illegible] est. n. dyabolus ad modum leprosi. que [illegible] inficit cor humanum cum se ei applicat per consensum. Ideo orat ecclesia in collecta [illegible] concede quesumus domine populo tuo dyabolica vitare contagia. Tercio dicitur immundus propter immundiciam habitationis quia non habitat nisi in immundo loco. i. in existente in peccato mortali. Ad similitudinem porci [illegible] Unde demones dixerunt [illegible] Math. viij. Si eicis nos hinc mitte nos in gregem porcorum. [illegible] ris diuitibus. [illegible] sedet in insidiis cum diuitibus. Dormit in voluptuosis. Job. xl. Sub [illegible] super filios superbie. Aliqui eorum dicuntur mundi quod sic intelligendum est [illegible] volunt plus decipere simpliciores et paruiores creaturas sicut patet de lucifero qui decepit primum hominem et xpm in deserto [illegible] Unde [illegible] dit papa. iij. q. 2. ca. nulli dat dyabolus [illegible] circuit querens quem deuoret et que [illegible] los quos ardentiores in feruore salutis [illegible] siderat [illegible] mundos et sanctos quod non solum vnus mittatur contra vnum sed sepe plurimi. Unde in cronicis inuenitur legitur quod cum semel demones tempore beati francisci congregarentur cum principe suo et deliberarent quomodo possent ordinem sancti francisci nouiter incipientem destruere septem milia demonum fuerunt electi contra quinque fratres quos beatus franciscus ad unum [illegible] contemptus mundi et vere humilitate [illegible] uerterent quia ergo tales demones plus sequuntur homines mundos et sanctos. Ideo de nominibus extrinsecis demones mundi appellare possunt licet in se immundissimi sint peccatis ut dictum est. Demones vero [illegible] [illegible] non possunt [illegible] [illegible] alicuius vite. placet [illegible] mundi efficiantur et turpes in peccatis [illegible] [illegible] delectantur demones cum auertunt aliquem a vera fide ihesu xpi dni nostri quod [illegible] aliis virtutibus [illegible] fine fide. Ideo [illegible] ergo [illegible]

Quomodo illudunt feminas que bruxe vel [illegible]

[illegible] differentia demonum est cum qui decipiunt mulieres aliquas [illegible] malediuas que [illegible] sine bruxe nuncupantur. Sciendum ergo est quod sunt quedam male gentes viri et mulieres apostate in fide et heretice credentes et false que seipsos dant voluntarie dyabolo et dyabolus recipit eos et dat eis quod per suas artes falsas eis appareat quod ambulant discurrentes leuiter, et quod reducunt in spacium [illegible] vel quinque horarum, et quod destruunt creaturas sugentes sanguinem earum et quod faciunt alia maleficia que volunt secundum diaboli voluntatem quod est eis et illos qui eis credunt magna deceptio et illusio dyaboli. Veritas autem huius facti est quod quando iste male persone volunt in his pessimis fictionibus [illegible] se cum verbis et [illegible] dyabolo ac [illegible] dyabolus recipit eos in opere suo et [illegible] [illegible] et fantasias cuiuslibet corporis [illegible] illas per illa loca per que desiderabant [illegible] qua sensibiliter et [illegible] illa dyabolus [illegible] quod [illegible] illa videre possint. et [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] que volebant non [illegible] ad earum fantasias dyabolicas fantasias que viderint [illegible] illas imaginationes [illegible] suis propriis motibus et corporibus et tollit [illegible] suum desuper corporibus earum et [illegible] videre possunt [illegible] illarum numquam ab illo loco absentes fuissent solum actio cum ydolo et fantasia fuerunt illis rebus que dyabolus eis presentauit et que facit pro qualibet earum. et quod hoc faciat dyabolus non est mirum quod illa operetur ut [illegible] in inferno [illegible] ea que [illegible] [illegible] per angelos bonos fecit. Sicut [illegible] [illegible] prophetam per capillum de iudea in babylonem realiter cum sua personali [illegible] et actione. Sed quod dyabolus habeat potestatem mutandi [illegible] [illegible] nec [illegible] quod mutet verum corpus in aliud sine [illegible] [illegible] vel ambo, vel quod [illegible]

corpus per spacium improportionatum loca ut videatur q intravit [illegible] per parva foramina domorum vel q sit simul unum corpus in diversis locis vel diversa in uno et simul. hec demones facere non possunt cum hec repugnent naturali philosophie et solum per miracula aliqua talia a deo sunt possibilia fieri ut tactum fuit supra considerationis quinte huius libri cum [illegible] monium agretur. Illud tamen quod dyabolus potest facere q unum pro altero videatur et q illud qd natura potest facere in uno mense ipse potest facere in puncto et causa est quia scit applicare activa passivis sicut patet in his que fecerunt magi pharaonis. q tamen dyabolus faciat q unus homo convertatur in serpentem vel avem vel plantam hoc est sibi impossibile. et ideo in hoc multi perversi christiani alchimiste sunt decepti habentes pacta cum demonibus cogitantes q per eorum artem ferrum convertent in aurum. q autem una res sit et videatur altera hoc bene potest dyabolus facere deo permittente. Sic enim sepe facit dyabolus ut plurimos decipiat.
Sic enim legitur in hystoria sancti clementis et sancti cypriani et sancti germani et aliorum multorum quia accipiebat figuras aliquorum virorum et mulierum ad decipiendum populum et ad infamandum creaturas dei.
Et ideo non est credendum q homines vel mulieres convertantur in anseres vel aliqua similibus. Ea ergo que scelerate mulieres credunt et profitentur scilicet cum diana dea paganorum nocturnis horis et cum herodiade et innumera mulierum multitudine equitare super quasdam bestias et multa terrarum spacia intempeste noctis silentio pertransire eiusque iussionibus obedire velut domine et certis noctibus ad eius servitium evocari et q ab illis possint aliquam creaturam in melius vel in deterius commutari. Aut in speciem vel similitudinem aliam transformari omnia sunt falsa et erronea et non a divino spiritu sed a maligno ut dictum est talia fantasmata mentibus eorum irrogentur. Quia cum [illegible] per talem credulitatem subiugaverit sibi transfigurando se in angelum lucis [illegible] in diversarum personarum species atque similitudines mentem quam captivam tenet multipliciter deludit et [illegible] debet [illegible] tantum [illegible] ut credat

hec omnia que in sompnijs et spiritu videntur fiunt etiam in corpore accidere cum etiam Paulus non audeat asserere q fuerit raptus in corpore. Quecumque ergo talia credidunt scilicet postquam super talibus audierit veritatem vel asserentis [illegible] perseveraverint [illegible] infideles sunt et paganis deteriores. xxvi. q. v. episcopi. et quia [illegible] abundant [illegible] in delphinatu et in gasconia ubi se asserunt concurrere de nocte in quandam planiciem deserta ubi est aper quidam in rupe qui vulgariter dicitur eboc deberme et q ibi conveniunt cum candelis accensis et adorant illum aprum osculantes eum in ano suo. Ideo capte plures earum ab inquisitoribus fidei et convicte ignibus comburuntur. Signa autem combustarum sunt depicta qualiter scilicet adorant cum candelis predictum aprum in domo inquisitoris tholosani in magna multitudine conscriptarum sicut ego proprijs oculis aspexi.

De spiritibus familiaribus.

Circa secundum principale huius decime considerationis scilicet utrum possint habere spiritus familiares. Respondet ad hoc beatus augustinus. viii. de civi. dei [illegible] q apuleius platonicus scripsit q socrates habuit demonem unum ex illo genere animarum que dicuntur demones eius quo habebat amonicam et consilium a quo prohibebatur in que aug. solitus amonuerit ut desisteret ab eo q [illegible] illud quod agere volebat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] si ille spiritus erat bonus vel malus. videretur aliquis q esset angelus bonus quia ceteri futura prenunciare non possunt nisi forte divino iudicio sicut fuit s. decima tertia considerationis ratione sed a bonis quinti libri nec obstat q dicat aug. q vocabatur demon quia apud grecos idem significat q plura cognoscens. Inquit tamen doctor illuminatus franciscus de maronis in floribus suis super isto passu q magis credendum q fuit malus angelus q socrates paganus et idolatra erat. [illegible] [illegible] nec tamquam familiares spiritus pre habent in [illegible] dictiones in illorum q suam familiaritatem habere concedunt. Concedendum est enim ab incantatoribus invocari

demonū. Vñ greg⁹. in libro dyalogorū nar rat q̄ [illegible] manu mā apud suo negligēter precipit dicens veni dyabole discalcia me. ad hāc vocē ceperūt calciamenta cum summa velocitate solui quē ut presbiter sensit expauit, et magnis clamoribus dixit recede miser nō tibi dixi sed mācipio suo loquebatur. sicq̄ ex magna parte soluta sunt caligarum corrigie remāserunt. et sic patet q̄ hij aliqui nolūt habere demones familiares qui malo tñ cōsuetudine loquēdo de dyabolo ipsū efficiūtur familiares ei ut subito faciant q̄ in amore mandant

De qualitate corporum in quibus demones apparent.

Vndecima cōsideratio est qualia sunt corpora in quib⁹ demones apparēt et si possint humana corpora vel eorum subintrare. Iuxta ergo tria que querūtur in hac pñtis presente cōsideratione explicabitur. Primum erit de qualitate et figura corporū in quib⁹ demones apparēt. Secūdum erit de subintratione demonū in corporib⁹ obsessorum. Terti⁹ erit si possint demones essentialiter animae illabi quod est animam subintrare.

De qualitate et figura corporum in quibus demones apparent.

[illegible] figura corporum in qb⁹ demones apparent. [illegible] dicit Bonaventura doctor in suo secūdo loquēs de angelis bonis et malis q̄ in āgelis [illegible] [illegible] ad deū et fruunt eo et administratiua secundum quā descēdunt ad nos et cōdescendunt [illegible] indigēt solaris corporis assūpti quod assumunt āgeli sicut organū vel instrumentum ad operandū et sicut signum ad seipsos manifestandum et sicut operimentū vel habitaculum ad conuersandū vel ad nos benificandum et confortandū et si corp⁹ assumptum cū [illegible] humana effigie. magis competit operatione spirit⁹ rationalis. Ideo āgelus bon⁹ assumit corp⁹ non quale [illegible] sed humana effigie insignitū. Et illud corp⁹ sic assumptū dicitur esse corp⁹ elementare. Nō q2 sit ex quattuor elemētis plena mixtione cōmixtum [illegible] ro et simplici elemēto formatum. sed q2 principaliter formaē ex aere cū mixtione aliqua alteri⁹ elemēti sicut videm⁹ in nube que nō est corp⁹ plene mixtū habet tamē in se naturas plurium elementorum p hunc autē modū est corp⁹ ab āgelis sumptum. q2 principaliter ab aere est formatum intelligēdū cōueniens ad hoc natura alteri⁹ vaporis aquei vel terrei. que quidē facit id ad veritatē cōdepressiono nis q̄ vel multa formitatē coloris. bonus autem nō oportet āgelus de longinquis corpora [illegible] pro magna sui parte sit cōmixtus vaporibus [illegible] q̄ angeli tā boni q̄ mali assumūt corpora non de natura celesti sed elementari non simpliciter nec plene mixta sed medio modo vt pote ex aere vaporabili āgelus autem mal⁹ accipit ex parte in feriori bon⁹ vero ex superiori. De figura vero corpor in quib⁹ demones apparēt vt plurimum sunt turpissime. Et ideo si bōni eius deformitatē in peccando puniueret deb⁹ q̄ correspōderet figura corporis assūpti non esset aliquis homo viuēs qui eius visionem [illegible] glorio pro singulari dono peteret a filio q̄ in morte sua nō appareret ei dyabol⁹ attendū est q̄ xp̄e cius dulcissim⁹ filius videant sibi turpitudinē ei⁹ et hinc est q̄ pictores oēs deformitates serpentes et bruta hic quos vidēt et q̄s excogitare possunt depingunt in figuris demonum. Vnde legitur de quodā pictore q̄ quamcūmq; depingebat imagines virginis cū omni studio ipsam pulcherrimam effigiebat sed cum pingebat dyabolum cum omni diligentia difformē quo poterat describebat. propter quod indignatus dyabolus cōtra eū parauit quomodo pictor ille haberet verbū cum vxore cuiusdā nobilis ciui⁹ ciuitatis vbi erat. finaliter tamē ordinē posuit inter eos q̄ concordauerūt se simul et nocte quadā accepta pluribus iocalib⁹ [illegible] que [illegible] ecclesie et pulsauit campanam sicut cōsuetum pulsare pro igne vel pro accipiendum armis [illegible] autem homines per totā ciuitatem

[illegible] quid hoc esset. Respondit dyabolus qui pulsabat quod pictor ille portabat extra ci- uitatem uxorem talis militis exeuntes ergo propter illam vocem ceperunt pictorem illum cum ymaginis uxore et posuerunt eos in carcere mane. uero qui prius erat in captione suo speran quod al- tera die ambo per iusticiam punirentur dolens de [illegible] quos secum duxit ad domum suam. Cum [illegible] ambo in- [illegible] in carcere recordatus est pictor de virgine beata quam ipse summe pulcherrimam depingebat et cum magna deuotione recommisit se sibi quatenus dignaretur eos liberare a peri- culo illo. Et ecce regina angelorum dei mater pul- cherrima apparuit eis in carcere solutisque eos a vinculis et aperuit portas carceris precepit quod [illegible] cessisset precepit etiam mulieri illi quod iret in domum suam et iaceret iuxta maritum suum qui in lecto erat [illegible] impleuerunt eis sicut eis preceperat. Cumque eui- gilasset miles inuenit apud se uxorem suam et miratus quesiuit quid est quod video quasi admi- rans et quis debes esse nisi uxor tua. Et ille numquid ego te cepi cum pictore et duxi in car- cere heri et [illegible] capillos tuos quos ma- nu propria a capite tuo [illegible]. Respondit illa som- niasti illud domine. Hic ergo surgens e lecto [illegible] sunt capillos et non inuenit omnino et illa caput suum nihil deficiebat de capillis eius. Venit ergo uir eius ad alios [illegible] in captione et quesiuit ab eis si recordabantur de tali facto quod uiderat de pictura. Dixe- runt quod sic. Narrauit quomodo uxor sua erat in domo [illegible] suis capillis et uidebat quod erat som- nium. venerunt etiam in domo pictoris et inuenerunt eum ac si nihil male fecisset [illegible] [illegible] in uanum [illegible] quod illud fuerat [illegible] nium. Ecce ergo quanta demonis malicia pro- pter picturam sue deformitatis. Et notandum quod licet dyabolus ut communiter fiat depingatur in tali [illegible] cum sub figura serpentis sepe tamen decepit [illegible] ut legitur decepit transfigurat se in angelum lu- [illegible] figura [illegible]. Sed dubites in quo tunc pot- [illegible] [illegible]

[illegible] deformitatem ut [illegible] vel quid simile. Secun- dum est quod si apparens in principio letificat et post recessum tristem hominem dimittit non sic an- gelus bonus qui in principio turbat sicut patet de gabriele cum apparuit danieli. Danielis viij. et cum apparuit virgini Luce i. quia turbata est in ser- mone eius. Sed post recessum dimittit homines cum magno gaudio et leticia. Tercium est quod indu- rat homines in malo quod suggerit sicut declara- uit beatus [illegible] fratrem rufinum in hoc p[illegible] [illegible] laboranti ut patet in cronicis minorum. Angelus autem bonus non indurat in malum sed auertit a malo et mollificat et inclinat ad bo- num. Quartum est quod si aliquid et turpe uidea- tur [illegible] apparet [illegible] eius [illegible] [illegible] [illegible] fratrem rufinum [illegible] [illegible] ut intelligas quod ille qui tibi apparuit in figura [illegible] non est christus sed dyabolus [illegible] et cum tibi apparuerit et dixerit ego sum christus [illegible] et pone tibi [illegible] quod cum faceret frater rufinus indignatus dyabolus cum magno tumultu recessit confringens lapides et rupes. [illegible] [illegible] fractura rupium in monte aluerne.

De subintratione demonum in corporibus obsessorum.

Secundus punctus est de subintratione demonum in corporibus obsessorum et de expulsione eorum. Circa hoc no- tandum est quod non est ponendum in dubium quod sit obsessio corporum per demones cum ea que ha[bemus] manifeste experimur in pluribus locis. Sed dubites quomodo demones possunt intrare cor- pora et ea obsidere. Respondetur quod demones per naturam [illegible] et [illegible] [illegible] in quecumque corpora penetrare et in eis sine obsta- [illegible] [illegible]. [illegible] per demo- nes sue potestatis possunt ea corpora in quibus sunt [illegible] naturalem et potestatem naturae possunt corpora huma- na penetrare et ita intrare. possunt etiam vexare ni- si prohibeantur a uirtute superiori et cum permittan- tur a deo intrare et vexare humana corpora ob- sidere. Et si queras quare hoc permittit deus. Respon- detur quod [illegible] [illegible] [illegible]. Sed et quia [illegible] [illegible]

hoc despiciunt lapis humanā industriā pro
[illegible]
uītī. Bonauentura in .ij. sniaʒ distin. ix. Et si
uellis scire sup quos hʒ dyabol⁹ maiorē po
testatem ad obsidendū eos post xp̄i passionē
Rndet q̄ sup excōicatos p̄scisos ab eccle
hʒ dyabol⁹ ptātē vexādi corporaliter. Vn̄
i. Cor. v. Iudico illū q̄ huiōi est tradere sa
[illegible]
ptātē nō hʒ dyabol⁹ nisi q̄tenꝰ a deo pmis
[illegible]
ad aliorū terrorē et correctionē vel ad glorie
dei ostensionē vel ad bonorū coronā et eru
ditionē. Et si dicas nōquid añ passionem
xp̄i hēbant ptātē eā vexādi hoies. Rndet
[illegible]
sim q̄ illos solos q̄ priuilegio solo tradebant
a dño. Iob primo. Nōne tu vallasti eū. nō
ēn vechat dyabolus semp ptāte puniendi vel
haberent maiorē ptātē seducendi p̄ culpā sic
[illegible]
hus obtinent aliq̄n mala facere vel penas hoc
et nō vexando excōicatos vel in punitione ec
[illegible]
minus nocēt. Et hinc est q̄ sunt multi p̄scisi
excōicati qui nō cessent si eos vexaret. Et no
tandū q̄ cū aliquē vexat dyabolus pōt pro
voluntate sua per linguā hoīs diuersa for
mare verba. Et ideo energumeni aliq̄n loquū
tur ydiomate ignotū sicut pu⁹ laycus latinū
[illegible]
mon quidā rusticus obsides requisit⁹ a quo
dā magistro cōiurāte quare nō recte loq̄batur
latinū. Rndit nō possūʒ domare labia illi⁹
rustici. Et si queris causam quare demones
aliq̄n secūdū variacōē lune magis affligūt
homines q̄ alio tempore. Respōdet q̄ est
duplex causa sicut notat Nicola⁹ de lyra su
per Mathēū ca. xvij. declarans quare disci
puli nō potuerūt curare lunaticum. Prima
causa est vt p hoc creatura dei scilʒ ipsa luna
infamet vt Ieronym⁹ et Crisostom⁹ dicūt
Secūda ē q̄ ppter mollicīē cerebri in noui
lunio qñ habūdant humida sup q̄ luna hʒ
dñiū: cerebrū est aptius vt demō in ip̄o ali
quid operet hinc demones scdm̄ certa aug
menta lune perturbent hoīs fantasiā qñ [illegible]
derunt cerebrū ad hoc esse dispositū. Nunc
videndū est de eorū expulsione. Circa q̄d no
tandum est q̄ demones nō nisi virtute diui
na possūt a corporib⁹ expelli immediate vel

mediantibus angelis qui frequēter in tali
bus sunt executores diuine volūtatis. nec a
liqua res sensibilis aut virtus corporalis p̄t
in eos aliq̄d agere directe vel indirecte cū sint
oīno spūales substāne per q̄d p̄it ad aliq̄d
cōpelli. nec per cōsequens ab obsessis corpo
ribus expelli. Verumtñ ex euāgelio xp̄i duas
doctrinas habemus ad demones expellen
dos. Prima ē vniuersalis .s. per nomen ihe
su. Mar. vlti. In noīe meo demonia eijcient
Alia est particularis quia est q̄d dā gen⁹ de
moniorū q̄ nō eijcit nisi in orōe et ieiunio
vt pʒ Math. xvij. Unde sicut in diuersis re
bus corporalib⁹ administrandis diuersi an
geli a deo ppantur et diuersorū ordinū. sic
etiam in diuersis temptationib⁹ demones
[illegible]
hoīe temptat de diuitijs cōgregandis aliq̄
[illegible]
autē spūs supbie et aliq̄ spūs luxurie. Iste
autē demon de quo loquit xp̄s habebat vir
tutem temptandi potissime de vicio carnis
quod vicium potissime refrenatur per oratiōes
et ieiunium et per cōsequens demon in tali
bus temptans per talia superatur. Radix tñ
expulsionis demonum vera credulitas ē vt
declaratur a christo capitulo eodem. Cū ei
quererent discipuli quare non potuissent ex
pellere illum demonē. Christus respondit
propter incredulitatem vestrā. Et si queras
an aliquo modo virtute herbarū vel armo
nie possint expelli demōes. Respōdetur q̄
in parua possit esse illa vexatio q̄ penitus
expellerentur quod facerent nō agendo in de
monem cū sit spūs separatus sed agendo in
ipsum vexatum a demone. Vexat enī dya
bolus secundum dispositionē maiorē vel
minorē melancolicā vel colericā etc. Herbe
aūt et armonie musice p̄nt immutare disposiciōē
[illegible]
tum ad cr[illegible] q̄ eciā pʒ de armonia vt
pʒ. Reg. xvj. poli[illegible] vbi aristoteles dicit q̄ di
uerse armonie hñt pducere diuersas passio
nes in homine. hoc etiam refert boetius
in musica sua et auctor de [illegible]
vbi loquens de virtute musice dicit q̄
valet ad curandum vel alleuiandum diuer
sas infirmitates et sic patʒ q̄ herbe et armo
nie causare p̄nt in hoīe dispositionē contrariā
illi vexatōi qua diabol⁹ vexare conat hoīē
Ex quo sequit q̄ etiam [illegible] vexatio [illegible]

behiot nõ videtur tñ quod herbe vel armonie [illegible] quã hõ nullomõ vexare possit a demõe si [illegible] minerentur quia dyabolus mouendo solum localiter vapores et ipsos spũs inordinato motu possent hominem multũ vexare. hec herbe aũt vel armonie multã dispositiõez vnusquisque pũt in hoie suo naturali virtute p quã phibe [illegible] git tamẽ quoqz q dyabolus nõ permittitur hominẽ vexare nisi vexatiõe sua pcedat p aliquã forte dispositiõez ad quarũ totaliter tolleretur et tũc aliquae herbe vel armoie possent corpus hominis ita ad cõtrarium disponere q illa vexatio totaliter amoueret. v q. dyabolus q̃uis possit hoies vexare vexatiõe tñ huiusmodi debilitat q p aliquas herbas vel armonias q̃ habent causare dilectionem et diffusionẽ spirituũ qui sunt motus [illegible] totaliter amoueret illa vexatio. q dicit. [illegible] Sz q [illegible] tabat qñ dauid cytharã percutiebat corã eo et q recedebat spũs malus. Dicendũ est q hõ verũ est q per tactũ cythare virtute naturali illius armonie alleuabatur aliqualiter affectio [illegible] cordis appetitu eius p audita per quã [illegible] [illegible] tionẽ. Sz q spũs malus recederet a saule qñ dauid cytharizabat corã eo hoc erat ppt virtutes q sunt expsse vt habet in glo. vbi dicitur sic erat dauid contra mulier [illegible] [illegible] virtutẽ esse significat q̃ verus mãite quod [illegible] resonat dauid in cythara sua [illegible] [illegible] ad in ligno crucis q̃ in ligno et [illegible] [illegible] hec de mẽte Richardi in questiõibus de quolibet sine pudicas [illegible]. Ex pdictis excludit vnus error in quo illius rẽpore multũ aliqui errorẽ quod [illegible] a demonibus et illi demonia [illegible] et dicit q sunt hoies mortui vel viui qui ambulabant et hec est alia species deceptiõis dyaboli q̃ hunc facit dyabolus oẽs qui male viuũt vt ponat eos in desperatiõe et audientes in errore. Dicit ergo sũ talis hõ vel talis mulier q ñ est falsum q̃ vna substãtia existẽs vel assistens nõ põt esse in alterius loco nec etiã in duobus locis et vt dyabolus colet et coloret suã

deceptionẽ dicit ego sum talis hõ et ambulo in hac pena ppter talia peccata que feci et fingit modũ loquẽdi eius et modũ ambulandi et ideo sanatus q dicit p me talea misse et similia vt exeam ab hac pena et totum est falsum et deceptio magna. q̃ si exorcista sapiens et virtuosus cõiuraret eos recte ipse [illegible] diceret si est spũs euã si sibi displiceat q nũq̃ [illegible] nũt in oibus quos senserunt. Sz demones contribuunt et alterunt nõia q eius pũt fact [illegible] [illegible] teruiunt figuras ad inhonorationẽz et diffamationẽ seruorũ et creaturarum dei vt supra dictum est ergo multos fortius et leuius [illegible] conturbabunt homines et decipiuntur simplices in hoc q precipiunt eis q faciant dicere missas et facere alia bona. nam multociẽs dyabolus suadet bonũ propter malum si nõ sunt supra pannũ oculus cõsideratione [illegible] [illegible] persuadent bonum propter malum fines [illegible] [illegible] res in errorem inuoluantur. Nunquid in vitis patrum sepe legimus q dyaboli monebant antiquos senes q facerent sancta opera. O insipientes exorciste nunquid legistis in [illegible] [illegible] demonium forcasse inuenistis in euangelio q erat ihesus eijciens homines de corporibus obsessorum nunquid dans dominium eijciendi demones in fine euangelij marci dicit. Signa autem eos qui crediderint hec sequentur. In nomine meo [illegible] [illegible] aĩa si verum est q Petrus est in corpore in homine quia habet et talem potestatẽ ad expellendum eum vnde quia christus non dedit potestatem nisi ad expellendum demones. Errant ergo nimis exorciste cũ suo ignoratia credentes dyaboli mendacia et faciẽtes q alij simplices credant et ideo digni sunt magna pena apud deum et homines. Sed remanet vna magna difficultas si verum est q homines mortui non possunt ambulare [illegible] quod ergo dicit illi q̃ transpasant vel rapiunt de hoc mũdo ad alterũ q videant aliquos homines vel mulieres q̃ adhuc viuebant in pñti vita sustinere grauia penas in alio mũdo

Dicant ergo isti sunt hic et illic vt viuant hic et ibi puniant [illegible] nō erit mirū q̄ homines viui vel mortui l3 sint in suo existentia alibi q̄ dom [illegible] sicut demones in corpo[illegible]. Pro solutiōe huius questiōis notādū q̄ nulla psona p̄t videri in duobus locis naturaliter et absentia p̄sentie puniat visionē in ea loco ab amore suo. Re quirit enī notitia intuitiua. iiij. sēs p̄sentiam essentialē constantiam et motiōes potentie sicut notat [illegible] de maronio in plogo sui p̄mi sentē. q. xxij. Tenēdū ergo est tam q̄ vere q̄ nec āgel⁹ bon⁹ nec mal⁹ nec hō sanus nec mulier sana nec hō puer⁹ nec mulier puera p̄nt eē simul in diuersis locis. et cū gabriel erat cū maria vel cū zacharia vl' cū virgine ma [illegible] q̄ cū azmode⁹ de quo thobie. iij. erat in do mo sare nō erat in alio loco in eadē nec viuē tes p̄nt hic viuere et eē simul in alio mundo q̄ ipossibile ē q̄ sint p essentiā dicit ibi. Qd ē dicēdū ad ea q̄ dicūt. Dicēt q̄ ē vna cō sideratio talis cū hō viu⁹ intāsc aū speculum vl' ponit se aū eū nūc speculū ostēdit imaginē suā nō remanēt in sua essentia et cū inde amouet nō appet imago in speculo sic hō q̄ viuit et ē in pctō imago ei⁹ p̄t appere in se pulchro infernali q̄ in speclo aū q̄d est et cū viu⁹ eadē viuit imago sua vel nomē videtur in li. vite et in cōmunio eternali. qd aūt h pos set eē p3 q̄ xp̄s dixit d' talib⁹ luce. x. Gaudete q2 noia vr̄a scripta sūt in celo et sic etiam noia malorū scripta sunt in iferno et tm̄ mano [illegible] efficatur sūt noia q̄ imagines in speculo [illegible] est q̄ vere q̄ hoīes male viuētes sunt in in [illegible]

q̄ demones nō p̄nt essentiam aīe intrare.

Tertio principaliter huius considerandum est an demones possint illabi essentie anime q̄ est animam pene trare vel an possunt malas cogitationes im mittere. Ad primum dicitur q̄ istud est prope [illegible] solius dei. solus enim qui creauit aīam potest essentie eius illabi ip̄am substantiali ter intrare et penetrare. Ideo ecclesia canit in hymno [illegible] sol illabitur. et in collecta a [illegible] motam petitionibus nostris purificandum il [illegible] illabi potest essentie anime vt intret substan tialiter in ip̄am per essentiam penetrando. Sic ergo demones nō p̄nt intrare cor hoīs .i. aīaz hoīs per essentiam sed tamē potentiā

ter per suggestionem quam extra operantur sicut dicitur Osee. vij. Omnes adulterantes quasi clibanus succensus a coquente. q̄ dic magister inquirit. viij. distinctione secunda sententiarum an demones substantialiter in trant corpora obsessorum vel ideo dicantur intrare vel exire q2 ibi malicie sue op⁹ exercēt ex p̄missiōe vel nō operātē et dicunt ut q̄ nō sub stantialiter intrēt corpora hoīm s3 pp̄ter malicie sue effectum intrare dicuntur de quibus pel lere dicuntur tamen non nocere sinuntur. Et hoc non facit ad propositum quia ipse et beda ibi loquuntur de corde et patet q̄ ibi cor acci pitur per sp̄m rationalem. Unde et adducunt illud Actuū. v. cur temptauit sathanas cor tuum de quo constat q̄ erat obsessus a de mone. Sed est difficultas quia aliqui libri habent animam cur impleuit sathanas cor tu um. Si ergo dyabolus implet cor dicitur q̄ possit anime illabi. Respōdet sanct⁹ Tho. in summa contra gentiles li. iij. ca. xxij. q̄ cum dyabolus sit creatura non implet ali quid participatione sui nec potest mentem in habitare per suam substantiam sed dicitur aliquos implere per effectum sue malicie. Unde et paulus dicit ad quendam actuum. xiij. O plene oīm dolo et omnium fallacia non est sic de sp̄ūsancto qui cum sit deus p suam substātiā mentem inhabitat et implet. Tenēdū est ergo q̄ demones intrare pos sunt corpora sed non corda .i. non possunt il labi aīabus. Nec obstat q̄ dyabolus sōna re [illegible] et formet verba per os obsessi qui hoc non venit q̄ defectu anime sed ex debilita te corporis q̄ sic accidere solet quando sp̄ūs immundus sedet in illis partibus seu mē bris in quibus cōtinetur fornicatio anime imponit in easdem magnam ponderositatē cuiusdam onera quod sustinere non possūt et sic quasi confringens sensus qui sunt in te [illegible] intellectus quasdam obscuritates nigra ac cipit potestates in illis quod sepe contingit ex corruptione vini vel febris vel magni [illegible] [illegible] vel ex aliis debilitatibus quas co gnoscimus venientes ab extrinseco et hoc dya bolus hoc probauit in Job. quādo habuit a deo potestatem super carnē suā sunt et in hibitus postea a deo p hec verba. cur in ma nu tua ē veruntamen aīam illius serua. Job. ij. q̄ [illegible] sibi de⁹ solo mō obscura quod nō [illegible]

anime ipsius opprimendo eius intellectum
et sapientiam cordis eius suffocādo et⁹ pri
cipalem habitationem oneris in competen
ti licet ergo diabolus immisceat se carni. nō
tamen potest anime misceri sic ꝙ ipsam pe/
netret cum hoc sit solius deitatis vt dictum
est. Hec enim sola potestatem habet penetrā
do naturam anime taliter ꝙ nō solum eam
apprehendit et vndiqꝫ eam circuit sed ipsaꝫ
sic penetrat ꝙ intimior est aīe ꝙ̄ anima sibi
ipsi. Circa secundum vero an scꝫ demones
possint immittere malas cogitationes et vide
tur ꝙ sic quia dyabolus misit in cor iude vt
traderet dn̄m Joha. xiij. In contrarium est
Beda qui super illud euangelij Math. xv.
De corde exeunt male cogitatōnes furta ho
micidia etc. dicit ꝙ dyabolus non est imis/
sor malarum cogitationum sed incēsor. Di
cendum ergo ꝙ diabolus potest dici immis
sor cogitationum vno modo per hoc scꝫ ꝙ
imagines rerum sensibilium delectantium
inprimit instrumento imaginationis quia
data est ei potestas vt misceat seipsum sensi/
bili et immutet ipm. quandoqꝫ sicut permit
titur immiscere imaginibus rerum delecta/
bilium et sic immittit cogitationes de rebus
delectabilibus sicut aliquis ponens an̄ me
speculum immittit mihi visum rei que resul
tat in speculo. Scit enim dyabolus ꝙ dele/
ctabile apphensū mouet et ideo imittit app
hensionem rei delectabilis vt apprehensio
rei delectabilis moueat hominem ad cōcu/
piscendum rem delectabilem et sic potest di
cere immittere cogitatōꝫ sed non potest im
mittere cogitationem malam que sit pecca/
tum que est mala voluntas. Et ideo bene
dicit beda ꝙ dyabolus nō est immissor ma
larum cogitationum idest malarum volun
tatum quia non eas immittit proprie nisi ꝑ
actionem vel causam voluntariam et sic ap
prehensio delectabilis generat malam vo/
luntatem non tanꝙ̄ causa necessaria sed tā/
ꝙ̄ occasio. immittit ergo dyabolus cogita/
tionem mali per modum consulentis sicut
angelus bonus immittit cogitationem bo/
ni et talis immissio proprie dicit suggestio.

Quo fine debet terminari bellum demo
num.

Duodecima ac vltima consideratio/
ne oportet iam finē ponere huic li/
bro que tribus passibus mensura/
bitur. Primus erit de causa quare demo
nes sunt in mundo. Secundus de cessa/
tione sui belli et principatus. Tercius de
eorum perpetua reclusione et punitione in
inferno.

Quare demones sunt in mundo.

Rimus passus est scire quare demo/
nes sunt in mundo. Ad quod bre/
uiter respondetur ꝙ causa quare de
mones sunt in mundo est propter exercitiuꝫ
bonorum et propter decorem vniuersi. con/
sistit enim decor vniuersi in quadam diffor
mitate rerum vt patet in sole luna et stellis
patet etiam in deformitate elementorꝫ vo
latilium. piscium. serpentum. brutorꝫ et fa
cierum hominum. patet etiam in diuersita/
te temporum et lucis ac tenebrarum. Si/
milis questio fieri potest quare mali homi/
nes sunt in mundo cum tantum noceant bo
nis et patet causa quia omnis malus secun
duꝫ Augustinum vel ideo viuit vt corrigat
vel vt per eum bonus exerceatur In quo de
cus relucet vniuersi. Unde ad propositum
augu. in. xi. de ciuitate dei capitulo decimo
octauo. dicit ꝙ deus non crearet vllum an/
gelorum vel hominum quem malum esse
futurum presciuisset nisi pariter nosset quib⁹
eos bonorum vsibus commodaret atqꝫ ita
ordinem seculorum quasi pulcherrimum car
men ex quibusdam quasi antitetis honesta
ret. Et si queratur quid vocat augustinus
antiteta dicitur ꝙ sunt quedam locutionis
ornamenta que fiunt per contraria sicut lo/
quitur apostolus. ij. Corinthi. vi. per glo/
riam et ignobilitatem per infamiam et bo/
nam famam. Unde sicut in talibus vari
etatibus apparet decor. ita in vniuerso de/
cor boni magis refulget ex ista punitōne ma
li et bonitas angelorum ex malicia demo/
num.

De cessatione principatus et belli demo/
num contra genus humanum.

Secundus passus est de cessatione belli demonum contra genus humanum. Cum enim fuerit completus numerus electorum et vniuersum suum completum habuerit decorem cessabit in finali iudicio cessabit omnis presidentia et principatus demonum sic quod non remanebit nisi principatus eternus ihesu xpi domini nostri. Unde dicitur .i. Cor. xv. cum euacuauerit omnem principatum et potestatem et virtutem oportet autem illum regnare donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius super quo dicit glo. dum durat mundus angeli angelis presunt demones demonibus homines hominibus ad vtilitatem viuentium vel deceptionem sed omnibus collectis iam omnis prelatio cessabit quia necessaria non erit. Hanc autem prelationem dicitur xps euacuare quia suos omnes exaltabit in regno qui hic fuerunt humiles sicut ipse ex humilitate regnat. Principatum dicit maiores. potestatem minores. Uirtutem dicit illos qui mirabilia faciunt vel fortes homines. sed tunc cessabit omnis creature prelatio in angelis et hominibus. cessabit timor regnabit charitas. non erit inter presidentes et subditos vlla dissensio. Oportet autem illum .i. xpm regnare. tunc scilicet aperte interim autem regnat occulte donec ponat inimicos suos scilicet demones et dampnatos voluntarios vel coactos in futuro iudicio sub pedibus eius .i. sub plena subiectione vt ipsum hominem deum et regem omnium agnoscant. Et est sensus interim oportet regnum eius manifestari donec eum regnare fateantur omnes inimici eius. tunc enim impij cum regnare ipsa regni eius manifestatione confusi fatebuntur. nec est intelligendum quod tunc xps desinet regnare. quia li donec non facit exclusionem futuri regni. sicut Math. i. dicitur de ioseph et maria quod non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum. Et si queras quomodo ergo angeli manebunt euacuato principatu: dic quod manebunt ordines angelorum distincti quantum ad eminentiam glorie secundum hierarchias et ordines et sic etiam demones manebunt distincti quantum ad magnitudinem pene secundum hierarchias et ordines vnde ceciderunt.

De reclusione perpetua demonum in inferno.

Tertius passus et vltimus est de reclusione perpetua demonum in inferno. Unde cessante bello demonum in facie iudicis magni domini nostri ihesu xpi audient demones vnacum damnatis illam terribilem sententiam Mat. xxv. Discedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus est dyabolo et angelis eius. Et sequitur: ibunt hi in supplicium eternum. Super quo verbo dicit glo. frustra ergo Orige. spondet liberationem post multos annos malis hominibus et ipsis demonibus. dixerat enim Origenes quod post hanc sententiam ite maledicti in ignem eternum post multos dies .i. post mille annos visitandi et liberandi sunt sed hec ecclesia non recipit: dictum est enim ibunt impij in supplicium eternum. quod autem eternum est omni fine caret. Et sicut gaudium eternum ita et supplicium. hec ex laterali glo. super illud ysa. xxiiij. Et congregabuntur in congregationem vnius fascis in lacum et claudentur ibi in carcerem numquid ergo liberabuntur sed in momento in ictu oculi dabitur executioni sententia xpi. Sic ergo subito data sententia demones cum condemnatis detrudentur perpetuo ignibus infernalibus. Unde apo. xviij. Hoc impetu mittetur babylon et vltra iam non inuenietur. Et item apo. xx. diabolus qui seducebat eos missus est in stagnum ignis et sulphuris vbi et bestia et pseudo prophete cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum. Et sic demones cum damnatis ibunt in ignem eternum sic angeli boni cum electis ibunt cum xpo rege celorum in vitam eternam quam nobis concedat iudex ille supremus verus deus et homo ihesus xps saluator noster alpha et o principium et finis qui dedit mihi pauperculo et inutili seruo suo presentem librum principiare et finire. Tibi ergo ihesu dulcissime qui dedisti notitiam fidei illis quos tracturos ante mundi initium nosti. Tibi cuius magnitudo incomprehensibilis cuius gloria inestimabilis cuius visio fortis. cuius dispositio iusta. cuius iudicia vera cuius clementia super omnia opera tua extenta: Tibi quem nemo nisi corde attingit purgatus quem nullus nisi operibus inuenit probatus cum nullus adest nisi mente et corpore castus. Tibi qui es cecorum oculus infirmantium verissima salus pes claudorum. lingua mutorum. fortitudo omnium seculorum Tibi qui es vite via salutis vita et omnium te postulantium inuictissima dextera. Tibi qui es diuitie pauperum consolatio tribulantium. erector humilium et destructor extollentium:

Tibi a quo incrementum accepit iustus . sa
crificatur perfect? et coronatur in bono ope/
.e consumatus. Tibi qui odis iniquos dā/
nas iniustos. deijcis elatos. et cōfundis su
perbos. Tibi qui das penitentibus veniaz
peccato mortuis vitam nec abnegas te ro/
gantibus misericordiam consuetaz. Tibi q̄
peccatores non despicis sed delicta condē/
nas non odis peccātes sed peccata detestas
non hominem sed scelera insectando consū
mis et non creaturam sed culpam extirpas:
Tibi cuius iusticiam iniquitas nostra com
mendat scelera nostra te iustuz affirmant qz
vnde iustus es inde iniustos odis. Unde
sanctus es. inde peccantes punis. Unde ve
rus es. inde mendaces condemnas. et vnde
mitis es. inde superbos detestas. Tibi qui
ab initio creaturam singulari misericordia
foues potentiali virtute regis ineffabili con
silio vel potestate disponis. Tibi qui contri
torum non despicis preces nec deprecantiuz
te puro corde spernis clamores. Tibi q̄ fri/
gidas mentes igni tui amoris incendis et
initium boni operis pleriq; nobis nesciē/
tibus quibusdam occasionibus formas.
Tibi a quo initium est virtutum et augmē
tum ac perfectum inchoatum. Tibi bone ihe
su qui es turris fortitudinis a facie inimici
sit honor et gloria būdictio et gratiaꝝ actio
sine fine Amen.

Anno incarnatōis dn̄ice. M.cccl xxxvij.
die. xxij. mensis maij.

